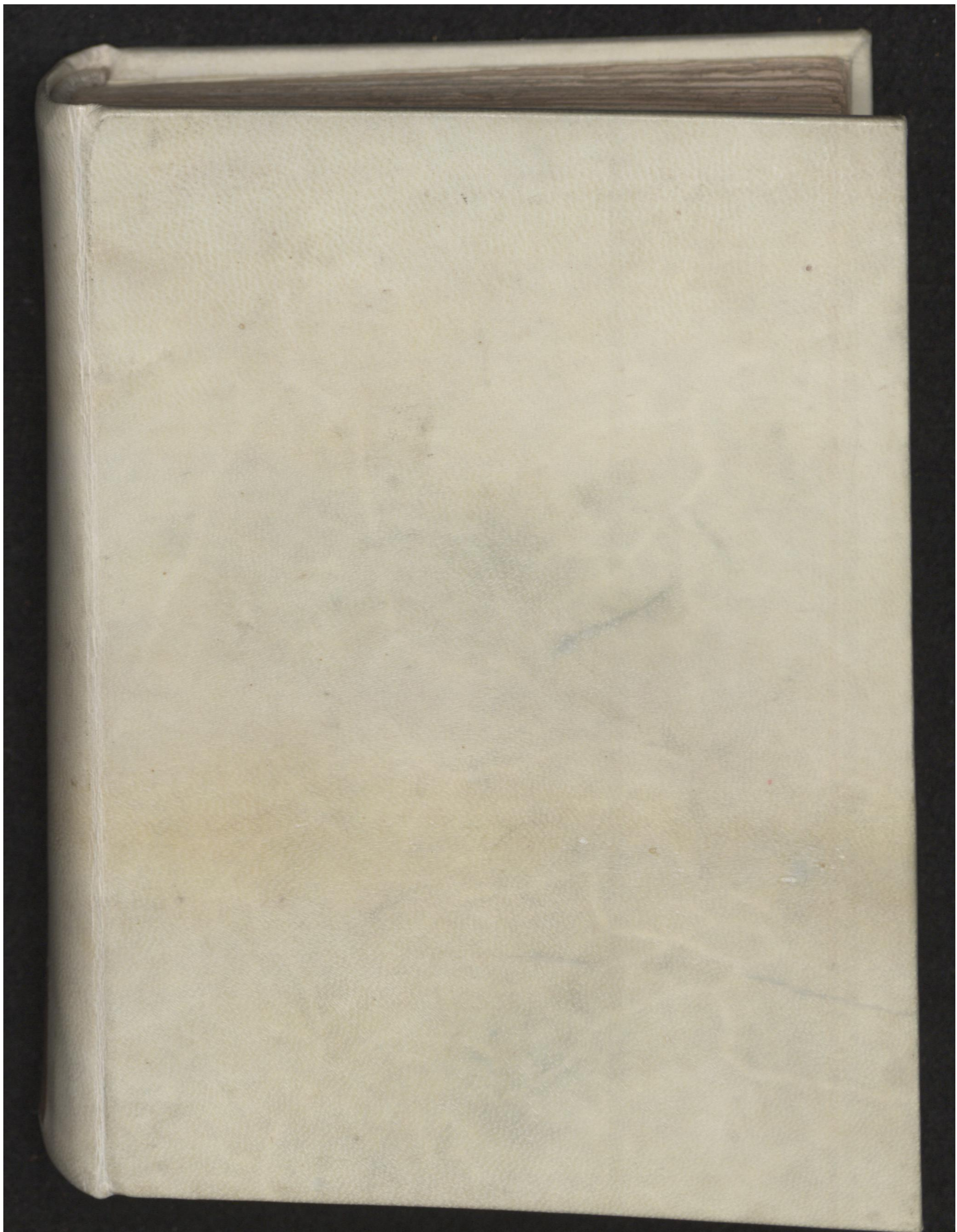
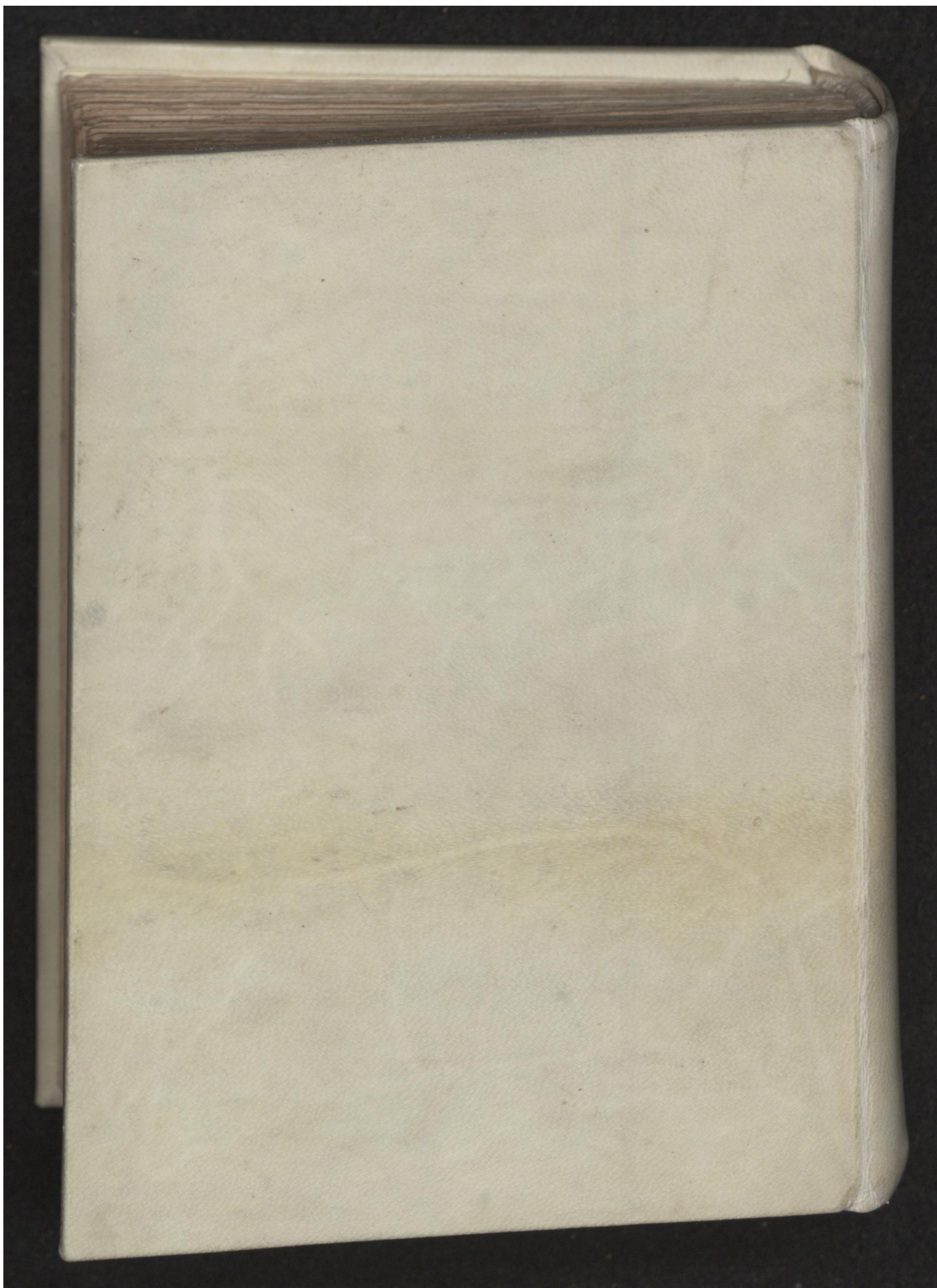

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

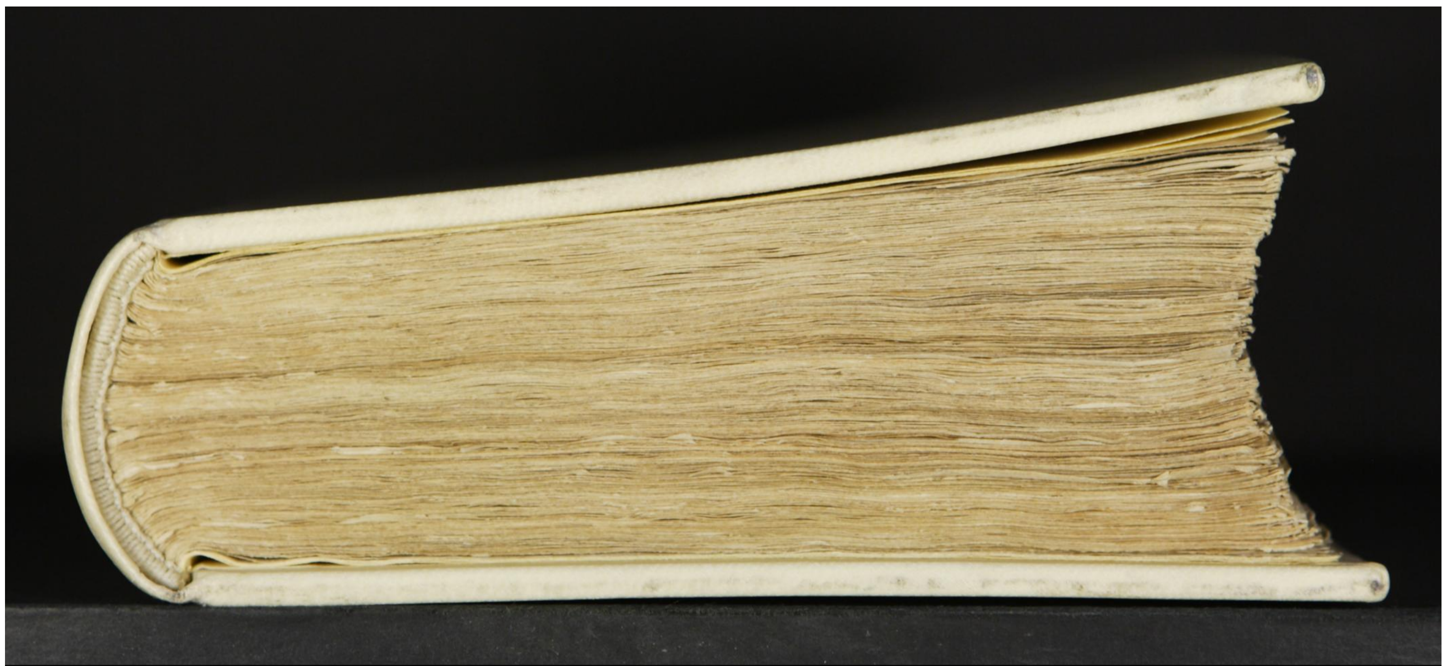
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

1.6.115

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

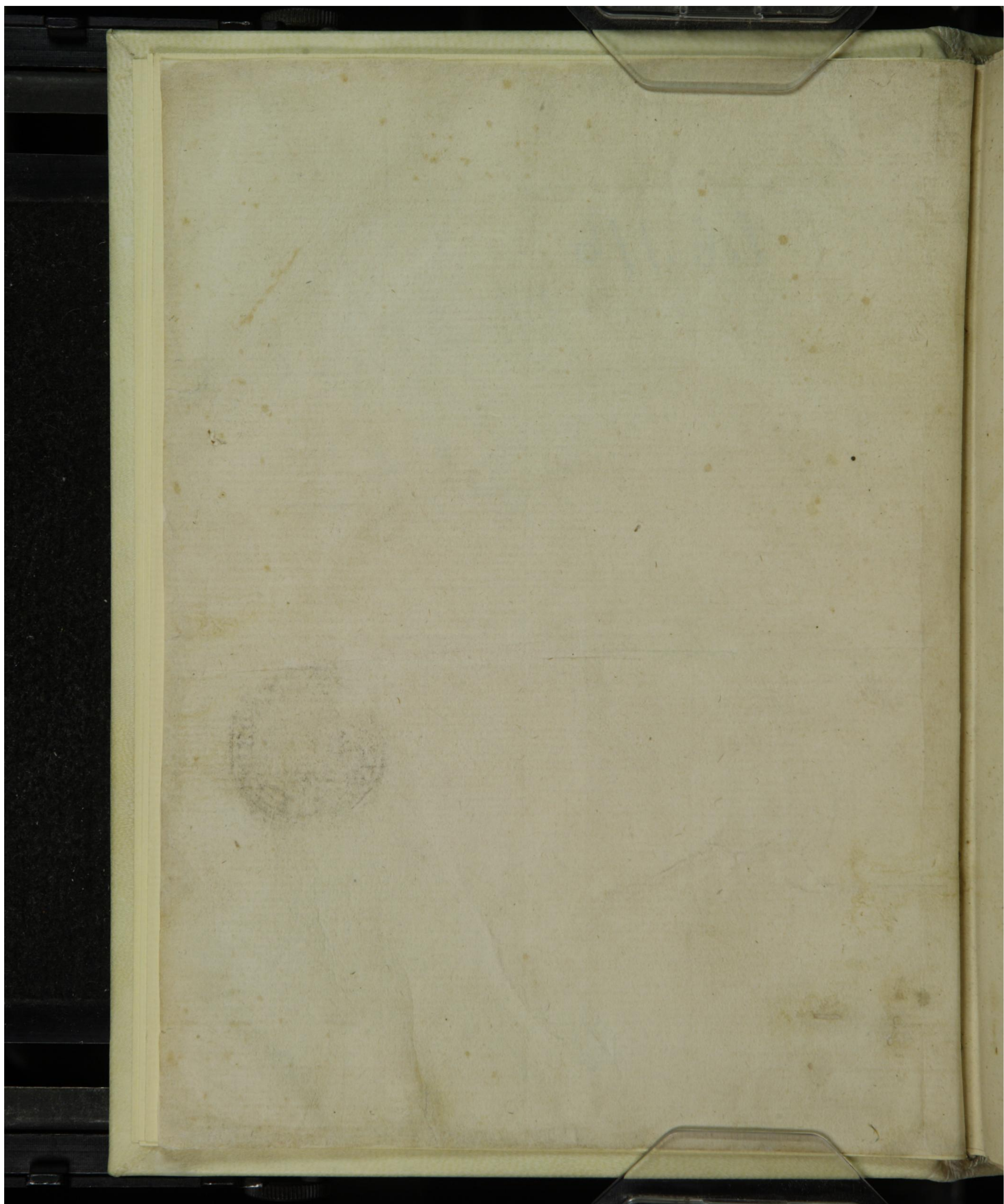
I

1.6.116 VII.

MAN. C. 4

SCAL

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

1.6.116

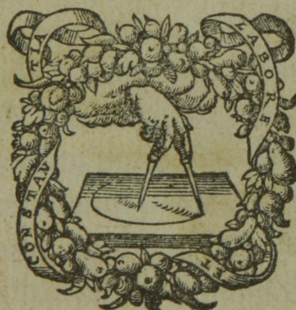
M. MANILI ASTRONOMICON

A

IOSEPHO SCALIGERO
ex vetusto codice Gemblacensi infinitis mendis repurgatum.

EIVSDEM
IOSEPHI SCALIGERI
NOTÆ,

Quibus auctoris prisca astrologia explicatur, castigationum caussæ redduntur, portentosæ transpositiones in eo auctore antiquitus commissæ indicantur.

BIBLIOTH. PVB. FLORENTINAE

Ex Officina Plantiniana,
APVD CHRISTOPHORVM RAPHELENGIVM,
Academiæ Lugduno-Batauæ Typographum.
cIɔ. Iɔ. c.
Cum Priuilegiis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

PROLEGOMENA
DE
ASTROLOGIA
VETERVM GRÆCORVM.

QVVM multa ſint in omni genere diſciplinarum a Græcis prodita, omnes tamen Græciam bonarum artium magiſtram potius, quam parentem agnoſcunt; quod non ſua, ſed Chaldæorum inuenta excoluerit. qui quum ita iudicant, videntur mihi aut Græcorum vetuſtatis obliti eſſe, aut eorum illuſtria in literas merita ignorare. Si enim rem ab vltima origine repetamus, deprehendemus artes non ſolum antiquitus a Græcis inuentas, & perfectas fuiſſe, ſed etiam ab illis ad eas nationes deriuatas, a quibus Græcos hauſiſſe volunt iſti. Quum enim magnarum rerum tardi ſint progreſſus, & ad earum ſcrutationem vna ætas non ſufficiat, earum quædam primo rudimenta ſunt, neque cum perfectione ſua ad nos tranſmittuntur: propterea accidit, vt ad maiorum inuenta aliquid procudendo poſteriores adiiciant, & poſteritati denique ſemper aliquid relinquatur a ſuperioribus, quod aut emendatore aut illuſtratore indigeat. Quod quum in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

omni disciplina a Græcis factum sit, qui multum studij in hoc collocarunt, vt maiorum inuenta illustrarent, emendarent, elaborarent: quis neget artes, quas Græci quotidie meliores fecerunt, nulli nationi acceptas referri debere, quam iis ipsis Græcis, qui eas gradatim & quasi ex alto eruerunt? Nam Chaldæi, & Ægyptij, a quibus omnia Græcos didicisse volunt, quid, obsecro, habent hodie, quod non a Græcis acceperint? imo quos libros paulo vetustiores bonarum artium, quos non ad verbum ex Græcorum in suam linguam transfuderint? quorum alteri nihil antiquum retinent, præter characteres, qui nihil aliud sunt, quam Phœnicum & Cananæorum literæ interpolatæ. Ægyptij vero ne suas quidem literas habent, sed ab Arabibus emendicatas. At sero Græci literas a Cadmo didicerunt, sine quibus nulla disciplinarum memoria conseruari potest. Hoc quidem nemo negare potest. neque tamen propterea concedimus ab iisdem Græcos necessario artes accipere debuisse, a quibus literas didicerunt: siquidem literæ omni disciplina vetustiores sunt. Neque enim eos medicinam aut Philosophiam docuit vllus Phœnix, Chaldæus, aut Ægyptius: quorum altera minimum aberat a perfectione sua tempore Hippocratis, scriptoris antiquissimi: alteram tot sectæ Philosophorum tam inter se discrepantes arguunt nō potuisse ab vllo Chaldæo aut Ægyptio

profi-

proficiſci, quæ adhuc inter Græcos quæreretur. Reſtant Mathematica, in quibus Barbari aliquod ius vindicare poſſunt: quod ea tenus verum, vt figuras quidem Geometricas ab Ægyptiis accepiſſe Thaletem aut Pythagoram non negemus, Geometriam autē ab iis didiciſſe quo minus credamus, obſtant præclara Epichiremata Pythagoræ, quæ ſi ipſe ab Ægyptiis didiciſſet, Hecatomben non immolaſſet. Accedit Eudemus priſcus auctor, qui hiſtoriam Mathematicam contexuit, in qua quis Græcorum quid gradatim in Mathematicis inuenerit ab incunabulis ipſius diſciplinę, ad ſuum ipſius ſæculum, diligenter annotauerat: arduum ſane opus, & quod rei literariæ intererat non periiſſe. In Aſtrologia vero Græcos Chaldæo aut Ægyptio magiſtro vſos, ita accipiendum, vt eam quidem ſero excoluerint inuitati partim ab Eudoxo, quem Ægyptij docuerunt Planetas contra mundi motum niti, partim ab obſeruationibus eclipticis Chaldæorum, quæ mediocrem tantum vetuſtatem præferebant, vt quæ a Nabonaſſari initio deducerentur, quod eſt poſterius prima Olympiade. Sed Geometriam ab Ægyptiis eos didiciſſe, quod ab illis figuras acceperint, aut Aſtrologiam, quod Chaldæi obſeruationes defectuum in annales ſuos relatas Græcis indicarint, perinde eſt, ac ſi quis ſe eloquentiam ab eo didiciſſe crederet, a quo rudimenta Grammatices; aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Philoſophiam, à quo principia Logices edoctus fuiſſet. Quamobrem hiſtoriam defectuum barbari Græcos docuerũt. cauſſas defectionum Græci indagarunt, & ſero tandem repererunt, primum Conone Samio, qui defectiones Solis ab Ægyptiis obſeruatas collegit, deinde Hipparcho, viro, vt Plinius ait, naturæ conſiliario eis viam præeunte, qui primus vtriuſque ſideris deliquia a Chaldæis annotata ad menſes omnium Græciæ nationum accõmodauit, ex quo diuino opere omnem hiſtoriam defectuum Lunarium, hauſit Ptolemæus, qui in ſuo illo magno opere multa veteribus accepta refert, nulli plura, quam Hipparcho. Quod ſi rem propius putemus, etiam antequam vlla defectuum obſeruatio Chaldaica ad Græcos perueniſſet, iam prius Thales Mileſius ſine vllo magiſtro barbaro deliquia vtriuſque ſideris didicerat, & adeo in illis profecerat, vt defectus ipſos longe ante prædiceret. Et certe vt Aſtronomiam Græcos ſero attigiſſe fatemur: ita Chaldæos ὁλοσχερῆ tantum, non etiam ἀκριβῆ eius notitiam habuiſſe conſtanter affirmamus: cuius quum duas partes facerent, τὸ μετεωρολογικὸν, quod circa motus verſatur, & τὸ ἀποτελεσματικὸν, quod futurorum diuinationem promittit; in priore Græcos nihil pene a Chaldæis didiciſſe oſtendimus: alterius, quæ multis modis, a bonis moribus, a Philoſophia, ab ipſa Geometria reprehenſionem incurrit, auctores

fuiſſe

fuiſſe Chaldæos adeo neceſſe eſt, vt omnes eius artis ſiue potius inſaniæ populares, cuiuſcunque nationis ij fuerint, ab vltima vetuſtate hactenus Chaldæi dicti ſint: vt taceam ſacra Biblia, in quibus nominis & artis Chaldæorũ luculenta extant argumenta. Neque tamen negare poſſunt Chaldæorum & Ægyptiorum fautores, Græcos etiam vetuſtiſſimos aliqua Aſtrologia vſos: idque ad tempeſtatum ſignificationes tantum, ad arandi, ad ſerendi tempora: eos Caniculæ ortum obſeruaſſe: ex eo frugum prouentum augurari ſolitos: quod a Ceis & Cilicibus factitatum fuiſſe a nobis alibi plene indicatum. Præterea vndequinquaginta formaturæ cæleſtes non ſolum Græcorum ſunt, ſed etiam vetuſtiſſimorum; quum aliæ Indorum fuerint, aliæ Perſarum, aliæ etiam ipſorum Chaldæorum. Apud Homerum ſiquidem habemus ἅμαξαν, quæ ſeptem ſtellis, Hyadas, & Pleiadas, quæ totidem ſingulæ conſtant, Orionem, qui pluribus. Apud Heſiodum, præter eaſdem, quas eodem, vt Homerus, verſiculo comprehendit, Arcturi ortum poſt ſexaginta dies a brumæ ſidere confecto: hoc eſt, ſexaginta gradus a principio Capricorni. At Euctemon poſuit eundem ortum in XIII Piſcium, ſeptuaginta tribus partibus a bruma. Igitur ab Heſiodo, ad Euctemona, XIII partium προήγησις facta erat, anno CCCXLV Iphiti, quo Meton & Euctemon illas obſeruatio-

nes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

nes suas publicarunt. Ea anticipatio non potuisset fieri, nisi in annis noningentis, vt minimum: quod interuallum excedit omnem antiquitatis Græcanicæ memoriam. Ideo Hesiodus antiquior esset, temporibus Troianis, annis circiter centum quinquaginta. quod ridiculum. Sed profecto brumam seu τροπὰς ἠελίοιο intelligit cum aliis omnibus Græcis VII diem Ianuarij, κέντρον nempe χειμερινὸν, de quo non semel in nostris libris de emendatione. Et præterea a poëtis ortuum & occasuum momenta exquisita non sunt exigenda. Nam vt brumam, ita etiam ortum Arcturi ὁλοσχερῶς ex populari vsu dixit: quale illud quoq., quadraginta dies occultari Vergilias post tempus arationis vernæ. Alioquin ex istis perspicuum est, iam tum illis priscis formationes imaginum cælestium cognitas fuisse, & eos ex illarum ortibus & occasibus tempora notasse. cui accedit, quod idem priscus poeta canit, in Bœotia, quando Orion & Sirius in culmen veniunt, tunc ab ortiuis partibus Arcturum supra finitorem attolli. quo quidem nihil verius est. Nam quod posteriores Hesiodo poëtæ similes obseruationes Troiani heroibus attribuunt, non tam anticipatione poetica fictum videri dicimus, quam re ipsa potuisse contingere, quum cæli pictura omnium oculis pateat, & ex illis parabilis Astrologia petita omnibus sui copiam faciat: Nam ecce auctor Rhesi Tragœdię vetustissimus,

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

qui ſine dubio non eſt Euripides, ſcribit Vergilias eminere ſupra finitorem Aquila culminante. Et præterea notationem temporis adiecit, vicinitatem diluculi: poſtremo etiam partis anni, quo illa geſta finguntur, pulcherrimum characterem Lunam ex orizonte ſe primum efferētem: vt neceſſario geſtus earū rerum interceſſerit medio circiter Lunæ quadrante vltimo, hoc eſt pauxillis diebus a iugo: quod vt procliuius ex Tetraeteridos Atticę doctrina diſcere potuit Poeta, ita audacius ex eius fide hæc pronunciare. Nam ſcena illa agitur, vt ex Homero conſtat, eodem anno, quo Ilion captum, vt autem ex hoc auctore colligimus, menſibus vernis, paulo ante vrbis Troianæ caſum, nempe Thargelione: quia Munychione fere toto latebāt Virgiliæ. At annus Ilij capti incidit in tertium Tetraeteridos Atticæ, vt a nobis ſtudioſe diſputatum eſt. In Thargelione illius anni nouilunium incidit VIIII, aut X menſis, circiter V Iunij. Itaque tēpus illud competit interuallo inter XXVII Mai, aut V Iunij, V, aut VI die Thargelionis, quo etiam menſe captum Ilion. In his intellige rationes ſæculi, quo Poeta ſcribebat, non autem Troiani, vt nos alibi monuimus. Ita non ſolum ad ruſticorum obſeruationes comparata erat illa Aſtrologia, ſed etiam ad notationem ſæculi fugacis. In libris enim de Emendatione declarauimus, quam præciſe veteres illi annum & diem excidij Troiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

indagauerint ex rationibus Tetraeteridis Atticæ, inter quos Ephorus Eudoxi & Platonis familiaris: quod quum & iste auctor fecerit, siue is Sophocles, siue alius, sane non potuit nisi summus vir esse, qui præter rationes ciuilis Tetraeteridos, etiam ex Phænomenis, & ea astrologia, quæ tum inter nationes Græciæ locum habebat, rem propositam demonstrarit. Ex quo accidit, vt propterea quod Euripides cum Eudoxo in Ægyptũ profectus inde quædam de Planetis in Græcia primus vulgauerit, vt produnt priscæ historiæ, propterea veteres Critici Tragœdiam Rhesum illi attribuerint, ὅτι, inquiunt, ἡ περὶ τὰ μετάρσια ἐν αὐτῇ πολυπραγμοσύνη τὸν Εὐριπίδην ὁμολογεῖ, innuentes locum illum, qui a nobis iam explicatus est: quanquam character grandiloquentioris Poetæ fœtum arguit, puta Sophoclis: & vereor, vt hæc tam vere Euripides referre potuerit. Id vt dubitem, facit locus ex Iphigenia in Aulide in re simillima: σείριος ἐγγὺς τῆς ἑπταπόρου πλειάδος ἀΐσσων. Quomodo non consuluit oculos suos, vt posset videre, quantum interuallum sit inter Sirium & Vrsam maiorem? Hæc ergo fuit rudiorum illorum rudior astrologia. Nam & Thaletis nomine priscus liber extabat titulo ναυτικὴ ἀστρολογία. At ἡ ποιητικὴ siue ἀποτελεσματικὴ sero ex partibus Euphratis in Græcorum vrbes immigrauit: & vix tandem quidem admissa diu in processu fuit, nondum curiositate

huma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

humana totam ſe proferente, quæ progreſſu temporis in illa arte quotidie aliquid noui commenta eſt, in qua inſaniam ſuam potius homines, quam ſapientiam profiterentur. Quando primum hæc peregrina hoſpitio a Græcis excepta fuerit, haud temere dixerim: quandoquidem ante tempora Beroſi Babylonij, qui ſub primis Seleucidis floruit, eius nullum veſtigium apud Græcos ſcriptores reperiam, quod quidem in præſentia meminerim, niſi forte δωδεκαετηρίδες Onomacriti ſub nomine Orphei in hunc cẽſum veniunt. Hoc vnum nobis conſtat, fere eodem tempore a Græcis ad Romanos tanquam morbum aliquem peruaſiſſe. Nam Plutarchus in Mario ſcribit, Chaldæos Octauium conſulem in vrbe detinuiſſe: in Sulla, Chaldæos Sullæ feliciſſimum exitum vitæ florentiſſimis rebus ſuis, magnis victoriis partis, promiſiſſe. Non dicam quoties, quam ſeuere, quibus modis Romani in hoc genus hominum animaduerterint: quæ Senatuſconſulta, quæ edicta principum in illos emiſſa. Nam poſteriorum temporum ſunt, & materia ab aliis occupata. Apud Græcos vero multi non ſolum artem profeſſi ſunt, ſed & artis libros reliquerunt, Beroſus, Antiochus, Teucer Babylonius, Dorotheus Sidonius poeta, & Thraſyllus ille Caprearum carceris obſes, Tiberij hoſpes. quorum de reſponſis, quæ ἀποτελέσματα dicũtur, dubitare, perinde erat ac fidem ocu-

lis abdicare. Ex hac fiducia, vel potius confidentia prodierunt genituræ Oedipi, Thersitæ, Paridis, Philoctetæ, &, ne parce insanire viderentur, etiam Mundi ipsius natales cum themate eius: ne miraremur, quod posteriorum Græcorum genituras ex euentibus indagare conati sint. Nam Platonis thema ex veterum scriptis refert Firmicus, horoscopante Aquario, Sole in Piscibus, Luna in Geminis, hoc est quinto circiter die a nouilunio. Atqui Plato natus est Thargelionis septima, referente Laertio, veteribus Academicis, anno primo Olympiadis LXXXVIII, & proinde anno septimo periodi Atticæ, Mai XXI, feria quarta, cyclo Lunæ XII, Solis secundo, Sole in XXVII Tauri, Luna proxime ad iugum transitum faciente, hoc est paulo ante coitum. Vides quam boni vates fuerint, quibus ne temporum quidem ratio constabat. Romulus, inquiebat L. Tarrutius Firmanus, conceptus fuit XXIII Choeac, anno primo Olympiadis secundæ, hora tertia, Solis defectione. Nos putauimus menses Actiacos designari, freti fide Plutarchi, quæ tamen in eiusmodi non semel nobis imposuit, quod putaremus Plutarchum ea retulisse ad vsum Actiacum Plutarcho ipsi notum, vt falso credidimus. Nam sunt menses vagi: & ante formam anni Iuliani, nedum ante victoriam Actiacam, inuitatus a M. Terentio Varrone Tarrutius Romuli natalem ex eius gestis &

aliis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

VIII

aliis signis indagare, paruit, & eo tempore, quo diximus, conceptum respondit: quod quidem tempus conuenit vicesimæ quartæ Iunij Iuliani, in qua proculdubio coniunctio luminum fuit: sed sine vlla defectione Solis: quum tamen παντελῆ ἔκλειψιν fuisse dicat. Columẽ astrologiæ, quem tanti fecit togatorum doctissimus, quomodo hominis intra vterum maternum conclusi fata canere potuerit, qui rem triuialem ignorauerit, viderit Genethliace. Rursus editus in lucẽ Romulus XXI Toth, eodem auctore, Sole oriente: hoc est, XXIIII Martij, cui diei XXVII pars Piscium congruebat. Atqui veteres, quos sequutus est Manilius, Libra horoscopante natũ prodiderunt. Pergamus. Idem Tarrutius conditam vrbem vaticinabatur anno primo Olymp. VII, die IX Toth, hoc est VII Martij, Sole in decimo gradu Piscium, μεταξὺ δευτέρας καὶ τρίτης ὥρας. At ex eodem Tarrutio Solinus depromit thema natalis vrbis, XI Kal. Mai, in quam diem conueniebat XXV Arietis, quum ipse Solem in Tauro ponat, Mercurium longissime a Sole, & alia præterea nugatoria, quæ tamen attribuit Tarrutio, de quo nihil retinuit, præter horam, quam cum eo recte inter secundam & tertiam pronunciauit. Sed hæc leuia. Apponam exemplum, quod fiduciam nationis Genethliacorum aperiat. Theagenes Mathematicus ex iis, quæ Octauiano adolescenti contigerant (quia verum tem-

pus natalis eius ignorabat) horoſcopante Capricorno natũ confidenter pronũtiauit: quem tamen natum proxime Solis ortum diligentiſſimus ſcriptor Suetonius, tradit, Septembri antiquo, qui tunc conueniebat in Quintilem Iulianum, Sole Cancrum obtinente. Quid magis ioculare? Qui Cancro circiter Oriente natus eſt, quomodo ei horoſcopabat Capricornus? Et tamen vanus diuinaculus non veritus eſt pronunciare, quia horoſcopante Capricorno natus eſſet, vt ipſe ſomniabat, eum rerum potiturum. Sed in illis veteribus propter artis rudimenta, quæ nondum ad hodiernam perfectionem, vel potius περιεργίαν deducta erat, non omnia ad viuum reſecanda; & quædam præterea ignoſcenda. Audi ſubtilitatem noſtri ſæculi. Extitit ante XLIIII annos Cymbalum Genethliacorum, qui Domini noſtri Ieſu Chriſti Thema edidit, & omnia, quæ illi acciderunt, ex poſitu ſtellarum neceſſario illi contigiſſe ratiocinatur. Impiam dicam magis, an iocularem audaciam, quæ & dominum ſtellarum ſtellis ſubiecerit, & natum eo tempore putarit, quod adhuc in lite poſitum eſt, vt vanitas cum impietate certaret. Idem Genethliacus in ſuis illuſtribus Genituris, multa præclara prædicebat cuidam & ſummi ordinis, & magnæ eruditionis viro tam ab ipſius, quam a liberorum fortuna: quo quidem homine poſt omnem memoriam, nihil fuit infelicius, ſiue

ſiue ipſius , ſiue vxoris, ſiue liberorum , quos ex duobus matrimoniis ſuſceperat , exitum ſpectes: cuius quidem rei nos teſtes ſumus , οὐδ' ὀνειδίζομεν τύχας. Idem Genethliacus quum multis ante annis diem & horam mortis ſuæ determinaſſet , & appetente tẽpore nihilominus bene valeret, quanquam iam octogenario maior , ne artem contumeliæ exponeret, inedia conſtituit mori. quod neſcio ſerius , an citius ante conſtitutum ab eo tempus contigerit. Res nota eſt : neque noſtrum eſt mentiri. Omnino fecit, quod ille in Epigrammate, αἰσχυνθεὶς Πετόσιριν ἀπήγξατο. Lege totum epigramma. Nihil melius huius Genethliaci exitum expreſſerit. Nam idem mimus rei fuit. Et tamen iſte tantus in ea arte fuit , vt hodie eius decreta ſint κύριαι δόξαι. Sed, inquiunt, neque hominum errores artis ſunt, neque vnius omnium. Atquin ſi illi, qui familiam in hac arte ducunt , tam ridicule , tam pueriliter decipiuntur, quid certi ab illis expectandum , qui eos ſequuntur , illorum decretis tanquam firmiſſimis munimentis inſiſtunt? Quod ſi ſinguli errare poſſunt, non vniuerſi, age conuocemus Genethliacorum Comitia, qui de futuris decernãt. Vide quid accidit anno Chriſti MCLXXIX, quo quidem omnes Oriẽtales aſtrologi Chriſtiani, Iudæi , Sarraceni literas per totum orbem terrarum tanquam diplomata regia , aut apices imperiales emiſerunt, quibus anno ſeptimo poſt, qui

fuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

fuit Christi M C LXXXVI, tantum exitium a ventorum & tempestatum violentia imminere rebus humanis præcinebant, vt per totum illud septennium homines, præ metu & periculorum expectatione vitam sibi acerbam putarent. Omnes Planetas tam inferiores, quam superiores in vnum coituros mense Septembri denunciabant, quem conuentum stellarum anteueniret Solis defectio XI Kal. Mai. Denique tam exitiabilem Orbi terrarum illum annum promittebant, & tanta consternatione mentes hominum percusserant Prophetæ illi, vt nemo dubitaret finem rerum imminere. Sed, vt scribit Rigordus, qui & illorum binas literas produxit, & multos post annos termino ab illis præstituto superfuit, vanitatem eiusmodi oraculorum euentus coarguit. Atque hæc est fides artis, siue in vno summo artifice, siue in toto eorum Senatu eam pericliteris. Neque vero nos sumus, qui stellas & illa luculenta cæli corpora otiosa esse existimemus. Sed effectus illos his iocularibus argutiis & arbitrarijs sectionibus contineri, id vero pernegamus. Tanta vero mutatio a posterioribus artificibus in hac arte facta est, vt cum priorum methodis comparata non eadem ars videri possit, imo in permultis contraria. Et tamen illi priores vera prædixisse visi sunt, neque minus isti posteriores, qui contrariam viam insistant, veraces esse perhibentur. Sed hæc omnia

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

confutare multi temporis, multorumque librorum opus est. quod quum a Comite Pico Mirandula & ab aliis factum sit, sat erit strenue ab illis hanc arcem oppugnatam, & tepide ab artificibus defensam fuisse, qui pudentius tacuissent. Quæcunque igitur ea ars fuit, nunquam caruit amatoribus, vt nunquam desunt leuia ingenia, quæ nouitate rerum & futilibus inuentis permouentur. Inferiora sæcula omitto. vnum felicissimum Augusti occurrit, in quo flos ingeniorum fuit, & inter illustres artes hæc quoque ausa est verticem attollere, multis magistris clara, præsertim M. Manilio, qui non propter artem nobis carus esse debet, sed quia in eo rudimenta illius priscæ astrologiæ manifesta extant, hactenus etiam a doctis ignorata: qualia sunt Antiscia, ἀξομειώσεις ὁμαλαὶ ἀναφορικαὶ, duplex modus horoscopi indagandi, thema Athlorum longe diuersum a themate geneseos, ratio Canonis horarij, Dodecaeteris genethliaca, Chronocratoriæ signorum, & alia perplurima, quorum in vulgatis præceptionibus nulla extant vestigia: imo eiuscemodi sunt, vt si hodierni mathematici ea viderint, commenta nostra esse dixerint, non veterum instituta; sed puerilia, & ex Grammaticæ fæcibus hausta. Idem nuper fecerunt, quum quæ in libris de emendatione de anno Iudaico, & Hipparchico diximus, tanta rei indignatio eorum mentes percussit, vt minimo mi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

nus insanire ipsis visi simus, qui adeo vetustatis omnis imperiti sunt, vt artes cum sua perfectione natas, & ab hominibus ita primum institutas putent: omnes veteres nunquam errasse, nunquam potuisse decipi. Quid si legerint sub æquinoctiali omnia signa recte oriri, nunquid illud negabunt potius, quam vt ab vllo prisco vel cogitatum quidem fateantur? Quum Ausonius alioqui suo sæculo summus vir, ter tria cubum vocaret, nonne pædagogi, & laruæ literarum nobis illud attribuerunt, non Ausonio? Atqui serio triumphabant: quum potius scutica digni essent, quod nescierunt ter tria esse nouem, & Eclogæ illius totum argumẽtum esse ternarium, aut nouenarium. Sed nihil iniquius inscitia, præsertim pædagogica, & eorum inprimis, qui elementa mathematica docent: qui quum olim nobis lectione Manilij interdixerint, quod sibi solis Epoptis ad illa adyta penetrare fas putent, vellem non illam priscam astrologiam, quam ne in somnis quidem viderũt, sed dictionem tantum Manilij interpretarentur: argumentum operis dicerent, mentem auctoris declararent, qui nihil magis in delitiis habeat, quam Latine nescire. Hoc enim Grammaticorũ est. Sed bene est, quod noster Manilius Grammaticis istis, quos vocant, opus habuit. Nam certe ab huiusmodi Astrologis nulla spes salutis affulgebat tam male accepto poetæ & ab innumeris mendis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

X1

mendis,& a traiectione non ſolum vnius, ſed & plurimorum verſuum:quod tantam perturbationem toti operi attulerat, vt antea ne quid vellet quidem Manilius, ſatis conſtaret. Itaque ignoſcendum, ſi nemo illum ſcriptorem intelligebat, quem attingere menda non ſinebant:boni conſulendum,ſi nemo attingebat,quem non intelligebat.Iampridem commentarium in hunc ediderat Laurentius Bonincontrius oppido Mimiatenſi in Italia,vir doctus, vt tum captus erat ſæculi ad literas naſcentes caput attollentis. Sed ferendum erat, ab eius lectione lectorem doctiorem nō diſcedere, ſi non etiam & poetæ ipſi aſtrologus nocuiſſet. Nam ſiqua in textu Bonincontrij variant a ſcriptis codicibus, eæ interpolationes ſunt a Bonincontrio,& præterea nunquam illi verum excidit in re paulo maioris momenti: quum alioquin peruetuſtum,vt ipſe ait,nactus codicem eſſet: qui tamen melior mihi,quantum coniectura aſſequi poſſumus,non videtur Gemblacenſi, quo nos vſi ſumus:qui neſcio quomodo reliquos omnes ſcriptos bonitate anteit,vel,vt verius loquamur,eo reliqui deteriores ſint.Nam nullus bonus eſt,quotquot extant hodie.Sed Bonincontrio nō multum profuit vetuſtum codicem nāciſci,quo vti neſciit: quem miſerum interpretem ſi ſuum malum fatū canibus hodiernis obieciſſet,peiore fato,quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Actæon, defungeretur. Adeo hodierna ingenia, quid reprehendant potius, quam quid diſcant, conſectantur. Atque adeo res eo rediit, vt ſi quis perditæ maledicentiæ quærendus ſit, ſiquis agreſtium morum, ſiquis petulans, is non in foro, aut circulo, ſed (Deum immortalem) in medio literarum inueniatur. Huiuſmodi hominibus quid boni contulerimus Manilio, neque per inſcitiam bonarum literarum ſentire, neque per inciuilitatem fateri licet. Itaque eos teſtes non imploramus, ſed ingenuas & generoſas mentes, bene natas, liberaliter educatas. Eæ non negabunt nos membra laceri poetæ in ſuos artus repoſuiſſe, quod iſti probi Philoſophi luxare vocant: qui ridebunt, quum ſigna recte oriri ſub æquinoctiali legent, quum progreſſum arithmeticum in rationibus anaphoricis, in ratione Antiſciorum quatuor ſigna pro vno momento haberi, & propterea illa ſigna eſſe μονόζωνα: quod item vt in aſcenſionibus, ratio maximæ diei, & minimæ noctis habetur, ita in doctrina βιωσίμον χρόνων eſſe quendam curſum vitæ humanæ CXII annorum quaſi diurnum & Solis, quendam nocturnum LXXVI annorum, qui Lunæ attribuatur? Hæc nos ſomniaſſe dicent ad lucernam Priſciani, quia illa in ſuis Theoriis Planetarum non viderunt: quia denique Cardanus Apollo Genethliacorum hæc non docuit: cui potius

tius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

tius credent veteribus aſtrologis nullum vſum Ephemeridum fuiſſe,quam veteribus ipſis, Iuuenali, qui tanquam pinguia ſuccina tritas ephemeridas dixit, & Porphyrio, qui etiam Arabico nomine ἀλμενίχια vocauit, & Plutarchus πινάκων ἀστρονομικῶν mentionem facit.Miratur enim Cardanus, vt illud obiter annotemus, Aly Rodoan Arabem aſtrologum tam accurate vnius Cometæ thema potuiſſe condere,quum eo tempore, inquit, difficillimum fuerit Aſtrorum motus ſupputare, quod deeſſent Ephemerides. Macte virtute Genethliacorum columen. Apud illos veteres Iuuenalem,& Porphyrium ad interdictum venito.Ipſi litem tuam iudicabunt. Quomodo aſtrologi,qui quotidie a tot curioſis conſulebantur, reſpondere potuiſſent,ſi ſine Tabulis & Ephemeridibus motus Planetarum,eruendi,Thema conſtruendum, Chronocratores dirigẽdi eſſent? Vix ſex apoteleſmata reſpõdere potuiſſet Genethliacus anno vno. Sed quod adeo miretur thema illius Cometæ cur non deſignauit? Hoc certe glorioſius Cardano fuiſſet,quam ipſi Aly ex Tabulis Thema quodlibet conſtruere. Nos igitur dicimus illum Cometam viſum anno Chriſti M.VI,fine Mart.Omnia conueniunt. Erat annus viceſimus ipſius Aly. At ipſe ait ſe notaſſe illud tempus, quum in ſcholis operam bonis literis daret. Præterea Luna cum

Sole coniuncta fuit in xv gradu Arietis eo anno, vt ipse monuit. Denique locus Cometæ ab eodem notatus in xv Scorpij. Ergo eo tempore, quo Sol in Ariete, videbatur in Austrinis partibus, quod plane attestatur Sigebertus Monachus Gemblacensis: Cometes, inquit, horribili specie huc illucque iactans in australi parte visus est: quanquam fallitur Chronologus, vt semper fere solet, qui rem in annum M. V conferat, quum anno sequente contigerit. Hoc sane indagasse nobilius fuisset, quam Thema condere: inuenisse, illustrius, quam tabulas construere. Sed ad nostrum Manilium redeo, quem ita a vetustissimis traiectionibus, & mendorum nescio quot millibus vindicauimus, vt quantum obsoleta facies eius lectores a se deterrebat, tantum eos nouus nitor & cultus restitutus ad se amandum, legendum, & intelligendum inuitare possit. Certe eius liber primus ita vtilis adolescentibus futurus est, vt ad sphærica elementa illis viam munire debeat. En illum damus ita a mendis purgatum, ita sibi restitutum, vt vel a tironibus capi possit: ita notis illustratum, vt ex illis & doctrinam poetæ omnem studiosus lector assequi, & ad commentarios vberiores edendos excitari possit. Quod vt faciant, eos vnice hortamur, conscij imbecillium virium nostrarum: qui fatemur nos viam lectori po-

ri po-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ri potius ad hæc aperuiſſe, quam lectorem ad ea introduxiſſe, digito rem indicaſſe, quam rem tetigiſſe. Accipite ergo, candida & elegantia ingenia, auctorem non ſolum vobis dignum, ſed etiam veſtram opem implorantem. Magnum ſpicilegium de noſtra meſſe vobis relinquimus. Tempus eſt, vt aliquem totius argumenti conſpectum vobis edam. Accipite ergo, & valete.

CON-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

CONSPECTVS
TOTIVS OPERIS
MANILIANI.

STRONOMICON *Manilij in quinque libros tributum est. Primus liber duarum summarum Astrologiæ partium priorem tractat, quæ dicitur* μετεωρολογικὴ, *aut* περὶ οὐρανοῦ. *reliqui quatuor alteram partem, quam vocant* ποιητικὴν, *cuius prius membrum, hoc est* τὸ πινακικὸν, *secundus & tertius liber persequitur: alterum, quod vocant* ἀποτελεσματικὸν, *duo postremi, quartus & quin-*
a 5, 2. *tus.* Hoc totum, [a] *siue semper fuit, vt volunt Peri-*
b 5, 5, ad 5, 25. *patetici,* [b] *siue principium habet, vt sciscunt reliqui Phi-*
losophi, [c] *in medio sui terram habet* [d] *rotundam,* [e] *quem-*
c 6, 6, ad 7, 15. e 7, 20. d 7, 16. *admodum & ipsum est absolutæ rotunditatis. alioqui*
[f] *eadem phænomena in omni inclinatione apparerent,* [g] *oc-*
f 2, 29. g 8, 23, *casus & ortus iidem essent.* [k] *Totam autem molem hanc*
k 8, 28. *circa eius* [i] *axem* [h] *spiritus diuinus agitat, cuius suprema*
h 8, 31. i 9, 27. ad 10, 8. l 9 4. *superficies* [l] *lucentibus stellarũ flammis ornata est: qua-*
rum aliæ [m] *in Zodiaco positæ sunt,* [n] *aliæ in aquiloniis,* [o] *cæ-*
m 9, 5. n 10, 9, ad 12, 22. *teræ in austrinis partibus : quanquam* [p] *austrinarum*
o 12, 22, ad 14, 20. p 14, 20, ad 15, 6. *quædam pars a nostro conspectu summota est.* [q] *Hæ stel-*
q 15, 6. r 15, 14. *læ in corpora & formas a veteribus digestæ,* [r] *vt me-*
s 15, 25. *lius comprehendi possent,* [s] *dispositis vicibus immutabili*
lege semper occasus suos atque ortus peragunt: [t] *quo nul-*
t 15, 33. *lum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

lum argumentum præsentius hoc totum ratione ac proui-
dentia, non autem forte moueri. [u] aliter nunquam ad præ- u 16, 12, ad 17, 15.
scriptos cursus & vadimonia motuum suorum redirent.
[x] Itaque quum ab antiquis vsque temporibus explora- x 17, 15.
tum sit easdem motuum in stellis ac vicissitudinum leges
seruari, credendum vtique hos effectus diuinæ rationis,
non autem fortuitos esse. Quamobrem quum hoc absolu-
tissimæ, vt diximus, rotunditatis in medio sui terram
instar centri habeat, [y] quātum est a terra ad cæli superfi- y 17, 23, ad 18, 23.
ciem, tanta erit sexta peripheriæ totius, adiecto modico
discrimine, ex diffinitione Sphæræ, adiuuante Archime-
dis epichiremate: & proinde sexta pars peripheriæ bina
signa comprehendens æqualis est fere semidiametro τοῦ
παντὸς, minimo discrimine. [z] Quinque autem Circulos z 18, 12, ad 19, 18.
parallelos in eius superficie descriptos imaginamur, qui in
quatuor quadrantes, quæ quatuor anni tempora effi-
ciunt, [a] duobus Coluris [b] per polos Mundi ductis secan- a 19, 19, ad 20, 14.
tur. [c] Duo etiam maximi circuli [f] Orizon & [g] Meridia- b 19, 19. c 20, 14. f 20, 16.
nus sese inuicem secant non vtique immobiles, ut [d] illi g 20, 31. d 10, 14.
quinque, [e] sed pro inclinatione cæli diuersa alij atque alij. e 20, 16, 21, 15.
Atque [h] hi quidem omnes λόγῳ θεωρητοὶ, [i] oculis autem h 21, 28. i 21, 29, 22, 18.
duo soli notari possunt [m] Zodiacus & [n] Galaxias, qui m 21, 16, ad 22, 11.
& ipsi sunt duo maximi circuli. Sed in [k] Zodiaco duode- n 221, ad 25, 23. k 21, 17.
cim signa siue ζώδια hærent, [l] septem vero sidera illum l 21, 18.
pererrant, qui ab eo πλανῆται dicuntur. [o] At in Galaxiam o 24, 9.
Heroum animas recipi pleraque omnis vetustas credi-
dit. [p] Hæc est facies Mundi, cui absoluendæ adiicienda p 25, 24, ad 29, 21.
septem planetarum, & Cometarum aliorumque quæ in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

fra Lunam generantur, consideratio, vt tota μετεωρολο-
γικὴ absoluatur, quam partem priorem Astronomiæ con-
stituimus. Alterius vero partis, hoc est τῆς ποιητικῆς, duo
membra sunt, τὸ πινακικὸν, καὶ τὸ ἀποτελεσματικόν. Iam τοῦ
πινακικοῦ siue εἰσαγωγικοῦ subiectum est Zodiacus, a cuius
q 32, 7. *duodecim Signis* [q] *caussæ generationis & corruptionis*
defluunt: quæquidem Signa dupliciter considerantur, aut
καθ' αὑτὰ, aut πρὸς ἄλληλα. Sed καθ' αὑτὰ multis modis
r 34, 9, ad 37, 27. *diuisionem recipiunt,* [r] *κατὰ τὴν φύσιν, κατὰ τὸ εἶδος, κα-*
τὰ τὰ ἤθη &c. πρὸς ἄλληλα dupliciter, ἢ κατὰ τὸ οὐσιῶδες,
ἢ κατὰ τὸ συμβεβηκός: & quidem κατὰ τὸ οὐσιῶδες, quate-
nus in Zodiaco, idque quadrupliciter, κατὰ σχηματισμὸν, κά-
θ' ὁμοιότητα, ἤτοι ἰσοδυναμίαν, κατὰ συμπάθειαν; κατὰ μονο-
s 37, 29, ad 26. 27. *μοιρίαν.* [s] *Ac κατὰ σχηματισμὸν ex Trigono, Tetragono, He-*
t 43, 27, ad 45, 15. *xagono, Diametro, ἄβλεπτα, μοναχὰ, sexta quæque* [t]*. κά-*
u 45, 15, ad 50, 23. *τ' ἰσοδυναμίαν, Videntia, Audientia, Amica, Inimica.* [u] *κατὰ*
συμπάθειαν, Quadrata Quadratis, Trigona Trigonis, Dia-
x 50, 23, ad 53, 19. *metra Diametris.* [x] *κατὰ μονομοιρίαν, vt Dodecatemoria*
in partibus Signorum, & Dodecatemoria Dodecate-
y 42, 27. *moriorum. κατὰ συμβεβηκὸς, aut κατά τι,* [y] *quatenus vel*
z 43, 14. *Dij Signorum tutelæ sunt,* [z] *vel Signa membrorum cor-*
poris humani: aut κατὰ τὸ μεταβατικὸν, quatenus ipsa va-
riant secundum Meridianorum & Finitorum diuersi-
a 53, 19. *tates,* [a] *vnde pro ratione locorum variæ δωδεκάτοποι in-*
stituuntur, eæque semper duplices in quacunque genitu-
b, 53, 22. *ra. Altera enim,* [b] *cuius prima sedes datur Horoscopo,*
est genituræ, in qua τὰ σύμφυτα, id est τὰ ψυχικὰ καὶ
c 62, 11. *τὰ σωματικὰ considerantur:* [c] *altera, in qua Sors Fortu-*

næ

næ familiam ducit,[d] *eſt Athlorum, ſiue actionum homi-* d 64, 12.
nis, & τὰ ἐπίκτητα indicat. Sed[e] *inueſtigatio ipſius Sor-* e 6, 20.
tis Fortunæ pendet ab Horoſcopo,[f] *vt Horoſcopi ab ana-* f 65, 20.
phoricis temporibus, id eſt horis aſcenſionum.[g] *Mendo-* g 66, 1.
ſe enim aſcenſionibus Signorum binas horas vulgus at-
tribuit,[h] *quum inæquales ſint Signorum aſcenſiones.* h 66, 8.
Quod ſi concederemus æquales eſſe:[i] *at horæ menſura in-* i 66, 21.
certa: quia hora eſt duodecima pars lucis, aut noctis[k]*: lu-* k 66, 26.
ces vero & noctes in omni inclinatione variant.[z] *va-* z 67, 32.
riant igitur & horæ.[l] *Quo enim propius polum accedi-* l 67, 19.
tur, eo maiores dies æſtiui, minores hiberni: & conſe-
quenter maiores horæ æſtiuæ, & minores nocturnæ.
Quomodo igitur omni tempore, omni loco, binæ horæ
Signis aſcendentibus attribui poſſunt? Quod quum ita
ſit, primum docendum,[m] *quot horis quæque ſigna in* m 59, 15, ad 70, 14.
quacunque data cæli inclinatione ſurgant, quum oſtende-
rimus binas horas ea non aſcendere.[n] *Deinde hæc tempo-* n 70, 14, ad 71, 1.
ra anaphorica eadem methodo in ſtadiaſmum conferen-
da.[o] *Sed ante omnia, incrementa & decrementa hora-* o 71, 7, ad 72, 14.
rum inueſtiganda, initio facto[a] *ab obſeruatione minimæ* a 71, 13.
diei, quam quidem exploratam habere non potes, niſi
prius[p] *die æquinoctij exactiſſime indagato per horologia* p 72, 14, ad 73, 9.
ſciotherica, & gnomonicas rationes. Cuius vniuerſæ di-
ſputationis de anaphoricis tam temporibus quam ſtadia-
ſmis[q] *en exemplũ tibi damus, in quo maxima dies ad mi-* q 73, 9, ad 73, 29.
nimam eſt, vt tria ad duo. Quibus omnibus diligenter
expenſis,[r] *dato loco Solis, & hora, ad Horoſcopũ eruen-* r 73, 30.
dum facile erit horas æquinoctiales de Signorum ana-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

phoricis temporibus deducere, non autem binas horas Si-
f 74. 2. ad 74, 29. gnis attribuere, [f] aut, quod idem eſt, horis datis per XV
multiplicatis aggregatum a loco Solis abiicere, quod vul-
t 74, 29. ad 76, 10. gus ſolet facere. Horoſcopo deprehenſo, ab eo [t] tempora
u 25, 23. vitæ, ſiue βιωσίμους χρόνους deduces: [u] quanquam alij non
a Signo horoſcopante, ſed ab eo, in quo Sol fuerit tem-
pore genituræ, anni, menſis, diei, atque horæ tempora
deducunt. Vtrouis modo hæc ratiocinia poſt duodeci-
mum annum in orbem redeunt, quæ dicitur a veteribus
x 75, 33. [x] Dodecaeteris genethliaca, a recẽtioribus profectio Signi-
ficatoris, in qua omnis progreſſus vitæ conſideratur: finis
y 76, 13, ad 77, 1. autem [y] primum ex aſcenſionibus Signorum, [z] deinde ex
z 77, 15. ad 78, 5. duodecim ſedibus τῆς δωδεκατόπου: in qua methodo notan-
a 78, 5. da [a] φωσφορία, id eſt locus Lunæ in Tropicis ſignis: quod
eſt vltimũ examen τοῦ πινακικοῦ μέρους. Sequitur τὸ ἀποτε-
λεσματικὸν, quod verſatur præcipue κατὰ τὰς Signorum
ἰδιοτροπίας, eaſque aut vniuerſales, aut particulares, quæ
dicuntur εἰδικαὶ ἰδιοτροπίαι, quæ ſunt circa indiuidua: &
b 84, 5, ad 89, 10. conſiderantur aut [b] κατὰ ὁλότητας τῶν ζωδίων, aut κατὰ
μονομοιρίας, aut κατὰ ἀνατολικὴν σχέσιν, aut κατὰ συνανα-
τολὰς καὶ συγκαταδύσεις ἀστέρων. Sed μονομοιρίαι ſpectan-
d 89, 12, ad 91, 15. tur aut κατ' ἀλλήλας [d] per Decanos, aut καθ' αὑτὰς, qua-
e 92, 30, & 93, 30, ad 95, 23. tenus [e] ſteriles, noxiæ, & eiuſmodi. ἰδιοτροπίαι κατ' ἀνα-
τολικὴν σχέσιν, [f] quæ ad ſolum tempus ortiuum ſpectãt: At
f 95, 23, ad 98, 7. h 101 25. ἰδιοτροπίαι καθ' ὅλου, quatenus quædam [h] quaſi corporis
k 101, 19, ad 105, 9. humani, ſic orbis terrarum μελοθεσία eſt, [k] quando hoc
Signum illi regioni, illud illi præſidet, cuius doctrinæ εἰσα-
g 98, 7, ad 101, 19. γωγή eſt ipſa [g] Geographia. Atque adeo hæc omnia vni-

uerſalia:

uerſalia ſunt, neque ad indiuidua pertinent, niſi quando vniuerſalia particularibus nocere poſſunt; quod accidit, quando in genituris præcipua loca, nempe luminarium, aut cardinum, [m] *qui* φωσφοροῦντες τόποι *vocantur, eadem fuerint cum illis, a quibus vniuerſalium caſuum cauſſæ veniunt, id eſt,* [p] *eclipticis aut oppoſitis. Quæ* κατὰ συνανατολὰς καὶ συγκαταδύσεις *ſpectantur* ἰδιοτροπίαι, [n] *eæ erutæ ſunt ex obſeruationibus Ægyptiacis, quæ dicitur ratio barbarica. Huius* συνόψεως *accipe ſingularia capita, quæ infra coniecimus.*

m 105, 32.
p 106, 6, 7.
n 109, ad finem libri.

INDEX
CAPITVM LIBRORVM
M. MANILI.
PRIMVS LIBER
Sphæra Mundi aut de vniuerſitate.

PROOEMIVM, 1, ad 4, 31
Mundi origo. variæ veterum de ea re opiniones. 4, 31
Terram in medio Vniuerſi, eiuſque formam rotundam eſſe. 6, 14, ad 8, 28
Duodecim Signa Zodiaci. 9, 11
Axis Mundi. 9, 23
Phænomena in parte Septentrionali. 10, 9
Phænomena in parte Auſtrina. 12, 22.
Phænomena in parte nobis inconſpicua. 14, 20
De formis ſiue imaginibus ſiderũ, & earũ ſtatis ortibus. 15, 8
Parecbaſis, Mundum prouidentia gubernari. 15, 31
Totius Vniuerſi dimẽſio. 17, 23
Circulorum in Sphæra deſcriptio, ac primo Parallelorum. 18, 12.
Colurorum. 19, 19
Meridiani & Orizontis. 20, 16
Zodiaci & Galaxiæ. 21, 16
Galaxias ſedes Heroum. 24, 9
Septem Planetæ. 25, 26
Corollariũ de Cometis. 26, 30

SECVNDVS LIBER,

qui & prima institutio.

PROOEMIVM. 29, 22, ad 34, 7

Signorum partitio in

Masculina, Feminina. 34, 10

Humana, Ferina. 34, 13

Ἰδιότροπα. 34, 15

Gemina. 34, 18

Biformia. 34, 27

Dupla. 34, 32

Auersa, Directa. 35, 22

Diurna, Nocturna. 35, 28

Terrestria, Aquatica. 36, 16

Ambigua. 36, 22

Fecunda. 36, 29

Sterilia. 36, 30

Communia. 36, 23

Currentia, Stantia. 37, 3

Fessa. 37, 8

Iacentia. 37, 12

Debilia. 37, 15

Καιεικά. 37, 24.

Signorũ configurationes. 37, 29

Signa Trigona. 38, 3

Signa Dextra, Sinistra. 38, 10

Signa Tetragona. 38, 13

Configurationes vnde numerandæ. 38, 24

Partiliter non Signiliter numerandæ. 40, 7

Signa Hexagona. 40, 18

Signa Singularia. 41, 12

Signa Disparia. 41, 15

Signa Asyntheta. 41, 21

Signa Diametrunta & Contraria. 41, 22, 29

Signa Diuersa. 42, 11

Quorum Deorum vnumquodque signum tutela. 42, 27

Quorũ Signorum vnumquodque membrum humanum tutela. 43, 14

Signa Audientia, Vidẽtia, Amãtia, Inimica. 43, 27

Signorum cõfigurationes contrariæ. 45, 15

Configurationes amicantes. 48, 4, ad 50, 23

Dodecatemoria Signorũ. 50, 23

Dodecatemorion Lunæ. 51, 19

Dodecatemoriorum Dodecatemorion. 52, 2 (13

Ephodus ad Dodecatopon. 52,

Quatuor Cardines geniturarum. 53, 19 (54, 6

Quatuor Cardinũ dignitates.

Quatuor Cardinum interualla, tituli, dignitates. 55, 6

Octo toporum tituli, dignitates. 55, 22

TERTIVS LIBER,

qui & secunda institutio.

PROOEMIVM. 59, 14, ad 60, 24

Ephodus ad XII Athla. 60, 24, ad 62, 8

Duo-

Duodecim Athla. 62, 8
Sortem Fortunæ indagare. 64, 9, 25.
Ephodus ad Horoſcopum indagandum. 65,19
Confutatio attribuentium binas horas aſcenſionibus Signorum, & vulgaris methodi Horoſcopi. 66, 1
Ab obliquitate Signiferi. 66, 8
A diuerſitate dierum. 66, 12
A diuerſitate horarum. 66, 21
A diuerſitate Climatum. 66, 30, ad 69, 15
Methodus anaphoricorũ temporum. 69, 25
Methodus ſtadiaſmi anaphorici. 70, 14
Methodus Canonis horarij. 71, 7
Indagandum Æquinoctium ad methodum Canonis horarij. 72, 14.
Exemplum anaphoricorũ temporum & ſtadiaſmi. 73, 9
Data hora Horoſcopum inuenire ſecũdum traditam formam. 73, 31
Data hora Horoſcopum inuenire ſecundũ vulgatum modum æui Maniliani. 74, 2
Dodecaeteris genethliace. 74, 33, ad 76, 13.
Signorũ Chronocratoriæ. 76, 13
Dodecatopi Chronocratoriæ. 77, 1
Tropicorum Signorum deſcriptio. 78, 5

QVARTVS LIBER,

qui & primus Apoteleſmaticus.

PROOEMIVM. 80, 14, ad 84, 5.
Signorum per ſe platica apoteleſmata. 84, 5, ad 89, 10.
Signorum Decani. 89, 10, ad 92, 27.
Monomœriæ ſteriles ac noxiæ. 92, 27, ad 95, 23.
Signorũ apoteleſmata ſecundũ ortus ſuos. 95, 23, ad 98, 7
Orbis totius platica deſcriptio. 98, 7, ad 101, 19
Hominũ formaturæ & mores, ſiue ἰδιοβοτίαι. 101, 19
Quæ regiones cuius Signi tutelæ ſunt. 103, 1, ad 105, 9
Signorum Eclipticorum conſideratio. 105, 9
Epilogus Protrepticus. 106, 24

LIBER QVINTVS,

qui & ſecundus Apoteleſmaticus ſiue Sphæra Barbarica.

PROOEMIVM. 109, 10, ad 110, 10
Cum Ariete oritur
Nauis. 110, 14

Orion.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Orion. 111, 3
Heniochus. 111, 12
Hœdi. 112, 15
Hyades. 112, 31
Capella. 113, 7
Cum Tauro oritur
Pleiadum ſidus. 113, 19
Cum Geminis oritur
Lepus. 114, 3
Cum Cancro oriuntur
Iugulæ, ſiue Aſelli. 114, 20
Procyon. 115, 10
Cum Leone oritur
Canis. 115, 19
Crater. 116, 14
Cum Virgine oritur
Corona. 116, 30
Spica Virginis. 117, 17
Cum Libra oritur
Sagitta. 118, 2
Hœdus. 118, 20
Lyra. 118, 33
Cum Scorpio oritur
Ara. 119, 14
Centaurus. 119, 24
Cum Sagittario oritur
Arcturus. 119, 33
Cycnus. 120, 7
Cum Capricorno oritur
Ophiuchus. 120, 32
Piſcis Notios. 121, 4
Fidicula. 121, 19
Delphinus. 121, 26
Cum Aquario oritur
Cepheus. 122, 26
Aquila. 123, 30
Caſſiope. 124, 15
Cum Piſcibus oritur
Andromeda 125, 21
Equus. 128, 15
Ingeniculus. 128, 29
Cetum. 129, 7
Vrſa. 130, 11
Siderum magnitudo, & multitudo. 130, 32

ERRATA TYPOGRAPHICA IN TEXTV MANILI.

37, 8. Aut quæ feſſa ſedent.
39, 10—numeruſque ſequentes.
122, 15. Ad numeros etiam ille ciet—
vbique Phrixus per i, non per y ſcribendum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

M. MANILI

ASTRONOMICON

LIBER PRIMVS.

ARMINE *diuinas artes, & conscia fati*
Sidera diuersos hominum variantia casus,
Cælestis rationis opus, deducere mundo
Aggredior, primusque nouis Helicona mouere
Cantibus, & viridi nutantes vertice siluas,
Hospita sacra ferens nulli memorata priorum.
Hunc mihi tu Cæsar patriæ princepsque paterque,
Qui regis Augustis parentem legibus orbem,
Concessumque patri mundum Deus ipse mereris,
Das animum, viresque facis ad tanta canenda.
Iam propiusque fauet mundus scrutantibus ipsum,
Et rapit æthereos per carmina pandere census.
Hoc sub pace vacat tantum. iuuat ire per ipsum
Aera, & immenso spatiantem viuere cælo,
Signaque & aduersos Stellarum noscere cursus.
Quod solum nouisse, parum est. impensius ipsa
Scire iuuat magni penitus præcordia mundi:
Quaque regat generetque suis animalia signis
Cernere, & in numerum Phœbo modulante referre.
Bina mihi positis lucent altaria flammis.
Ad duo templa precor duplici circundatus æstu,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Carminis & rerum: certa tum lege canentem
Mundus & immenso vatem circunstrepit orbe,
Vixque soluta suis immittit verba figuris.
Quem primum infernis licuit cognoscere terris
Munera cælestum? quis enim condentibus illis
Clepsisset furto mundum, quo cuncta reguntur?
Quis foret humano conatus pectore tantum,
Inuitis vt Diis cuperet Deus ipse videri;
Sublimes aperire vias: imumque sub orbem,
Et per inane suis parentia finibus astra,
Mominaque, & cursus signorum, pondera, vires?
Tu princeps autorque sacri Cyllenie tanti.
Per te iam cælum interius, iam sidera nota,
Maior vti facies mundi foret, & veneranda
Non species tantum, sed & ipsa potentia rerum:
Sentirentque Deum gentes, quam maximus esset,
Quis sua disposuit per tempora, cognita vt essent
Omnibus & mundi facies, cælumque supernum.
Et Natura dedit vires, seque ipsa reclusit
Regales animos primum dignata mouere,
Proxima tangentes rerum fastigia cælo:
Qui domuere feras gentes oriente sub ipso,
Quas secat Euphrates, in quas & Nilus inundat,
Qua Mundus redit, & nigras super euolat vrbes.
Tum qui templa sacris coluerunt omne per æuum,
Delectique sacerdotes in publica vota
Officio vinxere Deum, quibus ipsa potentis
Numinis accendit castam præsentia mentem,
Inque Deum Deus ipse tulit, patuitque ministris.
Hi tantum mouere decus, primique per artem
Sideribus videre vagis pendentia fata.
Singula nam proprio signarunt tempora casu
Longa per assiduas complexi secula curas.

Nascendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Nascendi quæ cuique dies, quæ vita fuisset:
In quas Fortunæ leges quæque hora valeret:
Quantaque quam parui facerent discrimina motus.
Postquam omnis cæli species redeuntibus astris
Percepta in proprias sedes, & reddita certis
Fatorum ordinibus sua cuique potentia formæ
Per varios vsus, artem experientia fecit
Exemplo monstrante viam, speculataque longe
Deprendit tacitis dominantia legibus astra,
Et totum alterna mundum ratione moueri,
Fatorumque vices certis discurrere signis.
Nam rudis ante illos nullo discrimine vita
In speciem conuersa operum ratione carebat,
Et stupefacta nouo pendebat lumine mundi.
Tum velut amissis mœrens, tum læta renatis
Sideribus, variosque dies, incertaque noctis
Tempora, nec similes vmbras, iam Sole regresso
Iam propiore suis poterat discernere caussis.
Necdum etiam doctas solertia fecerat artes,
Terraque sub rudibus cessabat vasta colonis.
Tuncque in desertis habitabat montibus aurum,
Immotusque nouos pontus subduxerat orbes.
Nec vitam pelago, nec ventis credere vota
Audebant, sed quisque satis se nosse putabat.
Sed quum longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miseris dedit, & sua quemque
Aduigilare sibi iussit Fortuna premendo:
Seducta in varias certarunt pectora curas,
Et quodcunque sagax tentando repperit vsus,
In commune bonum commentum læta dedere.
Tunc & lingua suas accepit barbara leges,
Et fera diuersis exercita frugibus arua,
Et vagus in cæcum penetrauit nauita pontum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Fecit & ignotis itiner commercia terris.
Tum belli pacisque artes commenta vetustas.
Semper enim ex aliis alias proseminat vsus.
Nec vulgata canam: linguas didicere volucrum
Consultare fibras, & rumpere vocibus angues,
Sollicitare vmbras, imumque Acheronta mouere,
In noctemque dies, in lucem vertere noctes.
Omnia conando docilis solertia vicit.
Nec prius imposuit rebus finemque modumque,
Quam cælum ascendit ratio, cœpitque profundam
Naturam rerum caußis, viditque quod vsquam est:
Nubila cur tanto quaterentur pulsa fragore,
Hiberna æstiua nix grandine mollior esset:
Arderent terræ, solidusque tremisceret orbis:
Cur imbres ruerent, ventos quæ caussa moueret
Peruidit, soluitque animis miracula rerum:
Eripuitque Ioui fulmen, viresque Tonantis,
Et sonitum ventis conceßit, nubibus ignem.
Quæ postquam in proprias deduxit singula caussas,
Vicinam ex alto mundi cognoscere molem
Intendit, totumque animo comprendere cælum,
Attribuitque suas formas, sua nomina signis,
Quasque vices agerent certa sub sorte notauit,
Omniaque ad numen mundi faciemque moueri,
Sideribus vario mutantibus ordine fata.
Hoc mihi surgit opus non vllis ante sacratum
Carminibus. Faueat magno Fortuna labori,
Annosa & molli contingat vita senecta,
Vt poßim rerum tantas emergere moles,
Magnaque cum paruis simili percurrere cura.
Et quoniam cælo carmen descendit ab alto,
Et venit in terras fatorum conditus ordo,
Ipsa mihi primum Naturæ forma canenda est,

Ponen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ponenduſque ſua totus ſub imagine mundus:
Quem ſiue ex nullis repetentem ſemina rebus
Natali quoque egere placet, ſemperque fuiſſe,
Et fore, principio pariter fatoque carentem:
Seu permixta Chaos rerum primordia quondam
Diſcreuit partu, mundumque enixa nitentem
Fugit in infernas caligo pulſa tenebras:
Siue indiuiduis, in idem reditura, ſoluta
Principiis natura manet poſt ſecula mille,
Et pæne ex nihilo ſumtum eſt nihilumque futurum,
Cæcaque materies cælum perfecit & orbem:
Siue ignis fabricauit opus, flammæque micantes,
Quæ mundi fecere oculos, habitantque per omne
Corpus, & in cælo vibrantia fulmina fingunt:
Seu liquor hoc peperit, ſine quo riget arida rerum
Materies, ipſumque vorat, quo ſoluitur, ignem:
Aut neque Terra patrem nouit, nec Flamma, nec Aer,
Aut Humor, faciuntque Deum per quatuor artus,
Et mundi ſtruxere globum, prohibentque requiri
Vltra ſe quicquam: tum per ſe cuncta creantur,
Frigida ne calidis deſint, aut humida ſiccis,
Spiritus aut ſolidis, ſitque hæc diſcordia concors,
Quæ nexus habiles & opus generabile fingit,
Atque omnis partus Elementa capacia reddit:
Semper erit genus in pugna, dubiumque manebit;
Quod latet, & tantum ſupra eſt hominemque Deumque.
Sed facies quacunque tamen ſub origine rerum
Conuenit, & certo digeſtum eſt ordine corpus.
Ignis in æthereas volucer ſe ſuſtulit auras,
Summaque complexus ſtellantis culmina cæli
Flammarum vallo naturæ mœnia fecit.
Proximus in tenues deſcendit ſpiritus auras,
Aeraque extendit medium per inania mundi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ignem flatus alit vicinis ſubditus aſtris.
Tertia ſors vndas ſtrauit, fluctuſque natantes
Æquora perfudit toto naſcentia ponto,
Vt liquor exhalet tenuis, atque euomat auras,
Aeraque ex ipſo ducentem ſemina paſcat.
Vltima ſubſedit glomerato pondere Tellus,
Conuenitque vagis limus permixtus arenis
Paulatim ad ſummum tenui fugiente liquore.
Quoque magis puras humor ſeceßit in vndas,
Et ſiccata magis ſtrinxerunt æquora terras,
Adiacuitque cauis fluidum conuallibus æquor.
Emerſere fretis montes, orbiſque per vndas
Exiliit, vaſto clauſus tamen vndique ponto.
Imaque de cunctis mediam tenet vndique ſedem.
Idcircoque manet ſtabilis, quia totus ab illa
Tantundem refugit mundus, fecitque cadendo
Vndique ne caderet. medium totius & imum eſt.
Ictaque contractis conſiſtunt corpora plagis,
Et concurrendo prohibent in longius ire.
Quod niſi librato penderet pondere Tellus,
Non ageret curſus mundi ſubeuntibus aſtris
Phœbus ad occaſum, & nunquam remearet ad ortus:
Lunaue ſubmerſos regeret per inania curſus:
Nec matutinis fulgeret Lucifer horis,
Heſperos immerſo dederat qui lumen Olympo.
Nunc quia non imo Tellus deiecta profundo,
Sed medio ſuſpenſa manet, ſunt peruia cuncta.
Nam neque fortuitos ortus ſurgentibus aſtris
Nec totiens poſſum naſcentem credere Mundum,
Soliſue aßiduos partus, & fata diurna,
Quum facies eadem ſignis per ſecula conſtet,
Qua caderet, ſubeat cælum, rurſuſque reſurgat
Idem Phœbus eat cæli de partibus iiſdem;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Lunaque per totidem luces mutetur, & orbes;
Et natura vias seruet, quas fecerat ipsa,
Nec tirocinio peccet, circumque feratur
Æterna cum luce dies, quod tempora monstrant
Nunc his, nunc illis eadem regionibus orbis:
Semper & vlterius vadentibus ortus ad ortum
Occasumque obitus cælo & cum Sole perennet.
    Nec vero tibi natura admiranda videri
Pendentis Terræ debet, quum pendeat ipse
Mundus & in nullo ponat vestigia fundo:
Quod patet ex ipso motu, cursuque volantis:
Quum suspensus eat Phœbus, cursumque reflectat
Huc illuc, agiles & seruet in æthere metas:
Quum Luna & stellæ volitent per inania mundi.
Terra quoque aerias leges imitata pependit.
Est igitur Tellus mediam sortita cauernam
Aeris, & toto pariter suspensa profundo,
Nec patulas distenta plagas, sed condita in orbem
Vndique surgentem pariter pariterque cadentem.
Hæc est naturæ facies. sic mundus & ipse
In conuexa volans teretes facit esse figuras
Stellarum, Solisque orbem, Lunæque rotundum
Aspicimus tumido quærentis corpore lumen,
Quod globus obliquos totus non accipit ignes.
Hæc æterna manet Diuisque simillima forma,
Cui neque principium est vsquam, nec finis, in ipso,
Sed similis toto remanet, perque omnia par est.
Sic stellis glomerata manet mundoque figura.
Idcirco terris non omnibus omnia signa
Conspicimus. nusquam inuenies fulgere Canopum,
Donec Niliacas per Pontum veneris oras.
Sed quærent Helicen, quibus ille superuenit ignis,
Qui laterum tractus habitant, mediique tumores

Eripiunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Eripiunt terræ cælum, visusque cohercent.
Te testem dat, Luna, sui glomerabilis orbis:
Quæ quum mersa nigris per noctem deficis vmbris,
Non omnes pariter confundis sidere gentes,
Sed prius Eoæ quærunt tua lumina gentes.
Post, medio subiecta polo quæcunque coluntur.
Vltima ad Hesperios infectis volueris alis:
Seraque in extremis quatiuntur gentibus æra.
Quod si plana foret Tellus, simul icta per omnes
Deficeret pariter toti miserabilis orbi.
Sed quia per teretem deducta est terra tumorem,
His modo, post illis apparet Delia terris
Exoriens simul atque cadens. quia fertur in orbem
Ventris, & accliuis pariter decliuia iungit,
Atque alios superat gyros, aliosque relinquit.
Ex quo colligitur terrarum forma rotunda.
Hanc circum variæ gentes hominum atque ferarum,
Aeriæque colunt volucres. pars eius ad Arctos
Eminet, austrinis pars est habitabilis oris,
Sub pedibusque iacet nostris, supraque videtur
Ipsa sibi fallente solo decliuia longa,
Et pariter surgente via, pariterque cadente.
Hinc vbi ab occasu nostros Sol aspicit ortus,
Illic orta dies sopitas excitat vrbeis,
Et cum luce refert operum vadimonia terris.
Nos in nocte sumus, somno sic membra locamus.
Pontus vtrosque suis distinguit & alligat vndis.
Hoc opus immensi constructum corpore mundi,
Membraque naturæ diuersa condita forma
Aeris, atque Ignis, Terræ, Pelagique iacentis
Vis animæ diuina regit, sacroque meatu
Conspirat Deus, & tacita ratione gubernat,
Et multa in cunctas dispensat fœdera partes,

Alter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Alter vt alterius vires faciatque, feratque,
Summaque per varias maneat cognata figuras.
Nunc tibi signorum lucentes vndique flammas
Ordinibus certis referam. primumque canentur
Quæ media obliquo præcingunt ordine mundum,
Solemque alternis vicibus per tempora portant,
Atque alia aduerso luctantia sidera mundo.
Omnia quæ possis cælo numerare sereno.
E quibus & ratio fatorum ducitur omnis:
Vt sit idem mundi primum, quod continet arcem.
Aurato princeps Aries in vellere fulgens,
Respicit admirans auersum surgere Taurum
Summisso vultu Geminos, & fronte, vocantem.
Quos sequitur Cancer, Cancrum Leo, Virgo Leonem.
Æquato tum Libra die cum tempore noctis
Attrahit ardenti fulgentem Scorpion astro.
In cuius caudam contento dirigit arcu
Mixtus equo volucrem missurus iamque sagittam.
Tum venit angusto Capricornus sidere flexus.
Post hunc inflexam defundit Aquarius vrnam
Piscibus assuetas auide subeuntibus vndas.
Quos Aries tangit claudentes vltima signa.
At qui fulgentes cælo consurgit ad Arctos,
Omnia quæ summo despectant sidera mundo,
Nec norunt obitus, vnoque in vertice tantum
In diuersa sitæ cælumque & sidera torquent,
Aera per gelidum tenuis deducitur Axis,
Libratumque gerit diuerso cardine mundum,
Sidereus circa medium quem voluitur orbis,
Æthereosque rotat cursus, immotus at ille
In binas Arctos magni per inania mundi,
Perque ipsum terræ directus constitit orbem.
Nec vero e solido stat robur corporis eius,

Nec graue pondus habet, quod onus ferat ætheris alti.
Sed quum Aer omnis semper voluatur in orbem,
Quoque semel cœpit, totus volet vndique in ipsum:
Quodcunque in medio est, circa quod cuncta mouentur,
Vsque adeo tenue, vt verti non poßit id ipsum,
Nec iam inclinari, nec se conuertere in orbem,
Hoc dixere Axem, quia motum non habet vllum:
Ipse videt circa volitantia cuncta moueri.
Summa tenent eius miseris notißima nautis
Signa per immensum cupidos ducentia pontum:
Maioremque Helice maior decircinat arcum.
Septem illam stellæ certantes lumine signant:
Qua duce per fluctus Graiæ dant vela carinæ.
Angusto Cynosura breuis torquetur in orbe,
Tam spatio, quam luce, minor, sed iudice vincit
Maiorem Tyrio. Pœnis hæc certior auctor
Non apparentem pelago quærentibus orbem.
Nec paribus positæ sunt frontibus. vtraque caudam
Vergit in alterius rostro, sequiturque sequentem.
Has interfusus, circunque amplexus vtrumque
Diuidit, & cingit stellis ardentibus Anguis,
Ne coeant, abeantque suis a sedibus vnquam.
Hunc inter mediumque orbem, quo sidera septem
Per bißena volant contra nitentia signa,
Mixta ex diuersis consurgunt viribus astra
Hinc vicina Polis, cælique hinc proxima flammis.
Quæ quia dißimilis, qua pugnat, temperat Aer,
Frugiferum sub se reddunt mortalibus orbem.
Proxima frigentes Arctos, Boreamque rigentem
Nixa venit species genibus sibi conscia caussæ.
A tergo nitet Arctophylax, idemque Bootes,
Quod similis iunctis instat de more iuuencis,
Arcturumque rapit medio sub pectore secum.

At

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

At parte ex alia claro volat orbe Corona
Luce micans varia. nam stella vincitur vna
Circulus, in media radians quæ proxima fronte,
Candidaque ardenti distinguit lumina flamma:
Gnoßia desertæ & fulgent monimenta puellæ.
At Lyra diductis per cælum cornibus inter
Sidera conspicitur, qua quondam cœperat Orpheus
Omne quod attigerat cantu, manesque per ipsos
Fecit iter, domuitque infernas carmine leges.
Huic cælestis honos, similisque potentia caussæ
Tunc siluas & saxa trahens, nunc sidera ducit,
Et rapit immensum mundi reuolubilis orbem.
Serpentem magnis Ophiuchus nomine signis
Diuidit, & toto mergentem corpore corpus
Explicat, & nodos, sinuataque terga per orbes
Expedit, effusis per laxa volumina palmis.
Respicit ille tamen molli ceruice reflexus.
Semper erit paribus bellum, quia viribus æquant.
Proxima sors Cygni, quem cælo Iuppiter ipse
Imposuit, formæ precium, qua cœpit amantem,
Quum Deus in niueum descendit versus olorem,
Tergaque fidenti subiecit plumea Ledæ.
Nunc quoque diductas volitat stellatus in alas.
Hinc imitata nitent cursumque, habitumque sagittæ
Sidera. tum magni Iouis ales fertur in altum
Assueto volitans, gestet ceu fulmina mundi
Digna Ioue & cælo, quod sacris instruit armis.
Tum quoque de ponto surgit Delphinus ad astra,
Oceani, Cælique decus, per vtrunque sacratus.
Quem rapido conatus Equus comprendere cursu
Festinat, pectus fulgenti sidere clarus,
Et finitur in Andromeda. quam Perseos armus
Excipit, & sociat sibi. cui succedit iniquo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Diuisum spatio, quoi tertia lampada dispar
Conspicitur paribus, Deltoton nomine sidus,
Ex simili dictum. Cepheusque & Cassiepea
In pœnas signata suas: iuxtaque relictam
Andromedam vastos metuentem Piscis hiatus
Expositam ponto deflet, scopulisque reuinctam,
Ne veterem Perseus cælo quoque seruet amorem,
Auxilioque iuuet, fugiendaque Gorgonis ora
Sustineat spoliumque sibi, testemque videnti.
Tum vicina ferens nixo vestigia Tauro
Heniochus studio mundumque & nomen adeptus,
Quem primum curru volitantem Iuppiter alto
Quadriiugis conspexit equis, cæloque sacrauit.
Tum subeunt Hædi claudentes sidere pontum,
Nobilis & mundi nutrito rege Capella:
Cuius ab vberibus magnum ille ascendit Olympum,
Lacte fero crescens ad fulmina, vimque tonandi.
Hanc ergo æternis merito sacrauit in astris
Iuppiter, & cæli cælum mercede rependit.
Pleiades Hyadesque, feri pars vtraque Tauri
In Boream scandunt. Hæc sunt aquilonia signa.
Aspice nunc infra Solis surgentia cursus,
Quæ super exustas labuntur sidera terras,
Quæque intra gelidum Capricorni sidus & axe
Imo subnixum vertuntur sidera mundum.
Cernere vicinum Geminis licet Oriona
In magnam cæli tendentem brachia partem,
Nec minus extento surgentem ad sidera passu:
Singula fulgentes humeros cui lumina signant,
Et tribus obliquis demissus ducitur ensis.
At caput Orion excelso immensus Olympo
Per tria subductos signatur lumina vultus:
Non quod clara minus, sed quod magis alta recedant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Hoc duce per totum decurrunt sidera mundum.
Subsequitur rapido contenta Canicula cursu,
Qua nullum terris violentius aduenit astrum,
Nec grauius cedit, nec horrens frigore surgit.
Sic in vtrumque mouet mundum, & contraria reddit.
Nec vacuum Solis fulgentem deserit orbem.
Hanc qui surgentem, primo quum redditur ortu,
Montis ab excelso speculantur vertice Tauri,
Euentus frugum varios, & tempora dicunt,
Quæque valetudo veniat, concordia quanta.
Bella facit, pacemque refert, varieque reuertens
Sic mouet, vt vidit, mundum, vultuque gubernat.
Magna fides hoc posse color, cursusque micantis
In radios vix Sole minor, nisi quod procul hærens
Frigida cæruleo contorquet lumina vultu.
Cætera vincuntur specie, nec clarius astrum
Tingitur Oceano, cælumue reuisit ab vndis.
Tum Procyon, veloxque Lepus, tum nobilis Argo
In cælum subducta mari, quod prima cucurrit,
Emeritum magnis mundum tenet acta procellis,
Seruando Dea facta Deos, cui proximus Anguis
Squammea dispositis imitatur lumina flammis.
Et Phœbo sacer Ales, & vna gratus Iaccho
Crater, & duplici Centaurus imagine fulget,
Pars hominis tergo pectus commissus equino.
Ipsius hinc mundi templum est, victrixque solutis
Ara nitet sacris, vastos quum terra Gigantes
In cælum furibunda tulit. tum Di quoque magnos
Quæsiuere Deos. dubitauit Iuppiter ipse,
Quod poterat non posse timens, quum surgere terram
Cerneret, & verti naturam crederet omnem,
Montibus atque aliis aggestos crescere monteis,
Et tam vicinos fugientia sidera colles

Arma importantes & rupta matre creatos,
Discordes vultu, permixtaque corpora, partus.
Hostiferum necdum sibi quemquam numina norant,
Si qua forent maiora suis. tunc Iuppiter Aræ
Sidera constituit, quæ nunc quoque maxima fulgent.
Quam propter Cetus conuoluens squammea terga
Orbibus insurgit tortis, & fluctuat aluo,
Intentans morsum, similis iam iamque tenenti,
Qualis ad expositæ fatum Cepheidos vndis
Expulit adueniens vltra sua littora pontum.
Tum Notius piscis venti de nomine dictus
Exurgit de parte Noti, cui iuncta feruntur
Flexa per ingenteis stellarum flumina gyros.
Alterius capitis coniungit Aquarius vndas
Amnis, & in medium coeunt, & sidera miscent.
His inter Solisque vias, Arctosque latentes,
Axem quæ mundi stridentem pondere torquent,
Orbe peregrino cælum depingitur astris,
Quæ Notia antiqui dixerunt sidera vates.
Altera pars Orbis sub aquis iacet inuia nobis,
Ignotæque hominum gentes, nec transita regna,
Commune ex vno lumen ducentia Sole,
Diuersasque vmbras, læuaque cadentia signa,
Et dextros ortus cælo spectantia verso.
Nec minor est illis mundus, nec lumine peior,
Nec numerosa minus nascuntur sidera in Orbe.
Cætera non cedunt: vno vincuntur in astro
Augusto, sidus nostro quod contigit orbi
Cæsar nunc terris, post Cælo maximus autor.
Vltima quæ mundo semper voluuntur in imo,
Quis innexa manent cæli fulgentia signa
Nusquam in conspectum redeuntia cardine verso,
Sublimis speciem mundi, similesque figuras

Astro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Astrorum referunt: & versas frontibus Arctos
Vno distingui medias, claudique Dracone
Credimus exemplo: quia vis fulgentia visus
Hunc orbem cæli vertentis sidera cursu
Cardine tam simili fultum, quam vertice fingit.
Has igitur magno diuisas æthere sedes
Signa tenent mundi totum deducta per orbem.
Tu modo corporeis similes ne quære figuras,
Omniaque æquali fulgentia membra colore,
Deficiat nihil vt, vacuumque a lumine cesset.
Non poterit mundus sufferre incendia tanta,
Omnia si plenis ardebunt sidera membris.
Quicquid subduxit flammis natura, pepercit
Succubitura oneri, formas distinguere tantum
Contenta, & stellis ostendere sidera certis.
Ignea designat species, atque ignibus ignes
Respondent, media extremis, atque vltima summis
Redduntur. satis est, si se non omnia celant:
Præcipue, medio quum Luna implebitur orbe,
Certa nitent mundo. cum Luna conditur omne
Stellarum vulgus. fugiunt sine nomine signa.
Plura licet vacuo tum cedere sidera cælo.
Nec fallunt numero, nec paruis mixta feruntur.
Et, quo clara magis possis cognoscere signa,
Non varios obitus norunt, variosque recursus,
Certa sed in proprias oriuntur sidera luces,
Natalesque suos, occasumque ordine seruant.
Nec quicquam in tanta magis est mirabile mole,
Quam ratio, & certis quod legibus omnia parent.
Nusquam turba nocet, nihil vllis partibus errat
Laxius & leuius, mutatoue ordine fertur.
Quid tam confusum specie, quid tam vice certum est?
Ac mihi tam præsens ratio non vlla videtur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Qua pateat Mundum diuino numine verti,
Atque ipsum esse Deum, nec Forte coisse magistra,
Vt voluit credi, qui primus mœnia mundi
Seminibus struxit minimis, inque illa resoluit:
E quis & maria, & terras, & sidera cæli,
Ætheraque immensos fabricantem finibus orbes,
Soluentemque alios constare, & cuncta reuerti
In sua principia, & rerum mutare figuras.
Quis credat tantas operum sine numine moles
Ex minimis cæcoque creatum fœdere mundum?
Si Fors ista dedit nobis, Fors ipsa gubernat,
At cur dispositis vicibus consurgere signa,
Et velut imperio præscriptos reddere cursus
Cernimus, ac nullis properantibus vlla relinqui?
Cur eadem æstiuas exornant sidera noctes
Semper, & hibernas eadem: certamque figuram
Quisque dies reddit mundo, certamque relinquit.
Iam tum, quum Graiæ verterunt Pergama gentes,
Arctos & Orion aduersis frontibus ibant,
Hæc contenta suos in vertice flectere gyros,
Ille ex diuerso vertentem surgere contra
Obuius, & toto semper decurrere mundo.
Temporaque obscuræ noctis deprendere signis
Iam poterant, cælumque suas distinxerat horas.
Quot post excidium Troiæ sunt eruta regna?
Quot capti populi? quoties Fortuna per orbem
Seruitium, imperiumque tulit, varieque reuertit?
Troianos cineres in quantum oblita refouit
Imperium? Fatis Asiæ iam Græcia pressa est.
Secula denumerare piget, quotiesque recurrens
Lustrarit mundum vario sol igneus orbe.
Omnia mortali mutantur lege creata.
Nec se cognoscunt terræ vertentibus annis.

Exutæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Exutæ variant faciem per secula gentes.
At manet incolumis mundus, suaque omnia seruat,
Quæ nec longa dies auget, minuitque senectus.
Nec motus puncto currit, cursusque fatigat.
Idem semper erit, quoniam semper fuit idem.
Non alium videre patres, aliumue nepotes
Aspicient. Deus est, qui non mutatur in æuo.
Nunquam transuersas Solem decurrere ad Arctos,
Nec mutare vias, & in ortum vertere cursus,
Auroramque nouis nascentem ostendere terris:
Nec Lunam certos excedere luminis orbes,
Sed seruare modum, quo crescat, quoue recedat,
Nec cadere in terram pendentia sidera Cælo.
Sed dimensa suis consumere tempora signis
Non casus opus est, magni sed numinis ordo.
Hæc igitur texunt æquali sidera tractu
Ignibus in varias Cælum laqueantia formas.
Altius his nihil est. hæc sunt fastigia mundi.
Publica naturæ domus his contenta tenetur
Finibus, amplectens pontum terrasque iacentes.
Omnia concordi tractu veniuntque, caduntque,
Qua semel incubuit cælum, versumque resurgit.
Ipse autem quantum conuexo mundus Olympo
Obtineat spatium, quantis bis sena ferantur
Finibus astra, docet ratio, cui nulla resistunt
Claustra, nec immensæ moles, ceduntque recessus.
Omnia succumbunt, ipsum est penetrabile Cælum.
Nam quantum a terris, atque æquore signa recedunt,
Tantum bina patent. quantumque inciditur orbis
Per medium, pars efficitur tum tertia gyri
Exiguo dirimens solidam discrimine summam.
Summum igitur cælum bis bina resurgit ab imo,
Altera bissenis vt sit pars tertia signis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Sed quia per medium est tellus suspensa profundum,
Binis a summo signis discedit, & imo.
Hoc igitur, quodcunque supra te suspicis ipse,
Qua per inane meant oculi, quaque ire recusant,
Binis æquandum est signis. sex tanta rotundæ
Efficiunt orbem Zonæ, qua signa feruntur,
Bis sex æquali spatio texentia Cælum.
Nec mirere vagos partus eadem esse per astra,
Et mixtum ingenti generis discrimine fatum,
Singula quum tantum teneant, tantoque ferantur
Tempore sex tota surgentia sidera luce.
Restat vt æthereos fines tibi reddere coner,
Filaque dispositis vicibus comitantia Cælum,
Per quæ dirigitur signorum flammeus ordo.
Circulus ad Boream fulgentem sustinet Arcton,
Sexque fugit solidas a cæli vertice partes.
Alter ad extremi decurrens sidera Cancri,
In quo consummat Phœbus lucemque, moramque,
Tardaque per longos circunfert lumina flexus,
Æstiuum medio nomen sibi sumit ab æstu,
Temporis & titulo potitur, metaque volantis
Solis, & extremos designat feruidus actus,
Et quinque in partes Aquilonis distat ab orbe.
Tertius in media mundi regione locatus
Ingenti spira totum præcingit Olympum,
Parte ab vtraque videns axem, quo limine Phœbus
Componit paribus numeris noctemque diemque,
Veris & Autumni currens per tempora mixta,
Quum medium æquali distinguit limite cælum:
Quattuor & gradibus sua fila reducit ab æstu.
Proximus hunc vltra brumalis nomine tangens
Vltima designat fugientis limina Solis,
Inuidaque obliqua radiorum munera flamma

Dat per iter minimum nobis: ſed finibus illis,
Quos ſuperincubuit, longa ſtant tempora luce,
Vixque dies tranſit candentem extenta per æſtum.
Biſque iacet, binis ſummotus partibus orbis.
Vnus ab his ſupereſt extremo proximus axi
Circulus, auſtrinas qui ſtringit, & obſidet Arctos.
Hic quoque brumalem per partes quinque relinquit:
Et quantum a noſtro ſublimis cardine gyrus
Diſtat, ab aduerſo tantundem proximus illi.
Sic tibi per binas vertex a vertice partes
Diuiſus, duplici ſumma circundat Olympum.
Et per quinque notat ſignantes tempora fines.
His eadem eſt via, quæ mundo, pariterque rotantur
Inclines, ſocioſque ortus occaſibus æquant:
Quandoquidem texto, quo totus voluitur orbis,
Fila trahunt alti curſum comitantia cæli,
Interualla pari ſeruantes limite ſemper,
Diuiſoſque ſemel fines, ſortemque dicatam.
Sunt duo, quos recipit ductos a vertice vertex,
Inter ſe aduerſi, qui cunctos ante relatos,
Seque ſecant gemino coeuntes cardine mundi,
Tranſuerſoque polo rectum ducuntur in axem,
Tempora ſignantes anni cælumque per aſtra
Quatuor in partes diuiſum menſibus æquis.
Alter ab excelſo decurrens limes Olympo
Serpentis caudam, ſiccas & diuidit Arctos,
Et iuga Chelarum medio volitantia gyro:
Extremamque ſecans Hydram, mediumque ſub auſtris
Centaurum, aduerſum concurrit rurſusi n axem,
Et redit in Cetum, ſquammoſaque tergora Ceti,
Lanigerique notat fines, clarumque Trigonum,
Andromedæque ſinus imos, faſtigia matris,
Principiumque ſuum repetito cardine claudit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Alter in hunc medium summumque incumbit in axem,
Perque pedes primos, ceruicem transit & Vrsæ:
Quam septem stellæ primam, iam Sole remoto,
Producunt nigræ præbentem lumina nocti.
Et Geminis Cancrum dirimit, stringitque flagrantem
Ore Canem, clauumque Ratis, quæ vicerat æquor.
Inde axem occultum per gyri signa prioris
Transuersa; atque illo rursus de limite tangit
Te, Capricorne, suisque Aquilam designat ab astris.
Perque Lyram inuersam currens, spirasque Draconis
Posteriora pedum Cynosuræ proterit astra,
Transuersamque secat vicino cardine caudam.
Hic iterum coit ipse sibi, memor vnde profectus.
Atque hæc æternam fixerunt tempora sedem,
Immotis per signa modis statione perenni.
Hos volucres fecere duos. nanque alter ab ipsa
Consurgens Helice, medium præcidit Olympum,
Discernitque diem, sextamque examinat horam,
Et paribus spatiis occasus cernit & ortus.
Hic mutans per signa vices, seu si quis Eoos,
Seu petit Hesperios, supra se circinat orbem
Verticibus superastantem, mediumque secantem
Cælum, & diuiso signantem culmine mundum,
Cumque loco Terræ Cælumque ac tempora mutat.
Quando aliis aliud medium est, volat hora per orbem.
Atque vbi se primis extollit Phœbus ab vndis,
Illis sexta manet, quos tum premit aureus orbis.
Rursus ad Hesperios sexta est, vbi cedit in vmbras,
Nos primam ac summam sextam numeramus vtranque,
Et gelidum extremo lumen sentimus ab igne.
Alterius fines si vis cognoscere gyri,
Circunfer faciles oculos, vultumque per orbem.
Quicquid erit cælique imum, terræque supremum,

Qua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Quæ coit ipse sibi nullo discrimine mundus,
Redditque, aut recipit fulgentia sidera ponto,
Præcingit tenui transuersum limite mundum.
Hæc quoque per totum volitabit linea cælum,
Nunc tantum ad medium vergens, mediumque repente
Orbem, nunc septem ad stellas, nunc mota sub astra.
Sed quocunque vagæ tulerint vestigia plantæ
Has modo terrarum, nunc has gradientis in oras,
Semper erit nouus, & terris mutabitur arcus.
Quippe aliud cælum ostendens, aliudque relinquens
Dimidium teget, & referet, varioque notabit
Fini cum visu pariter sua fila mouentem.
Hic terrestris erit, quia terram amplectitur, orbis,
Et mundum plano præcingit limite gyrus,
Atque a fine trahens titulum, memoratur Orizon.
His adice obliquos diuersaque fila trahentes
Inter se gyros, quorum fulgentia signa
Alter habet, per quæ Phœbus moderatur habenas,
Subsequiturque suo Solem vaga Delia curru,
Et quinque aduerso luctantia sidera mundo
Exercent varias naturæ lege choreas.
Hunc tenet a summo Cancer, Capricornus ab imo:
Bis recipit, lucem qui circulus æquat & vmbras,
Lanigeri & Libræ signo sua fila secantem.
Sic per tres gyros inflexus ducitur orbis,
Rectaque deuexo fallit vestigia cliuo.
Nec visus aciemque fugit, tantumque notari
Mente potest, sicut cernuntur mente priores:
Sed nitet ingenti stellatus Baltheus orbe,
Insignemque facit cælato lumine mundum,
Et ter vicenas partes patet, atque trecentas
In longum: bis sex latescit fascia partes,
Quæ cohibet vario labentia sidera cursu.

Alter in aduersum positas succedit ad Arctos,
Et paulum a Boreæ gyro sua fila reducit,
Transitque inuersæ per sidera Casßiepeæ,
Inde per obliquum descendens tangit Olorem,
Æstiuosque secat fines, Aquilamque supinam,
Temporaque æquantem gyrum, zonamque ferentem
Solis equos, intra caudam, qua Scorpius ardet,
Extremamque Sagittarij læuam, atque Sagittam.
Inde suos sinuat flexus per crura pedesque
Centauri alterius, rursusque ascendere cælum
Incipit, Argiuamque ratem per aplustria summa,
Et medium mundi gyrum, Geminosque per ima
Signa secans subit Heniochum, teque inde profectus
Casßiepea petens super ipsum Persea transit,
Orbemque ex illa cœptum concludit in illa,
Trisque secat medios gyros, & signa ferentem
Partibus e binis, quotiens præciditur ipse.
Nec quærendus erit: visus incurrit in ipsos
Sponte sua, seque ipse docet, cogitque notari.
Namque in cæruleo candens nitet orbita mundo,
Ceu missura diem subito, cælumque recludens.
Ac veluti virides discernit semita campos,
Quam terit asßiduo renouans iter orbita tractu,
Inter diuisas æquabilis est via parteis:
Vt freta canescunt sulcum ducente carina,
Accipiuntque viam fluctus spumantibus vndis,
Quam tortus verso mouit de gurgite vortex,
Candidus in nigro lucet sic limes Olympo,
Cæruleum findens ingenti lumine mundum.
Vtque suos arcus per nubila circinat Iris,
Sic superincumbit signato culmine limes
Candidus, & resupina facit mortalibus ora,
Dum noua per cæcam vibrantur lumina noctem,

Inqui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Inquiruntque sacras humano pectore caussas,
Num se diductis conetur soluere moles
Segminibus, raraque labent compagine rimæ,
Admittantque nouum laxato tegmine lumen.
Quid? quasi non timeant, magni quum vulnera cæli
Conspiciant, feriatque oculos iniuria mundi.
An coeat mundus, duplicisque extrema cauernæ
Conueniant, cælique oras & sidera iungant,
Perque ipsos fiat nexus manifesta cicatrix,
Fissuram faciens mundi, stipatus & orbis
Aeriam in nebulam clara compagine versus
In cuneos alti cogat fundamina cæli.
An melius manet illa fides per secula prisca,
Illac Solis equos diuersis curribus isse,
Atque aliam triuisse viam, longumque per æuum
Exustas sedes, incoctaque sidera flammis,
Cæruleam verso speciem mutasse colore,
Infusumque loco cinerem, mundumque sepultum.
Fama etiam antiquis ad nos descendit ab annis,
Phæthontem patrio curru per signa volantem,
Dum noua miratur propius spectacula mundi,
Et puer in cælo ludit, curruque superbus
Luxuriat, mundo cupit & maiora parente,
Monstratas liquisse vias, orbemque rigentem
Imposuisse polo, nec signa insueta tulisse
Errantes nutu flammas, currumque solutum
Deflexum solito cursu, curuisque quadrigis,
Quod querimur, flammas totum seuisse per orbem,
Terrarumque rogum cunctas arsisse per vrbeis:
Cum vaga dispersi fluitarunt lumina currus,
Et cælum exustum est. luit ipse incendia mundus,
Et noua vicinis flagrarunt sidera flammis,
Nunc quoque præteriti faciem seruantia casus.

Nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Nec mihi celanda est famæ vulgata vetustas
Mollior: e niueo lactis fluxisse liquorem
Pectore Reginæ Diuum, cælumque colore
Infecisse suo. quapropter Lacteus orbis
Dicitur, & nomen caussa descendit ab ipsa.
An maior densa stellarum turba corona
Contexit flammas, & crasso lumine candet,
Et fulgore nitet collato clarior orbis?
An fortes animæ dignataque nomina cælo,
Corporibus resoluta suis, terræque remissa
Huc migrant ex orbe, suumque habitantia cælum
Æthereos viuunt annos, mundoque fruuntur?
Atque hic Æacidas, hic & veneramur Atridas,
Tydidemque ferum, terræque marisque triumphis
Naturæ victorem Ithacum, Pyliumque senecta
Insignem triplici, Danaumque ad Pergama reges,
Auroræque nigrum partum, stirpemque tonantis
Rectorem Lyciæ. nec te, Mauortia virgo,
Præteream, regesque alios, quos Græcia misit,
Atque Asiæ gentes, & Magno maxima Pella;
Quique animi vires, & strictas pondere mentes
Prudentes habuere viri, quibus omnis in ipsis
Census erat, iustusque Solon, fortisque Lycurgus,
Æthereusque Platon, & qui fabricauerat illum,
Damnatusque suas melius damnauit Athenas:
Persidis & victor, strarat qui classibus æquor:
Romanique viri, quorum iam maxima turba est:
Tarquinioque minus Reges, & Horatia proles;
Tota acies partis: necnon & Scæuola trunco
Nobilior, maiorque viris & Clælia virgo,
Et Romana ferens quæ texit mœnia Cocles.
Et commilitio volucris Coruinus adeptus
Et spolia, & nomen, qui gestat in alite Phœbum:

Et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Et Ioue qui meruit cælum, Romamque Camillus
Seruando posuit, Brutusque a rege receptæ
Conditor, & Pyrrhi per bella Papirius vltor,
Fabricius, Curiusque pares, & tertia palma
Marcellus, Cossusque prior de rege necato:
Certantesque Deci votis, similesque triumphis:
Inuictusque mora Fabius, victorque necati
Liuius Hasdrubalis socio per bella Nerone:
Scipiadæque duces, fatum Carthaginis vnum:
Pompeiusque orbis domitor, per treisque triumphos
Ante Deum princeps, & censu Tullius oris
Emeritus cælum, & Claudi magna propago,
Æmiliæque domus proceres, clarique Metelli,
Et Cato Fortunæ victor, matrisque sub armis
Miles Agrippa suæ: Venerisque ab origine proles
Iulia descendit cælo, cælumque repleuit,
Quod regit Augustus socio per signa Tonante,
Cernit & in cœtu Diuum, magnumque Quirinum.
Altius ætherei qua candet circulus orbis,
Illa Deum sedes: hæc illis proxima, Diuum
Qui virtute sua similes vestigia tangunt.
Ac prius, incipiam stellis quam reddere vires,
Signorumque canam fatalia carmine iura,
Implenda est mundi facies, corpusque per omne
Quicquid vbique nitet, vigeat quandoque, notandum est.
Sunt alia aduerso pugnantia sidera mundo,
Quæ cælum terramque inter volitantia pendent,
Saturni, Iouis, & Martis, Solisque: sub illis
Mercurius Venerem inter agit Lunamque locatus.
Sunt etiam raræ sortis natalis euntes
Aera per liquidum, tractosque perire Cometas
Protenus, & raptim subitas candescere flammas
Rara per ingenteis viderunt secula motus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Siue quod, ingenitum terra ſpirante vaporem,
Humidior ſicca ſuperatur ſpiritus aura,
Nubila quum longo ceſſant depulſa ſereno,
Et Solis radiis areſcit torridus aer,
Apta alimenta ſibi dimiſſus corripit ignis,
Materiamque ſui deprendit flamma rapacem.
Et quia non ſolidum eſt corpus, ſed rara vagantur
Principia aurarum, volucrique ſimillima fumo,
In breue viuit opus, cœptoque incendia fine
Subſiſtunt, pariterque cadunt fulgente cometa.
Quod niſi vicinos agerent occaſibus ortus,
Et tam parua forent accenſis tempora flammis,
Alter nocte dies eſſet, cælumque rediret
Immerſum, & ſomno totum deprenderet orbem.
Tum quia non vna ſpecie diſpergitur omnis
Aridior terræque vapor comprenditur igni,
Diuerſas quoque per facies accenſa feruntur
Lumina, quæ ſubitis exiſtunt nata tenebris.
Nam modo ceu longi fluitent de vertice crines,
Flamma comas imitata volat, tenuiſque capillus
Diffuſos radiis ardentibus explicat ignes.
Nunc prior hæc ſpecies diſperſis crinibus exit,
Et globus ardentis ſequitur ſub imagine barbæ.
Interdum æquali laterum compagine ductus
Quadratamue trabem fingit, teretemue columnam.
Quinetiam tumidis exæquat dolia flammis
Procero diſtenta vtero, paruoſque capillos
Mentitur paruos ignis glomeratus in orbes.
Hirta figuratur tremulo ſub lumine meſſis.
Lampadias fiſſus ramoſos fundit in ignes.
Præcipites ſtellæ paſſimque volare videntur,
Quum vaga per liquidum ſcintillant lumina mundum:
Et tenues longis iaculantur crinibus ignes,

Exur-

Exurguntque procul volucres imitata ſagittas,
Arida quum gracili tenuatur ſemita filo.
Sunt autem cunctis permixti partibus ignes,
Qui grauidas habitant fabricantes fulmina nubes,
Et penetrant terras, Ætnamque imitantur Olympo,
Et calidas reddunt ipſis in fontibus vndas,
Ac ſilice in dura, viridique in cortice ſedem
Inueniunt, quum ſilua ſibi colliſa crematur.
Ignibus vſque adeo natura eſt omnis abundans:
Ne mirere faces ſubitas erumpere cælo,
Aeraque accenſum flammis lucere coruſcis,
Arida complexum ſpirantis ſemina terræ,
Quæ volucer paſcens ignis ſequiturque, fugitque:
Fulgura quum videas tremulum vibrantia lumen
Imbribus in mediis, & cælum fulmine ruptum.
Siue igitur ratio præbentis ſemina terræ
Inuoluens ignes potuit generare Cometas:
Siue illas natura faces ſub iuncta creauit
Sidera, per tenueis cælo lucentia flammas:
Seu trahit ad ſemet rapido Titanius æſtu,
Inuoluitque ſuo flammantes igne Cometas,
Ac modo dimittit, ſicut Cyllenius orbis,
Et Venus, accenſo quum ducit veſpere noctem,
Sæpe nitent, falluntque oculos, rurſuſque reuiſunt:
Seu Deus inſtantis fati miſeratus, in orbem
Signa per affectus cælique incendia mittit:
Nunquam futilibus excanduit ignibus æther,
Squallidaque eluſi deplorant arua coloni,
Et ſteriles inter ſulcos defeſſus arator
Ad iuga mœrentes cogit fruſtrata iuuencos.
Aut grauibus morbis, & lenta corpora tabe
Corripit exuſtis letalis flamma medullis,
Tabenteſque rapit populos, totaſque per vrbes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Publica succensis peraguntur fata sepulchris:
Qualis Erechtheos pestis populata colonos
Extulit antiquas per funera pacis Athenas,
Alter in alterius labens quum fata ruebant.
Nec locus artis erat medicæ, nec vota valebant.
Cesserat officium morbis, & funera deerant
Mortibus, & lacrimæ. fessus defecerat ignis,
Et coaceruatis ardebant corpora membris:
Ac tanto quondam populo vix contigit heres.
Talia significant lucentes sæpe Cometæ.
Funera cum facibus veniunt, terrisque minantur
Ardentes sine fine rogos, quum mundus & ipsa
Ægrotet natura nouum sortita sepulchrum.
Quin & bella canunt ignes, subitosque tumultus,
Et clandestinis surgentia fraudibus arma:
Extremas modo per gentes vt fœdere rupto
Quum fera ductorem rapuit Germania Varum,
Infecitque trium legionum sanguine campos,
Arserunt toto passim minitantia mundo
Lumina, & ipsa tulit bellum natura per igneis,
Opposuitque suas vires, finemque minata est.
Nec mirere graues rerumque hominumque ruinas.
Sæpe domi culpa est. nescimus credere cælo.
Ciuiles etiam motus, cognataque bella
Significant. nec plura alias incendia mundus
Substinuit, quam quum ducibus iurata cruentis
Arma Philippeos implerunt agmine campos.
Vix etiam sicca miles Romanus arena
Ossa virum, lacerosque prius superastitit artus.
Imperiumque suis conflixit viribus ipsum;
Perque patris pater Augustus vestigia vicit.
Necdum finis erat: restabant Actia bella
Dotali commissa acie, repetitaque rerum

Actea, & in ponto quæſitus rector Olympi,
Fœmineum ſortita iugum quum pompa pependit,
Atque ipſa Iſiaco certarunt fulmina ſiſtro.
Reſtabant profugo ſeruilia milite bella,
Quum patrios armis imitatus filius hoſtes
Æquora Pompeius cœpit defenſa parenti.
Sed ſatis hoc fatis fuerit. iam bella quieſcant.
Atque adamanteis Diſcordia vincta catenis
Æternos habeat frenos in carcere clauſa:
Sit pater inuictus patriæ, ſit Roma ſub illo:
Quumque Deum cælo dederit, non quærat in orbe.

M. MANILI
ASTRONOMICON
LIBER SECVNDVS.

MAXIMVS *Iliacæ gentis certamina vates,*
Et quinquaginta regum regemque, patremque,
Hectoreamque facem, tutamque ſub Hectore Troiam,
Erroremque ducis totidem, quot vicerat, annis
Inſtantem, belli geminata per agmina, ponto,
Vltimaque in patria, captiſque penatibus arma
Ore ſacro cecinit, patriam qui & iura petenti,
Dum dabat, eripuit: cuiuſque ex ore profuſos
Omnis poſteritas latices in carmina duxit,
Amnemque in tenueis auſa eſt deducere riuos,

Vnius fœcunda bonis. sed proximus illi
Hesiodus memorat Diuos, Diuumque parenteis,
Et Chaos enixum terras, orbemque sub illo
Infantem, & primum titubantia sidera corpus:
Titanasque senes, Iouis & cunabula magni:
Et sub fratre viri nomen, sine fratre parentis,
Atque iterum patrio nascentem corpore Bacchum,
Omniaque immenso volitantia numina mundo.
Quinetiam ruris cultus, legesque rogauit,
Militiamque soli: quod colles Bacchus amaret;
Quod fœcunda Ceres campos, quod Bacchus vtrumque,
Atque arbusta vagis essent quod adultera pomis:
Siluarumque Deos, sacrataque numina nymphas,
Pacis opus, magnos naturæ condit in vsus.
Astrorum varias quidam dixere figuras,
Signaque diffuso paßim labentia cœlo
In proprium cuiusque genus, caussasque tulere:
Persea, & Andromedæ pœnas, matremque dolentem,
Soluentemque patrem, raptamque Lycaone natam,
Officioque Iouis Cynosuram, lacte Capellam,
Et furto Cycnum, pietate ad sidera ductam
Erigonen, ictuque Nepam, spolioque Leonem,
Et morsu Cancrum, Pisces Cythereide versa,
Lanigerum victo ducentem sidera ponto,
Cæteraque ex variis pendentia casibus astra
Æthera per summum voluerunt fixa reuolui.
Quorum carminibus nihil est nisi fabula cælum,
Terraque composuit cælum, quæ pendet ab illo.
Quinetiam pecorum ritus, & Pana sonantem
In calamos Sicula memorat tellure creatus:
Nec siluis siluestre canit, perque horrida motus
Rura serit dulces, Musasque inducit in arua.
Ecce alius pictas volucreis, & bella ferarum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ille venenatos angueis, hic nata per herbas
Fata refert, vitamque sua radice ferentes.
Quinetiam tenebris immersum Tartaron atrum
In lucem de nocte vocant, orbemque reuoluunt
Interius versum naturæ fœdere rupto.
Omne genus rerum doctæ cecinere sorores.
Omnis ad accessus Heliconis semita trita est.
Et iam confusi manant de fontibus amnes,
Nec capiunt haustum, turbamque ad nota ruentem.
Integra quæramus rorantes prata per herbas,
Vndamque occultis meditantem murmur in antris,
Quam neque durato gustarint ore volucres,
Ipse nec æthereo Phœbus libauerit igni.
Nostra loquar: nulli vatum debebimus orsa.
Nec furtum, sed opus veniet, soloque volamus
In cælum curru: priua rate pellimus vndas.
Nanque canam tacita Naturæ mente potentem,
Infusumque Deum cælo, terrisque, fretoque,
Ingentem æquali moderantem fœdere molem:
Totumque alterno consensu viuere mundum,
Et rationis agi motu, quum spiritus vnus
Per cunctas habitet parteis, atque irriget orbem
Omnia peruolitans, corpusque animale figuret.
Quod nisi cognatis membris contexta maneret
Machina, & imposito pareret tota magistro,
Ac tantum mundi regeret prudentia censum,
Non esset statio terris, non ambitus astris,
Hæreretque vagus mundus, standoque rigeret,
Nec sua dispositos seruarent sidera cursus,
Noxque alterna diem fugeret, rursumque fugaret:
Non imbres alerent terras, non æthera venti,
Nec pontus grauidas nubes, nec flumina pontum,
Nec pelagus fonteis: nec staret summa per omnes

Par

Par semper partes æquo digesta parente,
Vt neque deficerent vndæ, nec sidera nobis,
Nec cælum iusto maiusue minusue volaret.
Motus alit non mutat opus. sic omnia toto
Dispensata manent mundo, dominumque sequuntur.
Hic igitur Deus, & Ratio, quæ cuncta gubernat,
Ducit ab æthereis terrena animalia signis.
Quæ quanquam longo cogit summota recessu,
Sentiri tamen vt vitas ac fata ministret
Gentibus, ac proprios per singula corpora mores.
Nec minus est quærenda fides. sic temperat arua
Cælum, sic varias fruges redditque, rapitque.
Sic pontum mouet, & terris immittit & aufert.
Atque hæc seditio pelagi, nunc sidera Lunæ
* *Mota tenent, nunc diuerso stimulata recessu,*
Nunc anni spatio Phœbum comitata volantem.
Sic submersa fretis, concharum & carcere clausa
Ad Lunæ motum variant animalia corpus.
Et quum damna tuas imitantur, Delia, vires,
Tu quoque fraternis sic reddis curribus ora,
Atque iterum ex iisdem repetis: quantumque relinquit
Aut dedit ille, refers: & sidus sidere constas.
Denique sic pecudes & muta animalia terris,
Quum maneant ignara sui, legisque per æuum,
Natura tamen ad mundum reuocante parentem
Attollunt animos, cælumque ac sidera seruant,
Corporaque ad Lunæ nascentis cornua lustrant,
Venturasque vident hiemes, reditura serena.
Quis dubitet post hæc hominem coniungere cælo,
Eximiam natura dedit linguamque capaxque
Ingenium, volucremque animum? quem denique in vnum
Descendit Deus atque habitat, seque ipse requirit?
Mitto alias arteis, quarum est permissa facultas,

Insidas

Insidas adeo, nec nostri munera census.
Mitto, quod æquali nihil est sub lege tributum,
Quo patet auctoris summam, non corporis esse.
Mitto, quod & certum est, & ineuitabile fatum,
Materiæque sat est cogi, sed cogere mundo.
Quis cælum posit, nisi cæli munera nosset,
Et reperire Deum, nisi qui pars ipse Deorum est?
Atque hanc conuexi molem sine fine patentis,
Signorumque choros, ac mundi flammea tecta,
Æternum & stellis aduersus sidera bellum,
Ac terras cæloque fretum, subiectaque vtrisque
Cernere, & angusto sub pectore claudere posit,
Ni tantos animis oculos natura dedisset,
Cognatamque sui mentem vertisset ad ipsam,
Et tantum dictasset opus, cæloque veniret,
Quod vocat in cælum, sacra ad commercia rerum,
Et primas quas dant leges nascentibus astra?
Quis neget esse nefas inuitum prendere mundum,
Et velut in semet captum deducere in orbem?
Sed ne circuitu longo manifesta probentur,
Ipsi res operi faciet pondusque, fidemque.
Nam neque decipitur ratio, nec decipit vnquam.
Rite secunda via est, ac veris credita caussis:
Euentusque datur, qualis prædicitur ante.
Quod Fortuna ratum faciat, quis dicere falsum
Audeat, & tantæ suffragia vincere sortis?
Hæc ego diuino cupiam quum ad sidera flatu
Ferre, nec in turbam, nec turbæ carmina condam:
Sed solus vacuo veluti vectatus in orbe
Verbere agam currus non occursantibus vllis,
Nec per iter socios commune regentibus actus,
Sed cælo noscenda canam mirantibus astris,
Et gaudente sui mundo per carmina vatis:

Vel quibus illa sacros non inuidere meatus,
Notitiamque sui, minima est quæ turba per orbem.
Illa fluit, quæ diuitias, quæ diligit aurum,
Imperia, & fasces, mollemque per otia luxum,
Et blandis diuersa sonis, dulcemque per aures
Affectum, vt modico noscenda ad fata labore.
Hoc quoque fatorum est legem prædiscere fati.
At primum astrorum varia est natura notanda
Carminibus, per vtrumque genus. nam mascula sex sunt,
Diuersi totidem generis sub principe Tauro
Alternant genus, & vicibus variantur in orbem.
Cernis, vt auersus redeundo surgat in arcum?
Humanas etiam species in parte videbis:
Nec mores distant. Pecudum pars, atque ferarum
Ingenium facient. Etiam signanda sagaci
Singula sunt animo, propria quæ sorte feruntur.
Nunc Binis insiste. dabunt geminata potentes
Per socium effectus. multum comes addit, & aufert,
Ambiguisque, valent, quis sunt collegia fatis
Ad meritum, noxamque. duos per sidera Pisces,
Et totidem Geminos nudatis aspice membris.
His coniuncta manent alterno brachia nexu.
Dissimile est illis iter in contraria versis.
Par numerus, sed enim dispar natura notanda est.
Atque hæc ex Paribus toto gaudentia censu
Signa meant. nihil exterius mirantur in ipsis,
Amissumue dolent. quædam quoque parte recisa,
Atque ex diuerso commissis corpore membris,
Vt Capricornus, & hic, qui tentum dirigit arcum
Iunctus equo. pars huic oris sed nulla prioris.
Hoc quoque seruandum est alta discrimen in arte.
Distat enim, gemina duo sint, duplane figura.
Quin etiam Erigone binis numeratur in astris.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Nec facie ratio duplex. nam deſinit æſtas,
Incipit autumnus media ſub Virgine vtrinque.
Idcirco Tropicis præcedunt omnibus aſtra
Bina, vt Lanigero, Chelis, Cancroque, Caproque,
Quod duplices retinent connexo tempore vires.
Vt quos ſubſequitur Cancer per ſidera Fratres,
Ex Geminis alter florentia tempora veris
Sufficit, æſtatem ſitientem prouehit alter.
Nudus vterque tamen, ſentit quia vterque calorem:
Ille ſeneſcentis veris, ſubeuntis at ille
Æſtatis pars eſt, primæ ſors vltima parti.
Mitior autumnus molles ſibi vindicat artus.
Materiamque oris. Fera tergo membra rigentem
Excipiunt hiemem: mittunt in tempora ſignum.
Necnon Arcitenens, qui te, Capricorne, ſub ipſo
Præmittit, duplici formatus imagine fertur.
Quoſque Aries præ ſe mittit duo, tempora Piſces
Bina dicant. hiemem claudit, ver inchoat alter.
Quum Sol æquoreis reuolans decurrit in aſtris.
Hiberni coeunt cum vernis roribus imbres:
Vtraque ſors humoris habet fluitantia ſigna.
Quin tria ſigna nouem ſignis coniuncta repugnant,
Et quaſi ſeditio cælum tenet. aſpice Taurum
Clunibus, & Geminos pedibus, teſtudine Cancrum
Surgere, quum rectis oriantur cætera membris.
Nec mirere moras, quum Sol aduerſa per aſtra
Æſtiuum tardis attollat menſibus annum.
Nec te prætereat, nocturna diurnaque ſigna
Quæ ſint, perſpicere, & propria deducere lege,
Non tenebris aut luce ſuam peragentia ſortem,
(Nam commune foret nullo diſcrimine nomen,
Omnia quod certis vicibus per tempora fulgent,
Et nunc illa dies, nunc noctes illa ſequuntur)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Sed quibus illa parens mundi natura ſacratas
Temporis attribuit partes ſtatione perenni.
Nanque Sagittarij ſignum, rabidique Leonis,
Et ſua reſpiciens aurato vellere terga,
Nunc Piſces, nunc Cancer, & acri Scorpios ictu,
Aut vicina loco, diuiſa aut partibus æquis
Omnia dicuntur ſimili ſub ſorte diurna.
Cætera nec numero conſortia, nec vice ſedis
Interiecta locis totidem, nocturna feruntur.
Quinetiam ſex continuis dixere diurnas
Caſtris eſſe vices, quæ ſunt a principe ſigno
Lanigeri, ſex a Libra nocturna videri.
Sunt quibus eſſe diurna placet, quæ maſcula ſurgunt:
Fœmineam noctem tutis gaudere tenebris.
Quin nonnulla ſibi nullo monſtrante loquuntur,
Neptuno debere genus ſcopuloſus in vndis
Cancer, & effuſo gaudentes æquore Piſces.
Vt quæ terrena cenſentur ſidera ſorte,
Princeps armenti Taurus, regnoque ſuperbus
Lanigeri gregis eſt Aries, hoſtiſque duorum
Prædatorque Leo, dumoſis Scorpius aruis.
Sunt etiam mediæ legis communia ſigna,
Humida terrenis æquali fœdere mixta:
Ambiguus terræ Capricornus, & æquoris vndis,
Parſque mari nitens fundentis ſemper Aquari.
Non licet a minimis animum deflectere curis:
Nec quicquam rationis eget, fruſtraue creatum.
Fœcundum eſt proprie Cancri genus, acer & ictu
Scorpios, & partu complentes æquora Piſces.
Sed ſterilis Virgo eſt ſimili coniuncta Leoni.
Nec capit aut captos effundit Aquarius ortus.
Inter vtrumque manet Capricornus corpore mixto,
Et qui Cretæo fulget Centaurus in arcu.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Communisque Aries æquantem tempora Libram,
Et Geminos, Taurumque pari sub sorte recenset.
Nec tu nulla putes in eo commenta notasse
Naturam rerum, quod sunt currentia quædam,
Vt Leo & Arcitenens, Ariesque in cornua tortus:
Aut quæ recta suis librantur stantia membris,
Vt Virgo & Gemini, fundens & Aquarius vndas:
Vt quæ fessa sedent pigras referentia menteis:
Taurus depositis collo sopitus aratris,
Libra sub emerito considens orbe laborum,
Tuque tuo, Capricorne, gelu contractus in astris.
Contra iacet Cancer patulam distentus in aluum.
Scorpios incumbens plano sub corpore terræ.
In latus obliqui Pisces semperque iacentes.
Quod si solerti circumspicis omnia cura,
Fraudata inuenies amissis sidera membris.
Scorpios in Libra consumit brachia. Taurus
Succidit incuruo claudus pede. lumina Cancro
Desunt. Centauro superest, & quæritur vnum.
Sic nostros casus solatur mundus in astris,
Exemploque docet patienter damna subire,
Omnis quum cælo Fortunæ pendeat ordo,
Ipsaque debilibus formentur sidera membris.
Temporibus quoque sunt propriis pollentia signa.
Æstas a Geminis, autumnus Virgine surgit,
Bruma Sagittifero, ver Piscibus incipit esse.
Quattuor in partes scribuntur sidera terræ:
Hiberna æstiuis, autumnis verna repugnant.
Nec satis est proprias signorum noscere formas.
Consensu quoque fata mouent, & fœdere gaudent,
Atque aliis aliæ succedunt sorte locoque.
Circulus vt dextro signorum clauditur orbe,
In tres æquales discurrit linea ductus,

Inque vicem extremis iungit se finibus ipsa.
Et quæcunque ferit, dicuntur signa trigona,
In tria partitus quod ter cadit angulus astra:
Quæ diuisa manent ternis distantia signis.
Laniger e paribus spatiis duo signa, Leonis,
Atque Sagittari diuerso conspicit ortu.
Virginis, & Tauri Capricorno consonat astrum.
Cætera sunt simili ratione triangula signa,
Per totidem sortis desunt quæ condita mundo.
Sed discrimen erit dextris, seu caussa. sinistra
Quæ subeunt: quæ præcedunt, dextra esse feruntur.
Dexter erit Tauro Capricornus, Virgo sinistra.
Hoc satis exemplo est. At quæ diuersa quaternis
Partibus æquali laterum sunt condita ductu,
Quorum designat normalis virgula sedes,
Dextra fert Libram Cancer, Capricornus & illam.
Conspicit hunc Aries, atque ipsum partibus æquis
Cancer, & hunc læua subeuntis sidera Libræ.
Semper enim dextris censentur signa priora.
Sic licet in totidem parteis deducere cuncta,
Ternaque bissenis quadrate fingere signis,
Quorum proposito redduntur in ordine vires.
Sed si quis contentus erit numerasse quadrata,
Diuisum vt signis mundum putet esse quaternis,
Aut tria sub quinis signis ornare trigonum,
Vt socias vires & amicos exigat ortus,
Fœderaque inueniat mundi cognata per astra,
Falsus erit. nam quina licet sint vndique signa,
Qui tamen ex signis, quæ quinto quoque feruntur
Astra loco, fuerint nati, sentire trigoni
Non poterunt vires, licet illud nomine seruent.
Amisere loco dotes, numerisque repugnant.
Nam quum sint partes orbis per signa trecentæ,

Et ter vicenæ, quas Phœbi circuit ardor,
Tertia pars eius numeri latus efficit vnum
In tres perducti partes per signa trigoni.
Hanc autem numeri non reddit linea summam,
Si signum a signo, non pars a parte notetur.
Quod quum bis duo sint hæc a dirimentibus astra,
Si tamen extremum læui, primumue prioris
Inter se conferre voles, numerumque notare,
Ter quinquagenas implebunt ordine partes.
Transibit numerus formam finesque sequenteis
Consumet ductus. licet ergo signa trigona
Dicantur, parteis non seruant illa trigonas.
Hæc eadem species fallet per signa quadrata:
Quod quum totius numeri, qui construit orbem,
Ter triginta quadrum partes per sidera reddant,
Euenit, vt, prima signi de parte prioris
Si partem ad summam ducatur virga sequentis,
Bis sexagenas faciat. Sin summa prioris,
Et pars confertur subiuncti prima: duorum
Signorum medium numerus transitque refertque.
Triginta duplicat parteis, pars tertia deerit.
Et quanuis quartum a quarto quis computet astrum,
Naufragium facient partes vnius. In ipsis
Non igitur satis est signis numerasse trigona,
Quadratiue fidem cæli per signa quaterna,
Quadrati si forte voles effingere formam,
Aut trinis paribus, facies quum membra trigoni.
Hic poscit quintam partem centesima summa.
Illic amittit decimam. sic conuenit ordo.
Et quiscunque quater iunctis fauet angulus vsque,
Quaque loca triplici signarit linea ductu,
Quum signata viæ linquet dispendia rectæ,
His natura dedit communi fœdera lege,

Inque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Inque vicem affectus, & mutua iura fauoris.
Quocirca non omnis habet genitura, trigonos
Consumet ductus. Licet ergo signa trigonæ
Dicantur partis, non seruant illa trigonis
Consensum signis, nec, quum sint sorte quadrata,
Continuo inter se seruant commercia rerum.
Distat enim, an parteis consumat linea iustas,
Detractetue modum numeri, quem circulus ambit,
Nunc tres efficiat, nunc quattuor vndique ductus,
Quos in plura iubet ratio procedere signa
Interdum, quam sunt numeris memorata per orbem.
Sed longe maior vis est per signa trigoni,
Quam quibus est titulus sub quarto quoque quadratus.
Altior est horum summoto linea templo.
Illa magis vicina meat, cæloque recedit,
Et propius terras accedit visus eorum,
Aeraque infectum nostras dimittit ad auras.
Deuiaque alternis data sunt commercia signis,
Mutua nec magno consensu fœdera seruant,
Inuita angusto quod linea flectitur orbe.
Nam quum per tales formantur singula limas
Sidera, & alterno diuertitur angulus astro,
Sexque per anfractus curuatur virgula in orbem,
A Tauro venit in Cancrum: tum Virgine tacta
Scorpion ingreditur, quo te, Capricorne, rigentem,
Et Geminos a te Piscis, aduersaque Tauro
Sidera contingens finit, qua cœperat, orbem.
Alterius ductus locus est per transita signa,
Vtque ea prætereas quæ sunt mihi singula dicta,
Flexibus & totidem similis fit circulus illis.
Transuersos igitur fugiunt subeuntia visus,
Quod nimis inclinant, ac ne limisque videntur,
Vicinoque latent. ex recto certior ictus.

Tertia conuexo conduntur signa recessu.
At quæ succedit, connexa est linea cælo,
Singula circuitu quæ tantum transmeat astra.
Vis eius procul est, altoque vagatur Olympo,
Et tenues vires ex longo mittit in orbem.
Sed tamen est illis fœdus sub lege propinqua,
Quod non diuersum genus est, quod euntibus astris
Mascula sex maribus respondent: cætera sexus
Fœminei. Sic coniungunt commercia mundi,
Sic, inquam, alternis paret natura figuris,
Et cognata iacent generis sub legibus astra.
Iam vero nulla est hærentibus addita signis
Gratia. nam consensus hebet, quia visus ademptus.
In se ducta ferunt animos, qua cernere possunt.
Sunt & diuersi generis connexa per orbem
Mascula fœmineis, semperque obsessa vicissim.
Disparibus non vlla datur concordia signis.
Sexta quoque in nullas numerantur commoda vires,
Virgula per totum quod par non ducitur orbem:
Sed duo signa facit mediis submota quaternis.
Tertius absumpto ductus non sufficit orbe.
At quæ diuersis ex partibus astra refulgent
Per medium aduerso mundum pendentia vultu,
Et toto diuisa manent contraria cælo
Septima quæque, loco quamuis submota ferantur,
Ex longo tamen illa valent, viresque ministrant
Vel bello, vel pace suas, vt tempora poscunt,
Nunc Phœbo, stellis nunc & dictantibus iras.
Quod si forte libet, quæ sunt contraria signa
Per titulos celebrare suos, sedesque, memento
Solstitium brumæ, Capricornum opponere Cancro,
Lanigerum Libræ. par nox in vtroque diesque.
Piscibus Erigonen, Iuuenique, Vrnæque Leonem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Scorpios e summo quum fulget, Taurus in imo est.
Et cadit Arcitenens, Geminis orientibus orbe.
Obseruant inter sese contraria cursus.
Sed quamquam aduersis fulgent contraria signis,
Natura tamen interdum sociata feruntur,
Et genere. exemplis concordia mutua surgit,
Mascula si paribus, vel si diuersa suorum
Respondent generi. Pisces & Virginis astrum
Aduersi volitant, sed amant communia iura,
Et vincit natura locum, sed vincitur ipsa
Temporibus, Cancerque tibi, Capricorne, repugnat
Fœmina fœmineo, quia brumæ dissidet æstas.
Hinc rigor & glacies, niuibusque albentia rura:
Hinc sitis & sudor, nudusque in collibus orbis,
Æstiuosque dies æquat nox frigida brumæ.
Sic bellum natura gerit, discordat & annus.
Nec mirere in ea pugnantia sidera parte.
At non Lanigeri signum Libræque repugnat
In totum, quia ver autumno tempore differt:
Fructibus hoc implet maturis, floribus illud.
Sed ratione par est æquatis nocte diebus,
Temporaque efficiunt simili concordia textu,
Permixtosque dies mediis hiemem inter & æstum
Articulis vno seruantia tempore vtrinque,
Quo minus infesto decertent sidera bello.
Talis erit ratio diuersis addita signis.
His animaduersis rebus, quæ proxima cura,
Noscere tutelas, adiectaque numina signis,
Et quæ cuique Deo rerum natura dicauit,
Quum diuina dedit magnis Virtutibus ora,
Condidit & varias sacro sub nomine vires,
Pondus vti rebus persona imponere possit.
Lanigerum Pallas, Taurum Cytherea tuetur,

Formosos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Formoſos Phœbus Geminos, Cyllenie, Cancrum,
Iuppiter & cum Matre Deum regis ipſe Leonem.
Spicifera eſt Virgo Cereris, fabricataque Libra
Vulcani. pugnax Mauorti Scorpios hæret.
Venantem Diana virum, ſed partis equinæ:
Atque anguſta fouet Capricorni ſidera Veſta.
E Iouis aduerſo Iunonis Aquarius aſtrum eſt.
Agnoſcitque ſuos Neptunus in æquore Piſces.
Hinc quoque magna tibi venient momenta futuri.
Quum Ratio variet ſtellas, & ſidera curet,
Argumenta petes omni de parte, viaſque
Artis, vt ingenio diuiſa potentia ſurgat,
Exæquentque fidem cæli mortalia corda.
Accipe diuiſas hominis per ſidera parteis,
Singulaque propriis parentia membra figuris,
In queis præcipuas toto de corpore vires
Exercent. Aries caput eſt ante omnia princeps
Sortitus, cenſuſque ſui pulcherrima colla
Taurus. at in Geminis æquali brachia ſorte
Scribuntur connexa humeris, pectuſque locatum
Sub Cancro eſt. laterum regnum, ſcapulæque Leonis.
Virginis in propriam deſcendunt ilia ſortem.
Libra regit cluneis. at Scorpios inguine gaudet.
Centauro femina accedunt. Capricornus vtriſque
Imperat in genibus. crurum fundentis Aquari
Arbitrium eſt. Piſceſque pedum ſibi iura repoſcunt.
Quinetiam propriis inter ſe legibus aſtra
Conueniunt, vt certa gerant commercia rerum,
Inque vicem præſtant viſus, atque auribus hærent,
Aut odium fœduſque gerunt, conuerſaque quædam
In ſemet proprio ducuntur plena fauore.
Iccirco aduerſis nonnunquam gratia ſignis,
Et bellum ſociata gerunt, alienaque ſede

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Inter se generant coniunctos omne per æuum,
Vtrique & sorti pugnant, fugiuntque vicissim:
Quod Deus, in leges mundum quum conderet omnem,
Affectus quoque diuisit variantibus astris,
Atque aliorum oculos, aliorum contulit aures,
Iunxit amicitias horum sub fœdere certo,
Cernere vt inter se possint, audireque quædam:
Diligerent alia, & noxas bellumque mouerent:
His etiam propriæ foret indulgentia sortis,
Vt se diligerent semper, sibique ipsa placerent.
Sicut naturas hominum plerasque videmus,
Qui genus ex signis ducunt formantibus artus.
Consilium ipse suum est Aries, vt principe dignum est.
Audit se, Libramque videt: frustratur amando.
Taurus, Lanigero qui fraudem nectit, & vltra
Fulgentes videt, atque audit per sidera Pisces,
Virgine amans capitur. sic quondam gesserat ante
Europam dorso retinentem cornua læua,
Indutusque Ioui. Geminorum ducitur auris
Ad Iuuenem æternas fundentem Piscibus vndas,
Inque ipsos animus Pisces, oculique Leonem.
Cancer, & aduerso Capricornus conditus astro
Vertitur in semet oculis, in mutua tendit
Auribus: at Cancri captatur Aquarius astro.
At Leo cum Geminis aciem coniungit, & aurem
Centauro. Geminos Capricorni diligit astrum.
Erigone Taurum spectat, sed Scorpion audit,
Atque Sagittifero conatur nectere fraudem.
Libra suos sequitur sensus, solumque videndo
Lanigerum, atque animo complexa est Scorpion intra.
Ille videt Pisces, auditque per omnia Libram.
Necnon Arcitenens magno parere Leoni
Auribus, atque oculis sinum fundentis Aquari

Conspicere assueuit, solamque ex omnibus astris
Diligit Erigonen. contra Capricornus in ipsum
Conuertit visus. quid enim mirabitur ille
Maius, in Augusti felix quum fulserit ortum?
Auribus at summi captat fastigia Cancri.
At nudus Geminus intendit Aquarius aurem,
Sublimemque colit Cancrum, spectatque reducta
Tela Sagittiferi. Pisces ad Scorpion acrem
Direxere aciem, cupiuntque attendere Taurum.
Has natura vices tribuit, quum sidera fixit.
His orti similes referunt per mutua sensus,
Audire vt cupiant alios, aliosque videre:
Horum odio, nunc horum iidem ducantur amore:
Illis insidias tendant, captentur ab illis.
Quin aduersa meant etiamque trigona trigonis.
Alteraque in bellum diuerso limite ducit
Linea. sic veri per totum consonat ordo.
Nanque Aries, Leo, & Arcitenens, sociata trigono
Signa negant Chelis fœdus, totique trigono,
Quod Gemini excipiunt, fundens & Aquarius vndas.
Idque duplex ratio cogit verum esse fateri,
Quod tria signa tribus signis contraria fulgent,
Quodque æterna manent hominum bella, atque ferarum,
Humana est facies Libræ, diuersa Leonis.
Iccirco & cedunt pecudes: quod viribus amplis
Consilium est maius. victus Leo fulget in astris.
Aurea Lanigeri concessit sidere pellis.
Ipse suæ partis Centaurus tergore cedit.
Vsque adeo est hominis virtus. quo mirer ab illis
Nascentis Libræ superari posse trigonum.
Quinetiam breuior ratio est per signa sequenda.
Nam quæcunque nitent humana condita forma
Astra, manent illis inimica & victa ferarum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Sed tamen in proprias secedunt singula mentes,
Et priuata gerunt secretis hostibus arma.
Lanigero genitis bellum est cum Virgine natis,
Et Libra, gemini Piscis quos protulit vnda.
In partes Tauri sub Cancro nata feruntur
Pectora, & in Chelis, & quæ dat Scorpios acer,
Et Pisces. at quos Geminorum sidera formant,
His cum Lanigero bellum est, eiusque trigono.
In Cancro genitos Capricorni semina lædunt.
Et Libræ partus, & quos dat Virginis astrum,
Quique sub aduersi numeratur sidere Tauri,
Lanigeri communis erit, rabidique Leonis
Hostis. Sed totidem bellum subscribitur astris.
Erigone, Taurumque timet, geminumque sub arcu
Centaurum, & Pisces. At te, Capricorne, rigentem
Maxima turba petit: Libram Capricornus, & illi
Aduersus Cancer, Chelis quod vtrumque quadratum est.
Quæque in Lanigeri numerantur signa trigonum,
Scorpios in totidem fœcundus creditur hostis.
Æquoreum Iuuenem, Geminos, Taurum, atque Leonem,
Erigonen, Libramque fugit, metuendus & ipse.
Quique Sagittari veniunt de sidere partus,
Hos Geminis nati Libraque & Virgine & Vrna
Depressisse volunt, naturæ lege iubente.
Hæc eadem, Capricorne, tuis inimica feruntur.
At quos æternis perfundit Aquarius vndis,
Ad pugnam veniens agitat, totumque trigonum
Turba, sub vnius Iuuenis virtute, ferarum.
Piscibus exortos vicinus Aquarius vrget,
Et Gemini fratres, & quos dat Virginis astrum,
Quique Sagittari descendunt sidere nati.
Nec sola est ratio, quæ dat nascentibus arma,
Inque odium generat partus, & mutua velle.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Sed plerunque manent inimica tertia quæque
Lege, in transuersum vultu defixa maligno,
Quoque manent quæcunque loco contraria signa,
Aduersosque gerunt inter se septima visus,
Tertia quæque illis vtrisque trigona feruntur.
Nc sit mirandum si fœdus non datur astris,
Quæ sunt aduersi signis cognata trigoni.
Per tot signorum species contraria surgunt
Corpora, totque modis, quotiens inimica creantur:
Perque tot ætates hominum, tot tempora, & annos,
Tot bella, & varios etiam sub pace labores
Quum Fortuna fidem quærat, vix inuenit vsquam.
Ah quanta est scelerum moles per secula cuncta!
Quamque onus inuidiæ non excussabile terris!
Venales ad fata patres, matrumque sepulchra.
Imposuit Phœbus noctem, terrasque reliquit.
Quid loquar euersas vrbeis, & prodita templa?
Et varias pacis clades, & mixta venena?
Insidiasque fori, cædes in mœnibus ipsis,
Et sub amicitiæ grassantem nomine turbam?
In populo scelus est, & abundant cuncta furore.
Et fas atque nefas mixtum, legesque per ipsas
Sæuit nequities. pœnas iam noxia vincit:
Scilicet in multis quoniam discordia signis
Copora nascuntur. pax est sublata per orbem,
Et fidei rarum fœdus, pacisque tributum.
Vtque sibi cælum, sic Tellus dissidet ipsa,
Atque hominum gentes inimica sorte feruntur.
Iccirco nihil ex semet natura creauit
Pectore amicitiæ maius, nec rarius vnquam.
Vnus erit Pylades, vnus qui mallet Orestes
Ipse mori, lis vna fuit per secula mortis,
Alter quod raperet fatum, non cederet alter.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Et duo qui potuere ſequi vadimonia ſponſi:
Optauitque reum ſponſor non poſſe reuerti,
Sponſoremque reus timuit, ne ſolueret ipſum.
Si tamen & cognata cupis dignoſcere ſigna,
Quæ iungant animos, & amica ſorte ferantur,
Lanigeri partus cum toto iunge trigono.
Simplicior tamen eſt Aries, meliuſque Leone
Proſequitur genitos, & te, Centaure, creatos.
Qua colitur, nanque eſt natura mitius aſtrum:
Expoſitumque ſuæ noxæ, ſine fraudibus vllis:
Nec minus ingenio molli, quam corpore conſtat.
Illis eſt feritas ſignis, prædæque cupido,
Venaliſque animus nonnumquam excedere cogit
Commoditate fidem, nec longa eſt gratia facti.
At cum Lanigeri partu ſub vtroque trigono
Non partis: ſed rara gerit pro tempore bella,
Quod feritas vtrinſque magis pro tempore cogit.
Plus tamen in duplici numerandum eſt roboris eſſe,
Quoi commixtus homo eſt, quam te, Nemeee, ſub vno.
Iccirco pax eſt ſignis, & mixta querela.
Quinetiam Tauri Capricorno iungitur aſtrum.
Et magis illorum coeunt ad fœdera mentes.
Virgineos etiam partus, quicunque creantur
Tauro, complecti cupiunt: ſed ſæpe queruntur.
Quoſque dabunt Chelæ, & quos dat Aquarius ortus,
Vnum pectus habent, fideique immobile vinclum.
Magnus erit Geminis amor, & concordia duplex.
Magnus & in multos veniet ſucceſſus amicos.
Scorpios & Cancer fraterna in nomina ducunt
Ex ſemet genitos. necnon & Piſcibus orti
Concordant. illis (ſæpe eſt nam ſubdolus actus)
Scorpios aſpergit noxas ſub nomine amici.
At quibus in lucem Piſces venientibus adſunt,

His non vna manet ſemper ſententia cordi.
Commutant animos interdum, & fœdera rumpunt,
Ac repetunt. tectæque lues ſub fronte vagantur.
Sic erit ex ſignis odium tibi paxque notanda:
In terris geniti tali ſub lege creantur.
Nec ſatis eſt tantum ſolis inſiſtere ſignis.
Contemplare locum cæli, ſedemque vagarum.
Parte genus variant, & vires linea mutat.
Nam ſua quadratis veniunt, ſua iura trigonis,
Et quæ per ſenos decurrit virgula tractus,
Quæque ſecat medium tranſuerſo limite cælum.
Hinc modo dat mundus vires, modo deterit idem.
Quæque illic ſumunt iras, hic acta reponunt.
Diſtat enim, ſurgantne eadem, ſubeantne, cadantne.
Crebrius aduerſis odium eſt. cognata quadratis
Corpora cenſentur ſignis, & amica trigonis.
Nec ratio obſcura eſt. nam quartum quodque locauit
Eiuſdem generis ſignum natura per orbem.
Quattuor æquali cælum diſcrimine ſignant,
In quibus articulos anni Deus ipſe creauit,
Ver Aries, Cererem Cancer, Bacchumque miniſtrans
Libra, Caper brumam, genituſque ad frigora Piſcis.
Necnon & duplici quæ ſunt connexa figura,
Quartum quemque locum retinent. duo cernere Piſces,
Et Geminos iuuenes, duplicemque in Virgine formam,
Et duo Centauri licet vno corpore textos.
Sic & ſimplicibus ſignis ſtat forma quadrata.
Nam neque Taurus habet comitem, nec iungitur vlli
Horrendus Leo, nec metuit ſine corpore quenquam.
Scorpios atque vno cenſentur Aquarius aſtro.
Sic quæcunque manent quadrato condita templo
Signa, parem referunt numeris, aut tempore ſortem.
Ac veluti cognata manent ſub fœdere tali.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Iccirco affines signant, gradibusque propinquis
Accedunt, vnaque tenent sub imagine natos.
Longior in spatium porrecta est linea maius,
Quæ tribus emensis signis facit astra trigona.
Hæc ad amicitias imitantes iura, gradumque
Sanguinis, atque animis hærentia pectora ducunt.
Vtque ipsa ex longo coeunt summota recessu,
Sic nos coniungunt maioribus interuallis.
Hæc meliora putant, mentes quæ iungere possunt,
Quam quæ nonnunquam fœdus sub sanguine fallunt.
Quotquot cardinibus proprio quadrante mouentur,
Proxima vicinis subscribunt, tertia quæque
Hospitibus. sic astrorum seruabitur ordo:
Quæ quanquam in partes diuisi quatuor orbis
Sidera quadrata efficiunt, non lege quadrati
Censentur. minor est numeri, quam cardinis vsus.
Nam nihil in totum seruit sibi. mixta feruntur.
Ipsis dant fines astris capiantque vicissim.
Quæ mihi mox certo digesta sub ordine surgent.
Adde suas partes signis, sua partibus astra.
Omnibus ex istis ratio est repetenda per artem,
Pacata infestis signa vt perdiscere possis.
Perspice nunc tenuem visu rem, pondere magnam,
Et tantum Graio signari nomine passam
Dodecatemoria in titulo signantia caussas.
Nam quum tricenas per parteis sidera constent,
Rursus bissenis numerus diducitur omnis.
Ipsa igitur ratio binas in partibus esse,
Dimidiasque docet partes. his finibus esse
Dodecatemorium constat, bissenaque cuncta
Omnibus in signis: quæ mundi conditor ille
Attribuit totidem numero fulgentibus astris,
Vt sociata forent alterna sidera sorte,

Et ſimilis ſibi mundus, & omnia in omnibus aſtra,
Quorum mixturis regeret concordia corpus,
Et tutela foret communi mutua cauſſa.
Iccirco quanquam ſignis naſcuntur eiſdem,
Diuerſos referunt mores, inimicaque vota.
Et ſæpe in pecudes errat natura, maremque
Fœmina ſubſequitur. miſcentur ſidere partus,
Singula diuiſis variant quot partibus aſtra
Dodecatemoriis, proprias mutantia vires.
Nunc quid ſit, cuiaſue, canam, quoue ordine conſtet,
Ne vagus ignotis ſignorum partibus erres.
Ipſa ſuo retinent primas in corpore partes
Sidera. vicinis ſubeuntes attribuuntur.
Cætera pro numero ducunt ex ordine partes.
Vltima & extremis ratio conceditur aſtris.
Singula ſic retinent binas in ſidera quæque,
Dimidiaſque ſui partes, & ſumma repletur
Sortibus exactis triginta ſidere in omni.
Nec genus eſt vnum, ratio nec prodita ſimplex,
Pluribus inque modis verum natura locauit,
Diduxitque vias, voluitque per omnia quæri.
Hæc quoque comperta eſt ratio ſub nomine eodem.
Quacumque in parti naſcentum tempore Luna
Conſtiterit, numeris hanc ter diſpone quaternis,
Sublimi totidem quia fulgent ſidera mundo.
Inde ſuas illi ſigno, quo Luna refulſit,
Et quæ dehinc fuerint, partes numerare memento.
Proxima tricenas partes ſententia ducit.
Hic vbi deficiet numerus, tunc ſumma relicta
In binas ſortes adiecta parte locetur
Dimidia, reliquis tribuatur vt ordine ſignis.
In qua deſtituent te, iuſtum Luna tenebit
Dodecatemorium ſigni. poſt cætera duces

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ordine quæque suo, sicut stant astra locata.
Hæc quoque te ratio ne fallat, perspice paucis.
Maior in effectu, minor est: quod partibus ipsis
Dodecatemorij quid sit, quod dicitur esse
Dodecatemorium. namque id per quinque notatur
Partes. nam totidem præfulgent sidera cælo,
Quæ vaga dicuntur. ducunt & singula sortes
Dimidias, viresque in eis & iura capessunt.
In quocunque igitur stellæ quandoque locatæ
Dodecatemorio fuerint, spectare decebit.
Cuius enim stellæ fines in sidere quoque
Inciderint, dabit effectus in viribus eius.
Vndique miscenda est ratio, per quam omnia constant.
Verum hæc posterius proprio cuncta ordine reddam.
Nunc satis est, docuisse suos ignota per vsus:
Vt quum perceptis steterit fiducia membris,
Sic totum corpus facili ratione notetur,
Et bene de summa veniat post singula carmen.
Vt rudibus pueris monstratur littera primum
Per faciem, nomenque suum: tum ponitur vsus,
Tum coniuncta suis formatur syllaba nodis.
Hinc verbis structura venit per membra legendi.
Tum rerum vires, atque artis traditur vsus,
Perque pedes proprios nascentia carmina surgunt,
Singulaque in summa prodest didicisse priora.
Quæ nisi constiterint primis fundata elementis,
Versis, quæ propere dederint præcepta magistri,
Effluat in vanum rerum præposterus ordo.
Sic mihi per totum volitanti carmine mundum,
Erutaque abstrusa penitus caligine fata,
Pieridum numeris etiam modulata canenti,
Quaque Deus regnat reuocanti numen ab arce,
Per partes ducenda fides, & singula rerum

Sunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Sunt gradibus tradenda suis: ut quum omnia certa
Notitia steterint, proprios reuocentur ad usus.
Ac veluti, nudis quum surgunt mœnibus vrbes,
Conditor & vacuos muris circumdare colles
Destinat, ante, manu quam tentet scindere fossas,
Vertit opus, ruit ecce nemus, saltusque vetusti
Procumbunt, Solemque nouum, noua sidera cernunt:
Pellitur omne loco volucrum genus, atque ferarum,
Antiquasque domos & nota cubilia linquunt.
Ast alij silicem in muros, & marmora templis
Rimantur, ferrique rigor per tempora nota
Quæritur: huc artes, huc omnis conuenit usus.
Tunc demum consurgit opus, quum cuncta supersunt,
Ne medios rumpat cursus præpostera cura:
Sic mihi cunctanti tantæ succedere moli
Materies primum, rerum ratione remota,
Tradenda est, ratio sit ne post irrita, neue
Argumenta nouis stupeant nascentia rebus.
Ergo age noscendis animum compone sagacem
Cardinibus, qui per mundum sunt quattuor omnes
Dispositi semper, mutantque volantia signa.
Vnus ab exortu cæli nascentis in orbem,
Qui primum terras æquali limite cernit.
Alter ab aduersa respondens ætheris ora,
Vnde fugit mundus, præcepsque in tartara tendit.
Tertius excelsi signat fastigia cæli,
Quo defessus equis Phœbus subsistit anhelis,
Declinatque diem, mediasque examinat vmbras.
Ima tenet quartus fundato nobilis orbe,
In quo principium est reditus, finisque cadendi
Sideribus, pariterque occasus cernit, & ortus.
Hæc loca præcipuas vires, summosque per artem
Fatorum effectus referunt: quod totus in illis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Nititur ætherεis veluti compagibus orbis.
Quæ nisi perpetuis alterna sorte volantem
Cursibus excipiant, nectantque in vincula bina
Per latera, atque imum templi, summumque cacumen,
Dissociata fluat resoluto machina mundo.
Sed diuersa tamen vis est in cardine quoque,
Et pro sorte loci variant, atque ordine distant.
Primus erit, summi qui regnat culmine cæli,
Et medium tenui partitur limite mundum,
Quem capit excelsa sublimem gloria sede.
Scilicet hæc tutela decet fastigia summa,
Quicquid vt emineat sibi vindicet, & decus omne
Adserat, & varios tribuendo regnet honores.
Hinc fauor, & species, atque omnis gratia vulgi:
Reddere iura foro, componere legibus orbem:
Fœderibusque suis externas iungere genteis,
Et pro sorte sua cuiusque extollere nomen.
Proximus ast, ima quanquam statione locatus
Sustinet alternis nixum radicibus orbem.
Effectu minor in specie, sed maior in vsu
Fundamenta tenet rerum, censusque gubernat.
Quam rata sint foßis, scrutatur, vota metallis,
Atque ex occulto quantum contingere poßit.
Tertius æque illi pollens in parte, nitentem
Qui tenet exortum, qua primum sidera surgunt,
Vnde dies redit, & tempus describit in horas:
Hinc inter Graias Horoscopos editur vrbes:
Nec capit externum, proprio quia nomine gaudet:
Hic tenet arbitrium vitæ, atque hic regula morum est.
Fortunamque dabit rebus, ducetque per arteis.
Qualiaque excipiant nascentes tempora prima,
Quos capiant cultus, quali sint sede creati,
Vtcunque admixtis subscribent viribus astra.

Vltimus

Vltimus, emenſo qui condit ſidera mundo,
Occaſumque tenens ſubmerſum reſpicit orbem,
Pertinet ad rerum ſummas, finemque laborum,
Coniungitque epulas, extremaque tempora vitæ,
Otiaque, & cœtus hominum, cultuſque Deorum.
Nec contentus eris percepto cardine quoquam.
Interualla etiam memori ſunt mente notanda,
Per maius dimenſa, ſuas reddentia vires.
Quicquid ab exortu ſummum curuatur in orbem,
Ætatis primæ, naſcentiſque aſſerit annos.
Quod ſummo premitur deuexum culmine mundi,
Donec ad occaſus veniat, puerilibus annis
Succedit, teneramque gerit ſub ſede iuuentam.
Quæ pars occaſus inter, imumque ſub orbem
Deſcendit, regit hæc maturæ tempora vitæ,
Et propria ſerie, varioque exercita curſu.
At qua perficitur curſus redeunte ſub imo,
Tarda ſupinatum laſſatis viribus arcum
Aſcendens, ſeros demum complectitur annos,
Labenteſque dies vitæ, tremulamque ſenectam.
Omne quidem ſignum ſub qualicunque figura
Partibus inficitur. mundi locus imperat aſtris,
Et dotes noxamque facit. Vertuntur in orbem
Singula, & accipiunt vires, cæloque remittunt.
Vincit enim natura genus, legeſque miniſtrat
Finibus in propriis, & prætereuntia cogit
Eſſe ſui moris, vario nunc diues honore,
Nunc ſterilis; pœnamque ferentia ſidera ſæclis.
Quæ ſuper exortum eſt a ſummo tertia cælo,
Infelix regio, rebuſque inimica futuris,
Et vitio fœcunda nimis, nec ſola: ſed illi
Par erit, aduerſo quæ fulget ſidere ſedes,
Iuncta ſub occaſu. neu præſtet cardine mundi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Vt quæ præterita fertur deiecta ruina,
Porta laboris erit. scandendum est, atque cadendum.
Nec melior super occasum, contraque sub ortu
Sors agitur mundi. præceps hæc, illa superne
Pendens aut metuit vicino cardine finem,
Aut fraudata cadet. merito Typhonis habentur
Horrendæ sedes, quem Tellus sæua profudit,
Quum bellum cælo peperit: nec matre minores
Extiterunt partus. sed fulmine rursus in altum
Compulsi: montesque super rediere cadentes.
Cessit & in tumulum belli, vitæque Typhœo.
Ipsa tremit mater flagrantem monte sub Ætnæ.
At quæ fulgenti sequitur fastigia cælo
Proxima, neue ipsi cedat, qui fungitur astro,
Spe melior; palmamque petens, victrixque priorum,
Altius insurgit summæ comes addita fini:
Imperiisque manent cursus, nec vota supersunt.
Quocirca minime est mirum, si proxima summo,
Atque eadem interior veneranda sorte dicatur,
Quoi titulus Felix; censum si proxima Graiæ
Nostra subit linguæ, vertitque a nomine nomen.
Iuppiter hoc habitat. Fortunæ crede regenti.
Huic in peruersum similis deiecta sub orbe,
Imaque summersi contingens fulmina mundi,
Aduersa quæ parte nitet, defessa peracta
Militia, rursusque nouo deuota labori,
Cardinis & subitura iugum, sortemque potentem,
Nondum sentit onus mundi. iam sperat honorem.
Dæmonien memorant Grai. Romana per ora
Quæritur inuerso titulus. sub corde sagaci
Conde locum, numenque Dei, nomenque potentis.
Quæ tibi posterius magnos reuocantur ad vsus.
Hic momenta manent nostræ plerumque salutis,

Bellaque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Bellaque morborum cæcis pugnantia telis,
Viribus ambiguum geminis cauſſaque diei
Nunc huc, nunc illuc ſortem mutantis vtramque.
Sed medij poſt aſtra die, curuataque primum
Culmina nutantis ſummo de vertice mundi,
Æthera Phœbus amat. ſub quo quoque corpora noſtra
Decernunt vitia, & Fortunam ex viribus eius
Concipiunt. Deus ille locus ſub nomine Graio
Dicitur. huic aduerſa nitens, quæ prima reſurgit
Sedibus ex imis, iterum reducit Olympum
Pars mundi, fuluumque nitet, noctemque gubernat,
Et dominam agnoſcit Phœben fraterna videntem
Regna, per aduerſas cæli fulgentia parteis,
Fataque damnoſis imitantem finibus oris.
Huic parti Dea nomen erit Romana per ora.
Græcia voce ſua titulum deſignat eundem.
Arce ſed in cæli, qua ſumma accliuia finem
Inueniunt, qua principium decliuia ſumunt,
Culminaque inſurgunt occaſus inter & ortus,
Suſpenduntque ſuo libratum examine mundum,
Aſſerit hanc Cytherea ſibi per ſidera ſedem,
Et veluti faciem mundi ſua collocat ora.
Per quæ humana regit. Propria eſt hæc reddita parti
Vis, vt connubia, ac thalamos, tedaſque gubernet.
Hæc tutela decet Venerem, ſua tela mouere.
Nomen erit Fortuna loco. quod percipe mente,
Vt breuia in longo compendia carmine præſtem.
At qua ſubſidit conuerſo cardine mundus
Fundamenta tenens, aduerſum & ſuſpicit orbem,
Ac media ſub nocte iacet, Saturnus in illa
Parte ſuas agitat vires, deiectus & ipſe
Imperiò quondam mundi, ſolioque Deorum,
Et pater in patrios exercet numina caſus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Fortunamque senum. prima est tutela duorum
Nascentum atque patrum, quæ tali condita parte est.
Asper, & attentus, titulum cui Græcia fecit
Dæmonium, signatque suas pro nomine vires.
Nunc age surgentem primo de cardine mundum
Respice, qua solido nascentia signa recursu
Incipiunt. vdus gelidis vt Phœbus ab vndis
Enatat, & fuluo paulatim accenditur igne,
Te tua templa ferunt Maia Cyllenie nate.
O facies signata nota. quod nomen & ipsi
Auctores tibi dant artis, quæ ducit Olympum:
In qua fortunam natorum condidit omnem
Natura, eque illa suspendit vota parentum.
Vnus in occasu locus est super. ille ruentem
Præcipitat mundum terris, & sidera mersat,
Tergaque prospectat Phœbi, qui viderat ora.
Ne mirere, nigri si Ditis ianua fertur,
Et finem vitæ retinet, mortique locatur.
Hinc etiam ipse dies moritur, terræque per orbem
Subripit, & noctis captum sub carcere claudit.
Nec non & fidei tutelam vindicat ipsam,
Pectoris & pondus. tanta est in sede potestas,
Quæ vocat, & condit Phœbum, recipitque, refertque,
Consumitque diem. Tali sub lege notandæ
Templorum tibi sunt vires, quas peruolat omnis
Astrorum series, ducitque & commodat illis
Ipse suas leges, stellæque ex ordine certo,
Vt natura sinit, lustrant, variasque locorum
Efficiunt vires, vtcunque aliena capessunt
Regna, & in externis subsidunt hospita castris.
Hæc mihi sub certa stellarum parte canentur.
Nunc satis est cæli partes titulosque notasse,
Effectusque loci per se cuiusque, Deosque,

Cui parti nomen posuit, qui condidit artem,
Octo topos: per quos stellæ diuersa volentes
Quos reddent motus, proprio venit ordine rerum.

M. MANILI
ASTRONOMICON
LIBER TERTIVS.

In noua surgentem, maioraque viribus ausum,
Nec per inaccessos metuẽtem vadere saltus
Ducite Pierides. vestros extendere fineis
Conor & inriguos in carmina ducere cãtus.
Non ego in excidium cæli nascentia bella,
Fulminis & flammas, partusque in matre sepultos,
Hectora venalem cineri Priamumque ferentem,
Colchida nec referam vendentem regna parentis,
Et lacerum fratrem stupro, segetesque virorum,
Taurorumque truces flammas, vigilemque Draconem,
Et reduces annos, auroque incendia facta,
Et male conceptos partus, peiusque necatos.
Non annosa canam Messanæ bella nocentis,
Septenosque duces, ereptaque fulmine flammis
Mœnia Thebarum, & victam, quæ vicerat, vrbem:
Germanosque patris referam, matrisque nepotes,
Natorumque epulas, conuersaque sidera retro,
Ereptumque diem: nec Persica bella profundo
Indicta, & magna pontum sub classe latentem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Immiſſumque fretum terris, iter æquoris vndis:
Non reges magnos. ſpatio maiore canenda,
Quam ſi tacta loquar; Romanæ gentis origo,
Totque duces orbis, tot bella, tot otia, & omnis
In populi vnius leges vt ceſſerit orbis,
Differtur. facile eſt ventis dare vela ſecundis,
Fœcundumque ſolum varias agitare per arteis,
Auroque atque ebori decus addere, quum rudis ipſa
Materies niteat. ſpecioſis condere rebus
Carmina, vulgatum eſt opus, & componere ſimplex.
At mihi per numeros, ignotaque nomina rerum,
Temporaque, & varios caſus, momentaque mundi,
Quorum quæque vices, parteſque in partibus ipſis,
Luctandum eſt: quæ noſſe nimis. quid? dicere, quantum eſt?
Carmine quid proprio? pedibus quid iungere certis?
Huc ades o quicunque meis aduertere cœptis
Aurem oculoſque potes, veras & percipe voces.
Non ad iuratos reges, Troiaque cadentes,
Impendas animum, nec dulcia carmina quæras.
Ornari res ipſa negat, contenta doceri.
Et ſi qua externa referentur nomina lingua,
Hoc operis, non vatis erit. non omnia flecti
Poſſunt, & propria melius ſub voce notantur.
Nunc age ſubtili rem ſummam perſpice cura,
Quæ tibi præcipuos vſus monſtrata miniſtrat,
Et certas dat in arte vias ad fata videnda,
Si bene conſtiterit vigilanti condita ſenſu.
Principium rerum & cuſtos natura latentum,
Quum tantas ſtrueret moles per mœnia mundi,
Et circumfuſis orbem concluderet aſtris
Vndique pendentem in medium, diuerſaque membra
Ordinibus certis ſociaret corpus in vnum,
Aeraque, & Terras, Flammamque, Vndamque natantem

Mutua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Mutua in alternum præbere alimenta iuberet,
Vt tot pugnantes regeret concordia caussas,
Staretque alterno religatus fœdere mundus,
Exceptum a summa ne quid ratione maneret,
Et quod erat mundi, mundo regeretur ab ipso:
Fata quoque & vitas hominum suspendit ab astris,
Quæ summas operum parteis, quæ lucis honorem,
Quæ famam assererent, quæ numquam fessa volarent:
Quæ quasi per mediam mundi præcordia partem
Disposita obtineant Phœbum, Lunamque, vagasque
Euincant stellas, nec non vincantur & ipsa.
His regimen natura dedit, propriasque sacrauit
Vnicuique vices, sanxitque per omnia summam
Vndique vti fati ratio traheretur in vnam.
Nam quodcunque genus rerum, quodcunque laborum,
Quæque opera, atque artes, quicunque per omnia casus
Humana in vita poterant contingere sorte,
Complexa est: tot & in parteis, quot & astra notarat,
Res posuit, certasque vices: sua momina cuique
Attribuit, totumque hominis per sidera censum
Ordine sub certo duxit, pars semper vt eidem
Confinis parti vicinis staret in aruis.
Horum operum sortes ad singula signa locauit,
Non vt in æterna cæli statione manerent,
Et cunctos hominum pariter traherentur in ortus
Ex iisdem repetita locis; sed tempore sedes
Nascentum acciperent proprias, signisque migrarent,
Atque aliis alio sors quæque accederet astro,
Vt caperet genitura nouam per sidera formam,
Nec tamen incerto confunderet omnia motu:
Sed quum pars operum, quæ prima condita parte est,
Accepit propriam nascentis tempore sedem,
Cætera succedunt, signisque sequentibus hærent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ordo ducem sequitur, donec venit orbis in orbem:
Has autem facies rerum per signa locatas,
In quibus omnis erit fortunæ condita summa,
(Vt sit) quum Stellæ septem læduntue iuuantue,
Cardinibusue mouet diuina potentia mundi:
Sic felix aut triste venit per singula fatum,
Talis & illius sors est speranda negoti.
Hæc mihi solenni sunt ordine cuncta canenda,
Et titulis signanda suis rerumque figuris:
Vt pateat positura operum, nomenque, genusque.
Fortunæ sors prima data est. hoc illa per artem
Censetur titulo, quia proxima continet in se
Fundamenta domus, domuique hærentia cuncta:
Qui modus in seruis, qui sit concessus in aruis,
Quaque datum magnas operum componere moles,
Vt vaga fulgentis concordant sidera cæli.
Post hanc militiæ locus est, qua quicquid in armis,
Quodque peregrinas inter versantibus vrbeis
Accidere assueuit, titulo comprenditur vno.
Tertia ad vrbanos statio est numeranda labores.
Hoc quoque militiæ genus est ciuilibus actis
Compositum, fideique tenet parentia vincla:
Format amicitias, & sæpe cadentia frustra
Officia, & cultus. contingant præmia quanta
Edocet, appositis quum mundus consonat astris.
Iudiciorum opus in quarto natura locauit,
Fortunamque fori, fundentem verba patronum,
Pendentemque reum lingua, rostrisque loquentem
In posita, & populo nudantem condita iura,
Atque expensa sua soluentem iurgia fronte,
Quum iudex veri nihil amplius aduocat ipso.
Quicquid propositas inter facundia leges
Efficit, hoc totum partem concessit in vnam,

Atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Atque vtcunque regunt dominantia sidera, parent.
Quintus coniugio gradus est per signa dicatus,
Et socios tenet & comites, atque hospitium vna
Iungitur, & simileis coniungens fœdus amicos.
In sexta diues numeratur copia sede,
Atque adiuncta salus rerum, quarum altera quanti
Contingant vsus, monet: altera quam diuturni,
Sidera vt inclinant vires, & templa gubernant.
Septima censetur sæuis horrenda periclis,
Si male subscribunt stellæ per signa locatæ.
Nobilitas tenet octauam, qua constat honoris
Conditio, & famæ modus, & genus, & specioso
Gratia prætextu. Nonus locus occupat omnem
Natorum sortem dubiam, patriosque timores,
Omniaque infantum mixta nutricia turba.
Huic vicinus erit, vitæ qui continet actum,
In quo sortimur mores, & qualibus omnis
Formetur domus exemplis, quoque ordine certo
Ad sua compositi discedant munera serui.
Præcipua vndecima pars est in sorte locata,
Quæ summam nostri semper, viresque gubernat,
Quaque valetudo constat nunc libera morbis,
Nunc oppressa, mouent vt mundum sidera cunque.
Non alia est sedes, tempusue genusue medendi
Quæ sibi deposcat, vel cuius tempore præstet
Auxilium, & vitæ succos miscere salubreis.
Vltimus & totam concludens ordine summam
Rebus apiscendis labor est, qui continet omneis
Votorum effectus, & quæ sibi quisque, suisque
Proponit studia, atque artes, hæc irrita ne sint:
Seu ferat officium, nutus blanditus in omneis:
Aspera siue foro per litem iurgia tentet,
Fortunamue petat pelago, ventisque sequatur.

Seu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Seu Cererem plena vincentem credita messe,
Aut repetat Bacchum per pinguia musta fluentem.
Hac in parte dies, atque hæc momenta dabuntur,
Si bene conuenient stellæ per signa sequentes,
Quarum ego posterius vires in vtrunque valenteis
Ordine sub certo reddam, quum pandere earum
Incipiam effectus. nunc ne permixta legentem
Confundant, nudis satis est insistere membris.
Et quoniam toto digestos orbe labores,
Nominaque in numerum, viresque exegimus omnes,
(Athla vocant Grai) quæ cuncta negotia rerum
In genera, & partes bis sex diuisa cohærent:
Nunc quibus ascendant signis, quandoque canendum est.
Perpetuas neque enim sedes, eademque per omnes
Sidera nascentes retinent: sed tempore mutant,
Nunc huc, nunc illuc signorum mota per orbem:
Incolumis tamen vt maneat, qui conditus ordo est.
Ergo age, ne falsa variet genitura figura,
Si sua quemque voles reuocare ad fata laborem,
Fortunæ perquire locum per sidera cuncta,
Quæ primo pars est numero sic dicta sub Athlis.
Qui tibi quum fuerit certa ratione repertus,
Cætera prædicto subeuntibus ordine signis
Coniunges, teneant proprias vt singula sedes.
Et ne forte vagus Fortunæ quærere sedem
Incipias, duplicem certa ratione capesse.
Quum tibi nascentis percepto tempore forma
Constiterit, cæli stellis ad signa locatis,
Transuerso Phœbus si cardine celsior ibit,
Qui tenet exortum, vel qui demergit in vndas,
Per tempus licet affirmes natum esse diei.
At si subiectis senis fulgebit in astris
Inferior dextra, læuaque tenentibus orbem

Cardinibus

Cardinibus, noctis fuerit per tempora natus.
Hæc tibi quum fuerint certo diſcrimine nota,
Tunc ſi forte dies naſcentem exceperit alma,
A Sole ad Lunam numerabis in ordine partes
Signorum. ortiuo totidem de cardine duces,
Quem bene partitis memorant Horoſcopon aſtris.
In quodcunque igitur numerus peruenerit aſtrum,
Hoc da Fortunæ. iunges tum cætera ſignis
Athla ſuis, certo ſubeuntibus ordine cunctis.
At quum obducta nigris nox orbem texerit alis,
Si quis erit, qui tum materna exceſſerit aluo,
Verte vias, ſicut naturæ vertitur ordo.
Conſule tum Phœben imitantem lumina fratris
Semper, & in proprio regnantem tempore noctis.
Quotque ab ea Phœbus partes & ſigna recedit,
Tot numerare iubet fulgens horoſcopus a ſe.
Hunc Fortuna locum teneat ſubeuntibus athlis
Ordine naturæ, ſicut ſunt cuncta locata.
   Forſitan & quæras agili rem corde notandam,
Qua ratione queas a tali tempore nati
Exprimere immerſo ſurgentem horoſcopon orbe.
Quod niſi ſubtili viſum ratione tenetur,
Fundamenta ruunt artis, nec conſonat ordo:
Cardinibus quoniam falſis, qui cuncta gubernant,
Mentitur faciem mundus, nec conſtat origo,
Flexaque momento variantur ſidera templi.
Sed quanta effectu res eſt, tam plena laboris,
Curſibus æternis mundum per ſigna volantem,
Vt totum luſtret curuatis arcubus orbem,
Exprimere, & vultus eius componere certos,
Ac tantæ molis minimum deprendere punctum:
Quæ pars exortum, vel quæ faſtigia mundi
Aut ferat occaſus, aut imo ſederit orbe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Nec me vulgatæ rationis præterit ordo,
Quæ binas tribuit signis surgentibus horas,
Et paribus spatiis æqualia digerit astra:
Vt parte ex illa, qua Phœbi cœperit orbis,
Discedat numerus, summamque accommodet astris,
Donec perueniat nascentis tempus ad ipsum:
Atque vbi substiterit, signum dicatur oriri.
Sed iacet obliquo signorum circulus orbe,
Atque alia inflexis oriuntur sidera membris:
Ast illis magis est rectus surgentibus ordo,
Vt propius nobis aliquod, vel longius astrum est.
Vix finit luces Cancer, vix bruma reducit.
Quam breuis illa iacet, tam longus circulus hic est.
Libra Ariesque parem reddunt noctemque diemque.
Sic media extremis pugnant, extremaque summis.
Nec nocturna minus variant, quam tempora lucis:
Sed tantum aduersis idem stat mensibus ordo.
In tam dißimili spatio, variisque dierum
Vmbrarumque modis, quis poßit credere, in auras
Omnia signa pari mundi sub lege meare?
Adde quod incerta est horæ mensura, neque vllam
Altera pars sequitur: sed sicut summa dierum
Vertitur, & partes surgunt, rursusque recedunt:
Quum tamen in quocumque dies deducitur astro,
Sex habeat supra terras, sex signa sub illis.
Quo fit, vt in binas non poßint omnia nasci,
Quum spatium non sit tantum pugnantibus horis,
Si modo bissenæ seruantur luce sub omni,
Quem numerum debet ratio, sed non capit vsus.
Sed neque per terras omneis mensura dierum
Vmbrarumque eadem est, simili nec tempora summa
Mutantur. modus est varius. ratione sub vna
Nunquam Phryxæi ducuntur vellera signi,

Chelarum-

Chelarumque fides, iustaque examina Libræ,
Omnia consurgunt binas si signa per horas.
Quo medius recto præcingitur ordine mundus,
Æqualisque super transuersum vertitur axem,
Illi perpetua iunguntur pace diebus
Obscuræ noctes: æquo stat fœdere tempus.
Nec manifesta patet falsi fallacia mundi,
Nec similis simili toto nox redditur æuo.
Omnibus Autumnus signis, Ver omnibus vnum,
Vna quod æquali lustratur linea Phœbo.
Nec refert tunc quo Phœbus decurrat in astro,
Littoreumne coquat Cancrum, contrane feratur
Sideribus mediis, an quæ sint quattuor inter.
Quod quanquam per tris signorum circulus arcus
Obliquus iaceat, recto tamen ordine zonæ
Consurgunt, supraque caput terrasque feruntur,
Et paribus spatiis per singula lustra resurgunt,
Ac bene diuiso mundus latet orbe, patetque:
Et simul ex illa terrarum parte recedas,
Quicquid ab extremo temet præuerterit axe
Per conuexa gradus gressum fastigia terræ,
Quam tereti Natura soli decircinat orbe
In tumidum, & mediam mundo suspendit ab omni.
Ergo vbi conscides, orbem scandensque rotundum
Degrediere, simul fugiet pars altera terræ,
Altera reddetur: sed quantum inflexerit orbem,
Tantum inclinabit cæli positura volantis.
Et modo quæ fuerant surgentia limite recto
Sidera, curuato ducentur in æthera tractu:
Atque erit obliquo signorum baltheus orbe,
Qui transuersus erat: statio quando illius vna est,
Nostræ mutantur sedes. ergo ipsa moueri
Tempora iam ratio cogit, variosque referre

Sub tali regione dies, quum sidera flexo
Ordine conficiant cursus obliqua malignos:
Longius atque aliis aliud propiusue recumbat.
Pro spacio mora magna datur. quæ proxima nobis
Consurgunt, longos cæli visuntur in orbes.
Vltima quæ effulgent, cæcis merguntur in vmbris.
Et quanto ad gelidas propius quis venerit Arctos,
Tam magis officiunt oculis brumalia signa.
Vixque ortus occasus erit. si longius inde
Procedas, totis condentur singula membris,
Tricenasque trahent connexo tempore noctes,
Et totidem luces adiment. sic parua dierum
Efficitur mora, & attritis consumitur horis:
Paulatimque perit statio fulgentibus astris,
Pluraque per partes subrupto tempore signa
Terræ quærentur medio cælata tumore,
Adducentque simul Phœbum, texentque tenebras,
Mensibus eruptis donec sit debilis annus.
Si vero natura sinat sub vertice cæli,
Quem gelidus rigidis fulcit compagibus axis,
Æternas super ire niueis, orbemque rigentem
Prona Lycaoniæ spectantem membra puellæ:
Stantis erit cæli species: laterumque meatus
Turbinis in morem recta vertigine currit.
Inde tibi obliquo sex tantum signa patebunt
Circuitu, nullos vnquam fugientia visus,
Sed teretem acclini mundum comitantia semper.
Hic erit vna dies per senos vndique menseis,
Dimidiumque trahens contextis lucibus annum,
Nunquam erit occiduus quod tanto tempore Phœbus,
Dum bis terna suis perlustrat cursibus astra,
Sed circumuolitans recto versatur ab orbe.
At simul e medio præceps descenderit orbe,

Inferiora

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Inferiora petens deiecto sidera cursu,
Et dabit in pronum laxas effusus habenas,
Per totidem menses iunget nox vna tenebras.
Vertice sub cæli nam quisquis spectat, ab omni
Dimidium & toto mundum videt orbe rotundo:
Pars latet inferior. neque enim circumuenit illum
Recta acies, mediaque tenus distinguitur aluo.
Effugit ergo oculos summo spectantis ab orbe,
Dum sex submersis vectatur Phœbus in astris,
Adducitque simul luces, tenebrasque relinquit,
Sideribus donec totidem, quot mensibus actis,
Cesserat vnde, redit, geminasque ascendit ad Arctos.
Hic locus in binas annum noctesque diesque
Per duo partitæ dirimit diuortia terræ.
Et quoniam quanto variantur tempora motu,
Et quibus e causis, dictum est: nunc accipe, signa
Quot surgant in quoque loco, cedantque per horas,
Partibus vt prendi poßint orientia certis,
Ne falsus dubia ratione horoscopus erret.
Atque hoc in totum certa sub lege sequendum,
Singula quod nequeunt per tot distantia motus
Temporibus numerisque suis exacta referri,
A me sumat: iter positum sibi quisque sequatur,
Perque suos tendat gressus: mihi debeat artem.
Quacunque hoc parti terrarum quisque requiret,
Deducat proprias noctemque diemque per horas;
Maxima sub Cancro minimis quæ cingitur vmbris:
Et sextam summæ, fuerit quæ forte, diurnæ,
Vicino tribuat post Cancri templa Leoni.
At quæ nocturnis fuerit mensura tenebris,
In totidem partes simili ratione secanda est:
Vt, quantum vna ferat, tantum tribuatur ad ortus
Temporis aduerso nascentis sidere Tauri.

Has inter, quasque accipiet Nemeeius, horas
Quod discrimen erit, per tres id diuide parteis,
Tertia vt accedat Geminis, quæ tempora Tauro
Vinciat, atque eadem Cancro similisque Leoni:
Sic erit ad summam ratio perducta priorem,
Quomodo diuisis Nemea sibi duxerit horis.
Inde pari Virgo procedat temporis auctu:
Sed certa sub lege, prioris semper vt astri
Incolumem seruet summam, crescensque nouando.
His vsque ad denas horarum partibus auctis
Per totidem a Libræ decrescent sidere parteis,
Et quantis in vtrunque modis tollentur ad ortus,
Diuersam in sortem tantis mergentur ad vmbras.
Hæc erit horarum ratio ducenda per orbem,
Illa quot stadiis oriantur quæque cadantque:
Quæ quum tercentum numeris, vicenaque constent,
Detrahitur summæ tota pars, quota demit vtrinque
Omnibus ex horis æstiuæ momine noctis,
Solstitium summo peragit quum Phœbus Olympo.
Quodque his exuperat demptis, id didito in æquas
Sex partes, sextamque ardenti trade Leoni.
Rursus qui steterit numerus sub momine noctis,
Eius erit signo Tauri pars illa dicanda.
Quodque hanc exuperat partem, superatur ab illa,
Distinguitque duas medio discrimine summas,
Tertia pars eius numero superaddita Tauri
Traditur & Geminis. simili tunc cætera lucro
Procedunt, numeros semper tutata prioreis,
Augebuntque nouem vicenas momina summas,
Donec perueniant ad iustæ tempora Libræ.
Ex illa totidem per parteis sic breuiantur,
Lanigeri ad fines: conuersaque momina legem
Accipiunt, perduntque pares cedentia sorteis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Hæc via monstrabit stadiorum ponere summas,
Et numerare suos ortus per sidera cuncta.
Quod bene cum propriis simul acceptaueris horis,
In nulla fallet regione horoscopus vnquam,
Quum poterunt certis numerari singula signa
Temporibus parte ex illa, quam Phœbus habebit.
Nunc quibus hiberni momentis surgere menses
Incipiant (neque enim paribus per sidera cuncta
Procedunt gradibus, niuei dum vellera signi
Contingant, æquum luces cogentia & vmbras
Ferre iugum) magna est ratio, breuiterque docenda.
Principio capienda tibi est mensura diei,
Quam minimam Capricornus agit: noctisque, per horas,
Quam summam: quoque ab iusto superauerit vmbra,
Et trepident luces, eius pars tertia signo
Tradenda est medio semper: qua sorte retenta
Dimidio vincat primum, vincatur & ipsum
Extremo. totum in parteis ita digere tempus.
His opibus tria signa valent. sed summa prioris
Accedit numeri coniuncta sequentibus astris,
Cesserit vt: ternis fuerit si longior horis
Brumali nox forte die; Capricornus vt hora
Dimidia attollat luces, & Aquarius horæ
Ipse suam propriæ ducat, summæque prioris
Adiungat: Pisces tantum sibi temporis ipsi
Constituant, quantum accipiant de sorte priorum.
Et tribus expletis horis, noctemque diemque
Lanigero tradant æquandam tempore veris.
Incipit a sexta tempus procedere parte
Diuiduum. duplicant vires hærentia signa:
Vltimaque acceptas triplicant. ita summa diebus.
Namque Aries totidem deducit noctibus horas,
Quot prius abstulerant proprio sub nomine Pisces.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Hora datur Tauro: cumulentque vt damna priora,
Dimidiam adiungunt Gemini. sic vltima primis
Redditur. æquatæ soluuntur fœnore noctes.
Rursus & incipiunt propria de sorte diebus
Cedere diuersa labentia tempora lege:
Respondent pariterque illis, quæ proxima fulgent,
Et media æquatis censentur viribus astra,
Præcipuosque gerunt varianda ad tempora motus.
Hac vice discedunt noctes a sidere brumæ,
Tolluntur que dies annique inuertitur orbis,
Solstitium tardi quum fit sub sidere Cancri.
Tuncque diem brumæ nox æquat, tempora noctis
Longa dies, similique redit, quam creuerat, actu.
Nec tibi constabunt aliter vestigia veri,
Ni lucem noctemque pares dimensus in horas,
In quantum vario pateant sub tempore noris,
Regulaque exactas primum formetur in horas,
Quæ signetque diem sedes, perpendat & vmbras.
Hæc erit in Libra, quum lucem vincere noctes
Incipiunt, vel quum medio concedere vere.
Tunc etenim solum bissenas tempora in horas
Æqua patent, medio quod currit Phœbus Olympo.
Hic quum per gelidas hiemes summotus in austros
Fulget in octaua Capricorni parte biformis,
Tunc angusta dies vernales fertur in horas
Dimidiam atque nouem: sed nox oblita diei
Bis septem, apposita, numerus ne claudicet, hora
Dimidia. sic in duodenas exit vtrunque,
Et redit in solidum naturæ condita summa.
Inde cadunt noctes, surguntque in tempora luces,
Donec ad ardentis pugnarunt sidera Cancri.
Atque ibi conuersis vicibus mutantur in horas
Brumales: noctemque dies, lucemque tenebræ

Hibernam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Hibernam referunt, alternaque tempora vincunt,
Nunc huc, nunc illuc gradibus per sidera certis
Impulsæ. quarum ratio manifesta per artem
Collecta est, venietque suo per carmina textu,
Atque hæc est illas demum mensura per oras,
Quas rigat æstiuis grauidus torrentibus amnis
Nilus, & erumpens imitatur sidera mundi
Per septem fauces, atque ora fugantia Pontum.
Nunc age quot stadiis, & quanto tempore surgant
Sidera, quotque cadant, animo cognosce sagaci,
Ne magna breuibus careant compendia dictis.
Nobile Lanigeri sidus, quod cuncta sequuntur,
Dena quater stadia exoriens, duplicataque ducit,
Quum cadit: atque horam surgens eiusque trientem
Occupat: occiduus geminat: quum cætera signa
Octonis crescunt stadiis orientia in orbem,
Et totidem amittunt gelidas vergentia in vmbras.
Hora nouo crescit per singula signa quadrante:
Tertiaque in quartas partes inducitur eius.
Hæc sunt ad Libræ sidus surgentibus astris
Incrementa. pari momento damna trahuntur,
Quum subeunt orbem, rursusque a sidere Libræ
Ordine mutato, paribus per tempora versa
Momentis redeunt. nam per quot creuerat astrum
Lanigeri stadia, aut horas, tot Libra recedit.
Occiduusque Aries spatium tempusque ruendi
Quod tenet, in tantum Chelæ consurgere perstant.
Eius in exemplum se signa sequentia vertunt.
Hæc vbi constiterint vigilanti condita mente,
Iam facile est, si quod quandoque horoscopet astrum,
Noscere, quum liceat certis surgentia signa
Ducere temporibus, propriisque ascribere in horas
Partibus, vt ratio signis ducatur ab illis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

In quis Phœbus erit: quorum mihi reddita summa est.
Illa etiam poterit nascens via ducere ad astrum,
Quod quandoque vadis emissum redditur orbi.
Nam quota sit lucis, si luce requiritur, hora,
Aspicies: atque hanc numerum reuocabis in ipsum
Multiplicans decies, adiectis insuper eidem
Quinque tamen summis. quia qualicumque sub hora
Ter quinas mundi se tollunt sidera partes.
Hic vbi constiterit numerus, coniungere & illas,
Quæ superent Phœbo partes per signa, memento.
Ex hac tricenas summa per sidera partes
Distribues: primamque vicem, quo Phœbus in astro
Fulserit: hinc aliis, Solem quæcunque sequentur.
Tum quo subsistet numerus consumptus in astro,
Quaue in parte suam summam, momenue relinquit,
Hæc erit exoriens & pars, & forma. Per igneis
Continua partes. vbi summam feceris vnam,
Tricenas dabis ex illa per singula signa,
Donec deficiat numerus. quaque ille sub astri
Parte cadat, credas illam cum corpore natam
Esse hominis, pariterque orbem vidisse per ignes.
Sic erit ipse tibi rapidis quærendus in astris
Natalis mundi, certoque horoscopus ortu:
Vt, quum ex hoc sedes steterit sub cardine primo,
Fallere non possit summi fastigia cœli
Signifer obliquus: stent fundamenta sub imo:
Stent veri stellarum ortus, verique subortus.
Denique vt in proprias vires sortesque recedant.
Nunc sua reddentur generatim tempora signis,
Quæ diuisa etiam proprios ducuntur in annos,
Et menses, lucesque suas, horasque dierum,
Per quæ præcipuas ostendunt singula vires.
Primus erit signi, quo Sol effulserit, annus,

Annum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Annum quod lustrans consummat tempora mundi,
Proximus, atque alij subeuntia signa sequuntur.
Luna dabit menses, peragit quod menstrua cursum.
Tutelæque suæ primas Horoscopus horas
Asserit, atque dies, traditque sequentibus astris.
Sic annum, mensesque suos natura diesque,
Atque ipsas voluit numerari signa per horas:
Omnia vt omne foret diuisum tempus in astra,
Perque alterna suos variaret sidera motus,
Vt cuiusque vices ageret redeuntis in orbem.
Idcirco tanta est rerum discordia in æuo,
Et subtexta malis bona sunt, lacrimæque sequuntur
Vota, nec in cunctis seruat Fortuna tenorem.
Vsque adeo permixta fluit, nec permanet vsquam,
Amisitque fidem variando cuncta per omnes.
Non annis anni, non menses mensibus vsque
Conueniunt: seque ipse dies, aliumque requirit.
Horaque non vlli similis producitur horæ.
Tempora quod sistant propriis parentia signis
Per numeros omnes æui diuisa volantis:
Taleisque efficiunt menses, casusque minantur,
Qualia sunt, quorum vicibus conuertimur, astra.
Sunt quibus & cæli pateat nascentis ab horæ
Sidere, quem memorant horoscopon, in venturis
Parte quod ex illa describitur hora diebus,
Omne genus rationis agi per tempora & astra,
Et capite ex vno menses, annosque, diesque
Incipere, atque horas, tradique sequentibus astris:
Et quanquam socia nascuntur origine cuncta,
Diuersas tamen esse vices: quod tardius illa,
Hæc citius peragunt orbem. venit omnis ad astrum
Hora die bis, mense dies semel, vnus in anno
Mensis, & exactis bis sex iam Solibus annus.

Difficile est in idem tempus concurrere cuncta,
Vnius vt signi pariter sit mensis & annus.
* *Asperiorem vt agat mensem: si mensis in astrum*
Lætius inciderit, signum sit triste diei:
Si Fortuna diem foueat, sit durior hora.
Idcirco nihil in totum sibi credere fas est,
Non annos signis, menses vertentibus annis,
Mensibus aut luces, aut omnes lucibus horas:
Quod nunc illa nimis properant, nunc illa morantur,
Et modo deest aliis, modo adest, vicibusque recedit,
Aut redit, atque alio mutatur tempore tempus
Interpellatum variata sorte dierum.
Et quoniam duxi per singula tempora vitæ
* *Quod quandoque genus venit, cuiusque sit astri*
Quisque annus, cuius mensis simul hora, diesque:
Altera nunc ratio, quæ summam continet æui,
Reddenda est, quot quæque annos dare signa ferantur.
Quæ tibi, quum finem vitæ per sidera quæris,
Respicienda manet ratio, numerisque notanda.
Bis quinos annos Aries, vnumque triente
Fraudatum dabit. appositis tu, Taure, duobus
Vincis, sed totidem Geminorum vinceris astro.
Tuque bis octonos, Cancer, binosque trientes:
Bisque nouem, Nemeee, dabis, bessemque sub illis.
Erigone geminatque decem, geminatque trientem.
Nec plures fuerint Libræ, quam Virginis anni.
Scorpios æquabit tribuentem dona Leonem.
Centauri fuerint eadem, quæ munera Cancri.
Ter quinos, Capricorne, dares, si quattuor essent
Appositi menses. Triplicabit Aquarius annos
Quattuor, & menses vitam producit in octo.
Piscibus ast Aries & sorte & finibus hærens
Lustra decem tribuet Solis cum mensibus octo.

Nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Nec satis est annos signorum noscere certos,
Ne lateat ratio finem quærentibus æui.
Templa quoque & partes cæli sua munera norunt,
Et proprias tribuunt certo discrimine summas,
Quum bene constiterit stellarum conditus ordo.
Sed mihi templorum tantum nunc iura canentur:
Mox veniet mixtura suis cum viribus omnis.
Quum bene materies steterit præcognita rerum,
Non interpositis turbabitur vndique membris.
Si bene constiterit primo sub cardine Luna,
Quo redit in terras mundus, nascensque tenebit
Exortum, octonos decies ducetur in annos,
Si duo decedant. at quum sub culmine summo
Consistet, tribus hic numerus fraudabitur annis.
Bis quadragenis occasus diues in actu
Solis erat, numero nisi deesset Olympias vna.
Imaque tricenos bis fundamenta per annos
Censentur, bis sex adiectis mensibus æuo.
Quodque prius natum fuerit, dextrumque trigonum,
Hoc sexagenos tribuit, duplicatque quaternos.
Quod fuerit læuum, prælataque signa sequetur,
Tricenos annos duplicat, tres insuper addit.
Quæque super signum nascens a cardine primum
Tertia forma est, & summo iam proxima cælo,
Hæc ter viccnos geminat, tres abstrahit annos.
Quæque infra veniet spatio diuisa sub æquo,
Per quinquagenas complet sua munera brumas.
Quemque locum superat nascens horoscopus, ille
Dena quater reuocat vertentis tempora Solis,
Accumulatque duos cursus, iuuenemque relinquit.
At qui præcedit surgentis cardinis horam,
Vicenos ternosque dabit nascentibus annos,
Vix degustatam rapiens sub flore iuuentam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Quod super occasus tentatum est, dena remittit
Annorum spatia, & decimam tribus applicat auctis.
Inferius puerum interimet: bis sexque peracti
Immatura trahent natales corpora morti.
Sed tamen in primis memori sunt mente notanda,
Partibus aduersis quæ surgunt condita signa,
Diuisumque tenent æquo discrimine cælum,
Quæ Tropica appellant, quod in illis quattuor anni
Tempora vertuntur signis, nodosque resoluunt,
Totumque emittunt conuerso cardine mundum,
Inducuntque nouas operum, rerumque figuras.
Cancer ad æstiuæ fulget fastigia Zonæ,
Extenditque diem summum, paruoque recessu
Destruit: vt, quanto fraudauit tempore luces,
In tantum noctes augescat summa per omnes:
Tum Cererem fragili properat distinguere culmo
Campus, & in varias destringunt membra palæstras,
Et tepidum pelagus iactatis languet in vndis.
Tunc & bella fero tractantur Marte cruenta,
Nec Scythiam defendit hiems. Germania sicca
Iam tellure fugit, Nilusque tumescit in arua.
Hic rerum status est, Cancri quum sidere Phœbus
Solstitium facit, & summo versatur Olympo.
Parte ex aduersa brumam Capricornus inertem
Per minimas cogit luces, & maxima noctis
Tempora, producitque diem, tenebrasque resoluit.
Inque vicem nunc damna facit, nunc tempora supplet.
Tunc riget omnis ager, clausum mare, condita castra.
Nec tolerant medias hiemes sudantia saxa.
Statque vno natura loco, paulumque quiescit,
Proxima in effectu similes referentia motus
Esse ferunt noctes æquantia signa diebus.
Namque Aries Phœbum repetentem sidera Cancri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Inter principium reditus, finemque coercet,
Tempora diuiso iungens concordia mundo:
Conuertitque vices, victumque ad sidera brumæ
Exuperare diem iubet, & succumbere noctes,
Æstiui donec veniant ad sidera Cancri.
Tum primum miti pelagus consternitur vnda,
Et varios audet flores emittere Tellus.
Tunc pecudum volucrumque genus per pabula læta
In Venerem partumque ruit, totumque canora
Voce nemus loquitur, frondemque virescit in omnem.
Viribus in tantum segnis natura mouetur.
Huic ex aduerso simili cum sorte refulget
Libra diem, noctemque pari cum fœdere ducens
Tantum, quo victas vsque ad se vincere noctes
Ex ipsa iubet ad brumam, quum tempora vincunt.
Tum Liber grauida descendit plenus ab vlmo,
Pinguiaque impreßis despumant musta racemis.
Mandant & sulcis Cererem, dum terra tepore
Autumni resoluta patet, dum semina ducit.
Quattuor hæc & in arte valent, & tempora vertunt
Sic hos atque illos rerum flectentia casus,
Nec quicquam in prima patientia sede manere.
Sed non per totas æqua est versura figuras,
Omnia nec plenis vertuntur sidera signis.
Vna dies sub vtroque æquat sibi tempore noctem.
Nam Libra, atque Aries autumnum, verque figurant.
Vna dies toto Cancri longißima signo,
Cui nox æqualis Capricorni sidere fertur.
Cætera nunc vrgent vicibus, nunc tempore cedunt.
Vna ergo in Tropicis pars est cernenda figuris,
Quæ moueat mundum, quæ rerum tempora mutet,
Facta nouet, consulta alios declinet in vsus,
Omnia in aduersum flectat, rursusque reuoluat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Has quidam vires octaua in parte reponunt.
Sunt quibus esse placet decimas. nec defuit auctor,
Qui primæ momenta daret frenosque dierum.

M. MANILI
ASTRONOMICON
LIBER QVARTVS.

VID *tam sollicitis vitam consumimus annis?*
Torquemurq. metu, cæcaq. cupidine rerum,
Æternisque senes curis, dum quærimus æuum,
Perdimus, & nullo votorum fine beati
Victuros agimus semper, nec viuimus vnquam:
Pauperiorque bonis quisque est, quo plura requirit:
Nec quod habet, numerat: tantum quod non habet, optat.
Quumque sui paruos vsus natura reposcat
Materiam struimus magnæ per vota ruinæ:
Luxuriamque lucris emimus, luxuque rapinas,
Et summum census precium est effundere censum.
Soluite mortales animos, curasque leuate,
Totque superuacuis vitam deplete querelis.
Fata regunt orbem, certa stant omnia lege,
Longaque per certos signantur tempora cursus.
Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.
Tunc & opes & regna fluunt, & sæpius orta
Paupertas, artesque datæ, moresque creati,

Et vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Et vitia, & clades, damna, & compendia rerum.
Nemo caret damno, poterit nec habere negatum,
Fortunamue suis inuitam prendere votis,
Aut fugere instantem. sors est sua cuique ferenda.
At nisi fata darent leges vitæque necisque,
Fugissent ignes Æneam, Troia sub vno
Non euersa viro fatis vicisset in ipsis,
Aut Lupa proiectos nutrisset Martia fratres,
Roma casis & nata foret, pecudumque magistri
In Capitolinos auxissent culmina montes,
Includiue sua potuisset Iuppiter arce:
Captus & a captis orbis foret: igne sepulto
Vulneribus victor repetisset Mutius vrbem:
Solus & oppositis clausisset Horatius armis
Pontem vrbemque simul: rupisset fœdera virgo,
Tresque sub vnius fratres virtute iacerent.
Nulla acies tantum vicit. pendebat ab vno
Roma viro, regnumque orbis sortita iacebat.
Quid referam Cannas, admotaque mœnibus arma?
Varronem profugum magnum quam viuere posse,
Postque tuos Thrasimene lacus? Fabiumque morantem?
Accepisse iugum victas Carthaginis arces?
Speratum Hannibalem nostris cecidisse catenis
Exilium Regi furtiua morte luisse?
Adde etiam vires Italas, Romamque suismet
Pugnantem membris. adice & ciuilia bella;
Et Cimbrum in Mario, Mariumque in carcere victum:
Quod Consul totiens, exulque, ex exule Consul:
Et iacuit Libycis compar iactura ruinis,
Eque crepidinibus cepit Carthaginis vrbem.
Hoc nisi fata darent, nunquam Fortuna tulisset.
Quis te Niliaco periturum littore, Magne,
Post victas Mithridatis opes, pelagusque receptum,

Et tres emenso meritos ex orbe triumphos,
Quum iam etiam posses alium cognoscere Magnum,
Crederet, vt corpus scepeliret naufragus ignis,
Eiectæque rogum facerent fragmenta carinæ?
Quis tantum mutare potest sine numine Fati?
Ille etiam cælo genitus, cæloque receptus,
Quum bene compositis victor ciuilibus armis
Iura togæ regeret, totiens prædicta cauere
Vulnera non potuit, toto spectante Senatu
Indicium dextra retinens, nomenque cruore
Deleuit proprio, possent vt vincere fata.
Quid numerem euersas vrbeis, Regumque ruinas?
Inque rogo Crœsum, Priamumque in littore truncum,
Cui nec Troia rogus? quid Xerxæ maius & ipso
Naufragium pelago? quid capto sanguine Regem
Romanis positum, raptosque ex ignibus ignes,
Cedentemque viro flammam, qui templa ferebat?
Quot subitæ veniunt validorum in corpora mortes?
Seque ipsæ rursus fugiunt, errantque per igneis?
Ex ipsis quidam elati rediere sepulchris.
Atque his vita duplex, illis vix contigit vna.
Ecce leuis perimit morbus, grauiorque remittit.
Succumbunt artes, rationis vincitur vsus.
Cura nocet, cessare iuuat. mora sæpe malorum
Dat causas, læduntque cibi, parcuntque venena.
Degenerant nati patribus, vincuntque parentes,
Ingeniumque suum retinent. transitque per illum,
Ex illo Fortuna venit. furit alter amore,
Et pontum tranare potest, & vertere Troiam:
Alterius sors est scribendis legibus apta.
Ecce patrem nati perimunt, natosque parentes:
Mutuaque armati coeunt in vulnera fratres.
Non nostrum hoc bellum est. coguntur tanta moueri,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Inque suas ferri pœnas, lacerandaque membra.
Quod Decios non omne tulit, non omne Camillos
Tempus, & inuictum deuicta morte Catonem,
Materies in rem superat, sed lege repugnat.
Et neque paupertas breuiores excipit annos,
Nec sunt immensis opibus venalia fata.
Sed rapit ex sceptro funus Fortuna superbo,
Indicitque rogum summis, statuitque sepulchrum.
Quantum est hoc regnum, quod regibus imperat ipsis?
Quin etiam infelix virtus, & noxia felix,
Et male consultis precium est. prudentia fallit.
Nec Fortuna probat caussas, sequiturque merenteis:
Sed vaga per cunctos nullo discrimine fertur.
Scilicet est aliud, quod nos cogatque regatque,
Maius, & in proprias ducat mortalia leges,
Attribuatque suos ex se nascentibus annos,
Fortunæque vices. permiscet sæpe ferarum
Corpora cum membris hominum. non seminis ille
Partus erit. quid enim nobis commune, ferisque?
Quisue in portenti noxam peccarit adulter?
Astra nouant formas, cælumque interserit ora.
Denique si non est fati, cur traditur ordo,
Cunctaque temporibus certis ventura canuntur?
Nec tamen hæc ratio facinus defendere pergit,
Virtutemue suis fraudare in præmia donis.
Nam neque mortiferas quisquam minus oderit herbas,
Quod non arbitrio veniunt, sed semine certo.
Gratia nec leuior tribuetur dulcibus escis,
Quod natura dedit fruges, non vlla voluntas.
Sic hominum menti tanto fit gloria maior,
Quod cælo gaudente venit, rursusque nocenteis
Oderimus magis in culpam, pœnasque creatos.
Nec refert, scelus vnde cadat. scelus esse fatendum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Hoc quoque fatale est, sic ipsum expendere fatum.
Quod quoniam docui, superest nunc ordine certo
Cælestes fabricare gradus, qui ducere flexo
Tramite prudentem valeant ad sidera vatem.
Nunc tibi signorum mores, summumque colorem;
Et study varias arteis, ex ordine reddam.
Diues fœcundis Aries in vellera lanis,
Exutusque nouis rursus, spem semper habebit:
Naufragiumque inter subitum, censusque beatos
Crescendo cadet, & natus in damna feretur:
In iugulumque dabit fructus, & mille per arteis
Vellera diuersos ex se parientia quæstus:
Nunc glomerare rudes, nunc rursus soluere lanas:
Nunc tenuare leui filo, nunc ducere telas:
Nunc emere, & varias in quæstum vendere vesteis,
Quis sine non poterant vllæ subsistere gentes,
Vel sine luxuria. tantum est opus. ipsa suismet
Asseruit Pallas manibus, dignumque putauit,
Seque in Arachnea magnum putat esse triumphum.
Hæc studia & simileis dicet nascentibus arteis,
Et dubia trepido præcordia pectore finget,
Seque sua semper cupientia vendere laude.
Taurus simplicibus donabit rura colonis:
Pacatisque labor veniet. nec præmia laudis,
Sed Terræ tribuet partus. summittit aratris
Colla, iugumque suis poscit ceruicibus ipse.
Ille, suis Phœbi portat quum cornibus orbem,
Militiam indicit terris, & segnia rura
In veteres reuocat cultus dux ipse laboris,
Nec iacet in sulcis, soluitque in puluere pectus.
Seranos Curiosque tulit, fascesque per arua
Tradidit, eque suo Dictator venit aratro.
Laudis amor, tacitæ mentes, & corpora tarda

Mole

Mole valent, habitatque puer sub fronte Cupido.
Mollius e Geminis studium est, & mitior ætas,
Per varios cantus, modulataque vocibus ora,
Et graciles calamos, & neruis insita verba,
Ingenitumque sonum. labor est etiam ipsa voluptas.
Arma procul, lituosque volunt, tristemque senectam.
Otia & æternam peragunt in morte iuuentam.
Inueniunt & in astra vias, numerisque modisque
Consummant orbem, postquam ipsos sidera linquunt.
Natura ingenio minor est, perque omnia seruit.
In tot fœcundi Gemini commenta feruntur.
Cancer ad ardentem fulgens in cardine vittam,
Quam Phœbus summis reuocatus curribus ambit,
Articulum mundi retinet, lucesque reflectit.
Ille tenax animi, nullosque effusus in vsus,
Attribuit varios quæstus artemque lucrorum:
Merce peregrina Fortunam ferre per vrbeis,
Et grauia annonæ speculantem incendia, ventis
Credere opes, orbisque orbi bona vendere posse,
Totque per ignotas commercia iungere terras,
Atque alio sub Sole nouas exquirere prædas,
Et rerum precio subitos componere census.
Nauigat, & celeres optando sortibus annos,
Dulcibus vsuris æquo quoque tempora vendit.
Ingenium solers, suaque in compendia pugnax.
Quis dubitet, vasti quæ sit natura Leonis?
Quasque suo dictet signo nascentibus arteis?
Ille nouas semper pugnas, noua bella ferarum
Apparat, & pecorum spolio, viuitque rapinis.
Hoc habet, hoc studium, postis ornare superbos
Pellibus, & captas domibus præfigere prædas,
Et pacare metu siluas, & viuere rapto.
Sunt quorum similes animos nec mœnia frenent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Sed pecorum membris media grassentur in vrbe,
Et laceros artus suspendant fronte tabernæ,
Luxuriæque parent cædem, mortesque lucrentur.
Ingenium ad subitas iras, facilesque recessus,
Ac quale est puero. sententia pectore simplex.
At quibus Erigone dixit nascentibus æuum,
Ora magisterio, nudosque coercita Virgo
Ad studium ducit mores, & pectora doctis
Artibus instituit: nec tam compendia census,
Quam caussas, viresque dabit perquirere rerum.
Illa decus linguæ faciet, regnumque loquendi:
Atque oculos mentis, quæ poßit cernere cuncta,
Quamuis occultis naturæ condita caußis.
Hic & scriptor erit velox, cui littera verbum est,
Quique notis linguam superet, cursimque loquentis
Excipiat longas noua per compendia voces.
In vitio bonus: at teneros pudor impedit annos,
Magnaque naturæ cohibendo munera frenat.
Hinc fœcundus erit, quod mirum in Virgine, partus.
Librantes noctem Chelæ cum tempore lucis
Per noua maturi post annum tempora Bacchi,
Mensuræ & tribuent vsus, & pondera rerum,
Et Palamedeis certantem viribus ortum:
Qui primus numeros rebus, qui nomina summis
Imposuit, certumque modum, propriasque figuras.
Hic etiam legum tabulas, & condita iura
Nouerit, atque notis leuibus pendentia verba.
Et licitum sciet, & vetitum quæ pœna sequatur,
Perpetuus populi priuato in limine Prætor.
Non alio potius genitus sit Seruius astro,
Qui leges potius posuit, quam iura retexit.
Denique in ambiguo fuerit quodcumque locatum,
Et rectoris egens, diriment examina Libræ.

Scorpios

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Scorpios armata violenta cuspide cauda,
Qui sua quum Phœbi currum per sidera ducit,
Rimatur terras, & sulcis semina miscet,
In bellum ardenteis animos, & Martia castra
Efficit, & multo gaudentem sanguine ciuem:
Nec præda, quam cæde magis. quumque ipsa sub armis
Pax agitur, capiunt saltus, siluasque pererrant.
Nunc hominum, nunc bella gerunt violenta ferarum:
Nunc caput in mortem vendunt, & funus arenæ:
Atque hostem sibi quisque parat, quum bella quiescunt.
Sunt quibus & simulacra placent, & ludus in armis.
Tantus amor pugnæ est, discuntque per otia bellum,
Et quodcunque pari studium producitur arte.
At quibus in bifero Centauri corpore sors est
Nascendi concessa, libet subiungere currus,
Ardenteis & equos ad mollia ducere frena,
Et totis armenta sequi pascentia campis,
Quadrupedum omne genus positis domitare magistris,
Exorare tigres, rabiemque auferre leoni,
Cumque elephante loqui, tantamque aptare loquendo
Artibus humanis varia ad spectacula molem.
Quippe feræ mixtum est hominis per sidera corpus:
Impositumque manet: quocirca regnat in illas:
Quodque intenta gerit curuato spicula cornu:
Et neruos tribuit membris, & acumina cordi,
Et celeres motus, nec delassabile pectus.
Vesta tuos, Capricorne, fouet penetralibus ignes.
Hinc artes studiumque trahis. nam quicquid in vsus
Ignis agit, poscitque nouas ad munera flammas,
Sub te censendum est: scrutari cæca metalla,
Depositas & opes, terræque exurere venas,
Materiamque manu certa duplicarier arte:
Quicquid & argento fabricetur, quicquid & auro:

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Quod ferrum calidi soluant, atque æra camini,
Consumantque foci Cererem, tua munera surgent.
Addis & in vestes studium, mercemque fugacem
Frigore, brumalem seruans per sidera sortem,
Qua retrahis ductas summa ad fastigia noctes,
Nascentemque facis reuocatis lucibus annum.
Hinc est mobilitas rerum, mutataque sæpe
Mens natat. at melior iuncto sub Pisce senecta est.
Pars prior at Veneri mixto cum crimine seruit.
Ille quoque, inflexa fontem qui proiicit vrna,
Cognatas tribuit iuuenilis Aquarius artes
Cernere sub terris. vndas inducere terris,
Ipsaque conuersis aspergere fluctibus astra,
Littoribusque nouis per luxum ludere ponto,
Et varios fabricare lacus, & flumina ficta,
Et peregrinantes domibus suspendere riuos.
Mille sub hoc habitant artes, quas temperat vnda,
Quæ per aquas veniunt operum, pontesque sequuntur.
Quippe etiam mundi faciem, sedesque mouebit
Sidereas, cælumque nouum versabit in orbem.
Mite genus, docilesque fluunt ab sidere partus.
Pectora nec sordent. faciles in damna feruntur.
Nec deest, nec superest census. sic profluit vrna.
Vltima quos gemini producunt sidera Pisces,
His erit in pontum studium, vitamque profundo
Credent, & puppes, aut puppibus arma parabunt,
Quicquid & in proprios pelagus desiderat vsus.
Innumeræ veniunt artes. vix nomina rebus
Sufficiunt. tot sunt, paruæ quot membra carinæ.
Adde gubernandi studium. peruenit in astra,
Et pontum cælo coniunxit: nouerit orbem,
Fluminaque, & portus mundi, ventosque, necesse est.
Iamque huc atque illuc agilem conuertere clauum,

Et fre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Et frenare ratem, fluctusque effindere rectos:
Aut remos agitare, & lentas flectere tonsas,
Et placidum inductis euerrere retibus æquor,
Littoribusque suis populos exponere captos,
Aut vncos celare cibis, aut carcere fraudem:
Naualeis etiam pugnas, pendentia bella
Attribuunt, pelagique infectos sanguine fluctus.
Fecundum genus est natis, & amica voluptas,
Et celeres motus, mutataque cuncta per æuum.
Hos tribuunt mores, atque has nascentibus arteis
Bis sex materia propria pollentia signa.
Sed nihil in semet totum valet. omnia vires
Cum certis sociant signis sub partibus æquis,
Et velut hospitio mundi commercia iungunt,
Conceduntque suas parteis retinentibus astris.
Quam partem decimam dixere Decania gentes.
A numero nomen positum est, quod partibus astra
Condita tricenis triplici sub sorte feruntur,
Et tribuunt denas in se coeuntibus astris,
Inque vicem ternis habitantur sidera signis.
Sic altis natura manet consepta tenebris,
Et verum in cæco est, multaque ambagine rerum.
Nec breuis est vsus, nec amat compendia cælum.
Verum aliis alia opposita est, & fallit imago,
Mentiturque suas vires, & momina celat.
Quæ tibi non oculis, alta sed mente fuganda est
Caligo: penitusque Deus non fronte notandus.
Nunc quæ sint coniuncta quibus, quoue ordine, reddam,
Ne lateant aliæ vires aliena per astra.
Namque Aries primam partem sibi vindicat ipsi.
Altera sors Tauro, Geminis pars tertia cedit.
Sic in ter denas diuisum ducitur astrum.
Totque dabit vires, dominos quotcumque recepit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Diuerſa in Tauro ratio eſt, nec parte ſub illa
Cenſetur. Cancro primam, mediamque Leoni,
Extremam Erigonæ tribuit natura per aſtrum.
Stat tamen, & proprias miſcet per ſingula vires.
Libra decem partes Geminorum prima capeßit:
Scorpius adiunctam. Centauri tertia pars eſt.
Nec quiſquam numero diſcernitur: ordine cedit.
Cancer in aduerſum Capricorni dirigit aſtrum,
Bis quinas primum parteis dignatus in illo
Temporis articulo, ſub quo cenſetur & ipſe,
Quod facit æquales luces brumalibus vmbris,
Cognatamque gerit diuerſo in cardine legem.
Alterius partis perfundit Aquarius ignes,
Quem ſubeunt Piſces extremo ſidere Cancri.
At Leo conſortis meminit ſub lege trigoni,
Lanigerumque ducem recipit, Taurumque quadrato
Coniunctum ſibi. ſub Geminis pars tertia fertur.
Hos quoque coniungit per ſenos linea flexus.
Præcipuum Erigone Cancro concedit honorem,
Quoi tribuit primam partem. vicina relicta eſt
Vicino, Nemeee, tibi. pars ipſius ima eſt,
Quæ faſtidito conceſſa eſt iure potiri.
Sed Libra exemplo gaudet, pariterque regentem
Noctes atque dies diuerſo in tempore ſecum
Lanigerum ſequitur. veris iuga temperat ille:
Hæc autumnales componit lucibus horas.
Nulli concedit primam, traditque ſequenti
Vicinam partem. Centauri tertia ſumma eſt.
Scorpios in prima Capricornum parte locauit:
Alterius dominum, qui nomen fecit ab vndis.
Extremas voluit parteis ſub Piſcibus eſſe.
At qui contento minitatur ſpicula neruo,
Lanigero primas tradit ſub iure Trigoni,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Et medias Tauro parteis, Geminisque supremas.
Nec manet ingratus Capricornus crimine turpi,
Sed munus reddit Cancro, recipitque receptus,
Principiumque sui donat. coniuncta Leonis
Regna ferunt, summas partes at Virginis esse.
Fontibus æternis gaudens Vrnaque fluenti
Iura sui Libræ permittit prima regenda.
Hærentesque decem partes Nepa vindicat ipsi.
Summas Centaurus retinet iuuenile per astrum.
Iam superant gemini Pisces, qui sidera claudunt.
Lanigero primos tradunt in finibus vsus.
Perque decem medias parteis tu, Taure, receptus.
Quod superest, ipsi sumunt, atque orbe feruntur
Extremo. sic & sortis pars vltima cedit.
Hæc ratio retegit latitantis robora mundi,
In pluresque modos, repetitaque nomina cælum
Diuidit, & melius sociat, quo sæpius, orbem,
Ne tua sub titulis fallantur pectora notis.
Dißimulant, non ostendunt mortalibus astra.
Altius est acies animi mittenda sagacis,
Inque alto quærenda manent, iunctisque sequendum
Viribus, & cuius signi quis parte creatur,
Eius habet mores, atque illo nascitur astro.
Talis per denas sortes natura feretur.
Testis erit varius sub eodem sidere fœtus,
Quodque in tam multis animantum millibus, vno
Quæ veniunt signo, tot sunt, quot corpora, mores,
Et genus externum referunt aliena per astra,
Confusique fluunt partus hominum atque ferarum.
Scilicet in partes iunguntur condita plures,
Diuersasque ferunt proprio sub nomine leges.
Nec tantum lanas Aries, nec Taurus aratra,
Nec Gemini Musas, nec merces Cancer amabit,

Nec Leo venator veniet, nec Virgo magiſtra,
Menſuris aut Libra potens, aut Scorpius armis,
Centauruſque feris, igni Capricornus, & vndis
Ipſe ſuis Iuuenis, geminique per æquora Piſces:
Mixta ſed in plureis ſociantur ſidera vires.
Multum, inquis, tenuemque iubes me ferre laborem,
Cernere quum facili lucem ratione viderer.
Quod quæris, Deus eſt. conaris ſcandere cælum,
Fataque fatali genitus cognoſcere lege,
Et tranſire tuum pectus, mundoque potiri.
Pro precio labor eſt, nec ſunt immunia tanta.
Nec mirere viæ flexus, rerumque catenas.
Admitti potuiſſe ſat eſt. ſunt cetera noſtra.
At niſi perfoſſis fugiet te montibus aurum,
Rurſus & in magna mergis caligine mentem,
Obſtabitque ſuis opibus ſuperaddita tellus.
Vt veniant gemmæ, totus tranſibitur orbis.
Nec lapidum precio pelagus cæpiſſe pigebit.
Annua ſolliciti conſummant vota coloni.
Ecquantæ mercedis erunt fallacia rura?
Quæremus lucrum naui, Martemque ſequemur
In prædas. pudeat tanto bona velle caduca.
Luxuriæ quoque militia eſt vigil, atque ruinis
Venter: &, vt pereant, ſuſpirant ſæpe nepotes.
Quid cælo dabimus? quantum eſt, quo veneat omne?
Impendendus homo eſt, Deus eſſe vt poſſit in ipſo.
Hac tibi naſcentum mores ſunt lege notandi.
Nec ſatis eſt, ſignis dominantia diſcere ſigna
Per denos numeros, & quæ ſint inſita cuique.
Sed proprias parteis ipſas ſpectare memento,
Vel glacie rigidas, vel quas exuſſerit ignis,
Et ſteriles vtroque tamen, quas largior humor,
Quaſque minor iam ſuccus obit. namque omnia mixtis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Viribus, & vario conſurgunt ſidera textu.
Eſt æquale nihil. terrenos aſpice tractus,
Et maris, & notis fugientia flumina ripis.
Crimen vbique frequens, & laudi noxia iuncta eſt.
Sic ſterilis terris lætis interuenit annus,
Ac ſubitos rumpit paruo diſcrimine fœtus,
Et modo portus erat pelagi, iam facta Charybdis,
Laudatique cadit poſt paulum gratia ponti.
Et nunc per ſcopulos, nunc campos labitur amnis:
Aut faciens iter, aut quærens vritue reditue. *
Sic etiam cæli partes variantur in aſtris.
Vt ſignum a ſigno, ſic a ſe diſcrepat ipſum,
Momentoque negat vires victumque ſalubrem.
Quodque per has geritur partes, ſine fruge creatur,
Aut cadit, aut multis ſentit bona mixta querelis.
Hæ mihi ſignandæ proprio ſunt carmine partes.
Sed quis tot numeros toties ſub lege referre,
Tot partes iterare queat, tot dicere ſummas,
Per partis cauſſas faciem mutare loquendi,
Incidimus ſi verba piget? ſed gratia deerit: *
In vanumque labor cedit, quem deſpicit auris.
Sed mihi per carmen fatalia iura ferenti,
Et ſacros cæli motus, ad iuſſa loquendum eſt:
Nec fingenda datur, tantum monſtranda figura.
Oſtendiſſe Deum nimis eſt. dabit ipſe ſibimet
Pondera. nec fas eſt verbis ſuſpendere mundum.
Rebus enim maior. nec parua eſt gratia noſtri
Oris, ſi tamen hæc poterit ſignare canendo.
Accipe, damnandæ quæ ſint per ſidera partes.
Lanigeri pars quarta nocet, nec ſexta ſalubris.
Septima pars illi a decuma, decumæque ſecunda,
Quæque duas duplicat ſummas, ſeptemque nouemque,
Vnaque viginti numeris pars addita lædit,

Et quinta, & duram consummans septima partem.
Tauri nona mala est, similis quoque tertia pars est
Post decumam, nec non decumæ pars septima iuncta,
Bisque vndena nocens, & bis duodena nocentes.
Quaque decem tresque ingeminat, fraudatque duobus
Triginta numeris, & tu tricesima summa.
Pestifera in Geminis pars prima, & tertia signis.
Septima non melior. ter quinæ noxia par est.
Vnaque bis denis breuior nocet, vnaque maior:
Et similis noxæ veniet vicesima quinta:
Quumque duæ subeunt, vel quum se quattuor addunt.
Nec Cancri prima immunis, nec tertia pars est:
Nec sexta, octauæ similis: decumæque peractæ
Prima rapit: nec ter quinæ clementior vsus.
Septima post decimam luctum, & vicesima, portat:
Et quinta accedens, & septima, nonaque summa.
Tu quoque contactu summo, Nemeee, timendus,
Et quarta sub parte premis. bis quinta salubri
Terque caret cælo. vicesima & altera lædit,
Et tribus appositis iunctim totidemque sequutis:
Vltima nec prima melior tricesima pars est.
Erigones nec pars prima est, nec sexta, nec vna
Ad decumam, nec quarta, nec octaua vtilis vnquam.
Proxima viginti numeris, & quarta timendæ,
Et quæ ter decimam claudit sors vltima partem.
Et quinta in Chelis, & septima inutilis esto.
Septima, & vndecimæ, decimæque & tertia iuncta,
Quartaque bis denis actis, & septima, & ambæ,
Quæ numerum claudunt, nona & tricesima, partes.
Scorpios in prima reus est, cui tertia par est,
Et sexta, & decima, & quæ ter quoque quina notatur,
Vndecimam geminans, & quæ vicesima quinta est,
Octauoque manet numero, nonumque capessit.

Si te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Si te fata sinant, quartam ne delige partem
Centauri, fuge & octauam, bis sexque peractis,
Octo bis aut denis metuendus dicitur aer.
Quumque iterum duodena refert, aut terna, decemque,
Aut septena quater, vel quum ter dena figurat.
Nec pars optanda est Capricorni septima. nonæ
Consentit, decimamque sequens, quam tertia signat:
Et tribus, aut vna quæ te, vicesima, fraudat:
Quæue auget quinta, numero vel sexta feretur.
*
Damnanda est decimæ succedens prima peractæ.
Tertiaque & quinta, & numero quæ condita nono est:
Et post viginti prima, & vicesima quinta.
Cumque illa quartam accumulans vicesima nona.
Tertia per geminos, & quinta, & septima, Pisces,
Vndecima &, decimæ metuenda & septima iuncta,
Et quinta in quinos numeros reuocata, duasque
Accipiens vltra summas, metuenda feretur.
Hæ partes sterilem ducunt & frigore & igni
Aera, vel sicco, vel quod superauerit humor,
Si rapidus Mauors igneis iaculatur in illum,
Saturnus sumet glaciem, Phœbusque calores.
Nec te perceptis signorum cura relinquat
Partibus. in tempus quædam mutantur, & ortu
Accipiunt proprias vires, vltraque remittunt.
Namque vbi se summis Aries extollit ab vndis,
Et ceruice prior flexa, quam cornibus ibit,
Non contenta suo generabit pectora censu,
Et dabit in prædas animos, soluetque pudorem.
Tanta audere iuuat. sic ipse in cornua fertur,
Et ruit, & mutat, non vllis sedibus idem.
Mollia per placidas deludunt otia curas,
Sed iuuat ignotas semper transire per vrbes,

Scrutari-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Scrutarique nouum pelagus, totius & esse
Orbis in hospitio. testis tibi Laniger ipse,
Quum vitreum findens aurato vellere Pontum,
Orbatumque sua Phryxum per fata sorore
Phasidos ad ripas, & Colchida tergore vexit.
At quos prima creant nascentis sidera Tauri,
Fœminei iaceant. nec longe caussa petenda est,
Si modo per caussas naturam quærere fas est.
Auersus venit in cælum, diuesque puellis,
Pleiadum paruo referens glomerabile sidus.
Accedent & ruris opes, propriaque iuuencum
Dote per inuersos exornat vomere campos.
Sed Geminos æqua quum profert vnda tegitque
Parte, dabit studia, & doctas producet ad arteis.
Nec triste ingenium, sed dulci tincta lepore
Corda creat: vocisque bonis, citharæque sonantis
Instruit, & dotes alto cum pectore iungit.
At niger obscura Cancer quum nube feretur,
Quæ velut exutus Phœbeis ignibus ignis
Deficit, & multa fuscat caligine sidus,
Lumina deficient ortos, geminamque creatis
Mortem fata dabunt. se quisque, vt viuit, & effert.
Si quoi per summas auidus produxerit vndas
Ora Leo, & scandet malis hiscentibus orbem;
Ille patri, natisque reus, quas ceperit ipse,
Non legabit opes, censumque immerget in ipso.
Tanta fames animumque cibi tam dira cupido
Corripit, vt capiat semet, neque compleat vnquam,
Inque epulas funus reuocet, preciumque sepulchri.
Erigone surgens, quæ rexit secula prisca
Iustitia, rursusque eadem labentia fugit,
Alta per imperium tribuit fastigia summum;
Rectoremque dabit legum, iurisque sacrati,

Sancta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Sancta pudicitia Diuorum templa colentem.
Sed quum autumnales cœperunt surgere Chelæ,
Felix æquato genitus sub pondere Libræ
Iudex extremæ sistet vitæque necisque:
Imponetque iugum terris, legesque rogabit.
Illum vrbes & regna trement, nutuque regentur
Vnius, & cæli post terras iura manebunt.
Scorpios extremæ quum tollit lumina caudæ,
Si quis erit stellis tum suffragantibus ortus,
Vrbibus augebit terras: iunctisque iuuencis
Mœnia subcinctus curuo describet aratro,
Aut sternet positas vrbeis, inque arua reducet
Oppida, & in domibus maturas reddet aristas.
Tanta erit & virtus, & cum virtute potestas.
Nec non Arcitenens prima quum veste resurgit,
Pectora clara dabit bello, magnisque triumphis
Conspicuum patrias victorem ducet ad arces:
Altaque nunc statuet, nunc condita mœnia vertet.
Sed nimium indulgens rebus Fortuna secundis,
Inuidet in facie, sæuitque asperrima fronti.
Horrendus bello Trebiam, Cannasque, Lacumque
Ante fugam tali pensabat imagine victor.
Vltimus in caudæ Capricornus acumine summo
Militiam Ponto dictat, puppisque colendæ
Dura ministeria, & vitæ discrimen inertis.
Quod si quem sanctumq; velis, castumque, probumq;,
Hic tibi nascetur, quum primus Aquarius exit.
Neue sit in primos animus procedere Pisces.
Garrulitas odiosa datur, linguæque venenum
Verba maligna nouas mussantis semper ad aureis.
Crimina per populum populi fert ore maligno.
Nulla fides inerit natis, sed summa libido.
Ardentem medios animum libet ire per igneis.

Scilicet in piscem sese Cytherea nouauit,
Quum Babyloniacas summersa profugit in vndas
Anguipedem alatis humeris Typhona furentem,
Inseruitque suos squammosis piscibus ignes.
Nec solus fuerit geminis sub Piscibus ortus.
Frater erit, dulcisue soror, materue duorum.
Nunc age diuersis dominantia sidera terris
Percipe. sed summa est rerum referenda figura.
Quattuor in partes cæli describitur orbis,
Nascentem, lapsumque diem, mediosque calores,
Teque Helice. totidem venti de partibus iisdem
Erumpunt, secumque gerunt per inania bellum.
Asper ab axe ruit Boreas, fugit Eurus ab ortu:
Auster amat medium Solem, Zephyrusque profectum.
Hos inter binæ mediis e partibus auræ
Expirant similes mutato nomine flatus.
Ipsa vacat tellus pelagi lustrata corona
Cingentis medium liquidis amplexibus orbem.
Inque sinus pontum recipit, qui vespere ab atro
Admissus dextra, Numidas, Libyamque calentem
Abluit, & magnæ quondam Carthaginis arces,
Littoraque in Syrteis reuocans sinuata vadosas,
Rursusque ad Nilum directus fluctibus exit.
Læua freti cædunt Hispanas æquore gentes,
Teque in vicinis hærentem, Gallia, terris,
Italiæque vrbes dextram insinuantis in vndam
Vsque canes ad, Scylla, tuos, auidamque Charybdim.
Ac vbi se primum porta mare fudit ab illa,
Enatat Ionio, laxasque vagatur in vndas.
Et prius in læua se fundens circuit omnem
Italiam, atque Adriam comitatur nomine pontum,
Eridanique bibit fluctus. secat æquore læuum
Illyrium, Epirumque lauat, claramque Corinthum,

Et Pelo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Et Peloponnesi patulas circumuolat oras.
Rursus & in læuum refluit, vastoque recessu
Thessaliæ fineis, & Achaica præterit arua.
Hic pontus, iuuenisque fretum, mersæque puellæ
Traditur inuitum, faucesque Propontidos artæ
Euxino iungit ponto, Mæotis & vndis,
Quæ tergo coniuncta manet, pontumque ministrat.
Inde vbi in angustas iterum se nauita fauces
Hellespontiacis reuocatus fluctibus effert,
Icarium, Ægæumque secat, læuaque nitenteis
Miratur populos Asiæ, totidemque trophæa,
Quot loca, & innumeras gentes, arcumque minantem
Fluctibus, & Cilicum populos, Syriamque perustam,
Ingentique sinu fugientes æquora terras:
Donec in Ægyptum redeant curuata per vndas
Littora, Niliacis iterum morientia ripis.
Hæc medium terris circumdat linea pontum,
Atque his vndarum tractum constringit habenis.
Mille iacent mediæ diffusa per æquora terræ.
Sardiniam in Libyco signant vestigia plantæ.
Trinacria Italia tantum præcisa recessit.
Aduersa Euboicos miratur Græcia monteis,
Et genitrix Crete ciuem sortita Tonantem.
Ægypti Cypros pulsatur fluctibus omnis.
*
Totque minora solo tamen emergentia ponto
Littora, & æquales Cycladas, Delonque, Rhodonque,
Aulidaque, & Tenedon, vicinaque Corsica terræ
Littora Sardiniæ, primamque intrantis in orbem
Oceani victricem Ebusum, & Balearica regna.
Innumeri surgunt scopuli, montesque per altum.
Nec tantum ex vna pontus sibi parte reclusis
Faucibus abrupit orbem. nam littora plura

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Impulit Oceano pontus. sed montibus altis
Est vetitus, totam ne vinceret æquore terram.
Namque inter Borean, ortumque æstate nitentem,
In longum angusto penetrabilis æquore fluctus
Peruenit, & patulis tum demum funditur aruis,
Caspiaque Euxini similis facit æquora ponti.
Altera sub medium Solem duo bella per vndas
Intulit Oceanus terris. nam Persica fluctus
Arua tenet, titulum pelagi prædatus ab iisdem,
Quæ rigat ipse, locis, latoque infunditur orbi.
Nec procul in molles Arabas terramque ferentem
Delicias, variæque nouos radicis odores,
Leniter adfundit gemmantia littora pontus,
Et terræ mare nomen habet. media illa duobus.

*

Quondam Carthago regnum sortita sub armis,
Ignibus Albanas quum contudit Hannibal arces,
Fecit & æternam Trebiam, Cannásque sepulchris
Obruit, & Libyan Italas infudit in vrbeis.
Huic varias pesteis, diuersaque monstra ferarum
Concessit bellis natura infesta futuris.
Horrendos angueis, habitataque membra veneno,
Et mortis partus, viuentia crimina terræ,
Et vastos elephantas habet, sæuosque leones
In pœnas fœcunda suas parit horrida Tellus,
Et portentosos Cercopum ludit in ortus,
Ac sterili peior siccas infestat arenas,
Donec ad Ægypti ponat sua iura colonos.
Inde Asiæ populi, diuesque per omnia Tellus,
Auratique fluunt amnes, gemmisque relucet
Pontus. odoratæ spirant medicamina siluæ,
India notitia maior, Parthique vel orbis
Alter, & in cælum surgentis mœnia Tauri.

Totque illum circa diuisæ nomine gentes
Ad Tanaim Scythicas dirimentem fluctibus vrbes,
Mæotisque lacus, Euxinique aspera ponti.
Hic Asiæ metam posuit natura potentis.
Quod superest, Europa tenet, quæ prima natantem
Fluctibus excepitque Iouem, Taurumque resoluit.
Ille puellari donauit nomine fluctus,
Et monumenta sui titulo sacrauit amoris.
Princeps illa domus Troiani Græcia belli,
Maxima terra viris, & fœcundissima doctis
Vrbibus. in regnum florentes oris Athenæ,
Sparta manu, Thebæ diuis, & rege vel vno
Thessalia, Epirusque potens, vicinaque ripis
Illyris, & Threce Martem sortita colonum,
Et stupefacta suos inter Germania partus:
Gallia per census, Hispania maxima belli,
Italia in summa, quam rerum maxima Roma
Imposuit terris, cæloque adiungitur ipsa.
Hos erit in fines orbis, pontusque notandus,
Quem Deus in parteis, & singula diuidit astra,
Ac sua cuique dedit tutelæ regna per orbem,
Et proprias genteis, atque vrbes addidit altas,
In quibus efferrent præstantes sidera vires.
Ac velut humana est signis descripta figura,
Vt tanquam communis eat tutela per omne
Corpus, & in proprium diuisis artubus extet:
(Namque Aries capiti, Taurus ceruicibus hæret,
Brachia sub Geminis censentur, pectora Cancro,
Te scapulæ, Nemeee, vocant, teque ilia, Virgo:
Libra colit clunes, & Scorpius inguine regnat:
At femina Arcitenens, genua & Capricornus amauit,
Cruraque defendit Iuuenis, vestigia Pisces:)
Sic alias aliud terras sibi vindicat astrum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Idcirco in varias leges, variasque figuras
Dispositum genus est hominum, proprioque colore
Formantur gentes, sociataque iura per artus,
Materiamque parem priuato fœdere signant.
Flaua per ingenteis surgit Germania partus.
Gallia vicino minus est infecta rubore.
Asperior solidos Hispania contrahit artus.
Martia Romanis orbis pater induit ora,
Gradiuumque suum miscens bene temperat artus.
Perque coloratas subtilis Græcia gentes
Gymnasium præfert vultu, fortesque palæstras.
At Syriam produnt torti per tempora crines.
Æthiopes maculant orbem tenebrisque figurant
Perfusas hominum gentes. minus India tostis
Progenerat, mediumque facit moderata tenorem.
Iam propior tellusque natans Ægyptia Nilo
Lenius inriguis infuscat corpora campis.
Pœnus arenosis Afrorum puluere terris
Exiccat populos, & Mauritania nomen
Oris habet, titulumque suo fert ipsa colore.
Adde sonos totidem vocum, totidem insere linguas,
Et mores pro sorte pares, ritusque locorum.
Adde genus proprium simili sub semine frugum,
Et Cererem varia redeuntem messe per orbem,
Nec paribus siliquas referentem viribus omneis,
Nec te, Bacche, pari donantem munere terras,
Atque alias aliis fundentem collibus vuas:
Cinnama nec totis passim nascentia campis:
Diuersas pecudum facies, propriasque ferarum,
Et duplici clausos elephantes carcere terræ.
Quot partes orbis, totidem sub partibus orbes,
Et certis descripta nitent regionibus astra,
Perfunduntque suo subiectas æquore genteis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Laniger in medio sortitus sidera mundo,
Caurum inter gelidum, tepidi per tempora Veris
Adserit in vires pontum, quem vicerat ipse,
Virgine delapsa quum fratrem ad littora vexit,
Et minui defleuit onus, dorsumque leuari.
Illum etiam venerata colit vicina Propontis,
Et Syriæ gentes, & laxo Persis amictu
Vestibus ipsa suis hærens, Nilusque tumescens
In Cancrum, & tellus Ægypti iussa natare.
Taurus habet Scythiæ monteis, Asiamque potentem,
Et molles Arabes, siluarum ditia regna.
Euxinus Scythicos Pontus sinuatus in arcus
Sub Geminis te, Phœbe, colit. post, brachia fratris
Vltimus ex solido tetrans. Colit India Cancrum:
Ardent Æthiopes Cancro, cui plurimus ignis.
Hoc color ipse docet. Phrygia, Nemeee, potiris,
Idææ matris famulus, regnique ferocis
Cappadocum, Armeniæque. iugis Bithynia diues
Te colit, & Macetum tellus, quæ vicerat orbem.
Virgine sub casta felix terraque marique
Es Rhodos, hospitium recturi principis orbem.
Tuque domus vere Solis, cui tota sacrata es,
Quum caperes lumen magni sub Cæsare mundi.
Ioniæ quoque sunt vrbes, & Dorica rura
Arcades antiqui, celebrataque Caria fama.
Quod potius regat Italiam, si selegis astrum
Quam quod cuncta regit, quod rerum pondera nouit,
Designat summas, & iniquum separat æquo,
Tempora quo pendent, coeunt quo noxque diesque?
Hesperiam sua Libra tenet, qua condita Roma
Et propriis frenat pendentem nutibus orbem,
Orbis & imperium retinet; discrimina rerum
Lancibus, & positas gentes tollitque premitque.

Qua ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Qua genitus cum fratre Remus hanc condidit vrbem.
Inferius victæ ſidus Carthaginis arces,
Et Libyam, Ægyptique latus, donataque rura,
** Tyrrhenas lacrimis radiatus Scorpius arces **
Eruit, Italiæque tamen reſpectat ad vndas,
Sardiniamque tenet, fuſaſque per æquora terras.
Gnoſia Centauro tellus circundata ponto
Paret, & in geminum Minois filius aſtrum
Ipſe venit geminus. celeres huic Creta ſagittas
Aſſerit, intentoſque imitatur ſideris arcus.
Inſula Trinacriæ fluitantem ad iura ſororem
Subſequitur Creten, ſub eodem condita ſigno,
Proximaque Italiæ, & tenui diuiſa profundo
Ora, pares ſequitur leges, nec ſidere ruptas.
Tu, Capricorne, regis, quicquid ſub Sole cadente
Expoſitum, gelidamque Helicen quod tangit. ab illo
Hiſpanas genteis, & quod fert Gallia diues,
Teque feris dignam tantum, Germania, matrem
Aſſerit ambiguum ſidus terræque mariſque
Æſtibus aſſiduis terram pontumque tenentem.
Sed Iuuenis nudos formatus mollior artus
Ægyptum ad, Leptimque, arces Tyriaſque recedit,
Et Cilicum genteis, vicina & Aquarius arua.
*Piſcibus Euphrates datus eſt, vbi piſcis * amator*
Quum fugeret Typhona, Venus ſubſedit in vndis.
Magna iacet tellus, magnis circundata ripis,
Parthis, & a Parthis domitæ per ſecula gentes,
** Bactraque, & Herios, Babylon, & Suſa, Panoſque **
Nominaque innumeris vix amplectenda figuris,
Et Tigris, & rubri radiantia littora ponti.
Sic diuiſa manet Tellus per ſidera cuncta.
E quibus in proprias parteis ſunt iura trahenda.
Namque eadem, quæ ſunt ſignis, commercia ſeruant.

Vtque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Vtque illa inter se coeunt, odioque repugnant
Nunc aduersa polo, nunc & coniuncta trigono,
Quæque alia in varios effectus caussa gubernat:
Sic terræ terris respondent, vrbibus vrbes,
Littora littoribus, regnis contraria regna.
Sic erit & sedes fugienda, petendaque cuique.
Sic speranda fides, sic & metuenda pericla,
Vt genus in terram cælo descendit ab alto.
Percipe nunc etiam, quæ sint Ecliptica Graio
Nomine, quæ certos quasi delassata per annos
Nonnunquam cessant sterili torpentia motu.
Scilicet immenso nihil est æquale sub æuo,
Perpetuosque tenet flores, vnumque colorem.
Mutantur sed cuncta diu variantque per annos;
Et fœcunda suis subsistunt frugibus arua,
Continuosque negant partus effœta creando.
Rursus quæ fuerant steriles ad semina terræ,
Post noua sufficiunt, nullo mandante, tributa.
Concutitur Tellus validis compagibus hærens,
Subducitque solum pedibus. natat orbis in ipso,
Et vomit Oceanus pontum, sitiensque resorbet,
Nec sese ipse capit. sic quondam merserat vrbes,
Humani generis quum solus constitit hæres
Deucalion, scopuloque orbem possedit in vno.
Necnon quum patrias Phaethon tentauit habenas,
Arserunt gentes, timuitque incendia cælum,
Fugeruntque nouas ardentia sidera flammas,
Atque vno timuit condi natura sepulchro.
In tantum longo mutantur tempora cursu,
Atque iterum in semet redeunt. sic tempore certo
Signa quoque amittunt vires, sumuntque receptas.
Caussa patet, quod Luna quibus defecit in astris
Orba sui fratris, noctisque immersa tenebris,

Quum medios Phœbi radios intercipit orbis,
Nec trahit in ſe tum, quo fulget, Delia lumen,
Hæc quoque ſigna ſuo pariter cum ſidere languent
Incuruata ſimul, ſolitoque excepta vigore,
Et velati elatam Phœben in funere lugent.
Ipſa, docet titulus cauſſæ, quæ Ecliptica ſigna
Dixere antiqui. pariter ſubbina laborant,
Nec vicina loco, ſed quæ contraria fulgent:
Sicut Luna ſuo tunc tantum deficit orbe,
Quum Phœbum aduerſis currentem non videt aſtris.
Nec tamen æquali langueſcunt tempore cuncta.
Namque modo infectus totus producitur annus,
Nunc breuius laſſata manent, nunc longius aſtra,
Exceduntque ſuo Phœbeia tempora caſu.
Atque vbi perfectum eſt ſpatium, quod cuique dicatur,
Impleruntque ſuos certa ſtatione labores
Bina per aduerſum cælum fulgentia ſigna:
Tum vicina labant ipſis hærentia ſignis,
Quæ prius in terras veniunt, terraſque relinquunt:
Sidereo non vt pugnet contrarius orbis,
Sed qua mundus agit curſus, inclinat & ipſe,
Amiſſaſque negat vires, nec munera tanta
Nec ſimiles reddit noxas. locus omnia vertit.
Sed quid tam tenui prodeſt ratione nitentem
Scrutari mundum, ſi mens ſua cuique repugnat,
Spemque timor tollit, prohibetque a limine cæli?
Condit enim quicquid vaſto natura receſſu,
Mortaleſque fugit viſus, & pectora noſtra.
Nec prodeſſe poteſt, quod fatis cuncta reguntur,
Quum fatum nulla poſsit ratione videri.
Quid iuuat in ſemet ſua per conuitia ferri,
Et fraudare bonis, quæ nec Deus inuidet ipſe,
Quoſque dedit natura, oculos deponere mentis?

Perſpicimus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Perspicimus Cælum; cur non & munera Cæli?
Quanta at pars superest rationem discere noctis;
Inque ipsos penitus mundi descendere census;
Seminibusque suis tantam componere molem;
Et precium cælo sua per nutritia ferre;
Extremumque sequi portum, terræque subire
Pendentis tractus, & toto viuere in orbe?
Iam nusquam natura latet. peruidimus omnem,
Et capto potimur mundo, nostrumque parentem
Pars sua conspicimus, genitique accedimus astris.
An dubium est habitare Deum sub pectore nostro?
In cælumque redire animas, cæloque venire?
Vtque sit ex omni constructus corpore mundus,
Aeris atque ignis summi, terræque, marisque;
Spiritus & toto rapido quæ iussa gubernans:
Sic esse in nobis terrenæ corpora sortis,
Sanguineasque animas animo, qui cuncta gubernat,
Dispensatque hominem? quid mirum, noscere mundum
Si possunt homines, quibus est & mundus in ipsis;
Exemplumque Dei quisque est in imagine parua?
An quoquam genitos, nisi cælo, credere fas est
Esse homines? proiecta iacent animalia cuncta
In terra, vel mersa vadis, vel in aere pendent.
Omnibus vna quies, venter, sensusque per artus,
Et quia consilium non est, & lingua remissa,
Vnus & inspectus rerum, viresque loquendi
Ingeniumque capax varias educit in arteis.
Hic artus quicunque regit, secessit in orbem,
Et domuit terram ad fruges, animalia cepit,
Imposuitque viam ponto, stetit vnus in arcem
Erectus capitis, victorque ad sidera mittit
Sidereos oculos, propiusque aspectat Olympum,
Inquiritque Iouem, nec sola fronte Deorum

Contentus manet, & cælum ſcrutatur in alto,
Cognatumque ſequens corpus ſe quærit in aſtris.
Hinc in tanta fidem petimus, quam ſæpe volucres
Accipiunt trepidæque ſuo ſub pectore fibræ.
An minus eſt ſacris rationem ducere ſignis,
Quam pecudum mortes, auiumque attendere cantus?
Atqui adeo faciem cæli non inuidet orbi
Ipſe Deus, vultuſque ſuos, corpuſque recludit
Semper voluendo, ſeque ipſum inculcat & offert,
Vt benè cognoſci poſſit, doceatque videndo,
Qualis eat, doceatque ſuas attendere leges.
Ipſe vocat noſtros animos ad ſidera mundus:
Nec patitur, quia non condit, ſua iura latere.
Quis putat eſſe nefas noſci, quod cernere fas eſt?
Ne contemne tuas quaſi paruo in corpore vires.
Quo valet, immenſum eſt. ſic auri pondera parui
Exuperant precio numeroſos æris aceruos.
Sic adamas punctum lapidis, precioſior auro eſt.
Paruula ſic totum peruiſit pupula cælum.
Quoq; vident oculi, minimum eſt, quum maxima cernant.
Sic animi ſedes tenui ſub corde locata
Per totum anguſto regnat de limite corpus.
Materiæ ne quære modum, ſed perſpice vires,
Quas ratio, non pondus habet. ratio omnia vincit.
Ne dubites homini diuinos credere viſus.
Iam facit ipſe Deos, mittitque ad ſidera numen,
Maius & Auguſto creſcit ſub principe cælum.

M. Ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

M. MANILI ASTRONOMICON

LIBER QVINTVS.

IC *alius finisset iter, signisque relictis,*
Quis aduersa meant stellarū lumina quinq;,
Quadriiugis & Phœbus equis, & Delia bigis,
Non vltra struxisset opus, cœloque rediret,
Ac per descensum medios decurreret ignes
Saturni, Iouis, & Martis, Solisque sub illis:
Post Venerem, & Maia natum, te, Luna, vagantem.
Me properare viam mundi lubet: omnia circum
Sidera vectatum toto decurrere cœlo,
Quum semel æthereos iussus conscendere currus
Summum contigerim sua per fastigia culmen.
Hinc vocat Orion magni pars maxima cœli,
Et Ratis Heroum, quæ nunc quoque nauigat astris,
Fluminaque errantis late sinuantia flexus,
Et biferum Cetum squammis, atque ore tremendo,
Hesperidumque vigil custos, & diuitis auri,
Et Canis in totum portans incendia mundum,
Araque Diuorum, cui votum soluit Olympus.
Illinc per geminas Anguis qui labitur Arctos,
Heniochusque memor currus, plaustrique Bootes,
Atque Ariadneæ cœlestia dona coronæ,
Victor & inuisæ Perseus cum falce Medusæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Andromedamque negans genitor cum coniuge Cepheus,
Quaque volat stellatus Equus, celerique Sagittæ
Delphinus certans, & Iuppiter alite tectus,
Cæteraque in toto paßim labentia cælo.
Quæ mihi per proprias vires sunt cuncta canenda;
Quid valeant ortu, quid quum merguntur in vndas,
Et quo de bis sex astris pars quemque reducat.
Has stellis proprias vires & tempora rerum
Constituit magni quondam fabricator Olympi.
Vir gregis & Ponti victor, cui parte relicta
Nomen onusque dedit, nec pelle immunis ab ipsa:
Colchidis & magicas arteis qui vertere Iolcho
Medeam iußit, movitque venena per orbem,
Nunc quoque vicinam puppim, ceu nauiget, Argo
A dextri lateris ducit regione per astra.
Sed quum prima suos puppis consurgit in ignes,
Quattuor in parteis quum corniger extulit ora,
Illo quisquis erit terris oriente creatus,
Rector erit puppis, clauoque immobilis hærens
Mutabit pelago terras, ventisque sequetur
Fortunam, totumque volet tranare profundum
Claßibus, atque alios menses, aliumque videre
Phasin, & in cautes Tiphyn superare trementem.
Tolle istos partus hominum sub sidere tali:
Sustuleris bellum Troiæ, classemque solutam
Sanguine, & appulsam terris: non inuehet vndis
Sipara, nec pelagus Xerxes ferietque tegetque:
Vera Syracusis Salamis non mergit Athenas,
Punica nec toto fluitabunt æquore rostra,
Actiacosque sinus inter suspensus vtrinque
Orbis, & in ponto cæli Fortuna natabit.
His ducibus cæco ducuntur in æquore classes,
Et coit ipsa sibi Tellus, totusque per vsus

Diuersos

Diuersos rerum ventis arcessitur orbis.
Sed summa lateris surgens de parte sinistri
Maximus Orion, magnum complexus Olympum;
Quo fulgente super terras cælumque trahente
Ementita diem nigras nox contrahit alas,
Solertes animos, velocia corpora finget,
Atque agilem officio mentem, curasque per omneis
Indelassato properantia corda vigore.
Instar erit populi, totaque habitabit in vrbe
Limina peruolitans, vnumque per omnia verbum
Mane salutandi portans communis amicus.
Sed quum se terris Aries ter quinque peractis
Partibus extollit, primum iuga tollit ab vndis
Heniochus, cliuoque rotas conuellit ab imo,
Qua gelidus Boreas Aquilonibus instat acutis.
Ille dabit proprium studium cæloque retentas,
Quas prius in terris agitator amauerat, arteis:
Stare leui curru moderantem quattuor ora
Spumigeris frenata lupis, & flectere equorum
Præualidas vires, ac torto stringere gyro:
Aut quum laxato fugerunt cardine claustra,
Exagitare feros, pronumque anteire volanteis,
Vixque rotis leuibus summum contingere campum,
Vincentem pedibus ventos, vel prima tenentem
Agmina. in obliquum currus agitare malignos,
Obstantemque mora totum perludere Circum,
Vel medium turbæ. nunc dextros ire per orbes
Fidentem campo: nunc meta currere acuta,
Spemque sub extremo dubiam suspendere casu.
Necnon alterno desultor sidere dorso
Quadrupedum, & stabilis poterit defigere plantas
Per quos vadit equos. ludet per terga volantum,
Aut solo vectatus equo. nunc arma mouebit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Nunc licet in longo per cursus præmia Circo,
Quicquid de tali studio formatur, habebit.
Hinc mihi Salmoneus, qui cælum imitatur in orbe
Pontibus impositis, missisque per æra quadrigis
Expressisse sonum mundi sibi visus, & ipsum
Admouisse Iouem terris de fulmine fingit,
Sensit & immensos igneis, super ipse sequutus
Morte Iouem didicit, generatus possit haberi.
Hoc genitum credas de sidere Bellerophontem
Imposuisse viam mundo per signa volantem:
Cui cælum campus fuerat, terræque, fretumque
Sub pedibus. non vlla tulit vestigia campus.
Hæc erit Heniochi surgens tibi forma cauenda.
Quumque decem partes Aries duplicauerit ortus,
Incipient Hædi tremulum producere mentum,
Hirtaque tum demum terris promittere terga,
Qua dexter Boreas spirat. nec crede seueræ
Frontis opus signo, strictos nec crede Catones,
Aut Brutum, atque parem Torquatum, & Horatia facta.
Maius onus signo est, Hædis nec tanta petulcis
Conueniunt. leuibus gaudent, lasciuaque signant
Pectora, & in lusus agiles, agilemque vigorem
Desudant. vario ducunt in amore iuuentam.
In vulnus nunquam virtus, sed sæpe libido
Impellit, turpisque emitur vel morte voluptas.
Et minimum cecidisse malum est, sed crimine victum.
Necnon & cultus pecorum nascentibus addunt,
Pastoremque suum generant, cui fistula collo
Hæreat, & voces alterna per oscula ducat.
Sed quum bis denas augebit septima partes
Lanigeri surgunt Hyades: quo tempore natis
Nulla quies placet. in nullo sunt otia fructu:
Sed populum, turbamque petunt, rerumque tumultus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Seditio clamorque iuuat, Gracchoſque tenentes
Roſtra volunt, montemque Sacrum raroſque Quirites
Pacis. bella probant, curæque alimenta miniſtrant.
Immundoſque greges agitant per ſordida rura.
Et fidum Laertiadæ genuere ſyboten.
Hos generant Hyades mores. Surgentibus aſtris
Vltima Lanigeri quum pars excluditur orbi,
Quæ totum oſtendit terris, atque eruit vndis,
Olenie ſeruans prægreſſos tollitur Hædos
E gelido ſtellata polo, quæ dextera pars eſt,
Officio magni mater Iouis. illa Tonanti
Fundamenta dedit, pectuſque impleuit hiantis
Lacte ſuo, dedit & dignas ad fulmina vires.
Hinc timidæ mentes, tremebundaque corda creantur,
Suſpenſa trepidis, leuibuſque obnoxia cauſsis.
His etiam ingenitur viſendi ignota cupido,
Vt noua per, monteſque, ruunt arbuſta capellæ
Semper, & vlterius paſcentes tendere gaudent.
Taurus in auerſos præceps vt tollitur ortus
Sexta parte ſui, certantes lucis ad oras
Pleiades ducit: quibus aſpirantibus almam
In lucem eduntur Bacchi, Veneriſque ſequaces:
Perque dapes, menſaque ſuper petulantia corda,
Et ſale mordaci dulces quærentia riſus.
Illis cura ſui cultus, frontiſque decoræ
Semper erit: tortos in fluctum ponere crineis,
Aut vinclis reuocare comas, & vertice denſo
Fingere, & appoſitis caput emutare capillis,
Pumicibuſque cauis horrentia membra polire,
Atque odiſſe virum, ſterileſque optare lacertos.
Fœmineæ veſtes, nec inſunt tegmina plantis, *
Sed ſpecies, fictique placent ad mollia greſſus.
Naturæ pudet, atque habitat ſub pectore cæco

Ambitio, & morbum virtutis nomine iactant.
Semper amare parum est: cupient & amare videri.
Iam vero Geminis fraterna ferentibus astra
In cælum, summoque natantibus æquore Ponti,
Septima pars Leporem tollit, quo sidere natus
Vix alas Natura negat volucresque meatus.
Tantus erit per membra vigor referentia ventos.
Ille prius victor stadio, quam missus, abibit.
Ille cito monitu rigidos eludere cæstus,
Nunc exire leuis missas, nunc mittere palmas,
Ille pilam celeri fugientem reddere planta,
Et pedibus pensare manus, & ludere saltu,
Mobilibusque citos ictus glomerare lacertis:
Ille potens turbam perfundere membra pilarum,
Per totumque vagas corpus disponere palmas,
Vt teneat tantos orbeis, sibique ipse reludat,
Et velut edoctos iubeat volitare per ipsum.
Inuigilat somnis. curas industria vincit.
Otia per varios excercet dulcia lusus.
Nunc Cancro vicina canam, cui parte sinistra
Consurgunt Iugulæ: quibus aspirantibus orti
Te, Meleagre, colunt flammis habitantibus vstum,
Atque Atalanteos conatum ferre labores,
Reddentemque tuæ per mortem munera matri:
Cuius & ante necem paulatim vita sepulta est.
Et Calydonea bellantem rupe puellam,
Vincentemque viros, &, quam potuisse videri
Virgine maius erat, sternentem vulnere primo:
Quamque erat Actæon siluis imitandus & ante
Quam canibus noua præda fuit. ducuntur & ipsi
Retibus, & claudunt campos formidine mortis,
Mendacesque parant foueas, laqueosque tenaces,
Currenteisque feras pedicarum compede nectunt,
Aut ca-

Aut canibus ferroue necant, prædasque reportant.
Sunt quibus in ponto studium est cepisse ferarum
Diuersas facies, & cæco mersa profundo
Sternere littoreis monstrorum corpora arenis,
Horrendumque fretis in bella lacessere pontum,
Et colare vagos inductis retibus amneis,
Ac per nulla sequi dubitant vestigia prædas.
Luxuriæ quia terra parum, fastidiet orbem
Venter, & ipse gulam Nereus ex æquore pascet.
At Procyon oriens, quum iam vicesima Cancri
Septimaque ex vndis pars sese emergit in astra,
Venatus non ille quidem, verum arma creatis
Venandi tribuit: catulos nutrire sagaces,
Et genus a proauis, mores numerare per artes,
Retiaque, & valida venabula cuspide fixa,
Lentaque contextis formare hastilia nodis,
Et quodcunque solet venandi poscere cura
In proprios fabricare dabit venalia quæstus.
Quum vero in vastos surgit Nemeeus hiatus,
Exoriturque Canis, latratque Canicula flammans,
Et rabit igne suo geminatque incendia Solis:
Qua subdente facem terris, radiosque mouente
Dimicat in cineres orbis, fatumque supremum
Sortitur, languetque suis Neptunus in vndis,
Et viridis nemori sanguis decedit, & herbis.
Cuncta peregrinos orbeis animalia quærunt.
Atque eget alterius mundus. natura suismet
Ægrotat morbis nimios obsessa per æstus,
Inque rogo viuit. tantus per sidera feruor
Funditur, atque vno ceu sint in lumine cuncta.
Hæc vbi se ponto per pronas extulit oras,
Nascentem si quem pelagi perstrinxerit vnda,
Effrenos animos, violentaque pectora fingit,

Irarumque dabit fluctus, odiumque, metumque
Totius vulgi. præcurrunt verba: loquentis
Ante os est animus: nec magnis concita causis
Corda micant, & lingua rabit, latratque loquendo:
Morsibus & crebris dentes in voce relinquit.
Ardescit vitio vitium, viresque ministrat
Bacchus, & in flamma sæuas exuscitat iras.
Nec siluas rupesque timet, vastosque leones,
Aut spumantis apri dentes, atque arma ferarum,
Effunditque suas concesso in robore flammas.
Nec talis mirere arteis sub sidere tali.
Cernis, vt ipsum etiam sidus venetur in astris?
Prægressum quærit Leporem comprendere cursu.
Vltima pars magni quum tollitur orbe Leonis,
Crater auratis surgit cælatus ab astris.
Inde trahit quicunque genus, moresque, sequetur
Inriguos ruris campos, amneisque, lacusque:
Et te, Bacche, tuas nubentem iunget ad vlmos,
Disponetque iugis imitatas fronde choreas,
Robore vel proprio fidentem in brachia ducet,
Teque tibi credet semper. quin matre resectum
Adiunget calamis, segetemque interseret vuis:
Quæque alia innumeri cultus est forma per orbem,
Pro regione colet. nec parce vina recepta
Hauriet emiscens, & fructibus ipse fruetur,
Gaudebitque mero, mergetque in pocula mentem.
Nec solum terræ spem credet in annua vota:
Annonæ quoque vectigal, mercesque sequetur,
Præcipue quas humor alit, nec deserit vnda.
Tales effinget Crater humoris amator.
Iam subit Erigone. quæ quum ter quinque feretur
Partibus ereptis ponto, tollentur ab vndis
Clara Ariadneæ quondam monumenta coronæ,

Et mol-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Et molles tribuent arteis. hinc dona puellæ
Namque nitent. illinc oriens eſt ipſa puella.
Ille colet nitidis gemmantem floribus ortum,
Pallenteis violas, & purpureos hyacinthos,
Liliaque, & Tyrias imitata papauera luces,
Vernantiſque roſæ rubicundo ſanguine florem.
Cæruleum foliis viridi quin gramine collem
Conſeret, & veris depinget prata figuris:
Aut varios nectet flores, ſertiſque locabit;
Effingetque ſuum ſimiles. in mutua preſſos
Incoquet, atque Arabum ſiluis mulcebit odores:
Et medicos vnguenta dabit referentia flatus,
Vt ſit adulterio ſuccorum gratia maior:
Munditiæ cultuſque adſunt, arteſque decoræ,
Et lenocinium vitæ præſenſque voluptas.
Virginis hoc anni poſcunt, floreſque coronæ.
At quum per decimam conſurgens horrida partem
Spica, feret præ ſe ſquallentis corpus ariſtæ:
Aruorum ingenerat ſtudium, ruriſque colendi,
Seminaque in fœnus ſulcatis credere terris,
Vſuramque ſequi maiorem ſorte, receptis
Frugibus innumeris, atque horrea quærere meſſi,
Quod ſolum decuit mortaleis noſſe metallum.
Nulla fames, non vlla forent ieiunia terris.
Diues erat cenſus ſaturatis gentibus orbis,
Et ſi forte labor ruris tardauerit arteis,
Quis ſine nulla Ceres, non vllus ſeminis vſus,
Subdere fracturos ſilicis frumenta, ſuperque
Ducere pendenteis orbes, & mergere farra,
Ac torrere focis, hominumque alimenta parare,
Atque vnum genus in multas variare figuras.
Et quia diſpoſitis aptatur ſpica per artem
Frugibus: exſtructu ſimili componitur ordo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Seminibuſque ſuis cellas atque horrea præbet.
  Sed parte octaua ſurgentem cerne Sagittam
Chelarum. dabit & iaculum torquere lacertis,
Et calamum neruis, glebas & mittere virgis,
Pendentemque ſuo volucrem deprendere cælo,
Cuſpide vel triplici ſecurum figere piſcem.
Quod potius dederim Teucro ſiduſue genuſue?
Teue, Philoctete, cui malim credere parti?
Hectoris ille faces arcu, teloque fugauit,
Mittebat qui vos, igneis, in mille carinas.
Hinc ortam pharetram, Troiæ bellumque gerebat,
Maior & armatis hoſtis ſubſederat exul.
Quin etiam ille pater tali de ſidere cretus
Eſſe poteſt, qui ſerpentem ſuper ora cubantem,
Infelix, nati ſomnumque, animamque bibentem,
Suſtinuit miſſo petere & proſternere telo.
Ars erat eſſe patrem. vicit natura periclum,
Et pariter iuuenem ſomnoque ac morte leuauit
Tunc iterum natum, & fato per ſomnia raptum.
At quum ſecretis improuidus Hædus in aſtris
Erranti ſimilis, fratrum veſtigia quærit,
Poſtque gregem longo producitur interuallo,
Solertes animos, agitataque pectora in vſus
Effingit variis nec deficientia curis,
Nec contenta domo. populi ſunt illa miniſtra,
Perque magiſtratus, & publica iura feruntur.
Non vllo careat digito, quaque ierit, haſta:
Defueritque bonis ſector, pœnamque lucretur
Noxius, & patriam fraudarit debitor æris.
Cognitor eſt vrbis. nec non laſciuit amores
In varios, ponitque forum, ſe datque Lyæo.
Mobilis in ſaltus, & ſcenæ mollior arte.
Nunc ſurgente Lyra, teſtudinis enatat vndis

Forma,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Forma, per heredem tantum præfata ſonantis,
Chelarum ſurget quum pars viceſima ſexta.
Qua quondam ſonitumque ferens Oeagrius Orpheus,
Et ſenſus ſcopulis, & ſiluis addidit aures,
Et Diti lacrimas, & morti denique finem.
Hinc venient vocis dotes Boreæque ſonantis,
Garrula quæ modulis diuerſe tibia format,
Et quodcumque manu loquitur, flatuque mouetur.
Ille dabit cantus inter conuiuia dulces,
Mulcebitque ſono Bacchum, noctiſque tenebris.
Quin etiam curas inter ſecreta mouebit
Carmina furtiuo modulatus murmure vocem:
Solus & ipſe ſuas ſemper cantabit ad aures.
Hinc diſtante Lyra, quæ cornua ducit in aſtra,
Sed regione Nepæ vix partes octo trahentis,
Ara ferens thuris ſtellis imitantibus ignem,
In qua deuoti quondam cecidere Gigantes,
Nec prius armauit violento fulmine dextram
Iuppiter, ante Deos quam conſtitit ipſe ſacerdos;
Quos potius finget ortus, quam templa colentes,
Atque autoratos in tertia iura miniſtros,
Diuorumque ſacra venerantes numina voce,
Pene Deos, & qui poſſunt ventura videre?
Quattuor appoſitis Centaurus partibus effert
Sidera, & ex ipſo mores naſcentibus addit.
Aut mulos aget aut mannos, miſtoſque iugabit
Semine quadrupedes, aut curru celſior ibit:
Aut onerabit equos armis, aut ducet in arma.
Ille tenet medicas arteis ad membra ferarum,
Et non auditos mutarum tollere morbos:
Hoc eſt artis opus non expectare gementes,
Et ſibi non ægros iamdudum credere corpus.
Nunc ſubit Arcitenens, cuius pars quinta nitentem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Arcturum ostendit ponto, quo tempore natis
Fortuna ipsa suos audet committere census,
Regales vt opes, & sancta æraria seruent,
Regnantes sub rege suo, rerumque ministri.
Tutelamque gerent populi, domibusue regendis
Præpositi, curas alieno limine claudent.
Arcitenens quum se totum produxerit vndis
Ter decuma sub parte feri, formantibus astris,
Plumeus in cælum nitidis Olor euolat alis:
Quo surgente trahens lucem, matremque relinquens,
Ipse quoque aerios populos, cæloque dicatum,
Alituumque genus, studium censusque vocabit.
Mille fluent artes, aut bellum indicere mundo,
Et medios inter volucrem prensare meatus:
Aut nidis damnare suis, ramoue sedentem,
Pascentemue super surgentia ducere lina.
At quæ hæc? in luxum iam ventri longius itur,
Quam modo militiæ. Numidarum pascimur oris,
Phasidos & damnis. arcessitur inde macellum,
Vnde aurata nouo conuecta est æquore pellis.
Quin etiam linguas hominum, censusque docebit
Aerias volucres, nouaque in commercia ducet,
Verbaque præcipiet naturæ lege negata.
Ipse Deum Cycnus condit, vocemque sub illo
Non totus volucer, secumque immurmurat intus.
Nec te prætereant, clausas qui culmine summo
Pascere aues gaudent Veneris, & reddere cæcas
Aut certis reuocare notis, totamque per vrbem
Qui gestant caueis volucres ad iussa paratas,
Quorum omnis paruo consistit passere census.
Has erit & similes tribuens Olor aureus artes.
Anguitenens magno circumdatus orbe Draconis,
Quum venit in regione tuæ Capricorne figuræ,

Non inimica facit serpentum membra creatis.
Accipiunt sinibusque suis, peploque fluenti,
Osculaque horrendis iungunt impune venenis.
At quum se patrio producit ab æquore Piscis,
In cælumque ferens alienis finibus ibit,
Quisquis erit tali capiens sub tempore vitam,
Littoribus, ripisque suos circumferet annos,
Pendentem & cæco captabit in æquore piscem,
Cumque suis domibus concha valloque latentes
Protrahit immersus. nihil est audere relictum.
Quæstus naufragio petitur, corpusque profundo
Immissum pariter quam præda exquiritur ipsa.
Nam semper tanti merces est parua laboris.
Censibus æquantur conchæ, rapidumque notari. *
Vix quisquam est locuples. oneratur terra profundo.
Tali sorte suas arteis per littora tractat,
Aut emit externos precio, mutatque labores
Institor æquoreæ varia sub imagine mercis.
Quumque Fidis magno succedunt sidera mundo,
Quæsitor scelerum veniet, vindexque reorum,
Qui commissa suis rimabitur argumentis,
In lucemque trahet tacita latitantia fraude.
Hinc etiam immitis tortor, pœnæque minister,
Et quisquis vero fauit, culpamue perodit,
Proditur, atque alto qui iurgia pectore tollat.
Cæruleus ponto quum se Delphinus in astra
Erigit, & squammam stellis imitantibus exit,
Ambiguus Terræ partus, pelagoque creatur.
Par ex diuerso studet & sociatur vtrumque
In genus, atque vno digestum semine surgit.
Nam velut ipse citis perlabitur æquora pinnis
Nunc summum scindens pelagus, nunc alta profundi,
Et sinubus vires sumit, fluctumque figurat:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Sic, venit ex illo quisquis, volitabit in vndis,
Nunc alterna ferens in lentos brachia tractus,
Et plausa resonabit aqua. nunc æquore mersus,
*Deducet palmas, furtiuo remus in ipso**
Nunc in aquas rectus veniet, paßimque natabit,
Et vada mentitus reddet super æquora campum.
Aut immota ferens in tergus membra, latusque
Non onerabit aquas, summisque accumbet in vndis,
Pendebitque super tutus sine remige. Votum est
Illis in ponto, iocundum est quærere pontum,
Corpora qui mergunt vndis, ipsumque sub antris
Nerea, & æquoreas conantur visere Nymphas,
Exportantque maris prædas, & rapta profundo
Naufragia, atque imas auidi scrutantur arenas.
Ad numeros etiam illiciet cognata per artem
Corpora, quæ valido saliunt excussa petauro,
Alternosque cient motus: elatus & ille
Nunc iacet, atque huius casu suspenditur ille.
Membraque per flammas, orbesque emissa flagrantes
Molliter vt liquidis per humum ponuntur in vndis.
Delphinumque suo per inane imitantia motu
Et viduata volant pennis, & in aere ludunt.
At si deficient artes, remanebit in illis
Materies tamen apta. dabit natura vigorem,
Atque alacres cursus, campoque volantia membra.
Sed regione means Cepheus humentis Aquarj
Non dabit in lusum mores. facit ora seuera:
Frontes, ac vultus componit pondere mentis.
Pascentur curis, veterumque exempla reuoluent
Semper, & antiqui laudabunt verba Catonis,
Tutorisue supercilium, patruiue rigorem.
Componet teneros etiam qui nutriat annos,
Et dominum dominus prætextæ lege sequatur.

Quin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Quinetiam Tragico præstabunt verba cothurno,
Cuius erit quamquam in chartis stilus ipse cruentus.
Nec minus & scelerum facie, rerumque tumultu
Gaudebunt: atri luctum memorare sepulchri,
Ructantemque patrem natos, Solemque reuersum
Et cæcum sine Sole diem. Thebana iuuabit
Dicere bella vteri, mixtumque in fratre parentem:
Quærere Medeæ natos, fratremque, patremque:
Hinc vestes, flammas illinc pro munere missas,
Aeriamque fugam, vectosque ex ignibus annos.
Mille alias rerum species in carmine ducent.
Forsitan ipse etiam gestus referetur in actus.
At si quis studio scribendi mitior ibit,
Comica componet lætis spectacula ludis.
Ardentes iuuenes, raptasque in amore puellas,
Elusosque senes, agilesque per omnia seruos,
Quis in cuncta suam produxit sæcula vitam
Doctor in vrbe sua linguæ sub flore Menander,
Qui vitæ ostendit vitam, chartisque sacrauit.
Et, si tanta operum vires commenta negarint,
Externis tamen aptus erit nunc voce poetis,
Nunc saturo gestu, referetque affectibus ora,
Et sua dicendo faciet, solusque per omneis
Ibit personas, & turbam reddet in vno:
Aut magnos Heroas aget, scenisque Togatas.
Omnis fortunæ vultum per membra reducet,
Æquabitque choros gestu, cogetque videre
Præsentem Troiam, Priamumque ante ora cadentem.
Quodque aget, id credes stupefactus imagine veri.

Nunc Aquilæ sidus referam, quæ parte sinistra
Rorantis Iuuenis, quem terris sustulit ipsa,
Fertur, & extentis prædam circumuolat alis.
Fulmina missa refert, & cælo militat ales,

Bis sextamque notat partem fluuialis Aquarj.
Illius in terris orientis tempore natus,
Ad spolia & partas surget vel cæde rapinas.
Quumque hominum dederit strages, dabit ille ferarum:
Nec pacem a bello, ciuem discernet ab hoste.
Ipse sibi lex est, & qua fert cunque voluntas,
Præcipitat vires: laus est contendere cuncta.
Et si forte bonis accesserit impetus ausis,
Improbitas fiet virtus. & condere bella,
Et magnis patriam poterit ornare triumphis.
Et quia non tractat Volucris, sed suggerit, arma,
Immissosque refert ignes, & fulmina reddit,
Regis erit magniue ducis per bella minister,
Ingentesque suis præstabit viribus vsus.
At quum Cassiope bis denis partibus actis
Æquorei Iuuenis dextra de parte resurgit,
Artifices auri faciet, qui mille figuris
Vertere opus possint, caræque acquirere dotem
Materiæ, & lapidum viuos miscere colores.
Sculpentem faciet sanctis laquearia templis:
Condentemque nouum cælum per tecta Tonantis.
Hæc fuerat quondam Diuis concessa figura:
Nunc iam luxuriæ pars est. Triclinia templis
Concertant, tectique auro iam vescimur auro.
Hinc augusta nitent sacratis munera templis,
Et Mithridateos vultus induta trophæa,
Aurea Phœbeis certantia lumina flammis,
* *Gemmarumque Inli radiantes lucibus ignes.*
Hinc Pompeia manent veteris monimenta triumphi,
* *Et quod erat regnum, pelagus fuit vna malorum*
* *Non extincta lues semperque recentia flammis.*
Hinc lenocinium formæ, cultusque repertus
Corporis, atque auro quæsita est gratia frontis,

Perque

Perque caput ducti lapides, per colla, manuſque,
Et pedibus niueis fulſerunt aurea vincla.
* Quid potius matrona velit tractare creatos, *
Quam factum reuocare ſuos quod poßit ad vſus.
Ac ne materies tali ſub munere deſit,
Quærere ſub terris aurum, furtoque latentem
Naturam eruere omnem, orbemque inuertere prædæ
Imperat, & glebas inter deprendere gazam,
Inuitamque nouo tandem producere cælo.
Ille etiam fuluas auidus numerabit arenas,
Perfundetque nouo ſtellantia littora ponto,
Paruaque ramentis faciet momenta minutis.
Protulit, vt legeret cenſus ſpumantis in aurum, *
Et perlucentes cuperet prenſare lapillos.
Vorticibus mediis oculos immittet auaros.
Et coquet argenti glebas, venamque latentem
Eruet, & ſilicem riuo ſaliente liquabit,
Et facti mercator erit per vtrumque metalli,
Alterum & alterius ſemper mutabit in vſus.
Talia Caßiope naſcentum pectora fingit.
Andromedæ ſequitur ſidus, quæ Piſcibus ortis
Bis ſex in parteis cælo venit aurea dextro,
Hanc quondam pœnæ dirorum culpa parentum
Prodidit, infeſtus totis quum finibus omnis
Incubuit pontus, timuit quum naufraga tellus.
Propoſita eſt merces veſano dedere ponto
Andromedam, teneros vt bellua manderet artus.
Hic Hymenæus erat, ſolaque in publica damna
Pro natis lacrimans ornatur victima pœna,
Induiturque ſinus non hæc in vota paratos,
Virginis & viuæ rapitur ſine funere funus.
At ſimul infeſti ventum eſt ad littora ponti,
Mollia per duras panduntur brachia cautes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Astrinxere pedes scopulis, iniectaque vincla,
Et cruce virginea moritura puella pependit.
Seruatur tamen in pœna vultusque pudorque:
Supplicia ipsa decent. niuea ceruice reclinis
Molliter ipsa suæ custos est sola figuræ.
Defluxere sinus humeris, fugitque lacertos
Vestis, & effusi scopulis hæsere capilli.
Te circum Alcyones pennis planxere volantes,
Fleuerúntque tuos miserando carmine casus,
Et tibi contextas vmbram fecere per alas.
Ad tua sustinuit fluctus spectacula pontus,
Assuetasque sibi desiit perfundere ripas.
Extulit & liquido Nereis ab æquore vultum.
Et casus miserata tuos rorauit & vndas.
Ipsa leui flatu refouens pendentia membra
Aura per extremas resonauit flebile rupes.
Tandem Gorgonei victorem Persea monstri
Felix illa dies redeuntem ad littora duxit.
Isque vbi pendentem vidit de rupe puellam,
Diriguit facie, quem non stupefecerat hostis.
Vixque manu spolium tenuit, victorque Medusæ
Victus in Andromeda est. iam cautibus inuidet ipsis,
Felicesque vocat, teneant quæ membra, catenas.
At postquam pœnæ caussam cognouit ab ipsa,
Destinat in thalamos per bellum vadere ponti,
Altera si Gorgo veniat, non territus ire.
Concitat aerios cursus, flentesque parentes
Promissu vitæ recreat, pactusque maritum
Ad littus remeat. grauidus iam surgere pontus
Cæperat, & longo fugiebant agmine fluctus
Impellentis onus monstri. caput eminet vndas
Scindentis, pelagusque mouet. circumsonat æquor
Dentibus, inque ipso rapidum mare nauigat ore.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Hinc vastis vrgent immensi torquibus orbes,
Tergaque consumunt pelagus. sonat vndique Syrtis,
Atque ipsi metuunt montes, scopulique ruentem.
Infelix virgo quamuis sub vindice tanto,
Quæ tua tunc fuerat facies? vt fugit in auras
Spiritus? vt toto caruerunt sanguine membra?
Quum tua fata cauis e rupibus ipsa videres,
Adnantemque tibi pœnam, pelagusque ferentem,
Quantula præda maris? sed pennis subuolat alte
Perseus, & cælo pendens iaculatur in hostem,
Gorgoneo tinctum defigens sanguine ferrum.
Illa subit contra assurgens, conuersaque frontem
Erigit, & tortis innitens orbibus alte
Emicat, ac toto sublimis corpore fertur.
Sed quantum illa subit semper iaculata profundo,
In tantum reuolat, laxumque per æthera ludit
Perseus, & Ceti subeuntis verberat ora.
Nec cedit tamen illa viro, sed sæuit in auras
Morsibus, & vani crepitant sine vulnere dentes.
Efflat & in cælum pelagus, mergitque volantem
Sanguineis vndis, pontumque extollit in astra.
Spectabat pugnam pugnandi caussa puella.
Iamque oblita sui, metuit pro vindice tali
Suspirans, animoque magis quam corpore pendet.
Tandem confossus subsedit bellua membris,
Plena maris, summas iterumque renauit ad vndas,
Et magnum vasto contexit corpore pontum,
Tunc quoque terribilis, nec virginis ore videnda.
Perfudit liquido Perseus in marmore corpus,
Maior & ex vndis ad cautes peruolat altas,
Soluitque hærentem vinclis de rupe puellam
Desponsam pugna, nupturam dote mariti.
Hic dedit Andromedæ cælum, stellisque sacrauit,

Mercedem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Mercedem tanti belli, quo condidit ipſa
Gorgone non leuius monſtrum, pelaguſque leuauit.
Quiſquis in Andromedæ ſurgentis tempore ponto
Naſcitur, immitis veniet pœnæque miniſter,
Carceris & duri cuſtos, quo ſtante ſuperbæ
Proſtratæ iaceant miſerorum in limine matres,
Pernocteſque patres cupiant extrema ſuorum
Oſcula, & in proprias animam transferre medullas,
Carnificiſque venit mortem ducentis imago,
Accenſiſque rogis, & ſtricta ſæpe ſecuri.
Supplicium vectigal erit: qui denique poßit
Pendentem e ſcopulis ipſam ſpectare puellam,
Vinctorum dominus, ſociuſque in parte catenæ.
Interdum pœnis innoxia corpora ſeruat.
Piſcibus exortis quum pars viceſimaprima
Signator terræ lumen fulgebit, & orbi
Aerius naſcetur Equus cæloque volabit,
Veloceſque dabit ſub tali tempore partus,
Come per officium vigilantia membra ferentes.
Hic glomerabit equo gyros, dorſoque ſuperbus
Ardua bella geret rector cum milite mixtus,
Nunc ſtadio fraudare fidem, poteritque videri
Mentiri paſſus, & campo tollere curſum.
Quamuis extremo citius reuolauerit orbe
Nuncius, extremum vel bis penetrauerit orbem.
Vilibus ille etiam ſanabit vulnera ſuccis
Quadrupedum: medicas artes in membra ferarum
Nouerit, humanos & quæ naſcentur ad vſus.
Nixa genu ſpecies, & Graio nomine dicta
Engonaſi, ingenicla nitens ſub origine conſtat *
Dextra per extremos attollit lumina Piſces.
Hinc fuga naſcentum, dolus, inſidiæque creantur,
Graſſatorque venit media metuendus in vrbe.

Etſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Et si forte aliquas animo consurget in arteis,
In prærupta dabit studium, vincetque periclo
Ingenium. aut tenues ausus sine limite gressus
Certa per extentos ponit vestigia funes,
Et cæli meditatus iter vestigia perdet,
Et pene vt pendens populum suspendit ab ipso.
Læua sub extremis consurgunt sidera Ceti
Piscibus Andromedam ponto, celoque sequentis.
Hoc trahit in pelagi cædes, & vulnera natos
Squammigeri gregis: extentis laqueare profundum
Retibus, & pontum vinclis armare sequentem,
Et velut in laxo securas æquore phocas
Carceribus claudunt raris, & compede nectunt,
Incautosque trahunt macularum vimine thunnos.
Nec cepisse sat est. luctantur corpora nodis,
Expectantque nouas acies, ferroque necantur,
Inficiturque suo permixtus sanguine pontus
Totus, quum toto iacuerunt littore prædæ.
Altera fit cædis cædes: scinduntur in artus
Corpora, & ex vno varius describitur vsus.
Illa datis melior succis, pars illa retentis.
Hinc sanies preciosa fluit, floremque cruoris
Euomit, & mixto gustum sale temperat oris.
Illa putris turba est. strages confunditur omnis,
Permiscetque suas alterna in damna figuras,
Communemque cibis vsum, succumque ministrat.
At quum cæruleo stetit ipsa simillima ponto
Squammigerum nubes, terræque immobilis hæret,
Excipitur vasta circumuallata sagena,
Ingentesque lacus, & Bacchi dolia complet,
Humoresque vomet socia per mutua dote,
Et fluit in liquidas tabes resoluta medullas.
Quin etiam magnas poterunt celebrare Salinas,

 Et pon-

Et pontum coquere, & ponti ſecernere virus,
Quum ſolidum certo diſtendunt margine campum,
Adpelluntque ſuo deductum ex æquore fluctum,
Claudendoque negant. tum demum ſuſcipit vndas
Area, tum pontus per Solem humore niteſcit.
Congeritur ſiccum pelagus, merſique profundi
Canities emota maris, ſpumæque rigentis
Ingenteis faciunt tumulos, pelagique venenum.
Quodque erat vſus aquæ ſucco corruptus amaro,
Vitali ſale permutant, redduntque ſalubrem.
At reuoluta polo quum primis vultibus Arctos
Ad ſua perpetuos reuocat veſtigia paſſus,
Nunquam tincta vadis, ſed ſemper flexilis orbe:
Ac Cynoſura minor cum prima luce reſurgit,
Et pariter vaſtuſue Leo, tum Scorpios acer
Nocte ſub extrema permittunt iura diei:
Non inimica feræ tali ſub tempore natus
Ora feret. placidas reget in commercia gentes.
Ille manu vaſtos poterit frenare leones,
Et palpare lupos, pantheris ludere captis,
Nec fugiet validas cognati ſideris vrſas.
Inque arteis hominum, peruerſaque munera ducet.
Ille elephanta premet dorſo, ſtimuliſque mouebit
Turpiter in tanto cedentem pondere cunctis.
Ille tigrim rabie ſoluet, pacique domabit,
Quæque alia infeſtant ſiluis animalia terras,
Iunget amicitia ſecum, catuloſque ſagaces.

* * *

Tertia Pleiades dotabit forma ſorores,
Femineum rubro vultum ſuffuſa pyropo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Inuenitque parem sub te, Cynosura, colorem,
Et quos Delphinus iaculatur quattuor ignes,
Deltotonque tribus facibus, similique nitentem
Luce Aquilam, & flexos artus per lubrica terga.
Tum quartum quintumque genus discernitur omni
E numero, summaque gradus qui iungitur Angue,
Maxima per minimos censu concluditur imo,
Quæ neque per cunctas noctes, neque tempore in omni
Respondent alto cæli summota profundo.
Sed quum clara suos auertit Delia cursus,
Quumque vaga est illa, & terris sua lumina condit,
Mersit & ardentes Orion aureus ignes,
Signaque transgressus mutat per tempora Phœbus,
Effulget tenebris, & nocte accenditur atra.
Tunc conferta licet cæli fulgentia templa
Cernere seminibus densis, totisque micare
Floribus, vt siccæ curuum per littus arenæ:
Nec spatium stellis, mundo nec cedere summam:
Sed quot eant semper nascentes æquore fluctus,
Quot delapsa cadant foliorum millia siluis,
Amplius hoc ignes numero volitare per orbem.
Vtque per ingentem populus describitur vrbem,
Præcipuumque Patres retinent, & proximum Equester
Ordo locum, Populumque Equiti, Populoque subire
Vulgus iners videas etiam sine nomine turbam:
Sic etiam magno quædam respondere mundo
Hæc natura facit, quæ cæli condidit orbem.
Sunt stellæ Procerum similes, sunt proxima primis
Sidera, suntque gradus, atque omnia iuncta priori.
Maximus est populus, summo qui culmine fertur,
Cui si pro numero vires natura dedisset,
Ipse suas æther flammas sufferre nequiret,
Totus & accenso mundus flagraret Olympo.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

INDEX
RERVM MEMORABILIVM,
Quæ in
MANILIO
continentur.

A.

ABLIGVRITORVM genitura. 96,25
Actæon. 114,29
Actiacum bellum. 28,32. 110,30
Acutorum & solertiũ genitura. 87,25
Adamas. 108,18
Ægyptij inuentores astronomiæ, 2, 23. mirus colorati Indis. 102,27
Ægyptus subiecta Arieti. 103,9
Æmilia gens. 25,13
Æneas. 81,6
Ætarij Custodum genitura. 120,2
Ærariorum & Ferrariorum genitura. 88,1.
Æthiopia Cancto subiecta. 103,15
Æthiopes. 102,13
Africa. 100, 16. Scorpio subiecta. 104,3.
Agilium genitura. 87,26. 111,7. 112, 22
Agricolarum genitura. 84,13. 96,11. 117,19.
Agrippa. 25,15
Amatorum genitura. 114,2
Ambitiosorum genitura. 114,1
Amicitiæ rara exempla. 47,30
Andromeda. 11,32. 125,21. & inde.
Anguis Visarum. 12,21. Eius magnitudo. 131,7
Animi vis. 107,28
Annonæ redemptorũ genitura. 116,27
Antichthones. 8,20
Antistites & Aeditimi sub quo signo edantur. 97,1. 119,20
Aquario quæ regiones subiectæ. 104,21
Aquatica negotiantiũ genitura. 116,28
Aquila sidus. 11,25. Eius magnitudo. 131,4. ortus. 123.30.
Aquilices sub quo signo edũtur. 88,12.
Arabia Tauro subiecta. 103,11
Arabicus sinus. 100,14
Arachne. 84,19
Arctophylax. 10,31
Arcturus. 10,33. Eius ortus. 120,1
Argo. 13,18. Ortus. 109,14
Arieti quæ regiones subiectæ. 103,1
Arma venatoria parantes sub quo signo eduntur. 115,12
Armenia Leoni subiecta. 103,18
Armorũ studiosi sub quo signo eduntur. 87,11
Artium origo. 4,4
Asia. 100,29. Tauro subiecta. 103,10
Astrologiæ auctores primi. 2,23
Astrologi, & Mathematici sub quo signo edantur. 85,8
Atalanta. 114,23,26
Athla. 64,11
Athlorum dodecatopos. 62,11
Aucupum genitura. 120,11
Augustus. 25,17. Deus. 97,7
Augusti genitura. 45,4. 97,7
Auratorum, & Aurificum genitura. 124,17
Aurifabrorum, & Argentifabrorum genitura. 87,33. 125,17
Aurifossorum genitura. 124,26
Aurilegulorum genitura. 125,10
Axis. 9,27

B.

BABYLONIA Piscibus subiecta. 104,24
Bellerophontis genitura. 112,9
Bellicosorum, & Martialium genitura. 87,4
Bestiatiorum genitura. 85,27. 87,8
Bithynia Leoni subiecta. 103,18
Bootes. Vide Arctophylax.
Brutus. 25,2

C.

CAECORVM genitura. 96,21
Cæsar Diuus. 25,18
Cæsaris interitus. 82,6. 97,20.
Calculatorum genitura. 86,22
Camillus. 25,1
Cancer. 30,23
Cancro regiones subiectæ. 103,14
Canicula. 13,2. 115,20

Canum

Canum studiosi sub quo signo eduntur. 114, 13
Cannensis clades. 81,19. 100,18
Canopus. 7,30
Canororum, & Cantorum genitura. 119,6.
Capella sidus. 12,15. 30,20. 113,9
Cappadocia Leoni subiecta. 103,18
Caprariorum genitura. 112, 28
Capricorno regiones subiectæ. 104, 15
Cardines geniturarum. 53, 19
Cardinum interualla. 55,7
Cardinum vires. 55, 29
Caria regio Virgini subiecta. 103,25
Carnificum genitura. 128,9
Carrucariorum genitura. 119, 26
Carthago. 100,16. Scorpioni subiecta. 104, 2.
Caspium mare. 100, 6
Cassiepea. 12, 3. Eius ortus. 124, 15
Cato. 25, 14
Centaurus 13, 24. Eius ortus. 119, 24
Cepheus. 12,3. Eius ortus. 122, 26
Cercopes animalia. 100,26
Cetus sidus 14,16. Eius ortus. 129,6
Cetariorum, & Bolonarum genitura. 129,9
Chaldæi inuentores astronomiæ. 2,13
Chronocratoriæ XII Signorum. 76,17
Chronocratoriæ Dodecatopi. 77, 1
Cicero. 25, 11
Cilicia Aquario subiecta. 104, 23
Cinædorum genitura. 95, 7
Circuli paralleli. 18, 11
Circulus æquinoctialis. 18, 19
Circulus Antarcticus. 19, 6
Circulus Arcticus. 18, 15
Claudia gens. 25, 12
Clœlia. 24, 30 81, 15
Cocles Horatius. 24,31 81, 14
Cognitorum, & Sectorum genitura. 118,26.
Coluri. 19, 19
Cometæ. 25, 30
Cometa Acontias. 27, 1
Cometæ Docides. 26, 24
Cometa Lampadias. 26, 30
Cometa Pitheus. 26, 26
Cometa Pogonias. 26, 23
Corona sidus. 11,1 Eius Ortus. 116,33
Corpulentorum genitura. 85,1
Coruinus. 24, 32
Coruus sidus. 13, 23
Cossus. 25, 5
Crater sidus. 13,23. Eius ortus. 116,29
Creta Sagittario subiecta. 104,7
Crœsi interitus. 82,13
Curiatij & Horatij fratres. 81,16
Curius. 25,4. 84,31
Cursorum genitura. 128,22
Cycnus sidus. 11,19. 30,21. Eius ortus. 120, 9.
Cynosura. 10, 14. 30, 20. Eius ortus. 130, 14. magnitudo. 131, 1

D.

DAEMONION Saturnus. 58,12
Demonie in XII domibus. 56, 29
Dea in XII domib. 57,15
Decani. 89, 16
Decij. 25, 6
Delphinus sidus. 11, 28. Eius ortus. 121, 26. magnitudo. 130, 2
Deltoton. 12, 2. Eius magnitudo. 130, 3
Deorum Tutelæ in signis. 42, 27
Desultorum genitura. 111, 30
Deus in XII domibus. 57, 8
Dextra & sinistra Signa. 38, 9,19
Dicacium genitura. 113,24
Dierum inæqualitas secundum climata. 66, 30
Dierum mensura sub Æquinoctiali. 87, 3.
Ditis ianua. 58, 17
Dodecaeteris genethliaca. 75,33
Dodecatemorion. 50,23
Dodecatemorion in Dodecatemoriis. 52, 2
Doridos regio Virgini subiecta. 103,24

E

ECLIPTICA Signa. 105, 9
Eclipsis non vbique eodem tempore cernitur. 8, 4
Edacium genitura. 96,25
Elementorum dispositio. 5, 29
Eloquentium & Facundorum genitura. 86, 10
Equariorum genitura. 87,16
Equorum domitores sub quo signo nascuntur. 87, 16. 111, 33. 128, 20
Equus sidus. 11,30. Eius ortus. 128, 17
Erigone. 30, 22
Eumæi subulci genitura. 113, 7
Europa. 101, 5
Euriporum deductores sub quo signo eduntur. 88, 15
Euxinus Geminis subiectus. 103, 12
Exlegum genitura. 124, 6

F.

FABIVS Cunctator. 25, 7. 81, 22
Fabricius. 25, 4
Felix in XII domib. 56, 20
Fides sidus. 121, 19
Flaturariorum genitura. 88, 1
Florum cultorum genitura. 117, 3
Fortuna in XII domib. 57, 26
Fortunæ imperium in rebus humanis. In procemio lib. IIII.
Fortunæ Sors. 64,25
Fugacium genitura. 128,31
Funambulorum genitura. 129, 3

G.

GALAXIAS. vide Lacteus.
Gallia. 101, 6. Capricorno subiecta. 104, 17
Garum. 129, 23
Gemellorum & Gemelliparatum genitura. 98, 6
Geminis quæ regiones subiectæ. 103, 12
Germania. 102, 5. Capricorno subiecta. 104, 18
Glabratorum & pumicatorum genitura. 113, 29
Gladiatorum genitura. 87, 8
Græcia. 101, 9
Græci palæstræ dediti. 102, 10
Grassatorum genitura. 128, 32

H.

HANNIBALIS mors. 81, 23. 97, 22
Helice. 10, 11
Hellespontus Arieti subiectus. 103, 3.
Heniochus. 111, 14.
Hesiodi Georgica. 30, 8.
Hesiodi Theogonia alia a vulgata. 30, 2
Hispania Capricorno subiecta. 104, 17
Hœdi sidus. 12, 14. Eorũ ortus. 112, 15
Hœdus sidus. 118, 20
Homerus. 29, 21
Horatij trigemini. 24, 28
Horoscopus quomodo indagãdus. 65, 21. 73, 31.
Hortulanorum vel olitorum genitura. 117, 5.
Hyades. 112, 31
Hydra sidus. 13, 21

I.

IACVLATORVM genitura. 118, 3
Ignis semina vbique. 27, 3
India Cancro subiecta. 103, 14
Indorum color. 102, 19
Insidorum genitura. 97, 32
Ingeniculus. 10, 30. Eius ortus. 128, 29
Inquietorum genitura. 112, 32. 118, 24
Insidiatorum & insessorum viæ genitura. 128, 32
Insulæ maris mediterranei. 99, 19
Ionia Virgini subiecta. 103, 24
Iracundorum genitura. 86, 4. 116, 21
Italia Libræ subiecta. 103, 26
Iugulæ sidus. 114, 20
Iulia gens. 25, 16
Iunius Brutus. 25, 2
Iurisperitorum genitura. 86, 26

L.

LACTEVS circulus. 22, 1
Lacteus circulus Heroum sedes post mortem. 24, 9
Lanificũ & Lanariorũ genitura. 84, 12
Lasciuorum, & voluptariorum genitura. 112, 21. 118, 30
Legislatorum genitura. 96, 30
Leoni quæ regiones subiectæ. 103, 16
Lepus sidus. 13, 18 Eius ortus. 114, 5
Liberalium hominum genitura. 88, 22
Libidinosorum genitura. 97, 32
Libræ quæ regiones subiectæ. 103, 26
Liuius collega Neronis. 25, 8
Lucifer, Hesperos, idem. 6, 24
Lunę deliquiũ crepitu æris reuocari. 8, 8
Lycurgus. 24, 23
Lyra sidus. 11, 6. Eius ortus. 118, 33

M.

MACEDONIA Leoni subiecta. 103, 19
Magistratuum apparitorum genitura. 118, 24
Mancipes carcerũ sub quo signo edun-tur. 128, 4
Mansuetariorũ genitura. 87, 19. 130, 17
Marcellus. 25, 5
Margaritariorum genitura. 121, 16
Marij victoria de Cimbris. 81, 27
Marij clades. ibid.
Marsorum, & Psyllorũ genitura. 121, 1.
Mauri a colore oris dicti. 102, 19
Meleagri genitura. 114, 22
Menander. 123, 18
Mensorum, ponderatorum, libripendium genitura. 86, 22
Mercatorum genitura. 85, 15
Mercurij stella ostendens se, & occultans. 27, 22
Mercurius inuentor astronomiæ. 2, 12
Meridianus. 20, 16
Messeniacum bellum. 59, 27
Metallariorum genitura. 87, 30
Metelli. 25, 13
Metellus. 82, 17
Metonis Atheniensis genitura. 88, 20
Mimorum genitura. 123, 20
Mollium & effœminatorum genitura. 113, 26.
Mulionum genitura. 119, 26
Mulomedicorũ genitura. 119, 29. 128, 26
Mundi forma rotunda. 7, 18
Mundi origo. 5, 2
Mundorum, cultorum, elegantium hominum genitura. 113, 25. 117, 14
Musicorum genitura. 85, 3. 96, 16
Mutius Scæuola. 81, 13

N.

NATATORVM genitura. 122, 1
Nauiculariorum genitura. 88, 24. 97, 24. 110, 19
Naue merces traiicientium genitura. 85, 20
Naumachorum genitura. 89, 6
Nero collega Liuij. 25, 8
Notariorum genitura. 86, 14
Notia sidera. 14, 19

O.

OCCIDENS Capricorno subditus. 104, 15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Octo topi. 55, 6. 59, 2
Ophiuchus. 11, 13. Eius ortus. 120, 32
Orion. 12, 26. Eius ortus. 110, 3
Orizon. 20, 31
Orpheus. 119, 3

P.

PAEDAGOGORVM genitura. 122, 32
Palamedis genitura. 86, 22
Papirius. 25, 3
παραζόλων genitura. 129, 3
Pella Alexandri Magni Patria. 24, 20
Peregrinantium genitura. 88, 31. 95, 33. 110, 22. 113, 16
Periœci. 8, 17
Perseus. 11, 32
Persicum bellum Xerxis. 59, 32
Persicum mare. 100, 8
Persis subiecta Arieti. 103, 7
Pestis Atticæ. 28, 2
Petauristarum genitura. 122, 16
Phænomena Borea. 10, 9
Phænomena Notia. 12, 23
Phaethontis incendium. 23, 19
Philippi, campi. 28, 27
Philoctetæ genitura. 118, 8
Phrygia Leoni subiecta. 103, 16
Piscatorum genitura. 89, 3. 121, 7. 115, 2. 118, 6
Pililudiorum genitura. 114, 13
Piscibus quæ regiones subiectæ. 104, 24
Piscis Notius. 14, 11
Pistorum genitura. 88, 2. 117, 28
Plato. 24, 24
Pleiades. 12, 20. 113, 21. Earum magnitudo. 130, 32
Cn. Pompei interitus. 81, 32
Cn. Pompei tres triumphi. 25, 10. 81, 33. 82, 1
Sex. Pompeius Cn. F. 29, 5
Ponderatorum genitura. 86, 22
Pontus subiectus Geminis. 103, 12
Porta laboris in XII domib. 56, 2
Prædatorum genitura. 95, 29
Priami interitus. 82, 13
Procyon. 13, 18. Eius ortus. 115, 10
Prodigorum genitura. 88, 22
Prophetarum genitura. 119, 23
Propontis Arieti subiecta. 103, 6
Pudibundorum, & verecundorum genitura. 86, 17
Pugilum genitura. 114, 19
Pugna in Philippeis campis. 28, 27
Pumicatorum genitura. 113, 29
Punica bella. 110, 29

Q.

QVADRIGARIORVM genitura. 87, 15. 111, 18
Quæsitorum capitaliũ genitura. 120, 21
Quintilius Varus in Germania cum tribus legionib. cæsus. 28, 17
Quirinus. 25, 18

R.

RAPACIVM genitura. 124, 3
Remi & Romuli genitura. 104, 1
Rhodos secessus Tiberj. 103, 23
Rhodos Virgini subiecta. 103, 20
Roma sub Libra condita. 103, 30
Romanorum temperatura. 102, 8

S.

SACER mons. 113, 2
Sagariorum genitura. 88, 3
Sagitta sidus. 11, 24. Eius ortus. 118, 2
Sagittario quæ regiones attributæ. 104, 7
Sagittariorum genitura. 118, 4
Salacium genitura. 89, 8. 113, 22
Salinarij. 129, 33
Salis confectio. ibid.
Salmonei genitura. 112, 3
Salsamentariorum genitura. 129, 18
Saltatorum & scenicorum genitura. 118, 32
Saltatorum genitura. 111, 11
Sanctimonia insignium genitura. 97, 26
Sardinia humano vestigio similis. 99, 20
Sardinia Scorpio subiecta. 104, 6
Satellitum & regiorum stipatorum genitura. 114, 13
Scæuola. 24, 29
Scipiones. 25, 9
Scorpio quæ regiones attributæ. 104, 2
Scorpius. 30, 22
Scythia Tauro subiecta. 103, 10
Sectorũ & cognitorũ genitura. 118, 27
Seditiosorum genitura. 113, 1
Sedulorum genitura. 128, 18
Seplasiariorum genitura. 117, 10
Serranus. 84, 31
Seruius iurisconsultus. 86, 30
Ser. Tullius Rex. 82, 15
Seuerorum genitura. 122, 26
Sicilia Sagittario subiecta. 104, 12
Signa Antarctica. 14, 30
Signa asyndeta. 41, 18
Signa biformia. 34, 27
Signa communia. 36, 22
Signa contraria. 41, 29
Signa currentia. 37, 4
Signa debilia. 37, 15
Signa dextra, sinistra. 38, 9, 19
Signa duodecim Zodiaci. 9, 11
Signa dupla. 34, 32
Signa ecliptica. 105, 9
Signa fecunda. 36, 28
Signa ferina 34, 14
Signa fessa. 37, 8
Signa gemina & paria. 34, 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Signa hexagona. 40, 23
Signa humana. 34, 13
Signa masculina, feminina. 34,9
Signa nocturna, diurna. 35, 28
Signa peruersa. 35, 22
Signa recta, aut stantia. 37, 6
Signa singularia. 41,3
Signa sterilia. 36,30
Signa terrestria, aquatica. 36, 16
Signa Tetragona. 38, 13
Signa Trigona. 37, 30
Signa Tropica. 37, 24. 78, 5
Signorum XII apotelesinata. 84,5
Signorũ orientiũ apotelesmata. 95,25
Signorum Chronocratoriæ. 76,17
Signorum consensus in visu, & auditu. 43, 27
Signorum obliquitas. 66, 8
Signorum triplicitates cõtrariæ. 45,15
Signorum tutelæ in membris humanis. 43, 14. 101, 27
Signorum anaphorica tempora. 69,15
Signorum partes noxiæ. 93, 30
Simplicium ingeniorum genitura. 86, 5
Socrates. 24, 24
Solertium genitura. 111, 6. 118,23
Solon. 24,23
Sors Fortunæ quomodo indaganda. 64, 25
Sortis Fortunæ, siue Athlorum Thema. 62, 11
Spica sidus. 117,18
Stadiasmi anaphorici methodus. 70,15
Stadiasmi anaphorici exemplum. 73,9
Stadiodromorum genitura. 114, 8, 128, 22
Stellæ septem errantes. 25, 26
Stellarum & Solis forma rotunda. 7,22
Stellarum magnitudo. 130,32. Inde.
Stratorum genitura. 119,28
Subulcorum genitura. 113, 4
Syri crispi. 102,12
Syria Arieti subiecta. 103, 7

T.

TACITVRNORVM genitura. 85, 1
Tauro quæ regiones attributæ. 103, 10
Temporum tutelæ. 74, 29
Temulentorum genitura. 113, 22. 116, 7, 24. 118, 31
Terra in medio mundi. 6, 14
Terræ diuisio. 98, 9
Terræ forma rotunda. 7, 20
Terræ rotunditatem colligi ex eclipsib. 8, 16
Tessellatorum genitura. 124, 19
Tetragona signa. 38, 13
Teucri genitura. 118, 7
Thebanum bellum. 59, 28
Theocritus. 30, 29
Thrasymenus lacus. 81, 21
Tibicinum & Fistulatorum genitura. 119, 17
Timidorum genitura. 113,14
Tortorum & carnificũ genitura. 121, 23
Tragœdorum, & Comœdorum genitura. 123, 1
Trebiæ clades. 100, 18
Trepidorum genitura. 84, 21. 113,14
Trigona signa. 37, 30
Triumphatorum genitura. 97,16
Tropicus Cancri. 18, 17
Tropicus Capricorni. 18, 31
Typhonis sedes. 56, 6

V.

VARRO fugiens ex prælio Cannensi. 81, 20
Varus. vide Quintilius.
Velocium genitura. 111, 6. 114, 6. 122, 23.
Venatorum, & Bestiariorum genitura. 85,27. 87,8. 114,21.
Venditatorum & ἀλαζόνων genitura. 84, 22.
Venus in Piscem. 98, 1
Vestiariorum genitura. 84, 15
Vinitorum genitura. 116, 18
Violentorum & iracundorũ genitura. 97, 33. 115, 33.
Virgini quæ regiones subiectæ. 103, 20
Vniuersi totius dimensio. 17, 23
Voluptariorum genitura. 89, 8. 112, 25
Vrbium Conditorũ ac euersorum genitura. 97, 10
Vrinatorum genitura. 121, 9. 122, 12
Vrsæ Cælestes. 10, 10
Vrsa maior. 130, 11

X.

XERXES. 24, 26
Xerxis naufragium. 82, 14

Z.

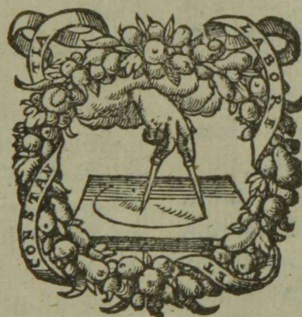
ZODIACVS. 21, 17

FINIS.

137

IOSEPHI SCALIGERI IVL. CÆS. F.

CASTIGATIONES ET NOTÆ IN M. MANILI ASTRONOMICON.

Ex Officina Plantiniana,

APVD CHRISTOPHORVM RAPHELENGIVM,

Academiæ Lugduno-Batauæ Typographum.

cIↃ. IↃ. c.

Cum Priuilegiis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

AVCTORVM NOMENCLATOR
QVI HIS CASTIGATIONIBVS
CITANTVR AVT EMENDANTVR.

A.

ABEN Ezra. 370,35
Ashilles Statius. 92,32
Acro. 61,16
Acta Apostolorum. 451,22
Acta Triumphorum Pompei Magni. 457,17
Ælianus. 27,38. 110,10. 353 27. 386,25. 388,22. 441,15
Æschylus. 320,1,7
Ætnæ auctor. 27,22. 93,18. 113,21. 333, 1,8.
Albinouanus. 96,12
Alexis Comicus. 294,4. 455,20
Alfenus Iurisc. 390,18
Alkabizius. 91,17
Anacreon. 467,30. 509,23.
Antiphanes Comicus. 439,19
Apollonius Rhodius 406,6. 461,14
Apollonides poeta. 358,29, 507,11
Aratus. 28,7. 41,37. 42,20,26, 30. 43, 36, 38. 44, 2, 4,16. 45,13,24,37. 46,28. 48,29, 35. 49,3,22, 28. 50, 15, 38. 52,19,26. 53, 29. 54,3. 57, 17. 59,1,3,28,31. 60,9. 62, 15,38. 66,12. 67,20,30. 69, 15. 72,6. 74,25. 75,3. 80,32. 83,29. 86,12. 92,33. 93,23, 27. 131,20. 133,30. 187,37. 225,37. 233,18. 300,6. 327, 17. 339, 3, 11. 340, 16,25. 341,7. 386,32. 387,6. 389, 31. 406,27. 407,31. 412,17. 430,28. 433,6. 438,33. 443, 21. 470,21,34.
Emendatur. 45,27. 49,26. 409,5. 412,19. 428,34.
Insigni loco illustratur. 412,1
Archedicus Comicus. 455,31
Archimedes. 71,22
Aristophanes Comicus. 229,12. 254,36. 421,11. 439,12
Aristophanes Grāmaticus. 449,30
Aristoteles. 28,33. 32,20. 35,29. 66,5. 94,15. 99,12. 100,37. 102,12. 103,5,20. 104,18. 416,22. 431,34.
Arnobius. 456,31
Artemidorus. 393,4
Asterismi. 129,9. 172,33
Athenæus. 254,34. 414,11. 440,17.
Attalus Arati interpres. 69,19. 131,21
Attius. 471,31
Augustus Cæsar. 367,1
Augustinus. 411,3
Auienus Festus. 42,32. 51,19. 58,17, 23. 60, 29. 73, 25. 365,32. 387,7. 388,9. 433, 23. 465, 6. Emendatur. 387,8.
Ausonius. 23,21. 130,11. 144,36. 149,36. 158,24. 187,2. 211, 27. 221,23. 229,38. 308,30. 315,3. 387,34. 404,19.

B

Baal Aruch Iudæorum. 444,9.
Notatur. 481,12
Beda. 430,18
Boetius. 425,31

C

C. Cæsar. 132,28
Calippi Parapegma. 120,1. 131, 37. 397,21. 413,14.
Callimachus. 44,9. 406,17
Callistratus iurisconſ. 317,6
Capitolinus. 166,5. 400,32
emendatur. 166,8
Caßiodorus. 125,9. 317,5. 326, 17. 391,6. 450, 20.
Catullus, 93,32. 213,13. 388,13. 458,33. 461,20.
Cedrenus. 125,25,36. 120.23
Celſus. 195,30. 308,19
Cenſorinus. 144,32. 149,34
Chœrilus. 113,24,30
Chryſippus. 67,11
M. Cicero. 51,9,38. 58,33. 59, 18,32. 92,37. 132,14. 152, 10. 299,16. 301, 10. 385,7. 404,27. 411,12. 438,31.
Emendatur. 51,17. 409,18
Illuſtratur. 406,4. 451,10
Notatur. 409,26. 430,27. 438,35. 443,29.
Q. Cicero. 128,1
Cinna. 438,25
Claudianus. 109,20. 122,2,5. 293, 31. 317,11. 323,28. 399, 20. 401, 31. 446, 15. 447,35. 450,23.
Clemẽtis Canones. 39,33. 400,20
Cleomedes. 250,8
Cod. Theodoſ. 324,29. 415,21. 454,3
Columella. 86,1
Crinagoras poeta. 414,13

D

Damaſus. 430,18
Democritus. 95,15. 104,8
Demophilus. 155,36. 183,13. 191,21. 263,13. 355,9
Demoſthenes. 315,7
Dicæarchus. 458,5
Dio Nicenus. 318,15
Diodorus Philoſophus. 435,1.
Diogenes Laertius. 256,21
Diphilus Comicus. 315,9
Drepanius Pacatus. 435,8

E

Empedocles. 31,24,26. 37,25,37
Ennius. 152.0. 260,6. 316,12. 509,3.
Epicrates Comicus. 294,1
Epictetus. 388,10
Epicurus. 33,9. 36,12
Epigrammata Græca. 25,10. 28, 25. 70,11. 112,33. 171,24. 449,24
Epigrammata Latina. 70,4. 358,26
Eratoſthenes. 35,4. 354,6
Etymologicon. 466,38.
Emendatur. 421,17
Euclides. 51,13
Eudoxus. 50,11. 157,26
Euripides. 25,3. 33,1. 65,10. 69,10. 167,8. 318,9.
Euſebius. 317,17
Euſtathius. 421.14

Fauori-

1411

F

Fauorinus vetus orator emendatur apud Gellium. 456,10

Firmicus. 32,32. 96,9. 163,23. 181,32. 186,32. 190,8. 192, 9. 309,10. 318,4. 320,24. 321,12. 324,5. 387,15. 389, 11. 391,18. 394,4,30. 396, 21,31. 397,28. 399,9,37. 400,12,25. 401,21,26. 404, 4,35. 406,31. 407,3,8,14. 410,18. 413,33. 414,31. 415,14. 416,4. 419,34. 434, 11. 447,12,21. 449,1. 462, 24. 463,7.

Emendatur. 144,27. 197,33. 235,45. 256,31. 297,7. 404, 23. 411,1. 447,23. 453,27, 31. 463,2. 465,11. 469,7

Notatur. 292,11. 392,22. 394, 25. 395,4,9,33. 401,34. 407,14,25. 408,17,22. 419, 25. 429,37. 430,10. 432,3. 433,33. 434,19. 439,32. 447,15

G

Geminus. 29,31. 46,38. 57,32. 76,6. 87,10. 92,8. 124,28. 157,12. 163,32.

Geoponica. 326,37

Germanicus Cæsar. 24,15. 51,4. 52,28. 58,2. 112,15,22. 133,19. 162,21. 300,10. 387, 4. 460,15. 461,8.

Emendatur. 52,31. 46,6. 52,28

Notatur. 397,37

Glossarium vetus Latinograecum, & Græcolatinum. 125,24. 136,8. 196,29. 205,1. 216, 33. 232,5. 317,15,20. 321, 18. 322,20. 325,3. 331,20. 350,4. 391,11. 399,2. 400, 36. 413,31. 419,7,23. 434, 29. 431,24,36. 432,15. 437, 25. 442,2. 450,14. 453,23, 34. 458,20. 462,22. 460, 29. 468,27.

Glossarium Latinoarabicum vetus. 442,11. 451,31.

Glossæ aliæ veteres. 325,38

Græcorum astrologorum veterum testimonia. 30,18. 41,21. 55, 36. 77,4. 153,27. 174,28. 200,6. 219,36. 222,11. 225, 1. 238,11. 293,7. 340,35.

H

Heraclitus. 26,17. 76,16

Hermes. 99,21. 153,33. 208,8. 218,7

Herodotus. 254,37

Hesiodus. 110,27,31,37. 111, 15. 170,4

Hesychius. 44,14. 62,25

Hieronymus. 166,13

Hipparchus. 56,8. 76,37. 131,22

Homerus. 55,23. 69,1. 75,33. 109,8. 113,6. 233,25. 234, 17. 235,6. 346,19. 391,2, 392,3. 420,16. 451,14. 455,9

Horatius. 64,13. 86,20. 125,6. 226,10. 309,9. 317,27. 325, 36. 335,5. 342,26. 398,1. 431,25.

Horus Apollo. 452,32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Hyginus. 49,36. 62,13. 74,25. 83,7. 91,4. 93,2. 391,8. 411,32.

I

Iamblicus. 118,20. 153,36. 341,27. 421,2.
Inscriptiones veteres. 42,12. 152,33. 166,23. 176,18. 290,34. 313,23. 315,33. 317,18. 318,35. 324,26. 400,35. 431,8. 434,12. 462,9.
Isidorus Characenus. 441,6.
Isidorus Hispalensis. 80,29. 391,26. 400,17. 442,3.
Iulianus Apostata. 428,22
Iunius Philargyrus. 359,34
Iustinus Martyr. 413,2.465,25
Iuuenalis. 42,3. 134,2. 231,21.
Illustratur insigni loco. 454,31

K

Kalendaria duo Romana. 133,36. 152,33. 255,31.

L

Laberius illustratur. 442,22
Lex Rhodia. 315,38
Lex Lacedæmonum. 353,26
Liuius. 53,12
Lucanus. 14,9. 39,31.41,13. 45,15.79,36. 80,12.133,31. 158,1.225,25.230,20.231,11, 13,25.307,27. 309,23. 353, 36. 360,20. 363,36. 369,34. 386,8.387,8.388,36.467,11
Emendatur. 81,5
Notatur. 63,38. 103,16. 109,15. 230,27.
Expenditur. 12,17. 13,21. 15,31.16,1,33.17,10,27.18,9
Lucas Euangelista. 180,30
Lucianus. 420,21. 450,3
Lucilius. 308,31. 338,21. 435,22. 453,35.
Lucretius. 31,31.61,28. 113,28. 439,28. 471,29.

M

Machon Comicus. 458,9.
Marcus Diaconus Gazensis. 320,20.
Martialis. 39,28.125,14.293,19. 294,8.300,15.344,11.400, 30,38. 431,27. 436,32,33. 445,35.416,36.467,9.472,5
Emendatur. 97,13. 318,33. 401,3.410,27.436,36.472,8
Martianus Capella. 15,8. 78,5
Martinus Dominicanus. 102,3
Martyrologium Latinum optimum & vetustiss. 321,20. 323,25. 438,22. 442,8,17,19,30.
Martyrologia Arabum. 442,6.
Græcorum. ibid. 20
Maurus Terentianus. 403,13
Menander. 452,12
Illustratur. 255,5. 344,13
Messaalla Arabs. 310,16
Mœro vel Myro Poetria. 49,9

N

Neoptolemus Parianus. 346,28
Nicander. 339,13.397,23.406, 14.422,11, 423,6. 508,3.
Nicepho-

143

Nicephorus Gregoras. 101,26
Nigidius. 369,8,13
Nouella Iustiniani emendatur. 315,5.

O

Ouidius. 24,27. 28,17. 46,15. 70,15. 75,37. 110,7. 125,14. 131,16. 132,29. 154,22. 159,35. 252,22. 305,1. 339,8 341,16. 342,7. 343,38. 354,35. 359,1. 419,21. 460, 31,34,37. 461,14. 467,24.
Emendatur. 459,29
Notatur. 70,21. 71,37
Oppianus. 435,27
Orpheus. 111,34. 285,29. 365,37.

P.

Pacuuius. 171,7. 351,30.
Parmenides. 35,9 37,17,31. 74,27.
Paulinus. 465,30
Paulus Alexandrinus. 156,18. 179,34. 181,14. 182,9. 189,21. 190,5. 198,17. 199,9. 265,35,289,24. 292,8
Paulus Apostolus. 194,7. 317,7
Paulus iurisćon. 234,32. 398,33.
Emendatur. 331,4
Peripatetici. 23,7. 45,15
Persius. 309,7.
Petosiris & Necepso. 219,32
Petronius Arbiter. 393,12. 401,19.
Petrus Apostolus. 414,37
Photij Bibliotheca. 166,17
Phrynicus Comicus. 326,33. 403,33.
Plato. 37,33
Plautus. 126,26. 341,35
Plinius Secundus. 28,21. 39,19. 57,2. 101,18. 103,11. 26,35. 292,26. 308,27. 325,13. 454,19. 457,23,34,37.
Emendatur. 67,14. 250,20.
Illustratur. 433,16
Notatur 238,27
Plinius Cæcilius. 96,38
Plutarchus. 108,6. 172,12. 307,8. 426,29.
Poeta vetus. 133,26
Pollux. 126,30. 315,6. 425,8
Emendatur. 421,11
Porphyrius. 186,10
Posidonius. 83,11. 107,30.
Propertius. 46,25. 160,30. 205,27. 231,19. 321,9. 361,13,16. 384,29. 391,21. 412,37. 507,5.
Prudentius. 180,31. 442,14. 462,16. 464,35.
Ptolemæi Regis Epigrāma emendatur. 25,26
Ptolemæus Peludiensis. 28,36 30,5. 108,11. 115,16. 127,6. 148,1,33. 173,15, 18. 174,17. 175,35. 176, 1. 178,30. 192,11. 215, 18. 218,27. 219,12. 220, 35. 240,2. 283,4. 285,36. 296,18. 304,24. 362,32. 438,26.
Emendatur. 29,17. 32,5
Notatur. 44,32

Publij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Publij Mimi versus illustratus. 454,12.
Pythagorei. 104,18

S

Sallustius. 172,4. 206,25. 348,4
Saluianus Episcop. Maßil. 448,10
Sappho. 66,32
Scholiastes Apollonij. 406,8
Aristophanis. 439,14
Germanici Cæsaris. 50,35. 62,16. 86,13. 91,7. 422,18
Emẽdatur. 403,28. 422,28
Homeri ἀνέκδοτος. 392,10
Iuuenalis. 353,15
Nicandri. 406,15. 422,15
Ptolemæi. 32,36. 237,29. 240,13.
Senatusconsultum Ephororum notabile. 426,0
Seneca. 100,17,11. 401,13. 436,15. 447,1. 454,31.
Idem in Tragœdiis. 462,4. 508,16. 509,1. 509,7. 12,16. 510,7
Seruius. 157,8. 294,11. 326,23. 361,17. 369,18.
Error. 9,3,8
Sex. Empiricus. 29,35
Sibylla. 70,32
Sidonius Apollinaris. 94,34. 417,32. 461,27.
Silius Italicus. 316,22. 322,33. 348,7. 386,37. 388,25,32. 391,31. 416,26,28. 439,3. 445,27. 459,16. 507,30,35, 508,20.
Emendatur. 459,19
Sophocles. 27,4. 56,58. 311,22. 319,19. 325,3. 421,23. 459,16.
Emendatur. 68,18
Spartianus. 415,19. 453,33
Sphæra vetus Græca. 44,19. 49,33. 53,34. 60,34. 63,3. 90,38. 123,10. 128,3. 131,9. 313,9. 320,27.
Statius. 305,4. 310,3. 316,34. 322,9,12. 365,18. 367,7. 416,24. 425,9,12. 437,18. 465,5. 507,15,25.
Emendatur. 347,16
Notatur. 468,36
Suetonius. 162,12. 170,6. 307,30. 325,4. 365,2. 392,36. 419,14. 426,56
Suidas. 324,7. 433,26

T

Terentius. 173,14
Tertullianus. 68,15. 118,19. 165,19. 245,11. 246,36. 247,2. 463,11.
Emendatur. 414,32. 451,20. 452,17. 509,32.
Illustratur. 70,26. 103,13. 114,2. 454,17
Thales. 51,13
Theo enarrator Arati. 56,13. 61,4. 62,16. 74,10. 159,37. 338,38.
Notatur. 52,37. 412,14,20. 438,34.
Theocritus. 30,38
Tibullus. 46,13. 333,20. 347,7. 430,13.
Timocles Comicus. 344,2
Trebellius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Trebellius Pollio. 402, 15
Tyrtæus. 205, 12

V

Val. Flaccus. 322,17. 338,38. 354,38. 357,11. 392,14. 395,18. 405.34. 417,27. 472,9. 508,11, 14,35.
Varro. 90,35. 195, 26. 398, 15, 27.
Notatur. 399,12
Vegetius. 53,31. 154,5. 392,35.
Venantius Fortunatus. 425,5
Virgilius. 23,19.48,25.53,16. 64,16. 72,33. 86,21. 97, 24,26. 100,24. 105, 30. 106,21. 133,23. 164,38. 175,11. 178,27. 193,25. 197,12. 306,1. 315,12. 313,6. 321,35. 326,16. 366,21. 387,13. 435,13.
Emendatur. 8,10.9,3,23,33. 47,2. 49,37. 62,25.
Vita Chrysostomi. 453,6
Vitruuius. 29,5. 60,22. 254,31. 455,13.
Emendatur. 62,25
Vlpianus. 261,33. 325,5
Volcatius Gallicanus. 398,11
Vopiscus. 447,9. 465,13

X

Xenophanes. 35,37
Xenophon. 172,7

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

INDEX
RERVM ET VERBORVM
MEMORABILIVM QVÆ IN
IOSEPHI SCALIGERI NOTIS
in Manilium continentur.

A

ABEN-Ezra. 370,35
Abi, Ἄβιοι.gens. 451,13
Accipere legem. 248,19
Accipitraria. 434,30
ἀκκόρ. 427, 4
Adrianus Imper. Athenas instaurauit. 70, 8
Ædes Tonantis ab Aug. dedicata. 456, 1
Ægyptij astrologiæ inuẽtores. 28,33
Ægyptiorum de Cometis sententia. 104, 9
de mundi origine. 32, 34
ἀντὶ Arato. 451, 7
αἰώρα. 115, 35
Aerobata. 465, 11
Æsculapius Ægyptius. 368, 37
Affinitas quid. 175, 35
Africa similis spolio Pardalis. 350,12
ἀγάννα, Cynosura. 44, 14
Alchymia priscis Græcis & Romanis ignota. 324, 2
Alchymistarum libros cremauit Diocletianus. 324, 11
Alciatus notatur. 424, 16
Alcon Phaleri Argonautæ F. 417,24
Alcam emere. 105, 54
ἀλετρεπόδιον, Orion. 55,36
Aljofar. 440, 28
Almantica. 91, 16
ἀλοπήγια. 466, 38
Altera tertia. 72, 30
Alter semissis. 72, 34
Altiliarij. 437, 25
ἅμιπποι. 391, 14. 392, 20
Amphiscij. 63, 35
Anabibazon. 86, 27
ἀναβολαί. 398, 18. 432, 8
ἀναζωγῆς τῶν βλαωτῶν. 458. 4
Analemma. 281, 34
ἀναφορά. 192, 29
Anaphoricorum modorum duplex computus. 245, 13
Anaphorica vitæ tempora. 292, 5
Ancones. 424,30
ἀγκύλη. 458, 6
ἀνδρεικελᾶς. 297, 8
Annibal. 306, 34. 343, 12
Antecanis. 404, 25
Antiochus Mathematicus. 155,31
Antiscia. 154, 37. 155, 16
Anuli φυσικοὶ, φαρμακῖται. 439, 10
ἀπαλλαγὴ ludorum Circens. 125,27
ἀπάτωρ Vulcanus. 110, 34
Apinarij. 398. 10
ἄπνους Democrici. 308, 13
ἀποκλίματα. 188, 9. 192, 4
ἀποτελεῖν quid. 304, 22
ἀποτελεσματικὸν μέρος ἀστρολογίας. 107, 35
ἀπόχυμα. 39, 33
ἀφρέϊπποι. 120, 29. 313, 35
ἀφέτης. 126, 11
Aquilæ cælestis fabula non vulgaris. 49, 9
Aquileges. 326, 35
Ara sidus. 430, 14
Arabes humanas effigies asterismorum ridicule interpolãt. 2.484,26
Aratea Phænomena Ouidij. 25,30
Arati patria. 58, 14

in Arbore

in Arbore ſumma mali eſſe. 80, 26
ἀρχαί. 33, 34
Arcticus circulus. 76, 5. & deinceps.
non eſt parallelus Tropicis. 79, 6
Arctophylax. 35, 31. idem cum Arcturo. 433, 28
Arctos pro Arctico circulo. 75, 31
pro orizonte. 76, 24
Arcturus In Ægypto culminat. 83, 20
Area Circi. 293, 29
Area vitæ. 293, 17. 294, 15
Argo à puppi oritur. 386, 26
Ariadna cum ſua corona in cælum euecta. 47, 18. 412, 36
Aries ſua terga reſpicit. 337, 36
Ariſtæus Ceos docuit caniculam ſacrificiis placare. 406, 8
Ariſtotelis ſententia de mundi origine. 32, 14
Arma ſuum. 322, 12
Armatura. 392, 33. 393, 2
ἀρπεδόνη. 62, 25
Aſcēſiones rectæ & obliquæ. 224, 18
Aſcenſiones & in eodem loco inæquales & eædem in aliis locis variant 227, 1
Aſcenſionum ὁμαλαὶ αὐξομειώσεις ſecundum veteres. 239, 11
Aſconius notatur. 425, 17
Aſelli Iugulæ dicti. 403, 24
Aſpectuum appellatio à quibus 146, 3
Aſpectus Signorum cum Planetis quot modis. 150, 3
Aſpendius tibicen. 425, 16
Aſtrapoplecta. 100, 23
Aſtrologia Ægyptiorum & Babyloniorum inuentum. 28, 33
Aſtronomiæ partes. 22, 36. 107, 17. 394, 30
Atalantæ genitura. 404, 3
Athenæa Sulla dirutæ 70, 8
Athla. 206, 18. 214, 3
Athlorum thema. 217. 0
ἀπημεγυλέν. 418, 20
ἀνάσεις. 359, 13
Auctor. 447, 16
Augusti genitura. 341, 30
Augusti horoſcopus Capricornus. 162, 12
Augusti natalis. 342, 1
Augusti ἀποθέωσις. 342, 9
Auienus Eudoxo refert accepta, quæ tamē ab Arato accepit. 58, 25
Aurileguli. 458, 20
Automaton. 446, 25
αὐθέντης. 447, 16
Azemena. 153, 37
Axis. 43, 1 ἀσώματος γραμμή. 43, 9

B.

Baharem inſula. 440, 16
Baluca. 459, 7
Barbarica ſphæra. 369, 3
βατής. 421, 2
Batilius. 61, 16
Batulum. 61, 19
βεβλημένος, βεβολημένος Arato 406, 36
Βέρβεροι. 440, 21
Beroſus. 29, 3
Beſſi metallarij. 323, 26
Beſtiarij. 316, 38
Bootes. Vide Arctophylax.
βουληφόροι θεοί. 352, 38

C.

Cædere verba. 334, 24
C. Cæſaris genitura. 342, 31
triumphi. 343, 4. Cædes. 16, 17
ἀποθέωσις. 366, 38
Calliopici. 313, 20
Campæ marinæ Delphini. 97, 11
Campidoctores. 321, 18
Canariæ inſulæ. 88, 11
Canicula. 57. per totum. 405, 7
Canicula à Calabris propitiabatur. 305, 33. à leis. 58, 33. 406, 4
Caniculam à meridie cerni. 60, 4
Caniculæ ortum obſeruāt Cilices. 57, 36.
Canon horarius. 271. 0
Canon aſcenſionalis. 207, 0

Canopus. 38, 28. 370, 21. 386, 21
Cantatores, Cantores. 399, 2
Canticum. 398, 35
Cantor mimus. 398, 38
Capiteiorſum. 442, 19
Capite ſiſtere. 442, 22
Capricornus ſidus contractum. 41, 31. 133, 7. 152, 14
Capricorno horoſcopante naſcuntur Reges. 163, 22
Caput Scholæ. 329, 10
Carcer Caſtrorum. 462, 8
Cardinum interualla. 191, 12
Caria clauis. 58, 23
Caſſiepea non Caſſiopea. 459, 26
Caſpium mare. 348, 32
Catabolum. 317, 25
Cataclyſmos. 33, 22. 363, 28
Catillus molæ 238, 2
Catomum, Catomium. 442, 6
in Cauſſa eſſe. 154, 5
Cauſſarius oculorum. 154, 2
Cei obſeruant ortum Caniculæ. 58, 33
Centaurus. 85, 38
Centeſimæ nota. 315, 34
Cercopes. 349, 35
Ceruchi. 80, 27
Ceteus, Ingeniculatus. 45, 26
Chariton & Menalippus inſignis amicitiæ exempla. 171, 22
Chelidonias Piſcis. 62, 8
Chelys veterum eſt *Laut* noſtrum. 424, 18
χηνίσκος. 387, 1
Chiron. 85, 38. 93, 11
Choreæ vitium. 408, 26
χορδυταὶ ἀστέρες. 91, 1
Chromatarij. 353, 15
Chronocratoriæ ſignorum. 295, 23
χρόνος, annus. 286, 2
Circenſes ludi. 326, 17
Circuli paralleli. 228, 36
Circulus quot ſtadiorum. 245, 32
Citharæ Apollo inuentor. 420, 5
Claues Laconicæ. 52, 37
Clauſus auctor Claudiæ gentis. 98, 4
Clitarchi opinio de Caſpio mari. 348, 31
Cognitor, Cognitura. 419, 12
Columba Decimi Bruti. 437, 34
Columbæ ad iuſſa & epiſtolas ferendas inſtitutæ, 437, 34
Columbæ moſchi, & odorum appetentiſſ. 438, 1
Columba Muhammedis. 438, 5
Columba Ioſuæ ſecundum Samaritas. 438, 6
Coluri circuli. 84, 12
Combinator. 391, 4
Cometes πωγωνίας. 102, 20
δοκίτης, 102, 21. πιθίας, 102, 24
βοστρυχίας. 102, 38. αἶξ. 103, 6
ἀκοντίας 103, 23. λαμπαδίας. 103, 11
Cometæ duratio. 101. 18
Comites equi. 392, 16
Commilitium. 96, 38
Commutationes animorum. 173, 13
Concha margaritaria. 440, 21
Condita. 415, 17
in Conditis habere. 190, 20
Conditiones ſtellarum pro factionibus barbarum. 126. 33
Confectores. 317, 15
Confectorium, 317, 20
Conquaternatio equorum. 392, 1
Conſpectus aſtrorū. 134, 19. 146, 2
Corona auſtrina. 411, 29
Crater. 410, 13
Crates Criticus 76, 12. 346, 19
κραβύλη. 400, 22
Crotus. 85, 38
Crux aſteriſmus circa polum antarcticum. 65, 18
Cuias, qualis. 180, 29
Curiatij. 96, 27
Curioſi. 463, 3
Cycnus Appollini dicatus. 97, 7

D.

Dagon. 343, 34. 344, 20
Damnate nidis. 435, 20
Damon & Pytheas raræ amicitiæ exempla.

exempla. 171, 13
Decanus. 328, 24. 329, 6, 8
Deducere in orbem, prouerbiale. 119, 3
Defundere, & diffundere. 42, 10
Degredi, & Digredi. 233, 5
Deliquia solis & Lunæ non vbique videri. 39, 32
Delphinus Phœbo sacer. 97, 7
Deludere. 338, 7
Democriti liber περὶ ἄπνου. 308, 13
Demosthenis genitura. 318, 6
Depalationes dierum. 249, 19
Deplere. 305, 3
Derceto. 343, 34. 344, 20
Desultores. 391, 4
δίαυλος, 294, 6
Dicterium. 398, 13, 70
διαπτύζειν. 455, 29
Diffundere. 42, 10
Digitum tollere. 418, 33
Dij inflantes corpora. 344, 8
Dirigere absolute. 41, 27. 336, 30
δωδεκαετηρίδες ὀρφέως. 285, 29
Dodecaeteridos Genethliacæ Exemplum 285, 0
Dodecaeteris duplex. 289, 2
Dodecaeteris generalis. 289, 4
Dodecaeteris particularis. 289, 22
Dodecatopos. 188, 6
Dodecatemorium signorum. 178, 37
Dodecatemorion Planetæ. 182, 3
Domus XII cælestes. 202, 0
δόναξ ὑπολύριος. 421, 11
Dorogen. 179, 38
Dorotheus Sidonius. 25, 32. 179, 26
Ducatus. 434, 28
Ducere, πωλεύειν: 435, 30
Ducenarij equites, senatores, protectores. 166, 10. Et deinceps.

E.

εἶαρ. 406, 13
εἰσόδια. 398, 17
ἔκδοσις. 315, 12
ἐκπύρωσις, 33, 22. 363, 28
ἐκτροπαί. 212, 9
ἠλακάτη, sidus. 470, 33
Electrum. 459, 12
Emblema. 454, 9
Embolaria mulier. 399, 4
Emiscere. 410, 7
ἐμὸς. 422, 38
Ενδόσιμα. 398, 18
ἐνδομένεια. 190, 11
ἔγγειος τόκος. 315, 6
ἔγγυος τόκος. 315, 5, 29
ἔνη καὶ νέα. 88, 28
Enneadecaeteris Metonis. 327, 13
ἐπιναβάσεις ἀστέρων. 104, 37
ἐπαναφορά. 188, 10. 192, 3
Ephalmatores. 447, 32
ἐφαπτίς. 342, 33
ἔφεδροι. 417, 79
ἐπιγραφεύς. 312, 7
Epigonus fidicen. 425, 5
ἐπιθανάτιος. 317, 1
ἐπικρέκειν, ἐπικρούειν. 425, 7
Epicurei Fortunam omnia regere sciscunt. 71, 19
ἐπιτήδειος. 172, 6
Equistrator. 432, 8
Equus cælestis, ἡμιτελής. 49, 28
Equo cum Andromeda communis stella. 16, 31
Eratosthenes φαινόμενα, cum caussis suis scripsit versibus. 112, 6, 27
Eridanum cum Rhodano confundebant veteres. 63, 4
Errones. 100, 11
Erysichthonis genitura. 341, 8
Eudoxi ἔνοπτρον καὶ φαινόμενα. 58, 27
Eudoxi specula. 38, 38
Eudoxus primos Græcos Planetarum cursum docuit. 24, 35
Eudoxus diu inter Ægyptios versatus. 356, 17
Euerriculum. 328, 8
Eumæi genitura. 396, 5
Euripi Circensium. 362, 13
Exarmare feras. 322, 17
ἔξαυγος Planeta. 105, 3
ἐξόδια. 399, 5
Exorare leones. 322, 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Exungulare. 322, 1

F.

Factiones. 126, 25
Factiones Stellarum. 126, 23
Factores, alicuius factionis homines. 126, 25
Fatum. φθορά. 32, 22. 36, 20. 115. 1
Fauius pro Fabius. 97, 30
Ferdaria. 296, 9, 14
Ferẽs, ἀναφερόμενος. 430, 13. 440, 4
Fidicula. 441, 29, 36. 442, 1
Finis, circulus. 74, 21
Firmicus matheseos ignarus. 370, 27
Flaturarius. 324, 25
Fons, κάλπις. 411, 11
Forma, asterismus. 32, 1
Forma, schema geometricũ. 138, 33
Fulmentum, & Fulmenta. 195, 25
Fundens substantiuum. 161, 35
Furnarius. 325, 3

G.

Gabia. 462, 22
Galaxias. 90, 28. 92, 26
Garcias ab Horto medicus Proregis Indiæ notatur. 410, 21
Generis mutatio. 463, 22. & deinceps.
γενέσεις παραδειγματικαί. 30, 5
Geniturarum exempla per omnes modos. 272, 0, & deinceps.
Geniturarum cuspides siue anguli. 188, 17
γιγγραίνειν. 428, 35
γίννοι. 431, 32
Glabratores. 400, 33
Gladiatores auctorati. 321, 9
Gradus quot stadiorum. 245, 34
Gratius poeta. 62, 25

H.

Harpa. 425, 5, 19
Have. 390, 3
Heliotropion Metonis.
Heptazonos. 290, 31
Heraclidæ liber περὶ ἄπνου. 308, 27
Heraclitus. 33, 15. 36, 1, 3
Hermodori genitura. 318, 6
Heteroscij. 63, 33
Hilleg. 126, 38
Hinni. 431, 32
Hispania bellax. 252, 12
Homozona. 157, 4
Homozoni Dij. 153, 8
Horarũ inæqualitas. 225. per totum
Horariorum incrementorum ratio apud veteres. 250, 4
Horarũ duplex inæqualitas. 227, 27
Horologium ad æquinoctialem vmbram dirigitur. 254, 31
Horoscopum deprehendendi mos. 269, 0
Horrea Sulpitia. 415, 35

I.

Icarij boues. 46, 25
Ichnusa, Sardinia. 348, 4
ἰδιοτροπία. 355, 11
ἱεραχοσόφιον. 434, 33
Illi, pro illic. 228, 33
Illices, παλεύτριαι. 437, 27
Increpare boues. 46, 13
Infindere. 408, 35
Inserta. 424, 12
Interiuncti equi. 321, 29
Institor sidus. 463, 20
Intus canere. 425, 16
Ioh. de Roias notatur. 214, 27
Ioui, pro Ioue. 160, 3
ἱππιατρία. 432, 16
Ipsum, seipsum. 38, 8. 43, 18. 118, 23
Irriguus cantus. 204, 36
Isia festa. 30, 25
ἰσοκλωστά. 458, 4
Iugitus, clangor miluiorum. 428, 29
Iugula Orion. 403, 27
Iugulæ. 403, 24

K.

κακὸς δαίμων. 192, 28
κατὰ μέσην κεραίαν ἔχειν. 30, 26
κατωκάρα κρέμασθαι. 442, 20
κιλτῶν nomine quid veteres. 351, 11

κέντρα.

κέντρα. 188, 8
κέντρων tutelæ. 198, 37. 203, 6
κέρατα τῆς λύρας. 420, 34
κηρυκεῖον. 411, 29
κόλλοπες. 424, 10
κηλόρροος. 46, 22
κερασί. 410, 9
κυβιστᾶν. κυβιστητική. 444, 8
κυνοσόφιον. 434, 33

L.

Lampada Lampadæ. 50, 29. 51, 35
Leges Iuliæ Augusti. 342, 4
Librari. 132, 27
Limen. 83, 14
Linea alba. 125, 8
Linea normalis. 136, 25
λῖνον, commissura Piscium. 62, 26
Liquaminarius. 466, 29
Lucani scarabai. 425, 30
Lucifer. 105, 7
Ludentes stellæ. 91, 8
Lunæ deliquium argumentum rotunditatis terræ. 39, 11
Lunæ delinquenti æris crepitu succurri. 39, 16
Lux dubia. 198, 12
Lyra, ἑπτάχορδος, ἐννεάχορδος. ὀκτωκαιδεκάχορδος. 425, 22
Lyræ Mercurius inuentor. 420, 4
λύρειον. 421, 15

M.

Macer Æmilius. 113, 12
Macetum. 358, 17
μαγάδιον. 421, 7
Magnum quam. 306, 18
Malugeiatus, maluginiosus. 196, 29
Manilius Antiochus. 1. 0
Manilius scripsit carmẽ perpetuum, nõ in capita sectũ. 151, 24. 226, 35
Manilius ignorabat ea quæ tractabat. 370, 22
Mansuetarius. 322, 20. 468, 27
Mappa. 123, 33. 126, 2
Mapparius. 126, 1
Margaritariæ conchæ. 440, 14
Margaritarij. 459, 31
Marianus Lupercaliorum poeta. 359, 36
Marsi. 430, 19
Massilienses bellicosi, & victores. 18, 25
Mathematicæ partes. 314, 5
Mauricatim. 355, 4
Maurita. 355, 4
Mediastinus. 325, 1
Mercurius docuit Ægyptios Astronomiam. 27, 37
Mercurij planeta. 104, 35
Meridiani diuersi pro locorum inclinatione. 87, per totum.
Messeniacum bellum. 205, 10
Merx fugax. 325, 21
Meta molæ. 238, 2
Metallarij. 323, 25
Metallum, θησαυρισμός. 415, 17
μετέωρα. 22, 37. 99, 19
Meteorologia. 22, 37
Meton Atheniensis. 255, 1. Aquilex & astrologus. 326, 26. Eius genitura. Ibid.
Micropsychi. 218, 33
Miluinæ tibiæ. 428, 28
Minari. 46, 11
Misera pars. 154, 6
Mixtura stellarum. 186, 26
Modus æqualis Thematum omnium antiquiss. 281, 28
Mola superior, inferior. 237, 38
Molucæ insulæ. 88, 9
Momen. 27, 19
Monomoeriæ. 229, 18. 333, 25. 368, 31. 385, 31
Mulomedicina. 432, 16, 30
Mundi forma. 37, 13
Mundum prouidentia non forte gubernari. 67, 35
Mundus quotfariã accipitur. 434, 38
Mundi Thema. 265, 0
Mundi natalis. 32, 34
Munerarius. 126, 14
Munifices. 329, 19
Musaicus. 454, 6

Musicarij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Musicarij. 313,21
Musiua. 454, 4
Musiuarij. 453, 24
Myrjogenesis. 368, 33

N.

Natare, titubare. 325, 35
Natum æs. 311, 32
Nauis olim cum binis gubernaculis. 368, 24
ναῦλα, fœnus nauticum. 315, 8
Nebulosæ stellæ corpus vitiant. 340, 33
Nepa. 331, 20
Nitac. 91, 19
Noctes ἐπ᾽ ἀρκτούρῳ. 433, 4, 11
Normalis angulus. 136, 27
Notarij, qui & ταχυγράφοι. 318, 14
Noxia pro iurgio. 158, 25
Nutricia. 212, 14

O.

ὀκτώς. 350, 14
Obstrigillati calcei. 458, 4
Oceanus pro orizonte. 40, 23. 63, 25. 341, 5
Octaeterides Harpali & Cleostrati. 327, 15.
Octatopos. 192, 6
Odabassi. 329, 15
Oedipodis genitura. 340. 9, 32
Ophiuchus. 48, 6
Opiferæ. 80, 29
ὁπλορχῆσαι. 393, 2
Orbis inuius. 63, 30
Orbis disciplinarum. 314, 4
Orbis laborum. 133, 4
Orbis peregrinus. 63, 28
Orci galea. 445, 17
Orciscopularij. 445, 16
ὀρχηστής. 465, 4
Orion. 51, 22
Orizon. 87 per totum. 90, 4
Orizon diuersus pro locorum inclinatione. Ibid.
Ornator glabrarius. 400, 35
ὀρφώς. 466, 8

Oues passales. 68, 16.
Ouidius Phænomena Arati vertit. 25, 30. 71, 36. 339, 8.

P.

Pacis templum. 24, 27
Palamedes. 319, 6
παλεύειν, ducere. 435, 30
παλεύτριαι. 437, 27
Pallas triumphus. 312, 13
πανάρετος Trismegisti liber. 209, 26
Pantomimus. 450, 19
Pantomimi primum Romæ sub Augusto. 399, 15
παράβολος, παραβολεύεσθαι. 317, 7. 12. 447, 15.
παραιρέτης. 126, 24
Parallelorum definitio. 83, 26
παρασπαστήσας. 176, 11
παραυγασμός. 235, 7
Partes, factiones. 168, 38. 172, 23. a Partibus remouere. 166, 7
Particulæ QVAM, QVVM, VT reticentur. 98, 28
Partilis Signorũ desiguratio. 137, 19
Passales oues. 68, 16
Passiuitas. 68, 15
Pastor certamen. 312, 13
Pauli Alexandrini sæculum. 240, 6
Pauli muli. 431, 26, 30
Pectines Lyræ. 47, 31
πῆχυς Lyræ. 420, 33
Pegma. 446, 22
Pegmares. 446, 25
Pella Alexandri patria. 96, 4
περιοδεῦται μαθημάτων. 314, 8
περιπόδιον ζῶσμα. 86, 9
περίοικοι. 238, 15
περιχύσθ. 324, 38
Petaminarij. 448, 5
πῆξις quid vocent Apotelesmatici. 32, 29.
Pharus. 430, 17
φάσις ἀστέρων. 104, 38
φάτνη Cancri. 340, 25
Philoctetæ genitura. 416, 18
Phœbi tutela tria animalia. 97, 4

Phœnice

Phœnice Cynoſura 44,5
Phœniſſa mœnia. 463,24
φωσφορίη. 295,38. 299,14
Picus Mirandula notatur. 92,1
214.27. 370,2. 208,3.
Pigmentarij. 413,29
Pilicrepi. 403,8
Pililudij. 403,4
πινακικὸν μέρος Aſtrologiæ. 107,35.
Piſcis Magnus, qui & ſolitarius. 62,15.
Piſcium alter βόρειος, alter νότιος. 62,6.
Piſtris, Piſtrix pro Priſtes. 466,4
Pityſmata. 455,6
Pityſſare. 455,9
Planeta πολεύειν, & διέπειν, 290, 26,27.
Planetæ. 100,12
Planetarum curſus quando primum Græcis cognitus. 24,35
Planetarum aſpectus. 134,19
Planipedes. 90,14
Platica ſignorũ deſiguratio. 137,20
πλόκαμος Βερενίκης. 470,30
πόλος pro Horologio. 254.33
πόρ. 427,8
Portare ſe: 451,9
Poſtliminium. 83,14
Præcepta doctrinæ Manilianæ. 266,0.
Prætor Circenſibus ſignũ dat. 125,8
Prætextus pro Prætextatus. 449,4
πρανές. 423,32
πράξεις, factiones. 126,29
Primanus. 329,8
Priuatus, ἰδιώτης, κυριώτης. 114,5
πρόχορδα ἄσματα. 398,18
Procurator ducenariæ. 166,22
Procyon. *Vide* antecanis.
προίππια. 391,13
προφυλακτική. 432,28
Prorogator barbarum. 126,35
προστασίας, ius applicationis. 29,13.
προτέλεια. 119,21
Protenus. 116,18
προσβολή. 479,19.
ψαλὶς Cancri. 129,4
Pſalterium. 398,31
ψηφοπαῖκται. 320,26
ψυλλεῖα. 31,23. 438,23
Ptolemæus Canopus ſtella. 370.22
Pumicator. 400,36
Pyctomachi. 402,24
Pyctale certamen. ibid.
Pytheas. 77,32

Q.

Quadrata in amicitiis præferuntur omnibus ſchematiſmis. 174,20
τὸ QVANDOQVE Manilio iungitur cum QVIS aut QVVM. 214,8. 262,23. 294,37.
Quanti pro Quot. 403,11. 245,11
Quaque, Quacunque. 419,3
Quintanus. 329,8
τὸ QVVM ſubauditur ſæpe. 93,17

R.

ῥαβδοφόροι planetæ. 353,3
Reduco prima producta. 52,33
Regiones quæ quibus ſignis ſubiectæ. 355,21
ῥέμβοι. 397.10
Remos inhibere. 386,28
Reus pro malo ἰδιωτικῶς. 341,9
Robigalia. 57,5
Romæ vrbis natalis. 359,32
Romulus conceptus quando. 359,13
quando natus. ibid. 27

S.

Sagittarius dimidiato vultu. 133,34.
Salchodai. 293,12
Salmahi. 239,13
Salmoneus. 393,24
Samothracij anuli. 439,25
Sancitus Tertulliano. 103,13
σανδαλιῶτις Sardinia. 348,4
Sanguis nemorum. 406,12
Sapa. 406,19
Satira. 450,12
σκαπέρδα. 445,36
Schola contubernium. 329,14

σκιὰς Lacedæmone. 425,28. 426,38
in Scotia dies longiſſimi. 236,2
Scurra mimarius. 393,11
Sectores. 419.7
Secutor. 417,11
Seleurus latro. 446,31
Σήματα, circuli. 74,24
Senator militum. 321,20
Senatuſconſultū Ephororum. 426,0
Sentire, audire ἰδιωτικῶς. 161,20.
Seplaſiarij. 413,28
Septizonium. 290,31
Seres. 17,1
Ser. Sulpitij iuriſconſ. genitura. 320,27.
Seruius Rex. 308,2
Seſtertius pes, ſeſtertius gradus. 180,3.
σίγμα in ῥῶ mutabant Lacedæmones. 427,2
Signa a punctis æquinoctialibus æqualiter diſtantia æquales ortus & occaſus habent. 261,18
Signa ἄβλεπτα. 145,26
aduerſa. 129,14
alterna. 147,11
amica & inimica. 158,6. 161,11
ἀπλᾶ. 174,24
ἀσύνδετα. 148,22
audientia. 158,34
auerſa. 123,3
bina. 122,31
βλέποντα. 155,2
cognata. 147,16
communia. 132,8
concreta. 122,33
deuia. 143,21
dextra. 136,13
διάμετρα. 149,12. 156,9
διπλᾶ. 174,23
dirimentia. 138,19
δίσωμα. 123,38. 175,7
diuiſa, aduerſa. 149,26. 156,9. 151,18
diurna. 129,31
ecliptica. 363,6.
fecunda. 132,3.
feminina nocturna. 129,18
ἰσοδυναμοῦντα. 155,3
ἰσαναφορα. 230,25. 261,19
λογικά. 129,9
maſculina diurna. 129,18
maſculina, feminina. 121,13
mutila. 133,13
nocturna. 130,4
paria. 123,2
πολυαναφορα, ὀλιγοαναφορα. 225,27.
προσταττόντα, ὑπακούοντα. 155,4,18
ſecundaria. 99,20
ſedentia. 132,33
ſimplicia. 174,24. 175,18
ſingula. 122,26. 144,27
ſiniſtra. 136,16
στερεά. 124,34. 175,26
ſterilia. 132,5
tranſita. 141,16
trigona. 171,33
Significationes, pro circulis. 74,25
Signis quæ regiones aſſignantur. 155,20.
a Signis Zodiaci cauſſæ generationis & corruptionis. 120,34
Signorum aſpectus. 146.3
Signorum cæleſtium diuiſio. 121,1
Signorum chronocratoriæ. 295,23
Signorum κράσις triplex. 187,38
Signorum ἰδιοπροσωπίαι. 310,32
Signorum tutelæ in membris humanis. 153,26
Signorum ortus in Batauia. 155,15. 223,23
Signo ſub eodem nati plerunque non ſunt iiſdem moribus. 332,15
Signator lumen. 459,29
Signa non aſcendunt binis horis. 223, 6. deinceps.
Signa omnia oriri recte ſub recta Sphæra credidit antiquitas. 230,17
Signum quot ſtadiorum. 245.33
Simile pro æquali. 51,27. 229,13. 243,33.
Singulator. 391,24
Singu-

Singularum ſcriptor. 318,12
Siniſtratio. 391,1
Sippara. 388,7
Siſtere, abſolutum verbum. 286,28. 341, 31.
Sors Fortunæ. 207,37. & deinceps. 215,17.
Sortes Planetarum. 209,21
Sortes ligneæ, & eburneæ. 220,14
Soſigenis dubitatio de modo anni. 303, 15.
σπατάλιον in coma. 399,34
Sphæra μυλοειδής. 79,32. 238,10.
Sphæra recta. 237,19
Sphæra recta aliter accipitur a Scholiaſte Ptolemæi, ac vulgo. ibid. 29
Sphæra ſtans. 237,16
Sphæræ diuiſio. 55,11
Sphæræ habitus triplex. 237,14
Sphæra barbarica quid. 368,30
Sphæræ barbaricæ partes. 368,24
Sphæra Græcanica. 369,4
Sphæræ Græcorum ad rationes Eudoxi conditæ ſunt. 256,34
Sphæra indica. 370,33
Sphæra Perſica. ibid.
σφαιροειδής. 40,6
Squallentia. 414,37
Squallor. 414,37
Staberius Eros. 2,14
Stadiaſmi anaphorici methodus. 245,14.
Stellæ ab aere temperantur. 44,30
Stellæ primæ magnitudinis nullæ vltra Tropicum Capricorni. 64,8
Stellarum numerus. 67,9. 469,24
Stellarum magnitudines. 469,19
στοιχεῖα. 33,34
Stratori. 432,13
Stratura. 432,15
Strictæ mentes. 96,8
Stricti. 394,30
Suam, τὴν αὐτῆς.
Subdititius. 417,10
Subire, aſcendere. 260,33
Subices. 260,35
Subortus. 266,10
Subſtinere. 52,11
Suculæ. 395,19
Superuacuum. 305,6
Suppoſititius. 417,10
Suſtentare ſe. 451,15
συναφεῖς ἀστέρες. 126,24
συναστρία, amicitia. 174,36. 176,7
Syri quare Piſcibus abſtinebant. 343,38
Syrorum ſuperſtitioſa opinio de tumore membrorũ ab eſu Piſcium. 344,10.

T.

Tacta. 205,33
Tæniæ Zodiaci. 91,32
Tangere abſolute, 83,4
Tangere aram. 61,14
Tarrutius Firmanus. 108,5. 359,11
Taurus auerſus pingitur. 41,3. 338,26.
ingeniculatus. ibid. 10. 53,26. 121,14. 397,17. Oritur poſterioribus. 397,13.
interciſus. 128,32
Temporis principium, medium, finis. 124,31
Tendere. 106,6
Tergus. 338,17
Tertiarius. 417,15
Termini Planetarum. 185,38
Terræ forma. 37,24
Terræ diuiſio ſecundum Eratoſthenem. 347,35
Teſtudo. 129,14
Tetartemorion. 292,25
Tetrans. 358,5
Teucer Babylonius. 328,38
Teucri genitura. 416, 19
Thales Phœnix ſecundũ quoſdam. 44,16.
Thebæ Deorum nutricula. 351,34
Thema genituræ. 215,38. 216.0.
Thema Sortis Fortunæ, ſiue Atheorum. 217.0.
θεοπρόσπλοκοι. 29,14

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Thessalia magnorum regum nutrix. 351,35.
Tibar aurum. 458,36
Timotheus Milesius fidicen. 425,25
Tironis Tullij error. 396,15
Tollere digitum & manũ in auctionibus. 418,33
Tota, prima correpta. 246,34
Tracti Cometæ. 100,30
Transenna. 125,22
τριζωδία. 292,24
Tropici etymon. 82,10
Tropica quæ in genituris. 299,4
Tumores Syrij. 344,26
Turbo. 238,2
Tutelæ Deorum in signis. 151,27
Tympanum. 422,32,36
τύχη dupliciter consideratur. 213,25

V.

Vasa superuacua. 305,3
Vatillus. 61,16
Vbicis pro obicis. 52,33
Vectare se, ἐρρῶσθαι. 451,31
Vectio, vectatio. 451,31
Venefici, Marsi. 438,19
Veneris astrum. 105,5
Veneris maxima latitudo VIII grad. 91,38. 92,21.
Venus cur in piscem mutata. 343,32
Verba cædere. 334,24
Verba incidere. 334,25
Vergiliarum sidus institor mercium. 325,11. in se conglobatũ. 338,34
Versura. 302,4
Vertere solum. 385,1
Vertumni. 391,20
Vesperus. 105,7
Veterinaria. 432,18
Victrix solum. 463,23
Vinnus. 400,16
Viridis, cæruleus. 413,16
Virtutes & vitia Romæ consecrata. 151,30.
Vitta. 314,18
Viuidius, ζωρότερον. 410,25
Vniuersi dimensio. 72,3
οὐρανίσκος. 411,30. 412,21
Vrbicarij. 398,12
Wageath. 329,2

Z.

Zodiacus. 90,28
Ziampæ. 465,34
Zonæ mundi. 354,4. Earũ inuentor Parmenides. 354,23
ζωρότερον. 410,24
Zucotora insula. 88,10
ζύγωμα. 420,36

Y.

ὑμνολόγοι. 431,8
ὑπαίπα μέλη. 154,2
ὑπόλειψις ἀστέρος. 104,34
ὕπτιον. 423,32

FINIS.

IOSEPHI

1.6.116 BK 2

IOSEPHI SCALIGERI

Prolegomena IN M. MANILI ASTRONOMICA.

E Manilio dicturos nulla nos veterum prosequuntur auxilia. Nam Ouidius, qui omnes æquales sæculi sui poetas, atque adeo sodales suos recenset, nostri huius non meminit: nisi forte in illis fuerit, quorum nomina referre ait esse longam moram. Neque verisimile est, siquidem omnes commemorasset, hunc prætermissurum eorum temporum æqualem, & tanto ingenio ac facundia poetam. Laurentius Bonincontrius Miniatensis, qui ante centum quindecim annos Commentarium nullius aut perexiguæ frugis in hunc Poetam edidit, primusque publice interpretari conatus est, ait hunc Manilium nostrum non alium esse a Manilio Antiocho, quem astronomiæ conditorem pedibus cretatis inter venalitia Romam naue deuectum narrat Plinius: cuius rei firmandæ producit testem nummum argenteum, quem penes se fuisse ait, in quo expressa fuerit imago hominis peregrino habitu, sphæra iuxta caput eius apposita cum literis MANILI: eiusdem exempli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

nummum habuisse quendam Nicolaum Trapontinum familiarem suum scribit Lilius Gyraldus. Mirum vero Bonincontrij argumentum, Antiochenum fuisse, tum quia peregrino habitu, quasi omnes peregrini essent Antiocheni, tum quia Antiochus dictus, quasi Antiochus nomen gentile potius, quam proprium. Sed nihilominus mirum, quod eiusmodi nummi hodie in loculis antiquariorum non reperiantur, quorum nemo talem neque habet, neque vidit vnquam. Iste vero Antiochus a parentibus in patria, quæcunque illa fuit, Manilius Romæ a manumissore nominatus, quomodo temporibus vltimis Augusti viuere potuit, qui Sullanis temporibus iam astrologus erat? Vectus enim fuit eadem naui cum Staberio Erote Grammatico, quem temporibus Sullanis ludum aperuisse prodit Suetonius annis nonaginta quinque ante excessum Augusti. Ergo ante tempora Sullana Romam delatus fuit, vt vltimo Augusti æuo eum annorum CXX plus minus fuisse statuendum sit, quo tempore Manilius hæc Astronomica scribebat. Atqui ipse optat sibi contingere longam vitam ad tantum opus, quod instituit, explicandum.

——— *Faueat magno Fortuna labori,*
Annosa & molli contingat vita senecta,
Vt possim rerum tantas emergere moles.

Sane senex non est, qui cupit, senex fieri. Probabilius illi, qui eundem Manilium esse existimant, qui pilam Obelisco Augusti imposuerit, scribente Plinio. Sed Plinius Mathematicum vocat, non poetam. Et nos scimus meliorem poetam, quam Mathematicum fuisse. Hactenus quod ex aliis de Manilio odorari potuimus. Nam ex eius scriptis de patria nihil colligi potest. Quod autem peregrinum ex eo caussatur Gyraldus, quod, vt ipsius verbis vtar, inquinate loquitur: prius nos debebat docere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

docere, quid ſit inquinate loqui. Nam ſi id eſt βαρβαρίζειν, vt re vera eſt, quare non indicat barbariſmos in ſcriptore ſæculi florentiſſimi, quo & mancipia ipſa pure & Romane loquebantur? Sed ſi vlli ſunt barbariſmi, quare nos fugiunt illi barbariſmi, quos deprehendere ſi non per ingeniũ non liceret, quod in nobis perexiguum eſt, tamen vſus ipſe aperuiſſet, qui & in nobis aliquis eſt, & ſtupidorum etiam eſt magiſter. Sed quemadmodum aliud eſt ornate loqui, aliud pure: ita aliud eſt βαρβαρίζειν, aliud incondite loqui: quod quidem multis impoſuit, qui βαρβαρισμὸν vocant inconditum ſermonem. Illa anus, quæ in Theophraſti ſermone peregrinitatem notauit, magis Attice, & minus ornate, quam Theophraſtus, loqui potuit. Idem dicas de Liuio: cuius dictio ornatior, quam Latinior illi Critico videbatur, qui Patauinitatem in eo animaduertebat, & quidem fortaſſe iuſtius, quam ij, qui militem, qui ſcripſit diarium belli Hiſpanici, barbarum vocant: quum tamen eo ſcripto nihil Latinius concipi poſſit. Sed horride loqui vllum militem, quem horridum vocant poetæ, non tam mirum videri debet, quam putare ideo barbare loqui, quod incondite. Futiliſſimo igitur argumento Lilius peregrinum ſuſpicatur Manilium ex ſordibus eius orationis, quæ nullæ ſunt. Idiotiſmos vero in illo eſſe non paucos animaduertet, qui eum auctorem æquiore animo legerit, quam Gyraldus. Sed idiotiſmos, & ſi qua ſunt ſimilia, ipſemet poeta excuſat tum aſperitate materiæ, tum egeſtate Latini ſermonis; contentus nude docere, quod ornate non poſſit. Neque vero ſtatim omnia damnanda ſunt, quæ nitorem ſermonis non admittunt: quaſi minore cura & ingenio tractanda ſint, quæ ab omni cultu eloquentiæ ſterilia ſunt, quam quæ ornamenta orationis admittunt. Sed ad libros Manilij, vnde digreſſi

 ſumus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ſumus, reuertamur. Manilius igitur, quum ea, quæ a veteribus Græce tradita erant, Latinis verſibus edere inſtituiſſet, vt in cæteris, ſic in tributione operis ſui auctores ſuos ſequitur; qui hanc ſcriptionem εἰς ἀμιγῆ καὶ συγκρατικὴν θεωρίαν diuiſerunt. In priore parte Signorum habitus ad ſe inuicem, & apoteleſmata ſine ſuffragiis Stellarum errantium conſiderantur. In altera planetarum decreta admiſcentur. Verbi gratia, in priore parte, oriente Capricorno reges eduntur. In altera, ſi oriente Capricorno ille planeta cum illo coniunctus fuerit, aut in ſuo hypſomate, aut tapinomate fuerit, non reges ſed alios naſci. Priorem partem Manilius ſex libris explicauerat, quorum quinque hi tantum ad nos, & ne ij quidem ab omni parte integri peruenerunt: quintus enim in penultimis partibus truncus eſt. Nam quum συνανατολῶν καὶ συγκαταδύσεων ἀποτελέσματα docere vellet, συνανατολὰς libro quidem quinto complexus eſt: in ſequente autem libro συγκαταδύσεων ἀποτελέσματα perſequebatur. quod ipſe his fatetur:

Quæ mihi per proprias vires ſunt cuncta canenda,
Quid valeant ortu, quid quum merguntur in vndas.

Firmici quidem ætate adhuc ſupererat, ex quo συγκαταδύσεων ſphæræ barbaricæ ἀποτελέσματα, vt συνανατολῶν, ex quinto hauſit. Alteram partem, quam συγκρατικὴν θεωρίαν Græci vocant, quot libris abſoluerit, iure ignoramus, quia vates non ſumus. Abſoluiſſe vero non ſolum ipſi toties affirmanti credendum, ſed etiam Firmico, qui decreta Planetarum cum ortibus & occaſibus Sphæræ barbaricæ admiſcet. Nam vt ortus ſtellarum totidem verbis, quot Manilius, retulit, ita decreta ſtellarum ab eodem Manilio eſſe, dubium non eſt. Manilius vero nos ad illud opus remittit, vt libro II.

Hæc mihi ſub certa ſtellarum parte canentur.

Libro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Libro III. *Si bene constiterint stellæ per signa sequentes:*
Quarum ego posterius vires in vtrunque valentes
Ordine sub certo referam, quum pandere earum
Incipiam effectus ——— Item:
Sed mihi templorum tantum nunc iura canentur.
Mox veniens mixtura suis cum viribus omnis
Non interpositis turbabitur vndique membris.

Opus suum Augusto dicauit. quod me tacente indicat vel carmen ipsum:

Nunc mihi tu Cæsar patriæ princepsque paterque.

Tempus scriptionis post cladem Varianam. Libro I.

Extremas modo per gentes vt fœdere rupto
Quum fera ductorem rapuit Germania Varum,
Infecitque trium legionum sanguine campos.

Locum scriptionis dedicatio quidem prodit: sed & ipse quoque indicauit:

Qua genitus cum fratre Remus hanc condidit vrbem.

Scripsit igitur Romæ post cladem Varianam, quæ quinquennio Augusti obitum antecessit. Hoc Astronomicum vna cum auctore suo ignoratum ex bibliothecis Germaniæ erutum primus publicauit vir sæculo suo eruditus Poggius Florentinus, iam tum nascente typographia. Quum ab eius lectione homines deterrerentur, partim difficultate materiæ, partim vitiis scripturæ, & nihilominus quædam in eo auctore caperent, quæ desiderium eorum, quæ non intelligebant, magis accenderent: euocatus Florentiam oppido Miniatensi Laurentius Bonincontrius astrologus poetam publice interpretatus est, nactus meliorem codicem, quam quo Poggius vsus fuerat: cuius rei testem ipsum producam verbis ipsius, quæ huic loco maxime necessaria sunt. *Sed tamen multa de ipsius nomine perscrutando accepi ab Antonio Panormita viro doctissimo, atque poeta, quum Alfonsi tem-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

poribus Neapoli essem, quosdam quinterniones valde perturbatos vetustissimosque, quos ex Bibliotheca Casinensi se accepisse dicebat, quosque mihi tradidit dirigendos, in quibus in omni librorum principio talis inscriptio erat: C. MANILII POETÆ INLVSTRIS ASTRONOMICON INCIPIT. *In cæteris libris numerus cum eadem inscriptione. Quos ego quinterniones transcripsi vna cum Gallina Siculo, in quibus etiam quosdam versus pluribus locis inueni, quos in exemplaribus Poggij aut impressorum deesse cognoui: de quibus & aliis suo loco dicemus. Cuius vetustissimi codicis auctoritate permotus non verebor affirmare pro C. Manilio impressores M. Mallium scripsisse.* Nos quoque libenter eius sententiæ de prænomine accederemus, nisi aliorum manuscriptorum auctoritas obstaret, qui Marci non Cai prænomen præferunt. Quod autem Bonincontrius dicit se multa in editione priore Poggij emendasse, non dubito, quin vbi textus eius ab exemplaribus scriptis discrepat, hæc fuerit interpolatio Bonincontrij. Nam Palatinus codex, & alius minimũ recedunt a textu Bonincontrij, præter ea pauca, quæ constat ab ipso innouata esse. Nos præter Palatinam, & alius Germanici codicis lectionem, quæ, vt diximus, pene eadem est cum textu Bonincontrij, eam quoque nacti sumus, quam ex codice monasterij Gemblacensis libri sui oræ annotarat Iacobus Susius. Id exemplar Gemblacense cum Palatino & altero Germanico collatum bonum videri possit: quod in Palatino & Germanico nihil boni sit, quod non in Gemblacensi, & pene semper in textu Bonincontrij reperiatur: quum contra aut multæ præclaræ lectiones expressæ, aut verarum vestigia in Gemblacensi extent, quæ in reliquis desiderantur. Et tamen vbique iudicio opus fuit, vt vera a falsis distingueremus. Denique quanquam Gemblacensi codici multa bona accepta ferimus, tamen in omnibus

nibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

nibus illis, quæ luxata ſunt ſuis locis, plane cum textu Bonincontrij conſentit. Nam in illo quoque ſigna aquilonia cum auſtrinis confuſa ſunt, & circulorum ἐκθέσις non ſolum alieno loco & ex abrupto poſita, ſed etiam perplexa circulorum inter ſe intricatione perturbata eſt: vt taceam multos verſiculos ſecundo aut tertio loco non raro luxatos: quod ne minimum quidem Bonincontrio oboluit, cuius tamen referebat aut ex arte, quam profitebatur, ſuo loco reſtituere, aut ex tenore contextus non ſuo loco poſitos indicare. Nam quid de eo ſtatuendum, qui Colurum æquinoctialem interpretatur Orizontem? Si codicem Gemblacenſem prius nanciſci contigiſſet, ſecunda hac editione opus non fuiſſet: in quo codice luculente confirmantur multa, quæ de coniectura antea emendabamus. Quædam adhuc opus habebant caſtigatione, quia excedebāt captum humanæ coniecturæ: vt & adhuc non pauca relinquimus, quæ opem emendatioris codicis expectant. Non dubito tamen & ſupereſſe, quæ a meliore ingenio reſtitui poſſunt, & vt fiat, optamus. In tertio libro quinquaginta quatuor verſus loco ſuo motos, materia ipſa & tenore ſententiæ ita poſtulantibus, ſuis ſedibus reddidimus. quæ ſane eſt luculenta emendatio: qua lux reddita nobiliſſimæ diſputationi, quæ in illa verſuum & ſententiarum permixtione a nemine intelligebatur. Eam vero traiectionem integrarum diſputationum ex ſectione contigiſſe animaduertimus, qua homines imperiti Carmen Manilij in capita ſecuerunt, quum auctor perpetuum epos texuiſſet. Gemblacenſis ſane codex longe plura præfert capita, quam vulgatæ editiones. Atque adeo perturbatio verſuum magna ex parte nihil aliud eſt, quam illorum capitum, ſiue ſectionum inter ſe commutatio. Quum autē omnia Maniliana exemplaria ſcripta non magnam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

vetuſtatem præferant, & ex vno vetuſtiore archetypo propagata ſint: ſi quis quærat, ab archetypo ne illæ ſectiones ſint, an recentioris temeritatis: nihil aliud ad hoc reſpondemus, quam ſi vetuſtiſſimæ ſint, hoc mirum non videri, quum in multis vetuſtis ſcriptoribus eiuſmodi luxationes deprehendantur. Aliquot proferre poſſemus. vna contenti erimus, quæ eſt in x. Æneidos, vbi Mezentius comparatur apro venatorum telis, & latratibus canum laceſſito. verſus hi ſunt ſuo loco moti:

Ille autem impauidus partes cunctatur in omnes,
Dentibus infrendens, & tergo decutit haſtas.

Reponendi enim poſt illum,

Sed iaculis tutiſque procul clamoribus inſtant.

Hoc ita eſſe nemo dubitabit, niſi qui Latine neſcit, aut communi ſenſu caret. Eiuſcemodi multas traiectiones in Tibullo, & Propertio notauimus Sed & de Tibullianis iam antea Lylius monuerat. Et tamen inuidis & imperitis quibuſdam flagitium feciſſe videmur, quod has perturbationes extricauimus in Manilio. Sed illa Virgiliana luxatio adeo vetuſta eſt, vt a vetere interprete agnoſcatur. Dicemus igitur Virgilium ita ſcripſiſſe, quia omnes vetuſtiſſimi codices ita habent, & omnibus codicibus hodiernis antiquior Seruius ita legebat? Non ſane, ſiquid ſapimus. Quæ auctoritas codicum a perito extorquere poterit, vt Caſſiepea cum Canicula ſimul in eodem hemiſphærio boreali ponantur? Si aſtrologia taceret, tamen reclamaret Critice, quæ etiam ſine vlla ope aſtrologiæ facile luxatos artus in commiſſuras ſuas reponeret: atque adeo cordatus Grammaticus feciſſet, quod Bonincontrius ab aſtrologia ſua petere debebat, ſi quid in eo aceti Italici fuiſſet. Quemadmodum igitur recentiores editiones ad vetera exemplaria, vt aurum ad ob-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ad obrusam, exigendæ sunt: ita etiam exemplarium examen in iudicij trutina castigandum. Exemplaria Seruij Virgiliana ita locum illum concipiebant: —*magni piracula Ditis.* Et ibi *piracula* quasi πείρατα dicta nugatur idem vetus interpres princeps Criticorum sui æui, siquid Macrobio credimus. Neque aliter aut legisse, aut didicisse a magistris suis illum locum videtur — *& inter Dura iacet pernix instrato saxa cubili.* Agnoscit *pernix*, & interpretatur, neque diuersitatis lectionis admonet. Ego vero quæro, quid pernicitati cum lasso & iacente? Quid tauro etiam non lasso? Quid magis contrarium pernicitati, quam prouerbium βοείῳ ποδί; Sed hæc nugatoria: quæ tamen sequutus ceruicosus quidam vetustatem codicum & veteris Critici auctoritatem non dicam receptæ lectioni, sed etiam rationi ipsi præferret. Longe ante tempora Seruij, ad hunc vsque diem, transmissa est lectio illa:

Sunt alij, quos ipse via sibi repperit vsus.

τὸ *alij* referunt ad *modos.* Et volunt Latine dici, vsus reperit alios inserendi modos via. Sed possunt hæc fallere aliud agentem lectorem. Latine tamen intelligens non difficulter asseret priscam & Virgilianam lectionem:

Sunt aliæ, quas ipse vias sibi repperit vsus.

Ecquis tam iniquus vero, vt ita scriptum a poeta neget? Sed vt illa Grammatici, ita hoc, quod sequitur, agricola a Virgilio abiudicabit:

Et steriles platani malos gessere valentes,
Castaneæ fagos. ——

Iubet inserere, vt par est, arborem frugiferam sterili, malum platano. sed postea castaneæ frugiferæ glandiferam fagum inserit. Ad βαλανοφαγίαν igitur, & veterum Arcadum cibum nos reuocat, qui nesciebat Virgilium scripsisse *Castaneas fagus.* Nam fagus αἱ φηγοὶ ἀρχαϊκαδς, vt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

alibi oſtendimus. Et tamen pene cum ipſo Virgilio nata videtur huius mendæ indoles; quæ tot vetuſtiſſimos Criticos exercuit. Conſule Seruium in illum locum, & vetuſtatem erroris miraberis & a vetuſtate patrocinium. Non igitur temere libris credendum, qui nondum lucem viderunt, quum longa vetuſtas errorem confirmauerit potius, quam prodiderit in illis, quos quotidie manu terimus. Itaque ridiculi ſunt, qui nunquam antea ſcriptum codicem viderunt, & quem primum nacti ſunt, in eo Ariſtarchos agunt, & nunquam imperitos librarios errare perſuaſerunt ſibi. Sed redeo ad noſtrum poetam, cuius quum priorem editionem adornaremus, concurrere crabronum examina, qui ſe Mathematicos dicunt: porro Quirites clamare, facinus indignum, hominem ἀναστρολογητὸν mathematica tractare. Tantus mathematicus viſus eſt illis Manilius, vt niſi a ſummo mathematico tractari non debuerit. Quid ergo dicent de illis, qui ne in ſomnis quidem vllam matheſin viderunt, & tamen illum poetam poſt nos vexare auſi ſunt, quem iſti tantum aſtrologum faciunt? Ego vero tantum abeſt, vt in hoc poeta tam exquiſitam matheſim agnoſcam, vt & mediocrem deſiderem, quum etiam non raro imperitum ſe earum rerum prodat, quas profitetur. Sed tenebriones, qui ita latrabant, neque illum auctorem legerant, neque ſi legiſſent, eius aſtronomiam, quam iactant, capere potuiſſent, quæ nihil commune cum recepta Genethliace habet, præter pauca admodum, quæ ne quidem ipſa intellexiſſent; partim propter portentoſa menda, quibus tota poeſis oblita eſt; partim propter imperitiam bonarum literarum, quæ in illis eſt, & quam imprudentes profitentur. Quis illorum ſciebat antea, quæ eſſent antiſcia Manilij, & doctrinam τῶν βλεπόντων hinc petendam eſſe? Et tamen ſimij hæc poſt-

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

quam a nobis didicerunt, ita vſurpant, tanquam vulgo nota, & proinde ſibi quoque familiaria. Quid? an non Bonincontrius putauit & methodum horoſcopi, & thema cæli non diſcrepare a modo hodierno? Quis horum vitilitigatorum ante noſtram editionem ſciebat quid eſſent Athla? Quis non putauit thema Athlorum non aliud eſſe, quam thema γενέσεως? Certe & Bonincontrius, & Picus Mirandula, & Iohannes de Rojas, & omnes huius æui mathematici, qui Manilium legerant, in ea hæreſi fuere. Quis ſciebat quintum librum eſſe apoteleſmata Sphæræ barbaricæ? Et quomodo ſciuiſſent, quibus ne barbaricæ quidem Sphæræ nomen notum erat? Vbi mentio fit horoſcopi, non autem quomodo horoſcopus indagandus, ibi Bonincontrius proponit thema cæli conſtruendũ modo hodierno. Quod ſi ſciuiſſet locum, vbi poeta docet horoſcopi inueſtigandi modum, & quidem dupliciter, non opus illi fuiſſet alieno loco rem illam tractare. Sed illi condonandum, quod propter traiectionem LIIII verſuum res diſſimulata erat. Audierint iſti Scioli modum horoſcopi Maniliani, & χρόνων ἀναφορικῶν methodum, ſtatim πολλὴν ἄγνοιαν μαθήσεως ἤτοι μανίαν καταγνώσουσιν ἡμῶν, & falſum negabunt, quia in elementis Stofleri, aut neſcio quorum aliorum, id nunquam legerunt. Sed, vt antea dixi, aliis præſidiis inſtructum eſſe oportet, qui Manilium poſtulat ſe intelligere, quam nuda aſtrologia, & quidem alia, quam recepta. Itaque non ſolum maxima pars eorum, quæ in carmine Maniliano docentur, abhorrent a ſcitis doctrinæ receptæ, ſed ne bona quidem fide ſemper ab ipſo Poeta docentur, ſiue aliud agebat, quum illa ſcriberet, ſiue, quod veriſſimum eſt, quia ea ignoraret. Neque vero ignorandum eſt, partem illorum errorum non ipſius, ſed vetuſtiorum eſſe: & vnam culpam eius eſſe,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

non quod post tot veteres peccauerit, sed quod post tot recentiorũ castigationes, Hipparchi, Timocharis, & aliorum, vestigiis illorum antiquiorum insistere maluerit. Ab illis enim didicit sub sphæra recta omnia signa recte oriri, & recte occidere. Quam prauam doctrinam Lucanus quum sequeretur, inscitia sua deteriorem fecit. Non solum enim sub recta sphæra, sed etiam sub Tropico Cancri recte oriri putat. Nam quum legisset apud illos rudiores priscæ matheseos magistros sub recta sphæra Zodiacum ad verticem esse, & omnia signa propterea oriri recte: sciret autem sub Tropico Cancrum culminare borealissimum omnium signorum, hinc putauit totum quoque Zodiacum μεσȣρανεῖν, & consequenter omnia signa recte oriri. Quod clare verba eius ostendunt. Loquitur autem de oraculo Iouis Ammonis, quod non minore inscitia sub Cancro statuit.

Hic quoque nil obstat Phœbo, quum cardine summo
Stat librata dies. truncum vix protegit arbor.
Tam breuis in medium radiis compellitur vmbra.
Deprehensum est hunc esse locum, qua circulus alti
Solstitij medium signorum percutit orbem.
Non obliqua meant, nec Tauro Scorpius exit
Rectior, aut Aries donat sua tempora Libræ,
Aut Astræa iubet lentos descendere Pisces.
Par Geminis Chiron, & idem, quod Carcinus ardens,
Humidus Ægoceros; nec plus Leo tollitur Vrna.
At tibi, quæcunque es Libyco gens igne dirempta
In Noton vmbra cadit, quæ nobis exit in Arcton.
Te segnis Cynosura subit: tu sicca profundo
Mergi Plaustra putas, nullumque in vertice summo
Sidus habes immune maris. procul axis vterque est,
Et fuga signorum medio rapit omnia cœlo.

Quamquam in his versibus ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

μοίων ὁμοῖα: tamen non obſcure indicat quid velit, quia ſcilicet medius ſignorum ordo culminat, ideo ipſa non obliqua meare, ſed recta. Et quia paulo ante dixerat nullam vmbram ſub Tropico iaci, omni meridiano tempore, (quanquam parallelus ſub Cancro non omni anni tempore, ſed ſolo die Solſtitij ἄσκιος eſt, idq. meridie tantum) propterea ſubiicit, illis, qui minimum vltra Syenem, aut Iouis Ammonis oraculum habitant, in auſtrum vmbram iaci, non, vt nobis, in aquilonem. Hic, inquit, ſub Ammone, ſiue ſub Tropico, cum librata dies, meridiem facit, nulla vmbra iacitur. At vltra Ammonem, ſiue Tropicum, in Noton vmbra cadit. Hæc eſt mens aſtrologiæ Lucani. Quam quum Hiſpanus quidam ſumma eruditione & acerrimo iudicio in noſtra priore editione a nobis caſtigari vidiſſet, is, vt popularem ſuum defenderet, atque ab eo tantum ἀτόπημα deprecaretur, illuſtri facinore rem explicatam dedit. Nam ſex poſteriores verſus traiicit poſt ſecundum, vt verſibus prioribus de Tropico Cancri agi velit tantum: reliquis de Sphæra recta. Sed homo acutiſſimus non aſſequutus eſt ſententiam horum verſuum, vt ex ipſis, quæ iam diximus, apparet: ac quoquo modo legantur hi verſus, hærent ſemper alia ἀτοπήματα, nempe vmbram inter Tropicos ſemper in auſtrum cadere, quod etiam de Arabibus alibi dicit, *Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.* quaſi τοῖς ἀμφισκίοις neceſſe ſit vmbras ſemper ire ſiniſtras vel in Auſtrum. Quid opus erat mirari ſiniſtras vmbras in nobis, quæ ipſis etiam aliquando ſiniſtræ ſunt? Lucanus dixerat loca ſub Tropico eſſe ἄσκια, at ſtatim vltra Tropicum vmbras iaci, & quidem in auſtrum. Doctus iſte vir vult ſub Æquinoctiali vmbras auſtrinas iaci. hoc eſt κακῷ κακὸν ἰάσασθαι. Quur & illud incommodum non tollit? Quur patitur Ammonis oraculum

lum eſſe ſub 24 partium latitudine, non, vt eſt, ſub 28? Quare diſſimulat a populari ſuo putari eſſe locum, vbi omnia ſigna oriantur recte, occidant recte? certe illa non ſunt tolerabiliora reliqua abſurditate, qua ſigna ſub Tropico recte oriri dicit: An præs eſt Lucano, & omnem eius culpam præſtare paratus? Non enim obiicimus quæ cum veteribus peccat, vt quum ait τοὺς τῶν πλανωμένων στηριγμοὺς a Sole fieri:

—— radiiſque potentibus aſtra
Ire vetat, curſuſque vagos ſtatione moratur.

Græcorum enim veterum hæc prima opinio fuit, vt extat apud Plinium, & Græcos ipſos. Excuſet, obſecro, ſi poteſt, illud, quod eodẽ tempore —*mutator circulus anni*
Ægoceron, Cancrumque tenet.

Ex duobus Tropicis vnum facit. Et ridiculi ſunt, qui excuſant, aut interpretatione adiuuant. Non magis enim ſuis interpretamentis mihi illa probabunt, quam vbi dicit Cancri ſidera eſſe mixta Leoni. Hoc ſane nemo intelligit. Quomodo idem μεγαχαρίτης illa aut interpretaretur, aut defenderet?

Tum furor extremos mouit Romanus Oretas,
Carmanoſque duces, quorum deflexus in Auſtrum
Æther, non totam mergi tamen aſpicit Arcton.

Et recte Oritas ponit cum Carmanis, & merito putat in eo tractu pene totam Helicen mergi: ſed de Boote quod ſubiicit, exiguam partem noctis lucere, fruſtra eſt. Nam in illo tractu nihil priuatim habet ab aliis tractibus Bootes: ſed ibi totus oritur veſpertino VII Aprilis, totus occidit XIII Iunj. Lucani aſtrologiam ego hic non magis intelligo, quam quod Plinius ſcribit apud eandem gentem Oretum quindecim tantum noctibus apparere Septentrionem, ſiue vrſam maiorem. niſi dicamus quindecim noctes totam vrſam orientem, & occidentem videri:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

videri: quod ibi accidit a XXVIII Martij, ad XII Aprilis. Lucanus vero legerat in India esse loca, vbi circa ortum Arcturi matutinum Helice mane videretur. Sed quotiescumque non solum Arcturus, sed quæuis alia stella matutino exoritur, aut paulo ante Solis exortum, eam, non solum in India, sed etiam vbique locorum exiguam partem noctis lucere necesse est. Martianus Capella: *Quum in Arabia Nouembri mense sub noctis auspicio Helice non conspecta, secunda vigilia prospectetur: In Meroe solstitio tantum, exiguaque breuitate conspicitur, vbi circa ortum Arcturi cum die nascitur.* Plinij lectio, vnde Martianus hæc accepit, habet, *paucis ante exortum Arcturi diebus pariter cum die cerni.* & recte. Nam Vrsa non potest simul cum Arcturo oriri, sed ante. Nisi hæc confuderit Lucanus, non video, quare animum induxerit, vt diceret Bootem exigua parte noctis lucere, quum & Bootæ & aliis stellis vbique aliqua parte anni accidat exigua parte noctis videri. Neque vero ignoro quædam apud veteres esse, quæ aliter accipienda, ac dicta sunt. Plinius lib. II. cap. LXX, ait in Troglodytice Septentrionem non cerni. Atqui cernitur, quemadmodum & in citerioribus locis. Sed hoc vult, esse tempus anni, quo Septentrio non videtur apud Troglodytas, qui a nobis semper videtur. Sed quum subiicit, neque Canopum in Italia cerni, neque Berenices crinem, fateor me nescire, quare dixerit non cerni Septentrionem a Traglodytis eo modo, quo Italia nunquam cernit Canopum. Non erat igitur caussæ, quare doctus ille vir primos illos errores de Ammonis oraculo tolleret, nisi & cæteros quoque, quos nemo, nisi imperitus, defenderit, tollere etiam vellet. Quid dicam ἀνωμαλογίας? De Mercurij Stella dicit: *Hunc vbi pars cæli tenuit.* Partem cæli ad Mercurij locum, non Mercuriũ ad partem cæli pergere dicit. Et idem tinniunt illa:

— varij

——— varij mutator circulus anni

Ægoceron Cancrumque tenet.———

Zodiacum non Solem dirigit ad puncta solstitialia, & quod mirum, eodem tempore deducit ad Cancrum, & Capricornum. *——— Inde Canopos*

Excipit australi cælo contenta vagari.

Canopus ἀςὴρ ἀπλανὴς vagatur. Diceret idem doctus vir cum cælo vagari, quod terram circumuolitat, vt loquitur Manilius. Esto. quis ferat tantam ἀκυρολογίαν, quæ instar est imperitiæ? Ante annos XVIII incidi in hominem magni in Mathematicis nominis, qui Lucanum non solum vt summum poetam, sed etiam vt præstantissimum astrologum, & Geographum miris laudibus efferebat. Perculit me admiratio rei, qui tot errores in Lucano animaduerteram, & nihil minus, quam tale ab eo expectabam, qui & Mathematicus audiebat, & de Poetica etiam opus ediderat. Quum quædam Lucani ad examen coram amicis, qui vna aderant, reuocare vellem, hominem commoui ausurum infanda, nisi a furore timor aliquis, aut aliquod eius bonum fatum deterruisset. Vlcisci tamen meminit subornato febriculoso poeta, qui Lucanum luteis versibus defenderet. De astrologia Lucani, quam ἐνθουσιαςικὸς ille Mathematicus in Lucano admirabatur, satis diximus. De Cosmographia, quam non minus prædicabat, tot aut plura possemus dicere, si tantum otij nobis, quantum furoris illi, superesset. Sed satis eam aperiunt quædam, quæ supra attigimus, quod Ammonem sub Capricorno ponit, &, quod magis mirum, fontes Nili, quod & alibi repetit. Itaque secundum hanc chorographiam, vltra Syenem nullus est Nilus, nulla insula Meroe. quæ puerilia sunt. Quid? nonne Seres sunt prope caput Nili, si eidem credimus?

Teque vident primi, quærunt tamen hi quoque Seres.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Sed est hallucinatio. Seres a veteribus inter Indiæ gentes ponuntur: Stephanus: Σῆρες ἔθνος Ἰνδικόν. Præterea Æthiopes quoque a plurimis Indi vocantur, a Virgilio, Procopio, Iuliano, & aliis, & ab ipso Lucano,

——— Arabumque beatis
Gentibus atque Indis vnus sit Iupiter Ammon.

Concludit igitur, omnes Indos & qui κατὰ χρηστικῶς Indi dicuntur, posse etiam Seres dici. Neq. eidem credo Bessos ad Mæotin collocanti non magis, quam illa canenti:

Quare agite Eoum, comites, properemus in orbem.
Diuidit Euphrates ingenti gurgite mundum,
Caspiaque immensos seducunt claustra recessus,
Et polus Assyrias alter noctesque diesque
Vertit, & abruptum est nostro mare discolor vnda.

Nouum orbem Lucani finiri Caspio, Euphrate, Persico sinu istis intelligo: & poetis licet fingere alium orbem, vt aliam vrbem Philosophis, vbi rempublicam suam νομοθετῶσι. Sed quis est ille alter polus, qui vertit in Assyria alias noctes, alias dies? Si est alius a nostro Arctico, non est noster polus Arcticus. ergo est Antarcticus: & proinde vltra Caspiũ, Euphraten, & mare Persicum decolor vnda rubra, vt ipse sentire videtur, est alius orbis, in quo polus alius a nostro attollitur. Nemo est tam tiro in veterum lectione, quin sciat multos credidisse incrementa Nili fieri ab Etesiis Aquilonibus, qui a Riphæis & Septentrione flantes aduersas Nili vndas impellentes fluuium extra ripas suas eiiciant. Hos ventos Lucanus Zephyros vocat. Et ne quis putet licentia poetica ventum pro vento ponere, & alios Etesias pro aliis (omnes enim venti statis vicibus anni spirantes dicuntur Etesiæ) ab occasu flare dicit, quum ita scribit:

——— Zephyros quoque vana vetustas
His adscripsit aquis: quorum stata tempora flatu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Continuique dies, & in aere longa potestas.
Vel quod ab occiduo depellunt nubila cælo
Trans Noton, & fluuio cogunt incumbere nimbos.

Nemo est, qui non miretur aduersam Nilo regionem dici occiduam, & præterea ventum ab occidente spirantem in austrum pellere nubila. Certe alia non pauca Lucani in Cosmographia errata ipsi Mathematico obiicere poteramus, nisi etiam essent alius generis alia, vt quæ peccat in historia; vt quum Massilienses scribit de more aliorum Gallorum humanas hostias immolare solitos. Atqui non Galli, sed Græci erant Massiliotæ, & si vnquam (quod non videtur) ad illum vsque tractum peruenisset immanitas illius sacri, a victoribus Massiliotis, qui rerum in tota illa ora potiebantur, sublatum fuisset. Hæc vero, quæ sequuntur, ostendunt hominem victricis gentis olim strenua facta ignorasse: quum Massilienses ita loquentes inducit: *— nunquam felicibus armis*
Vsa manus patriæ primis a sedibus exul,
Et post translatas exustæ Phocidos arces,
Mœnibus exiguis alieno in littore tuti.

Certe alienum non potest dici littus, cuius maximam partem armis occupauerant: & de eorum felicibus belli toties successibus, quos nunquam pugnasse Lucanus inducit a quo tempore ex Phocæa migrarunt, testes sunt Polybius, Strabo, & ante omnes Florus; qui hanc vaniloquentiam satis confutare possit. Ingens volumen consurgeret ex erratis Lucani, etiam ex œconomia eius poeseos, & sermone, siquidem ita liberet. Sed hæc satis erunt iudicio grauissimi illius Mathematici eludendo, cuius mores nemo vnquam ferre potuit, nos vero ne censuram quidem, & iudicium in opere Lucani: simul etiam vt studiosi adolescentes viderent, quo iudicio veterum scripta, præsertim poesim Lucani legere debent: ad quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ad quorum lectionem ſi eo animo accedant, vt nihil non putent ab eis recte dictum, multis erroribus implicari neceſſe eſt. Et in noſtro quoque Manilio non pauca ſunt non vtique ad exemplum Lucani, ſed tamen aliena a vero, partim per ἀλογιστίαν, partim per imperitiam, ſiue quod veteres falſo ſentientes ſequitur, ſiue quod ea fuit animi eius ſententia: & quidem quatenus exemplo peccat, tanto iuſtiorem veniam meretur, quanto grauior eius eſſet culpa, ſi tantus eſſet Mathematicus, quantum videri volunt, quibus dolet nos ei manum admouiſſe: quos tamen eius mathematices, ſi qua eſt in Manilio, imperitos eſſe affirmamus, præter pauca, quæ & pueris ipſis nota. Ante editionem noſtram ne docti quidem, in quibus hos numerare piaculum eſt, quid vellet Manilius, & quæ eius eſſet Aſtronomia, ſciebant: quæ methodus horoſcopi, quid Athla, quod eorum thema: non quod illis aut iudicium, aut doctrina defuerit: ſed quod in ſolo Manilio hæc reperiuntur. Manilius autem propter portentoſa menda, & integras capitum traiectiones a nemine intelligebatur. Qui enim ſola matheſi inſtructi ad huius poetæ lectionem ſeſe conferunt, neque alia præſidia comparant, etiam matheſim Manilij, nedum poeſim ignorabunt. Si matheſim propter ignorantiam vetuſtatis non aſſequuntur homines Mathematici: quanto minus ſermonem eius tot mendis deformatum intelligent homines bonarum literarum contemptores, qui omne quod ignorant, Grammaticam vocant? Hi ſunt, qui notia ſigna a boreis diſtinguere, circulorum deſcriptionem implicatiſſimam extricare, hoc vocant Manilium corrumpere: in quo ſane καλόν γ' ὄνειδος ἐξονειδίζεισ' ἐμοί: quos valere ſinimus, homines ab omni cultu literarum, & morum humanitate alienos. Quod ſi quibuſdam vide-

mur aut ignauiores, aut omiſſiores, quod quum in omnibus operibus noſtris, & in huius quoque auctoris editione non defuerint, qui nobis curua corrigere voluerint, & tamen illis non reſpondemus; oro illos, vt in aliam partem ſilentium noſtrum interpretentur, & meminerint horum Euripideorum,

ἀλλ' οὐ περισσῶς γύναιον, ὡς ἐγὼ φρονῶ,
οὐδ' ἄνδρα χρηστὸν νεῖκος αἱρεῖται κακοῖς.
τιμὴ γὰρ αὕτη τοῖσιν ἀσθενεστέροις.

Sciant igitur ſtudioſi nos ad Gemblacenſis exemplaris fidem omnes caſtigationes noſtras exegiſſe: Nam reliqua ſcripta Maniliana exemplaria nihil boni habent, quod non in Gemblacenſi reperiatur, & pauciſſima ſunt illa, præ illis, quæ habet Gemblacenſe: quod tamen bonum propterea non vocauerim: tantum abeſt, vt reliqua hoc nomine digna ſint. In quibus nos deſtituit Gemblacenſe, in illis certiſſimam coniecturam admouimus: quæ & ipſa quoque in multis nos deſtituit: vt multa a nobis relicta ſint, quæ feliciores induſtrias exercere poſſunt. Non enim matheſis Maniliana, quod fatui dicunt, nos remorata eſt, ſed multa millia mendorum, quorum partem codicis auctoritas, partem ratio expunxit. reliqua a melioribus ingeniis opem expectant. Quanto autem iudicio in manuſcriptis verſandum ſit, ſciunt non qui hodie atque heri has literas tractant, ſed qui infinitos codices ſcriptos legerunt. Ridiculi enim ſunt, qui nunquam codicem ſcriptum legerunt, & ex primo, quem illis videre contingit, harum rerum vſum quendam ſibi vindicant. De Manilio autem nondum ſtatui, magis optandum ne fuerit, illum publice in ſcholis legi, an dolendum, quod hactenus neglectus iacuerit, poeta ingenioſiſſimus, nitidiſſimus ſcriptor, qui obſcuras res tam luculento ſermone, materiam moroſiſſimam tam iucundo

cundo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

cundo charactere exornare potuerit, Ouidio suauitate par, maiestate superior. vno vincitur, quod non potest manum tollere de tabula, &, (quod tam falso, quam immerito Ouidio obiectum olim) nunquam scit desinere: in quo peccat, non iudicio, sed fertilitate, & indulgentia styli: qua in re non iudicium sed animum Ouidio quoque defuisse Quintilianus animaduertit. Est & aliud non leue vitium in nostro, quod nimius in verborum iteratione, quum posset aut parcius eadem, aut alia pro illis vsurpare. Itaque criticas aures offendunt illa toties totiesque inculcata, *Sidera, cælum, mundus, per templa, per sidera:* & alia non pauca, quæ ter quater trinis, quaternis continuis versibus infulcit. Hoc vt non mediocre vitium est in nitido scriptore, ita puri sunt ab hac labe principes poetæ Virgilius, & Ouidius. Hoc vno excepto, nihil ad perfectionem absoluti operis in hoc auctore requiras. Inprimis omnia eius prooemia & παρεκβάσεις extra omnem aleam posita sunt. Nihil illis diuinius, nihil copiosius, grauius, & iucundius dici potest. Sed præstat ex ipso potius, quam ex nostra prædicatione hoc discere. Audiamus igitur olorem canentem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

IOSEPHI SCALIGERI IVL. CÆS. F.

CASTIGATIONES ET NOTÆ

In Sphæram M. MANILI.

MANILII ASTRONOMICON LIBER PRIMVS.] Liber vetuſtiſſimus Caſinenſis, quo ſe vſum profitetur Bonincontrius, hunc titulum præferebat. C. MANILII POETÆ INLVSTRIS ASTRONOMICON INCIPIT. Apparet igitur opus ab auctore proſcriptum τὸ ἀστρονομικὸν, non autem τὰ ἀστρονομικά, vt Virgilius τὰ γεωργικά. Sic Hyginus librum ſuum Aſtronomicon poeticum, non Aſtronomica poetica inſcripſit. Retinuimus priſcum titulum. De prænomine Marco, quod editiones præferunt, non poſſum ſatis mirari, quum omnium exemplarium vetuſtiſſimum Caſſinenſe Caium non Marcum habuerit.

LIBER PRIMVS.] Iſte liber eſt Sphæra Mundi, aut de Vniuerſitate. Secundus prima Iſagoge apoteleſmatice. Tertius ſecunda Iſagoge. Quartus Signorum apoteleſmata. Quintus Sphæræ Barbaricæ prima apoteleſmata. Ac aliorum quidem quatuor rationes ſuis locis redduntur. Huius autem hæc eſt. Aſtrononomiæ partes duæ ſunt. Altera circa ſtellarum motus verſatur, & vocatur μετεωρολογία: quod μετέωρα etiam ſtellas ſignificet, non ea tantum, quæ tractat Ariſtoteles, quæ infra Lunam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

nam. Altera eſt circa effectus ipſos : & vocatur ἀποτελεσματικὴ, καὶ ποιητική. Ambæ in quibuſdam differunt : quædam communia habent. Differunt, quod ἡ μετεωρολογία ſeipſa contenta eſt : illa huius indiget. hæc eſt αὐτοτελὴς : illa ſine hac ἀτελὴς, & inchoata. quippe hæc eius principia docet: quod ἡ μετεωρολογία ſit ἐπαναβεβηκυῖα τῇ ἀποτελεσματικῇ. Nam , vt inquit ſchola peripatetica , τῶν ὑποβεβηκυιῶν τὰς ἀρχὰς αἱ ἐπαναβεβηκυῖαι ἐπιστῆμαι ἀποδεικνύουσι. Sic Architecturæ principia tradit Mechanice:illius Geometria: Geometriæ prima philoſophia. Quum igitur Aſtronomiæ partes duas fecerimus: τὸ μετεωρολογικὸν, καὶ τὸ ποιητικὸν: prior quidem pars, vt diximus, alteri ἐπαναβεβηκυῖα eſt, & illam docere debet : quo nomine hunc librum, qui meliori parte meteorologicus eſt, reliquis præire & tanquam facem allucere voluit Manilius. Eſt enim ἡ περὶ οὐρανοῦ πραγματεία τῆς ποιητικῆς εἰσαγωγὴ, καὶ στοιχείωσις.

Pag. 1. verſ. 1. *Carmine diuinas artes.*] Diuinas artes κατὰ τὸ προτελεστικὸν, qua notione Horatius: *Imbrium diuina auis imminentum.* Proximum eidem ſignificationi quod ſequitur, *& conſcia fati Sidera* —— Quod accepit a Virgilio.

Teſtatur moritura Deos, & conſcia fati
Sidera. —— Et ſequutus eſt Auſonius :
Tu cæli numeros, & conſcia ſidera fati
Callebas. —— Poſtremum non abſimile — *diuerſos*

v. 2. *hominum variantia caſus.*] In Epigrammate Græco:

ἀπλανέες δ' ἑκάτερθε, καὶ ἀντιθέοντες ἀλῆται
ἀνδρομέης γενεῆς πᾶσαν ἄγουσι τύχην.

v. 3. *Cæleſtis rationis opus.*] Stoicum eſt, Cæleſtis ratio ἡ πρόνοια. Nam Stoicorum natio ὅλον τὸν κόσμον ἔμψυχον καὶ λογικὸν decernit : eius autem τὸ ἡγεμονικὸν cælum eſſe, vt docebat Chryſippus ἐν τῷ περὶ προνοίας. Quod igitur eſt ἡγεμονικὸν, ſeu Ratio homini, hoc Cælum eſſe Mundo. Ergo quum cælum velint eſſe μέρος λογικὸν τοῦ κόσμου, nunc inde intelligimus, quid per cæleſtem rationem Manilius deſignarit. Ab eodem pendet, quod de cælo hanc artem ſe deducere profitetur :

Et quoniam cælo deſcendit carmen ab ipſo.

v. 9. *Nunc mihi tu Cæſar.*] Codex Gemblacenſis habet *Hunc.* quod rectum eſt. Hunc animum mihi facis, o Cæſar.

— *Ad tanta canendum.*] Gemblacenſis, alter, & Bonincontrij codex habebant *canenda.*

v. 14. Et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.14. *Et rapit ætherios.*] Gemblac. *Et cupit.* Ex quo docti fecerunt. *Et rapit*, optime meo iudicio.

v.14. *Pandere sexsus*] Omnino scribendum *census*. Ita semper loquitur.

——— *inque ipsos Mundi descendere census.*

& in secunda institutione:

——— *hominis per sidera censum.* Sæpe in hoc scriptore *sensus* pro *census* commutatum. Quod semel monuisse, satis fuerit.

v.15. *Hoc sub pace vacat tantum.*] Gemblacensis & Bonincontrij interpungit.

Hoc sub pace vacat. Tantum iuuat ire per ipsum.

Quod non sequemur.

v.15. *Hoc sub pace vacat tantum.*] Ita loquitur Germanicus, qui hæc Maniliana interpretatur:

Quantum etenim possent anni certißima signa,
Qua Sol ardentem Cancrum rapidißimus ambit,
Diuersasque secat metas gelidi Capricorni:
Quave Aries & Libra æquant diuortia lucis:
Si non parta quies, te præside, puppibus æquor,
Cultorique daret terras? procul arma silerent?
Nunc vacat audaces ad cælum tollere vultus,
Sideraque & varios cæli cognoscere motus. Et post:
Hæc ego dum lætis cogor prædicere musis,
Pax tua, tuque adsis nato, numenque secundes.

Nam Germanicus intelligit de templo Pacis ab Augusto consecrato. Ouidius:

Ipsum nos Pacis carmen deduxit ad aram.
Hæc erit a mensis fine secunda dies.

v.17. *Signaque & aduersus.*] Signa quidem habemus & eorum apotelesmata: de stellis an fidem liberauerit, non est quod dubitemus, quum alibi non semel nos ad illud opus remittat.

v.17. —*Et aduersos Stellarum.*] Stellarum quinque, item Solis, & Lunæ ab occasu in ortum cursus est. Eum sero didicerunt Græci. Seneca Naturalium libro septimo scribit, Democriti tempore Græcis nondum comprehensum fuisse Planetarum cursum, & ab Eudoxo primum in Græciam delatum. Quod verum est. Nam tres isti profectionis in Ægyptum socij Plato, Eudoxus, Euripides, ab Ægyptiis didicerunt, & primi omnium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Græcorum populares ſuos id docuerunt: Plato quidem in ſuo Timæo, Eudoxus ἐν ἐνόπτρῳ, Euripides in Thyeſte:

δείξας γὰρ ἄστρων τὴν ἐναντίαν ὁδόν. Poetæ Græci deinde ἀντιθέοντας ἀλήτας, obluctantes errones dixerunt.

v. 18. *Quod ſolum nouiſſe parum eſt.*] Propterea laudatur Ptolemæus in Græco epigrammate, eo quod τῆς μεγάλης συντάξεως editione contentus non fuerit, niſi illi τὴν ἀποτελεσματικὴν τετράβιβλον, tanquam, coronidem appoſuiſſet. Verſus, qui ad rem pertinebant, hi ſunt:

οὐδὲ πόλοιο φορὰν σὺ διέγνως ἀστατέουσαν,
ἀλλὰ καὶ αὐτάπερ ὅ, τι τελεῖ σημήϊα φαίνεις.
τούνεκα δὴ χρειὼ καλέειν σέ τιν᾽ οὐρανιώνων,
αἰθέρεόν τε νόον φορέειν, οὐ γήϊνον ἔμπης.

Quæ hunc locum non leuiter illuſtrant.

v. 20. *Quæque regat.*] Inepte. Non enim quæ animalia regit Zodiacus, vult ſcire. regit enim omnia. ſed qua regit. Scribe igitur, *Quaque regat*. Quid eſt abſurdius vulgari lectione?

v. 21. *& in numerum Phœbo m. r.*] *In numerum*, ἐμμέτρως: vt infra:

—— *certa tum lege canentem.*

Nam & illud quoque eſt ἐμμέτρως. Alij quidem apud Romanos καταλογάδην tentarunt, Varro, Nigidius, qui vtranque Sphæram, barbaricam ſcilicet, & Græcanicam conſcripſit. Apud Græcos Phænomena verſibus ediderunt, Eratoſthenes, Aratus, Hegeſianax, Hermippus, teſte Ptolemæo rege Ægypti.

Πάνθ᾽ Ἡγησιάναξ τε, καὶ Ἕρμιππος τὰ κατ᾽ αἴθρην
Τείρεα, καὶ πολλοὶ ταῦτα τὰ φαινόμενα
Βίβλοις ἐγκατέθεντο, ἀποσκόποι δ᾽ ἀφάμαρτον.
Ἀλλὰ τὸ λεπτολόγου σκῆπτρον Ἄρητος ἔχει.

Sed & Ouidius poſt M. Tullium Aratea Phænomena vertit, & poſt eum Germanicus. Apoteleſmata vnus veterum, quod ſciam, verſibus ſcripſit Dorotheus Sidonius, quem legerunt Arabes, Omar, Meſſaalla, auctor Alcabicij. ita vt ante quingentos annos eum auctorem extitiſſe non dubitemus.

v. 22. *Bina mihi poſitis.*] Perperam Lilius Giraldus cenſet his verbis Manilium dicere, ſe bis vatem eſſe. Atqui duplicia ſacra ſibi obeunda teſtatur, ſtili, & materiæ, poetices, & aſtronomiæ. Vtrunque enim inuentum Deorum. Propterea dixit, *Carminis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

& rerum. Altero ſcriptionem, altero materiam deſignat. Itaque duo templa adeunda dicit.

Pag.2. v.1. *certa tum lege canentem.*] Ita diſtinximus. Nam totus verſus continuatus eſt in editionibus. Vt valde falli eum neceſſe ſit, qui legebat, *certa cum lege.* Res & puero patet.

v.2. *immenſo vatem circunſtrepit orbe.*] Hoc dicit, tanquam Mundus noua verba nouæ materiæ explicandæ illi ſuggerat. Soluta ἔναρθρα, & articulata verba dicit, quæ vix ſibi ſuggeri conqueritur: quia intacta Latinis Camenis materia. Itaque verba ægre ſibi ſuppetere: & noua formanda, propter patrij ſermonis egeſtatem. quod & Lucretius in nouæ materiæ incepto conqueritur. Figuras vocat notiones verborum, imitatione Græcorum, qui χαρακτηρισμοὺς dicunt.

v.* *Per te iam cælum interius iam ſidera nota: Sublimes aperire vias.*] Quod hæc hiulca ſint, & quo referantur, non habeant, & vix literis Latinis tincto patet. Nos contendimus, duos illos verſiculos, *Tu princeps auctorque ſacri, &c.* traducendos ante illum, *Maior vti facies.* Locum integrum apponemus, vt conſtet fides veri.

Quem primum infernis licuit cognoſcere terris
Munera cæleſtum? Quis enim condentibus illis
Clepſiſſet furto Mundum, quo cuncta reguntur?
Quis foret humano conatus pectore tantum,
Inuitis vt Diis cuperet Deus ipſe videri,
Sublimes aperire vias: imumque ſub orbem,
Et per inane ſuis parentia finibus aſtra,
Nominaque, & curſus ſignorum, pondera, vires?
Tu princeps, auctorque ſacri, Cyllenie, tanti.
Per te iam cælum interius, iam ſidera nota.
Maior vti facies Mundi foret, &c.

Cui mortalium licuiſſet cælum in terra cognoſcere, aut quis, ſine ope Deorum, auſus fuiſſet tam arduum facinus inceptare, ſublimes vias cæli aperire, & curſus ſignorum? Nemini ſane mortali hoc licuiſſet primo aperire. Quis ergo aperuit? Deus, non homo. Mercurius enim auctor tantæ rei. Quare? vt maior ſpecies, maiorque auctoritas rei accederet, ſi Mercurius, quam ſi homo auctor rei diceretur.

v.4. *Quem primum infernis.*] Male Gemblacenſis, *Quem primum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

mum interius. Nam neceſſaria eſt vox *infernis.* Quis ab his locis infernis ad illa ſuperna penetraſſet?

v. 5. *Quis enim condentibus illis.*] Accepit a Sophocle:

ἀλλ' οὐ γὰρ τὰ θεῖα κρυπτόντων θεῶν
μάθοις ἄν, οὐδ' εἰ πάντ' ἐπεξέλθοις σκοπῶν.

In prima Inſtitutione:

Quis neget eſſe nefas inuitum prendere Mundum?

v. 8. *Inuitis vt Diis.*] Inepta interpunctio totam ſententiam turbauit. Ita enim interpungendum:

Quis foret humano conatus pectore tantum,
Inuitis vt Diis cuperet Deus ipſe videri,
Sublimes aperire vias, &c.

Quis tantum opus aggredi auſus eſſet, nempe ſublimes aperire vias, vt cuperet Deus videri?

v. 9. *vnumque ſub orbem.*] Legendum —*imumque ſub orbem,* vt olim emendauimus. & ita habet Gemblacenſis. Imum orbem opponit inani, id eſt aëri. altero inferius hemiſphærium; altero ſuperius intelligit.

v. 11. *Nominaque & curſus.*] Scribe *Mominaque & curſus.* Creberrime hoc verbo vtitur. Sed nuſquam reperies niſi deprauatum. Sic in Ætna olim correximus:

Spiritus inflat enim. momen languentibus aër.

In aliis quoque auctoribus pariter deprauatum reperies.

v. 11. *Signorum pandere vires.*] Omnino legendum, vt Gemblacenſis habet, —*pondera, vires.*

v. 12. *Tu princeps.*] Tu, inquit, Mercuri, auctor mihi es tanti ſacri ad duo altaria obeundi, carminis & rerum. Tu enim primus aſtronomiam de cælo in terras deduxiſti. Neque enim homines ſoli id adepturi erant, Diis occultantibus. Sed propterea placuit Diis, vt a te Deo hæc indicarentur, *Maior vti ſpecies Mundi foret.* Ægyptios aſtronomiam didiciſſe, docente Mercurio, omnes libri loquuntur. Propterea illi diuinos honores Ægyptij habuerunt, & primum menſem illi cognominem fecerunt. Firmicus: *Mundi itaque genituram hanc eſſe voluerunt, ſequuti Æſculapium, & Anubim, quibus potentiſſimum Mercurij nomen iſtius ſcientiæ ſecreta commiſit.*

v. 14. *Maior vti facies.*] Mercurio inuentum attribuitur, vt maior ſpecies & maieſtas arti attribuatur: & ſimilia Ælianus:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Αἰγύπτιοι φασὶ παρ' Ἑρμοῦ τὰ νόμιμα ἐκμουσωθῆναι· οὕτω δ' ἕκαστοι τὰ παρ' αὐτοῖς σεμνύνειν προῄρηνται.

v. 17. *Qui sua disposuit per tempora.*] Omnino legendum: *Quis sua.* Quibus sua negotia Deus disposuit per tempora. Non enim Deus sua, sed hominum negotia intelligitur disposuisse per tempora. Breui enim gyro includit Aratea illa:

αὐτὸς γὰρ τάγε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξεν
ἄστρα διακρίνας. ἐσκέψατο δ' εἰς ἐνιαυτὸν
ἀστέρας, οἵκε μάλιστα τετυγμένα σημαίνοιεν
ἀνδράσιν ὡράων, ὄφρ' ἔμπεδα πάντα φύωνται.

Tempora autem & Momina apud hunc auctorem sunt καιροὶ sæpenumero. Isti autem duo versus aberant a Gemblacensi.

v. 19. *Naturæque dedit vires.*] Gemblacensis: *Et natura dedit vires.* Deus disposuit omnia per tempora mortalibus. Natura autem eorum animos ad contemplationem sui mouit.

v. 20. *Regales animos.*] Ouidius:

Felices animæ, quibus hæc cognoscere primum,
Inque domos superas scandere cura fuit.
Credibile est illos pariter vitiisque iocisque
Altius humanis exeruisse caput.

Plinius: *Viri ingentes, supraque mortalium naturam tantorum numinum lege deprehensa.* Mox: *Macte ingenio este cæli interpretes, rerumque naturæ capaces, argumenti repertores, quo homines, Deosque vicistis.*

v. 21. *Proxima tangentes.*] In Epigrammate in Ptolemæum:

εἰ γὰρ καὶ μερόπεσσι χαμαιπτέσι συμβιότευσας,
καὶ φύσις θνητῶν πὲρ ἀλυκτοπέδῃσιν ἐδέσμου,
ἀλλὰ νόον παθέων ἐν τοῖσι πόνοισι κάθηρας.

v. 22. *Quæ domuere.*] Legebamus olim *Qui*. Et ita habet Gemblacensis.

v. 23. *Quas ferat Euphrates.*] Et puero patet legendum *Quas secat.* Ita olim correximus. Ita habet Gemblacensis. Sic Virgil. *Pinguia culta secat,* De Tiberi. Babyloniorum autem & Ægyptiorum inuentum esse Astrologiam adtestatur & Aristoteles: Αἰγύπτιοι, καὶ Βαβυλώνιοι, παρ' ὧν πολλὰς πίστεις ἔχομεν περὶ ἑκάστου τῶν ἄστρων. Quare autem Ægyptij plurimum illis disciplinis valuerunt, caussam adfert Ptolemæus & ipse homo Ægyptius: ὅτι μᾶλλον συνῳκείωνται τοῖς Διδύμοις καὶ τῷ τοῦ Ἑρμοῦ. Quare? διόπερ διανοητικοί τε καὶ συνετοὶ καὶ ὅλως ἱκανοὶ περὶ τὰ μαθήματα. De Babyloniis: ὅτι τῇ παρθένῳ

καὶ τῷ

καὶ τοῦ τοῦ Ἑρμοῦ συνοικοῦντα. διὸ καὶ παρ' αὐτοῖς τὸ μαθηματικὸν καὶ παρατηρητικὸν τῶν ἀστέρων συνέστη. Primus quidē Eudoxus ab Ægyptiis Aſtronomiam in populares ſuos Græcos deduxit. Beroſus autem a popularibus ſuis Chaldæis Genethlialogiam in Græcos. Vitruuius: *Eorum autē inuentiones, quas ſcriptis reliquerunt, qua ſolertia, quibuſq. acuminibus, & quam magni fuerint, qui ab ipſa Chaldæorū natione profluxerunt, oſtendunt. Primuſq. Beroſus in inſula, & ciuitate Coa conſedit, ibiq. aperuit diſciplinā.* Plinius ſcribit ob diuinas prædictiones ipſi ſtatuam inaurata lingua ab Athenienſibus publice dicatam.

v. 27. *Officio vinxere Deum.*] Correximus olim *vinxere*. Cui emendationi adſtipulatur Cod. Gemblac. qui ita habet. Θεοπρόσπλοκοι dicuntur qui Deo applicantur. quod eſt verbum clientelæ. Vnde τὴν προστασίαν Athenienſium ius applicationis vertit Seneca. Mutato autem accentu θεοπροσπλόκοι, qui Deos officio ſibi deuinciunt. Vtro modo legendum apud Ptolemæum, nondum conſtitui. Sane vbi de Ægyptiis loquitur, & vulgo legitur θεοπρόσπολοι, φιλόθρηνοι, emendandum θεοπρόσπλοκοι, φιλόθρησκοι. Quarum lectionum priorem aſſerit priſcus Scholiaſtes Græcus: alteram nos repoſuimus. Ea autem verba non ſolum idem cum Manilio, ſed & de iiſdem Ægyptiis loquuntur. θεοπρόσπολοι quoque alibi legitur apud Ptolemæum, & rectum eſt. Quin & non ſemel θεοπρόσπλοκοι ibidem reperias.

v. 29. *Inque Deum Deus ipſe tulit.*] Deus ipſe Deum in ipſos immiſit, θεὸς ἐνθεάζει αὐτούς. Sic apud Maronem *Plena Deo.*

v. 29. *patuitque miniſtris.*] θεοπροσπόλοις. Ptolem.

v. 30. *Hi tantum nouere decus.*] Gemblacenſis, *mouere decus.* Quod melius eſt.

v. 32. *Singula nam proprio ſignarunt tempora caſu.*] Geminus: ἐκ τοῦ ὡς ἐπίπαν γινομένου διὰ τῆς καθ' ἡμέραν παρατηρήσεως τὸ σύμφωνον λαμβάνοντες εἰς τὰ παρατηρήματα κατεχώρισαν. Niſi quis legendum contendat: *Singula nam propria ſignarunt tempora cauſa.* vt in priore editione: cuius lectionis non pœnitet. Sic alibi:

Quæ poſtquam in proprias deduxit ſingula cauſſas.

Pag. 3. v. 1. *Naſcendi quæ cuique dies.*] Id quibus rationibus collegerint, apponam ex Sex. Empirico. νύκτωρ μὲν ὁ Χαλδαῖος, φασιν, ἐφ' ὑψηλῆς τινὸς ἀκρωρείας ἐκαθέζετο ἀστεροσκοπῶν. ἕτερος δὲ παρήδρευε τῇ ὠδινούσῃ μέχρις ἀποτέξαιτο. ἀποτεκούσης δὲ εὐθὺς δίσκῳ διεσήμαινε τῷ ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας. ὁ δ' ἀκούσας καὶ αὐτὸς παρεσημειοῦτο τὸ ἀνίσχον ζώδιον ὡς ὡροσκοποῦν.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ὡροσκοπεῖν. μεθ' ἡμέραν δὲ τοῖς ὡροσκοπίοις προσεῖχε καὶ τὴν τοῦ ἡλίου κίνησιν.

v. 5. *Percepta.*] Gemblacensis *Præcepta. redeuntia astra* dixit, vt Aratus ἑξείης παλίνορσα.

v. 8. *Exemplo monstrante viam.*] Hoc enim annotatum posteris tradiderunt per exempla & γενέσεις παραδειγματικάς. Ptolemæus: διὰ τὸ συμφωνεῖν αὐτοῖς ὡς ἐπίπαν τὰς μοίρας τῶν ὁρίων τῶν κατατεταγμέναις ὑπ' αὐτῶν παραδειγματικαῖς γενέσεσιν. Nam exemplares genituras vocat, quas ex obseruationibus in tabulas referebant. vt iam ex Sex. Empirico ostendimus.

v. 10. *Et totum alterna.*] Si non est error, noue alternam vocat, quæ redit in orbem. Sed memini tria hæc, *æterna*, *alterna*, *ætheria* in hoc auctore vitio librariorum inter se commutari. Itaque menti auctoris magis conueniens est, vt *æterna* legatur. Quoties enim ita legitur?

v. 11. *Fatorumque vices certis discernere signis.*] Quis dubitet legendum *discurrere signis*, nisi qui superiora non aduerterit? τὸ *Discernere* irrepsit ex versu, qui octauus ab hoc.

v. 15. *Tum velut amißis mœrens.*] Ad verbum Græci: ποτὲ δὲ Αἰγύπτιοι ἀπὸ καρκίνου ἐπὶ αἰγοκέρωτα τὸν ἥλιον κατιόντα ὁρῶντες, καὶ ἐκ μακροτέρων σμικρυνόντα τὰς ἡμέρας, ἐπένθουν, εὐλαβούμενοι, μὴ κατὰ βραχὺ καταλίπῃ αὐτοὺς ὁ ἥλιος. καὶ ἔστιν ὁ καιρὸς, οὗτος ὁ παρ' αὐτοῖς τῶν καλουμένων Ἰσείων. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἀναβαίνειν ἤρξατο, καὶ μακροτέρας ποιεῖν τὰς ἡμέρας, τηνικαῦτα λευχειμονήσαντες ἐστεφανηφόρουν. Hæc sine dubio scripta sunt ex Octaeteride Eudoxi. In qua brumam Eudoxus, a qua annum suum πρυτανείας incipiebat, ab Isiis ordiebatur, in quod tempus tum brumæ sidus conficiebatur. Sed de hac re vide librum secundum operis nostri de Emendatione temporum.

v. 17. *nec Sole regresso.*] Gemblacensis & Bonincontrij —*iam Sole regresso*. quod verum est.

v. 22. *Ignotusque nouos.*] Melius Gemblacensis, *Immotusque nouos*. Non frustra dixit nouos orbes propter Britanniam paulo ante sua tempora a C. Iulio Cæsare detectam, quam nouum orbem vocabant.

v. 23. *ventis nec credere vela.*] Gemblacensis & Bonincontrij —*nec ventis credere vota*. Quod melius.

v. 27. *Aduigilare sibi iußit Fortuna premendo.*] Premendo eos Fortuna acuit, quasi dicat, Necessitas curas acuit. vt,

—— *durisque vrgens in rebus egestas*. Theocritus:

ἁ πενία,

ἁ πενία, Διόφαντε, μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει.

Nam id plane eſt, quod antea dixit: *Et labor ingenium miſeris dedit.*

v. 29. *Et quæcunque ſagax.*] Legendum *Et quodcunque.* Ita olim emendauimus. Ita habet Gemblacenſis. Nam quis ſanus conſtruat *commentum* cum illo *quæcunque?*

v. 30. *In commune bonum.*] Satis oſtendit ſe Stoicum eſſe: ἐπιστήμη ἐστὶν ἐκ πολλῶν καταλήψεων συγγεγυμνασμένων σύστημα.

v. 31. *Tunc & lingua ſuas accepit barbara leges.*] Κυριολογία. Nam contraria methodo, lingua, quæ leges ignorat, βαρβαρισμὸς dicitur.

v. 32. *Et fera diuerſis.*] Quemadmodum dixit barbaram linguam accepiſſe leges, ita & fera arua domita fuiſſe. Poteſtne hoc cuiquam æquiori diſplicere?

v. 33. *Et vagus incertum.*] Gemblacenſis: *Et vagus in cæcum.* Recte.

Pag. 4. v. 1. *Fecit & ignotis itiner.*] Itiner ἀποδημία, ἐμπορεία.

v. 3. *Semper enim ex aliis alios.*] Lege *alias.* Gemblacenſis & Bonincontrius habebat *alia.* Quod eſt veſtigium veræ lectionis.

v. 4. *volucrum prædicere linguas.*] Gemblacenſis melius: — *linguas didicere volucrum.* Eiuſque lectionis veſtigia extant in Bonincontrio. Intelligit οἰωνοσκοπίαν.

v. 4. *Conſultare fibras.*] σπλαγχνοσκοπίαν.

v. 5. *Et rumpere vocibus angues*] ψυλλείαν. Ptolem.

v. 6. *Sollicitare vmbras.*] νεκυομαντείαν. Empedocles.

ἄξεις δ' ἐξ ἀΐδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.

v. 7. *In noctemque dies.*] γοητεία Empedoclis.

θήσεις δ' ἐξ ὄμβροιο κελαινοῦ καίριον αὐχμὸν
ἀνθρώποις, θήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θερείου
ῥεύματα δενδρεόθρεπτα.

v. 16. *ſoluitque animis miracula rerum.*] Lucretius.

Et finem ſtatuit cupedinis, atque timoris.

v. 17. *Eripuitque Ioui fulmen, vireſque Tonantis.*] Exoluit animos ſuperſtitione, & cauſſas, quæ ἀναιτιολογήτοις Deorum mythologiis adſcribebantur, ab vltima natura repetiuit: quod ab Epicuro ſuo factum Lucretius gloriatur. Propterea dixit eripuiſſe Ioui nomen & vires Tonantis: vt non Ioui amplius cauſſa tonandi, ſed naturæ attribuatur. Nam qui legebat *Tonanti*, valde, vt in pleriſque omnibus, hallucinabatur.

V. 22.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 22. *Attribuitque ſuas formas.*] κυριολογία. Nam μορφαὶ τὰ κατηστερισμένα dicuntur. Contra ἀμόρφωτοι ἀστέρες, quorum nulla eſt ἀστροθεσία. Aratus de eadem re, ἤλιθα μορφώσας. Hyginus etiam formas & corpora. Ptolemæus μορφώσεις in magna conſtructione, item lib. IV. τετραβίβλου, capite περὶ τῶν μὴ νομίμων γάμων: qui titulus deeſt hodie in excuſis.

v. 23. *certa ſub lege notauit.*] Gemblacenſis —*certa ſub ſorte notauit.* quod retinemus. Ita ſemper loquitur.

v. 25. *Sideribus variis.*] Omnino legendum *vario.*

v. 29. *Tantas emergere moles.*] ἀρχαϊκῶς moles pro fluctibus. Attius: ——— *tantas moles fluctuum.*

v. 33. *Ipſa mihi primum Naturæ.*] οἰκονομία ad Sphæram Mundi, quæ præit Apoteleſmaticæ, vt antea diximus.

Pag. 5. v. 2. *Quem ſiue ex nullis.*] Sententia Ariſtotelis, quem nunc deſignat. Is, vt probet Mundum ἀγένητον, inter alia ἀπὸ τοῦ τῆς κυκλοφορίας εἴδους ita concludit in ſecunda figura: Quod circulariter mouetur, nullum contrarium habet. Quod naſcitur, & denaſcitur, contrarium habet. Quod igitur circulariter mouetur, neque naſcitur, neque denaſcitur. Vide primum περὶ οὐρανοῦ. Nam ibi tandem concluditur, ἀδύνατον εἶναι, ἢ γινόμενόν ποτε ἄφθαρτόν τι διατελεῖν. ἢ ἀγένητον ὄν, καὶ ἀεὶ πρότερον ὄν φθαρῆναι. Fatum more ſuo Manilius φθορὰν vocat. Et ſubinde coniungit hæc vt contraria, natalem & fatū, vt Ariſtoteles γένεσιν καὶ φθοράν. Reliquos Philoſophos, qui negant mundo principiū eſſe, vide apud Cenſorinum.

v. 5. *Seu permixta Chaos*] Siue Mundus principio caret, vt vult Ariſtoteles: ſiue principium habet, vt Ægyptij. Scholiaſtes Ptolemæi: περιττῶς εἰώθασι λέγειν γένεσιν Αἰγύπτιοι κόσμου. καὶ γὰρ ἀρχὴν μίαν οὐκ ἔχει, πολλὰς δέ. τὰ δὲ μερικὰ καὶ πολλὰς καὶ μίαν. μίαν μὲν τὴν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ γενέσει τῶν ἀστέρων σύγκρασιν, ἣν εἰώθασι πῆξιν οἱ ἀποτελεσματικοὶ καλεῖν. Æſculapius Ægyptius vetuſtiſſimus ſcriptor in ſua Myriogeneſi dixit in poſterioribus partibus Libræ hanc πῆξιν factam, cumque fuiſſe natalem Mundi. Firmicus de Libra: *Cætera enim ad* XXX *numeros collocantur. In iſtis enim poſterioribus partibus terra dicitur eſſe compoſita, vt barbarica ratio confirmat.* Barbarica ratio eſt Ægyptiaca, vt alibi oſtendimus. Libram intelligit Ægyptiaci parapegmatis Dionyſij aut Hipparchi, XXVII Septembris Iuliani. Ergo finis eius XXVI Octobris Iuliani. vbi ſane mundus creatus. Vide librum quintum de Emend. Temp. cap. de conditu rerum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 5. *Chaos.*] Præter Hesiodum, Euripides Menalippa:

ὁ δ' οὐρανός τε γαῖά τ' ἦν μορφὴ μία.
ἐπεὶ δ' ἐχωρίσθησαν ἀλλήλων δίχα,
τίκτουσι πάντα, κἀνέδωκαν εἰς φάος
τὰ δένδρα, πετεινά, θῆρας, οὕς θ' ἅλμη τρέφει,
γένος τε θνητῶν. ——

v. 8. *Siue indiuiduis.*] ἀτόμοις. Eandem cæcam materiem quum vocat, vsus est verbo Epicurei dogmatis. Nam Epicurus vult οὐδέποτε ἄτομον ὦφθαι αἰσθήσει. πᾶν τε μέγεθος μὴ εἶναι περὶ ἀτόμους.

v. 10. *Et pene ex nihilo summum est.*] Emendandum auctore Gemblacensi,

Et pene ex nihilo sumptum est. id est cæpit. Pene nihilum vocat τὴν ἄτομον, qua Epicurus nihil exiguius in rerum natura esse dicebat. quod valde exagitat Cicero de Finib.

v. 12. *Siue ignis fabricauit.*] Dogma Heracliti.

v. 13. *habitantque per omne Corpus.*] In fine huius libri:

1 *Sunt autem cunctis permixti partibus ignes,*
2 *Qui grauidas habitant fabricantes fulmina nubes.*

v. 15. *Seu liquor hoc peperit.*] Thaletis Milesij sententia.

v. 16. *ipsumque vocat, qua soluitur ignem.*] Ex Gemblacensi legimus: *ipsumque vorat.* Elegantissime. Firmicus scribit libro tertio ἐκπύρωσιν καὶ κατακλυσμὸν alterum per alterum destrui, & ex eo interitu magnam ἀποκατάστασιν sequi. Liquor igitur vorat ignem, & ignis liquorem. alter alteri pestis est. Censorinus refert Aristotelem scripsisse maximi anni hiemem esse κατακλυσμὸν, æstatem ἐκπύρωσιν, & alterum ab altero alternis destrui.

v. 17. *Aut neque terra patrem.*] Patrem, δημιουργόν. Contra Platonis Timæum, in quo Deus opifex mundi adstruitur.

v. 18. *faciuntque Deum per quatuor artus.*] Deum, τὸ πᾶν, cuius artus, hoc est membra, quatuor στοιχεῖα, secundum veteres Theologos, qui illa τοῦ ὅλου μέρη dicunt, ideoque ἀγέννητα: sed κατὰ διαδοχὴν γενέσεως καὶ φθορᾶς vnumquodque γεννητὸν, hoc est κατὰ μέρος: vt στοιχεῖα; quæ sunt in me γεννητά: at τὰ ὅλα, ἀρχὰς στοιχείων. Nam diuersa, ἀρχαὶ, καὶ στοιχεῖα: quum ἀρχαὶ nihil aliud sint, quam πάντων στοιχείων ἠθροισμένοι ὄγκοι καὶ ὁλότητες τῶν στοιχείων. Qui plura ad hunc locum desiderat, adeat Alexandrum Aphrodisiensem principio Cõmentariorum in secundũ Meteoron. Alioquin Stoici ἀρχὴν τῶν ὅλων dicebãt θεὸν καὶ ὕλην. θεὸν μὲν τὸ ποιοῦν, ὕλην δὲ τὸ ποιούμενον. ἀφ' ὧν τὰ

τέωαρα στοιχεῖα γεγονέναι. Sed non est idem cum hoc nostro. Nam Stoici non faciunt τὰ στοιχεῖα membra θεῶ, vt illi veteres Theologi, de quibus iam diximus. Locus iste non omnibus patebat. Ideo fusius visum explicare.

v. 20. *tum per se cuncta creantur.*] Melius Gemblacensis: —— *quum per se cuncta creantur.*

v. 23. *Quam nexus habilisque.*] Gemblacensis: *Quem nexus habilis, & opus, &c.* Legendum omnino.

Quæ nexus habiles, & opus generabile fingit.

Neque de hac lectione dubitauerit, nisi qui superiora non intelliget. Nexus vocat τὰς στοιχείων συζυγίας. Estque idem, quod non dudum dixerat:

Frigida ne calidis desint, aut humida siccis.

Et puero hoc perspicuum.

v. 24. *Atque omnis partus elementa rapacia reddunt.*] *Reddit* non *reddunt* scribendum, nisi Grammaticæ ludibrium debemus. Nam de eadem concordia discorde, quæ nexus habiles reddit, sermo est, & ideo quæ reddit elementa omnis partus rapacia, aut capacia.

v. 24. *elementa rapacia.*] vel *capacia.* Vult enim ὕλην πᾶσαν φύσιν ὑποδέχεσθαι: quæ propterea πανδεχὲς a Platonicis dicitur: Omnium enim formarum δεκτική. Tamen quod ὕλην τόπον καὶ χώραν vocet, non alienum est a mente huius nostri, qui capacem vocat.

v. 26. *Quod latet.*] Locus ob leue mendum corruptissimus: Pro *superest* Gemblacensis habet *supra est.* rectissime. Lege igitur:

Quod latet, & tantum supra est hominemque Deumque.

Nunquam, inquit, eius rei origo patebit, vtpote, quæ lateat, atque adeo supra ipsum Deum sit, nedum hominis captum. Impia illa sententia illorum Græcorum & Latinorum, Ne Deo quidem possibile esse, quod Plinius dixit *rem Deo improbam* lib. 11. de Hipparcho. Rectissima emendatio. Nam τὸ *Superest* ineptissimum erat.

v. 27. *Sed facies quæcunque.*] Lege *quacunque.* Quæcunque, inquit, est origo mundi, siue principium habet, siue non (nam id in dubio est) quæcunque igitur eius origo est, non dubitatur de forma; tametsi de natali eius.

Pag. 6. v. 2. *flatusque natantis.*] Lege *fluctusque.* & ita Gemblac.

v. 3.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 3. *Æquora perfudit.*] Traiectio Maniliana, *Fluctus natantes Æquora perfudit.* id est fluctus natantes fudit per æquora. Sic supra: *Inque Deum Deus ipse tulit.* Deus Deum intulit.

v. 14. *mediam tenet vndique sedem.*] Eratosthenes:

αὐτὸς μέν μιν ἔτευξε μεσήρεα πάντῃ ὀλύμπου
κέντρου ἀπὸ σφαίρας. διὰ δ' ἄξονος εἰρήρειστο.

v. 16. *fecitque cadendo Vndique ne caderet.*] Idem infra:

Qua caderet, subeat cælum, rursusque resurgat.

Parmenides:

εἴσῃ δ' αἰθερίαν τε φύσιν, τά τ' ἐν αἰθέρι πάντα
σήματα, καὶ καθαρᾶς εὐαγέος ἠελίοιο
λαμπάδος ἔργ' ἀΐδηλα, καὶ ὁππόθεν ἐξεγένοντο.
ἔργα τε κύκλωπος πεύσῃ περίφοιτα σελήνης,
καὶ φύσιν. εἰδήσεις δὲ καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχοντα,
ἔνθεν ἔφυ γε, καὶ ὥς μιν ἄγουσ' ἐπέδησεν ἀνάγκη
πείρατ' ἔχειν ἄστρων. —

Omnino postremos versus expressit Manilius.

v. 18. *Ictaque contractis.*] Partes terræ in medium feruntur, pondus enim habent, donec ad medium peruenerint. Nam quod pondus habet, & secundum pondus mouetur, id eo vsque mouetur, quoad perueniat ad medium, siquidem nihil impediuerit. Quum igitur omnes partes in medium vergant, & minores à maioribus trudantur, ac densentur, propterea quod maiores semper vrgeant vi sua, quia scilicet pollent minoribus: eo facto tandem globi forma prodit: veluti quum e cera pila fit, semper id, quod inæqualiter extat, ac protuberat, in medium truditur fingendo. Igitur contractas plagas τὴν περίληψιν καὶ τὸν συμπιεσμὸν dicit. Atque eam τῆς σφαιρώσεως caussam esse opinatur Aristoteles, quum ait: σχῆμα δὲ ἔχειν σφαιροειδὲς ἀναγκαῖον αὐτήν. ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων βάρος ἔχει μέχρι πρὸς τὸ μέσον. καὶ τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ μείζονος ὠθούμενον οὐχ οἷόν τε κυμαίνειν, ἀλλὰ συμπιέζεσθαι μᾶλλον, καὶ συγχωρεῖν ἕτερον ἑτέρῳ, ἕως ἂν ἔλθοι ἐπὶ τὸ μέσον. Hæc ad verbum mentem Manilij aperiunt.

v. 20. *Quod nisi librato.*] Contra Xenophanem. Pendere enim terram negabat, quam potius κάτω εἰς ἄπειρον καθήκειν contendebat. Ita enim canit:

γαίης μὲν τόδε πεῖρας ἄνω πρὸς ποσὶν ὁρᾶται,
καὶ ῥεῖ προσπλάζον. τὸ κάτω δ' ἐς ἄπειρον ἱκνεῖται.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.23. *Lunave submersos ageret per inania cursus.*] Malim *currus*. *Submersos* dicit, quod ex inferioribus partibus supra orizontem producuntur. Vnde astruit argumentum de rotunditate terræ. Quomodo enim submersos currus in lucem promeret, si terra non esset rotunda?

v.27. *Sed medio suspensa manet, sunt peruia cuncta.*] Conclusio. Quia tellus in medio sita est, secundum ea, quæ demonstrata sunt: ergo omnia peruia sunt. Super subterque terram omnia patent. versiculus sequens alio pertinet.

v.28. *Nam neque fortuitos.*] Contra Epicurum, qui censebat ortus fieri κατ' ἄναψιν, occasus κατὰ σβέσιν, quotiescunque ferat ἡ κατάστασις: item κατ' ἐμφάνειαν τε ὑπὲρ γῆς, καὶ κατ' ἐπιπρόσθησιν.

v.30. *Solisue aßiduos partus.*] Puerilis & ridicula Heracliti sententia. Dicebat Solem ac cætera astra ignem esse: quum in oriente sint, accendi, propter eius partis calorem: in occasu extingui, propter frigiditatem, quæ in occiduis partibus est. verba eius sunt: ἥλιος νέος ἐφ' ἡμέρῃ ἐστί.

v.30. *& facta diurna.*] Lege, *fata.* Semper in hoc scriptore *factum* pro *fatum* commutatur etiam in Gemblacensi. Assiduos partus, & fata diurna Solis intelligit τὴν ἐφήμερον τοῦ ἡλίου φύσιν καὶ φθοράν: quod vaticinabatur Heraclitus. Iamdudum monuimus τὴν φθορὰν fatum verti a Manilio.

v.*. *Inde suos sinuat flexus.*] Tres hos versiculos non habebat Gemblacensis, & merito. Sunt enim ex descriptione Lactei circuli. & quidem mirum, eos non solum in Codice Bonincontrij fuisse, sed etiam ab ipso tanquam legitimo loco positos explicari. Nos iamdudum eos expunximus.

v.31. *Quum facies eadem signis per sæcula constet.*] Post hunc versum continuandus est ille, qui quintus ante hunc legebatur. Itaque versus ita continuandi:

Quum facies eadem signis per sæcula constet:
Qua caderet, subeat cælum, rursusque resurgat:
Idem Phœbus eat cæli de partibus iisdem
Lunaque per totidem luces mutetur & orbes.

Plana sententia. Non, inquit, possum credere Solem aut Mundum quotidie renasci, quum videam easdem vices cæli & astrorum: cælum eadem parte surgere, & occidere, Lunam & Solem eosdem circuitus seruare. Nam vbi versiculus ille legitur, quis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

eius ſententiam, qui ſaltem aliquid in literis videat, intelligebat?

Pag. 7. v. 5. *Nunc his nunc illis.*] Ita hæc leguntur in Gemblacenſi. ——— *quod tempora monſtrant*

Nunc his, nunc illis eadem regionibus orbis
Semper: & vlterius vadentibus ortus ad ortum,
Occaſumve obitus cælo & cum Sole perennet.

Tantum in Gemblacenſi legebatur *ortus.* pro quo *ortum* ſubſtituimus, vt infra *obitum* non *obitus* dixit. Quum, inquit, eadem tempora ſint ſemper iiſdem regionibus orbis, & vlterius vadentibus ortus ad ortum, & contra obitus ad obitum continuetur cum ipſo Cælo & Sole.

v. 8. *Nec vero tibi natura admiranda.*] Duo propoſuit, ſitum Terræ & eius formam. De ſitu iam abſoluit. Sequitur forma, quam rotundam concludit.

v. 8. — *quum pendeat ipſe Mundus.*] Parmenides ad mentem Manilij.

πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρας ἐναλίγκιον ὄγκῳ
μεσσόθεν ἰσοπαλὲς πάντη. τὸ γὰρ οὐκέτι μεῖζον.
οὔτε γε βαιότερον πελάειν χρεών ἐστι τῇ, ἢ τῇ.
τοιοῦτόν γε τὸ ὂν μέσσον τε καὶ ἔσχατον ἴσχει.

v. 18. *Nec patulas diſtenta plagas.*] Puta τραπεζοειδῆ: quod volebat Anaximander. Et multi veterum αἴτιον τῆς μονῆς τῆς γῆς τὸ πλάτος nugati ſunt.

v. 20. *Hæc eſt Naturæ facies.*] Empedocles περὶ τοῦ κόσμου.

ἀλλ' ὅγε πάντοθεν ἴσος ἔφυ, καὶ πάμπαν ἀπείρων,
σφαιρὸς, κυκλοτερὴς, μονίῃ περιηγέι χαίρων,
τόσσον ἔνερθ' αἴδεω, ὅσον οὐρανὸς ἐσ' ἀπὸ γαίης.

v. 24. *Quod globus obliquos.*] Quia quo proprior Soli, eo obliquius illuſtratur. Nothi enim luminis hauſtu, vt Catullus ait, lucet. Parmenides:

αἰεὶ παπταίνουσα πρὸς αὐγὰς ἠελίοιο,
νυκτιφαὲς, περὶ γαῖαν ἀλώμενον ἀλλότριον φῶς.

v. 25. *Hæc æterna manet Diuiſque ſimillima forma.*] Plato: σχῆμα δὲ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ πρέπον, καὶ συγγενές. Vide reliqua in Timæo. Ariſtoteles τῷ παντὶ τὸ σφαιροειδὲς attribuit a neceſſitate, ne ſcilicet vacuum extra relinquat. quod tamen ante eum dixerat Empedoc.

οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει, οὐδὲ περισσόν.

Aſtronomi ἐκ τῶν φαινομένων rotundam formam colligunt: Ptolemæus

mæus ἐκ τῆς ὡροσκοπίων. Platonici vero ita colligunt: Quod tenuiſſimum, ſimpliciſſimum & maxime ſimilarium partium ſit æther. Similarium autem ſimiles ſuperficies. Eiuſmodi vero ſunt ſoli circuli inter planas figuras, globi inter ſolidas, &c.

v.26. *Cui neque principium eſt vſquam*] Ita hæc interpungenda:

Cui neque principium eſt vſquam, neque finis: in ipſo
Sed ſimilis toto remanet, perque omnia par eſt.

In ipſo, id eſt in ſeipſo. vt in Sphæra barbarica: — *populum ſuſpendit ab ipſo*. a ſe ipſo. & — *totus volat vndique in ipſum*. in ſe ipſum. ἑλληνισμός. εἰς αὐτὸν, ἐν αὐτῷ, pro εἰς αὑτὸν, ἐν αὑτῷ.

v. 28. *Sic ſtellis glomerata manent mundumque figurant.*] Lege:

Sic ſtellis glomerata manet, Mundoque figura.

Quis tam alienus a ſenſu literarum, vt vulgatam lectionem tueri velit, neque ad congruentiam ſermonis, neque ad mentem auctoris?

v. 29. *Iccirco terris non omnibus omnia ſigna.*] Duobus argumentis diſputationem ſuam munit: ἐκ τῆς πόῤῥωθεν ſcilicet, καὶ ἐκ τῆς ἐγγύθεν: quorum alterum ἐν ὑπομνήσει verſatur, alterum ἐν κοινῇ ἐννοίᾳ καὶ αἰσθήσει. Nam omnia pondera deorſum vergere, & eo dato terram σφαιροειδῆ probare, primum ἐκ τῆς κατὰ μέσον φορᾶς, deinde ὅτι πᾶν σῶμα ἐπὶ τὸ αὐτοῦ ἄρτημα νεύει, ea vere eſt ἡ πόῤῥωθεν ὑπόμνησις. Longe enim quanquam ex confeſſis petitum argumentum. At ex mari, item ex ſtellis, vt in Canopi exemplo, quod adfert, & eiuſmodi ſimilibus idem probare, id τῆς ἐγγύθεν eſt. Senſu enim percipimus. Sic ἐκ τῆς ἐγγύθεν terræ rotunditatem colligit Plinius; quem vide lib. II. cap. LXX. vt Ptolemæum in primo magni operis, vt alios taceam.

v. 30. *nuſquam inuenies fulgere Canopum.*] Canopus eſt fulgida ſtella in malo auſtrino nauis Argus. Ita omnes veteres, præter Hyginum, qui τὸ ἔσχατον τοῦ ποταμοῦ Canopum vocatum ſcribit. Et idem ſcribit Capella ab Hygino mutuatus. Alio nomine ab adulatoribus aulæ Ægyptiacæ hæc ſtella dicta fuit Ptolemæus. Canopus igitur ὁ λαμπρότατος ἐν τῷ νοτίῳ τοῦ Ἀργοῦς πηδαλίῳ nō videtur niſi Rhodo in Auſtrum pergentibus. Canopum Gadibus & Cnidi videri, quia in eadem inclinatione ſunt, teſtis Strabo. Et quidem Cnidij diu oſtendebant turrē, ſeu ſpeculam, ex qua Eudoxus eorū popularis Canopū ſpeculari ſolebat. Ab eo eam turrim magna veneratione obſeruabant, & σκοπὴν Εὐδόξου vocabant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v,32. *Sed quærent Helicen.*] Falſum. Hodie Alexandriæ Canopus extat ſupra orizontem plane conſpicuus, item tota Vrſa maior, ſiue Helice cum principio Virginis. Itaque Sole in quinto gradu Piſcium ſubtus Orizontem Alexandrinum demerſo, tota Helice, & Canopus e regione, in ortiuo finitore veſpere conſpicui ſunt. Hoc tantum debebat dicere Manilius, Canopum in Ægypto apparere, qui in Græcia numquam videtur. & argumentum tritiſſimum eſt. Sæculo Manilij Sole circiter in xxiii parte Aquarij occidente, ambo Helice & Canopus ἀκρόνυχοι toti ſupra finitorem extabant.

Pag. 8. v. 2. *Te teſtem dat, Luna, ſui.*] Et hoc vnum ex vulgatiſſimis argumentis τῶν ἐγγύθεν: deliquia Lunaria ab iis prius videri, qui propius a Sole oriente abſunt. Vnde terræ rotunda forma colligitur, cuius κυρτώματα officiunt, ne eclipſim videant eodem tempore, qui remotiores ſunt occidentem verſus.

v. 8. *Seraque in extremis.*] Lunæ delinquenti crepitu æreorum vaſorum ſuccurri ſolitum ſi pluribus probare velim, & lectorum iudiciis diffidam, & meo otio abutar. Pleni ſunt libri veterum hiſtoricorum, & Poetarum. Plinius: *Deliquio Solis & Lunæ veneficia arguente mortalitate; & ob id crepitu diſſono auxiliante.* Turcæ & Muhammedani omnes idem faciunt hodie. Sed miratus ſum Bonincontrium hoc factum vidiſſe in municipio ſuo Miniatenſi.

v. 9. *Simul icta per omnes.*] Icta, vel quia amiſit lucem, vnde & Arabibus eclipſis انكساف id eſt percuſſio: vel & Iudæis dicitur לקוי quia dicebatur vapulare veneficis mulieribus. Martialis:

Quum ſecta magico Luna vapulat Rhombo:

Nam & Martiali ſecta eſt, quod hic icta. Sane percuſſam Lunam dicit Lucanus, quum deficit:

Terrarum ſubita percuſſa expalluit vmbra.

v. 9. *per omnes Deficeret.*] Exemplum. Defectus Lunæ, qui accidit pugna ad Gaugamela, viſus hora ſecunda noctis Babylone, Sole occidente in Calabria. Itaque Toleti non potuit videri. Ita per omnes gentes non poteſt deficere Luna, vt loquitur Manilius. id eſt, per omnes gentes defectus idem non videtur. Cauſſa, tumor terræ, vt argumentatur.

v. 11. *Sed quia per teretem.*] Non eſt quidem abſoluti orbis,

ſi campos,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

si campos, montes, ac valles spectes. sed eius amplexu si capita linearum comprehendas in ambitu, tunc plane σφαιροειδὲς σχῆμα efficitur. Terra enim non est σφαῖρα, sed σφαιροειδής. Nam σφαῖρα vbique ὁμαλή. At σφαιροειδὲς habet εἰσοχὰς καὶ ἐξοχάς. Scio aliud σφαιροειδὲς esse apud Archimeden.

v.17. *Hanc circum variæ.*] περίοικοι.

v.20. *Sub pedibusque iacet.*] ἀντίχθονες, ἀντίποδες.

v.23. *Hinc vbi ad occasus.*] Sane legendum *ab occasu.* Quis dubitat Solem ἐκ διαμέτρου intelligi? Nam Sol in occasu constitutus respicit ortus nostros: & ab occasu nostro oritur aliis. Quod si ortus adiectiue accipiatur, quid absurdius poterit dici, quam Solem ortum aspicere ad ortus nostros?

v.23. *Hinc vbi.*] Gemblacensis *Hanc.* male.

v.25. *Et cum luce refert operum vadimonia terris.*] Sic eodem modo Plinius dixit *vadimonia tempestatum*, τὴν ἐμπροθεσμίαν τῶν χειμώνων τοὺς ἐμπροθέσμους χειμῶνας.

v.26. *somnosque in membra locamus.*] Negamus Latine dictum, somnos in membra locare: sed, membra somno & in somnos locare. Gemblacensis, *somnos in membra locamus.* Nos legimus, *somno sic membra locamus.* Non admittemus hanc κακοζηλίαν, vt dictum sit, *somnos in* pro *in somnos.* Puerile & nugatorium.

v.27. *Pontus vtrosque suis.*] Creberrimum Arato & huic scriptori, Oceanum & vndam ἀντὶ τοῦ ὁρίζοντος καὶ τῆς περάτης vsurpare.

v.27. *distinguit & alligat.*] Distinguit nos orizon noster ab illis, qui vltra orizontem nostrum incolunt. alligat idem nempe occasus nostros cum illorum ortibus.

Pag.9.v.1. *Alter vt alterius.*] Potest legi: *Alterum vt alterius.* Eleganter autem τὸ *faciatque feratque* expressit τὸ ποιητικὸν, καὶ τὸ πάσχον. τὸ ποιητικὸν, τὴν πρώτην αἰτίαν. τὸ πάσχον, τὸ ὑποκείμενον.

v.5. *Quæ media obliquum.*] Auctore Gemblacensi corrige: *Quæ media obliquo præcingunt ordine mundum.*

v.8. *Omnia quæ poßis cælo variare sereno.*] Melius Gemblacensis, *cælo numerare sereno.* Ita reponendum.

v.10. *Vt sit idem Mundi primum.*] Zodiacum Mundi arcem vocat, quod ex eo ortus & interitus præcipuæ causæ defluunt, & quod, vt ipse ait, ex eo ratio fatorum ducitur omnis. Ab eo igitur merito orditur, vt primum sit loco, & ordine, quod Mundi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

continet arcem. Sic auctor Alcabicij a Nitak, hoc eſt a Circulo Zodiaco, ab eadem cauſſa orſus eſt.

Pag. 9. v. 12. *Reſpicit admirans aduerſum.*] Lege *auerſum.* Neque enim Taurus eſt aduerſus Arieti, cum clunes eius ſint oppoſitæ Arieti. Alioqui contradiceret ſibi, qui dicat Taurum ſummiſſo vultu vocantem Geminos. Reſpicit igitur Geminos. Proinde auerſus eſt Arieti. Stupidum eſſe oportet, qui aliter cenſeat, & præterea ignarum ἀστροθεσίας. Semper aduerſum pro auerſo poſitum in his libris perperam, vbi de Tauro agitur.

v. 13. *Summiſſo vultu.*] ἐκ τῆς ἀστροθεσίας deſumptum eſt. Eſt enim ingeniculatus, & tanquam bos humi procumbens. vnde & interpres Ptolemæi κυρτὸν vocat, Lucanus curuatum.

——— niſi poplite laſſo
Vltima curuati procederet vngula Tauri.

Quare ideo πτηλιὼς Arato dicitur: & alibi a Manilio flexus, item nixus. Eſt autem, vt diximus, auerſus Arieti, aduerſus Geminis.

v. 16. *Attrabit ardenti.*] Libra Scorpium dicitur attrahere ideo, quod Scorpij Dodecatemorion in Libra finitur, atque abſoluitur. Nam eius Chelæ partem Libræ occupant. Vnde Chelarum nomine etiam Libra intelligitur tam apud hunc noſtrum, quam alios ſcriptores. Et Græci notant τὰς χηλὰς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ζυγὸν καλεῖσθαι.

v. 17. *Contentum dirigit arcum.*] Gemblacenſis, *contento dirigit arcu.* quod ſine dubio verum eſt. Dirigere Manilius ponit abſolute, vt Tertullianus ſemper: eſtque quod Homerus dicit τιτύσκεσθαι. ἀντιτιτυσκόμενος, contra dirigens. Sic in Apoteleſmatis:

Cancer in aduerſum Capricorni dirigit aſtrum.

v. 18. *miſſurus iamque ſagittam*] Decurtata locutio, *iamque* pro, *iamiamque.*

v. 19. *Tum venit anguſto.*] Et hic quoque ἐκ τῆς ἀστροθεσίας anguſtum Capricornum dicit, quod contractior ἐν χειρογραφίᾳ pingeretur. Infra:

Aſt anguſta fouet Capricorni ſidera Veſta. Item:
Tuque tuo, Capricorne, gelu contractus in aſtris.

vel quia a centro oculi ad Capricornum linea ducta humillima eſt omnium, quæ ab oculo ad Signiferum ducuntur. Aratus de Capricorno: ——— αὐτὰρ ὅγε προτέρω καὶ νειόθι μᾶλλον
κέκλιται αἰγόκερως, ἵνα τε τρέπετ' ἠελίοιο.

Qui legunt *Augusto*, valde eos fugit ratio. Nam quid est Capricornus Augusto sidere flexus? De Augusto sub Capricorno nato alibi dicetur. Idem accidit loco Iuuenalis Satira x, vt *Augusta* pro *angusta* legeretur. — *Augusta Caprearum in rupe sedentis.* Nam ita habent boni codices. Et tamen eo iure possunt Capreæ dici Augustæ, quo Capricornus Augustus. Neutrum tamen ad mentem auctoris sui.

v. 20. *Post hunc inflexam diffundit.*] Lege *defundit*. Diffundere est infundibulo in vas inuergere. Defundere est vas deplere. Sic Diffusores olearij dicebantur, qui in vasa olearia oleum infundebant: erantque auctorati in municipiis, vt in his regionib. diffusores vinarij, & ceruisiarij. In veteri inscriptione: EQ. R. DIFFVS. OLEARIO. EX. BAETICA. Id est, Equiti Romano, Diffusori oleario.

v. 21. *Piscibus assuet :: auide.*] Nam alter ex gemellis piscibus cognomine νότιος deglutit aquam ex vrna Aquarij defluentem. In prima Institutione: — *& effuso gaudentes æquore Pisces.*

v. 26. *In diuersa situ.*] Scribe *sitæ*. Et ita Gemblacensis. Exprimit Aratea:

ἔμπαλιν εἰς ὤμοις τετραμμέναι. ——

v. 28. *Libratumque regit.*] Axis non regit orbem, sed gerit. Ita repone. Germanicus de Axe: *Librataſque tenet terras.* ——

v. 30. *Æthereosque rotat cursus immotus*] Ex Arateis, quæ Manilius reddidit, apparet distinguendum:

Æthereosque rotat cursus. immotus at ille, &c. Nam hoc vult: Ipse rotat, at non rotatur. αὐτὰρ ὅγ' οὐδ' ὀλίγον μετανίσεται.

v. 32. *directus conspicit*] Qui mediocriter Latine scit, videt verbum, quod Grammatica absolutum vocat, hic substituendum ἀντὶ τοῦ *conspicit*. Et tirunculo paret *constitit* legendum. ἄρηρεν. Reddit enim Aratea, vt solet. —— ἀλλὰ μάλ' αὔτως

Ἄξων αἰὲν ἄρηρεν. —— Ideo Auienus eadem vertens eodem verbo, quo Manilius vsus:

—— *vt semel hærens Constitit.* —— Ecquod genus loquendi est? Axis conspicit, directus per medium orbem. Quid quod necessarium est verbum *constitit*. Immotum enim vult designare. Aliter nugaretur.

v. 33. *Nec vero e solido stat robore corporis eius.*] Legendum *robur*. Error natus, quia *robor* veteres librarij scribebant. Nec

vero

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

vero, inquit, robur eius corporis constat e solido. Non affingenda est ei robusta materia, quia mundum sustineat. neque pars est terræ, quod terram gerat, vt videtur velle fabula Græcorum de columna Atlantis: sed tenuissimam Vniuersi partem λόγῳ tantum θεωρητὴν ponendum esse. Nam in medio corporis, quod circulari motu agitatur, manet aliquid, circa quod mouetur. Mundus autem circa Axem mouetur. Igitur Axis est pars Mundi, non vtique ex solida materia. neque graue pondus habebit ideo, quod ferat onus ætheris alti. Est enim ἀσώματος γραμμή. Propterea tenuem, hoc est ἀσώματον vocat Manilius: tametsi alia ratione vocetur σῶμα, & hic corpus illi attribuatur per relationem scilicet καὶ τῶν πρός τι.

v. 33. *corporis eius.*] Gemblacensis *corporis ei.* Etiam Lucretius primam τοῦ *ei* producit. Nihil tamen mutandum censeam. Nam in tam inquinato exemplari prudenter agendum, nisi ridiculi esse volumus.

Pag. 10. v. 5. *vt verti non possit in ipsum.*] More suo dixit *in ipsum* pro in se ipsum. Vsque adeo, inquit, est tenuis Axis, vt ipse circa se ipsum moueri non possit, quomodo Mundus circa ipsum mouetur. Quod si aliquis dicit circa suum centrum moueri, impossibilia dicit. Nam quum centrum sit ὅρος ἀσώματος, non poterit manere interea, dum illa, quorum est ὅρος, mouentur. Non enim per se subsistit centrum. Igitur si non manet centrum, neque per se mouebitur. Videndum tamen, an præstaret legi, *id ipsum.* Quod sane verius est. Adeo tenue, vt id ipsum quidem non vertatur, circa eum autem omnia vertantur. Vera est lectio illa.

v. 6. *Nec iam inclinari.*] Per inclinationem intelligit duas κατ' εὐθεῖαν κινήσεις, τὴν ἄνω καὶ τὴν κάτω. Nam κλίσις constat ex vtraque. Quod addit — *nec se conuertere:* intelligit τὴν περίεξ.

v. 6. *nec se conuertere in orbem.*] Iam explicauimus. Etenim & in vniuersum siquid moueri oportet secundum locum, necesse manere aliquod corpus, a quo, aut circa quod moueri debet. Hæc præclare Philosophus & in libris de Cælo, & ἐν τοῖς περὶ κινήσεως ζώων.

v. 8. *Ipse videt circa.*] Aratus — περὶ δ' οὐρανὸν αὐτὸν ἀγινεῖ.

v. 11. *decircinat arcton.*] Lege *arcum.* Aratus iisdem verbis, sed de minore: Μειοτέρη γὰρ πᾶσα περιστρέφεται στροφάλιγγι. hoc est:

Arcum nanque minor decircinat Vrſa minorem.

v.14. *Auguſto Cynoſura breuis.*] Aratus: ἡ δ' ἑτέρη ὀλίγη μέν.— Theo: τῷ φωτὶ ὀλίγη ἐστίν. ἀμυδροτέρα γάρ.

v.15. *ſed indice vincit Maiorem Tyrio* —] Aratus: — ἀτὰρ ναύτῃσιν ἀρείων. Propterea φοινίκη dicta fuit. Auctores Hyginus, & Scholiaſtes Germanici. Alij dicunt Thaletem Phœnicem fuiſſe, & primum Phœnicibus popularibus ſuis Cynoſuram indicaſſe, vt etiam Callimachus teſtatur in Choliambis,

ἔπλευσεν εἰς Μίλητον. ἦν γὰρ ἡ νίκη
Θάλητος, ὅς τἄτ' ἄλλα δέξιος γνώμην.
καὶ τῆς ἁμάξης ἐλέγετο σταθμήσασθαι
τοὺς ἀστερίσκους, οἷς πλέουσι φοίνικες.

Atque vt hoc non ignotum doctis, ita illud pauciſſimis, Vrſam Ἀγάνναν vocatam. Heſychius: ἀγάννα, ἡ ἐν οὐρανῷ ἄρκτος.

v.18. *vtraque caudam.*] Rotunde vertit Aratea:

αἳ δή τοι κεφαλὰς μὲν ἐπ' ἰξύας αἰὲν ἔχουσιν
ἀλλήλων, αἰεὶ δὲ κατωμάδιαι φορέονται
ἔμπαλιν εἰς ὤμους τετραμμέναι.——— Et in veteri Sphæra:
———ἀμφὶ μὲν πόλον
ἄρκτοις διπλᾶς πρὸς νῶτα νεύσας τόπους
ἀντιστρόφοις οὔραισιν ἀλλήλαιν φοραῖς
σκολιαῖσιν εἴργει μὴ πελάζεσθαι δράκων.

v.20. *amplexus vtrunque*] Aut *vtrinque* aut *vtranque* legendum.

v.22. *Ne coeant.*] Verba ex veteri Sphæra, quæ modo protulimus. εἴργει μὴ πελάζεσθαι δράκων.

v.26. *Hinc vicina Poli.*] Legendum *Polis*. Nam aliæ ſtellæ vtrique polo, aliæ Zodiaco vicinæ. Zodiacum autem vocat Cæli flammas, quod per eum Sol feratur.

v.27. *Quæ quia diſsimilis.*] Ab aere ſtellas temperari vult: quaſi ab aere vires accipiant, & non potius aerem inficiant ipſæ. Simile quid Ptolemæus de Luna, cui humectandi vim ideo tribuit, quod terræ vaporibus vicinior ſit. Nimirum perſpicue hoc vult, Lunæ humiditatem & frigiditatem a terra eſſe. Idem tinnit eius ſententia, quæ concludit Saturnum minus humectare, quod a terræ vaporibus remotiſſimus ſit. Ergo ſupra Lunam omnia, etiam Luna ipſa, erunt corruptioni obnoxia, ſiquidem vera prædicat. Cardanus ſententiam interpretatione lenire conatur: Lunam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Lunam non infici vaporibus, ſed ab ea vapores trahi. Quod longe alieniſſimum ab hypotheſi Ptolemæi: qui diſerte ſcribit Lunam perinde humectare, quod terræ vaporibus vicina ſit, vt calefacere, quia & radiis Solis afficitur. Si afficitur a terra, quomodo terram afficiet, vt vult Cardanus? Qui Ptolemæum hic defendunt, fruſtra ſunt. Quemadmodum igitur Ptolemæus vim humiditatis Lunaris τῇ περιγειότητι, & ſiccitatis Saturniæ τῇ ἀπογειότητι attribuit, ita etiam Manilius noſter ab eadem Philoſophia vires ſtellarum cenſet non ex ipſis, ſed ex vicinitate aut interuallo.

v.18. *Frugiferum ſub ſe reddunt.*] Ex Arato de Zodiaco ad verbum pene.

——— καὶ οἱ περὶ τοῦτον ἰόντι
Κύκλον ἀέξονται πᾶσαι ἐπικάρπιοι ὧραι.

Propterea Zodiacus Lucano dicitur — *varij mutator circulus anni.* Peripatetici ad mentem Arati & Manilij: ἡ τῶν ἄστρων καὶ καθόλου τῶν οὐρανίων περιφορὰ τῆς τῶν ἔνδον ἁπάντων σωμάτων διοικήσεως ἐστὶν αἰτία. ἡ γὰρ ποιὰ κίνησις αὐτῶν τὰς τροπὰς ποιεῖ τοῖς τῇδε καὶ μεταβολὰς, ἐξ ὧν χειμῶνος καὶ θέρους, καὶ ἡ τῶν ἄλλων καιρῶν ὕπαρξις, ἐξ ὧν γένεσις καρπῶν, καὶ φυτῶν, ἀφ' ὧν τρέφεται τὰ ζῶα καὶ γίνεται τὴν ὕλην ἐξ αὐτῶν χορηγούμενα. Sed non dicunt hæc omnia accidere ab aere, aut interuallis, vt Manilius, ſed ἀπὸ τῆς ποιᾶς αὐτῶν κινήσεως.

v.30. *Nixa venit ſpecies.*] Aratus dicit non habere nomen.

——— τὸ μὲν οὔτις ἐπίσταται ἀμφαδὸν εἰπεῖν,
οὐδ' ὅτεῳ κρέμαται κεῖνος πόνῳ. ———

Sed Hygenus dicit vocatum Cetea, Κητέα. alij Herculem. Vide Hygenum & Feſtum Auienum. Apud Aratum legimus ὅτεῳ non ᾧτινι.

v.32. *Quod ſimilis iunctis.*] Cuinam eſt ſimilis? De hoc ſilentium: neque mirum. Corruptus enim locus. Legebamus *Cui ſimilis. Cui* Bootæ ſcilicet. βοώτης eſt bubulcus. Arctophylax, inquit, dicitur & βοώτης ſiue bubulcus. Quare? quod bubulco aut bootæ ſimilis inſtat iunctis iuuencis. Sed & Gemblacenſis habet *Quod ſimilis.* Poteſt etiam eſſe ſolens error in illo exemplari *Quod,* pro *Quoi.* vt alibi non ſemel aperiemus. Igitur *Quoi ſimilis iunctis inſtat de more iuuencis,* exprimit Aratea:

ἐξόπιθεν δ' Ἑλίκης φέρεται ἐλάοντι ἐοικὼς
Ἀρκτοφύλαξ, τόν ῥ' ἄνδρες ἐπικλείουσι βοώτην. id eſt:

Post Helicem instanti similis de more iuuencis
Artophylax sequitur. quidam dixere bubulcum. Ouidius:
Artophylax formam terga sequentis habet.

Quoi similis.] Nimirum τῷ βοώτῃ. id est τῷ βοηλατοῦντι instanti iuuencis. Cæsar Germanicus:

Inde Helicen sequitur senior, baculoque minatur,
Siue ille Arctophylax Bacchio munere cæsus
Icarus ereptam pensauit munere vitam.

Ita enim olim deprauatissimos illos versus corrigebamus. Quod Aratus ἐλάοντι ἐοικὼς, & Manilius *instat de more iuuencis*, ipse verbo Agricolarum dixit *baculo minatur*. Nam minari boues est, quod Græcis ὁμοκλεῖν, & Tibullo increpare:

Aut stimulo tardos increpuisse boues.

& Ouidius illas ὁμοκλὰς bubulcorũ minas vocat primo de Ponto:

Addiscam Getici quæ norunt verba iuuenci,
Assuetas illis adiiciamque minas.

Inde minari ἀντὶ τοῦ βοηλατεῖν. Tamen minare inferior vetustas dixit, non minari. quo verbo Apuleius, Hieronymus in Bibliis Latinis, & alij æquales illorum temporum vsurparunt. Idiotismus Italicus, Hispanicus, Gallicus retinet hactenus. Baculo minari quum dicit, intelligit Pedum pastorale, quod in Asterismis dicitur κολόρροβος, id est καλαύροψ. Adiicit Germanicus Arctophylacem a nonnullis Icarum vocari. Propterea Septemtriones Icarios boues vocat Propertius:

Flectant Icarij sidera tarda boues.

Malim vero legere ex Gemblacensi.

Quod stimulo iunctis instat de more iuuencis.

Sunt enim ad verbum ex Arato:

ἐξόπιθεν δ' Ελίκης φέρεται ἐλάοντι ἐοικὼς
Αρκτοφύλαξ, τόν ῥ' ἄνδρες ἐπικλείουσι βοώτην,
οὕνεχ' ἁμαξαίης ἐπαφώμενος εἴδεται ἄρκτου.

Manilius:

A tergo nitet Arctophylax, idemque bootes,
Quod stimulo iunctis instat de more iuuencis.

Nam booten, id est bubulcum eapropter dictum scribit, quod stimulo instet bubus. Ergo *Quod* ex Arati οὕνεκα.

v. 33. *Arcturumque rapit medio sub pectore secum.*] Medio sub pectore, Arato ὑπὸ ζώνῃ ex Eudoxo. Geminus: ἀνὰ μέσον τῶν σκελῶν τοῦ ἀρκτοφύ-

ἀρκτοφύλακος. item in Aſteriſmis: ὁ μεταξὺ τῶν μηρῶν ὁ καλούμενος Ἀρκτοῦρος ὑπόκιρρος. Vitruuius: *Ab eo non longe conformata eſt Virgo, cuius ſupra humerum dextrum lucidiſſima ſtella nititur, quam noſtri prouindemiatorem, Græci προτρυγητὴν vocitant. candens autem magis ſpecies eius eſt. Colorata item alia contra eſt ſtella media genuorum cuſtodis Arcti, qui Arcturus dicitur.* Ita enim ille locus diſtinguendus Vitruuij, in quo ſtella colorata dicitur, quæ in Aſteriſmis ὑπόκιρρος. Totus locus hodie mendoſiſſime legitur, ne ab interprete quidem doctiſſimo intellectus. Hipparch. Booten collocat in Zona vt Eudoxus, & Aratus.

Pag. 11. v. 1 *Claro volat orbe corona.*] *Volat* Manilio eſt, quod Arato δεδήει, ἄηται, στρέφεται, εἰλεῖται, ἐλίσσεται, & ſimilia. Mala vero fide dixit Parte alia. Nam corona ſita eſt inter Arctophylacem, & τὸ ἐν γόνασι. Male etiam A tergo nitet Arctophylax. corona enim interiecta eſt. Sed ex opinione vulgi dicit.

v. 2. *nam ſtella vincitur vna.*] Nimirum omnium ſeptem reliquarum maxima, vnica ſecũdæ magnitudinis. Frontis meminit, quia & puellam ipſam κατηστείσθαι vult, vt patet ex Sphæra barbarica.

v. 3. *Circulus in medio.*] Perturbata ſententia huius loci ita ex Gemblacenſi reſtituitur:

——— *nam ſtella vincitur vna*
Circulus, in media radians quæ proxima fronte,
Candidaque ardenti diſtinguit lumina flamma,
Gnoſſia deſertæ & fulgent monimenta puellæ.

v. 3. *in media radians quæ.*] ἐλλιπισμός. ὅστις λαμπρότατος κατὰ τὸ μέτωπον. Supplendum enim ἐστί.

v. 5. *Gnoſſia deſertæ fulgent*] Gemblacenſis: *Gnoſſia deſertæ & fulgent.* ſine qua fultura corruebat contextus totius ſententiæ.

v. 6. *At Lyra deductis.*] Inepte. Lege *diductis.* vt dicuntur diducta brachia, quomodo illa cornua brachia dicuntur Hygino, pectines Scholiaſtæ Germanici, quum tamen alias pecten ſit πῆχυς. Qui ſcit quæ figura fuerit veteris Lyræ, nunquam poterit dubitare recte a nobis *diductis* correctum fuiſſe. Sic in eadem notione infra de Cycno: *Nunc quoque diductas volitat ſtellatus in alas.* Vbi par error. Nam notio verbi deducere in illo verſiculo —*tenuis deducitur Axis*, non poteſt hic locum habere. Ibi enim deducitur, eſt διάγεται, a polo ad polum traiicitur. Itaque nihil eſt diſſimilius. Sunt pueriles σκιαμαχίαι.

v. 13. *Serpentem magnis.*] Quis tam cæcus, vt non videat hic non ſolum perturbatum ſenſum eſſe ob menda codicum, ſed etiam traiectionem vnius verſiculi factam eſſe? Apponemus locum integrum, quomodo legendum cenſemus, imo quomodo ratio poſtulat legi.

Serpentem magnis Ophiuchus nomine ſignis
Diuidit, & toto mergentem corpore corpus
Explicat, & nodos ſinuataque terga per orbes
Expedit, effuſis per laxa volumina palmis.
Reſpicit ille tamen molli ceruice reflexus.
Semper erit paribus bellum, quia viribus æquant.

Quibus verſibus quis meliores ſuper hac re aut facere, aut exigere velit? Valde alienum a Muſis eſſe oportet, qui hanc venuſtatem non capit. At quæ abſurditas in vulgata lectione erat? Ex ipſa ergo ſchedographia pulchre Serpentarium nobis propoſuit.

v. 14. *Diuidit.*] Quia vtraque manu anguem tenet, vt ex vno duos efficere videatur.

v. 14. *& toto mergentem corpore corpus Explicat.*] Nam pingitur Serpentarius expediens ſpiras & volumina Serpentis. Mallem *& torto.* In Gemblacenſi hoc verſu inducto alius ſuperſcriptus erat:

——— *atque etiam toto ingens corpore corpus Explicat.* ———

v. 15. *vt nodos.*] Et ſententia poſtulat legi *& nodos*, & Gemblacenſis ita habet. Totus autem locus adumbratus ex illo II Æneidos: *Ille ſimul manibus tendit diuellere nodos.*

v. 16. *Et dedit.*] Ex hoc monſtro lectionis veram eruimus *Expedit.* Nam, vt diximus, pingitur ἐν σχεδιογραφίᾳ expediens volumina Serpentis. vtraque enim manus onerata pingitur ſerpente. Aratus: ἀμφότεραι δ' ὄφιος πεπονείαται. Traiiciendus autem fuit ante illum: *Reſpicit*, &c. Nam eſt concluſio totius σχεδιογραφίας. *Diuidit, Explicat, Expedit* pro eodem ponit.

v. 17. *Reſpicit ille tamen.*] Eleganter. Flexa enim ceruice ad caput Ophiuchi ſinum anguis obuertit; vt quidem vult Manilius. Nam aliter habet σχεδιογραφία. Aratus:

——— ἀτὰρ οἱ ὄφις γε δύο στρέφεται μετὰ χερσὶν
δεξιτερῇ ὀλίγος, σκαιῇ γε μὲν ὑψόθι πολλός.

Alte enim erigitur ſupra ſiniſtram manum.

v. 23. *Nunc quoque deductas.*] Par vitium ſuperiori, Nam & hic quoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

quoque *diductas* legendum. volanti enim & alas diducenti similis. Aratus de Aquila:

αὐτὰρ ὅγ' ἀΐσσοντι ποτὴν ὄρνιθι ἐοικώς.

Quis mediocriter Latine docto persuaserit, deducere alas esse explicare alas? Quod autem diductis alis pingatur in ἀφροδισίᾳ, testes Asterismi.

V. 25. *Tum magni Iouis.*] Mœro Poetria Byzantina dicit de Aquila, quæ alibi temere non reperias:

Ζεὺς δ' ἄρ' ἐνὶ Κρήτῃ τρέφετο μέγας. οὐδ' ἄρα τίς νιν
ἠείδει μακάρων. ὁ δ' ἀέξετο πᾶσι μέλεσσι.
τὸν μὲν ἄρα τρήρωνες ὑπὸ ζαθέῳ τρέφον ἄντρῳ
ἀμβροσίην φορέουσαι ἀπ' ὠκεανοῖο ῥοάων.
νέκταρ δ' ἐκ πέτρης μέγας αἰετὸς αἰὲν ἀφύσσων
γαμφηλῇ φορέεσκε ποτὸν Διῒ μητιόεντι.
τὸν καὶ νικήσας πατέρα Κρόνον εὐρύοπα Ζεὺς
ἀθάνατον ποίησε, καὶ οὐρανῷ ἐγκατένασσεν.
ὡς δ' αὔτως τρήρωσι πελειάσιν ὤπασε τιμήν,
αἳ δή τοι θέρεος καὶ χείματος ἄγγελοί εἰσι.

V. 26. *Assueto volitans.*] Maniliana locutio, *Assueto*, magis assueto. In prima Institutione: *Quo mirer*: quo magis mirer. Fortasse propius assueto. Aratus de Sagitta:

——— ὁ δέ οἱ παραπέπταται ὄρνις
ἀσσότερον βορέω. σχεδόθεν δέ οἱ ἄλλος ἄηται
οὐ τόσσος μεγέθει χαλεπὸς γέμεν ἐξ ἁλὸς ἐλθεῖν
νυκτὸς ἀπερχομένης, καί μιν καλέουσιν ἀητόν.

Male in omnibus codicibus Arateis ἀήτης pro ἄητον.

V. 26 *gestet ceu fulmina.*] Gemblacensis: *gestet cui.*

V. 32. *Et finitur in Andromeda.*] Equus est ἡμιτελὴς καὶ ἡμίτομος. Aratus:

οὐδ' ὅγε τετράπος ἐστίν. ἀπ' ὀμφαλίοιο γὰρ ἄκρου
μεσσόθεν ἡμιτελὴς περιτέλλεται ἱερὸς ἵππος.

Stella vero communis contingit Andromedam, discernens eius caput ab Equi intercisione, quia dimidiatus est, vt diximus, non integer. In Sphæra veteri:

ἵππῳ συνάπτουσ' Ἀνδρομέδα τὸ κρᾶτ' ἔχει
τὸν αὐτὸν ἵππου γαστρὶ κοινὸν ἀστέρα.

Hyginus de Equo: *In vmbilico nouissimam vnam, quæ Andromedæ caput vocatur.* Vitruuius: *Lucidissima stella finit ventrem Equi, & caput Andromedæ.* Vocatur in asterismis ὁ κοινὸς ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἀστήρ.

v. 32. *quam Perseus armis Eripit.*] Valde falluntur, qui putant hic de Andromeda a Perseo liberata intelligi. Imperiti aspicientes ad illam fabulam locum corruperunt. At periti Latinitatis sciunt, Perseus, Orpheus, Theseus apud poetas illius sæculi ne apud posteriores quidem eruditiores trisyllabum esse posse. In quibusdam vidimus, sed corrupte, vt in Culice. Præterea, vt diximus, non hic de fabula, sed de astrothesia Andromedæ & Persei sermo est. Itaque sine dubio legendum:

——— *quam Perseos armus*

Excipit & sociat sibi. ——— Nam armus Persei excipit pedes Andromedæ, & coniungit sibi. Eudoxus: παρὰ δὲ τοὺς πόδας τῆς Ἀνδρομέδας ὁ Περσεὺς ἔχει τοὺς ὤμους, τὴν δεξιὰν χεῖρα πρὸς τὴν Κασσιέπειαν ἀποτείνων· τὸ δ' ἀριστερὸν γόνυ πρὸς τὰς Πλειάδας. Aratus μεταφράζων:

ἀμφότεροι δὲ πόδες γαμβροῦ ἐπισημαίνοιεν
Περσέος, οἵ ῥά οἱ αἰὲν ἐπωμάδιοι φορέονται.

Hoc frænabit eorum sententias, qui huic nostræ emendationi obluctantur.

v. 33. *Eripit.*] Correximus *Excipit.* Nam nugatorium est Andromedam eripi armis a Perseo, quæ semper vincta in astris fingitur. Vt taceam aliam esse mentem poetæ aliud, quam liberationem Andromedæ, proponentis.

v. 33. *& sociat sibi.*] Quia Andromedæ pedes eius armi excipiunt. Tam sociatam Perseo, id est coniunctam vult, quam iniquo spatio disiunctum Deltoton. Quid? Dicendum est Perseum eam vindicare armis, & sibi vxorem coniungere? Non, si sapimus.

Pag. 12. v. 1. *quod terna lampade dispar Conspicitur.*] Gemblacensis: ——— *quod tertia lampada.* — Omnino scribendum: *quoi tertia lampada.* Ita semper Gemblacensis *Quod* pro *Quoi.* cui, inquit, tertia lampada est dispar duabus reliquis. Non enim intelligit vnum latus esse inæquale duobus reliquis, vt sit triangulum isosceles: sed de tribus stellis, qui sunt limites trigoni, vnam esse lucidiorem cæteris. Scholiastes Germanici: *Habet autem stellas tres, in singulis angulis singulas: e quibus vna est clarior.* Sunt pene ipsa verba Manilij. At Aratus esse Trigonum isosceles, cuius basis minor reliquis duobus lateribus.

——— τὸ δ' ἐπὶ τρισὶν ἰσταθμεῖται,

Δελτωτὸν

Δῃτωτὸν πλευρῇσιν ἰσαιομένῃσιν ἐοικὸς
ἀμφοτέρῃς. ἡ δ' οὔτι τόση. ———

Quod elegantiſſime Germanicus:

Tres illi laterum ductus. æquata duorum
Sunt ſpacia. vnius breuior, ſed clarior ignis.

modo intelligamus ignem pro tota baſi intelligi, quum tamen nullus ſit ignis in lateribus, ſed in limitibus, qui nihil aliud ſunt, quam ſtellæ. Aliter Cicero:

Huic ſpatio ductum ſimili latus extat vtrunque.
At non tertia pars lateris. ———

Quod dixit *ſimili* pro æquali, excuſat priſca conſuetudo. Nam propoſitio quinta primi elementi Euclidis fuit antiquitus Theorema Thaletis ita conceptum: παντὸς ἰσοσκελοῦς αἱ πρὸς τῇ βάσει γωνίαι ὅμοιαί εἰσι. vbi ὁμοίας dixit ἴσας, ἀρχαϊκωτέρως, vt Cicero ſimilem pro æquali. Sed illud excuſari non poteſt, quod tertiam partem laterum dixit pro tertio latere. Qui ſane non eſt Ciceronis, ſed librarij error. Legendum enim: *At non tertia par lateris.* Intelligit enim lineam. Auienus:

Eſt etiam, Graio quod ſemper nomine noſtri
Deltoton memorant. ſimile & latus iſtud vtrumque
Porrigitur. ſummum ſigno caput angulus arctat,
Et gemini ſuprema iugi vicinia mordet.
Tertia, quæ ſtantes ſuſtentat linea ductus,
Parcior haud ſimili ſeſe ſub limite tendit,
Et contracta modum gemina face flammigerarum
Stellarum ſuperat. ———

Hic quoque bis *ſimile* poſitum pro æquali. Sed imperite ſtantes ductus dixit pro cruribus trigoni. Quomodo ſtantes lineæ angulum conſtituere poſſunt? Si enim ſtantes, & parallelæ. Non eſt inſcitia, ſed ἀκυρολογία. Reliqua ſatis bene. Et tamen Auienus eſt optimus Arati non ſolum paraphraſtes, ſed etiam interpres.

V. I. *quod terna lampada.*] Emendauimus ex Gemblacenſi, *quoi tertia lampada.* Metaplaſmus eſt lampada, hebdomada, Narbona, Ancona, pro lampade, hebdomade, Narbone, Ancone. Abſque ope codicis deſperata erat ſalus huius loci.

V. 3. *Ex ſimili dictum.*] Cicero: ——— *ſimili quia forma litera claret.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 3. *Cepheusque & Caßiepea.*] Magna labes, magnusque hiatus post hunc versum factus est, luxatis hinc viginti duobus versiculis, quorum initium, *In pœnas signata suas.* — Quæ enim hæc continuabant, importune inter astra Notia tam absurdo sensu, quam alieno loco, collocata erant. Ita igitur continuabis: — *Cepheusque & Caßiepea In pœnas signata suas.* — Non igitur mirum, si aliquando in hoc auctore vnus versiculus in tertium locum transmotus est, quod non raro accidit, quum tot versus, & quidem de re, de qua nemo dubitare potest, tam longe distracti erant. Non dubito, quin eo nomine a Zelotypis crimine audaciæ arcessamur, qui sæpe mirantur, nos in manifesta sententia vnum versiculum a tertio loco, in antiquam sedem sæpe traduxisse.

v. 3. *Caßiopea.*] Scribe *Caßiepea*, vt Græci, & codex Gemblacensis, qui nunquam aliter habet.

v. 4. *In pœnas signata suas.*] Ob ἀστροθεσίαν. quia tale eius χειρονόμημα. ἐσχημάτισται γὰρ στερνοκοπουμένη. Astronomi enim eam imaginantur pansis brachiis sese miserantem. Aratus:

——— ἡ δ' αὔτως ὀλίγων ἀποτείνεται ὤμων
ὀργυιήν. φαίης κεν ἀνιάζειν ἐπὶ παιδί.

Vel potius ob ἀμυδρότητα, vt tanquam atrata lugere videatur. Nam, inquit Aratus, plenilunio obscuratur: quod minimas stellas habeat similes capitulo clauis intrantis in foramen seræ, seu obicis, aut, vt Germanicus vocat, clostri. Hoc enim plane est, quod ait:

οἵην δὲ κληῗδι θύρην ἔνδοθ' ἀραρυῖαν
δικλίδ' ἐπιπλήσσοντες ἀνακρούουσιν ὀχῆες. Germanicus:

Qualis ferratos subicit clauicula dentes
Subcutit, & foribus prædicit vincula clostri.

Qui locus ita legendus est:

Qualis ferratos vbicis clauicula dente
Subcutit, & foribus reducit vincula clostri.

Vbicis antique pro *obices*. *Reducit* & id quoque ἀρχαϊκῶς prima producta, vt apud Lucretium, & alios. Interpres Arati Theo in illum locum ait claues antiquorum non extrinsecus aperire solitas, vt postea factum, sed intrinsecus. quod verum est. Sed falsum, quod adiicit, Laconum claues intrinsecus aperire solitas. quem redarguit ille in Mostellaria Plauti, qui ante fores positus clauem

clauem Laconicam sibi dari optat, qui eas aperire possit.

v. 6. *Expositam ponto deflet.*] φαίης κεν ἀνιάζειν ἐπὶ παιδί. Aratus. & Manilius sequenti libro.

Persea, & Andromedæ pœnas, matremque dolentem.

v.7. *Ne veterem.*] Gemblac. *In veterem.* Legendum *Ni veterem.* Alioqui, quam idoneam huius loci sententiam comminiscar, non video. Potest fieri vt fallar.

v. 9. *spoliumque sibi testemque videnti.*] Spolium, τὸ γοργόνειον. *Substineat* dixit pro ostentet, opponat. Sic infra:

——— *nec plura alias incendia Mundus Substinuit.* — id est, ostendit. Veteres dicebant obstinere. Vide Festum. Liuius eodem modo, quo Manilius. *Male sustinenti arma superne gladium iugulo defigit.* lib. 1. *sustinenti,* προβαλλομένῳ.

v.9. *spoliumque sibi.*] τὸ *sibi* ἑλληνίζει. Nam vt Græci οἱ pro αὐτῷ, sic Manilius sibi, pro ipsi. Et Virgilius:

Nanque suam antiqua patria cinis ater habebat.

Suam, τὴν αὐτῆς. Quanuis Græci ita loquuntur, tamen ἰδιωτισμὸς potius, quam ἑλληνισμὸς in scriptoribus Latinis dici possit. Loquitur ita & Seneca, & alij. Igitur *sibi*, id est, ipsi Ceto. Sic in Sphæra barbarica: *suum* id est *suorum* pro florum ipsius.

v.9. *Testemque videnti.*] id est Persea præsentem. Nam vt superstes pro præsente & teste vsurpatur apud veteres, ita Manilius testem pro præsente accipit. Neque locus est mendosus, vt perperam aliquando putauimus.

v.10. *Tum vicina ferens flexo.*] Supra monuimus Taurum ἐκ τῆς ἀστροθεσίας flexum dici. Ita enim pingitur. Gemblacensis habebat *nexo* pro *flexo.* Nimirum legendũ *nixo.* quod sane respondet τῷ ὀκλάζοντι. ὀκλάζει enim. est autem desumptum hoc ex Arato:

παρ ποσὶ δ' ἡνιόχου κεραὸν πεπτηότα ταῦρον Μαίεσθαι. —

v.14. *Claudentes sidere pontum.*] *Ex die tertio Iduum Nouembris, vsq. in diem sextum Iduum Martiarum maria clauduntur.* Vegetius.

v.15. *Nubibus & mundi.*] Lege *Nobilis.* Ita etiam Gemblac. In veteri Sphæra:

λαιῷ δ' ἐν ὤμῳ Ζηνὸς αἲξ ἐπὶ θρόος,
ἣν αὐτὸς ἄστροις ἐγκαθίδρυσεν καλῶς,
θρόνων κρατήσας οὐρανοῦ σκηπτουχίας.

v. 20. *Pleiades, Hyadesque feri pars vtraque Tauri.*] Nam Hyades τὸ βούκρανον efficiunt, Pleiades circumcæsuram, qua

finitur Taurus. Est enim, vt & Equus, ἡμίτομος.

v.21. *Hæc sunt Aquilonia signa. Aspice nunc infra Solis.*] Ex Arato:

> καὶ τὰ μὲν οὖν βορέω καὶ ἀλήσιος ἠελίοιο
> μεσσηγὺς κέχυται. τὰ δὲ νειόθι τέλλεται ἄλλα
> πολλὰ μεταξὺ νότοιο καὶ ἠελίοιο κελεύθου.

v.22. *Aspice nunc infra Solis.*] καὶ τὰ μὲν οὖν βορέω καὶ ἀλήσιος ἠελίοιο Μεσσηγὺς κέχυται.

v.24. *Quæque intra gelidum.*] τὰ δὲ νειόθι τέλλεται ἄλλα πολλὰ μεταξὺ νότοιο, καὶ ἠελίοιο κελεύθου.

v.24. *Quæque intra gelidum.*] Gelidus Capricornus non magis est, quam Cancer calidus. Sed ἰδιωτικῶς dixit, & ex vsu vulgi: quod Sole id signum obtinente tunc nobis bruma conficitur. Sic alibi:

> *Tuque tuo, Capricorne, gelu contractus in astris.*

v.25. *Imo subnixum.*] Locus deprauatissimus, qui ex codice Gemblacensi ita legendus:

> *Quæque intra gelidum Capricorni sidus, & axe*
> *Imo subnixum vertuntur sidera Mundum.*

Nos tantum *axe* pro axem emendauimus. Absoluta τῶν βορείων descriptione pergit ad Notia signa, quorum nomine profitetur se intelligere illa tantum, quæ citra tropicum Capricorni, & orbem nobis incognitum sita sunt.

v. *. *Altera pars orbis.*] Professus est se scripturum non de iis signis, quæ a nobis nunquam videntur, sed de illis tantum, quæ vocantur Notia, quæ in Austrum submota quidem sunt, sed tamen in conspectum nostrum veniunt. Ea enim sola sunt, quæ νοτίων nomine Græci appellant, sicut altera, quæ exposuit, dicuntur βόρεια. At in his decem versibus loquitur de iis terræ tractibus, ad quos nemo vnquam nostrum penetrauit, & in quibus non pauciora signa oriri coniicit, quam in nostris. Hoc enim volunt illa:

> *Nec minor est illis mundus, nec lumine peior.*

An non satis istis declarat se de ignotis stellis agere? Itaque tam constat alieno loco positos hos decem versus, quam importune illis disiungi principium Notiorum signorum: quod ita institutum fuerat a Manilio:

> *Aspice nunc infra Solis surgentia cursus*
> *Quæ super exustas labuntur sidera terras,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Quæque intra gelidum Capricorni ſidus, & axe
Imo ſubnixum vertuntur ſidera Mundum.
Cernere vicinum Geminis licet Oriona.

Nemo hunc ſitum horum verſuum eſſe negabit, niſi, quod quotidie experior, quibus dolet aliquid a nobis repertum, quod præter expectationem illorum ſit. Sed quo pertineant illi verſus, infra indicabitur: qui quidem tam neceſſarij ſunt ibi, quam huic loco alieni.

v. 26. *Cernere vicinum.*] Eſt principium Auſtralium ſignorum. Sphæram enim, quod & Ptolemæus, & ante eum Hipparchus fecerat, in tria diuidit: in Zodiacum, in partem Aquilonarem, & in Auſtrinam. Progreditur ſecundum longitudinem, ac latitudinem. Longitudo eſt ab Oriente, ad Occidentem. Latitudo ab ecliptica ad Aquilonem, & ab eadem, ad Auſtrum. Sub Zodiaco ſunt XII Signa, & ſeptem errones. Sub Septentrione Aquilonia ſigna, quæ iam explicata ſunt. Sub Auſtro, quæ iam explicabuntur, vno nomine Notia dicta, vt illa altera Borea; quæ iam exegit.

v. 26. *Cernere vicinum.*] Tractaturus de ſignis Auſtralibus recte ab Orione incipit. In ſignis enim Aquiloniis ab Vrſa initium fecit, a qua, ad Orionem recta linea eſt. Eſt ergo Orion e regione Vrſæ. Homerus:

ἄρκτον δ' ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
ἥτ' αὐτοῦ στρέφεται, καί τ' ὠρίωνα δοκεύει. Manilius:

Arctos, & Orion aduerſis frontibus ibant.

Et Aratus ſtatim incipit ab Orione. Manilius autem Arati prooemium Notiorum ſignorum pene ad verbum vertit.

v. 27. *In magnam Cæli.*] Nam vtrunque hemiſphærium obſidens ſecundum longitudinem obtinet partes XVII: ſecundum latitudinem partes XXX. Propterea in Sphæra barbarica dixit

——— *Orion magni pars maxima Cæli.*

v. 31. *excelſo immenſus Olympo.*] Immenſus, vt quod citauimus modo ex Sphæra barbarica, quod ſit magni pars maxima Cæli. niſi (quod non dubito) *immerſus* legendum ſit: quod caput eius longe ſubductum ſit. De Orione Græcus quidam innominatus: ὠρίων ἐστὶ τὸ λεγόμενον παρ' ἰδιώταις ἀλεξιπόδιον. πρώτως δ' ἀνατέλλει κατὰ τὴν κβ τοῦ ἰουλίου. Hodie emergit ſupra finitorem Græcanicum dimidiatus medio Iunio Iuliano.

v. 31. *Per tria subducto.*] Poterat legi: *Per tria subductos signatur lumina vultus:* & melius, meo iudicio. Habet enim claras in capite stellas tres, & quidem vnam reliquis duabus clariorem, vt vult Hyginus ex veteribus asterismis, ex quibus hæc quoque hausit Manilius. Sed Ptolemæus νεφελοειδῆ tantum collocat in capite. Valde enim Ptolemæi asterismi ab antiquis differunt.

v. 31. *subductos vultus.*] χεδιογραφίαι referunt formas cælestes ad nos conuersas. Neque aliter Hipparchus censet. ἅπαντα τὰ ἄστρα ἠστέρισται πρὸς τὴν ἡμετέραν θεωρίαν, καὶ ὡς ἂν πρὸς ἡμᾶς ἐστραμμένα, εἰ μή τι αὐτῶν κατάγραφόν ἐστι. Item infra: τὰ γὰρ ἄστρα πάντα εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ κόσμου μέρος ἐπιστραμμένα, ὡς ἔφην, ἀστροθετεῖται ὑπὸ πάντων καὶ ὑπ' αὐτοῦ Ἀράτου. Sed Theo dicit earum dorsa nobis, anteriora autem cælo obuersa esse. ἐμπέπηγε γὰρ ἐπ' ὄψιν τοῦ οὐρανοῦ τὰ ζώδια καὶ τὰ νῶτα αὐτῶν ἡμεῖς ὁρῶμεν. ἡμεῖς δὲ τὸ ἀνάπαλιν τὰ νῶτα πρὸς τὴν σφαῖραν γράφομεν. οὐ γὰρ δυνατὸν ἐν τῇ σφαίρᾳ οὕτως ὥσπερ ἐν οὐρανῷ γραφῆναι. οὐ γὰρ ἂν αὐτὰ ἑωρῶμεν.

Pag. 13. v. 1. *Hoc duce.*] Ab hoc enim principium Australium signorum. quod supra tetigimus.

v 4. *Nec grauius cedit nec horrens frigore surgit.*] Gemblacensis: ——— *nec horrida frigore sæuit.* Sed male. Nam omnino *horrens* non horrida legendum. Post hunc versiculum cætera pars Australium signorum parti Septentrionali importune cohæserat post Cassiepeam: & præter illum transpositum, accidit quoque, vt duo versiculi locum inter se commutarint.

Nec grauius cedit, nec horrens frigore surgit.
Sic in vtrumque mouet mundum, & contraria reddit.
Nec vacuum Solis fulgentem deserit orbem.

v. 4. *nec horrens.*] Ita liber Gemblacensis. vulgo, *non horrens.* Ergo aspiratio est pro consonante.

v. 5. *Sic in vtrunque mouet mundum.*] Quod sententia postulante recte hic versiculus huc traiectus sit, non solum doctos, sed etiam mediocriter Latine intelligentes iudices fero, ne credamus illi sciolo, qui aliter censebat, & semper videtur occasionem captare a nobis dissentiendi. Quam ridiculus est & ille, & quibus dolet nos supra illos aliquid sapere. Igitur Canicula in contraria mouet mundum, quod exorientem maximi calores, occidentem pruinæ gelidæ ac frugibus metuendæ excipiunt. Auctor Columella libro vndecimo: item Sophocles Nauplio: ἄρκτου στροφάς τε

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

φάς τε καὶ κωμὸς ψυχρὰν δύσιν. Quæ omnia diserte explicat Plinius libro decimoseptimo: *Rudis fuit priscorum vita, atque sine literis. non minus tamen ingeniosam fuisse in illis obseruationem apparebit, quam nunc esse rationem. Tria nanque tempora fructibus metuebant. propter quod instituerunt ferias, diesque festos, Robigalia, Floralia, Vinalia. Robigalia Numa instituit anno regni sui vndecimo: quæ nunc aguntur a. d. septimum Kalend. Mai: quoniam tum fere segetes rubigo occupat. Hoc tempus Varro determinat Sole Tauri partem decimam obtinente, sicut tunc ferebat ratio. Sed vera causa est, quod post dies vndeviginti ab æquinoctio verno per id quatriduum varia gentium obseruatione in* IV *Kal. Mai Canis occidit, sidus & per se vehemens, & cui præcedere Caniculam necesse sit.* Paulo post. *Hanc diem Varro determinat Sole Tauri quartamdecimam obtinente. Ergo si in hoc quatriduum inciderit plenilunium, fruges, & omnia quæ florebant, lædi necesse est.* Plene Manilium enarrat Plinius.

v. 6. *Nec vacuum Solis.*] Hoc est, sine Sole Canicula nunquam oritur eo tempore. Aratus: — Κεῖνον ἅμ' ἠελίῳ ἀνιόντα. Quod antea iste versus a nemine intelligeretur, tam constat nobis, quam ineptissime illi Censori visum non debere loco suo solicitari. Mens Manilij ad verbum: Subsequitur Canicula, qua nullum astrum grauius est, siue occidat, siue oriatur. Sic diuerse afficit mundum, frigore occidens, & calore oriens. Neque vnquam sine sole oritur, aut occidit. Qui hæc bene cohærere negauerit, nos eum sua sine riuali amare sinemus. Si ego non indicassem transpositionem hanc, neque grauis ille Censor, neque doctior vllus odoratus fuisset hæc de Canicula dici. & mirum est me non vapulasse, quod luxationem illam Australium signorum loco suo reposuerim. A nobis discunt, quæ sine nobis ignoraturi erant, & tamen ita volunt dissimulare se nobis illa debere, vt nos ea vltro docere velint.

v. 6. *Nec vacuum Solis.*] Cum Sole caniculam oriri perperam vulgo persuasum arguit Geminus: τὸ δὲ λεγόμενον ὑπὸ τῶν πλείστων, ὅτι περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀνατέλλει σὺν τῷ ἡλίῳ, παντελῶς ἐστὶν ἰδιωτικόν. Ἐν γὰρ τούτῳ τῷ χρόνῳ πλεῖστον ἀπὸ τοῦ ἡλίου διέστηκεν ὁ ἀστήρ. Vide reliqua.

v. 7. *Hanc qui surgentem.*] Ait obseruari ortum Caniculæ a Cilicibus, & incolis Tauri: vt ex eo quantus frugum prouentus futurus sit, augurentur: item & quæ valetudo, & alia id genus. Quod & omnino tangit Germanicus de ipsa Canicula loquens,

vt videatur consulto Manilium nostrum interpretari:

—— nullo gaudet maiusve minusve
Agricola, & sidus primo speculatur ab ortu.
Sic in vtrunque oritur, sic occidit in freta sidus.

Et hoc est, quod scribit Plinius: non minorem ei astro venerationem esse, quam descriptis in Deos stellis. Igitur Germanicus scribit nullo minus aut magis sidere gaudere agricolam, quod in vtrunque vehemens sit, occasu & ortu. Quemadmodum Manilius dixit, *Sic in vtrunque mouet mundum*: sic eodem epiphonemate vsus est Germanicus. *Sic in vtrunque oritur, sic occidit in freta sidus.* Paria facit cum Manilio, sed non cum Censore nostro, quem plurimi facerem viuere, vt pudorem a ferreo ore exprimeremus.

v. 8. *Montis ab excelso.*] In gratiam Arati dictum, qui Cilix fuit. Itaque quum Cilices astrorum obseruatores inducit, fauet Arato Cilici. Sic Auienus:

Quæ rursum ingenio numerisque Solensibus idem
Iuppiter efferri melius dedit, incola Tauri
Musa vt Cecropios raperetur, & Aonas agros.

Incolam Tauri Musam Arateam nominat. Sic idem Auienus Cariam clauem dixit fauens memoriæ Eudoxi Cnidij. Nam Cnidus Cariæ accensebatur. Loquitur autem de Cassiepea:

—— vix qualem Caria quondam
Nouerat intrantem per claustra tenacia clauim.

Nam hæc de Cassiepea quamuis ab Arato acceperit, non Eudoxo, tamen meminerat Aratum ab Eudoxo accepisse ex libro, cui titulum auctor fecerat ἔνοπτρον. Nam φαινόμενα Arati nihil aliud sunt, quam aut φαινόμενα, aut ἔνοπτρον Eudoxi: quod & docuit nos Hipparchus. Itaque quum Aratea verteret Auienus, tamen omnia pene attribuit Eudoxo: vt quum ait: —— *Sic astrum dici Cnidius dedit.* —— quæ diligenter notanda sunt.

v. 8. *vertice Tauri.*] Quod fauens Arato Manilius Cilicibus attribuit, hoc Cicero de Ceis prodit primo de Diuinatione: *Vt enim Ceos accepimus ortum Caniculæ diligenter quotannis solere seruare, coniecturamque capere, vt scribit Ponticus Heraclides, an pestilens annus futurus sit, &c.* Quæ omnia ad mentem Manilij.

v. 14. *varieque reuertens Sic mouet.*] In vtranque partem ortu & occasu suo vehemens sidus esse, iam dictum a nobis. Nam & eius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

eius ortu, ——— οὐκέτι κεῖνον ἅμ' ἠελίῳ ἀνιόντα

φυταλιαὶ ψεύδονται ἀναλδέα φυλλιόωσαι.

Et occasum quoque tremendum ait Aratus: Κείνου καὶ τέλλοντος ἀκουόμεν. Arati interpres Theo & M. Tullius aliter Aratum interpretantur, ac Manilius; qui pene ad verbum Aratea reddidit: & in verbis Arati non Κεῖνον, sed Κεινὸν manifesto videtur legisse: quia nondum Græca apicibus & accentibus notata erant, vt sunt hodie. Ita enim legit:

——— Καί μιν καλέουσ' ἄνθρωποι

Σείριον, οὐκέτι κεινὸν ἅμ' ἠελίῳ ἀνιόντα.

φυταλιαὶ ψεύδονται ἀναλδέα φυλλιόωσαι.

hoc est, ——— *quem dicunt Sirion omnes,*

Qui surgens Solis vacuum non deserit orbem:

Et spem mentitur male adultis frondibus arbos.

At M. Tullius Κεινὸν quoque legit, sed vulgata distinctione,

——— οὐκέτι κεινὸν ἅμ' ἠελίῳ καὶ ἰόντα

φυταλιαὶ ψεύδονται ἀναλδέα φυλλιόωσαι.

——— *haud patitur foliorum tegmine frustra*

Suspensos animos arbusta ornata tenere.

V. 13. *Cursusque micantis In radios vix Sole minor.* —] Vix, inquit Soli ipsi claritate cedat, nisi quod remotiores quasdam stellas habet. hoc est enim τὸ, *nisi quod procul hærens.* Remotius enim Κατηστερίσθαι ait: vt supra eodem modo de Orione:

Non quod clara minus, sed quod magis alta recedant.

Obscuritatem assignat interuallo. quod ἰδιωτικωτέρως, quam φυσικωτέρως dictum. Sed Poetis quædam concedenda, neque omnia ad vnguem exigenda. Hinc ergo intelligimus, quare dixerit Aratus: ποικίλος, ἀλλ' οὐ πάντα πεφασμένος. ——— Quod & ipsum haud scio an bene assecutus sit Theo. Sed mirum quomodo M. Tullius sequentia reddiderit. Aratus:

——— ἀλλὰ κατ' αὐτὴν Γαστέρα κυάνεος περιτέλλεται. ———

Cicero: *Hunc tegit obscurus subter præcordia vesper.*

Sane κυάνεος περιτέλλεται illi visum esse, ἀκρόνυχος ἄχρι τοῦ γαστέρος ἐπιτέλλει. quia τὸ κυάνεον nocti & vesperi poetæ attribuant. Quod non leuiter miramur. De Caniculæ ortu quæ erudite disputat Geminus, digna sunt, quæ a lectore consulantur. Ibi enim diserte concluditur, non Caniculam esse æstuum caussam, sed signum & argumentum, quo vtuntur homines, nempe tunc ca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

lores vehementes cieri, quum illud ſidus cum Sole oritur, non autem propterea quod cum Sole oritur.

ibid. *micantis in radios*] Aiunt cerni meridie in ſpeculo, aqua in pelui radiis Solis oppoſita. Multos Ruſticos nouimus, qui meridie ſine ſpeculo viderunt. Eſt autem ſtellarum fulgentiſſima, in ore canis, ſeu maxilla poſita: quæ proprie σείριος dicitur.

v. 15. *Frigida cæruleo*] Mutuatur ab Arato, qui κυάνεον, cæruleum locum ſtellis vacantem vocat.

——— ἀλλ' ὃ πάντα πεφασμένος, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν
γαστέρα κυάνεος. —

hoc eſt ἄναστρος. quod male reddidiſſe M. Ciceronem iam indicauimus. Recte autem Auienus. Inde τοὺς ἀμυδροὺς ἀστέρας *frigida lumina* vocat, quod exiguis flammis prædita ſint: vt alibi per frigidum lumen Solis Solem occidentem intelligit. Sed Manilium fugit ratio, qui in vultu τοὺς ἀμυδροὺς conſtituit, quos Aratus in ventre. Neque enim Canis ἄναστρον os poteſt habere, aut vultum ἀμυδρὸν, in cuius roſtro, ſiue maxilla, illa fulgentiſſima eſt.

v. 20. *Emeritum magnis Mundum tenet acta procellis.*] Gemblacenſis non *procellis*, ſed *periclis*. Mundum autem more ſuo, id eſt Cælum. neque aliter poteſt intelligi. Sic Vitruuius libro IX, cap. VII: *de mundi circa terram peruolitantia.*

v. 23. *Et Phœbo ſacer Ales, & magno gratus Iaccho.*] Reponendum ex fide codicis Gemblacenſis: *Et Phœbo ſacer Ales, & vna gratus Iaccho.*

v. 26. *Ipſius hinc mundo.*] Lege: *Ipſius hinc Mundi.* Aliter apud Grammaticos de ſolœciſmo cauſſa dicenda eſſet. *Mundi* more ſuo, id eſt Cæli. Quis dubitat illam aram dici Aram Cæli? Auienus: ——— *ſpectabilis exit Ara poli.* — Quid verbis opus eſt? Nil intra eſt oleam, nil extra eſt innuce duri, ſi quibuſdam credimus.

v. 27. *Ara.*] Sic vertunt θυτήριον, vel potius βωμὸν, vt vetus Sphæra:

ὑπ' αὐτὸ κέντρον σκορπίου βωμὸς τέως.

quidam Turibulum, vt Germanicus, & Auſonius: quia quibuſdam λιβανωτὶς dicitur, & θυμιατήριον. Interpres Germanici Pharon, id eſt φρυκτώριον. Eius ſuperficies, in qua prunæ collocantur, dicitur χωντήρ. Baſis altaris τὸ ὑπόπυρον. Supra χωντῆρα eſt

βωμίσκος

βωμίσκος, id est altar, locus ipse prunarum. Altar apud Prudentium legitur, & Glossæ adtestantur. Templum vocat, quod vota apud Aram soluerunt Dij. Nam aliter putare est Latine nescire.

Ibid. *vastos quum Terra Gigantes.*] Theo: Ἐρατοσθένης δέ φησι τοῦτο τὸ θυτήριον εἶναι, ἐφ' ᾧ τὸ πρῶτον οἱ θεοὶ συνωμοσίαν ἐποιήσαντο, ὅτε ἐπὶ τοὺς Τιτᾶνας ἐστράτευσεν ὁ Ζεὺς, Κυκλώπων κατασκευασάντων. ἔχον ἐπὶ τοῦ πυρὸς κάλυμμα, ὅπως μὴ ἴδωσι τοῦ κεραυνοῦ δύναμιν. ἐπιτυχόντες δὲ τῇ πράξει ἔθηκαν εἰς οὐρανὸν τὸ αὐτὸ κατασκεύασμα. ὃ καὶ εἰς τὰ συμπόσια φέρουσιν οἱ κοινωνεῖν βουλόμενοι, ἢ αὐτοὺς αἱρούμενοι ἐν τοῖς ἀγῶσι. Καὶ τοῖς ὀμνύειν βουλομένοις δίδοται, ὡς δικαιοτάτην πίστιν τηρῶσι. καὶ τῇ χειρὶ ἐφάπτονται δεικνύντες εὐγνωμοσύνης μετέχειν τὸ πῦρ. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ μάντεις τοῦτο ποιοῦσι. Similia Scholiastes Germanici. In his duos ritus obseruamus. alter est, ὀμνύοντα τοῦ βωμοῦ ἐφάπτεσθαι: quod est in Romanorum ritu, Aram tangere. Alter, vas, quod ad firmanda fœdera in conuiuiis adhiberi solebat, is est Batillus Latinis. Helenius Acro: *Vatillum, deminutiuum a vase, est vas paruum, in quo pro felici hospitum aduentu incensis odoribus Ioui hospitali sacra fiebant.* quanquam χαμματικῶς, hoc est inepte, a vase ὑποκορίζεται. Glossaria tamen per V. Vatillum, πυρέμμιν. In vetusto Martylogio etiam Batulum memini legere.

v. 28. *tumidi quoque magnos.*] Et puero patet legendum — *tum Di quoque magnos.* Elegantissime: Dij inuocarunt Deos. Diis alij Dij opus fuerunt. Vota enim soluerunt ad ipsum Turibulum. Quibus autem votum soluitur nisi Diis?

v. 29. *Quæsiuere Deos.*] Inuocarunt. In fine huius libri — *& in ponto quæsitus rector Olympi.* inuocatus. Quæso Deos apud Comicos. Lucretius:

Non Diuum pacem votis adit, & prece quæsit
Ventorum pauidus paces, animasque secundas.

v. 32. *Montibus atque alios.*] Scribe *aliis.* Adstipulatur Gemblacensis.

Pag. 14. v. 1. *& rupta matre creatos.*] Gemblac. *coactos.* haud scio, an bene.

v. 3. *Hostiferum necdum.*] Vox *Hostiferum* non caret mendo. Gemblacensis habet: *Nec dum hostiferum.* Hæc omnia nobis suspecta. & profecto nisi me animus fallit, suspicor Manilium scripsisse: *Nec dum pestiferum.*

v. 6. *Quapropter.*] *Quam propter.* Sic etiam Gemblac. Puerilia

sunt hæc.. Tamen monenda. Sed quam immani spatio disiunctam Aram & Cetum in vnum coniungit? Itane, Manili, Cetum prope Aram collocas?

v.8. *Intentans morsu.*] *Intentans morsum.* Et Gemblacensis.

v.11. *venti de nomine dictus.*] Piscium, quod est vltimum Signum in Zodiaco, alter dicitur νότιος, ad differentiam sui gemini, qui βόρειος appellatur. Sed & βόρειος proprio nomine Χελιδονίας dictus. Nam in eius χελιδοχαφίᾳ caput hirundininum ei affingunt Chaldæi. Sed ego puto ab eo, quod quum Sol est in extremo Pisce, hirundo incipit videri in Græcia, quæ veri præludit. Iste vero Piscis, quo de agitur, etiam νότιος, vt ille alter gemellus, vocatur. Sed ad distinctionem gemelli Notij cognominatur Solitarius. Hyginus: *Fusio aquæ peruenit ad eum Piscem, qui solitarius figuratur.* hoc est, ὁ μονάζων μορφούμενος, &, quod dixit Aratus, οἶος ἀπὸ προτέρων. — Dictus etiam fuit μέγας. Theo: οὗτος δ' ὁ ἰχθύς ἐστιν, ὁ μέγας καλούμενος, ὃς καταπίνειν λέγεται ὕδωρ ἀπὸ τῆς τοῦ ὑδροχόου χύσεως. τούτου δ' ἐκγόνους τοὺς δύο ἰχθῦς εἶναι λέγεται. Scholiastes Germanici: *Piscis Magnus, cuius nepotes dicuntur Pisces.*

v.12. *cui cuncta feruntur.*] Legendum: *cui iuncta.* Notius enim Piscis, quem alio nomine Piscem Capricorni dicunt, flumen Aquarij deglutire dicitur, hoc est χύσιν ὕδατος, vt vocatur ab Arato. Alia est a fusione aquæ stellarum fusio apud Vitruuium libro IX. cap. VII: *Arieti & Piscibus Cetus est subiectus: a cuius crista ordinate vtrisque piscibus disposita est tenuis fusio stellarum, quæ Græce vocatur* ἑρμηδόνη. Lege ἁρπεδόνη. Hesychius: ἁρπεδόνη, τῶν ἀμυδρῶν ἀστέρων χύσις. Est enim δεσμὸς ἰχθύων, vocatum aliter λίνον, Plinio commissura piscium. Itaque caue ποταμὸν ὠρίωνος, χύσιν ὕδατος, σύνδεσμον ἰχθύων confundas. χύσις ὕδατος Aquarij intelligitur hoc versiculo:

Flexa per ingentes stellarum flumina gyros.

gyros autem intelligit, quas συστροφὰς ὕδατος vocant Hipparchus & Ptolemæus.

v.14. *Alterius capiti coniungit Aquarius vndas*
Amnis, & in medium.] Legendum *Alterius capitis.* Nam hanc fusionem aquæ vocat Amnem, cuius alterum caput iunctum est notio Pisci, alterum Aquario. At longe hinc est alter Amnis, Eridanus, vel potius ποταμὸς ὠρίωνος. Aratus:

οἷς γὰρ κἀκεῖνο θεῶν ὑπὸ ποσσὶ φορεῖται

λείψανον Ἠριδανοῖο πολυκλαύστου ποταμοῖο.
καὶ τὸ μὲν Ὠρίωνος ὑπὸ σκαιὸν πόδα τείνει.

In veteri Sphæra: ἴδοις δ' αὖ Ὠρίωνος ἐξ ἀριστερῶν ποταμόν.— Ἠριδανὸν autem & Ῥοδανὸν confundebant vetuſtiſſimi illi, vt Italiam & Galliam. Hanc κατάχρησιν inuenies apud Apollonium Rhodium. Quin etiam Ῥοδανὸν apud inferos collocat Homerus.

v. 15. *Amnis & in medium.*] Hoc verſu finitur luxatio illa ſiderum auſtralium. Hinc perge ad illum, *Has inter Solisq; vias.*

v.16. *Has inter.*] Lege *His inter*, vt etiam Gemblacenſis habet. Eſt concluſio auſtralium ſiderum.

v.17. *Axem quem Mundi ſ. p. torquet.*] Scribe, vt olim emendauimus, & atteſtatur Gemblacenſis: *Axem quæ Mundi ſtridentem pondere torquent.*

v. *. *Vltimaq; quæ mundo ſemper voluuntur.*] Hæc omnino pertinent ad polum antarcticum, vt infra ſuo loco declarabitur. Ante hunc verſum reponi debent decem verſus, quorum primus

Altera pars orbis ſub aquis iacet inuia nobis.

v. 20. *Altera pars orbis.*] Abſoluta parte Notiorum ſignorum, quæ nobis quidem conſpicua, a nobis autem remotiſſima ſunt, nunc agit de iis, quæ nunquam a nobis quidem videntur, ſed tamen eſſe exemplo noſtrorum cogimur credere. Nam polum ex aduerſa parte eſſe neceſſe eſt & ſimilem noſtri, vt ipſe ait, & ſimili ſpecie ſtellarum inſignitum. Sed longe diſſimillimos aſteriſmos illius Cæli his noſtris eſſe alibi declarabimus.

Ibid. *ſub aquis iacet.*] τὴν ὑπάτην ſiue δείζοντα ὠκεανόν vocabant, vt alibi diximus. Quæ igitur ἐν τῇ περάτῃ, ea ſub Oceano, ſiue ſub vndis.

v.21. *nec tranſita regna.*] Plus eſt, quam quod ſupra dixit *Orbe peregrino*, id eſt, qui peregrinus eſt, ſed tamen aditur. hic autem orbis, de quo agimus, inuius nobis, ἀπρόσμικτος καὶ ἀπρόσιτος.

v. 23. *Diuerſaſque vmbras.*] Sunt enim nobis ἀντίσκιοι. Nam extra Capricornum habitant. Nos, & illi, ambo quidem ſumus inter nos ἑτερόσκιοι. ſed illis dextri ortus, ſiniſtra vmbra: nobis ſiniſtri ortus, dextra vmbra. At qui ſunt inter vtrunque tropicum, illi ſunt ἀμφίσκιοι, vt quos imaginatur Lucanus:

Extremum vobis Arabes veniſtis in orbem,
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.

Quare mirantur apud nos vmbras non ire ſiniſtras, quum &

dextræ

dextræ ſint illis aliquando, vt nobis? Admirationem facit inſolentia. Atqui hoc ſolens ipſis. Arabes enim vltimi habitant extra tropicum Cancri, & citra Æquinoctialem. ἀμφίσκιοι ergo ſunt. Quare mirantur in Europa, quod ipſis inſolens non eſt?

v. 26. *Nec numeroſa minus.*] Nec pauciora habent ſidera, a tropico Capricorni, ad polum antarcticum, quam nos a noſtro tropico, ad polum boreum. Sed quod ait, *nec lumine peior*, falſum experientia conuincit. Nullæ enim ſtellæ magnitudinis primæ vltra Tropicum Capricorni. omnes enim ſtellæ primæ magnitudinis veteribus notæ fuerunt.

v. 28. *ſidus noſtro quod contigit.*] Alludit ad præſentes honores diuinos, quos Romani viuo Auguſto habuerunt. Horatius:

Præſenti tibi maturos largimur honores.

Et nota eſt ara tam Lugdunenſis, quam Narbonenſis.

Iurandaſque tuum per nomen ponimus aras.

& quidem quot menſibus res diuina fiebat: ——— *quotannis*

Biſſenos cui noſtra dies altaria fumant.

v. 30. *Vltima quæ Mundo.*] Hæc mirum in modum antea perturbata erant. Nam coniungebantur cum anterioribus,

Quæ Notia antiqui dixerunt ſidera vates. Atqui nihil tale præferunt: imo de polo antarctico loquitur. Paulo antea dixerat, non pauciora numerant ſidera intra tropicum ac polum ſuum, quam nos intra tropicum noſtrum & polum boreum. quod quidem ἐκ τοῦ ἀναλόγου argumentatur, comparatione ſcilicet inferiorum cum iſtis ſuperioribus. At vltimæ, inquit, partes mundi, id eſt polus antarcticus, referunt ſpeciem iſtius noſtri mundi. id eſt, eadem eſt analogia.

Ibid. *Vltima.*] Vltima id eſt vltimæ partes mundi, quæ circa polum conuertuntur.

v. 31. *Queis innexa manent cœli fulgentia templa.*] Repone ex Gemblacenſi, *fulgentia ſigna.* id eſt ſtellæ polares Antarcticæ, quæ innexæ manent, & immobiles ſunt, vt hæc noſtra polaris.

v. 32. *Nuſquam conſpectu.*] Gemblacenſis *Nunquam in conſpectu.* Si non eſt mendum, ἀρχαϊκῶς dictum in conſpectu, pro in conſpectum. Hæc futilia ſunt. Non dubito quin *conſpectum* ſcribendum ſit. ſic in ſequenti *ſpecie* pro *ſpeciem* ſcriptum erat. Et ita paſſim litera M finalis deerat in eodem exemplari.

v. 33. *Sublimem ſpeciem.*] Locus deprauatus. Optime Gemblacenſis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

blacenſis: *Sublimis ſpeciem mundi.* Quanquam corrupte *ſpecie* pro *ſpeciem* habebat. Illa infera referunt ſpeciem ſublimis huius noſtri hemiſphærij. Eadem eſt ratio. Sed experientia in illas partes nauigantium aliter docet. Nulli enim aſteriſmi ibi his noſtris ſimiles.

Ibid. *ſimileſque figuras Aſtrorum referunt & verſas frontibus Arctos.*] Quamuis, inquit, Arctos, quæ in altero polo ſunt, non videmus, tamen eas noſtratibus ſimiles eſſe ratio vincit, καὶ ἡ ἀναλογία. Nam vt ait Euripides Oenomao,

τεκμαιρόμεσθα τοῖς παροῦσι τἀφανῆ.

Quod tamen falſum eſt. Nam Septentriones nulli ſunt in altero polo, nulla maior Vrſa, nulla minor, nullus Draco. neque vllas alias ſtellas lucidas habet is polus, præter quatuor in quadrum æquilatus diſpoſitas; quæ vicem plauſtri noſtri eſſe poſſint. Earum vna eſt tertiæ magnitudinis: reliquæ tres ſecundæ. Id nos docuit ex iis, quæ in literas retulit, Americus Veſputius, vir immortali gloria dignus. Multos vidimus, & videmus fere quotidie, qui αὐτόπται rei fuerunt. Id vocant Crucem.

Pag. 15. v. 3. *quanuis fulgentia.*] Lege — *quia vis fulgentia.* Iamdudum ita correximus. Item *Hunc orbem.* quia, inquit, vis viſus id eſt ὀπτικὴ ex analogia eadem fingit. Id eſt, quia ἐκ τῶν ὁρατῶν τὰ ὁρατὰ cenſemus. Exemplo colligimus id cælum, quod vertit ſidera, quæ in conſpectum noſtrum non veniunt, tam ſimili cardine fultum eſſe, quam vertice. Polum Antarcticum non videmus. ſed in abſoluto globo ratio in altera parte analoga colligit, quod in vna.

v. 5. *quæ vertice pingit*] Scribe, *quam vertice fingit.* Fingit, ὑποτίθεται. Dicit autem quod Strabo, ὅπερ δὴ αἰσθήσει λαβεῖν οὐχ ὑπῆρξεν, ὁ λόγος δείκνυσι.

v. 8. *Tu modo corporeis.*] μορφώσεις ἄστρων Corpora vocat Hyginus: Geminus ζώδια, etiam Lyram, Argo, Sagittam. Ariſtoteles ζώματα, vt Hyginus. Noli, inquit, corpora abſoluta in ſideribus quærere, quanuis corpora dicuntur. Non enim omnia deſignata ſunt: ſed πρὸς τὴν κατάληψιν quædam ſtellæ appoſitæ ſunt.

v. 10. *Deficiat nihil &*] Lege: *Deficiat nihil vt, vacuumque a lumine ceſſet.* Male Gemblacenſis. *Omnia vt æquali.* item *Deficiat nihil & vacuum qua lumine ceßit.* Quæ qui interpretari velit, operam luſerit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.11. *Non poterit Mundus.*] More suo semper Mundum pro cælo. Idem argumentum in fine Sphæræ barbaricæ:

Ipse suas Æther flammas sufferre nequiret,
Totus & accenso Mundus flagraret Olympo.

Aristoteles Meteoris: εἰ τά τε διαστήματα πλήρη πυρὸς ἦν, καὶ τὰ σώματα συνέστηκεν ἐκ πυρὸς, πάλαι φροῦδον ἦν ἕκαστον τῶν ἄλλων στοιχείων. In vno conuenit illi cum Manilio, non credendum spatia omnia igne plena esse: in altero non item, corpora esse ignea.

v.15. *& stellis ostendere sidera certis.*] κατάληψις ἄστρων: quum scilicet a globo stellarum, aut alia quapiam astrothesia notatur forma. Aratus:

τῷ καὶ ὁμηγερέας περ ἐείσατο ποιήσασθαι
ἀστέρας, ὄφρ' ἐπιτάξ ἄλλῳ παρακείμενος ἄλλος
εἴδεα σημαίνοιεν, ἄφαρ δ' ὀνομαστὰ γένοιντο
ἄστρα. —— Omnia Manilium interpretantur. Ex his autem Manilianis intelligere licet, quid differat sidus a stellis. Nam sidus stellis constat, stellæ sunt singularia corpora.

v.16. *Linea designat species.*] Linea tantum ab igne, ad ignem, id est a stella, ad stellam, designat ipsas species, siue μορφώσεις. Sed melius meo iudicio *Ignea species.* Id est, ignis tantum, non etiam interualla, quæ vacua sunt. *Ignea species*, fulgor. Supra: *Cætera vincuntur specie*, — id est fulgore. Vt, inquit, possis clara signa cognoscere, satis est ad illorum κατάληψιν, vt ignea specie quadam, & stellarum positu, non autem toto corpore ea cognoscas.

v.18. *Creduntur.*] Proculdubio Manilius scripsit *Redduntur.*— Patet sententia. Neque displicet, quod olim diuinabamus, *Cernuntur.* Nam vulgaris lectio ineptissima est.

v.19. *Præcipue medio.*] τῇ διχομήνιδι non absconduntur: at τῇ πανσελήνῳ obscurantur. Hoc est, quod dicit:

—— *cum Luna conditur omne*
Stellarum vulgus. ——

Sappho: ἀστέρες μὲν ἀμφὶ καλὰν σελάναν
ἂψ ἀποκρύπτοισι φαεινὸν εἶδος,
ὁππότ' ἂν πλήθοισα μάλιστα λάμπῃ Γᾶν. ——

v.20. *certa nitent mundo.*] Certa vocat τὰ καταληπτὰ, quæ sunt primæ aut secundæ magnitudinis. Nam postea illis opponit eas, quas vulgus vocat, vt & in fine barbaricæ Sphæræ: id est, quæ sunt sine nomine, vel potius minori specie.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ibid. *cum Luna conditur.*] In Gemblacensi, *cum Luna cæditur.* Sed perperam. Si placeret ineptire, & blandiri mendis codicum scriptorum, dicerem stellas cædi, quum obscurantur: vt Luna dicitur ici, & percuti, quum deficit. Sed nobis non est tanti nugari, qui scimus, quid distent æra lupinis. Alij dixissent, certo scio.

v. 21. *fugiunt sine nomine signa.*] Sine nomine dixit, vt Hipparchus ἀκατονομάστους ἀστέρας, quos Ptolemæus ἀμορφώτους, νωνύμους Aratus. Ptolemæus, Hipparchus, & ante eos Chrysippus numerum stellarum & rationem putarunt. Sed Hipparchus & Ptolemæus numero M. XXII. Chrysippus M. LVIII. esse dixit. Eius verba sunt: τῶν μὲν οὖν ἀπλανῶν ἀστέρων ἀκατάληπτον εἶναι τὸ πλῆθος, τὰ δὲ πλανώμενα ταπεινότερα τῶν ἀπλανῶν. τετάχθαι δὲ τὰ μὲν ἀπλανῆ ἐπὶ μιᾶς ἐπιφανείας, ὡς καὶ ὁρᾶται, τὰ δὲ πλανώμενα ἀπ' ἄλλης καὶ ἄλλης φορᾶς. Plinius libro secundo, capite vno & quadragesimo: *Patrocinatur vastitas cæli immensa, discreta altitudine, in duo atque* LXX *signa.* Legendum: *vastitas cæli, immensa altitudine, discreta in duo de L. signa.* id est, in duodequaginta. Tot enim sunt μορφώσεις ab Hipparcho, Eudoxo, & aliis designatæ.

v. 21. ——— *fugiunt sine nomine signa.*] Aratus:

πολλὰ μάλ' ἠερόεντα καὶ οὐκ ὀνομαστὰ φέρονται.

v. 22. *Plura licet vacuo tum cernere.*] Gemblacensis *tum credere.* Non dubium est, quin legendum sit, *cedere.* Sententia aperta. Plenilunio cedit omne vulgus, & vacuum cælum destituit. *Licet* autem ἀρχαϊκῶς Liquet.

v. 23. *Nec fallunt numero.*] Certus enim earum numerus a Chrysippo & Hipparcho collectus, vt iam diximus.

v. 24. *Et quod clara.*] *Et quo clara.* Ita etiam Gemblacensis.

v. 26. *Certa sed in proprias.*] Statas vices seruant, vt quotannis possis eas eodem ordine obseruare. Ad verbum ex Arato:

ταῦτά κε θηήσαιο παρερχομένων ἐνιαυτῶν
ἑξείης παλίνωρα. τὰ γὰρ καὶ πάντα μάλ' αὔτως
οὐρανῷ εὖ ἐνάρηρεν ἀγάλματα νυκτὸς ἰούσης.

v. 30. *nihil illis partibus.*] Melius Gemblacensis *nihil vllis.*

v. 31. *Latius & leuius.*] Gembl. *Laxius & leuius.*

v. 33. *Ac mihi.*] Elegans Parecbasis. Mundum Prouidentia, non Forte gubernari. Id probat ἐκ τῆς τῶν ἄστρων φορᾶς τοὺς κύκλους ἀναλογίας: quod eorum conuersionis λόγοι sunt ἄπτωτοι, καὶ ἀπαράλλακτοι. Quin & Aristoteles ipse disputat, nihil fortuitum esse in iis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

quæ ἀίδια & æterna ſunt. Cælum autem æternum ponit ipſe. Ergo nihil fortuitum in Cælo. Porro, Fors ſiue Caſus neque vbique, neque in omnibus. At aſtrorum ad circulos proportio, & æquabilitas vbique, & in omnibus. Igitur aſtrorum ad circulos æquabilitas neque Forte, neque caſu. Rurſus : Quæ vbique & in omnibus, ea ſecundum naturam ſunt. Quæ ſecundum naturam, ea neque forte, neque temere. Si aſtrorum ad circulos proportio vbique, & in omnibus, non igitur temere aut forte. Quæ diſputatio nihil aliud loquitur, quam id, quod proponit Manilius. Hæc etiam eodem modo perſequitur Firmicus, & eadem argumenta, quibus nititur Manilius, ipſe quoque ad probabilitatem aſſumit.

Pag. 16. v. 2. *nec forte coiſſe magiſtra.*] Vt Epicurus voluit, apud quem crebra ſunt ταὐτόματον, & πάντα εἰκῆ, & εἰκαιότης. Quod Tertulliano vertitur *paßiuitas.* Nam εἰκῆ *paßim*, εἰκαῖος *paßiuus* apud eundem. Veteres Latini εἰκαῖα πρόβατα, Paſſales oues. Apud Sophoclē quidam inducebatur τὸ εἰκῆ πάντα γίνεσθαι ſciſcens.

πρόνοιά γ' ἐςὶν οὐδενός. τὰ πάντα γὰρ
εἰκῆ κρατεῖται. ζῆν δ' ὅπως δύναιτό τις.

quæ deprauatiſſima leguntur apud Theophilum.

v. 3. *vt voluit credi, qui primus.*] Primus ſane hoc ſciuit Democritus, quem ſequutus Epicurus.

v. 5. *Æquis & maria.*] *E quis.* Ex quibus atomis.

v. 11. *Si ſors iſta dedit.*] Imperiti librarij ſemper Sors pro Fors ſcribebant: vt apud Horatium: *Seu ſors ſeu ratio.* Nam *Fors* ſcribendum erat. hoc eſt εἴτε ταὐτόματον, εἴτε πρόνοια. Alterum eſt Epicuri, alterum Chryſippi. At recte Gemblacenſis hic ſemper habet *Fors*, vbi vulgati *Sors*. Sed locus ita concipiendus:

Si Fors iſta dedit nobis, Fors ipſa gubernat:
At cur diſpoſitis vicibus, &c.

Argumenta iam ex Ariſtotele propoſuimus. Si temerario omnia: at quomodo illa ordine? Atqui ordine. Ergo non temerario. Nam contraria omnino ſunt εἰκαιότης καὶ ἀναλογία. Ergo & contraria ταὐτόματον καὶ πρόνοια.

v. 12. *At cur diſpoſitis vicib.*] Signa diſpoſitis vicibus redeuntia vno verbo Aratus παλίνορσα.

v. 19. *Arctos & Orion aduerſis.*] Orion enim e directo vrſæ maioris. Homerus:

ἄρκτον

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ἄρκτον θ' ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν.
ἥτ' αὐτοῦ στρέφεται, καί τ' Ὠρίωνα δοκεύει.

v.22. *Et toto ſemper decurrere Mundo.*] Nam vt ſupra notamus, Orion vtriuſque hemiſphærij magnas partes occupat.

v.23. *Temporaque obſcuræ noctis deprendere ſignis.*] Troicis temporibus, inquit, iam tum norant homines vigilias noctis ſignis cæleſtibus dependere: quod primus bello Troiano inſtituit Palamedes. Sane iam tum momina noctis ſignis notare ſolitos veteres, teſtis Euripides Iphigenia in Aulide:

τίς ποτ' ἄρ' ἀστὴρ ὅδε πορθμεύει;
Σείριος ἐγγὺς τῆς ἑπταπόρου
Πλειάδος ᾄσσων ἔτι μεσσήρης.

Ad quem locum alludit Manilius. Sed & quomodo ſignis horæ noctis notandæ ſint, aut dependendæ, docet Aratus:

ἤκεν ἀπόβλητον δεδοκημένῳ ἤματος εἶναι
μοιράων ἀπέκας, ὅτ' ἀντέλλωσιν ἑκάστη.
αἰεὶ γὰρ τάων γε μιῇ συνανέρχεται αὐτὸς
ἠέλιος. ——— In eum locum Attalus vetus Arati interpres: ἐν δὲ τοῖς ἐχομένοις πειρᾶται ἀποδεικνύειν πῶς ἄν τις διὰ τῶν ἄστρων δύναιτο τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς ἐπιγινώσκειν. ἐπεὶ γάρ ἐστιν ἀρχὴ νυκτὸς ἡλίου δύσις, ὁ δ' ἥλιος ἀεὶ ἔν τινι τῶν ιβ ζωδίων ἐστίν, δῆλον, ὅτι τῷ γινώσκοντι ἐν τίνι τῶν ζωδίων ὁ ἥλιός ἐστιν καὶ ἐν ποστῇ μοίρᾳ τοῦ ζωδίου ῥᾴδιόν ἐστιν ἐπιγνῶναι καὶ ποῖον ζώδιον ἐν ἀρχῇ τῆς νυκτὸς ἀνατέλλει, καὶ ποία μοῖρα. τῇ γὰρ ὑπὸ τοῦ ἡλίου κατεχομένῃ μοίρᾳ ἡ κατὰ διάμετρον κειμένη τὴν ἀνατολὴν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτὸς ποιήσει. τοῦτο δὲ προϊστορηκὼς καὶ ἐπεγνωκώς, ὅτι ἐν πάσῃ νυκτὶ ϛ ζώδια πρὸς τῇ ἀνατολῇ ἀνίσχουσι, γνώσεται καὶ πόσον τῆς νυκτὸς παρεληλυθός ἐστι, καὶ πόσον τὸ λοιπόν, ἕως τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς. Hæc melius Attalus, quam Theo, qui mihi mentem auctoris ſui non bene aſſecutus videtur. Sed hunc errorem Arati & Attali caſtigat Hipparchus, homo φιλελεγχότατος. Eſt autem hic locus Arati & Attali huic Maniliano perneceſſarius.

v.23. *deprendere ſignis.*] Hoc Auſonius vocat dependere, σταθμήσασθαι.

v.28. *quantumque oblita reſeuit.*] Reſtituendum ex Gemblac.

Troianos cineres in quantum oblita reſouit
Imperium? ———.

v.33. *Nec ſe cognoſcunt terræ.*] Mirum, quod iam de quondam florentiſſimis vrbibus prodit Seruius Sulpitius, Megara, Co-

rintho, quas ſuo tempore proſtratas, & verius cadauera vrbium, quam vrbes fuiſſe. Habes elegans epigramma libro priore Catalectorum noſtrorum de Athenis:

Quiſquis Cecropias, hoſpes, miraris Athenas:
Quæ veteris famæ vix tibi ſigna dabunt:
Haſne Dei, dices, cælo petiere relicto?
Regia partitis hæc fuit vna Deis? &c.

Sane adeo a veteri ſplendore mutarãt, vt opus habuerint inſtauratore Adriano: quod notamus in lib. v. de Emend. Temp. hodieq. extant infimæ vetuſtatis Iambi in arce, quod ἄσυ vocabant:

αἵδ' εἴσ' Ἀθῆναι Θησέως πρῶτον πόλις.
ἥδ' Ἀδριανοῦ, κ' οὐδὲ Θησέως πόλις.

Sed quid miremur hæc eo tempore, quum Ouidius Pythagoram ita declamantem inducat?

Oedipodioniæ quid ſunt, niſi nomina, Thebæ?
Quid Pandioniæ reſtant, niſi nomen, Athenæ?

Sulla Athenas eo redegerat, vt cõparatione illarum veterum cadauer vrbis, non vrbs, viderentur: at aliarum comparatione etiam florentium, diuorũ domus dici poſſent. Sed Ouidium non poſſum abſoluere, qui ex perſona Pythagoræ, quo tẽpore florentiſſimæ erant, eas penitus corruiſſe dicat. Idem de Thebis dicas, quæ tempore quidẽ Ouidij nullæ erant iam ab Alexandro ſolo æquatæ, ſed quarũ tamen nunquam maior ſplendor fuerit, quam ſæculo Pythagoræ. Ludit hoc argumẽto in ſcholaſtico libro de Pallio Tertullianus: vbi de locis, quæ ſe amplius non cognoſcunt, vt loquitur Manilius: *Rurſus orbis alius idem: mutat & nunc localiter habitus, quum ſitus læditur: quum inter inſulas nulla iam Delos, harenæ Samos, vt Sibylla non mendax.* Ita legitur ille locus Tertulliani in priſcis editionibus Rhenani. Pamelius vir eruditus, & optime de Tertulliano meritus non bene interpolauit. Verba Sibyllæ, quæ habebat in animo & quidem trita & vulgata hæc ſunt:

καὶ Σάμος ἄμμος ἔσῃ καὶ Δῆλος ἄδηλος,
καὶ Ῥώμη ῥύμη.——— Locus ille Tertulliani eſt egregius, & huic Maniliano opportuniſſimus.

Pag. 17. v. 1. *Exutas variam.*] Lege *Exutas variant.* Vide Tertullianum eodem loco, & deinceps. Poteſt & legi.

Nec ſe cognoſcunt terræ vertentibus annis *Exutas.*— Item
Nec ſe cognoſcunt, terram vertentibus annis,

Exutas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Exutas variam faciem per ſæcula gentes.

Sed prior lectio eſt vera.

v. 4. *Nec motus puncto currit.*] Gemblacenſis: *Nec motus ponto curuat.* Quod eſt ineptum. Et tamen cuidam parum in lectione ſcriptorum codicum verſato daret occaſionem argutandi & editam lectionem immutandi.

v. 5. *Idem ſemper erit.*] Non videtur Manilij. Tolerabilis tamen. Eſt vero argumentum a neceſſitate: Idem Mundus ſemper viſus eſt, idem Sol, eadem Luna. Quod quidem non eſſet, ſi temere regeretur, vt vult Epicurus.

v. 13. *Nec cadere in terram.*] Poſt hunc verſiculum perge ad illos nouem, quorum primus:

Sed dimenſa ſuis conſumere tempora ſignis.

Perſequitur enim ἀποδείξεις ſuas, non poſſe fieri, vt caſui καὶ εἰκαιότητι aſſignetur illa æquabilis temporum diſpenſatio.

v. 15. *Non opus eſt magni caſus.*] Quis negabit importune hæc ſuis ſedibus luxata, recte a nobis in hunc locum retracta? Magnum Caſum dixit, vt ſupra Fortem Magiſtram μιμητικῶς, ex Epicureorum ſcilicet perſona, qui decernunt Fortunam, ac caſum omnia regere: in quorum ore crebrum eſt, τύραννος τύχη, & Comicum illud: πάντων τύραννος ἡ Τύχη 'στὶ τῶν θεῶν.

Igitur poſtquam oſtendit certam ac immutabilem aſtrorum ac Mundi æquabilitatem, tandem id, quod volebat, concludit, nullum caſum Mundo aſſignandum, ſed Prouidentiam eſſe & cæleſtem Rationem, quæ ipſum gubernet. Vides, nihil verius eſſe, quam hos nouem verſus illis ſuperioribus attexendos eſſe.

v. 15. *Non opus eſt magni caſus.*] Gemblacenſis codex habebat:

Non caſus opus eſt, magni ſed numinis ordo.

Vulgata lectio eſt ex mente Epicureorum, vt oſtendimus, quorum Deus erat ταὐτόματον. Hæc vero eſt Manilij, cui Deus ἡ πρόνοια. Et quidem magis placet, præſertim quum accedat codicis ſcripti auctoritas.

v. 16. *Hæc igitur texunt.*] Nonne hæc ſatis oſtendunt hos nouem verſus ita reponendos eſſe, vt a nobis poſiti ſunt? Quam alieni a mente Manilij erant, vbi vulgo legebantur?

v. 16. *Hæc igitur texunt.*] Ouidius in Phænomenis:

Tot numero talique Deus ſimulacra figura
Impoſuit cælo, perque altas ſparſa tenebras

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Clara pruinosæ iußit dare lumina terræ.

v. 16. *Ipse autem quantum.*] Posteaquam quale esset τὸ πᾶν ostendit, nunc quantum sit, docet, ac formæ τῆς ἀναμέτρησιν subiungit.

v. 23. *Nam quantum a terris.*] Ad verbum ex Arato:

ὅσσον δ' ὀφθαλμοῖο βολῆς ἀποτέμνεται αὐγή,
ἑξάκις ἂν τόσσ' ἡμῖν ὑποδράμοι. αὐτὰρ ἑκάστη
ἴση μετρηθεῖσα δύω περιτέμνεται ἄστρα.

v. 23. *Nam quantum a terris.*] Hexagona est figura, qualis apum cellulis. Mundus est pila, Terra centrum: ac nos quidem, qui in ea sumus, centri vicem obtinemus. Necesse igitur rectas lineas ab oculo nostro in cælum iactas, æquales esse omnes, Quanta erit linea in cælum ab oculis ducta, tantas debemus sex lineas per totum circuli ambitum imaginari: quæ si æquidistantes assumantur, illo spatio duo complectentur Zodiaci dodecatemoria. Sic conficient ἑξάγωνον σχῆμα. Nam latus Hexagoni est æquale semidiametro.

v. 29. *Quantumque inciditur orbis.*] Quanta est Dimetiens orbis; ter tanta ad eam est peripheria.

v. 31. *Exiguo dirimens.*] Hoc est, vna septima plus, ex epicheremate Archimedis: κύκλου παντὸς ἡ περίμετρος τριπλασιεφέβδομός ἐστι τῆς διαμέτρου. Plinius: *Quantas dimetiens habet septimas, tantas circulus habet duoetuicesimas.* Hæc nota sunt & vulgata. Ducta perimetro septies, & in duas & vicesimas distributa, dat dimetientem.

v. 32. *Summum igitur cælum bis bina.*] Orbis circumquaque a centro summouetur binis signis. Ergo linea a peripheria, ad peripheriam per centrum ducta, quia ad illam dupla est, dupla quoque signa habebit. hoc est bis bina, vt dicit. Igitur a summo cælo, ad imum, signa sunt quatuor.

v. 33. *Altera bis senis.*] Prisca Latinitas, Altera tertia, id est duæ tertiæ. Apud Liuium, altero & vicesimo anno, id est vicesimo secundo. Virgilius:

Alter ab vndecimo iam tum me ceperat annus.

id est tertius decimus. Apud Iurisconsultum: *Alter semißis inter duos fratres diuiditur.* id est duo semisses. Tota diametrus est vna tertia peripheriæ. Accedat altera tertia, id est duæ tertiæ, nimirum octo, fient bis sena signa. Hoc est, quod vult. Neque inde quiuis facile sese extricasset. Sed hæc non tractanda sunt nisi ab iis, qui & Latine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Latine ſciunt, & mentem Manilij aſſequuntur. Aliter quanto riſu ſeſe traduceret, qui ab iis male paratus ad hæc explicanda ſeſe conferret? Sed profecto verſus iſte luxatus eſt ſuis ſedibus. Manilius enim hoc ordine eos digeſſerat:

Summum igitur cælum bis bina reſurgit ab imo.
Sed quia per medium eſt tellus ſuſpenſa profundum:
Binis a ſummo ſignis diſcedit & imo,
Altera biſſenis vt ſit pars tertia ſignis.

Quo quid clarius dici poteſt? A ſummo cælo, ad imum ſunt quatuor ſigna; hoc eſt, quanta eſt dimetiens orbis. Sed quia, inquit, tantum eſt hinc ad ſummum cælum, quantum hinc ad imum, propterea hinc ad ſummum bina ſigna, & ad imum totidem erunt. Tamen quia vulgaris lectio poteſt defendi, noluimus eam mutare: neque mutandam cenſemus.

v. 5. *Bis bis æquandum eſt.*] Lege *Binis.* & Gemblacenſis ita habet.

v. 5. *ſextante rotundæ.*] Ineptiſſime. Olim recte correximus *ſex tanta rotundæ.* Et ita habet Gemblacenſis. Et puer hoc correxiſſet. Adde quod ad verbum Aratea interpretatur:

ἑξάκις αὖ τόοσ' ἡμῖν ὑποδράμοι. ———

Nam ſexies duo ſunt duodecim, ſi bene putare ſcio.

Ibid. *ſex tanta rotundæ.*] Quæcunque ſupra diſputata ſunt, ea his verſibus complectitur elegans & eruditus Arati Paraphraſtes Auienus:

——— *puncti vice Terra locanda eſt.*
Vnde acies oculi quum tenditur, hæc quoque puncti
Sedem habet. hoc ſigno percurrit miſſa per auras,
Signiferi in ſummum. medio de tramite ſiquis
Dirigat obtutus agiles procul, hoſque locorum
Defeſſos longo ſpatio tener amputet aer:
Id, quod contenti viſus abſcinditur, vltro
Si qui in Signiferi patulum circumferat orbem:
Sex olli partes magnæ dabit impetus oræ.
Aſt hæ dimenſa ſpatij ſic lege locantur,
Binaque deciſis includunt partibus aſtra.

Hæc verba Auieni luculenta interpretis vicem eſſe poſſunt Manilio noſtro. Nam quod Manilius dixit:

— *ſex tanta rotundæ* *Efficiunt orbem Zonæ,* —

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Auienus dixit oram Signiferi tot ſex partium eſſe, quot partium eſt obtutus hinc ad ſummum cælum.

v.26. *Efficiunt orbem Zonæ.*] Zonæ, τοῦ Ζωδιακοῦ.

v.8. *Nec mirere.*] Familiaris clauſula Manilio Epilogi vicem obtinens. vt:

Nec mirere moras, quum Sol æſtiua per aſtra, &c. Item:
Nec mirere in ea pugnantia ſidera parte. Item:
Nec ſit mirandum, ſi fœdus non datur aſtris.

Ibid. *Nec mirere vagos partus.*] Ad verbum Theo Mathematicus: μὴ θαυμάζωμεν δὲ, εἰ ἕκαστον τῶν ζωδίων τηλικοῦτον ὂν κατὰ τὸ μέγεθος, ὡς τὸ ἥμισυ ἐπέχειν τοῦ ἀπὸ γῆς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν διαστήματος, σμικρότατον ὁρᾶται. διὰ γὰρ τὸ πόῤῥωθεν ἡμᾶς εἶναι ἐκείνων, διὰ τοῦτο ἡμῖν μικρὰ εἶναι φαίνεται.

v.12. *Reſtat, vt ætherios fines.*] Exempla Arati poſt Phænomena ad circulorum Sphæræ deſcriptionem aggreditur: quanquam Aratus ante dimenſionem τοῦ παντὸς circulos deſcribit. Contra Manilius dimenſionem Mundi, ante circulorum deſcriptionem poſuit. Hoc vero arbitrarium: neque huius regula ab auctore exigenda. Melius meo iudicio Manilius, qui poſt Phænomena ſtatim τοῦ παντὸς τὴν ἀναμέτρησιν poſuit.

Ibid. *ætherios fines.*] *Fines* circulos. Infra:

——— *ſignantes tempora fines.* Item:
Alterius finis ſi vis cognoſcere gyros.

Et id quoque exemplo Arati, qui σήματα vocat:

——— τά τε κύκλα, τάτ' αἰθέει σήματ' ἐνιστηρίξεν.

Parmenides:

εἴσῃ δ' αἰθερίαν τε φύσιν, τάτ' ἐν αἰθέει πάντα
σήματα, καὶ καθαρᾶς εὐαγέος ἠελίοιο
λαμπάδος ἔργ' ἀΐδηλα. ———.

Nam in Parmenidis verſibus σήματα potius circuli videntur, quam aſtra ipſa. Sic Hyginus circulos bis vocat ſignificationes.

v.13. *Filaque diſpoſitis vicibus.*] Diſpoſitas vices ſemper vocat τὰς ἐμπερεθέσμοις φορὰς καὶ τροπάς. Supra:

At cur diſpoſitis vicibus conſurgere ſigna.

v.14. *Per quæ dirigitur.*] Tres tantum circuli ſunt, per quos dirigitur ſignorum ordo, duo Tropici & Æquinoctialis. Nam duo reliqui, Arcticus, & Antarcticus, non niſi in Sphæra dati climatis locum habent. At illi tres in vſum Sphæræ ad quanuis

inclinatio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

inclinationem inſtituti ſunt. Ideo Aratus eorum tantum rationem habet.

——— τῶνκε μάλιστα πέθη, ὄφελός τε γένοιτο
μέτρα περιτελλομένων ἐνιαυτῶν.

Ibid. *Per quæ dirigitur.*] Ab hoc verſiculo perge ad ipſorum Circulorum deſcriptionem. Nam eam huc pertinere, dubitare non potes, niſi prorſus bardus es. Initium deſcriptionis eſt:

Circulus a Borea fulgentem ſuſtinet Arcton.

Vt hodie extant in vulgatis editionibus, quid ineptius, quam ſi dicamus Zodiacum dirigi per coluros, quum contra ipſi per Zodiacum dirigantur? Quamuis tot artus huius poetæ luxatos loco ſuo repoſuerimus, tamen tantum abeſt, vt a Zelotypis aliqua confeſſio tanti beneficij in hunc poetam collati exprimatur, vt contra aut diſſimulare, aut auctorem a nobis contaminatum eſſe contendere parati ſint. Quorum hominum atra ingenia, & tartareas animas nihil quam aut miſerari, aut ridere conſtituimus. Nam cum illis rem vllam habere, aut illis reſpondere, hoc eſſet illis honorem habere, vt præclare ait Euripides. quod maxime refugimus.

v.15. *Circulus ad Boream.*] Nunc patet hiatus, qui in vulgatis editionibus erat. Nam ſine vlla præfatione, præter morem Manilij, abrupto initio hæc poſt deſcriptionem τῶν φαινομένων occurrebant. Atqui Manilius nullam deſcriptionem ſine apparatu aggreditur. Sic iſti deſcriptioni prætulit illos:

Reſtat vt ætherios fines, &c.

Ibid. *fulgentem ſuſtinet Arcton.*] Recte, *ſuſtinet Arcton.* Nam tota Vrſa maior intra illum Arcticum, quem deſcripſit Eudoxus, includitur. In climate autem Athenarum Orizon priores pedes Vrſæ præterradit. Quia igitur quæ intra illam decircinationem includuntur, ſemper apparent, vnde circulus ille dicitur φανερὸς, & Vrſa maior eo tota continetur: propterea, inquam, totum illum circulum Arcton vocarunt. Homerus:

ἄρκτον θ᾽ ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσι.
οἴη δ᾽ ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο.

Circulum inocciduum ac ſemper apparentem ἄρκτον vocat. Ouidius Triſtium IIII.

Magna, minorque feræ, quarum regis altera Graias,
Altera Sidonias, vtraque ſicca, rates,

 Omnia

Omnia quum summo posita videatis in axe,
Et maris occiduas non subeatis aquas:
Ætheriamque suis cingens amplexibus arcem
Vester ab intacta circulus extet humo.

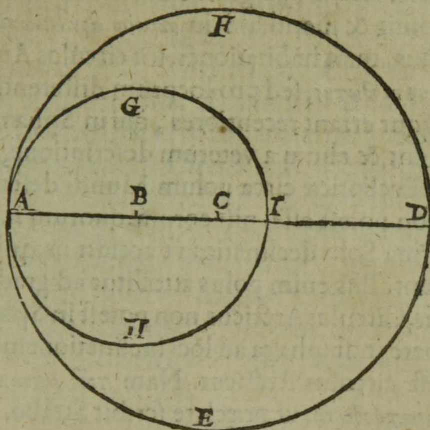
quibus verbis quid aliud quam τὸν ἀειφανερὸν κύκλον describit? Apud Geminum præstantissimum scriptorem ita legimus: ἀρκτικὸς μὲν οὖν ἐστὶ κύκλος ὁ μέγιστος τῶν ἀεὶ θεωρουμένων κύκλων, ὁ ἐφαπτόμενος τοῦ ὁρίζοντος καθ' ἓν σημεῖον, καὶ ὅλος ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβανόμενος, ἐν ᾧ τὰ κείμενα τῶν ἄστρων οὔτε δύσιν, οὔτε ἀνατολὴν ποιεῖται, ἀλλὰ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς περὶ τὸν πόλον στρεφόμενα θεωρεῖται. Vbi plane quid sit circulus Arcticus docetur. Proclus ad verbum hæc descripsit ex Gemino, vt reliqua omnia suæ sphæræ. Quum Crateti Grammatico Arati interpreti mirum videretur Homero τὸν ἀφανῆ κύκλον ἄρκτον vocari, Homeri lectionem interpolare conabatur, & pro οἴη legebat οἶος, quo intelligebat τὸν ἀρκτικὸν, non τὴν ἄρκτον. Sed imprudenter lapsum arguit Strabo ex his verbis Heracliti: ἠοῦς καὶ ἑσπέρης τέρματα ἡ ἄρκτος, καὶ ἀντίον τῆς ἄρκτου οὖρος αἰθρίου Διός. Vere quidem contra Cratetem ille. Sed ne ipse quidem reprehensione caret, qui verba Heracliti de circulo Arctico accipit: quum Heraclitus ipsum Orizontem nomine ἄρκτου intellexerit. Nam ἠοῦς καὶ ἑσπέρης τέρματα, quid aliud, quam Ortus & Occasus, ἄρκτος Septentrio, οὖρος αἰθρίου Διός, Meridies? Atqui quatuor illi cardines non Arctico, sed Orizonte finiuntur. Vt plane constet, tempore Heracliti ἄρκτου nomine Orizontem intelligi solitum, quia σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος βορειότατον ἡ ἄρκτος in intersectione meridiani:

——— ἧχί περ ἄκραι
Μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσιν,

vt canit Aratus.

v.16. *Sexque fugit solidas.*] Describantur circuli Æquinoctiali paralleli xc. Ij erunt, quos Geminus vocat ἀειφανεῖς. Is autem, qui punctum Orizontis ad communem intersectionem Meridiani & Orizontis tanget, erit μέγιστος τῶν ἀειφανερῶν, ac proinde Arcticus illius loci. Quia vero orizontes mobiles sunt, sic & Arctici mobiles. Ita in Climate Cnidi, vbi polus ad XXXVI grad. attollitur, Eudoxus scripsit Arcticum Circulum totidem partibus a polo mundi distare. In alio climate alius erit, nempe pro ratione ἐξάρματος, id est eleuationis polaris. Hipparchus: ὁ δ' ἐν Ἀθήναις ἀειφανὴς κύκλος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου περὶ μοίρας λζ. ὁ δ' ἐν Ῥόδῳ

περὶ μοίρας λϛ. & quanta erit altitudo loci, in tantum a polo distare punctum illud, necesse est, cuius interuallo circulus Arcticus describitur. Itaque vetustissimi Græci arcticum circulum definiuerunt τὸ ἀρκτικώτατον σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος, vel, τὸ ἀρκτικώτατον τῆς οἰκήσεως σημεῖον. Ita circulus Arcticus nihil aliud est, quam punctum habitationis, quod finitorem propius tangit. Nam punctum circinationis commune cum Orizonte habet. In hoc differunt, quod centrum Arctici circuli est polus Mundi: centrum Orizontis est punctum verticale, seu Zenith loci. A F D E est Orizon. A G C H, circulus arcticus. A D, Meridianus. A, intersectio communis Orizontis, & Meridiani, vbi & contactus, seu cõmune punctum circinationis.

——— ἧχί περ ἄκραι
μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσι.

B, Polus, C, Zenith loci. I, oppositum punctum diametri circuli Arctici. Quod si poli eleuatio XLV grad. absolute fuerit, vt Viennæ Allobrogum, tunc punctum I, idem erit cum C. Hoc est, opposita pars peripheriæ Arctici premet Zenith loci. Sin fuerit minor XLV grad. Zenith erit extra circulum: si maior, intra circulum. Ita fiet, vt quo propius Æquinoctialem accedetur, eo minores fiant circuli. Contra, maiores, quo longius ab ipso receditur: sub æquinoctiali autem, id est Sphæra recta, nulli prorsus sunt Arctici. Pytheas scripsit habitantibus Thulen Tropicum esse vicem Arctici. Hæ differentiæ accidunt, prout Zenith intra, aut extra Arcticum est. Siue igitur intra Arcticum erit, siue extra, tantum a puncto I, distabit, quanta est differentia eleuationis poli ab eleuatione æquinoctialis supra Orizontẽ loci. Exempli gratia: Romæ polus attollitur grad. 41. Ergo Æquinoctialis attollitur ad 48. 20. Differentia, 7. 40. Proinde Zenith Romæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

extra circulum a sui Arctici circumferentia distat grad. 7. 40. *Sic* habitantibus Thulen ea distantia est grad. XLIII, vtpote quibus polus est ad grad. *66. 30′:* Tropicus autem radit punctum intersectionis communis. Quare Martiano Capellæ Arcticus circulus definitur *semper apparens, & contingens confinia Finitoris, nunquam mersus assurgens.* Confinia Finitoris dicit intersectiones orizontis & meridiani in σημείῳ ἀρκτικωτάτῳ. His ita positis, videmus, quot habitationes, tot circulos Arcticos esse, non fixos, non ἀμεταπτώτους, sed pro locorum differentia alios atque alios. Multũ igitur errant recentiores, qui in Sphæra mechanica illum apponunt, & alium a veterum descriptione, quum illum a puncto poli Eccliptica circa polum Mundi describunt. Nam talis Arcticus non potest esse, nisi eorum, quorum inclinatio tanta, quanta maxima Solis declinatio: vt accidit ijs, qui Syenem Niloticam habitant. Illis enim polus attollitur ad grad. 23. 30. His animaduersis, Circulus Arcticus non potest in Sphæra mechanica locum habere, nisi sphæra ad loci inclinationem fabricata sit. Aliter nullus est circulus Arcticus. Nam τοῖς μεταπίπτουσι σημείοις οὐχ ὁριστέον τὰ ἀμετάπτωτα, vt præclare scribit Strabo. Quum ego hæc in Aquitania de Circulo Arctico proposuissem, vbi multi docti, indoctique, nobiles, pædagogique erant, non potest dici, quanto sibilo exceptus fuerim. Quum eorum pertinacia meam constantiam non obtunderet, pene vapulaui. Tandem victi dixerunt, illum circulum esse vtilem ad Zonas distinguendas. In quo maiorem risum mihi sustulerunt. Nam Zonæ locum hodie non habent in nobis, quibus totus orbis nauigationibus Lusitanorum & Hispanorum patefactus est. Cuius rei gratia verba Strabonis confutandæ horum Mathematicorum sententiæ adduxi: ὁ δὲ Πολύβιος οὐκ εὖ, τὸ ποιεῖν τινὰς ζώνας τοῖς ἀρκτικοῖς διοριζομένας, δύο μὲν τὰς ὑποπιπτούσας αὐτοῖς, δύο δὲ τὰς τούτων καὶ τῶν τροπικῶν. εἴρηται γὰρ ὅτι τοῖς μεταπίπτουσι σημείοις οὐχ ὁριστέον τὰ ἀμετάπτωτα. Itaque friget eorum Philosophia. Sed impudentiæ adhuc finis non est. Vix inuenias ex istis, qui mathematica profitentur, quibus non videamur insanire, si in doctrina circulorum diuersa a Iohanne Sacrobosco sentiamus. Quidam tamen nuper priore editione Manilij monitus, obiter, & quasi inuitus, dicit alium vsum fuisse veteribus Arcticorum Circulorum. Tamen nollet videri a nobis didicisse: quum hoc genus hominum totius antiquitatis imperitissimum sit. Quis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

auctor tam ridiculi commenti fuerit, nihil aliud poſſum dicere, quam Latinum ſcriptorem fuiſſe, & quidem recentiorem quadringentis annis. An alius ante Sacroboſcum id profeſſus ſit, neſcio. Certe in præſentia antiquior non ſuccurrit. Vt igitur noſtri errant, qui immobilẽ Arcticum conſtituunt contra veterũ mentem: ita veteres illi, & poſt illos noſtri caſtigandi, qui illum circulum tribus reliquis parallelum conſtituunt, quum paralleli circuli in ſphæra polum eundem cum ipſa habeant. At polus Arctici ſemper eſt idem cum ſphæræ polo. Polus reliquorum trium variat, vt puncta tropica & æquinoctialia. Æquinoctia enim & Tropica anteuertunt loca in Zodiaco, ita vt in aliquot annis vnum gradum in antecedentia promoueantur. Circuli autem æquinoctiales & tropici nulli alij ſunt, quam qui ad illa puncta mobilia deſcribuntur. Mobiles igitur ſunt, & proinde eorum poli mobiles quoque. Pro iſtis quoque vapulabimus priuſquam longa dies hominibus hoc perſuadebit, apud quos vis rationis nihil poteſt.

v. 16. *Sexq; fugit ſolidas.*] Veteres Sphæram per eius centrum in duas partes diuidebant, ita vt paralleli ipſi in duas partes ſecarentur, quemadmodum a Coluris ſecantur. Eiuſmodi circulus conſtituebatur partium LX. Deinde Sphæra per Æquinoctialem diuiſa relinquit duo hemiſphæria æqualia tricenarum partium. Vt breuius dicam, vna quarta Sphæræ erat XV. partium, quantarum totus ambitus LX. Neque aliter diuidebant tempore Eudoxi. Poſtea propter commodiorem vſum, eas partes ſexies multiplicarunt. Ita circulus integer factus eſt partium CCCLX. Quadrans eius XC. Igitur in Cnido, patria Eudoxi, polus attollitur ad partes VI, qualium quadrans eſt XV. Quas ſi ſexies duxeris, produces XXXVI. Itaque iſte Arcticus eſt ad eleuationem Rhodi, vel Cnidi, non Romæ: quod tamen non monet Manilius: quaſi vbique eadem ſtatio eſſet Arcticorum. Nam, vt ſcribit Strabo, *οἱ ἀρκτικοὶ μήτε παρὰ πᾶσιν εἰσὶ, μήτε οἱ αὐτοὶ πανταχοῦ.* Sane. Neque enim in Sphæra recta ſunt, neque in Sphæra ſtante, quam *μυλοειδῆ* vocabant veteres: qualis eſt illis, quibus Æquinoctialis & Orizontem & Arcticum facit. Arcticum vero Græciæ ita deſcribit Lucanus libro octauo:

Signifero quæcunque fluunt labentia cælo
Nunquam ſtante polo miſeros fallentia nautas
Sidera non ſequimur: ſed qui non mergitur vndis

Axis

Axis inocciduus gemina clarißimus Arcto
Ille regit puppes. — Non potuit clarius deſcribi ὁ ἀειφανερός. Sed ἀκυρολογίαν cum alijs vitijs Lucano familiarem interpretatione leniendum. *Nunquam ſtante polo.* totum cælum intelligit, non tantum ὅπου ὁ οὐρανὸς στρέφεται. — *fluunt labentia,* id eſt, quæ occidunt & labuntur ſub terras, πρὸς διαστολὴν τῶν ἐν τῷ ἀειφανερῷ, quæ nunquam fluunt, aut labuntur ſub terras. Axis inocciduus, non vtique περὶ ὃν ὁ οὐρανὸς στρέφεται, ſed totus ἀειφανερός. Nam pro regione integra cæli Axem etiam vſurpari alibi indicamus. Quæ apud Lucanum ſequuntur, quia ne minimum quidem ab admiratoribus Lucani intelliguntur, exponemus.

— *hic quum mihi ſemper in altum*
Surget, & inſtabit ſummis minor Vrſa ceruchis,
Boſporon, & Scythiæ curuantem litora Pontum
Spectamus. quicquid deſcendet ab arbore ſumma
Arctophylax, propiorq; mari Cynoſura feretur,
In Syriæ portus tendit ratis. —

Huic nautæ, qui hæc argutatur, curſus eſt in Ægyptum. In Ægypti autem maritimis, & vbicunq. maxima dies eſt horarum XIIII, ibi Arctophylax, imo Arcturus, culminat, καὶ κατὰ κορυφὴν μεσουρανεῖ: quod & Strabo quoque monuit libro II. Porro τὸ κατὰ κορυφὴν μεσουρανεῖν Nautis Græcis dicebatur κατὰ μέσην κεραίαν ἔχειν: Latinis, in ſumma arbore mali eſſe. Ptolemæus ex Diodoro Samio: ἔχουσι τὸν ταῦρον μεσουρανοῦντα καὶ τὴν Πλειάδα κατὰ μέσην τὴν κεραίαν. At habere ſtellam aliquam ἐν τῷ σημείῳ ἀκτικωτάτῳ, hoc eſt in interſectione orizontis & meridiani, hoc nautica locutione dicebatur κατ' ἄκραν κεραίαν ἔχειν: quod Lucanus hic dicit, in ſummis ceruchis habere. Nam κεροῦχοι ſunt rudentes, qui cornua velatarum obuertunt antemnarum, vt verbis Maronis loquar. Opiferas vocari monet Iſidorus. Stella vero omnis, quæ eſt in data interſectione meridiani, & orizontis, vnde incipit finitio circuli Arctici, Arato quidem dicitur natare — κείνη που κεφαλὴ τῇ νήχεται: quia Oceanum orizontem vocabant. Lucano vero ad verbum id eſt, *mari ferri.* — *propiorque mari Cynoſura feretur.* hoc eſt, Cynoſura erit in contactu orizontis, ἐν σημείῳ ἀρκτικωτάτῳ. His animaduerſis, audiamus philoſophantem nautam. Quando, inquit, iſte axis inocciduus, hoc eſt ὁ ἀειφανερὸς attollitur, καὶ πολὺ ἐστι τὸ ἔξαρμα τοῦ πόλου, & minor Vrſa eſt in puncto finitionis Arctici: tunc curſum in Pontum dirigimus. Hic fraus

facta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

facta eſt Lucano a librariis. Nam cur dicit hic minorem Vrſam κάτ' ἄκραν κεραίαν ἐστί : quum infra in contrario caſu ait, *propriorque mari Cynoſura feretur*. Siquidem minor Vrſa eadem eſt cum Cynoſura. Sed Lucanus ſcripſerat.

——— *Et inſtabit ſummis magna Vrſa Ceruchis.*

Nam quamuis vſitatius dicitur maior Vrſa, quam magna Vrſa; tamen Latinum eſt magna Vrſa. Ouidius Vrſas alloquens: *Magna minorque feræ*.—Hygino quoque dicitur Arctos maxima, & præterea Poetis quædam indulgenda. Recte igitur conſtat ratio nautæ. Quando, inquit, ita polus attollitur, vt Vrſa maior ſit intra circulum Arcticum, tunc in Septentrionem, & partes Ponti tendimus. Legentibus oram Ægypti Arctophylax eſt in ſumma arbore, vt diximus ex Strabone, & Hipparchi rationes quoque docent, & polus deprimitur, qui velificantibus in partes Euxini attollebatur. Ergo a partibus Euxini in Ægyptum tendentibus deſcenditur: quod dictum ἰδιωτικῶς, & ex opinione vulgi, quia polus deprimitur. Arctophylax igitur dicetur deſcendere, quum aliquot partibus deficiet a puncto verticali: quod accidit in ſinu Arabico nauigantibus in parallelo διὰ συήνης. Ibi enim Arctophylax, vel eius lucida ſtella Arcturus deſcendit ab arbore ſumma VII gradibus: ſiquidem ſæculo Hipparchi Arctophylactis declinatio & latitudo pene æquales erant, partium nempe XXXI, vt voluit Hipparchus. Proinde diſtantia a polo erat partium LIX, vt iterum monet idem Hipparchus. Sed iſte nauta vel potius eius ὑποβολεὺς Lucanus, non bene conceperat mentem ſcriptorum Græcorum, vnde hæc hauſta ſunt. In mari enim mediterraneo auſtraliſſimum litorum eſt Ægyptiacum, & vicina ora, vbi culminat Arcturus. At Arcturus non poteſt deſcendere ab arbore mali, niſi extra mediterraneum mare, puta in Oceano auſtrali velificantibus, neque Cynoſura propior eſſe mari, hoc eſt propius ad finitionem Arctici accedere. Sed hæc ſatis, & fortaſſe nimium plauſoribus Lucani: quorum omnium cognitio pendet ex veterum obſeruationibus, quæ tantum abeſt, vt iſtis, quibus omnia olent Grammaticam, notæ ſint, vt ne auctorum quidem ipſorum nomina teneant.

Ibid. *Sexque fugit ſolidas.*] XXXVI partium ἔξαρμα eſt Rhodi, XXXVII Athenis, vbi caput Draconis Vrſarum, quod intellexit Aratus. Sed tamen hallucinatur, quum in ea eleuatione Tropico

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

in VIII partes secto, V supra orizontem attollit. Hoc enim proprium est eleuationis 41, non 37 partium.

v. 18. *In quo consumit.*] Gemblacensis fortasse melius *consummat.* Sed animaduertimus promiscuum vsum apud hunc auctorem esse verbi consumendi & consummandi.

v. 20. *Æstiuum*] Si non est mendum, dixit æstiuum nomen, vt Horatius flumen Metaurum, Stertinium acumen. Fortasse melius *Æstiui medio.*

v. 21. *Temporis & titulo potitur.*] τροπικὸς enim a tempore illo dicitur, in quo τροπὴ, id est reuersio Solis fit. Metaphora a curulibus agonibus. Nam flexura metæ etiam τροπὴ dicta. Arabes vero non τροπὴν verterunt, sed ἀναστροφὴν. id enim est انقلاب quod imperite fecerunt. Quin & Manilius persistit in Metaphora, quum metam Solis dicit, & actum. Omnia enim verba Circensia. Atque adeo e medio Circo est *Feruidus. Metaque feruidis Euitata rotis* —

v. 23. *Et quinque in partes.*] Quadrans XV partium: de quibus sex sunt a polo, ad arcticum. ab eo, ad tropicum, quinque. a Tropico, ad æquinoctialem, quatuor. Quæ sexies multiplicatæ fient a polo, ad arcticum, XXXVI; hinc ad Tropicum, XXX: a Tropico, ad æquinoctialem, XXIV.

v. 25. *Ingenti sphæra.*] Legendum, *Ingenti spira.* Nam circuli illi nihil aliud, quam spiræ, quarum maxima, quæ mediam sphæram cingit, vt minima, quæ verticibus propior.

v. 26. *quo lumine Phœbus.*] Lege, *quo limine.* Idem error infra.

Quum medium æquali distinguit limite cælum.

Nam Codex Gemblacensis perperam *lumine* pro *limite.* Vt appareat lubricam esse commutationem horum duorum inter se.

v. 30. *Quatuor & gradibus*] De XV partibus, in quas sectus est circulus, Arcticus aufert VI, Tropicus V. ergo reliquæ sunt quatuor: quæ sexies ductæ fient XXIV. Tanta erat tunc ab æquinoctiali Solis maxima declinatio, quæ quidem hodie deprehenditur minor grad. 23. 30′. Gradus autem vocat, quas antea partes, & Græci μοίρας. Vulgus vero Gradus vocat ab Arabibus, qui quas Ptolemæus μοίρας, semper vertunt درجة gradus.

v. 31. *Proximus hunc vltra Brumalis nomine cingens.*] Quod *cingens* absolutum esse debet, & mediocriter docto paret. Quare olim circes legebamus pro circulo. Veteres enim illi

circens

circens pro circes, totiens, quotiens, & thensaurus pro thesaurus scribebant. Et satis notum Circitem pro circulo a Sidonio vsurpatum. De quo consulendus Festus. Sed Gemblacensis habebat *tangens*, non *cingens*. Quod retinemus. Sic infra de Galaxia:

Inde per obliquum descendens tangit olorem.

Græci in eo significatu dicunt ἐφάπτεσθαι. Sic etiam loquutus est Hyginus: *Ara propter Antarcticum circulum tangens inter Hostiæ caput, & Scorpionis caudam extremam collocatur.* Ita bis apud Manilium, & hic apud Hyginum Tangere absolute positum.

v. 32. *Vltima designat fulgentis lumina Solis.*] Lege:

Vltima designat fugientis limina Solis.

Limina, fines, metas: vt supra —— *quo limine Phœbus.* hoc est, qua fini. & idem error erat, qui hic lumine, pro limine. Iurisconsulti quoque in etymo Postliminij, limen finem esse dicunt.

v. 33. *Inuiaque obliqua.*] Lege *Inuidaque.* Hoc est parca, maligna. Quia enim oblique ministrat lumen, propterea lucem videtur nobis inuidere.

Pag. 19. v. 1. *Dat pariter.*] *Dat per iter.* Et ita etiam Gemblacensis.

v. 4. *Bisque iacet binis.*] Quatuor gradibus, vel XXIV. totidem nempe quot æstiuus illi e regione positus.

Diuisus duplici summa.] A polo, ad Æquinoctialem, XV partes. Ab eo, ad polum Antarcticum, totidem. Hæc est, quam vocat duplicem summam: vt binas partes duo hemisphæria, quæ ab æquinoctiali secantur.

v. 14. *Inclines.*] Lege *Inclines.* ἀκλινεῖς, οἵπερ οὔτε ἐπινεύουσιν, οὔτε ἀπονεύουσιν. Ita enim τοὺς παραλλήλους κύκλους definiebat, siue describebat Posidonius. Propterea ἀπλανέες dicuntur Arato.

αὐτοὶ δ' ἀπλανέες καὶ ἀρηρότες ἀλλήλοισι
πάντες. ——

v. 15. *Quandoquidem sexto.*] Gemblac. *sexti.* Sed neutrum bene. Lege *texto.* Sic infra: *Bis sex æquali spatio texentia cælum.*

v. 16. *Circum comitantia cæli.*] Circum etiam dixit Cicero de Galaxia:

Vidisti magnum candentem serpere Circum. id est κύκλον.

Sed non dixit circum cæli. Gemblacensis *cursum*, non *circum*. quod retinendum.

Ibid. *Cursum comitantia cæli.*] Eandem enim cum cælo con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

uerſionem habent. φερομένου τοῦ κόσμου ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ τὴν δύσιν, συμπεριφέρονται καὶ αὐτοὶ τῇ τοῦ κόσμου κινήσει. Sic ſupra:

Filaque diſpoſitis vicibus comitantia cælum.

v. 17. *Interualla pari.*] Ita quaſi aliud agens τοὺς πρὸς ἀλλήλους ἐτυμολογεῖ.

v. 19. *Sunt duo.*] Magni circuli CLXXX. per polos mundi ducti æquinoctialem in partes æquales, Zodiacum autem inæqualiter ſecant. Eorum duorum qui ſe ad rectos angulos ſecantes puncta tropica & æquinoctialia tangunt, præcipuus vſus eſt in Sphæra, ad quatuor anni tempora deſignanda. Quia vero puncta illa quatuor mobilia ſunt, mobiles quoque ſunt illi circuli. κολούροις Græci vocarunt, id eſt mutilos: non vtique quod re ipſa mutili ſint: eorum enim ἐπίποδα tantum κέκρυπται, non κεκολόβωται: ſed quia ea parte, qua nobis inutiles ſunt, quaſi mutili cenſentur. Alioqui τὰ ἐπίποδα illorum vtilia ſunt iis, qui vltra Capricornum habitant, vt quæ nobis vtilia ſunt, ea illis κόλουρα. Quare ſi veteres eam partem tectam propterea damnarunt, quod eius nullus eſt citra Capricornum vſus: cur non eodem iure & circulum Antarcticum damnarunt? cur non & Meridianum quoque κόλουρον vocarunt? Nam etiam τὰ ἐπίποδα eius κέκρυπται. Quia igitur non ſolum CLXXX, ſed longe plures circuli per polos Mundi duci poſſunt, illi duo tantum Coluri dicuntur, qui quatuor puncta cardinalia tangunt: quæ gradum vnum promouentur in anteriora intra annos plus minus ſeptuaginta. A conditu rerum ex veris epilogiſmis noſtris, quibus nunc agitur annus 5547, facta eſt illorum punctorum προήγησις τοπικὴ quidem graduum 77, χρονικὴ vero dierum vnius & quadraginta.

Ibid. *Sunt duo præterea.*] Ad verbum ἐκ τοῦ Εὐδόξου. Ἕτεροι δ' εἰσὶν δύο κύκλοι τέμνοντες ἀλλήλους δίχα καὶ πρὸς ὀρθὰς διὰ τῶν πόλων τοῦ κόσμου.

Pag. 20. v. 5. *Et Geminis Cancrũ dirimit.*] Nunc diſcedit ab Eudoxo ſuo, & merito, quum vult ſolſtitia fieri inter finẽ Geminorum, & initiũ Cancri, nimirũ ἐν στιγμῇ λόγῳ θεωρητῇ. At Eudoxus, vt alibi dicemus, in mediis Cancro, & Capricorno τὰς τροπὰς fieri dicit in deſcriptione horum circulorum. ἔστι δ' ἐν τούτοις, inquit, ἄστρα τάδε. πρῶτον ὁ πόλος ὁ ἀφανὴς τοῦ κόσμου. εἶτα τὸ μέσον τοῦ ἀρκτικοῦ κατὰ πλάτος καὶ τοῦ καρκίνου τὸ μέσον, ἥ τε οὐρὰ τοῦ νοτίου ἰχθύος καὶ τὸ μέσον τοῦ αἰγόκερω. At Manilius & a ſe quoque diſcedit, qui hic bru-

mam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

mam in principio Capricorni fieri dicit: alibi autem dicit Solem brumā conficere, quando *Fulget in octaua Capricorni parte biformis.*

v. 25. *Alter ab excelso.*] κόλουρ☉ ἰσημερινός.

v. 26. *Serpentis caudam, siccas & diuidit Arctos.*] Nullus colurus potest simul serpentis caudam secare & ambas Arctos. Reliqua satis bene habent.

v. 27. *Et iuga Chelarum.*] Hinc perge ad reliquum descriptionis, in qua primus versiculus:

Circulus a summo nascentem vertice Mundum.

Quam infelix fatum huius præstantissimi scriptoris, quem scioli peius lacerauerant, quam equi Hippolytum! Vbi sunt isti, qui dicunt nos hunc auctorem corrupisse? Multum ergo illis debent, qui ita lacerarunt, si quidem illorum carnificina medicina est, nostra autem remedia pro crucibus habentur.

v. * *Circulus a summo.*] Quis circulus? Iam enim dixerat. *Alter ab excelso decurrēs limes Olympo.* Quid igitur opus tautologia? Sed quid est nascens mundus? Dicat mihi ex istis, quibus oculi dolent hunc auctorē a nobis restitutum: Quid est *Arctophylaca petens?* Adeo imperitus modulorū Manilius, vt penultimā in Arctophylaca produxerit? Quis huius erroris tantum scriptorē insimulare audeat? Deinde negamus circulum per Hydram & medium Centaurum incedentem potuisse Arctophylacem & Draconem permeare. Vno verbo & quidem vere dicimus, qui hos duos versus huc inseruit, neque poetam fuisse, neque Græce sciuisse, neque asterismorum situs nouisse, neque mentem Manilij assecutum fuisse. Sed prius luxatus fuit hic locus, quam illi versus huc infulcirentur. Itaque imperfecta erat & suspensa ac hiulca sententia. Quia igitur videbatur ἀκέφαλ☉ oratio, hoc principium illis elegantissimis versibus ingeniosi homines cumularunt, ne imperfecta esset oratio. Sed continuatis membris, quæ luxata erant, nihil est facilius, nihil simplicius, nihil apertius hac sententia. Abutor diligentia mea, qui diffidam iudiciis peritiorum. Tamen dicendum fuit propter ἀμύσους quosdam, quibus omne displicet, quicquid præter eorum exspectationem dicitur: neque noctuinis oculis possunt lucem ferre.

v. 28. *mediumque sub astris.*] Lege, *sub Austris.* Centaurus Australis distinguitur a Sagittario solo nomine Cētauri: quanquam vterq. Centaurus est. Sed iste est Chiron: alter Crotus. Columel.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

——— *tergoque Croti festinat equino.* Vide Hyginum.

V. 29. *aduersus concurrit.*] Lege;

——— *aduersum concurrit rursus in axem.*

Aduersus axis Antarcticus. Quod autem Colurum hunc cum Finitore eundem esse dicit Bonincontrius, partim excusamus propter perturbationem versuum loco suo luxatorum, partim damnamus, quod astrologo indignum putare de orizonte vllo hæc posse dici.

V. 32. *Andromedæque sinus imos.*] πεωτόδιον ζῦγμα vocant in Virgine Asterismi.

Pag. 20. V. 3. *Quam septem stellæ.*] Ad verbum interpretatur Aratea: πολλὴ φαινομένη Ελίκη πρώτης ἀπὸ νυκτός. prima enim occurrit ἀκρόνυχος in orizonte. Scholiastes Germanici: *Altera nanque Helice est, quæ apparet prima noctis.*

V. 7. *Inde axem occultum.*] Inde in polum Antarcticum conueniens secat ad rectos angulos sphærales alterum gyrum, Colurum æquinoctialem.

V. 8. *atque alio rursus.*] Scribe ex Gemblacensi:

——— *atque illo rursus de limite tangit Te, Capricorne.* ——

V. 11. *Proterit.*] Horatius eodem sensu - *ver proterit æstas.* Idem intelligit Virgilius:

——— *calcemque terit iam calce Diores.*

Sed Gemblacensis habet *perterit.* Quæ autem hic dicta sunt de finitionibus Colurorum, falsa sunt maximam partem: quæ confutare, tanti esse non duximus.

V. 14. *Atque hæc æternam.*] Gemblacensis codex huic capiti præferebat titulum, DE ANABIBAZONTE ET ORIZONTE. Sed ego nunquam memini legere, Meridianum circulum Anabibazontem vocatum esse: quanuis recte potest dici anabibazon, in quo altissimum est punctum Solis in habitatione nostra: vt Lunæ ζωδιακὸς ἀναβιβάζων dicitur. De Meridiano & Orizonte nunc acturus est.

Ibid. *fixerunt tempora sedem.*] Tempora vocat Circulos parallelos & Coluros, quia per eos anni signantur tempora. Sed falsum est, quod dicit, reliquos circulos, de quibus locutus est, immobiles esse, quum Arctici neque vni sint, neque immobiles, vt ex veterum sententia supra demonstrauimus. Reliquos autem tres mutabiles esse quod ignorarit, condonandum illi, quum

quum omnibus hactenus persuasum sit non puncta æquinoctialia εἰς τὰ προηγούμενα promoueri, sed octauā Sphærā εἰς τὰ ἑπόμενα.

v. 16. *Hos volucres.*] Noue dixit: id est mobiles, καὶ μεταβατικούς.

Ibid. *nanque alter ab ipsa.*] ὁ μεσημβρινός.

v. 20. *Hic mutans per signa vices.*] Orizon. Signa hic, vt σημεῖα Græce τεχνικῶς accipit, quomodo scilicet Mathematici. Intelligit ergo τὸ κατὰ κορυφὴν σημεῖον.

Ibid. *seu siquis Eoos, Seu petit Hesperios*] ἡ πάροδος κατὰ μῆκος efficit varietatem Meridianorum.

v. 21. *volat hora per orbem*] ἅμα τῷ κατὰ μῆκος τὴν πάροδον γίνεσθαι πάροδον fit alius Meridianus, inquit Geminus, & post illum totidem verbis, vt solet, eius compilator Proclus. Ita infiniti erunt Meridiani. Sed quia quod per ἐλαχίστην πάροδον fit, id sensu percipi non potest, conuenit inter Mathematicos, vt gradus vnius esset illa πάροδος, quæ Meridianum αἰσθήσει καταληπτὸν comprehendere possit. Sed illud inter eos nondum conuenit quanto stadiasmo terrestri illud spatium respondere possit. Eratosthenes DCC stadiis finit. Ptolemæus D. Geminus, & totidem verbis Proclus CCC. Sed si Orizon, vt ipsi volunt, mutatur in CCCC, totidem stadiis mutatio esse debebat in Meridiano. Orizontis enim & Meridiani reciproca est ratio. Ambos enim hos maximos circulos coniunxit merito: quia alter sine altero esse non potest. Omnis Orizon Meridianum suum ad rectos angulos secat. Poli omnis orizontis sunt puncta Orientis & Occidentis. Poli Mundi sunt poli omnium meridianorum. Ita omnis orizon per puncta ortus & occasus transit, vt omnis meridianus per polos Mundi. Qui per polos mundi & verticem nostrum transit, is est meridianus noster. Qui illum ad rectos angulos secat, & tangit punctum finitionis oculi, is est orizon: & contra, &c. Ita reciproci sunt.

v. 23. *diuiso signantem lumine mundum.*] Legendum *culmine mundum*, vt olim curauimus edi in editione Lutetiana, quanuis aliter sentiremus in Notis. Nostram correctionem confirmat codex Gemblacensis, qui habet *culmine*, non *lumine*, vt vulgatæ editiones.

v. 25. *Quando aliis aliud.*] Profecto iste versiculus debet commutare sedem.

Cumque loco Terræ cælumque & tempora mutat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Quando aliis aliud medium est, volat hora per orbem.
Hic, inquit, cum ſitu mutatur, quandoquidem aliud aliis medium diei eſt neque idem, & vnum.

v. 26. *Atque vbi ſe primis.*] Sex horæ ſunt quadrans νυχθημέρυ, vt nonaginta gradus ſunt quadrans circuli. Qui igitur vno quadrante circuli orientaliores ſunt, quam nos, illis Solem ſex horis citius, quam nobis oriri dicit Manilius. Contra qui nobis quadrante vno occidentaliores ſunt, ſerius illis occidet Sol, quam nobis, nempe poſt ſex horas confectas. A Molucis igitur inſulis, ad inſulam Chriſtianorum Habaſſenorum Zucotoram, quadrans circuli eſt: vt ab eadem Zucotora, ad Canarias inſulas, alter quadrans. Molucenſibus igitur Sol ſex horis maturius orietur, quam Zucotorinis. Eodem modo, quando Zucotorinis orietur Sol, quia permenſus eſt quadrantem νυχθημέρυ, Molucenſibus meridiem conficiet. Et quum Zucotoræ verticem ſtringet Sol, tum Canariis orietur, Molucenſibus occidet.

v. 26. *Atque vbi ſe primis extollit Phœbus ab vndis.*] Eſto Zucotorinis oriri Solem.

v. 27. *Illis ſexta manet.*] Molucenſibus. Nam tum illis erit meridies, quia tunc illos premet aureus orbis, quia Meridianum eorum premet aurea Solis Rota.

v. 28. *Rurſus ad Heſperios ſexta eſt, vbi cedit in vndas.*] Rurſus ad Habaſſenos ſexta eſt, qui heſperij & occidentaliores ſunt illis, quando Molucenſibus cedet in vndas.

v. 29. *Nos primam & ſummam.*] Nos, qui in Canariis ſumus, eandem horam primam diei numeramus, quam illi ſextam. Primam & ſummam dixit, quia ſumma hora noctis, id eſt duodecima confecta init prima diei. Sic Attici ἕνlω κ) νέαν dicunt.

v. 30. *Et gelidum extremo.*] Lumen gelidum Solis orientis dicit poetice, quia tunc minus eum ſentimus, quam quum in punctum meridiei aſcendit. Quamuis vnuſquiſque intelligit, quid velit Manilius, quia rem tritam & omnibus notam tractat: tamen haud cuiuis facile erat horum verſuum ſententiam extricare.

v. 31. *Alterius finis.*] τῦ ὀείζοντος.

Ibid. *Cognoſcere giros.*] Nos hic intelligebamus finem pro circulo, vt ſupra. Sed reclamat Gemblacenſis. Nam habet *gyri.* fines igitur alterius gyri, id eſt ὀείζοντος.

v. 32.

v. 32. *Circumfer faciles oculos.*] Nam Orizon nihil aliud, quam τέρμα τῆς ὄψεως.

v. 33. *Quicquid erit cœli primum.*] Melius Gemblacensis:

Quicquid erit Cœlique imum, Terræque supremum.

Nam imum cælum & extremum terræ coire videntur in finitione illius circuli.

Pag. 21. v. 2. *Redditque aut recipit.*] *Reddit* orientia, *recipit ponto* occidentia. Ac nescio, an pro *fulgentia* legendum *fugientia.*

v. 3. *Præcingit tenui.*] Præcingit Mundum, ὅτι διχοτομεῖ τὴν ὅλην σφαῖραν τοῦ κόσμου, ὥστε ἡμισφαίριον μὲν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεσθαι, ἡμισφαίριον δ' ὑπὸ γῆν.

v. 4. *Hæc quoque per totum volitabit linea.*] Lineam circulum vocat. volitare ait, quia omnes orizontes mobiles.

v. 5. *Hunc tantum.*] Scribe *Nunc tantum.* Vestigia veræ lectionis extabant in Gemblacensi: *Non tantum. Medium mediumque* dixit prisca elegantia, vt candidior candidiorque.

v. 6. *Nunc septem ad stellas.*] Septentriones.

Ibid. *nunc mota sub astra.*] Reliqua astra vocat mota, hoc est mobilia: quia oriuntur, & occidunt, ad differentiam Septentrionum, qui semper conspicui sunt. Ea sunt, quæ ab Arctico loci, ad Æquinoctialem pergentibus in conspectu sunt. Ergo secundum ea, quæ proponit, παραλλαγὴ, καὶ μετάπτωσις τοῦ ὁρίζοντος a Septentrione fiet ad meridiem. quod verum est. Et quæ de sensili Meridiano dicta sunt, eadem de sensili Orizonte dicantur, necesse est: quia posuimus alterum sine altero esse non posse: item παραλλαγὴν μεσημβρινοῦ non percipi, nisi κατὰ πάροδον cccc stadiorum. Ergo totidem stadiorum τὴν τοῦ ὁρίζοντος παραλλαγὴν ponendum est: quanuis apud Geminum, & eius compilatorem Proclum τριακοσίων σταδίων, non τετρακοσίων ponatur.

v. 7. *Sed quocunque vagæ.*] Intelligit τὴν πρὸς μεσημβρίαν ἀπὸ τῆς ἄρκτου πάροδον.

v. 11. *Dimidium regit.*] Nos olim *tegit* correximus, & recte. Ita ratio postulat, ita habet Gemblacensis. Ex cuius auctoritate totum versum ita legimus:

Dimidium teget & referet varioque notabit *Fini.* ——

In eo erat *tegit* & *refert.* Ductus orationis, & futurum *notabit* ita legendum postulat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ibid. *Dimidium teget & referet.*] ὥστε τὸ μὲ ἡμισφαίριον ὑπὲρ γῆν, τὸ δὲ ὑπὸ γῆν ὑπολαμβάνεσθαι. vt iam diximus.

Ibid. *Dimidium teget & referet.*] Tangit definitionem Orizontis. Orizon eſt κύκλος ὁ διορίζων τό, τε φανερὸν καὶ τὸ ἀφανὲς μέρος τοῦ κόσμου.

Ibid. *varioque notauit Fine*] Locus deprauatus. Legendum profectò. ——— *varioque notabit*

Fini cum viſu pariter ſua fila mouentem.

v. 13. *Hic terreſtris erit.*] Quaſi reliqui omnes ſint cæleſtes. Sed cur terreſtris potius, quam cæleſtis, ſi tam extremum Cæli, quam Terræ præcingit? Hoc puto, quia ἡ σφαιροθήκη Orbis mechanici, qui inſtar eſt terræ, eſt loco orizontis.

v. 14. *Et mundum plano.*] *Plano* χθαμαλῷ. vnde *de plano legere*: item *Planipedes* χαμαίποδες. Atque omnino ὁ ὁρίζων eſt circulus iacens, vt illi πρὸς ὀρθὰς Meridianus eſt circulus ſtans.

v. 15. *Atque trahens a ſe titulum.*] Inepte. Optime Gemblac.

Atque a fine trahens titulum, memoratur Orizon. ὁρίζων enim eſt finitor.

v. 16. *His addunt aliquos.*] Rectiſſime Codex Gemblacenſis:

His adice obliquos, diuerſaque fila trahentes.

Ibid. *His adice.*] Altero I extrito dicebant Adicio. Sic Reicio. — *reice capellas.* Inde reicinium dictum vult Varro. In Apoteleſmatis: — *adice & ciuilia bella.*

Ibid. *Obliquos.*] Nam vterque obliquus, Zodiacus & Lacteus. Non poterat hæc egregia emendatio ſine optimo codice præſtari.

v. 18. *Alter habet.*] ὁ ζωδιακός, quem primo loco deſcribit. Zodiacus ac Galaxias hoc habent commune; quod non λόγῳ θεωρητοὶ, vt reliqui omnes ſphæræ circuli, ſed ſenſiles ſunt. Vterque enim viſu notatur. Propterea ambos vno capite complectitur. Habent & commune, quod, vt diximus, vterque obliquus eſt.

v. 21. *Exercent varias naturæ lege choreas.*] Varro de omnibus ſtellis id dixit:

Quum pictus aer feruidis late ignibus
Cæli choreas aſtricas oſtenderet. & ipſe Manilius lib. ſequenti.
Signorumque choros, ac Mundi flammea tecta.

Et vetus Sphæra: πρῶτος χορείας κύκλου ἡγεῖται κριός, quanquam duas

duas tantum stellas veteres Magistri χορευτὰς ἀστέρας vocarunt, nempe duas illas de tribus, quæ in cauda Cynosuræ circa polarem, quæ immobilis videtur esse, circunducuntur, in morem saltantium. Hyginus: *Sed in prioribus caudæ stellis vna est infima, quæ Polus appellatur, vt Eratosthenes dicit, per quem locum ipse mundus existimatur versari. Reliquæ autem duæ χορευταὶ dicuntur, quod circum polum versentur.* Scholia Germanici: *Supra alias decem, quæ præcedunt, & dicuntur* LVDENTES, *& maxime altera, quæ vocatur Polus.* Fortasse LVDIONES. Id enim χορευταί. Sed nihil mutamus.

v. 27. *tantoque notari.*] Lege ——— *tantumque notari Mente potest.* ——— Vt etiam Gemblacensis habet. Non est, inquit, λόγῳ θεωρητὸς, vt alij, sed αἰσθήσει καταληπτὸς. neque vtique ἀπλατεῖς, vt illi: *Sed nitet ingenti stellatus balteus orbe.*

v. 29. *balteus orbe.*] Ζωδιακὸν Arabes المنطقة *Almantica*, seu نطاق *Nitac.* vocant. Vtrunq. balteum, siue ζωστῆρα significat. Auctor Alcabicij: *Mantica est circulus, qui latus est in medio; & in ligatura strictus, & habet significare circulum Zodiaci.* Quibus verbis designatur, ita describi solitum, vt pingitur a Manilio. Nam latæ fasciæ modo pingebatur, qua si quis præcingat se, a tergo quidem latam & explicatam habebit: ad vmbilicum autem, vbi est nodus præcinctionis, strictam. Quis dubitat latam fasciam ibi stringi, vbi nodus fit? Hoc dixi: quia in illum locum Alcabicij doctus amicus noster μαχαιρέτης ea de penetralibus Mathematices eruit, quæ huic loco alienissima sunt. Iudæi artis magistri vocant Zodiacum חֵשֶׁב אֲפֻדַּת הַגַּלְגַּל opus Phrygionarium, id est limbum textilem.

v. 32. *bis sex latescit.*] Tribus circulis parallelis balteum Signiferi constare veteres scribunt. quorum duo extremi latitudinem circuli definiunt: medius in duas æquales partes, quæ sunt senum graduum, baltei latitudinem diuidit. Mechanici ταινίας vocant. Achilles Statius de Zodiaco: ἔχει δὲ καὶ ἐγχαράξεις τρεῖς, ἃς οἱ μαθηματικοὶ ταινίας καλοῦσιν. ἔστι δ' ὁ κατακεχρισμένος ἐν τῇ σφαίρᾳ κηρῷ μεμιλτωμένῳ. Veteres illi latitudinem huius circuli secundum τὰς τῶν πλανητῶν προσνεύσεις definiuerunt. Quod si sequimur, non iam senum graduum, sed octonum partes illas duas describemus. Nam maxima Veneris πρόσνευσις est fere partium VIII. Ita non bis sex, sed bis octo latescet fascia partes. Illustris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Picus Mirandula, quum legeret Zodiaci fasciam in XII gradus patere, putauit necessarium esse, vnum quodque Signum XII graduum latitudinem habere: ita vt latitudinem Zodiaci περὶ τὰ ζωδίων πλάτη, non autem περὶ τὰς πλανωμένων προσνεύσεις accipiat. Mendose. Nam quædam ζώδια non in tantum patent, quædam etiam in longius. puta, Tauri pes extra Zodiacum procedit: & ex duobus Piscibus is, qui Australis est, multum extra Zodiacum προσνεύει. Geminus: Ἔτι δέ τινα τῶν ιβ ζωδίων οὔτε ὅλα κεῖται ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ· ἀλλ' ἃ μὲν ἐστι βορειότερα αὐτοῦ, καθάπερ ὁ λέων, ἃ δὲ νοτιώτερα, καθάπερ ὁ σκορπιός. Locus Mirandulani est libro septimo contra Astrologos. Ad rem. Zodiacus dupliciter accipitur, aut Solis, aut aliarum vagantium ratione. Solis quidem ratione dicitur ἐκλειπτικὸς κύκλος, ἡλιακὸς κύκλος, ὁ διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλος. Propter alios vagantes dicitur πλατὺς κύκλος, vt hic Fascia. Et quanta erit vagantium maxima in vtranque partem πρόσνευσις, tantam eius latitudinem esse ponendum.

v. 33. *Quæ cohibet vario labentia sidera cursu.*] Eius fiens in latitudinem non egredi sidera, falsum iam demonstrauimus. Nam ζώδια quædam etiam extra sex gradus promota sunt, vt supra ostendimus: Venus autem etiam vsque ad VIII euagatur. Sed πλατύτερον hæc accipienda sunt.

Pag. 22. v. 1. *Alter in aduersum.*] ὁ γαλαξίας: qui quidem nullum in Sphæra vsum habet. Sed quia absolute τὴν περὶ τοῦ οὐρανοῦ πραγματείαν persequitur, ponendus necessario fuit. Veteres tamen & in Sphæra solida ponebant. Achilles: ὁ γαλαξίας ἐστὶν ὁ ἐν τῇ σφαίρᾳ κατακεχρισμένος κηρῷ λευκῷ. Arabes vocant طريق اللبانة viam lactis.

v. 2. *& paulum a Boreæ gyro.*] Gemblac. *Et paulum ad Boreæ gyros.* Quod non sequar.

v. 3. *Transitque inuersæ.*] Inuersam Cassiepeam vocat περὶ τὴν ἀστροθεσίαν. Capite enim cernuans occidit κυβιστητῆρος δίκην. Aratus:

—— τὰ δ' οὐκέτι οἱ κατὰ κόσμον
φαίνεται ἐκ δίφροιο, πόδες καὶ χεῖρες ὕπερθεν.
ἀλλ' ἥγ' εἰς κεφαλὴν ἶσα δύεται ἀρνευτῆρι
μερομένη γονάτων. — Marcus Tullius:

—— *neque ex cælo depulsa decore*
Fertur. Nam verso contingens vertice primum

Terras, post humeris, euersa sede refertur. Hyginus: *Hæc occidens, Scorpione exoriente, capite cum sedili resupina ferri perspicitur.* Hunc gestum cadentium in pronum cernuationem & cernulationem veteres dixisse, in Festum notauimus ex Varrone & Glossariis. Apuleius Milesia nona: *super mensam cæruleus corruens.* Legimus *cernulus corruens.*

v. 5. *Aquilamque supinam.*] Hoc contra Asterismos, qui μετάφρενον eius nobis obuersum pingunt, & Theonem, qui τὰς μορφώσεις vultibus in cælum, tergis in nos conuersis κεδογραφεῖσθαι testatur.

v. 10. *Centauri alterius.*] Australis, qui & Chiron.

v. 12. *Geminosque per imum.*] *per ima.* & ita Gemblacensis. Intelligit autem pedes Geminorum.

v. 17. *Quotiens præciditur ipse.*] Hoc est, διχοτομεῖ, καὶ διχοτομεῖται. Nam duo sunt magni Circuli idem centrum cum Sphæra habentes. Intersecant igitur sese.

v. 22. *Ac veluti virides.*] Subintelligendum τὸ QVVM. Vt in Ætna. *Ac veluti resonante.* Vide quæ in illum locum adnotamus.

v. 24. *Inter diuisas æqualibus.*] Proculdubio legendum:

Inter diuisas æquabilis est via partes.

v. 28. *Candidus in nigro.*] Nigro, κυανέῳ.

v. 29. *Cæruleum findens.*] Aratus:

——— κεκεασμένον εὐρέϊ κύκλῳ Οὐρανόν. ———

v. 32. *Et resupina facit.*] Suspicere facit homines. Eleganter. Ex admiratione resupinant homines vultus ad intuendum Galaxian. Accepit ab Arato; vbi de Galaxia.

——— τημόσδε περὶ φρένας ἵκετο θαῦμα.

Pag. 23. v. 2. *Num se deductis.*] *Diductis.* Semper ita erratum fuit in hoc auctore.

v. 3. *Seminibus.*] Lege *Segminibus*: hoc est ἡμισφαιρίοις. In eos hæc dicuntur, qui putabant τὴν γαλαξίαν ἐκ συμβολῆς τῶν δύο ἡμισφαιρίων συνεστηκέναι. Quis dubitet *segminibus* pro *seminibus* legendum? Stipitem prorsus esse oportet, qui hoc non videat. Nam quid est *deductis seminibus*?

Ibid. *Segminibus.*] Contra dixit infra: — *duplicisque extrema cauernæ Conueniant, cælique oras, & sidera iungant.* Nam ibi cæli oras, vt hic segmina. Si enim segmina, ergo oras habent.

v. 3. *raraque labent compage carinæ.*] Carinam τὴν ψαλίδωσιν καὶ καμάρ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

κὴ καμάρωσιν vocauerit; si quidem mendo locus vacat. Sed Gemblacensis habet: ——— *raraque labent compagine rimæ.* Optime. Non indigent interprete.

v. 4. *laxato pectore lumen.*] Vitiose, vt paret. Gemblacensis recte. *laxato tegmine.* Hæc omnia luculentissima sunt.

v. 8. *cælique oras & sidera tangant.*] Melius Gemblac. *& sidera iungant.* quanquam τὸ *sidera* suspectum est. Nescio, an Manilius scripserit, & *fœdera iungant.* Nam quia federa scriptum erat sine diphthongo, inde ansa librario deprauandi locum. ἓν διὰ δυοῖν, Maniliane orarum fœdera.

v. 9. *Perque ipsos iungat.*] Repone ex Gemblac. *Perque ipsos fiat nexus.* Manifesta sententia.

v. 11. *Clara compagine versus.*] Fortasse scripserit Manilius: *compagine rursus.*

v. 14. *Illac Solis equos.*] Aristoteles: οἱ δὲ τὸν ἥλιον τοῦτον τὸν κύκλον φέρεσθαί ποτε. Tu vide locum.

Ibid. *diuersis curribus isse.*] Profecto legendum *cursibus*, vt habet Gemblac.

v. 16. *Exustas sedes.*] ὡς ἂν διακεκαυμένον τὸν τόπον τοῦτον, ἤτι τοιοῦτον ἄλλο πεπονθέναι πάθος ὑπὸ τῆς φορᾶς αὐτῶν.

v. 19. *Fama etiam antiquis.*] Opinio Pythagoreorum. Aristoteles.

v. 24. *Orbemque regentem.*] Gemblac. — *orbemque rigentem.* Nihil verius. Nam qua currus Solis ibant, erat flammea & ignea via. nunc diuersis cursibus Solis, eam viam rigentem factam. Sic in secunda Institutione:

> *Æternas superare niues, orbemque rigentem*
> *Prona Lycaoniæ spectantem membra puellæ.*

v. 26. *Errantes nutu flamas.*] κυριολογία. *nutu* προσνεύσει.

v. 27. *curuisque quadrigis.*] Curuas quadrigas vocat equos ab orbita deflectentes. vt quum scilicet funales equi ἀτακτοῦσι, neque directam orbitam tenent. Tunc enim vere curuum σχῆμα efficiunt. neque vero aliter sentit Sidonius in Narbone:

> *Incuruantur equi. proterua currum*
> *Intrat turba rotas.* ———

v. 33. *faciem seruantia casus.*] Gemblac. *reserantia casus.*

Pag. 24. v. 1. *Mollior e niueo.*] Ita interpungendum.

> *Nec mihi celanda est famæ vulgata vetustas*

Mollior

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Mollior: e niueo lactis fluxisse liquorem Pectore, &c.
Molliorem famam vocat comparatione illius Phaethonteæ, quæ violentior esse videtur.

v. 3. *cælumque colore Infecisse suo.*] Rhetorum est πεῖθειν, Philosophi ἀποδεικνύειν. Ita eorum sunt ἔνδοξα ἐπιχειρήματα: huius ἀπόδειξις. Sed & Rhetor interdum ἀποδείξει vtitur, & Philosophus ἐνδόξῳ ἐπιχειρήματι. Nam ἔνδοξα ἐπιχειρήματα multum possunt post ἀποδείξεις. Sic Manilius post ἀποδείξεις de Lacteo circulo ἔνδοξα ἐπιχειρήματα e medio vulgi petita, puta fabulam Phaethontis, & de lacte Iunonis adfert: quod solet facere aliquando Aristoteles: quem non piget interdum fabulas vulgi in medium producere: non vtiq. quod in illis verum sit, sed quia a vero ortæ vt plurimum. De lacte Iunonis, præter Grammaticos, & Mythologos, habes plene apud Philoponum in primum Meteoron.

v. 6. *An maior densa stellarum.*] Democriti. πολλῶν καὶ μικρῶν καὶ συνεχῶν ἀστέρων συμφωτιζομένων ἀλλήλοις διὰ τὴν πύκνωσιν συναυγασμὸν τὸ λεγόμενον γάλα ἀποτελεῖν.

Ibid. *stellarum turba corona.*] συναυγασμὸς πολλῶν ἀστέρων, vel συναθροισμός.

v. 7. *Contexit flammas.*] συνυφαίνει, συμπλέκει. Sed non deterius est, quod in Gemblacensi legimus. *Connexit flammas.* Sic infra *collato fulgore.*

Ibid. *& crasso lumine.*] crassum lumen τὴν πύκνωσιν τῆς φωτισμῶν.

v. 8. *Et fulgore nitet collato.*] *Fulgore collato* τῷ συναυγασμῷ.

v. 9. *An fortes animæ.*] Aliud ἔνδοξον, quod Heroum animæ in Lacteum circulum recipiuntur. Cuius rei fabulæ veterum plenæ. Habes & apud Philoponum in primum Meteoron, Macrobium in somnium Scipionis.

v. * *Castra Ducum.*] Versus irreptitius: cuius ἀκροτελεύτιον conformatum est ex tertio versu procemij libri sequentis. Præterea non de castris, aut bello, aut similibus sermo, sed tantum de viris fortissimis, & illis, qui aliquo virtutis nomine claruerunt. An dicemus Troiam victam sub Hectore relatam ad circulum Lacteum? Tamen potest fieri esse aliquos, quibus has nugas interpretari magis sit cordi, quam nobis auctoribus illas expungere.

v. 20. *Atque Asiæ gentes.*] Vitium huius versiculi non poterat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

deprehendi ſine ope melioris libri. Gemblacenſis igitur recte habebat:

Atque Aſiæ gentes, & Magno maxima Pella.

Alexander Pellæ natus erat, vt & pueri ſciunt, & Iuuenalis indicat:

Vnus Pellæo iuueni non ſufficit orbis.

v. 21. *& ſtrictas pondere mentes.*] Sic locutus eſt in Sphæra barbarica. ——— *ſtrictos nec crede Catones.* Strictos ἰδιοτρόπους, & qui non ſunt κοινωνικοί. Firmicus: *ſtrictos & auaros efficiet.*

v. 24. *& qui fabricauerat illum.*] Fabricam Socratis Platonem dicit, vt Albinouanus opus Cæſaris Brutum a Cæſare informatum:

Et magnum magni Cæſaris illud opus.

v. 26. *Perſidis & victor.*] Xerxes non fuit Perſidis victor, ſed a patre relictæ rex. Sed poëtis familiare reges domitores vocare.

v. 28. *Tarquinioſque minis.*] Neque hic vitioſus locus ſine Gemblacenſi purgari poterat. Habet enim ille liber: *Tarquinioque minus, Reges.* Et Reges omnes Romanorum, minus Tarquinio, excepto vno Tarquinio. Perſpicua & optima ſententia. Omnes Reges Romanorum, præter vnicum Superbum, virtus ſua in cælo aut Lacteo circulo collocauit. Nam Superbus nullis meritis eo peruenire potuit.

Ibid. *& Horatia proles Tota acies pontis.*] Falſum. Hoc enim non ad trigeminos Horatios, ſed ad vnicum eorum gentilem Coclitem pertinet, de quo infra. Gemblacenſis habet *Tota acies partus.* Lego: *Tota acies partis.* Curiatij trigemini fuerunt tota acies Albanorum, vt Horatij trigemini fuerunt tota acies partis ſuæ, id eſt Romanæ: quia non prælio vtriuſque exercitus, ſed dimicationi horum tota fortuna belli commiſſa. Eleganter hoc dictum. Sic in priori apoteleſmatico de eodem dixit: *Nulla acies tantum vicit, pendebat ab vno Roma viro.* Quare veriſſima eſt emendatio noſtra.

v. 31. *Et Romana ferens.*] Ad ſtatuas Coclitis alluſum, quæ cum corona ciuica formabantur. Coronæ autem ciuicæ murorum ſpecie erant.

v. 32. *Et cum militia.*] Gemblacenſis. *Et cum militio.* Legendum: *Et commilitio.* Perſpicuitas & elegantia ſententiæ eſt vi-

cem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

cem interpretis. Habes commilitium vocem apud Plin. iuniorem lib. x. epist.

v. 33. *qui gestat in alite Phœbum.*] Tria hæc Phœbi tutela, Coruus, Cycnus, Delphinus. De Coruo & Delphino testes habes veteres nummos xv virum sacris faciundis. In illis expressa est Delphica tripus Phœbi cum Coruo in inferiori parte, Delphino in superiore. De Cycno & Delphino Martialē sponsorem dabo.

Campis diues Apollo sic marinis,
Sic semper senibus fruare cycnis.

Campas veteres Latini omnia κητώδη, & ingentes pisces vocabant. Vide Festum. κατ' ἐξοχὴν igitur Campas marinas vocat Delphinos Phœbo sacros, vt apparet ex nummis xv virum. Vulgo inepte: *murinis* pro *marinis* legebatur, mendosius an ineptius. Vnde pugna Lapitharū Grammaticis nata, quorum σμινθίας Apollines & alia nugatoria missa facimus. De Campis, & Hippocāpis vide nō inutilia in iuuenilibus coniectaneis nostris.

Pag. 25. v. 1. *Et Ioue qui meruit.*] Asseruit Iouem, hoc est Capitolium a Gallis. Et recte conditorem Romæ Camillum vocat, qui alter Romulus vulgo dictus fuit. Eius autem victoria fuit quasi quædam vrbis παλιγγενεσία.

v. 4. *& tertia palma Marcellus.*] Propter tertia opima. Est autem λέξις ἐσχηματισμένη, *Marcellus tertia palma.* Vt apud Virgilium in Culice:

Hic & fama vetus nunquam moritura per auum *Curtius.*—

In Bucolico:

Et certamen erat Corydon cum Thyrside magnum.

v. 6. *Certantes Decij votis.*] Gemblac. *Certantesque Deci votis.*

v. 7. *Inuictusque mora Fabius.*] Gemblac. *Inuictusque mora Flauius.* nimirum priscam eius nominis scripturam sub vitiosa lectione refert. Fauius enim veteribus illis scribebatur, non Fabius. Fauia apud priscos erat fouea. Vnde Fauij dicti, quod auctor gentis est ita dictus a fouea, siue fauia, ad quam eius matrem compresserat Hercules.

v. 8. *socio per bella Nerone.*] Eadem paulo post locutio importune repetitur. —*socio per templa Tonante.* Et nimius est in hisce tautologiis Manilius.

v. 11. *Ante Deum princeps.*] Deum Cæsarem. Historiis Græcis Καῖσαρ ὁ θεὸς vt Diodoro. Pompeius igitur ante Cæsarem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

erat princeps Reipublicæ, vt post eum Cæsar, qui θεός.

v. 12. *& Claudia magna propago.*] Magis placet *& Claudi magna propago*, vt in Gemblacensi. quanquam *clausi* legendum tunc fuerit. Clausus enim auctor Claudiæ gentis.

v. 14. *matrisque sub armis.*] Matrem, nisi fallor, vocat Octauiam, quæ socrus erat. Eius enim filiam Marcellam vxorem duxerat Agrippa. Hæc omnia in gratiam Augusti. Gemblacensis hic corruptus est.

——*matrisque sub armis Miles Agrippinæ. ventrisque.* ——

Hoc moneo, ne quis putet aliquid boni in illo monstro lectionis latere. Nam iudicio opus est in veterum codicum lectione. neque omnium est illis bene vti. Sed quare Agrippa miles sub armis matris suæ? An strenuus ille dux militauit sub matre sua? Itaque nugatoria hæc sunt, & locus est deprauatus. Suspicor poetam scripsisse. —*Martisque sub armis Miles Agrippa sui.*

v. 17. *Quod regit Augustos*] *Augustus*. Et ita Gemblacensis. Sed quare dicit cælum regi ab Augusto, quod nondum tenebat? id est, in quod nondum relatus erat. Hoc mortuo Augusto melius conueniebat. Neque huc illud facit hilum: *Diuisum Imperium cum Ioue Cæsar habet*. Nam terras ab Augusto, cælum a Ioue regi dicit.

v. 19. *Altius ætherei.*] Post finem antecedentis versus ponenda τελεία distinctio. Nam hoc vult: altius, quam patet Galaxias, ibi esse sedem Deorum: secundum illam Galaxias est sedes Heroum.

Ibid. *Altius ætherij qua*] Subaudiendum τὸ QVAM. Altius quam qua patet Galaxias. nimirum cælum. Eiuscemodi particulas QVAM, QVVM, VT, a poetis reticeri non raro, alibi non semel docuimus.

v. 21. *Qui virtute sua similes.*] Similes Diuis, ἀντίθεοι, ἥρωες. Vestigia Diuum. Cælum. Catullus:

Ac quanquam me nocte premunt vestigia Diuum.

v. *. *Sunt alia aduerso.*] Hi quatuor versus, quam importunè hic positi sint, satis fidem fecerit principium. Nam hoc modo sequeretur, hactenus tantum tractatum esse de stellis: & proinde recte continuari sermonem de Planetis. Atqui de circulis recenter & Galaxia actum est, & quidem prolixissime. Præterea si hoc admittimus, ergo circuli sunt sidera. Sunt alia, inquit, sidera.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ſidera quinque. Ergo quæ proxime dicta ſunt, ea quoque ſidera. Atqui circuli ſunt. Ergo circuli ſunt ſidera. Vides ἀτοπίαν. At quomodo poſt quatuor verſus reiecti recte cohæreant, mox patebit.

v.23. *Hic prius.*] Gemblac. *Ac prius*, Poteſt etiam ferri, *At prius*. Nam dixit ante, Hæc eſt Heroum ſedes, & tempus erat iam ad alia tractanda ſtilum conuertere. Sed tamen reuocat me cognata materia Cometarum. Abſolutis enim iis, quæ de lacteo circulo dici poterant, antequam libro coronidem imponat, cognatam circulo lacteo materiam de Cometis ſubiungit. Recte Manilius, vt alia, Cometas ſtatim Galaxiis ſubiungit. Cognatam enim Cometarum & Galaxiæ materiam dicit Ariſtoteles: ὥς' εἴπερ καὶ περὶ τοῦ φαίνεσθαι κομήτας ἀποδεχόμεθα τὴν αἰτίαν ὥς' εἰρημένην μετρίως, καὶ περὶ τοῦ γάλακτος τὸν αὐτὸν ὑπολιπτέον τρόπον ἔχειν. Alioquin & ad Aſtrologiam hæc quoque materia pertinet, quatinus Aſtrologi in Cælo primos effectus ponunt: ſecundos in regione, quæ eos & Lunam intereſt. In Cælo quidem ſunt ſtellæ, quæ dicuntur μετέωρα: & vocantur Signa prima. Infra Cælum ſunt, quæ vocantur μετάρσια, quæ & Ariſtoteli μετέωρα, καὶ φθαρτικά, vt κομῆται, πυρσοὶ, διάττοντες, δαλοὶ: Et ſunt quæ Aſtrologis Signa ſecundaria dicuntur: quod ſecundas a Stellis vires habeant. Hermes ἐν Καρπῷ: οἱ διάττοντες, καὶ οἱ κομῆται δεύτερεῖον φέρουσι τῶν ἀποτελεσμάτων. Item: ὅτε δηλώσει ἡ οὐρανία διάθεσίς τι, χρῶ συμβόλοις καὶ τοῖς φθαρτικοῖς ἄστροις, ἤτοι τοῖς δευτερείοις. Sed, vt dixi, non tanquam Aſtrologus hæc addidit Manilius, ſed tanquam Phyſicus, & implendæ Mundi Sphæræ. Nam totus hic liber Phyſicus eſt, non Aſtronomicus.

Implenda eſt Mundi facies.] Nam implendæ Mundi faciei poſt ſtellarum, & circulorum doctrinam, deerat τῶν μετεώρων tractatio.

v.25. *Quicquid vbique nitet.*] Tractaturus de omni corpore, quod in Cælo nitet, vt ipſe loquitur, memor a ſe planetarum quinque mentionem nullam factam, eam obiter huc reiicit, vt ab eis, ad reliquos ignes, qui ſub Luna fiunt, opportune tranſeat.

Ibid. *Quicquid vbique nitet.*] Poſt hunc verſiculum reiiciendi ſunt illi quatuor de quinque Planetis, quos non ſolum antecedentia, ſed etiam ſequentia huc pertinere probant: antecedentium quidem abſurditas, ſi quidem ibi relinquantur:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

conſequentium autem conuenientia. Nam quia dixit:

Sunt alia aduerſo pugnantia ſidera Mundo: poſtea recte ſubiicit:

Sunt etiam raræ ſortis natalis euntes.

v. 26. *Sunt alia aduerſo.*] Quia dixit ſe velle tractare de eo, quodcunque viget, & nitet in Cælo. at nondum de Planetis tractauit, quum ſupra inerrantes omnes deſcripſerit, propterea nunc ipſorum Planetarum nomina ponit, quia ſunt inter ea, quæ corpus per omne vbique nitent, & vigent.

Ibid. *Sunt alia aduerſo.*] Alia præter ea, quæ in capite τῶν ἀπλανῶν memorauimus. Septem vagantes Græci vocant πλανήτας, Nigidius Errones, Aratus μεταβάτας. Eos vno verſiculo comprehendit vetus poeta. Μήνη, Ζεὺς, Αρης, Παφίη, Κρόνος, Ηλιος, Ερμῆς.

Ibid. *pugnantia.*] ἰδιωτίζει. Nam τῷ παντὶ nihil contrarium.

v. 30. *Sunt etiam raræ ſortis.*] Præter quinque illos Errones, ſunt etiam alij ignes, quos quidam ſtellarum numero habent.

Ibid. *raræ ſortis natalis.*] ἰδιοτρόπου γενέσεως, ἀλλοκότου φύσεως. Sed cōtra Seneca: *Cometas æternos eſſe, & ſortis eiuſdem, cuius & cætera.*

Ibid. *euntes Protenus.*] Hic *protenus*, vt apud Virgilium: *Protenus æger ago.* — Sunt autem διάττοντες, non qui proprie Cometæ dicuntur. In quibus potes etiam numerare quæ dicuntur σέλα. Seneca fulgores vertit. *Hi*, inquit, *fulgores dicuntur: quia breuis facies illorum & caduca eſt, nec ſine iniuria decidens. Sæpe enim fulminum noxas ediderunt. Ab his tecta videmus icta, quæ aſtrapoplecta Græci vocant.* Virgilius:

Illam ſumma ſuper labentem culmina tecti
Cernimus Idæa claram ſe condere ſilua,
Signantemque vias: tum longo limite ſulcus
Dat lucem, & late circum loca ſulfure fumant.

v. 32. *tractoſque perire Cometas.*] Cometas genus facit, eiuſq. ſpecies σέλα, διάττοντας, δαλούς. Sunt enim, quos ipſe tractos vocat. Operæ autem hos duos verſus loco ſuo luxarunt. Reponendum enim ita:

Sunt etiam raræ ſortis natalis euntes
Protenus, & raptim ſubitas candeſcere flammas
Aera per liquidum. ——

v. 33. *Rara per ingentes.*] In genere omnes Cometas raro contingere, & ſcimus omnes, & Ariſtoteles cauſſam docet: τοῦ δὲ μὴ γίνεσθαι πολλοὺς, μηδὲ πολλάκις κομήτας, αἴτιος ἐστι ὁ ἥλιος, καὶ ἡ τῶν ἄστρων.

ἄστρων κίνησις οὐ μόνον ἐκκαίουσα τὸ θερμὸν, ἀλλὰ καὶ διακρίνουσα τὸ συνι-στάμενον.

v. 33. *per ingentes viderunt.*] Quod ſæpenumero bellicos motus antecedant.

Pag. 26. v. 2. *Humidior ſicca.*] Humidiorem ſpiritum vocat τὴν τοῦ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐπὶ τῇ γῇ ὑγροῦ ἀτμίδα. Siccam auram τὴν αὐτῆς τῆς γῆς οὔσης ξηρᾶς καπνώδη ἀναθυμίασιν. Ariſtotel.

v. 6. *flamma capacem.*] Melius *rapacem.* id eſt τὸ ὑπέκκαυμα. Ariſtotel.

v. 8. *Principia aurarum.*] ἀρχὴν πνευματώδη. Ariſtotel.

Ibid. *volucrique ſimillima fumo.*] καπνώδη σύστασιν. Ariſtotel.

v. 10. *pariterque cadunt fulgente Cometa.*] Breuiſſima illis mora eſt: quum pereant ipſo Cometa fulgente. Vix Cometa fulgere incipit, quum ecce ſtatim exoleſcunt, vt loquitur Seneca. Nam & hic quoque Cometa eſt genus. Magis tamen placet, quod olim emendabamus, – *fugiente Cometa.* Nam ita potius ſententia poſtulare videtur.

v. 11. *Quod niſi vicinos.*] Plinius: *breuiſſimum, quo cernerentur, ſpatium ſeptem dierum annotatum eſt: longiſſimum octaginta.* Quidam doctus vir ſuis ad Senecam Notis, quia ſciebat a Seneca Cometem viſum ſex continuos menſes, putabat in Plinio legendum CLXXX. Sed fruſtra eſt. Nam hæc Plinij fuit opinio, & aliorum veterum. In quo tamen eum falli tum exemplum a Seneca adductum, tum experientia ipſa conuincit. Obſeruauimus enim Cometem per dies pluſquam CX. Non pigebit adſcribere locum ex Nicephoro Gregora inſignem de Comete: κομήτης περιφανὴς περὶ τὸ τοῦ ταύρου δωδεκατημόριον περὶ τὰ ἑωθινά τε καὶ ὄρθρια τῆς νυκτὸς φαινόμενος μικρὸν ὑπὲρ τοῦ ὁρίζοντος. καὶ ὅσον ὁ ἥλιος παρήλαυνεν εἰς τὰ ἑπόμενα, τοσοῦτον καθ' ἡμέραν εἰς πλέον ἠρέμα διΐστατο τοῦ ὁρίζοντος, ἕως καὶ αὐτὸ δὴ τὸ μεσουράνημα ἤδη παρήλλαξεν. ὁπότε γὰρ ὁ κομήτης τὰ πρῶτα φαίνεσθαι ἤρξατο, τὴν θερινὴν ὁ ἥλιος ὥραν ἐποίει διιὼν τὸν καρκίνον. ὁπότε δ' αὐτὸς ἐμφράνθη, καὶ ἀφανὴς ἦν, τὰς φθινοπωρινὰς ὁ ἥλιος ἐποίει τροπάς. ὡς γίνεσθαι τὸ ἀπὸ θερινῆς τροπῆς, μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς, τριῶν δωδεκατημορίων διάστημα, ὅπερ ὁ ἥλιος ἤλασε τοῦ κομήτου περὶ τὸν ταῦρον ἑδραζομένου, καὶ ἠρέμα ἑαυτὸν ἀναλίσκοντος. Inſignis locus. Propterea hiſtoriam verbis ipſius ſcriptoris adducere placuit. Vbi nota de Cometa cum Sole ſurgente, & interdiu apparente. item de tempore durationis a Solſtitio, ad æquinoctium autumnale, nempe dies

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

dies CIII, aduersus Plinij sententiam; vt etiam monuit Frater Martinus ordinis Prædicatorum, scribens sub Iohanne XXI Papa ante annos CCC: *Anno Domini* MCCLXIIII *Cometes tam notabilis apparuit, qualem nullus ante tunc viuens viderat. Ab oriente enim cum magno fulgore surgens, vsque ad mediũ hemisphærij, versus occidentem, comam perlucidam pertrahebat. Et licet in diuersis mundi partibus forte multa significauerit: hoc tamen vnum pro certo compertum est, vt quum plus quam per tres menses durauerit, ipso primo apparente, Papa* (Vrbanus IV.) *cæpit infirmari: & Cometes disparuit.*

V. 14. *Immensum.*] *Inimersum.*

V. 15. *Tum quia non vna specie.*] Omnino ad verbum Aristot. interpretatur. Ille enim τὰ σχήματα vult accidere ὅπως ἂν τὸ ἀναθυμιώμενον τύχοι ἐσχηματισμένον. ἐὰν μὲν γὰρ πάντῃ, κομήτης. ἐὰν δ' ἐπὶ μῆκος, καλεῖται πωγωνίας, &c.

V. 20. *tenuisque capillos.*] *Capillus.* Et ita Gemblacensis.

V. 21. *Diffusos radiis.*] Et tunc est verus κομήτης, vt iam ex Aristotele docuimus.

V. 22. *Nunc prior hæc facies*] Gemblacensis. *Nunc prior hæc species.*

V. 23. *Et globus.*] Et fit πωγωνίας.

V. 24. *Interdum æquali.*] δοκίς.

Ibid. *compagine.*] ἀκυρολογία. In trabe aut parallelepipedo nulla est compago, aut ἁρμονή.

V. 26. *Quin etiam tumidis.*] πιθίας, πιθίτης, πιθῶς. Tot modis enim dictum video.

Ibid. *paruosque capillos.*] Totus locus ita legendus:

Quin etiam tumidis exæquat dolia flammis
Procero distenta vtero. paruosque capillos
Mentitur paruos ignis glomeratus in orbes.

Nam & Gemblacensis habebat *glomeratus.* Sed in eodem male erat *Partosque capillos.* Quidam pruritu innouandi dixisset rectam esse lectionem, & innui Parthos capillos, quia Parthi comati. Vnde quum ægrotante Vespasiano, paulo ante decessum eius nunciatum esset, cometen apparere: elusit portentum interpretatione, & ad Parthorum regem, qui comam pasceret, non ad se, dixit pertinere. Certe non defuturi sunt, quibus hoc commentum arridebit.

Ibid. *paruosque capillos.*] βοστρυχίας.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

glomeratus in orbes.] Persistit in tralatione. Nam orbis etiam dicitur βόστρυχος & cincinnus.

v. 29. *Hirta figurantis.*] Legendum:

Hirta figuratur tremulo sub lumine messis.

Aristoteles: ἂν πλάτος ἔχῃ καὶ μῆκος τὸ ὑπέκκαυμα, πολλάκις ὁρᾶται καιομένη φλὸξ, ὥσπερ ἐν ἀρούραις καιομένης καλάμης. Hirtos cometas simpliciter vocat Plinius. Sed melius veteres libri, qui habent HIRCI. αἶγες quoque sunt in Cometis.

v. 30. *Lampadas & fissas.*] Legendum:

Lampadias fissus ramosos fundit in ignes.

Plinius libro II. capite XXV. *Lampadias ardentes imitatur faces.* Fissus accusatiuo plurali τὰς σχίσεις. Sic apud Tertullian. libro de castitate Sancitus pro Sanctione. *Ob pristinum de Virginitate sancitum.* qui locus male vulgo capitur. λαμπαδίας κομήτης, qui aliter λαμπὰς Senecæ & Achilli Statio. Lucanus:

Nunc iaculum longo, nunc sparso lumine lampas
Emicuit cælo. ———

v. 32. *Quum vaga per liquidum.*] Gemblac. *per nitidum.*

Ibid. *Scintillant lumina.*] Scintillatione fiunt αἶγες. Aristoteles: ἐὰν πλέον τὸ ὑπέκκαυμα ᾖ κατὰ τὸ μῆκος, ἢ κατὰ τὸ πλάτος· ὅταν μὲν οἷον ἀποσπινθηρίζῃ ἅμα καιόμενον (τοῦτο δὲ γίνεται διὰ τὸ παρεκπυροῦσθαι, κατὰ μικρὰ μὲν, ἐπ' ἀρχῇ δὲ,) αἶξ καλεῖται.

v. 33. *Et tenues longis iaculantur.*] κυριολογία. Nam inde ἀκοντισταὶ dicti sunt Ptolem. Aliis ἀκοντίαι, vt Plinio.

Pag. 27. v. 1. *Exuruntq; procul.*] Legendum *Exurguntque procul.* πόρρωθεν διάττουσι, vel potius ἐξάττουσιν. Inde διαδρομαὶ dicuntur Ptolem.

Ibid. *Volucres imitata sagittas.*] ἀκοντίαι.

v. 5. *Ætnamque imitatur Olympo.*] Gemblacensis, *Ætnamque minatur Olympo.* Sed vulgata lectio vera.

v. 12. *spirantis semina terræ.*] Qua in hæresi Aristoteles: hæc omnia κατ' ἀναθυμίασιν τῆς ἐκ γῆς ζωπυρεῖσθαι, καὶ διεκπυροῦσθαι.

v. 16. *Siue igitur ratio.*] Resumit, quod longo hyperbato interruperat supra: *Siue quod ingentem terra spirante vaporem, &c.*

v. 15. *Imbribus in mediis.*] Gemblac. *Imbribus & mediis.* Forsasse, *Imbribus e mediis.*

v. 17. *Inuolucres ignes.*] Lege:

Inuoluens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Inuoluens ignes potuit generare Cometas.

Potuit generare poetice, generauit.

Ibid. *Inuoluens ignes.*] ἐκπυρουμένη, ſcilicet ὅταν εἰς αὐτὴν ἐμπέσῃ ἀρχὴ πυρώδης. ex Ariſtotele.

v. 18. *ob cuncta creauit.*] Legendum: *ob iuncta* vel *ſub iuncta.* Siue, inquit, id fiat κατ᾽ ἔξαψιν καὶ συναυγασμόν. Eſt opinio Democriti & Anaxagoræ: qui dicebant τὸν κομήτην nihil aliud quam σύναψιν τῶν πλανητῶν ἀστέρων, ὅταν διὰ τὸ πλησίον ἐλθεῖν δόξωσι θιγγάνειν ἀλλήλων. Videntur autem id ab Ægyptiis didiciſſe, qui credebant τῶν πλανητῶν συνόδους καὶ πρὸς αὐτοὺς καὶ πρὸς ἀπλανεῖς γίνεσθαι. Vnde ſciſcebant, Cometen eſſe σύνοδον ἀστέρων δύο ἢ καὶ πλειόνων κατὰ συναυγασμὸν, quod hic intelligitur per *iuncta ſidera.* Mirum vero non reſumere id, quod ſupra dixerat: *Sunt autem cunctis permixti partibus ignes.* Nam hoc concludendum erat: Quia Cælum paſſim ignibus fœtum ſit, ignem ex ſe ſibi ad ὑπέκκαυμα corripiendum ſuppeditare.

v. 20. *Sed trahit.*] *Seu trahit.* Opinio Pythagoreorum & priſcorum magnæ Græciæ Philoſophorum. Ariſtoteles: τῶν δὲ Ἰταλικῶν τινὲς καὶ τῶν καλουμένων Πυθαγορείων ἕνα λέγουσιν αὐτὸν εἶναι τῶν πλανητῶν ἀστέρων. ἀλλὰ διὰ πολλοῦ τε χρόνου τὴν φαντασίαν αὐτοῦ εἶναι καὶ τὴν ὑπερβολὴν ἐπὶ μικρόν. ὅπερ συμβαίνει καὶ περὶ τὸν τοῦ Ἑρμοῦ ἀστέρα. διὰ γὰρ τὸ μικρὸν ἐπαναβαίνειν, πολλὰς ἐκλείπει φάσεις. ὥστε διὰ χρόνου φαίνεται πολλοῦ.

v. 21. *Inuoluitque ſuo*] Tunc dicuntur ὕπαυγοι. Vulgus combuſtos dicit.

v. 22. *Ac modo dimittit.*] Tunc dicuntur ἔξαυγοι. Res autem ipſa ὑπόληψις, explicatio a radiis Solis: abſtantia a Solis radiis, vt Vitruuianum verbum vſurpem. Tunc enim Planeta abſiſtit a Sole, vel Sol a ſtella fixa. Ponamus Solem in prima parte Arietis: item Mundi integram reuolutionem XXIV horarum: Solem autem ipſum proprio motu partem vnam confeciſſe, ita vt duæ iam partes ſint: ſane Sol in ſecunda parte Arietis deprehendetur, altera parte motu ipſius Mundi, altera proprio expatiatus. Hoc proprie eſt ὑπόληψις. Proprius igitur motus cauſſa eſt ὑπολήψεως. Sic in ſtella Mercurij. Nam quum æquale propemodum cum Sole curriculum cõficiat, propterea raro videtur. Quia vero exiguos tranſcenſus facit, quæ Ariſtoteli dicuntur ἐπαναβάσεις, ſæpe tranſgreditur apparentiam ſuam, quam Græci φάσιν dicunt.

Vnde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Vnde raro apparet, vtpote qui circa Solem moueatur. Quare non Sol Planetam, ſed potius Solem Planeta dimittit. Et tunc dicitur Planeta ἔξαυγος εἶναι, καὶ ἡλιακῶς ἀνατέλλειν, eius vero φάσις, ὑπόλειψις. hoc eſt ἡ μεγίστη ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ ἡλίου.

v. 23. *Et Venus.*] Venus magno ſpatio a Sole recedens ſecundum latitudinem vna eademque die matutina & veſpertina fit. Vnde Veſper & Lucifer dici meruit potius, quam Mercurius.

v. 24. *Serpentem.*] Locus deprauatiſſimus, qui tamen oculatiſſimos ſenſus effugeret. Hic nobis ſuccurrit Gemblacenſis:

——— ſicut Cyllenius orbis
Et Venus, accenſo quum ducit Veſpere noctem,
Sæpe nitent, falluntque oculos. ———

Ibid. *Sæpe nitent.*] Iam diximus περὶ ὑπολείψεων. Nam φάσιν eorum intelligit.

v. 25. *Seu Deus inſtantis fati.*] ἔνδοξον ἐπιχείρημα a vulgi opinione.

v. 26. *Signa per affectus.*] Cometas vocat πάθη τοῦ οὐρανοῦ.

v. 33. *Labenteſque rapit.*] Lege *Tabenteſque.*

Pag. 28. v. 2. *Qualis Erichthonios.*] Gemblacenſis: *Qualis Erechtheos.* Contendit autem cum Lucretio. Vide II Thucydidis, & Georgica.

v. 7. *feſſus defecerat.*] Gemblac. *Laſſus defecerat.*

v. 16. *Extremas modo.*] Ita melius, quam Gemblacenſis: *Externas modo.* Manifeſto indicat eam cladem non multo antea contigiſſe, recenti etiam tum eius memoria. Accidit vero quinquennio ante Auguſti exceſſum. Ex quibus colligere licet tempus, quo hæc ſcripta ſunt.

v. 25. *nec plura alias incendia Mundus Suſtinuit.*] Simillimum illud:

Non alias cælo ceciderunt plura ſereno
Fulgura, nec diri toties arſere Cometæ.

v. 33. *repetitaque rerum Prælia.*] Optime Gemblac. *—repetitaque rerum Alea.* Ita repone. Neque dubium eſt a Manilio eſſe. Sic Pomponius iuriſconſultus dixit *aleam emere*, quum captus piſcium, aut miſſilium emitur. D. l. 8. §. de contrahenda empt. Græcũ eſſe κύβος πολέμου, & κυβεύειν τὰ πράγματα & pueri ſciunt.

Pag. 29. v. 1. *Et in Ponto quæſitus rector Olympi.*] Adulatorium. De Auguſto enim intelligendum. Vt in Sphæra Barbarica:

 Actia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Actiacosque sinus inter suspensus vterque
Orbis, & in Ponto Cæli Fortuna natabit.

V. 2. *quum pompa rependit.*] Vitium esse in verbo *rependit* nemo negauerit, nisi qui Latine nescit. Opus est enim verbo, quod absolutum Grammatici vocant. Nos olim *tetendit* diuinabamus non male. Nam tendere etiam de nauali prælio potest dici, quum παρεμβολὴ dicta sit acies naualis. At παρεμβάλλειν quid aliud, quam tendere? Sed sine dubio vera lectio est *pependit*. Bellum enim nauale dicitur pendens. In Apotelesmatico.

Nauales etiam pugnas, pendentia bella *Attribuunt.* —

In Sphæra Barbarica:

Actiacosque sinus inter suspensus vterque *Orbis.* ———

Græcum est μετεωρίζεσθαι: quod est pendere, & in alto σαλεύεσθαι, quando naues tenent altum. Accedit huc, quod Iacob. Susius ad oram libri e regione huius loci de ingenio ita correxerat. Paria ergo fecimus. Sed quomodo ille interpretaturus fuerit, nescio.

v. 8. *Atque adamanteis.*] Ob Ianum Quirini ab Augusto clausum. quod bis tantum antea contigerat. Horatius:

Ianum Quirini clausit. ——— Virgilius:

——— *diræ ferro, & compagibus artis*
Claudentur belli portæ. Furor impius intus
Sæua sedens super arma, & centum vinctus ahenis
Post tergum nodis fremet horridus ore cruento.

V. 10. *Si pater.*] *Sit pater.*

IOSEPHI.

IOSEPHI SCALIGERI IVL. CÆS. F.

CASTIGATIONES ET NOTÆ IN PRIMVM ISAGOGICVM M. MANILI.

PRIORE libro duo posuimus, circa quæ τὸ προγνωστικὸν τέλος versatur: quorum alterum μετεωρολογικὸν dictum fuit, diuersa notione a Meteoris Aristotelis: alterum ποιητικὸν, siue ἀποτελεσματικόν. Et alterum quidem alteri tanquam materia subiacet. Ideo primum est ordine, καὶ δυνάμει: vt & materia ipsa prima ordine. Quod igitur ex eo opus fuit ad tironem in Apotelesmaticis informandum, Manilius assumpsit: nimirum ea, quæ τοῦ ὅτι sunt tantum, τὸ διότι autem, quale quod ἐν μεγάλῃ Συντάξει docet Ptolemæus, illis relinquit, qui maiores in ea re progressus facere volunt. Quæ igitur præmisit libro primo, ea non sunt absolutæ astronomices: sed est veluti quædam, vt vocabat Posidonius, στοιχείωσις μετεωρολογικὴ, quæ tirunculis aditum ad apotelesmaticen munit, ne ἀνείσακτοι, vt Iamblicus loquitur, id est ἄνευ εἰσαγωγῆς ad illa sacra irrumpant. Quibus rudimentis absolutis, nunc eum ordo ad eam, quam exponere instituit, apotelesmaticen vocat: cuius duo membra sunt. alterum πινακικὸν vocatur: alterum ἀποτελεσματικὸν, seu ποιητικόν. Ac πινακικὸν quidem disputat tantum, quomodo signa se habent aut per se, aut inter se, vt alibi plenius docemus. alterum versatur circa effectus ipsos, καὶ προτελέσεις. Ita vt πινακικὸν

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

nobis gradum ſtruere ad apoteleſmaticen minime dubium eſſe debeat. Propterea liber quartus, qui Apoteleſmata inſcribi debet, duobus πινακικοῖς, hoc ſcilicet, ſecundo ac tertio ſequenti, præmunitur. Eſt enim πινακικὴ μέθοδος στοιχείωσις μαθηματική. Quare Plutarchus Tarrutium Firmanum dicit ἅψασθαι τῆς περὶ τὸν πίνακα μεθόδου, quum vellet eum mathematicum deſignare: ſed proprie πινακικὸν eſt εἰσαγωγὴ ἀποτελεσματική, qualis eſt primus liber τῆς τετραβίβλου Ptolemæi: qui quum ſit πινακικός, fruſtra eum primum apoteleſmaticum vocant etiam doctiſſimi viri. Nam Iſagogicum, non autem apoteleſmaticum eſſe tum materia ipſa, tum Ptolemæus docuerit, qui initio primi ita ſcribit: ποιησόμεθα ὃ ἤδη τὸν λόγον κατὰ τὸν εἰσαγωγικὸν τρόπον. & initio ſecundi, qui primus eſt apoteleſmaticus τῆς τετραβίβλου, rurſus ſcribit: τὰ κυριώτατα τῶν πινακικῶς προεκτεθέντων. Eiuſmodi eſt liber ſecundus Firmici. qui in reliquis Matheſeos ſuæ libris quoties eum librum citat, ſemper Inſtitutionis librum, aut Inſtitutionem ſimpliciter vocat. Sic iſte, ac ſequens Iſagogici tantum ſunt: quartus autem apoteleſmaticus. Ita ſunt duo illa membra, in quæ προγνωστικὸν τέλος partiti ſumus. Dicimus autem Inſtitutionem primam, Inſtitutionem ſecundam, id eſt librum primum, librum ſecundum Inſtitutionis. Vt primus, ſecundus Annalis Ennij, prima, ſecunda Origo Catonis apud Grammaticos: primum, ſecundum Edictum apud Iuriſconſultum.

Pag. 29. v. 23. *Et quinquaginta Regum.*] Homericos dixit βασιλεῖς pro ducibus.

v. 25. *Hectoreamque facem.*] Ita recte emendarunt viri docti, quum antea & manuſcripti, & Romana editio haberet: *Hectoreamque facit*: inepto, vel potius nullo ſenſu.

Ibid. *Hectoreamque facem.*] Ιλιαδ. ο. in fine. De facibus ab Hectore claſſi Argiuum inuectis nemo dubitat. In Sphæra Barbarica.

Hectoris ille faces arcu teloque fugauit.

Et dubitamus bene emendatum eſſe?

v. 27. *Erroremque ducis.*] Non eſt locus contaminatior in toto Manilio. Nam quid eſt *geminata æquora?* Vlyſſes non geminauit æquora, ſed decennia, aut bellum decennij. Corrige ex libro Gemblacenſi, ſine quo locus hic fruſtra tentabatur:

Erroremque Ducis totidem, quot vicerat, annis

Inſtantem.

Instantem, belli geminata per agmina, ponto.

Vnum tamen nobis duntaxat permisimus: vt *belli* pro *bello* legeremus. Cætera sunt a Gemblacensi. Errorem ducis instantem ponto per geminata belli agmina totidem annis, quot vicerat. Vlysses totidem annis errauit mari, quot pugnauit ad Troiam. Hoc vocat errorem ducis instantem ponto totidem annis, quot vicerat, id est ἠείσδατιν. Nam non solum pugnatorem, sed etiam victorem inducit, vt Homerus, αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. *geminata belli agmina*, labores bellicos geminatos in mari. Vlyssem enim in Odyssea inducit conflictantem cum altero bello in mari. Quis hæc odoratus fuisset, nisi codex indicasset? Tamen nunquam probauimus illud, *geminata æquora.*

Ibid. *totidem quot vicerat annis.*] ἠείσδατιν. Maluit ita dicere, quam *pugnauerat.* Lucanus libro primo:

Bellorum o socij, qui mille pericula Martis
Mecum, ait, experti decimo iam vincitis anno.

Generosius, quam si dixisset, *pugnatis.* Et sic Vlysses decem annos vicerat, vt isti Cæsariani.

v.28. *Instantem belli.*] Claudianus eodem modo de eadem re.

Et sæui totidem bello, quot fluctibus, anni
Coniugij docuere fidem. ———

v.30. *Patriam qui & iura petenti.*] Ita bene meo iudicio, emendarunt docti viri ex scripta deprauata lectione: —*patria quæ iura petentem*; vt sit *patriam & iura* ἓν διὰ δυοῖν, patriæ iura. quanquam potest etiam legi propius ad vestigia corruptæ lectionis. *qui patria rura petenti.* Ait Homerum eripere patriam Vlyssi, dum dat ei: quia inducit eum in patria rura peruenisse non statim post excidium Troiæ, sed longo post tempore: neque tuto, sed procorum insidiis petitum: neque vacuam, sed a procis occupatam patriæ possessionem dat. Certe hoc voluit Manilius. Nam mentem eius assequimur, verba fortasse nondum concepimus. De Homeri patria intelligere, & alia, quæ neque cælum neque terram tangunt, neque orationem vllam Latinam, faciunt in medium adferre, mens Manilij & ratio ipsa non patitur. Nonne satis clare loquitur, quum dicit, qui Homerus eripit patriam Vlyssi, dum dat, & ex cuius ore omnes vates rigantur? Quis negat hæc cohærere?

Ibid. *Iura petentem.*] Si quis *rura* legere mauult, magis accedet

 ad men-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ad mentem Homeri. Nam prius rus peruenit Vlysses, & ab Eumæo subulco receptus.

v. 31. *cuiusque ex ore profuso.*] Videtur legendum *profusos.* cuius rei codex Gemblacensis retinet vestigia. Nam *profusas* habebat perperam, quia in sequenti versu *lances* pro *latices* scriptum erat.

v. 31. *ex ore profuso.*] Ouidius de Homero: ——— *cuius*

Vatum Pieriis ora rigantur aquis. Et nescio, an alluserit ad historiam. Ælianus ποικίλης ιγ. κϐ. Γαλάτων δ' ὁ ζωγράφος ἔγραψε τὸν μὲν Ομηρον αὐτὸν ἐμοῦντα. τοὺς δ' ἄλλους ποιητὰς τὰ ἐμημεσμένα ἀρυομένους.

v. 32. *Omnis posteritas latices.*] Inepte Gemblacensis *lances,* propterea *profusas* non *profusos* habebat. Monemus, ne quis lances a Manilio somniatas putet, qui in illum codicem incidet. Nam tirones harum rerum omnia mendosa in codicibus, pro oraculis habent.

Pag. 30. v. 3. *Et Chaos enixum terras.*] Atqui non dicit Hesiodus terram ex Chao genitam: sed ἀρχεγενεαλογήτους ponit Χάος, Γῆν, Τάρταρον, Ερωτα. Χάους autem Ερεϐον καὶ Νύκτα: Aliud agebat Manilius.

v. 4. *& primum titubantia sidera corpus.*] Nihil tale in Theogonia Hesiodi.

v. 5. *Titanas iuuisse senis.*] Inepta lectio. Legendum auctore Gemblacensi:

Titanasque senes, Iouis & cunabula magni.

De Titanibus nihil in Theogonia. De cunabulis Iouis nonnihil collegeris ex illis:

πέμψαν δ' ἐς Λύκτον, Κρήτης ἐς πίονα δῆμον,
ὁππότ' ἄρ ὁπλότατον παίδων ἤμελλε τεκέσθαι.

Sed hæc nihil ad cunabula, de quibus habebat in animo Manilius.

v. 6. *Et sub fratre viri nomen.*] λοισθοτάτην δ' Ηρην θαλερὴν ποιήσατ' ἄκοιτιν. Sed hæc nihil ad mentem Manilij.

Ibid. *sine fratre parentis.*] Iunonem parentem fuisse sine ope fratris Iouis, & Vulcanum peperisse, vnde ἀπάτωρ dictus fuerit, omnis vulgus poetarum cecinit, præter Hesiodum, quem tamen testem hic noster adducit:

Ηρη δ' Ηφαιστον κλυτὸν ἐν φιλότητι μιγεῖσα
γείνατο, καὶ ζαμένησε καὶ ἤρισεν ᾧ παρακοίτῃ.

Lilius

Lilius Giraldus, vt probet Vulcanum ſine patre ex ſola Iunone natum; producit hunc verſum ex Heſiodo:

Iuno Vulcanum nullo commixta in Amore Edidit.———

Nimirum illum verſum Heſiodi vertebat, ſed interpolato ſenſu & plane contrario.

v. 7. *Atque iterum patrio.*] Ex Ioue quidem & Semele natum Bacchum Theogonia Heſiodi canit, ſed non aſſutum femori patris, quod hic indicatur. Quare aut falſus eſt memoriæ Manilius, quum hæc ſcriberet, aut aliam Theogoniam ab hac vulgata ab Heſiodo ſcriptam eſſe neceſſe eſt: quod falſum eſt. An dicemus ſub eius nomine γενεαλογίας θεῶν olim extitiſſe, ex quibus hæc hauſerit Manilius? Nam ἡρωικαὶ γενεαλογίαι ſub eius nomine citantur: ex quo opere hi luculenti verſus producuntur de formicis in homines incolas Æginæ conuerſis:

ἡ δ' ὑποκυσαμένη τέκεν Αἰακὸν ἱπποχάρμην.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἥβης πολυηράτου ἵκετο μέτρον,
Μοῦνος ἐὼν ἤχθαλλε. πατὴρ δ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Ὅσσοι ἔσαν μύρμηκες ἐπηράτου ἔνδοθι νήσου.
Τοὺς ἄνδρας ποίησε, βαθυζώνους τε γυναῖκας.
Οἵ δ' ἤτοι πρῶτοι ζεῦξαν νέας ἀμφιελίσσας.

Quid ni ſcripſerit γενεαλογίας θεῶν, vt & ἡρώων? Non enim credam adeo obliuioſum, vt in tot exemplis eum ratio fugerit, nec tam impudentem, vt quæ non erant, poſteritati perſuadere voluerit.

v. 9. *Quin etiam ruris.*] Hic verſiculus interpolatus eſt in Gemblacenſi:

Quique etiam ruris cultus legeſque notarit.

Ex Plinio & aliis veteribus citatur Heſiodus in Aſtrologia, & ex ea petuntur tēpora, quæ meſſor, quæ durus arator haberet. ſed alia Geoponica ſcripſiſſe præter Ἔργα καὶ ἡμέρας, quæ hodie extant, neque vllus veterum prodidit, neque verum eſt. Quare ſatis mirari non poſſum hunc noſtrum, qui aliam Theogoniam, alia Geoponica Heſiodi hariolatur. Sed fortaſſe Orphei ἔργα καὶ ἡμέρας Heſiodo attribuit: quorum hoc initium fuit:

εἰ δὲ γεωπονίης σε φιλαμβρότου ἵμερος αἱρεῖ,
καί τ' ἐπὶ χρυσείης γενεῆς ἐντύνεαι ἔργα,
γαῖαν ἐπὶ ζείδωρον ἄγων δίκαμπτες ἄροτρον,
ἢ χώροις ἔνι κλῆμα Μεθημναίου λελίησαι
καταθέμεναι, καὶ λαφὸν ὀπώρης εἶδαρ ἐλέσθαι

ἱμείρῃ, σκηπάνῃ τε λαχῆναι ἄμβροτον αἶαν.
αὐτίκα δή τοι πᾶσαν ἐπητυμίην καταλέξω,
ὄμπνια σοὶ Δήμητρος ἀβροινόοιό τε Βάκχου
δῶρ' ἀναπεμπέμεναι, καὶ ἐπηετανὸν ὄλβον ὀπάζειν.

Luculenti versus.

v. 17. *caussasque tulere Persei.*] Eratosthenem tangit, qui τὰ φαινόμενα cum caussis suis, & fabulis conscripsit. Citantur inde versus passim a Theone, Hygino, Scholiaste Germanici, aliis.

v. 19. *Soluentemque patrem.*] Ea non est astrothesia Cephei, vt soluat filiam vinctam. Non intelligo.

v. 20. *Officioque Iouis Cynosuram.*] Ambæ nutrices Iouis fuerunt; Helice siue Cynosura, & Aex, quæ & Amalthea. Altera cunas motauit, altera lac præbuit.

v. 21. *Et furto Cycnum.*] Germanicus:

Cycnus de thalamis candens qui lapsus adulter
Furta Iouis falsa volucer sub imagine texit.

v. 22. *Spolioque Leonem.*] Quid intelligat non docent nos Mythologi Hyginus & Scholiastes Germanici. Nam spolium ipsum Hercules gestauit.

v. 23. *Et morsu Cancrum.*] Habes apud Mythologos. Germanicus quoque in ἀνεκδότοις meminit:

Te quoque, fecundam meteret quum cominus Hydrum
Alcides, ausum morsu contingere, bello
Sidere donauit, Cancer, Saturnia Iuno
Nunquam oblita sui, nunquam secura nouercæ.

v. 25. *Cæteraque ex variis pendentia casibus.*] Nam casus & causas omnes assignauit omnibus astris Eratosthenes in Astronomicis mythologumenis. Aratus vero rarissime fabulas delibat: adeo vt in quo Astronomiam Hesiodi imitatur, intra fabularum licentiam hoc faciat. Multa enim ex illis rancidis mythologiis circuncidit atque amputat. Id confirmatur venustissimo in eum Epigrammatio, quod apud Achillem Statium extat.

ἡσιόδου τόδ' ἄεισμα καὶ ὁ τρόπος οὗτος ἀοιδοῦ
ἐσχάτου. ἀλλ' ὀκνέω, μὴ τὸ μελιχρότατον
τῶν ἐπέων ὁ Σολεὺς ἀπεμάξατο· χαίρετε λεπταὶ
ῥήσιες Ἀρήτου σύντονοι ἀγρυπνίης.

Disertim ait Aratum ex Hesiodi Astronomico τὰ μελιχρότατα deflorasse: cætera φορτικὰ, puta μυθολογούμενα, omisisse & insuper habuisse

habuiſſe, φαινόμενα enim Arati ex Enoptro Eudoxi traducta, Heſiodi teſſellis vermiculata fuerunt.

v. 28. *Terraque compoſuit cælum.*] Nam ridiculum eſt, Terram Mundi punctum cælum videri peperiſſe. Itaque irridet Heſiodeum illud:

γαῖα δέ τοι πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἶσον ἑαυτῇ
οὐρανὸν ἀστερόεντα. ———

v. 32. *dulces muſamque inducit in auras.*] Abſurde. Concipe ita:

——— *perque horrida motus*
Rura ſerit dulces, muſamque inducit in arua.

v. 33. *Ecce alius pictas volucres.*] Æqualis eorum temporum, Ouidij familiaris Æmilius Macer ὀρνιθογονίαν ſcripſit, ὀφιογονίαν, & ῥιζοτομικά. quod hic tangit Manilius.

Ibid. *& bella ferarum.*] κυνηγετικὰ illis temporibus ſcripſit Gratius.

Pag. 31. ver. 3. *Immenſum Tartara natum.*] Scribendum: ——— *immerſum Tartaron atrum.* Veſtigia veræ lectionis extant in Gemblacenſi: *Tartara natram.* Puto innui, qui νεκυομαντικὰ ſcripſerunt, aut raptum Proſerpinæ. Si aliud præter hoc intelligitur, per me quidem eſto. Simile eſt Corn. Seueri in luculento poemate de Ætna. ——— *vates*

Sub terris nigros viderunt carmine Manes.

v. 6. *omne genus rerum.*] Chœrilus, vt infra notamus.

νῦν δ' ὅτε πάντα δέδασται, ἔχουσι δὲ πείρατα τέχναι.

v. 9. *turbamque ad ſacra ruentem.*] Gembl. —*ad nota ruentem.* Conuenientius menti Manilij.

v. 10. *Integra quæramus.*] In eandem ſententiam Lucretius:

——— *iuuat integros accedere fontes.*

ἀκηράτοις. vt dixit Chœrilus etiam de eadem re.

ὦ μάκαρ, ὅστις ἔην κεῖνον χρόνον ἴδρις ἀοιδῶν,
Μουσάων θεράπων, ὅτ' ἀκήρατος ἦν ἔτι λειμών.
Νῦν δ', ὅτε πάντα δέδασται, ἔχουσι δὲ πείρατα τέχναι
ὕστατοι ὥστε δρόμου καταλειπόμεθ', οὐδέ τοι ἔστι
πάντῃ παπταίνοντα νεοζυγὲς ἅρμα πελάσσαι.

v. 15. *ſoloque volamus In cælum curru.*] Alibi: *Verbere agam currus non occurſantibus vllis.* Et propterea Chœrilus vocauit νεοζυγὲς ἅρμα.

v. 16. *propria rate pellimus vndas.*] Gemblacenſis. *priua rate.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

quod a Manilio est. Apud Tertullianum VII de spectaculis. *Hoc igitur modo etiam a theatro separamur, quod est priuum consistorium impudicitiæ.* Melius ita legerim, quam *priuatum.* At in libro de Pœnitentia priuatum dixit pro proprietate, cap. II. *cur pœnitentiam inuadit delinquentium priuatum?* id est proprietatem. Tertulliani sunt Priuatus, Sancitus, id est ἰδιότης, νομοθεσία.

v. 21. *quum spiritus vnus Per cunctas habitet partes.*—] Stoicorum est ne vna quidem vocula minus. Quid est ἡγεμονικόν; πνεῦμα ἐξ ὅλου κινούμενον καθ' ἑκάστην τύπωσιν. Et sane Stoicis maiori ex parte addictus est noster.

v. 22. *atque irriget orbem.*] Eadem tralatione ignes irrigui, & carmen irriguum in Ætna. & in secunda Institutione hic noster irriguos cantus.

v. 23. *corpusque animale figuret?*] An non plane Stoicum illud, καθ' ἑκάστην τύπωσιν.

v. 26. *regeret prudentia sensum.*] Sine vllo dubio *censum,* non sensum scripsit Manilius. vt in Sphæræ Mundi Proœmio:

——— *Et æthereos per carmina pandere sensus.*

Apud Gellium quoque in Fauorini declamatione legendum: *cælestium rerum censu atque ductu.* quanquam vulgata lectio defendi potest: quæ tamen mediocriter Latine intelligentibus de mendo statim suspecta erit.

v. 27. *Non esset statio terris.*] Neque τῇ γῇ στάσις, neque τῇ ἐσχατιᾷ φύσει ἡ κύκλῳ φορά esset.

v. 28. *standoque rigeret.*] Rigere, τὸ ἀκινητεῖν.

v. 32. *nec flumina pontum.*] Iuxta eos, qui ex solo fluminum conuentu ac confluuio mare constare dicunt.

v. 33. *Nec pelagus fontes.*] Scatebras fontium nihil aliud esse, quam maris secretos calles sub terra rimantis latices colatos exuta salsugine, & alij veterum prodiderunt.

Pag. 32. v. 6. *Hic igitur Deus & Ratio.*] Stoicum: θεὸς καὶ πρόνοια.

v. 7. *Ducit ab æthereis.*] A corpore æthereo alteratio manat. Permanat autem in totam terram, atque ea, quæ terram & ætherem interiecta sunt. Elementa, quæ infra Lunam sunt, ea & continentur, & mutantur a motu corporisætherei: continent autem, & mutant inferiora, terram, aquam, omnia, quæ in eis sunt, animantes, & plantas.

v. 9. *vitamque ac fata ministret.*] Melius Gembl. *vitas ac fata.* γενέσεις καὶ φθοράς.

v. 10. *ac proprios per singula corpora mores.*] ἰδιοσυγκρασίας. De iis in Apotelesmaticis.

v. 11. *Sic temperat arua.*] Τὴν ἐγγύθεν ἔννοιαν intelligit. Ἡ πόρρωθεν ἀπόδειξις est Philosophorum: ἡ ἐγγύθεν ἔννοια Rhetorum, qua vulgus rude & imperitum fidem adigitur. Quod enim Cælum moueat & afficiat varie corpora nostra, exemplo rerum vulgarium, & tritarum docet. Hæc est ἡ ἐγγύθεν ἔννοια. Quanuis, inquit, ἡ αἰθερώδης καὶ ἀΐδιος φύσις a nobis remotissima est: tamen certissimum est, ab ea, ὅτι τὴν περίγειον omnes mutationes dimanare: vt longius non sit petenda fides, quandoquidem eodem modo & mutationes temporum, cæli, & maris manifesto videamus.

Ibid. *sic temperat arua Cælum.*] Idem argumentum persequitur Ptolemæus ad verbum: ὅ, τε γὰρ ἥλιος διατίθησί πως ἀεὶ μετὰ τοῦ περιέχοντος πάντα τὰ περὶ τὴν γῆν οὐ μόνον διὰ τῶν κατὰ τὰς ἐτησίους ὥρας μεταβολῶν πρὸς γονὰς ζώων καὶ φυτῶν καρποφορίας, καὶ ῥύσεις ὑδάτων, &c.

v. 14. *Atque hæc seditio pelagi.*] Locus inquinatissimus. Nam si interpungas post *pelagi*, quo referetur illa trunca oratio? Sed & sequentia magis mutila, —*nunc sidera Lunæ Mota tenent.* Quo enim & illa quoque referuntur? Deinde quid est *sidera Lunæ mota?* An motus Lunæ? Nugæ. Imo maria ipsa sunt mota sidere Lunæ: atque hoc postulat & ratio, & Manilij propositio. Nihil mutabo. Indicabo tamen, quomodo legendum putem:

Atque hæc seditio pelagi nunc sidere Lunæ
Mota tumens, nunc diuerso stimulata recessu,
Nunc anni spatio Solem comitata volantem.

Neque profecto aliter scripsit Manilius. Et quid clarius hac lectione? Seditio pelagi augescente lumine Lunæ mota tumet, & eodem sidere imminuto in diuersum stimulata recedit.

Ibid. *Atque hæc seditio pelagi.*] αἰώρα. quod tanquam oscillo rursum prorsum reciprocetur. Græci dicunt εἶναί τινα φυσικὴν αἰώραν διά τινος ἐγγείου πνεύματος περιφέρουσαν τὴν παλίρροιαν, ὑφ᾽ ἧς ἀντικυμαίνεσθαι τὰ πελάγη. Auctor eius sententiæ Plato.

Ibid. *Atque hæc seditio pelagi.*] Gembl. *pelagus.* Hoc modo forsasse legendũ: *Atq. hæc seditio pelagus nũc sidere Lunæ Mota tenet.* —

Ibid. *Nunc sidere Lunæ.*] *Nunc sidere Lunæ Mota tumens* est πλημμύρει. *nunc diuerso stimulata recessu est* ἄμπωτις. Sed cur hæc repetit, qui paulo ante dixerat, *Sic pontum mouet, & terris immittit & aufert.* Nam quid illud quoque est, nisi πλημμύρει καὶ ἄμπωτις?

v. 16. *Nunc anni spatio.*] Æstus a Luna & Sole, inquit Plinius. sed non addit quomodo. Ego puto hic intelligi maximos æstus in æquinoctiis. Nam æquinoctia, a Sole: menses a Luna, quos sequitur αὐξομείωσις æstuum ex diuersis Lunæ configurationibus. Certe aliter hunc locum interpretari non possumus. Totum autem hunc locum ad verbum adumbrant illa Lucani:

Ventus ab extremo pelagus sic axe volutet
Destituatque ferens: an sidere mota secundo
Tethyos vnda vagæ Lunaribus æstuet horis:
Flammiger an Titan vt alentes hauriat vndas
Erigat Oceanum, fluctusque ad sidera tollat.

Vbi habes de Luna & Sole, vt hic, & præterea confirmatur emendatio, *sidere Lunæ mota tumens*: quod quidem hic est *sidere Lunari secundo mota æstuans.*

v. 17. *Sic submersa fretis.*] Ptolemæus ad verbum: ἥτε σελήνη ὡς περιγειοτάτη δίδωσι τοῖς περὶ τῇ γῇ τὴν ἀπόῤῥοιαν, συμπαθούντων αὐτῇ καὶ συντρεπομένων τῶν πλείστων καὶ ἐμψύχων καὶ ἀψύχων, καὶ ποταμῶν μὲν συναυξόντων καὶ συμμειούντων τοῖς φωσὶν αὐτῆς τὰ ῥεύματα, θαλασσῶν δὲ συντρεπουσῶν ταῖς ἀνατολαῖς. Et declamator ille apud Gellium: *Quoniam viderant terrena quædam inter homines sita cælestium rerum censu atque ductu moueri: quale est, quod Oceanus quasi Lunæ comes cum ea simul senecescit adolescitque.*

v. 20. *sic reddis cornibus ora.*] Cornua Soli nulla sunt, vt Lunæ μηνοειδεῖ. Sed recte Gemblacensis. *Tu quoque fraternis sic reddis curribus ora.* Bonincontrius quoque sic legit.

v. 22. *Aut dedit ille refert.*] Ex Gemblacensi ita legito.

Aut dedit ille, refers: & sidus sidere constas.

v. 27. *Corporaque ad Lunæ nascentis cornua lustrant.*] De Elephantis loquitur. Plinius: *Auctores sunt, in Mauritaniæ saltibus ad quendam amnem, cui nomen est Amilo, nitescente Luna noua, greges eorum descendere: ibique se purificantes solenniter aqua circumspergi, atque ita salutato sidere in siluas reuerti vitulorum fatigatos præ se ferentes.* Dio etiam & Ælianus amplius.

v. 28. *Venturasque vident hiemes.*] προγνωστικὰ Animalium pete ex Arato,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ex Arato, Plinio,& aliis. Hiemes autem χειμῶνας ἰνδικῶς dixit, id est tempestates. Quare Bonincontrius interpolauit *venturosque vident imbres*. Atqui generalius hiems siue tempestas, quam imber. Quas tempestates animalia prænotant, ea dicuntur προγνωστικά, vt illarum auium apud Varronem.

Aut frigidos nimbos aquæ caduciter ruentis
Præinnuere aquatilæ Querquedulæ natantes.

At quæ a stellarum ortu petuntur, eæ dicuntur ἐπισημασίαι, Latine Siderationes, & Præsiderationes.

v.30. *Eximium Natura dedit.*] Subaudiendum τὸ cvi.

v.32. *Ipsumque requirit.*] Repone ex Gemb.*seque ipse requirit.*

v. 33. *quarum est permissa voluntas.*] Gemblacensis *permissa facultas.* & quidem melius. Nam non de voluntate hic agitur, sed de facultate, quæ permissa quidem , sed non æqualiter. Reliqua probant.

Pag.33. v.1. *Infidos adeo.*] *Infidas.* Infidas vocat, non vtique quod earum λόγοι non sint ἀληθινοί, sed quia æquali lege hominibus non tribuuntur. Facultas, inquit, permittitur. Sed incerta est. Nemo eas artes sibi promittere potest , neque eo modulo, aut numero, quo ille, aut ille. Alius enim alio doctior est. Labore pari, euentu dispari eæ comparantur. Est igitur aliquis, qui dispensat eas , quum homo ipse, quantumuis adnitens de ipsis non consequatur quod optat.

v.3. *Quod patet autores.*] Locus deprauatus. Gemblacensis :

Quod patet autores summa non corporis esse.

Bonincontrius interpolauit :

Quod patet autoris summi, non corporis esse.

Lego: *Quo patet autoris summam , non corporis esse.* Summa, & ius non corporis est, sed auctoris corporis.vel, vt verbis Manilij loquar: Quo patet esse Dei, non nostri munera census. Vult enim probare , artes & alia non esse nostri iuris, sed Dei. Ex quibus satis constat Bonincontrium , quum illa interpolaret , mentem Manilij assecutum non fuisse.

v.4. *Mitto quod certum est.*] *Mitto, quod & certum est.*

v.5. *Materiaque datum est.*] *Materiaque sat est cogi*, Gemblac. Materia est τὸ ὑποκείμενον, Mundus τὸ ποιητικόν.

v.6. *Quis cælum possit.*] Hæc ita concipienda:

Quis cælum possit , nisi cæli munera nosset,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Et reperire Deum, niſi qui pars ipſe Deorum eſt?

v.8. *Atque hanc connexi molem ſine fine parentis.*] Haud dubie legendum *patentis.*

v.10. *Stellis aduerſus ſidera bellum.*] Obluctantur enim motui Vniuerſi. Sed ἰδιωτικῶς dixit. Nullum enim bellis Planetis cum Cælo.

v.11. *Ac terras cæloque fretum.*] Si aliqua ſententia ex iſtis elici poſſet, hoc videtur velle, hominem non poſſe comprehendere terram & mare niſi Natura oculos animo dediſſet. Atqui Manilio ſermo eſt de cæleſtibus tantum, ad quæ penetrare vis humani ingenij non potuiſſet, niſi oculos menti Natura dediſſet. At terras & mare cognoſcunt omnes peregrinantes, etiam ſtupidiſſimi. Verſus iſte neque vllam ſententiam habet, neque ſi vlla tolerabilior poſſet elici, ad ea, quæ tractat Manilius, pertinere poteſt. Pedaneus Grammaticus iudicauerit ab indocto huc infartum.

v.13. *Ni tantos animis oculos.*] εἰ μὴ τοσοῦτον ἡ φύσις τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐξομμάτωσεν: vt loquitur Æſchylus in Prometheo. Tertullianus: *in agnitionem veri oculaſſet.* Iamblicus: ὅσα θειομματοποιὰ τῆς ψυχῆς, ad verbum plane.

v.14. *Cognatumque ſibi.*] ἀρχαϊκώτερον Gemblacenſis, *Cognatamque ſui.*

Ibid. *Vertiſſet ad ipſum.*] Et nos olim emendauimus, *ad ipſam,* & adſtipulatur Gemblacenſis. hoc eſt, ad ſeipſam. familiaris locutio Manilio. Nam ridiculum eſt ad ipſum Mundum. Latinitas ipſa reclamat.

v.15. *Et tantum ditaſſet opus.*] Quid eſt *ditaſſe* hic? Eſto ornaſſe: Nos non potuiſſemus comprehendere Mundum ratione gubernari, niſi Deus ornaſſet ipſum? Nugæ. Hæc aliena ſunt propoſito auctoris. Gemblacenſis mendum aperit. In eo enim *dictaſſet*, non ditaſſet. Sane homo ad cognoſcendum naturæ opus ineptus erat, niſi Natura dictaſſet illi. Hoc magis aperit lectionem ſuperiorem veram eſſe, — *vertiſſet ad ipſam.*

v.17. *Et primas quas dant leges.*] Aliquis ſuſpicari poſſet Manilium ſcripſiſſe. *Et priuas.* Sed nihil muto.

v.18. *Quis neget eſſe nefas.*] In Prooemio Sphæræ Mundi:

Quis foret humano conatus pectore tantum,
Inuitis vt Diis cuperet Deus ipſe videri,

Sublimes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Sublimes aperire vias: imumque ſub orbem,
Et per inane ſuis parentia legibus aſtra?

v. 19. *deducere in orbem.*] Prouerbialiter: Deducere in orbem, cogere in ordinem.

v. 21. *Ipſa fides operi.*] Quis credat Manilianum eſſe, Ipſa fides faciet fidem? Qui credit, interpretetur. Sed nos Manilium ſcimus ſcripſiſſe:

Ipſi res operi faciet pondusque fidemque.

Rem tibi auctorem dabo, vt Plautus loquitur. Dabo tibi veritatem ipſam prius prædictam, ac creditam, quam eueniret.

v. 22. *Nam neque decipitur.*] In Sphæra Mundi:

——— *docet Ratio, cui nulla reſiſtunt*
Clauſtra, nec immenſæ moles, ceduntque receſſus;
Omnia ſuccumbunt, ipſum eſt penetrabile cælum.

v. 23. *Rite ſecanda via eſt.*] Gemblacenſis:

Rite ſecunda via eſt, ac veris credita cauſſis.

Via, quæ fidem facit, ſecunda eſt, plana ac facilis, quia probata eſt veris cauſſis; quum euentus prædictionibus fidem faciat.

v. 24. *Euentuſque datus.*] Repone ex Gemblacenſi: *Euentuſque datur.*

Ibid. *Euentuſque datur.*] Hoc vocatur προτέλεσις Artis magiſtris. At Ptolemæo & in Epigrammatio in Ptolemæum dicitur τέλεσις:

Καὶ τελέσεις προέειπας ἐς ὕστερα τέρμα λαχούσας.
Prædixti euentus ſortitos tempore finem.

v. 26. *ſuffragia vincere ſortis.*] Vtrumque verbum Comitiale.

v. 30. *Verbera tam currus.*] Omnino legendum, *Verbere agam currus.* Ita currus verbere inſtigabo, vt nemo mihi occurſurus ſit. Cui hæc emendatio diſplicebit, ille & Manilij mentis & Latinitatis imperitus eſt. *verberagam* ſcriptum fuerat in archetypo, vnde omnia illa, quæ hodie extant, Manilij deſcripta ſunt exemplaria.

Ibid. *Verbere agam currus.*] Homericum: μάστιξεν δ' ἐλάαν. Qui poetarum lectioni vel leuiter aſſueuerint, ſcient non aliter legendum eſſe, & aliter legentes deridebunt.

v. 31. *Nec pariter ſocios.*] Legendum omnino:

Nec per iter ſocios commune regentibus actus:

Elegantiſſime. Nec per iter commune duobus vicinis regentibus

actus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

actus socios. A seruitutibus rusticorum prædiorum Iter & Actus. Nam imperiti, qui corruperant, putabant *actus* esse participium. In quo flagro admonendi erant.

v. 32. *Sed cælo noscenda.*] Non agam currus, quo alij, sed per ipsum Cælum. Qui legebat *Sic cælo*, satis, vt in aliis, ostendebat se non sensum Manilij assecutum esse. Nam repetitio elegantissima est.

Pag. 34. v. 1. *Vel quibus illa sacros.*] Aut astris solis gaudentibus, aut saltem illis, quibus illa non inuidere sacros meatus: hoc est, quibus iter & actum ad hoc prædium dederunt. Nam persistit in eadem metaphora, tametsi non iisdem verbis.

v. 3. *Illa fuit.*] Recte olim vidimus mendum esse in hoc loco. Itaque legebamus. *Illa fugit.* Sed Gemblacensis, *Illa fluit.* Ita igitur reponendum auctore libro. Bonincontrij textus quoque ita habet.

v. 5. *Et blandis aduersa sonis.*] Huic mendosæ lectioni olim non malam substituebamus: *Et dulces ad verba modos.* Sed Manilianum est minima mutatione, *Et blandis diuersa modis.* vera lectio. In hoc auctore semper aut certe vt plurimum hæc duo *diuersa* & *aduersa* commutantur: quod quidem tam frequenter occurrit, vt semel admonuisse maluerim, quam toties cramben repetere. Diuersa blandis sonis sunt cãtica modulis diuersificata.

v. 6. *vt modico noscenda ad fata labore.*] Optime. & ita habent editiones, & confirmatur fide Gemblacensis codicis. Bonincontrius temere mutauit *affecta* pro *ad fata*. Cuius mutationis ipsemet se auctorem profitetur. Quid clarius potuit dicere Manilius, quam turbam illam mollem & Musicæ potius quam Astrologiæ natam esse modico labore ad fata noscenda? Quis hæc non intelligit? Ptolemæus ad verbum dixit ἀφερέπονον, loquens de eodem genere hominum. Non possum non mirari homines in plana via strigantes.

v. 7. *Hoc quoque fatorum est.*] Non omnibus datum est fatorum legem discere. Nam a fato datur, fata discere.

v. 8. *At primum.*] A signis Zodiaci caussæ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς defluunt. Eæ autem ἰδιότητες considerantur aut ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας οἰκειώσεως, aut κατὰ τὸ ἀμιγὲς αὐτῶν μόνον τῶν δωδεκατημορίων. idque dupliciter: aut καθ' αὑτὰ, aut πρὸς ἄλληλα. Nam κατὰ τὴν πρὸς τοὺς πλανωμένους οἰκείωσιν promisit quidem ipse,

sed

ſed non comparent. Τὰ καθ' αὐτὰ multis modis diuiſionem recipiunt. aut κατὰ τὴν φύσιν, ἀῤῥενικὰ, θηλυκά. aut κατὰ τὸ εἶδος, λογικὰ, ἄλογα. aut κατὰ τὰ ἤθη, ἄγρια, ἥμερα. aut κατὰ τὴν συζυγίαν, δίδυμα. aut κατὰ τὸ σωματικὸν, διφυῆ, δίμορφα. aut κατὰ τὴν σχέσιν πρὸς τὰς ὥρας, δίσωμα, τροπικὰ, στερεά. aut κατὰ τὸ κεῖσθαι, ἀποστρεφόμενα, ὀρθοστάδια. aut κατὰ τὸ ἔχειν πρὸς τὸν τόπον, ἡμερινὰ, νυκτερινά. aut κατὰ τὴν δίαιταν καὶ βίον, χερσαῖα, ὑδατώδη, ἐπαμφοτερίζοντα. aut κατὰ τὸ πλεονέκτημα, ἢ ἐλάττωμα, πολύγονα, ἤτοι πολύσπορα, πολύτεκνα, ἄγονα, στεῖρα, ἤτοι στειρώδη, ἐπίκοινα. Sunt & δρομαῖα, ἀνάπηρα: & alia. Hæc Manilius. quibus contenti erimus. Nam longe plura ſunt apud Firmicum, Paulum Alexandrinum, & Arabas. Nos de multis hæc pauca delibauimus explicandi auctoris noſtri.

v. 9. *Nam maſcula ſex ſunt.*] Alterna ab Ariete maſcula ſunt: reliqua feminina. Arabes, puto ex Ægyptiorum Myriogeneſi etiam ſexum in μονομοιρίαις Signorum notant: quæ omnia ἀναντιλόγητα ſunt, καὶ πάρεργα.

Ibid. *Nam maſcula ſex ſunt.*] Prima Signorum diuiſio κατὰ φύσιν.

v. 12. *Cernis, vt aduerſus*] Tranſpoſitio. Ita digere:

Diuerſi totidem generis ſub principe Tauro
Alternant genus, & vicibus variantur in orbem:
Cernis, vt auerſus redeundo ſurgit in arcum?

Alternant genus duce Tauro, & ſunt feminina. Dux enim femininus, quia ſurgit auerſus.

Ibid. *Cernis, vt aduerſus.*] Omnino legendum *auerſus*, niſi nobis auerſa mens eſt. Taurus auerſus ſurgit, poſterioribus, non anterioribus. Eius enim ἀποτομὴ prior ſurgit, quam τὸ βούκρανον. In Apoteleſmatis:

Auerſus venit in cælum, diueſque puellis.

Propterea femininum eſt. Nam & κιναιδικὸς, quod auerſus, & θῆλυς, quod diues puellis. Notum illud: *Si tu auerſus & aduerſus impudicus es.* Qui *aduerſus* volent legere, quin alium quam ſe traducunt? Si taurus eſt auerſus, quomodo poteſt eſſe aduerſus? Miratus ſum pruritum contradicendi & μισαλήθειαν. Et ille ſciolus, qui contextum maluit interrumpere incluſo verſiculo in parentheſin, ne a nobis tranſpoſitionem animaduerſam ſequatur, quid merebat? Qui ita facit, nullum habet ſenſum elegantiæ literarum, vt taceam κακοήθειαν.

Ibid. *ſurgit in arcum.*] Si non eſt mendum, dixerit, quia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

κυρτὸς, καὶ συνεστραμμένος. Et ita Claudianus:

Surgeret in thalamum ducto quum Pelion arcu.

Id est quum Pelion in arcum concameraretur. Sed propius ad mentem Manilij alibi:

Vmbratura Deam retro ſinuatur in arcum Bellua. —

Niſi ab eadem mente legerimus *in artum.* quod olim faciebamus, & nunc valde probamus.

v. 13. *Humanas etiam.*] Secunda diuiſio Signorum, κατ᾽ εἶδος, λογικὰ καὶ ἄλογα. Λογικὰ καὶ ἀνθρωποειδῆ ſunt, Gemini, Virgo, Libra, Aquarius. Cætera ſunt ἄλογα καὶ θηριόμορφα.

v. 14. *Nec mores diſtant.*] Hæc omnia interpungenda.

Nec mores diſtant. Pecudum pars, atque ferarum
Ingenium facient. Etiam ſignanda. — vel *quin iam.*

Ibid. *Pecudum pars.*] τὰ ἄλογα καὶ θηριόμορφα θηριώδεις efficere ait. Sed diſtinguendum fuerit: τῶν ἀλόγων τὰ μὲν ἥμερα, κριὸς, ταῦρος. τὰ δ᾽ ἀνήμερα, λέων, σκορπίος.

v. 15. *Quæ iam ſignanda.*] Omnino aliud eſt. Ideo legendum. ——— *etiam ſignanda*, aut *quin iam*, aut tale quid. Eſt enim tertia diuiſio κατὰ τὴν ἀζυγίαν, quæ propterea dicuntur μονόζωνα, ἰδιόζωνα, ἰδιοφυῆ, μονάζοντα. Certe vel oculatiſſimum quenque non Cenſorum noſtrorum, quos non facimus nauci, ſed doctiorum hic locus fugere poterat. Nam qui diuiſiones has ignoraret, iſta cum ſuperioribus coniunxiſſet, quod quidem commiſſum eſt in editionibus vulgaribus.

v. 16. *propria quæ ſorte.*] Propterea vocantur ἰδιόζωνα, Latine ſingula. Sors τρόπος. Nam imperite editum erat *forte*, vt ſæpe alias. Vulgus indoctum neſcit diſtinguere Fortem a Sorte: quæ inter ſe differunt, vt τύχη & τρόπος. Hæc puerilia ſunt. Sed tamen propter pueriles velitationes monenda.

v. 17. *Nunc Binis inſiſte.*] Vt illa ſuperiora κάτ᾽ ἀζυγίαν, ita hæc contraria ratione κατὰ συζυγίαν. Et eſt quarta diuiſio. Binorum alia diſiuncta, quæ dicuntur ζύζυγα, δίδυμα, καὶ συγγενῆ, & Paria: vt Gemini, Piſces. Alia concreta καὶ συμφυῆ, quæ dicuntur δίμορφα, καὶ διφυῆ, Capricornus, Sagittarius.

v. 19. *Ambiguiſque valent.*] Lege ex Gemblacenſi.

Ambiguiſque valent, quis ſunt collegia, fatis
Ad meritum noxamque. ——— Optime. Nam ea, inquit, plurimum valent ambiguis fatis ad meritum & noxam, quibus

quibus ſunt collegia duorum corporum: tanquam Gemini ſint collegæ inter ſe, & Piſces. Itaque hæc ſigna dicuntur Paria, quorum alia ſunt reſpicientia ſe, vt Gemini; alia auerſantia, vt Piſces. Alteri ad concordiam, alteri ad odium pollent. Vide περιεργίαν τῆς ματαιοτεχνίας.

v. 22. *His coniuncta manent.*] Geminorum γεδιογραφία connexis brachiis.

v. 23. *Dißimile eſt illis.*] Alter enim βόρειος, alter νότιος. vetus Sphæra:

οὐ γὰρ κάρα μὲν λοξὸν, οὐδ' ἀπόστροφον
πρόσωπον ὀρθὴν τάξιν εἰλεῖται κύκλου.
ὁ μὲν βορείου κλίματος νεύων πόλον,
ὁ δ' εἰς νότου κέλευθον εἰσδυνῶν βίᾳ.

v. 25. *Atque hæc ex paribus toto gaudentia cælo.*] Ineptiſſime. Gemblacenſis recte:

Atque hæc ex Paribus toto gaudentia cenſu *Signa meant.* —

Ibid. *toto gaudentia cenſu.*] ὁλόκληρα, ad differentiam τῶν διμόρφων, de quibus mox.

v. 6. *Signa manent.*] Repone *meant* ex Gemblacenſi. Bonincontrius quoque habet.

Ibid. *nihil exterius mirantur in ipſis.*] *In ipſis*, in ſe ipſis. Manilianum. Nihil alieni habent. Sunt enim duo quidem, ſed eiuſdem formæ & cognata. Nihil exterius habent, vt Capricornus ex Capro & Piſce: Centaurus ex homine & bellua.

v. 27. *Amiſſumue dolent.*] Non enim dimidiata ſunt. vt Centaurus eſt ſemiferus homo & ſemihomo fera. neque totus homo, neque tota fera.

Ibid. *quædam quod parte reciſa.*] Malim, *quædam quoque.* Eſt ὑποδιαίρεσις τῶν συζύγων. τῶν συζύγων τὰ μὲν δίδυμα, τὰ δὲ δίμορφα, ſiue διφυῆ *Parte reciſa*, quod dimidium alterutrius animalis habeant.

v. 29 *Vtque Capricornus.*] Lege; vt olim emendauimus, & aſtipulatur Gembl.

Vt Capricornus, & hic, qui tentum dirigit arcum *Iunctus equo.* —

v. 30. *pars huic hominis.*] Gemblac. —*pars huic oris ſed nulla prioris.* Sed huic equo, cui commiſſus eſt dimidiatus homo, anterioris hominis nulla pars eſt. Nam purus equus eſt dimidius, vt anterior pars purus homo dimidius.

v. 32. *Diſtat enim.*] δίσωμα. quæ differunt a Geminis, ſeu Pa-

ribus: qualia ſunt, quæ præcedunt Signa Tropica, Gemini, Virgo, Sagittarius, Piſces: non vtique a forma dicta, ſed ab effectu. Duplicem enim habent, qua contingunt & præteriti temporis finem, & principium ſequentis: Gemini quidem affectum ver, & ineuntem æſtatem: Virgo æſtatis finem, & principium Autumni. Sagittarius Autumnum relinquit, Brumam excipit. Piſcium alter conſummat hiemem, alter ver ſufficit.

Ibid. *Diſtat enim.*] Eſt quinta diuiſio κατὰ τὴν θέσιν πρὸς τὰς ὥρας.

Pag. 35. v. 1. *Nec faciet ratio.*] *Nec facie.* Etiam ita Gemblac. Non quod facie gemina ſit Virgo, ſed quod gemini temporis confinia tenet, æſtatis deſinentis, & Autumni ineuntis.

v. 5. *Quod duplices retinent.*] σημαίνοντα τὴν παρῳχηκυῖαν καὶ τελευταίαν ὥραν.

v. 6. *Vt quod ſubſequitur.*] *Vt quos ſubſequitur.*

Ibid. *ſub ſidera fratres.*] *per ſidera.* Gemblacenſis. Locutio Manilio familiaris.

v. 7. *Ex Geminis alter.*] Alter Geminorum dicitur Ἡρακλῆς, alter Ἀπόλλων. Arabes ادركلوس Iracleus: اڤلن Aphellan. Sed poſteritas corrupit, ادركلوس Abracaleus: اوّلن Auellan, & اوّلر Auellar.

v. 10. *Ille ſeneſcentis.*] Ita hæc concipimus:

Ille ſeneſcentis veris, ſubeuntis at ille
Æſtatis pars eſt: primæ ſors vltima parti.

v. 11. *primæ ſors vltima parti.*] *Primæ parti.* Latinius dixiſſet priori parti. Nam eſt pars vltima antecedentis partis, nempe veris ſeneſcentis: quod claudit, & æſtatem excipit, διὰ τὴν θέσιν πρὸς δισσοὺς χρόνους. Proclus, vel potius Geminus: δίσωμα, οὐχ ὅτι ἐκ δύο συνέστηκε σωμάτων, ἀλλ' ὅτι μεταξὺ δύο ὡρῶν ἐστί. τοιαῦτα δέ ἐστι τὰ πάντα τῶν τελευταίων ὡρῶν. Sed & veteres ipſi de his ita ſcripſerunt: Omne tempus principium, medium, & finem habet. Principium dicitur τροπή. Tunc enim aeris in illud fit commutatio. Medium eſt fortius, vt & ἀκμὴ fortior eſt. Extremum incipit in ſequens degenerare. Ab eo igitur ſigna triplicis generis connectebant, τροπικὰ, στερεὰ, δίσωμα. Igitur δίσωμα ob id dicta, quia vtrinque στερεὰ καὶ τροπικὰ contingunt.

v. 12. *Mitior Autumnus.*] *Mitior Autumnus molles ſibi vindicat artus*
Materiamque oris. Fera tergo membra rigentem

Excipiunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Excipiunt hiemem. ——— Sagittarius parte hominis, quæ mitior eſt, reſpicit Autumnum, quæ & ipſa eſt pars anni mitior ſubeunte hieme. At parte, qua fera eſt, excipit hiemem.

v. 14. *mittunt in tempora ſignum.*] Male Gemblacenſis: —*nunc iamque in tempora ſignum.* Niſi ſit *nunciantque*. vt *nunciant* ſit ſpondeus. quemadmodum illud, *Vt Naſidieni iuuit te cæna beati.* Sed recta eſt lectio *mittunt in tempora ſignum.* Tralatio a Prætore, qui Circenſibus ſignum mittendi currus dat, præeunte linea alba a carceribus, ad metam. Caſſiodorus: *Alba linea non longe ab oſtiis in vtrunque podium, quaſi regula directa perducitur, vt quadrigis progredientibus inde certamen oriretur: ne, dum ſe præpropere conantur elidere, ſpectandi voluptatem viderentur populis abrogare.* Ex his verbis Caſſiodori intelligis quid ſit apud Ouidium:

——— *cogit nos linea iungi.* Et Martialem:—*nec ceſſat linea diues.* Qui enim in ſuo nouitio opere de Circenſibus negat Martialis verba huc referenda, fallitur. Nam ea linea non ſolum committendis quadrigis, ſed etiam reliquis omnibus, adhibebatur, quæ ad ludos ſpectabant. quid? an Sparſiones erant ſine ſpectaculis? Ergo neque ſine linea. Puerilis eſt velitatio. Vbi reprehendendi ſumus, tunc nominis noſtri mentio frequens. Alias mirum ſilentium. Sed non querimur noſtra aliorum fieri, quæ nos ipſi publica fecimus. Tranſenna vero dicitur funis ab vno extremo, ad alterum protenſus. Atque ita hæc linea vocabatur. Gloſſæ: *Tranſenna*, βρόχος ἐν ἀφετηρίαις τεταμένος. Item, *Tranſenna*, ὕσπληγξ, ἀποδιαγὴ, μαππαρίου σημεῖον. Cedrenus: ἐφ' ἅρματος αὐτοῦ ἱσταμένου, καὶ τοῦ ὕσπληγγος μελλούσης αἴρεσθαι. Quod a carceribus, ad metas extenderetur, ὕσπληγξ declarat. Quod ἀποδιαγὴ diceretur, docet Caſſiodorus in iis, quæ ex eo iam produximus. Ad cuneos enim Theatri tunc diſcedendum erat loci capiundi cauſſa. Propterea Ouidius dixit. —*cogit nos linea iungi.* Signum, inquit, datum cogit τὴν θέαν καταλαβεῖν, & in cuneis nos denſare. Denſabant enim ſe, ne confuſi ac permixti & ſibi & aliis ſpectaculum eriperent. Simile legas περὶ χοίνου μεμιλτωμένου Athenis. Sic τὸ μαππαρίου σημεῖον oſtendit ſtatim ſignum mappa a Prætore mitti. De ea mappa, quæ Cedrenus & alij Græci infimæ vetuſtatis ſcribunt, non pigebit referre: μαππάριον τοῖς Ῥωμαίοις ἔδοξε καλεῖν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ἔθος ἦν τοῖς ὑπάτοις ἐπὶ τῶν θεάτρων διωχεῖσθαι. μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τῆς διωχίας, τὸ ἐν χεροῖν ἐκμαγεῖον, ὃ καὶ μάππαν πατρίως καλοῦσιν, ἐξ οὗ καὶ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

μανδύλια, ἔῤῥιπτον. ὅπερ δεχόμενος ὁ λεγόμενος μαππάριος τὸν ἀγῶνα παρεσκεύαζεν. Idem Caſſiodorus : *Mappa vero, quæ ſignum dare videtur Circenſibus, tali caſu fluxit in morem : quum Nero prandium protenderet, & celeritatem, vt aſſolet, auidus ſpectandi populus flagitaret : ille mappam, qua tergendis manibus vtebatur, iuſſit abiici per feneſtram, vt libertatem daret certaminis poſtulati. Hinc tractum eſt, vt oſtenſa mappa certa videatur eſſe promiſſio.* Omnino ex Ennio cognoſcimus ſignum emittendis equis a Prætore mitti ſolitum. Hic igitur Manilius elegantiſſime dixit, Capricornum mittere ſignum venientis hiemis , tanquam Prætorem quendam , qui, quod currus emittebat ſigno dato, ab eo ἀφέτης dicebatur, vt locus ipſe ἀφετηρία, hoc eſt carceres. Ἀφέτης eſt, qui Romæ editor Circenſium, idem qui ludos committit. ἀφέτης eſt ludorum curulium, vt Munerarius gladiatorum. Dicitur & κύριος τῆς ἀφέσεως. Cuius enim magiſtratus erat Circenſium editio, eiuſdem & ſigni miſſio. Ab eo Planetæ, ἀφέται, καὶ κύριοι τῆς ἀφέσεως apud Aſtrologos ab eadem tralatione : item οἱ κυρίαν τῆς ἀφέσεως λαβόντες ἀστέρες. Ab eadem mente χρόνων ἄφεσιν Ptolemæus dixit , vt hic Manilius mittere ſignum in tempora. Sic & locus ipſe , vnde mouetur Planeta, ἀφετηρία, & ἀφετικὸς τόπος , qui in Circo dicuntur carceres. Ac, vt factiones quatuor Circenſium erant : ita & factiones quædam ſunt ſtellarum , quæ dicuntur αἱρέσεις : vt qui ſunt eiuſdem factionis ἀστέρες, συναιρέτοι :qui contraria, ἀνθαιρέτοι. Factiones proprie in ludo pilæ dicebantur, & Factores. Plautus Curculione :

Tum iſti, qui ludunt datatim, ſerui ſcurrarum in via ,
Et datores & factores omnes ſubdam ſub ſolum.

vt Latini in ludo pilæ Factiones vocabant, ita etiam Græci πράξεις. Pollux : ἐφ' ἣν κατατιθέντες τὴν σφαῖραν ἑτέρας δύο γραμμὰς κατόπιν ἑκατέρας τῆς πράξεως καταγράψαντες. vocat ἑκατέραν τὴν πρᾶξιν, vtranque factionem ludentium , quos factores dixit Plautus. Itaque toto cælo errant , qui αἱρέσεις in ſtellis conditiones vertunt , non factiones : vt ex veteribus Firmicus , recentiores vero omnes , quod ſciam. Sed longe ineptius ἀφέτην Prorogatorem vertunt. ἀφέτης nullam prorogandi ſignificationem habent. Arabes Græcorum ἀφέτην هيلّاج vertunt cum puncto duro, quod ipſi Teſdid vocãt, & quidem rectiſſime. Nam ſine puncto

هيلاج

[illegible] eſt Græce ἀφετὸς, eſcapado, Hiſpanice, Aquitanice. Proprie de equo ſiue emiſſo ſiue vinculis ruptis fugiẽte. ἀφέσις igitur cum puncto [illegible] recte ab ipſis vertitur, vt multa alia præſertim in Tetra- [illegible] biblo Ptolemæi, in quo libro interpres probat ſe Helleniſmi peritiſſimum fuiſſe. Ptolemæus de amicitia loquens: ἀφέσεις ἀςέρων τοῖς τ͂ ἑτέρας τόποις ἐπικαταφέρονται. Sane hic ἄφεσις nullam vitæ prorogationem habet. Neque aliquis opponat hæc eſſe Grammatica: nihil referre vtro modo vertatur: quæ eſt hodie imperitorum hominum impudentia, vt omnia, quæ ignorent, Grammatica vocent. Ego aio ad artem multum conferre, vtrum ſtella vitæ initia habere dicatur, an vitam prorogare. Diuerſum enim munus eſt. Satis caſtigauimus prorogationes pro aphesibus, & cõditiones pro factionibus. Qui enim τὰς αἱρέσεις factiones vertet, multo clarius artem intelliget, quam qui conditiones. Caſtigentur igitur hæc.

v. 15. —*qui te Capricorne ſub ipſo Præmittit.*] Sub ipſo, Maniliane, ſub ſe ipſo. Ita poſtea loquitur. *Quoſque Aries præ ſe mittit.*—

v. 17. *tempora Piſces Bina ferunt.*] Gemblac. *Bina dicant.* melius, meo iudicio. Textus Bonincontrij *Bina ducunt*: quæ ſunt veſtigia veræ lectionis.

v. 19. *reuolans decurrit ab aſtris.*] Gembl. —*decurrit in aſtris.* Et merito. quis enim antea hæc intelligebat? Quum Sol eſt in æquoreis aſtris, in Piſcibus ſcilicet.

v. 20. *Hiberni coeunt cum ver tunc roboris imbres.*] Veram lectionem tam deplorati loci tibi præſtamus hanc eſſe:

Hiberni coeunt cum vernis roribus imbres.

Verni rores haud dubie hibernos imbres ſolent excipere.

v. 21. *Vltima quod ſurſum.*] Codex Gemblacenſis: *vtraque quod ſurſum.* Ope illius libri, id eſt beneficio vocis illius *Vtraque*, non minus tibi veram lectionem dabimus, quam in antecedente verſiculo:

Vtraque ſors vmoris habet fluitantia ſigna. *Vtraque ſors humoris*, imbres & rores. *fluitantia ſigna*, Piſces. Merito vtrique ſorti tam pluendi, quam rorandi Piſces attributi ſunt. *umoris* pro *humoris* non ſolum hic, ſed alibi ſcriptum fuiſſe ſuo loco indicabimus. Quis hæc antea vel minimum intelligebat?

Ibid. *Vtraque ſors humoris.*] Piſcium exortu imbres cieri & Q. Tullius Cicero adteſtatur:

Flumina

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Flumina verna cient obscuro lumine Pisces.

Et vetus Sphæra:

μεθ' ὃν κυκλεῖται κύκλος εἱλίσσων πνοὰς
ἀνέμοις ἐναλλὰξ σχῆμα τηλαυγὲς διπλοῦν
ἀντίστροφον δρόμοισιν ἐμφαίνων τρόπον.
οὐ γὰρ κάρα μετὰ λοξὸν, οὐδ' ἀπόστροφον
πρόσωπον, ὀρθὴν τάξιν εἱλεῖται κύκλου,
ὁ μὲν βορείου κλίματος νώτων πόλου,
ὁ δ' εἰς νότου κέλευθον εἰσδυώων βίᾳ.
διὸ δὴ πνοαῖσι τ' αὖ βυθῷ κεκρυμμένα
ἔδειξαν ἰχθῦς. πᾶς γὰρ εἰς βυθὸν πεσὼν
ἄνεμος ταράσσει κῦμα. σημαίνων βροτοῖς
χειμῶνα τακτὸν ἐξ ἐπιστροφῆς κλύδων
εἱλιγμὸν ἐκ γῆς ὕδασι προσφέρων, σφοδρὸν
δείκνυσι καιροῦ σχῆμα, χειμῶνος φύσιν.
ὅθεν διπλοῖσι χρώμενοι καιροῦ δρόμοις
ἀνέμων ἔχουσι τάξιν οὐ μεμιγμένην.

v. 22. *Quod tria signa.*] Lege:

Quin tria signa nouem signis coniuncta repugnant,
Et quasi seditio cælum tenet. ———

Quis paulo sanior hanc veram lectionem esse negauerit?

Ibid. *Quin tria signa.*] Sexta diuisio κατὰ τὸ κεῖσθαι τῶν ζωδίων τὰ μὲν ἀποστρεφόμενα, τὰ δὲ ὀρθοστάδια. Et quidem ἀποστρεφόμενα tria, συνεχῆ, Taurus, Gemini, Cancer. Reliqua ὀρθοστάδια. Caue ἀποστρεφόμενα & ἀπόστροφα confundas.

v. 23. *Et quasi seditio cælum tenet.*] τὴν ἐκ τῶν ἐναντίων ἀνατολὴν, τὴν ἀπόστροφον ἀνατολὴν seditionem vocat. Taurus enim clunibus oritur, & auersus, Gemini pedibus, Cancer testudine.

Ibid. *Aspice Taurum Clunibus.*] Quod clunes Tauro tribuat, frustra est. Posteriora enim non habet. Ouidius:

Pars prior apparet posteriora latent.

Est enim omnino, vt dixi, ἡμίτομος; eiusque intercisio in Pleiadas desinit, vt veteres putabant. Neque vero prudenter ei caudam attribuit Vitruuius, quum antea inchoatum, καὶ ἡμιτελῆ designasset. Vnde enim cauda interciso? Attribuit ei caudam & Plinius libro 11. Sed eadem lasciuia caudam interciso attribuere possunt, qua vrsæ, quæ vere nullam habet. Vrsi enim habent non caudam, sed loco caudæ ἐπίφυσιν. Sed & in Calippi parape-

parapegmate notatum fuit. κϛ Ζυγῶνος. τοῦ ταύρου κέρκος δύει. Item ϛ Ταυρῶνος. τοῦ ταύρου ἡ κέρκος ἐπιτέλλει.

v.24. *testudine Cancrum.*] Testudinem vocat, vt Græci ψαλίδα. Nam vt ψαλὶς in architectonica est testitudineum opus: sic testam Cancri ψαλίδα posse dici auctor Homerus, qui Cancros ψαλιδοστόμους vocat in Batrachomyomachia. Testudinem Latini omnem camerationem: Græci etiam ὄστρακον. Et quæ in Lyra testudo a Manilio dicitur, ea Græcis ὄστρακον. In Asterismo Lyræ: ὁ λαμπρὸς ὁ ἐπὶ τοῦ ὀστράκου καλούμενος λύρα.

v.26. *Ne mirere.*] Pulchrum vero commentum: propter χέσιν κατηστερισμένων moras longarum dierum αἰτιολογεῖν. quæ sunt anilia, & futilia.

Ibid. *quum Sol aduersa per astra.*] Nam ἐκ τῶν ἐναντίων eorum est ἀνατολή. propterea aduersa vocat, & antea dixerat: *Et quasi seditio cælum tenet.* —

v.27. *Æstiuum tardis attollit.*] *Attollat.* Etiam Gemblac.

v.28. *Nec te prætereant.*] Lege *prætereat.* Septima diuisio κατὰ τὸ ἔχειν πρὸς τὸν τόπον. τῶν ζωδίων τὰ μὲν ἡμερινά, τὰ δὲ νυκτερινά.

v.30. *Non tenebris aut luce suam peragentia noctem.*] Quid est luce agentia suam noctem? Gemblacensis prodidit fraudem. Habet enim: — *suam peragentia sortem.* Non, inquit, nocturna aut diurna nocte aut die censentur. Nam ita variarent, & quod æstate diurnum erat, hieme nocturnum foret. Sed perpetuas, inquit, stationes habent.

v.32. *Omnia quæ certis.*] *Omnia quod certis.* Gemblacensis.

Pag. 36. v.1. *mundi natura sacrata est.*] Lege:

—— *Mundi Natura sacratas Temporis attribuit partes.* ——

Quibus natura sacrauit stationes suas singulis. Infra:

His regimen Natura dedit, propriasque sacrauit
Vnicuique vices. ——

v.3. *Nanque Sagittari.*] Signa diurna: Pisces, Aries: Sagittarius, Scorpius: Leo, Cancer: binis mediis intercepta. Illa autem bina media intercepta nocturna dicuntur. Nempe Taurus, Gemini: Virgo, Libra: Capricornus, Aquarius.

v.3. *rapidique Leonis.*] *rabidique Leonis.* Gemblac.

v.5. *Nunc Pisces, Cancer.*] Omnino legendum:

Nunc Pisces, & Cancer, & acri Scorpios ictu.

v.6. *Aut vicina loco.*] Vel, inquit, vicina loco, vel æquis partibus

tibus diuisa, nempe binis interiecta. Nam vicina sunt Pisces, Aries, Sagittarius, Scorpius, &c.

Ibid. *diuisa aut partibus.*] binis interiectis.

v. 9. *totidem nec signa feruntur.*] Scribe; *nocturna feruntur.* Et ratio postulat, & Gemblac. ita habet.

v. 11. *Castoris esse vices.*] *Castris esse vices* olim legebamus. Idem Gemblacensis sed cum traiectione: *Esse vices castris.* Castra vocat quaslibet stationes in Zodiaco. Alibi:

——— in externis subsidunt hospita castris. Item:
Ipsis dant fines castris, capiuntque vicißim. Ausonius:
Septimus accepit limes rutilantia flammis
Recto castra situ. ———

Ait igitur alterum hemicyclium a principio Arietis diurnum: alterum a Libra, nocturnum dici.

v. 13. *Sunt quibus.*] Alij masculina vocant diurna, feminina nocturna. Hoc dicit.

v. 14 *Feminea in noctem.*] *Femineam noctem.*

v. 15. *Quod nonnulla.*] Lego, *Quin nonnulla.* Sed τὸ *sibi* suspectum est. Octaua diuisio, κατὰ τὴν δίαιταν. τῶν ζωδίων τὰ μὲν χερσαῖα, τὰ δὲ ὑδατώδη, τὰ δ' ἐπαμφοτερίζοντα. Et quidem χερσαῖα, Taurus, Aries, Leo, Scorpius. ὑδατώδη, Cancer, Pisces. ἀμφίβια, καὶ ἐπαμφοτερίζοντα, Capricornus, Aquarius.

v. 16. *Neptuno debere genus.*] ὑδατώδη, Cancer, Pisces.

v. 17. *& effuso gaudentes æquore Pisces.*] Ad Catasterismum Piscium alludit. Nam Pisces in aqua, quæ ab vrna Aquarij defluit, dicuntur natare.

v. 18. *vt quæ terrena.*] χερσαῖα, Taurus, Aries, Leo, Scorpius.

v. 20. *Positusque Deorum.*] Gembl. *positique Deorum.* Vtramque præfert veterem lectionem, *hostisque Deorum.* Ita olim emendauimus, & quidem feliciter, vt omnes Latine intelligentes adstipulaturos speramus.

v. 22. *Sunt etiam mediæ legis.*] ἐπαμφοτερίζοντα, Capricornus, Aquarius. Post hunc versum retrahe illum: *Humida terrenis*:

Sunt etiam mediæ legis communia signa,
Humida terrenis æquali fœdere mixta.
Ambiguus terræ Capricornus, & æquoris vndis.
Parsque mari nitens semper fundentis Aquarij.

Et hæc quoque olim non infeliciter a nobis restituta. quod nescio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

neſcio, an vlli noſtrorum Simiorum in mentem venire potuiſſet. Certe hæc opus habebant non vulgari attentione.

v.23. *Humida terrenis atque illi degere mixta.*] Primum hunc verſiculum priſtinis ſedibus reſtituimus. deinde emendauimus. *æquali fœdere mixta.* Olim placuerat, *æquali lege remixta.* Sed vera eſt hæc poſterior emendatio. Qui aliquo iudicio præditi ſunt, nunquam reclamabunt.

v.24. *Ambiguus terræ Capricornus.*] In Sphæra veteri de Capricorno :

τὰ πρόσθε μὲν γὰρ αἰγόπλαστα δείκνυται.
ὄπισθεν δ' ὅπισθεν ἰχθύος θαλασσίου.
ἡ μὲν γὰρ ἐν γῇ φέρβεται χλοηφόρῳ,
ἡ δ' ἐν κλύδωνι νήχεται γλαυκηφόρῳ.

v.25. *Parſque marina nitens.*] Legendum quidem : *Parſque mari nitens.* Cæterum an ita pingeretur Aquarius, vt dimidiatus tantum appareret, equidem neſcio, & an Ouidius eo alluſerit.

Iam puer Idæus media tenus eminet aluo,
Et liquidas mixto nectare fundit aquas.

Nam etiam de dimidiato Aquario oriente intelligi poteſt. Certe poetæ videntur dimidiatum oriri voluiſſe. Aratus :

——— ὑδροχόοιο μέσον περιτελλομένοιο.

Itaque præbuit anſam Attalo locum deprauandi, qui legebat νέον περιτελλομένοιο. Sed caſtigatur ab Hipparcho. ὁ ὑδροχόος, inquit Hipparchus, τῇ θέσει κείμενος ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτους τὰ μὲν κατὰ τὸ στῆθος καὶ τὴν κεφαλὴν μέρη πολὺ ἐκπίπτοντα τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου εἰς τὸ πρὸς ἄρκτους μέρος ἔχει. τὰ δὲ κατὰ τοὺς πόδας νοτιώτερα τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου. ἐν δὲ τῷ ζωδιακῷ τὰ μέσα αὐτοῦ κεῖται. Si igitur ita medius ſecatur a Zodiaco Aquarius, vt altera pars in Aquilonē, altera in Auſtrum excidat, profecto oriente illa parte Zodiaci, quæ medium ſecat, orietur Aquarius media tenus aluo. reliqua pars adhuc erit ἐν τῇ περάτῃ. quod Manilio eſt in mari eſſe. Sed propterea non ſatisfit menti Manilij. Nam ipſe ait ſemper mari niti alteram partem Aquarij, vt ſit ambiguum ſignum terreſtre & marinum : ex quo manifeſto indicat pingi ſolitum dimidiatum extra aquas eminentem. Alioqui quomodo ambiguum ſignum maris & terræ eſſet? In Kalendariis Ruſticis Romæ totus expreſſus eſt, non dimidiatus. Ouidius intellexit de dimidia parte oriente. In Parapegmate: VI. Eid. Febr. ὑδροχόος μέσος ἀνατέλλει,

v.26. *animum deflectere cauſis.*] Gemblacenſis *deflectere curis:*

Nona diuiſio, κατά τι πλεονέκτημα, ἢ ἐλάττωμα· τῶν ζωδίων τὰ μὲν πολύγονα, πολύσπορα, πολύτεκνα· τὰ δὲ στεῖρα, ἄγονα, ἄσπορα.

v. 28. *Fecundum est proprie.*] πολύγονα, ſeu πολύσπορα, ſeu πολύτεκνα ſunt, Cancer, Scorpius, Piſces.

v. 30. *Sed ſterilis Virgo eſt.*] Signa στεῖρα, στειρώδη, ἄγονα ſunt Virgo, Leo, Aquarius.

v. 32. *Inter vtrunque manet.*] Quæ neque πολύγονα, neque στεῖρα, ea dicuntur κοινά: Capricornus, Sagittarius, Aries, Libra, Gemini, Taurus.

v. 33. *Et qui contento.*] Gemblacenſis, *Et qui Cretæo.* Dicitur enim Minois regis Cretæ filius.

Ibid. *Centaurus in arcu.*] Centaurus in arcu ἑλληνίζει. ὁ κένταυρος ἐπὶ τοῦ τόξου, hoc eſt ἐπίτοξος. ὁ ναύτης ἐπὶ κώπης, ἐπίκωπος. Sic alibi: — *geminumque ſub arcu Centaurum.* — Sic Cicero: *Homo in tenui re*, ἀνὴρ ἐπ' ὀλίγων χρημάτων.

Pag. 37. v. 1. *æquantem tempore Libram.*] Lege: *æquantem tempora Libram.*

v. 3. *Nec tu nulla putes in eo commenta vocaſſe Naturam.*] Legendum *commenta notaſſe Naturam rerum.* — Decima diuiſio, δρομαῖα: Leo, Sagittarius, Aries.

v. 6. *Aut quæ recta ſuis.*] Vndecima diuiſio extra ordinem. Nam ὀρθοστάδια, ſiue ὀρθά, item καθήμενα, ſiue κατερριμμένα omnia ſunt κατὰ τὸ κεῖσθαι. Atque de iis, quæ κατὰ τὸ κεῖσθαι, ſupra dictum eſt in ſexta diuiſione.

Ibid. *Aut quæ recta ſuis.*] ὀρθοβαδιστικά: Virgo, Gemini, Aquarius. *Librantur* hic dictum, vt in architectonica, quæ recta ad libram in plano collocantur, librari dicuntur: vt apud Cæſarem *machinæ ad libram* dicuntur *destitui*. Apud Ouidium aliud eſt:

Et iam finitima corpus librabat in herba.

Nam ibi, vt in tormentis, librari lapides, & ſaxa dicuntur. Gallice *eſlancer*.

v. 8. *Vel quæ feſſa ſedent.*] Corrige ita in textu, vbi operæ perperam ediderunt, *vt quæ feſſa*. Sedentia, vt diximus, ad ſextam diuiſionem pertinent. Sedentia ſunt, ſiue καθίζοντα, Taurus, Libra, Capricornus.

v. 10. *Libra ſub emerito conſcendens.*] Gemblacenſis *conſidens*. quod proprium a labore in ſede ſe collocantium. Textus Bonincontrij quoque ita habet. Sane accommodatum ad χειρογραφίαν priſcam.

priſcam. In Kalendario enim ruſtico Romano Epiſcopi Vallenſis Libra conſidit, quæ tamen hodie pingitur ſtans. Quam inepta erat vulgata lectio, tam notabilis eſt Gemblacenſis.

Ibid. *orbe laborum.*] Orbem laborũ vocat, quod penſum alij. τὰ ἐγκύκλια τοῦ ἔργου. Quotidianus enim labor redit in orbem. Et operarij laboribus defuncti collocant ſe quieti, qualis Libra pingitur.

v. 11. *Tuque tuo Capricorne gelu.*] Et Capricornus quoque contractus pingitur: vt alibi:

——— *Et anguſto Capricornus ſidere flexus:*

Et procumbens quoque quemadmodum bos, vt extat in eodem Kalendario ruſtico. in quo plane ὀκλάζων eſt vterque tam Capricornus, quam Taurus.

v. 15. *Quod ſi ſolerti.*] Vndecima diuiſio. ζώδια πηρά, ſiue mutila. Auctores artis μελοκοπούμενα vocant.

v. 17. *Scorpios in Libra conſumit brachia.*] Chelæ Scorpij in Libra conſumuntur. Et nos alibi monemus Scorpium occupare partem duorum Dodecatemoriorum: quo nomine duplex dicitur Germanico in αὐτολόγοις:

Scorpios hinc duplex, quam cætera, poſſidet orbem,
Sidera, per Chelas geminato ſidere fulgens.

Vnde χηλαὶ Græcis ſæpe pro Libra, vt multis locis apud hunc auctorem. Virgilius:

——— *ipſe tibi iam brachia contrahit ardens*
Scorpius, & cæli iuſta plus parte reliquit.

Hoc eſt: tibi reliquit locum Libræ. Hinc Poeta vetus:

Et Libram, quam Cæſar habet.— Adde quod alludit ad natalem Cæſaris Auguſti principio Libræ, VIIII Kal. Octobres Iulianas. De quo alibi.

v. 18. *Succidit incuruo.*] ὀκλάζει. Aratus:

Ταῦρος δ' ἐν σκελέων ὅσσην περιφαίνεται ὀκλάξ. Lucanus:
Æthiopumque ſolum, quod non premeretur ab vlla
Signiferi regione poli, niſi poplite laſſo
Vltima curuati procederet vngula Tauri.

v. 19. *Centauro ſupereſt.*] Nam Centauri ἡμιπρόσωπα, vt pingatur dimidiato vultu. Centaurus eſt etiam dimidiato vultu in illo luculento ruſtico Kalendario Epiſcopi Vallenſis, quod longe meo iudicio elegantius, quam illud, quod etiam vidimus in palatio Farneſiano, in quo Sagittarius pleno vultu viſitur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

non dimidiato. Apud Iuuenalem ſimile eſt.

——— *Et ſtatua meditatur prælia luſca.*

v.24. *Temporibus quoque ſunt.*] Duodecima diuiſio eadem cum quinta. Nam τὰ δίσωμα, quæ in illa tractantur, eadem ſunt cum iis, quæ in hac proponuntur, quæ ideo dicuntur κοινικὰ, quod deſinant in principiis quatuor temporum anni, Piſces quidem ineunte vere, Gemini æſtatis principio, Virgo Autumni, Sagittarius hiemis.

v.27. *Quatuor in partes ſcribuntur.*] Fortaſſe *tribuuntur* ſcripſit Manilius. Sed vulgatam lectionem non improbamus.

v.29. *Nec ſatis eſt proprias ſignorum noſcere formas.*] Proprias formas dicit, quod κυριολογώτερον propriarum formarum vires, hoc eſt, τὰς ἰδιότητας τῶν μορφώσεων dixiſſet. τὰ ζῴδια κατὰ τὰς ἰδιότητας αὐτῶν, vt diximus, tripliciter conſiderantur, καθ' αὑτὰ, πρὸς ἄλληλα, κατὰ τὴν πρὸς τοὺς πλανωμένους οἰκείωσιν. Sed tertia, quam promiſit, non comparet. Prima abſoluta, ſupereſt ſecunda, ἡ τῶν ζωδίων κατ' ἄλληλα οἰκείωσις, quæ σχηματισμὸς dicitur, vulgo Aſpectus. Nam apud veteres hoc verbi non reperies. Cenſorinus Conſpectus vocat.

v.30. *Conſenſu.*] τῇ οἰκειώσει, τῇ συμπαθείᾳ.

Ibid. *fata monent.*] Decernunt. *fœdere*, τῇ οἰκειώσει.

v.31. *Atque aliis aliæ.*] αἱ μορφώσεις, quarũ paulo ante meminit.

v.33. *In tres æquales.*] Eſto circulus Zodiaci partium CCCLX. Eius ſemiſſis CLXXX σχηματισμὸν ἐκ διαμέτρου efficit: triens CXX triquetri æquilateri: quadrans XC Tetragoni latus: ſextans LX Hexagoni.

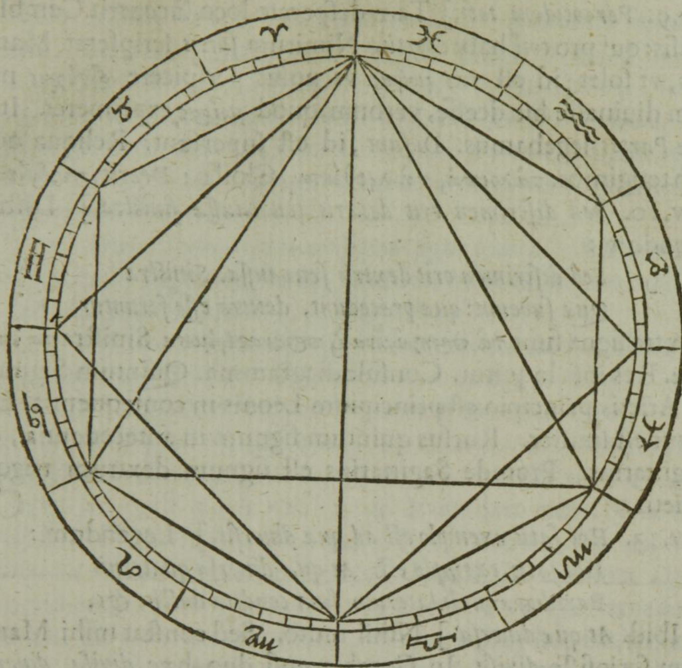
Ibid. *In tres æquales.*] A triangulo iſopleuro primum σχηματισμὸν aggreditur. Tres lineæ æquali ductu faciunt trigonum iſopleuron: cuius latus quatuor ſigna abſoluta intercipit. Quatuor enim ſigna triens circuli.

Pag.38. v.2. *Et quæcunque tamen.*] τὸ *tamen* totam ſententiam perturbabat. Extricat Gemblacenſis, in quo eſt, *Et quæcunque ferit*, optime. Quæcunque ferit, ſiue percutit latus trigoni, ea dicuntur ſigna trigona. Quo enim deſinit linea, aut quo incipit, dicuntur ea puncta initia trigoni.

v.3. *In tria partitur.*] Hic quoque τὸ *partitur* non minores tenebras offundebat. Legendum enim *partitus*. Totus locus ita concipiendus:

CONFI-

CONFIGVRATIONVM DIAGRAMMA.

Et quæcunque ferit, dicuntur Signa trigona,
In tria partitus quod ter cadit angulus astra,
Quæ diuisa manent ternis distantia signis.

Non indigent interprete.

v.4. *Quæ diuisa manent terris distantia signa.*] Scribe:

Quæ diuisa manent ternis distantia signis.

Etiam Gemblacensis habebat *ternis*. Quæ linea ferit, ea sunt trigona. vt a principio Arietis, ad principium Leonis linea ducta facit angularia signa trigona Arietem, & Leonem, & tria signa intercepta relinquit, Taurum, Geminos, Cancrum. Ergo Signa trigona sunt, quæcunque manent ternis distantia signis.

v.5. *Laniger & paribus.*] Scribe: *Laniger e paribus.*— Postquam docuit, quomodo fiat, & quatenus dicatur trigonum, nunc quæ dicantur trigona, exponit. Qui legebat *vt paribus*, solens delirabat. Sed cibus illi erat a nobis dissentire, vt aliis illepidis

capitibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

capitibus vſuuenit, quod hominum genus cum maxima voluptate, & riſu quotidie experior.

v.9. *Per totidem toti.*] Tam deſperato loco ſuccurrit Gemblacenſis: qui pro *toti* habet *tortis.* Nimirum *ſortis* ſcripſerat Manilius, vt ſolet; id eſt τὰς μοίρας. vt poſſis perſpicere ἀστόχως nos olim diuinaſſe hic deeſſe, verbum, quod μοίρας exprimeret. Itaque *Partes* legebamus. *Deſunt*, id eſt ſuperſunt. Reliqua quæ non tetigimus. τὰ λοιπὰ, τὰ λειφθέντα. Gloſſæ: *Deerit*, περισσεύθη.

v.10. *Sed diſcrimen erit dextris ſeu cauſſa ſiniſtra.*] Diſtinguendum:

Sed diſcrimen erit dextris ſeu cauſſa. Siniſtra
Quæ ſubeunt: quæ præcedunt, dextra eſſe feruntur.

Dextra ſigna ſunt τὰ προηγούμενα καὶ προαναφερόμενα. Siniſtra τὰ ἑπόμενα. Res ipſa loquitur. Conſule diagramma. Quintum Signum ab Arietis principio eſt principium Leonis in conſequentia. Leo igitur eſt ſiniſter. Rurſus quintum ſignum in antecedentia, eſt Sagittarius. Proinde Sagittarius eſt ſignum dextrum trigoni Arietis.

v.13. *Hoc ſatis exemplo eſt ad quæ diuerſa.*] Legendum:

Hoc ſatis exemplo eſt. At quæ diuerſa quaternis
Partibus æquali laterum ſunt condita ductu, &c.

Ibid. *At quæ diuerſa.*] Nihil muto. Sed conſtat mihi Manilium ſcripſiſſe *diuiſa.* In Gemblacenſi duo hæc, *diuiſa, diuerſa* commutantur.

v.15. *Quorum deſignat normalis.*] Normalis linea, ἡ κάθετος: linea quæ ad perpendiculum cadit, id eſt πρὸς ὀρθάς. Itaque ὀρθὴ γωνία Quintiliano recte dicitur normalis angulus. Nam poſteriores male rectum angulum vocant, vt non diſtinguant τὴν ὀρθὴν ἀπὸ τῆς εὐθείας.

Ibid. *Quorum deſignat.*] Quorum anguli normales ſunt. Signa tetragona.

v.16. *Dextra ferunt Libram Capricornus ſpectat & illum.*] Interpolatitia ſunt hæc. Gemblacenſis hic mutilus eſt, & corruptus. Bonincontrij textus habet:

Dextra fert Libram Cancer Capricornus & illam.

Quæ recta eſt lectio. Et tota ſententia ita concipienda.

Dextra fert Libram Cancer, Capricornus & illam.
Conſpicit hunc Aries, atque ipſum partibus æquis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Cancer, & hunc læua ſubeuntis ſidera Libræ.

Conſule diagramma. Non opus eſt Mercurio.

v. 18. *& hunc læna.*] Gemblacenſis *læua* : quomodo ſuperius *Dextra*. Incipiat Tetragonum a Libra. Libræ dexter Cancer, Cancro Capricornus, Capricorno Aries, Arieti Cancer, εἰς τὰ προηγούμενα: at Cancro rurſus ſiniſtra eſt Libra εἰς τὰ ἑπόμενα. Inſigniter hic locus deprauabatur ab eo, qui a nobis didiciſſe ægre ferebat. Sed æger zelotypia animus motat, quantum poteſt, alas: nondum tamen volare didicit.

v. 19. *Semper enim dextris cenſentur ſigna priora.*] Mirum genus loquendi: Signa cenſentur priora dextris: id eſt, eo cenſentur priora, quod dextra ſint, τῷ δεξιὰ εἶ.

v. 20. *Scilicet in totidem.*] Lego: *Sic licet in totidem.*— Hoc, inquit, modo licebit cætera Tetragona exornare, ternis ſignis latus inſtruendo. Quarta enim pars Signorum ſunt tria ſigna.

v. 23. *Sed ſi quis contentus erit.*] In Gemblacenſi titulus huic capiti prænotatus erat: DE MENSVRA EORVM SIGNILITER ATQVE PARTILITER. & quidem recte. Nam trigona aliter ſigniliter, ſiue ζωδιακῶς, aliter partiliter, ſiue μοιρικῶς capiuntur: quod ſigniliter, hoc eſt, ſi quinque abſoluta ſigna comprehendat latus trigoni, erunt partes CL, quæ excedunt trientem de CCCLX partibus. At ſi partiliter, hoc eſt, tertiam partem circuli acceperis, tunc comprehendet quatuor tantum ſigna abſoluta.

Ibid. *Sed ſi quis contentus erit.*] Si quis illa non ſecundum partes Circuli, ſed ſecundum ſigna æquare voluerit, falſus erit: puta, ſi quis ita quadratum componere voluerit, vt putet quaternis ſignis includendum, & Trigonum quinis, ita vt ζωδιακῶς, non μοιρικῶς ea ratio putetur. Nam ſi a principio Capricorni, ad finem Tauri, ducatur linea, ea includet quinque ſigna abſoluta. Sed erit latus trianguli iſoſcelis, non iſopleuri, cuius baſis erit duorum ſignorum.

v. 24. *Diuiſum ſignis.*] Legendum: *Diuiſum vt ſignis.*

v. 29. *Qui tamen ex ſignis.*] Non ſtatim ſequitur, vt trigoni vim ſentire poſſit, qui in ſigno angulari natus eſt. Nam quia μοιρικῶς conſtituendi ſunt σχηματισμοὶ, ſi a XV parte Capricorni, ad XV Tauri, ducatur linea, & fiat Trigoni latus: ſane qui ſecunda parte Tauri naſcetur, non poterit vires trigoni ſentire.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

tire. Nam ita quatuordecim partes a trigono excluduntur.

v. 32. *Amisere loco dotes.*] Eleganter. Nam in exemplo superiori licet Taurus, in cuius secunda parte horoscopus incidit, sit quintum a Capricorno signum; tamen nomine tenus erit trigonum, quatenus signum a signo quintum est, loco autem, id est μοιρικῶς, non erit. Amittit enim vires trigoni : quia partes non sunt absolutæ.

Pag. 39. v. 4. *Hunc autem numeri.*] Quod si a principio signi, ad finem quinti, ducatur linea, latus non efficit summam trientis. excedet enim. vtpote quum quinque signa absoluta sint partes CL: quas oportebat esse CXX, vt sint triens circuli.

v. 6. *Quod quanuis duo sint.*] Locus pessime acceptus. Proculdubio legendum :

Quod quum bis duo sint a dirimentibus astra,
Si tamen extremum læui, &c.

Error solens librariorum veterum *quum vis* pro *quum bis.* Inde posteriores librarij prioribus imperitiores ex *quumuis, quanuis* fecerunt, procliui errore.

Ibid. *Quod quum bis duo sint hæc a dirimentibus astra.*] Dirimentia astra, siue signa vocat, angularia, quibus quatuor media stipantur. Quanuis, inquit, tibi concedam bis duo, siue quatuor signa a punctis dirimentibus esse, tamen latus efficit centum quinquaginta. Nam ex duobus dirimentibus signis, siue angularibus, vnum integrum accepisti, quum principium tantum eius assumendum esset, non finis. A principio enim signi, ad principium quinti, non autem ad finem quinti, ducenda erat linea. Anguli sunt signa dirimentia: quæ a similibus partibus sumenda sunt.

v. 7. *Si tamen extremum.*] Si tandem a principio signi primi anguli, ad finem signi secundi anguli numeres, puta a principio Capricorni, ad finem Tauri, confiet numerus C L partium : hoc est, vt ipse loquitur, ter quinquagenum partium.

Transibit numerus formam.] Formam trianguli, τὸ σχῆμα. Nam non amplius erit isopleuron, sed isosceles. Sic Censorino dicitur Hexagoni lateralis forma. sic infra :

Quadrati si forte voles effingere formam.

Sed fortasse legendum *normam.* quod non est contemnendum.

v. 10. *finesque sequentis Consumet ductus.*] Ductus, hoc est linea.

nea illa consumet etiam sequentis lateris principia. Triginta enim illi auferet.

v. 11. *Consumet ductus.*] Ductus, linea. tractus ipsius lineæ. Supra: *In tres æquales discurrit linea ductus.*

Ibid. *Licet ergo signa trigona Dicantur.* —] Licet trigonorum more quina signa in latere habeant, tamen non seruant legem partium trigoni.

v. 13. *Hæc eadem species fallit.*] Gemblac. *fallet.* Idem quoque fallere potest in tetragono. Quamuis enim quatuor signa in latus includas, tamen nisi μοιρικῶς nonaginta partes tantum assumpseris, operam luseris.

v. 16. *Euenit, vt prima signi de parte prioris.*] Prius signum est dexter angulus. Sequens, sinister. Si a principio Capricorni, ad finem Arietis lineam duxeris: quatuor quidem signa in latus incluseris, sed tamen quadrati lege non erit. Latus enim quadrati est nonaginta partium, hic vero, vt ipse loquitur, bis sexagenarum. Excessus erit, vt in trigono, xxx partium. Quid autem mouerit Manilium, vt rem tam puerilem tam anxie notarit, equidem caussam comminisci non possum. Nam a principio signi, ad principium signi, & partis, ad similem, fit ductus. Valde bardum esse oporteret, qui aut erraret, aut quintum signum, quinque signa putaret esse. Nugatoria sunt hæc.

v. 18. *Bis sexagenas faciat sua summa.*] Deprauatissima sunt. Totus locus ita restituendus, & quidem minimo labore:

Si partem ad summam ducatur virga sequentis,
Bis sexagenas faciat. Sin summa prioris,
Et pars confertur subiuncti prima, duorum
Signorum in medio numerum transitque, refertque.

Gemblacensis retinet vestigia veræ lectionis.

Bis sexagenas faciat in summa prioris.

Ibid. *Sin summa prioris.*] Ecce iterum vrget nos incommodo. Si quadratum a fine dextri Signi, ad principium sinistri putetur: quanuis a xxx parte Capricorni, ad primam Arietis, quatuor signa numerantur: tamen duo intercepta media includentur in latus, duo extrema excludentur. Ita latus erit bis tricenarum partium. Summæ deerit triens. Tricena enim hæc deerunt, quæ priori summæ; hoc est summæ prioris exempti superabant. Sane hanc Manilij περιεργίαν amare non possum. Quis enim illi con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

cedat ab vltima Capricorni, ad primam Arietis, quatuor signa comprehendi? Sunt enim sexaginta partes tantum exclusiue, sexaginta & vna inclusiue, vt vulgus loquitur. Nam dodecatemoriorum habenda est ratio. Dodecatemoria vero in quauis parte circuli, vnde vnde incipias, reperiuntur. A quacunque parte Circuli tria continua dodecatemoria acceperis, trientem Circuli absolueris. Is numerus, quem præscribit, constare non potest nec in trigono, si a prima Capricorni, ad tricesimam Arietis numeraueris. quatuor enim tantum signa erunt. neque in tetragono, si a prima Aquarij, ad tricesimam Arietis. Nam tria tantum erunt. Et tamen & trigono, & tetragono suus constabit partium numerus, quanuis signorum non constet, vt vult Manilius. Præterea quum figurationes illæ a numeris vocentur, Sextilis a sex, quadrata a quatuor, triquetra a tribus, dimidiatus circulus a sex: si sextilis habeat duo signa, quadrata tria, triquetra quatuor, opposita sex, & signa illa per numerum figurationis multiplicentur: ea integrabunt circulum, hoc est XII signa Zodiaci, bis sex, ter quatuor, quater tria, sexies duo. Quod ex sequentibus diagrammatis patet.

HEXAGONA.

6

2	♈	♊	♌	♎	♐	♒
	♉	♋	♍	♏	♑	♓

TETRAGONA.

4

	♈	♋	♎	♑
3	♉	♌	♏	♒
	♊	♍	♐	♓

TRIGONA.

3

	♈	♌	♐
	♉	♍	♑
4	♊	♎	♒
	♋	♏	♓

OPPOSITA.

2

	♈	♎
	♉	♏
6	♊	♐
	♋	♑
	♌	♒
	♍	♓

v. 19. *Et pars confertur subiunctis.*] Ineptissime, vel potius nullo sensu. Legendum *subiuncti*. Angulus dexter vocatur prior. Ergo læuus vocatur subiunctus. merito.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.20. *Signorum in medio.*] Profectò Manilius scripsit:—*duorum Signorum medium numerus transitque, refertque.*

Numerus per duo media signa intercepta transit, eorumque summam refert duntaxat, non autem dirimentium, siue stipantium.

Ibid. *Signorum medium.*] Mirum genus: Signorum medium, media signa. Fortasse legendum *numerum.* Ita erit τὸ *medium* pro mediorum. Ita, inquit, summa transibit duorum mediorum signorum numerum.

Ibid. *refertque.*] Refert tantum media signa. quid refert? Triginta duplicat partes. at pars tertia desit, nimirum totius trianguli tertia pars, hoc est triginta. hoc est quod elegantissime dicit naufragium vnius signi.

Ibid. *transitque refertque.*] ἓν διὰ δυοῖν. Transit signa refert. Transita signa refert. Transitorum signorum refert numerum. Transita signa vocat intercepta. Infra:

Alterius ductus locus est per transita signa.

v.23. *Naufragium facient partes vnius in ipsis.*] Distinguendum:

Naufragium facient partes vnius. In ipsis
Non igitur satis est signis numerasse trigona.

v.24. *Non igitur satis est signis.*] Non satis est signiliter ἢ ζωδιακῶς putare formas.

v.27. *facies quum membra trigonis.*] Gemblac. *trigoni.* Recte.

v.28. *Hic poscit quartam.*] Manifestum mendum deprehendimus olim, *quartam,* pro *quintam.* Sed & Gemblacensis agnoscit *quintam.* Hic, inquit, hoc est in trigoni finitione centesima summa poscit quintam partem. Centesimam summam vocat τὴν ἑκατοντάδα, centenarium numerum ἰδιωτικῶς. Cuius quinta pars xx. Ita fiunt cxx in latere trigoni isopleuri. Illic, hoc est in tetragono, centesima summa amittit decimam. Decima centenarij x. Ergo fient xc in latere quadrati. Bonincontrius: *Hic poscit quartam partem,* id est, inquit, quatuor signa. Vides acumen. Et multa eiusmodi apud illum virum minime malum inuenies. Sed nos abstinemus a pædagogicis reprehensionibus.

v.30. *Et quiscunque quater cunctis.*] Lege: *quater iunctis.*

v.31. *Quæque loca in triplici.*] τὸ IN abundat. Positio in sequenti, vt alibi:

Ne magna breuibus careant compendia dictis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 32 *Quum signata viæ.*] Elegantissime dictum: hoc est, vbi coit angulus. Angulus est compendium viæ: quia artatur, & breuior fit superficies. Contra lineæ rectæ parallelæ sunt dispendium viæ, quia ab alterius extremo, ad alterius extremum, lõgior via est, quam ἐν τῇ κλίσει duarum. Non potuit dici elegantius.

Ibid. *Quum signata viæ*] Quacunque incumbit angulus.

v. 33. *His Natura dedit.*] Ex Gemblacensi repone:

His Natura dedit communi fœdera lege.

Tota περιοχὴ ita concipienda:

Et quiscunque quater iunctis fauet angulus vsque,
Quæque loca triplici signarit linea ductu,
Quum signata viæ linquet dispendia rectæ,
His Natura dedit communi fœdera lege,
Inque vicem affectus, & mutua iura fauoris.

Pag. 40. v. 2. *Quocirca non omnis habet genitura trigonos Consumet ductus.*—] Deest τὸ QVÆ. Vt supra: *Ingenium Natura dedit.* id est, cui ingenium Natura dedit. Nisi dicamus *habens* non *habet* legendum esse.

Ibid. *Quocirca non omnis habet.*] Non omnis genitura, quæ habet ductus trigonos, statim dicenda habere, nisi consumptos & absolutos habeat. Vt a XV Arietis, ad IX Leonis, numerantur quinque signa: sed non tamen absolutum trigoni latus habet illa genitura, nisi partiliter habeat, hoc est a parte data, ad similem.

v. 3. *licet ergo signa trigona Dicantur partes.*—] Ineptissime, & cõtra hypothesin. Nam trigona tunc absoluta sunt, quum dicuntur partes, vel partilia. Sed Manilius scripsit: — *licet ergo signa trigonæ Dicantur partis.*— Signa trigonæ partis, id est Signa partis trianguli. Nam profecto Aries & Leo sunt signa trigonæ partis, siue trigoni lateris. Sed non statim erunt trigona, nisi a parte, ad similem partem numerentur.

v. 7. *Distat enim, an partes.*] Melius fecero, si totum locum, vt debet legi, apposuero:

Distat enim, an partes consumat linea iustas,
Detractetve modum numeri, quem circulus ambit,
Nunc tres efficiat, nunc quatuor vndique ductus,
Quos in plura iubet ratio procedere signa
Interdum, quam sunt numeris memorata per orbem.

Plurimum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Plurimum, inquit, intereſt, an linea, quæ aut trigonum, aut tetragonum facit, conſumat iuſtas partes, & partiliter accipiatur: an vero detractet numerum totius circuli, quum ſcilicet in plura ſigna procedit, quam ratio numeri per totum orbem poſtulat.

v.8. *Detractetque.*] Melius ad mentem Manilij *Detractetve.* Detractare, vel vt alij ſcribunt, detrectare, idem quod primigenium Detrahere.

v.10. *Quos in plura iuuet.*] *Iubet.*

v.12. *Sed longe maior.*] Quatenus χέσει differant ſigna, docuit. nunc, quatenus viribus. Longe, inquit, maior vis trigoni, quam tetragoni. Quo enim propior nobis linea fuerit, eo efficacior. Quo maior ὑποτείνουσα, eo ab arcu ſuo remotior, & centro ſuo propior. Subtenſa in trigono remotior eſt ab arcu ſuo, quam in tetragono. Ergo nobis propior, qui centri vicem obtinemus. Efficacior igitur.

v.14. *ſubmoto linea.*] Linea, ἡ ὑποτείνουσα. *Templo*, arcu ſuo. *Horum*, tetragonorum.

v.15. *Illa magis vicina.*] Linea trigoni.

v.18. *Deuiaque alternis.*] Inepte hæc diſiungunt a ſuperioribus vulgatæ editiones. Nunc ad hexagona pergit. Sexta pars Circuli, LX: quot partium latus Hexagoni. Deuia vocat, quia eorum ὑποτείνουσα remotiſſima. ideoque obliquus eorum aſpectus, ac minimus inter ſe conſenſus. Noue autem alterna pro binis dicit: vt & Cenſorinus, qui latera Hexagoni alternas lineas vocat.

Ibid. *Deuiaque alternis.*] Quod a principio Tauri, ad principium Cancri, linea ducitur, ideo medium interceptum alternum vocat. Atqui non magis interceptum eſt, quam Taurus ipſe. Vtrunque enim ſignum integrum eſt. Itaque ab ea mente dicit ſingula ſidera formari a tali linea.

v.20. *Inuita anguſto.*] Inuitam lineam obliquam dicit. Quo magis ὑποτείνουσαι a diametro recedunt, eo obliquiores. Orbem τὴν περιφέρειαν dicit.

v.21. *Nam quum per calles formantur ſingula limos.*] Interpolata lectio. Gemblac. *Nam quum per tales formantur ſingula limes.* Sed *limas* legendum. pro quo ſubſtituit de ſuo *binas* bonus Bonincontrius, ne & in hoc quoque ſibi diſſimilis eſſet. Ego hanc ſubtilitatem non capio, vt latus hexagoni binis lineis includam. *tales limas* ſcilicet lineas: quas paulo ante *inuitas* vocauit.

V. 23.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.23. *Sexque per anfractus curuatur virgula in orbem.*] Quid? latus hexagoni curuatur per sex anfractus? Intelligit fortaſſe ſex peripherias ſegmentorum hexagoni. Hoc vero longe ineptius erit. Nam in circulo propoſito quænam peripheriæ poſſunt curuari, non video: niſi aliam peripheriam ſegmento hexagoni tribuamus præter eam, quam vnicam habet circulus. Quod eſt abſurdum.

v.25. *qua te Capricorne rigentem.*] Gemblac. *quo te.*

v.28. *Alterius ductus locus &c.*] Legendum, *Alterius ductus locus eſt.* quod & puero patet. Abſoluto primo orbe a Tauro, ad Piſces, alterius orbis initium ab Ariete, ad Aquarium, & ſic deinceps. Tranſita ſigna vocat intacta. ſuntque ea, quæ primo orbe ſingula interiecta erant, neque a linea contingebantur. Nam ea in ſecundo orbe angulum facient: quemadmodum in primo orbe Taurus, & Cancer Geminos interceptos habent. In ſecunda repetitione Gemini & Leo Cancrum medium habebunt.

Ibid. *Alterius ductus.*] Ineptiſſime textus Bonincontrij,

Alternis ductus locus & per tranſita ſigna.

v.29. *Vtque ea prætercam.*] Non quiuis ſententiam huius loci capit. Gemblac. habet. *Vtque ea prætereas.* Totus locus ita continuandus:

Alterius ductus locus eſt per tranſita ſigna,
Vtque ea prætereas, quæ ſunt mihi ſingula dicta.

Nihil verius. Ductus alterius orbis eſt, vt incipias a ſignis tranſitis in priore orbe, ſcilicet vt prætereas ea ſigna, quæ ego vocaui *ſingula*; nimirum *tranſita.*

Ibid. *quæ ſunt mihi ſingula dicta.*] Quæ ego vocaui ſingula illo verſiculo.

Nam quum per tales formantur ſingula limas Sidera. —

Hæc vt dixi, non cuiuis erant obuia. Sed Gemblacenſis fuit hic nobis θεὸς ἀπὸ μηχανῆς.

v.31. *Tranſuerſos igitur.*] Cenſorinus: *Hunc quidam conſpectum non vſquequaque receperunt, quod minimum ad maturitatem partus videbatur conferre.*

v.32. *Quod nimis inclinant.*] Auſonius:

Obliqua exilem dimittit linea lucem,
Adſpirans tenues per inertia pondera motus.

v.33. *ex recto certior ictus.*] Vt in trigono linea recta certior,

proxime

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

proxime a trigono in tetragono. in hexagono vero lima & obliqua.

Pag.41. v.1. *Tertia conuerso.*] Omnino legendum *connexo.* De Hexagono intelligit rursus. Error a vetere scriptura : *connesco*, pro *connexo.*

v. 2. *Et quæ succedit.*] Plane legendum : *At quæ succedit.* Nam aliud caput est.

Ibid. *At quæ succedit.*] Sequitur ordine περὶ τῶν ἀσυνθέτων καὶ ἀβλέπτων. Ea sunt, quæ nullam configurationem facere possunt. Nam σχηματισμὸς vt minimum non potest fieri intra LIX partes. Quæ igitur intra hunc numerum sunt, ea ἄβλεπτα, καὶ ἀσύνδετα, καὶ ἀσχημάτιστα dicuntur, vt sunt, quæ XXX tantum partium computantur: quorum duo sunt genera. μοναχὰ, hoc est dodecatemoria a principio, ad finem suum considerata. item ζωαφῆ, a partibus similibus, ad similes : vt a XVII Cancri, ad XVIII Leonis. Hæc igitur nullum σχηματισμὸν efficiunt. Nam σχηματισμὸς est πρὸς ἄλλο σχέσις τίς. Hic vero aliud signum non est. vnum enim tantum est. Ergo nullus σχηματισμὸς. quia nullus σχηματισμὸς δι' ἑνὸς, vt Græci auctores artis notant.

v.3. *Singula circuitu quæ tantum transeat astra.*] Lege *transmeat.* Transmeare & Transire dicitur Manilio linea, quæ a signo, ad signum ducitur.

v.4. *Vis eius procul est.*] Signa singularia, seu μοναχὰ nullum effectum habent, quia nullam σχέσιν. Si nulla σχέσις, ergo nulla οἰκείωσις. Inefficacia vocat Firmicus; quæ signis singularibus diuiduntur: Græci ἃ δι' ἑνὸς ἀπέστραπται ἑαυτά. Vocant etiam ἄβλεπτα. Firmicus : *Instituendum Mathematicum etiam in primis illud docere debemus, quid sit diametrum, quid trigonum, quid quadratum, quid hexagonum, quid ableptum.* Ita hunc locum expleuimus & emendauimus ex veteri Codice manuscripto. Nam hodie & mancus & corruptus locus ille circumfertur. *Abiectus* enim ibi legitur pro *ableptus.* Quin etiam lemma eius capitis ita ex eodem libro restituendum: *De Diametris, Trigonis, Quadratis, Hexagonis, de iunctis, siue Ableptis.* Item infra : *Ac per hoc quodcunque signum extra hunc numerum fuerit inuentum, pigrum & ableptum dicitur.* Imponere potuit correctoribus vox pigrum, ἀργὸν, vt Græci artifices vocant, cui respondet non male Latina abiectum. Quia igitur ἄβλεπτον signum dicitur, quod nullum σχηματισμὸν efficit, ab eo inferioris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

inferioris vetustatis Græci τὺς σχηματισμὺς etiam βλέψεις dixisse videntur. Sane Censorinus Conspectum dixit, quod Arabes النظر hoc est, Aspectus, vt etiam nostri ex illis vertere. Quicquid Arabes præter Ptolemæum decernunt, id Arabum commentum putant nostri: quum tamen plurima, quæ Arabibus vulgo attribuuntur, vetustissimorum Græcorum esse compererim, e quibus Arabes hauserunt.

v.6. *Sed tamen est illis Phœbus sub lege propinquus.*] Gemblac. *sub lege propinqua* recte. Sed nondum purgatus locus est. Nam perperam *Phœbus* pro *fœdus*. quem errorem etiam alibi infra castigauimus. *Ne sit mirandum, si Phœbus non datur astris.* Ibi enim *fœdus* quoq. legendum. Sed tamen, inquit, fœdus est illis sub lege propinqua: quod eiuscemodi cõfigurationes possunt esse collegia masculorum & femininorum signorum. Nam linea a principio Arietis, ad finem Tauri, & sextilem aspectum includit, & masculum cum fœminino coniungit. Si, inquit, qua sunt hexagona non valent, at tamen sub lege propinqua fœdus habent. Propinqua enim lex est hexagonorum collegiis masculorum & femininorum. Quod Phœbus hic tenebricosus non radians fuerit Bonincontrio, melius ex ipso didicerit lector, quam ex nobis, qui nemini solemus ἐντρυφᾶν.

v.7. *quod euntibus astris.*] Quod ordine incedentibus astris, id est, quod astris secundum ordinem suum binis sumptis masculum vnum vni feminino respondet, & coniunctum est.

Ibid. *Mascula sex maribus.*] Potest legi: *Mascula sex paribus respondent.* Infra:

Mascula si paribus, vel si diuersa suorum
Respondent generi. ——— Respondent autem mascula sex masculis, quia terna ternis: Aries, Libræ: Gemini, Sagittario: Leo Aquario. Sic feminea femineis, terna ternis: Taurus Scorpio: Cancer Capricorno: Virgo Piscibus.

v. 9. *Feminei sic coniungunt.*] Misere hæc deformata sunt. Vere scripsit Manilius:

Quod non diuersum genus est, quod euntibus astris
Mascula sex maribus respondent: cætera sexus
Feminei. sic coniungunt commercia mundi.
Sic, inquam, alternis paret natura figuris.

Sub lege propinqua hic σχηματισμὸς valet: quod genus masculinorum,

norum, & femininorum non est diuersum hexagonis. vtpote quum signis secundum successionem suam euntibus sint mascula sex: & totidem masculis respondeant totidem cætera sexus feminei. Hæc nemo bene intelligebat, & quidam hæc temerarent potius, quam aut intelligerent, aut a nobis didicisse videri vellent.

V. 9. *Feminei se coniungunt.*] Legimus: — *Cætera sexus*
Feminei. Sic coniungunt commercia Mundi.

Manifesta & certa sententia, cui nemo sanior aduersari possit.

V. 10. *Sic quicquam alterius.*] Ridicule. Scripserat Manilius:
Sic, inquam, alternis paret natura figuris.

Figuris, σχηματισμοῖς. Nam de illis mentio, & horum in hoc epilogo meminit.

V. 11. *Et cognata iacent certis.*] Corruptum a correctoribus. Gemblacensis:

Et cognata manent generis sub legibus astra.

Legem propinquam, cuius supra meminit, vocat hic legem generis, siue sexus. Itaque restitutionem huius loci codici Gemblacensi debemus. Et sane omnia hæc oculatissimos effugiebant, nedum tirones harum rerum.

V. 12. *Iam vero nulla est.*] Lemma huius capitis in Gemblacensi præferebatur hoc: DE INCONIVNCTIS SIGNIS ET QVÆ VI. LOCO SVNT. Nunc de illis, quæ dicuntur ζυναφῆ, a similibus partibus, ad similes sequentis. Firmicus iuncta vocat.

Ibid. *hærentibus addita signis.*] Hærentibus, ζυναφέσι.

V. 13. *nam consensus habet.*] Lege:
——— *nam consensus hebet, quia visus ademptus.*

Quia visus ademptus, ὅτι ἀβλεπτα. Nulla linea defluit ad visum nostrum. Videtur hoc iis, quæ supra περὶ βλεψέων diximus, aduersari, & ἀβλεπτα potius dicta, quia a nobis non videntur, quam quod se non vident.

V. 14. *In se cuncta ferunt.*] Gemblacen. *In se ducta ferunt.* Sed lego totum: *In se ducta ferunt animos, qua cernere possunt.*

In se ducta, quia sibi solis sunt, & non aliis. quia nullam σχέσιν habent. Profecto eleganter dictum, *in se ducta*, τὰ ἑαυτοῖς, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς ἄλλο ἔχοντα. Adimunt, inquit, attentionem, καὶ ἐνατενισμόν, neque dant locum visui. sunt enim ἀβλεπτα. Hæc quoque antea nemo capiebat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ibid. *In ſe ducta.*] ἀλλήλων ἀπεστραμμένα. Ptolemæus: τὰ μὲν δι' ἑνὸς ἀπέστραπται ὥσπερ ἀλλήλων.

v. 15. *Sunt etiam aduerſi.*] Legendum: *Sunt & diuerſi generis.*— Sed totus locus ita comprehendendus:

Sunt & diuerſi generis connexa per orbem
Maſcula femineis, ſemperque obſeſſa viciſsim.

Quanuis ſupra de maſculinis & femininis attigerat, tamen hic obiter dicit poſſe vim ſextilibus ineſſe, qua collegia ſunt maſculorum & feminarum: non qua ſunt ἐσχηματισμένα, vtique lege generis ſiue ſexus, vt ipſe loquitur, non autem lege σχηματισμοῦ. Neque hæc antea intelligebantur.

v. 16. *ſemperque obſeſſa viciſsim.*] ἐναλλὰξ διειλημμένα. Nam maſculum ſignum binis vtrinque femininis ſtipatum, & contra.

v. 17. *Diſparibus.*] Diſparia ſunt duo ἀνομοιογενῆ ſimul ſumpta. Itaque duo ſigna non efficiunt σχηματισμὸν, qua maſculina ſunt, & feminina. ideo nihil poſſunt. Sed & nihil poſſunt qua ſunt ἐσχηματισμένα ἑξαγώνως. Conſenſus enim hebet, vt ſupra dixit. Sed ipſe Manilius in his configurationibus turbat. Intelligit enim a principio ſigni, ad principium ſequentis, virgulam ductam σχηματισμὸν non efficere. A principio autem ſigni, ad principium ſequentis, virgulam ducere, id vero eſt diſparia includere, maſculum cum feminino copulare. Sed ea erunt μονάζοντα. Vnum enim tantum ſignum intercipitur.

v. 18. *Sexta quoque in nullas.*] Hæc ſunt ἀσύνδετα, alterna maſculina, aut feminina, ſexta quæque. Nam virga a principio Arietis, ad principium Virginis ducta in nullas vires erit commoda. Quare? *Virgula per totum quod par non ducitur orbem.* Quia omnes configurationes in circulo debent eſſe æquilateræ. At virgula a ſigni principio, ad principium ſexti, non ſemper eadem per orbem ducetur. Faciet enim Triangulum iſoſceles: cuius baſis a principio Virginis, ad principium Scorpij.

v. 19. *Virgula per totum quod par non ducitur orbem.*] Ad verbum Ptolemæus: τὰ δὲ διὰ πέντε εἰς ἄνισα διαιρεῖ τὸν ὅλον κύκλον, τῶν ἄλλων σχηματισμῶν εἰς ἴσα τὴν τοῦ κύκλου διαίρεσιν ποιουμένων.

v. 20. *Sed duo ſigna facit.*] Duo ſigna dirimentia quaternis interiectis. Signa dirimentia Aries, & Virgo. Quaterna interiecta, Taurus, Gemini, Cancer, Leo. Sed hæc nugatoria. Nam Aries totus eſt. Initium autem Virginis tantum aſſumitur. Eadem

nugatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

nugatus est supra. Imo sunt quinque signa absoluta, a principio Arietis, ad principium Virginis.

v.21. *Tertius absumpto ductus non sufficit orbe.*] Tertius, inquit, ductus non absumet circulum. Hoc est, tertia quæque signa non partiuntur æqualiter circulum. Itane Manili? Quid aliud hoc est, quam aspectus sextilis? linea a xv Arietis, ad xv Geminorum, tertij nempe signi ducta, quid aliud, quam Hexagoni latus in circulo? Bis ergo hallucinaris, & quum hanc formam aliam ab hexagona putas, & quum imprudenter negas quod antea astruebas. Quis non miretur ἀντιλογίαν;

v.22. *Atque ita diuersis.*] In Gemblac. lemma præibat: DE CONTRARIIS SIGNIS. & quidem recte. τὰ διαμετροῦντα enim nunc persequitur. Nam hæ tantum quatuor Configurationes in signis valent, Trigona, Tetragona, Hexagona, Diametra. De tribus dixit: de quarta nunc.

v.22. *Atque ita.*] In Gemblacensi: *Atque ea.* Diuersitas aperit vitium. Nam neutrum huc infarciendum fuit. ἀρχαϊκῶς scriptum fuerat, *Atque*, pro *At quæ*. Nihil verius. Ob ignorationem huius rei mira deprauatio totius periochæ consequuta erat: quam ita concepimus:

At quæ diuersis ex partibus astra refulgent
Per medium aduerso Mundum pendentia vultu,
Et toto diuisa manent contraria Cælo
Septima quæque, loco quanuis submota ferantur,
Ex longo tamen illa valent.— Optima sententia, & haud dubie ad propositum Manilij. Diuisa, Aduersa, Diuersa pro eodem semper ponit, vt habes hic ea continuata. Διαμετροῦντα igitur intelligit.

v.25. *Septima quoque loco.*] Emendauimus iam olim: *Septima quæque* interpunctione post vocem *septima*. Adstipulatur Gemblacensis.

v.26. *Ex longo tamen illa manent.*] Inepte. Gemblacensis recte: *Ex longo tamen illa valent.* ——— Ita etiam diuinauimus olim.

Ibid. *Ex longo tamen illa valent.*] Censorinus: *A septimo Zodio, quod est contrarium, plenißimus potentißimusq. conspectus.* Ausonius:

Ast vbi signiferæ media in regione cohortis
Septimus accepit limes rutilantia flammis
Recto castra situ: turgentis fœdera partus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Iam plena ſub luce videt. nec fulgura parci
Luminis intendens, toto fouet igne coronæ.

V.28. *Nunc Phœbo.*] Sol cum Signis & Planetis, Planetæ cum Sole & cum Signis miſcentur his quinque modis: ἐξ ἑξαγώνου, ἐκ τετραγώνου, ἐκ τριγώνου, ἐκ διαμέτρου, ἐκ ζωδίου. Sed omnium potentiſſimus conſpectus, ὁ ἐκ ζωδίου, ſecundus ὁ ἐκ διαμέτρου: & ſic deinceps.

V.29. *Quod ſi forte libet.*] Nunc quaſi ἐκ πίνακος, quæ ſunt διαμετροῦντα ζώδια, docet.

V.32. *par nocti in vtroque dies eſt.*] Longe melius Gemblacen. ——— *par nox in vtroque dieſque.*

Pag.42. V.3. *Obſeruant inter ſeſe contraria curſus.*] Lego *rurſus* non *curſus.* Rurſus ea, inquit, contraria inuicem ſeſe obſeruant, nempe ἐκ διαμέτρου; tamen interdum natura & genere ſociantur; vt poſtea dicet.

V.7. *Maſcula ſi paribus.*] Male Gemblac. *Miſcua.* Lege vero.

Maſcula ſi paribus, vel ſi diuerſa ſuorum
Reſpondent generi. ———.

Si maſcula maſculis, aut ſi diuerſa, id eſt feminina femininis reſpondent, maſcula maſculis ἐκ διαμέτρου reſpondent, Aries Libræ, Gemini Sagittario. Feminina femininis, Taurus Scorpioni, Cancer Capricorno.

V.10. *Et vincit natura locum.*] Loco concordant, quatenus maſcula maſculis, feminina femininis reſpondent. Interdum tempore repugnant, quatenus ſolſtitiale brumali opponitur. Ita Cancer Capricorno genere ſiue ſexu congruit: lege temporis diſcordia ſunt. Contraria enim Solſtitium & bruma. *Et vincit Natura locum.* Loco amica ſunt, quia maſculum maſculo. Natura, id eſt lege temporis repugnant.

V.18. *At non Lanigeri.*] Vt Cancer Capricorno maſculum maſculo congruit genere, ita etiam Aries Libræ. Sed vt Cancer Capricorno diſcordat tempore, non item Aries Libræ. In parte enim verum eſt, in parte ſequius. Nam verum vtique eſt, quia vtrunque diem æquat nocti. falſum vero, quia ver & autumnus ſi non omnino contraria, tamen aliquatenus inter ſe oppoſita & repugnantia. Rationem ſubiicit.

V.19. *quia ver autumni tempore differt.*] Magis amo lectionem ἀρχαϊζοῦσαν Gemblacenſis. —*quia ver autumno tempore differt.*

ver,

ver, inquit, differt autumno, respectu temporis, sed conuenit respectu æquinoctij.

v. 20. *Fructibus hic implet.*] Gemblac. *Fructibus hoc implet.* Nam autumnum etiam neutro genere veteribus dicebatur. Varro apud Nonium.

v. 21. *Sed ratione pari est æqualis nocte diebus.*] Minima mutatione legendum.

Sed ratione par est æquatis nocte diebus.

Nisi quis malit, *æquali nocte diebus.*

v. 24. *seruantia tempore vtrinque.*] Ita legimus, non *vtrunque.* *Tempore* dixit pro *temperamento* haud dubie: vt infra:

——— *ferrique rigor per tempora nota.*

Verbum temperare ab eodem. Nam veteres dicebant Tempera.

v. 25. *Quo minus infesto decertent sidera Cælo.*] Reponendum auctore Gemblacensi:

Quo minus infesto decertent sidera bello.

v. 26. *Talis erit ratio diuersis.*] Diuersa signa vocat aduersa ϗ διαμετρῶντα. Et sæpe, vt diximus, diuersum pro aduerso apud hunc auctorem obseruabis.

v. 27. *His animaduersis.*] Lemma huic capiti in Gemblacensi: SIGNORVM COMMERCIA, ET QVÆ CVIQVE DEO ATTRIBVANTVR SIGNA. Quæ perspicue ostendunt omnia illa lemmata a Grammaticis esse, non a Manilio. Nam commercia signorum partim tractata sunt, partim sequuntur. Manilius scripsit perpetuo Carmine. Grammaticorum, & Librariorum hæ diuisiones sunt, & sectiones Capitum. Tutelas igitur Signorum persequitur, quæ nihil ad commercia ϗ οἰκείωσιν eorum faciunt.

v. 30. *Quum diuina dedit.*] Romæ Virtutes consecratæ, & Vitia. Spei, Fidei, Mentis: item Pauoris, Febris fana in Annalib. Romanorum legimus. Aliter hunc versum accipit Bonincontrius: quod æquo animo, vt alia pleraque omnia illi condonamus.

v. 31. *Condidit & varios.*] Longe aliter & melius Gemblacen.

Condidit & varias sacro sub nomine vires.

Sequentia confirmant.

v. 32. *Pondus vt in rebus.*] *Pondus vti rebus.* Gemblac.

v. 33.

v.33. *Lanigerum Pallas.*] Hic infultus erat titulus in Gemblacensi: SIGNORVM COMMERCIA: inepte.

Pag.43. v.1. *Cyllenius Cancrum.*] Olim emendabamus,

——— Cyllenie Cancrum,

Iupiter & cum matre Deum regis ipse Leonem.

Quæ omnia plane refert Gemblacense exemplar.

v.3. *Spicifera est Virgo.*] Magis placet Gemblacensis lectio: *Spicifera est Virgo Cereris.* Merito spiciferæ deæ spicifera Virgo attribuitur.

Spicum illustre gerens præstanti corpore Virgo. Cicero.

Ibid. *fabricataque Libra Vulcano.*] *Vulcani.* Gemblac.

v.5. *sed partis equinæ.*] Virum quidem illum, sed qui altera parte sui equus sit.

v.6. *Atque angusta.*] Ita Gemblac. & Bonincontrius, non *Augusta.* Rationem alibi reddidimus. Angusta sidera Capricorni, vt alibi: *Tuque tuo, Capricorne, gelu contractus in astris.*

v.7. *Et Iouis aduersum.*] Gemblacen. *Et Iouis aduerso.* Scribo, vna litera minus. *E Iouis aduerso.* Aquarius est Iunonis astrum ex aduerso Iouis. Nam aduersum signum Aquario est Leo, dicatus tutelæ Iouis. Noti sunt Dij duodecim maiorum gentium, quos disticho comprehendit Ennius. Illos cum suis tutelis apponemus.

DVODECIM DI CVM TVTELIS SVIS. ENNI.

♒	♑	♍	♐	♈	♉	♏
Iuno,	Vesta,	Ceres,	Deiana,	Minerua,	Venus:	Mars,
♓	♌	♋	♎	♊		
Neptunus,	Iouis,	Mercurius,	Volcanus,	Apollo.		

In Kalendariis Rusticis Romanis Farnesiano, & Vallensi eodem modo dispositæ sunt tutelæ Deorum. In illis enim ita tutelæ respondent Manilianis, si modo Ianuario Aquarium, non Capricornum, Februario Pisces, non Aquarium, Martio Arietem, non Pisces attribuas. Tene prius memoriter distichon Ennianum. vt vnicuique Deo suam tutelam adtribuas: tene & istud non id qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

id quidem exquiſitæ elegantiæ, ſed tamen magni ad memoriam ſubſidij:

Vrna, Caper, Virgo, Crotus, Helles portitor, & Bos.
Scorpio, tum Piſces, Leo, Cancer, Libra, Gemelli.

Ergo Iunoni Vrnam, Veſtæ Caprum, Cereri Virginem attribues. Et ita deinceps.

v.10. *Quum ratio tua fert.*] Mirum in modum diſſimulata lectionis veritas: Manilius ſcripſit:

Quum Ratio variet ſtellas, & ſidera curet.

Sequentia tantum abeſt, vt hanc emendationem non confirment, vt eam vltro poſcere videantur. Sed melius fecero, ſi totum locum apponam:

Quum Ratio variet ſtellas, & ſidera curet,
Argumenta petes omni de parte, viaſque
Artis, vt ingenio diuiſa potentia ſurgat,
Exæquentque fidem Cælo mortalia corda.

Quum Ratio καὶ ἡ πρόνοια variet ſtellas κατὰ τὴν καὶ πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὰ ζώδια σχέσιν, variet etiam methodũ ingenium humanum, & certet cum Cælo. Locus ille illuſtris & a puero capi poteſt.

v.13. *Exæquentque fidem Cæli.*] Repone *Cælo* ex Gemblacen. hoc eſt, vt humana induſtria certet cum cælo. Si diuina Ratio variet ſtellas, vt & humana quoque mens methodum variet, & per omnes tramites cæli potentiam ſcrutetur.

v.14 *Accipe diuiſas*] Non magis hæc πρὸς τὴν οἰκείωσιν τῶν ζωδίων pertinent, quam tutelæ ſupra poſitæ: quibus alius locus debebatur. Hæ autem ſunt μελοθεσίαι ἀνθρώπων, hoc eſt, in quæ membra vnumquodque ſignum ius habet. Græci: αἱ ἀνθρώπων μελοθεσίαι, ὧν κυριεύει μελῶν ἕκαστον τῶν ζωδίων, εἰς τὸ εἰδέναι ἡμᾶς τὰ σίνη, καὶ τὰ πάθη τὰ γινόμενα τοῖς ἀνθρώποις ἀπὸ τοῦ κλήρου τῆς τύχης, καὶ τοῦ δαίμονος, καὶ τοῦ σίνους, καὶ τῶν κυρίων αὐτοῦ. ἔνθεν γνωρίζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ πάθη καὶ τὰ σίνη. Sane hoc εἰς προτέλεσιν plurimum valere ſciſcunt artifices propter τὰ ὑπαίτια μέλη. adeo vt ſi vena ſecanda ſit, id πρὸς τὴν μελοθεσίαν ſpectet. Hermes in Carpo: μὴ ἅψῃ μορίου σιδήρῳ, τῆς σελήνης ἐπεχούσης τὸ ζώδιον, ὃ κυριεύει τοῦ μορίου ἐκείνου. Puta venam in brachio non demittendam, ſi Luna ſit in Geminis: quod brachia ſint tutela Geminorum. Quæ Ptolemæus vocat σεσινωμένα, καὶ πεπονθότα μέλη, ea Arabes الزمانة Azemena, id eſt ad verbum, σεσινωμένα, πεπηρωμένα. Et

omnes Aſtrologi ſciunt quid ſit Azemena. Alij Græci vocant ὑπαίτια μέλη, vt diximus, id eſt cauſſaria. Sic Marcellus Empiricus Græciſſat, quum dentem cauſſarium dicit, & oculorum cauſſarium hominem τὸν τὼ ὀφθαλμὼ ἀλγοῦντα. Vegetius in Veterinario ſuo dicit in cauſſa eſſe pro διαπαθείας. idem quoque miſeram partem vocat τὸν πεπονθότα τόπον. Ptolemæus etiam aliquando ἀδικούμενον μέλος. Porro αἱ μελοθεσίαι dupliciter conſiderantur, aut ἐν ὅλοις σημείοις, vt hic, aut ἐν μονομοιρίαις: quam pater priſcus ille Ægyptius Necepſo peculiari ad hanc rem dicato ſermone tractauit. Vide Firmicum libro octauo.

v. 15. *Singulaque in propriis.*] Reſtitue ex Gemblacenſi:

Singulaque propriis parentia membra figuris.

Ibid. *Singulaq. propriis parentia membra figuris.*] Proprias figuras dicit characteres Signorum ἐν χαρτογραφίαις corpori humano vulgo appingi ſolitos, quod & hodie fit in Almanachis vulgaribus.

v. 17. *Aries caput.*] Legendum:

Aries caput eſt ante omnia princeps Sortitus. ———

v. 18. *cenſuſque ſui pulcherrima colla Taurus.*] Sic alibi loquitur:

——— *nec noſtri munera cenſus.*

Nam cēſum ſuum Taurus collum vocare poteſt, quod collo arat. Ideo collum proprius cenſus illius. Vel quia toroſus. Ouidius:

Colla toris extant: armis palearia pendent.

v. 19. *& in Geminis.*] Scribendum: — *at in Geminis.* ———

Ibid. *æquali brachia ſorte Scribuntur.*] Et hic quoque τὸ *Scribuntur* πρὸς τὴν χαρτογραφίαν.

v. 24. *Centauro femora accedunt.*] Quoties vulgo editum eſt *Femora*, Gemblacenſis habebat ſemper *Femina*.

v. 27. *Quin etiam propriis.*] Hic iterum Gemblacenſe exemplar præferebat lemma: SIGNORVM COMMERCIA. Vires Signorum, quæ καθ' αὑτὰ conſiderantur, dupliciter accipi ſupra monuimus: aut κατὰ σχηματισμόν τινα, vt iam expoſuit: aut καθ' ὁμοιότητά τινα, vt mox expoſiturus eſt. ὁμοιότης vero eſt ἰσοδυναμία τῆς οἰκειότητος καὶ συμπαθείας τῶν σημείων. eaque fit κατὰ τὸ βλέπειν, κατὰ τὸ ἀκούειν, κατὰ τὸ μισεῖν, καὶ κατὰ τὸ φιλεῖν. Singillatim omnia ſuo loco.

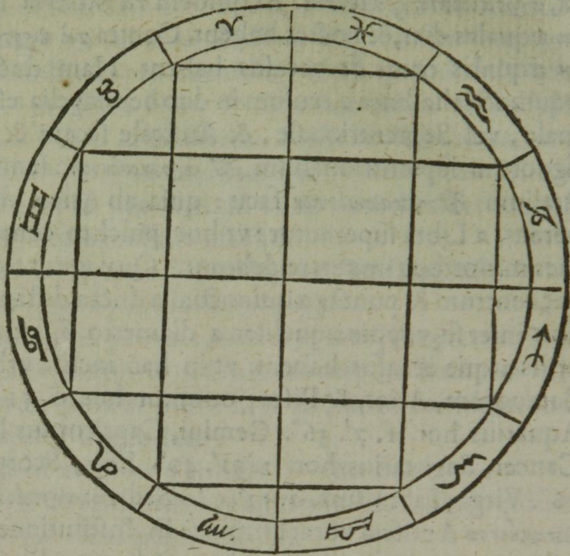
v. 28. *Conueniunt & certa gerunt.*] Melius Gemblacenſis:

Conueniunt, vt certa gerant commercia rerum.

v. 29. *Inque vicem præſtant viſus.*] Quæ a quatuor punctis cardinalibus æqualiter diſtant, ea veteres ἀντίσκια vocabant: & quidem

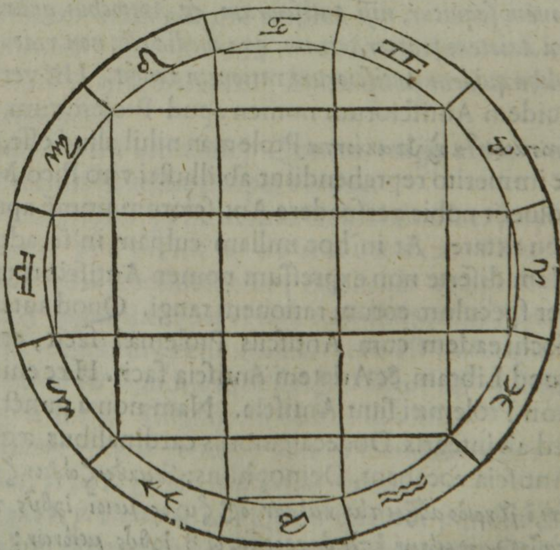
dem quæ æqualiter a punctis tropicis abſunt, ἰσοδυναμοῦντα dicuntur, item βλέποντα, æqualiter vero a pũctis æquinoctialibus dimota, προστάσσοντα καὶ ἀκούοντα. At quidem τὰ βλέποντα ſiue ἰσοδυναμοῦντα æquales dies, & noctes habent. Contra τὰ προστάσσοντα καὶ ἀκούοντα æquales ortus & occaſus habent. Nam ducta per puncta æquinoctialia, linea circulum in duo hemicyclia æſtiuum, & hiemale, vel Septentrionale, & Auſtrale ſecat: & ſemicirculum ſignorum ſeptentrionalium τῶν προστασσόντων: ſemicirculum Auſtralium τῶν ὑπακουόντων facit: quia ab Ariete dies noctem ſuperant, a Libra ſuperantur: vt hoc pulchro commento maiores dies minoribus imperare debeant. Quæ igitur æqualiter a linea per centrum & puncta æquinoctialia ducta diſtant, ea & æqualia ſunt inter ſe; vt pote æqualiter a diametro diſtantia; & æquales ortus atque occaſus habent: vt in hac inclita vrbe Lugdunenſi Batauorum, Aries, & Piſces oriuntur hor. 0. 51′. 12″. Taurus, Aquarius hor. 1. 7′. 36″. Gemini, Capricornus hor. 1. 45′. 56″. Cancer, Sagittarius hor. 2. 31′. 40″. Leo, Scorpio hor. 2. 51′. 36″. Virgo, Libra hor. 2. 52′. 0″. Sed τὰ προστάσσοντα tantum καὶ ὑπακούοντα Antiſcia vocat Firmicus in Inſtitutione: *Antiſcia ſunt nobis Græcorum magiſterio tradita. Nolo enim aliquis ſuſpicetur, quod non ſit apud Græcos iſte tractatus. Nam ſi Ptolemæus nullam aliam rationem ſequitur, niſi Antiſciorum, & Antiochus, quum dicit, quod Libra Arietem propter terram, quæ media eſt, non videat, quaſi per ſpeculum quidem Antiſciorum rationem tangit.* His verbis non innuit quidem Antiſciorum nomen apud Ptolemæum extare, ſed τὰ προστάσσοντα καὶ ὑπακούοντα Ptolemæi nihil aliud eſſe, quam Antiſcia: & immerito reprehenditur ab illuſtri viro Pico Mirandula, quaſi voluerit nobis perſuadere Antiſciorum nomẽ apud Ptolemæum non extare. At in hoc nullam culpam in ſe admiſit Firmicus: Nam diſerte non expreſſum nomen Antiſciorum eſſe dicit, ſed per ſpeculum eorum rationem tangi. Quod autem Antiſcia Antiochi eadem cum Antiſciis Ptolemæi facit, errat, non autem quod Libram, & Arietem Antiſcia facit. Hæc enim vetuſtiorum, non Ptolemæi ſunt Antiſcia. Nam non a punctis cardinalibus, ſed ab integris Dodecatemoriis cardinalibus æqualiter diſtantia Antiſcia vocabant. Demophilus: ὑπακούει ζώδιον ζωδίῳ, ζυγὸς κριῷ, ὅτι ὁ μὲν κριὸς αὔξει τὴν ἡμέραν, ὁ δὲ ζυγὸς μειοῖ· ἰχθῦς ταύρῳ, ὅτι ὁ μὲν ταῦρος πλειόνων ἐστὶν ἀναφορῶν, οἱ δὲ ἰχθῦς μειόνων: ὁμοίως ὑδροχόος

ANTISCIA PTOLEMÆI.

τοῖς διδύμοις, αἰγόκερως τῷ καρκίνῳ, τοξότης λέοντι, Σκορπίος παρθένῳ. Plane ſunt quæ Antiochus, non quæ Ptolemæ⁹ deſignabat: neque alia ſunt Manilij Audientia, & Vidētia. Eadem etiam ſunt Pauli Alexandrini, quum ait: ὁ ταῦρος προσάδει τοῖς ἰχθύσιν. ὑπακούουσι δ' ἰχθύες αὐτοῦ. Sed ridiculum, Virginem & Scorpionem: Leonem & Sagittarium: Geminos & Aquarium: Taurum & Piſces ὁμοζώνως capi, Libram autē, & Arietē ἐκ διαμέτρου, vt iam ex Antiocho apud Firmicū notauimus. At βλέποντα καὶ ἰσο-

ANTISCIA MANILII ET ANTIOCHI.

δυναμοῦντα

δυναμοῦντα a Dodecatemoriis quoque Cardinalibus integris τῶν τροπῶν, non ab ipsis punctis Tropicis putabant, ita vt ὁμόζωνα Signorum paria quinque, interiectis singularibus Cancro, & Capricorno, acciperent. ὁμόζωνα vocant, quæ æqualiter ab æquinoctiis, aut solstitiis distant. Αζώνους θεοὺς ab eadem mente dixerunt, quorum nulla certa est sedes in Cælo. Seruius in illud:

In medioque focos, & Dis communibus aras.

post alia: *Dij communes sunt, qui ἄζωνοι dicuntur*, id est, *qui cæli certas zonas non habent*. Sic Antiscia Manilij. Nam Signa Cardinalia in illis sunt ἄζωνα. Putabant enim Solstitium & brumam non in puncto λόγῳ θεωρητῷ inter finem & initium Cancri fieri, sed in toto Dodecatemorio. Geminus: Καρκίνον μὲν ἐξετίθεντο μηδεμίαν ἔχειν συζυγίαν πρὸς ἄλλο ζώδιον, ἀλλὰ καὶ ἀνατέλλειν βορειότατον, &c. Aliquanto post: τὴν δὲ τοιαύτην ἔκθεσιν παντελῶς διημαρτημένην εἶναι συμβέβηκεν. οὔτε γὰρ ἐν ὅλῳ τῷ καρκίνῳ τροπαὶ γίνονται, ἀλλ' ἔστιν ἕν τι σημεῖον λόγῳ θεωρητὸν, ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὴν τροπὴν ποιεῖται. An satis constat in toto Dodecatemorio solstitium committi illis veteribus & quidem nimis ἀρχαίοις persuasum fuisse? Quod quum ante annos xv cuidam Mathematico probare vellem, non aliter exceptus sum ab eo, quam si testudines volare dixissem. Itaque minimo minus probris prosecutus est me. Ea sunt ingenia hominum, quorum Mathematice nihil est, quam omnis ciuilitatis & cultiorum stúdiorum abdicatio. Vetustissima vero est hæc opinio, & vt puto, auctore Eudoxo, qui solstitium & brumam non in principio Cancri, & Capricorni, sed in mediis signis fieri putabat. De Tropico æstiuo loquens, δεύτερός ἐστι κύκλος, ἐν ᾧ θεριναὶ τροπαὶ γίνονται. ἔστι δ' ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ καρκίνου. de Tropico hiberno: τέταρτος δ' ἐν ᾧ χειμεριναὶ τροπαὶ γίνονται. ἔστι δ' ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ αἰγόκερω. Similiter æquinoctia non in principiis Arietis & Libræ, sed mediis signis fieri. τρίτος δ' ἐστὶ κύκλος, ἐν ᾧ αἱ ἰσημερίαι γίνονται. ἔστι δ' ἐν τούτῳ τάτε τοῦ κριοῦ μέσα καὶ τὰ τῶν χηλῶν. Certe tam apertis argumentis caussæ non erat, quur Mathematicus ille nobis tam iniquus esset. Sed pace nationis Mathematicorum hæc ita esse nos affirmamus. Neque profecto nobis tam infensi esse debét, si aliquãdo ex antiquis monumentis ea depromimus, quæ ipsi in suis Theoriis aut elementis Sphæricis non viderunt. In Centricis igitur Dodecatemoriis longissimas epochas Solis assignabant, & nullum signum altius & propius ad Aquilonem sur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

gere putabant. Vnde Lucanus dixit *circulus alti ſolſtitij.* quod Mathematici iſti non intelligunt. de quo alibi. Diagrammata Antiſciorum Ptolemæi & veterum poſuimus: quæ Mathematici ignorabant: imo propter quam doctrinam cerrito Mathematico pene vapulaui.

v. 30. *Aut odium fœduſve gerunt.*] Signa φίλα καὶ ἀπεχθαίνοντα non ſunt apud Ptolemæum.

Ibid. *conuerſaque quædam In ſemet proprio ducuntur plena furore.*] Itane ſunt quædam ſigna, quæ ſibi inimica, & quidem furore in ſe conuertuntur? Abſurditatem tollit Gemblacenſis, qui habet *plena fauore.* Rectiſſime. Sunt quædam φιλαυτεῦντα. vt & quædam ſunt αὐτοβλεπεῦντα. *furore* pro *fauore* interpolarat Bonincontrius, vt alia fere omnia, in quibus eius textus a ſcripta lectione diſſentit.

v. 32. *Iccirco aduerſis.*] Iccirco contingit, vt ex aduerſo oppoſita ſigna gratiam, & contra coniuncta bellum pariant, & quæ longe diſtantia ſunt, concordes inter ſe efficiant.

Pag. 44. v. 3. *Sed Deus in leges.*] *Quod Deus in leges.* Gemblac. Eſt αἰτιολογικὸν antecedentium. Itaq. totus locus ita continuatur.

Vtrique & ſorti pugnant, fugiuntque viciſſim:
Quod Deus, in leges mundum quum conderet omnem,
Affectus quoque diuiſit variantibus aſtris.

v. 8. *Diligerent alia & noxas.*] Noxa & noxia βλάβη. Hoc tritum eſt. Sed hic noxa eſt iurgium, ſimultas. Auſonius:

Sæpe in coniugiis fit noxia, ſi nimia eſt dos.

Vnde mei Galli *noiſe* pro iurgio vſurparunt.

v. 10. *ſibique ipſa placerent, Sicut naturas.*] Sunt enim quidam φίλαυτοι, nimirum vt & ſigna quædam φίλαυτα: de quibus ante,

——— *conuerſaque quædam*
Inter ſe proprio ducuntur plena fauore.

v. 14. *Audit ſed.*] Lege: *Audit ſe; Libramque videt, fruſtratur amando.* Se audit, & videt Libram. fruſtra autem diligit eam. Librarius per incuriam hunc verſiculum in Gembl. omiſerat.

Ibid. *Audit ſe.*] In Antiſciis veterũ, vt diximus, Dodecatemoria κεντρικὰ ἐκ διαμέτρου ponũtur. Omnia videntia ſunt ὁμόζωνα. Arieti & Libræ. Ita illa ſe ἐκ διαμέτρου reſpiciunt, quũ reliqua ſe ἐκ τῆς ὁμοζωνίας reſpiciant. At Libra ſolam ſe audit, & Aries ſe quoq. audit. quia in ratione audientiũ diametrus ſola habet locũ in ipſis Tropicis

picis Dodecatemoriis. Quare Cancer se solum, & Capricornus quoque se videt. Ab ipsis enim ducitur ratio signorum audientium, non autem videntium. Ideo mutuo sese audiunt, non autem mutuo sese vident. Habe igitur Diagramma Antisciorum Manilij inante. In eo, in ratione τῶν ἀκουόντων, subtensa a Tauro, ad Pisces ducitur, cuius subtensæ arcus summa apsis Arietem includit. Aries igitur vtrinque lateronibus Tauro & Piscibus stipatus neminem audit, nisi se ipsum. Alioquin oporteret vt audiret oppositum signum Libræ. At oppositorum in Antisciis ratio non est, nisi in propria οἰκειώσει. οἰκείωσις τῶν βλεπόντων est propria Tropicorum non æquinoctialium. Itaque Tropica ambo Cancer, & Capricornus se inuicem vident, quia secundum ipsa Tropica τὰ βλέποντα censentur. Contra οἰκείωσις τῶν ἀκουόντων propria est æquinoctialium Signorum. Ideo se vident mutuo Libra & Aries, non autem mutuo sese audiunt. Hanc rationem Antisciorum nemo ante nos explicauerat: & ignoratam fuisse, satis ostendebat Mathematicus ille, cui pene supplicium dedi, quod illius veternum expergefacerem. Videntia & Audientia Firmici longe alia sunt a Manilianis, quæ plane arguunt ματαιολογίαν, καὶ ματαιοτεχνίαν illorum veterum Genethliacorum.

v.15. *Taurus, Lanigero qui fraudem nectit.*] Audientia & Videntia Manilij nituntur rationibus Antisciorum. Cætera ἀναιτιολόγητα sunt, Amantia se, & insidiantia. Insidiatur Taurus Arieti, Virgo Sagittario. Vides futilitatem artis.

v.16. *Fulgentes videt atque audit per sidera Pisces.*] Audit Pisces sane, videt Virginem. Nam non potest eundem audire & videre. Hic Manilium fugit ratio, vt & Demophilum, qui Libram ait ὑπακούειν τῷ κριῷ: quum in ratione τῶν ἀκουόντων nulla linea ab Ariete ad Libram ducatur. Sunt enim illa βλέποντα, vt toties diximus.

v.17. *Virgine mens capitur.*] Lege: *Virgine amans capitur.* — De Europa satis notum.

Ibid. *Sic quondam gesserat.*] Gemblacensis *vexerat.*

v.18. *retinentem cornua læua.*] Ouidius dextra.

Respicit, & dextra cornu tenet: altera dorso Imposita est. —

Paulo aliter Theocritus:

τῇ μὲ ἔχεν ταύρω δολιχὸν κέρας. ἐν χερὶ δ᾽ ἄλλῃ
εἴρυε πορφυρέας κόλπων πτύχας. ———

v.19.

v. 19. *Indutusque Ioui.*] Ita Gemblac. Distinguendum vero:

Indutusque Ioui. Geminorum ducitur auris Ad Iuuenem, &c.

Ioui pro Ioue ἀρχαϊκῶς. Ita alibi *parti* pro *parte*: *sorti* pro *sorte*. Sic & Plautus Cistellaria.

Ibid. *Indutusque Ioui.*] Ouidius: *Induitur faciem Tauri.* — Magis nobis olim placebat. *Indutusque Iouem.*

Ibid. *Geminorum ducit & aures.*] Recte olim hæc omnia extricauimus ita:

Indutusque Ioui. Geminorum ducitur auris
Ad Iuuenem æternas fundentem Piscibus vndas.

Cui iudicio nostro fauet Gemblacensis, qui ita habet. Infinita vero talia a nobis olim restituta comprobat idem Gemblac. longe melior reliquis omnibus codicibus Manilianis, quotquot hodie extant.

v. 21. *Inque ipsos animum Pisces.*] Perturbatissima sunt. Legendum: ——— *Geminorum ducitur auris*
Ad Iuuenem æternas fundentem Piscibus vndas,
Inque ipsos animus Pisces, oculique Leonem.

Gemini, inquit, audiunt Aquarium, vident Leonem. Quod verum est. Consule Antiscia Maniliana.

Ibid. *Oculosque Leonem.*] *Oculique Leonem.* Gemblacensis.

v. 22. *Capricornus conditur astro.*] Legimus *conditus.*

v. 23. *Vertitur in semet oculis.*] Gemblacensis mirum quantum dissidet.

In semet vertunt, oculosque in mutua tendunt.

Tota igitur perioche ita comprehendenda:

Cancer, & aduerso Capricornus conditus astro
In semet vertunt, oculosque in mutua tendunt.

In semet vertunt. In se inuicem conuertuntur ἀρχαϊκῶς. Propert. ——— *dominæ vertat in auriculas.* Sed hoc fuerit nugari, vel ἀλογιστεῖν. Nam ratione τῶν βλεπόντων nulla linea subtenditur a Cancro, ad Capricornum. Non igitur ἀλληλοβλέπουσι. Non enim οἰκείωσις τῶν βλεπόντων propria est eorum. Sed audiunt seinuicem, quia ab illis ἡ τῶν ἀκουόντων οἰκείωσις. Non dubito Manilium scripsisse:

Cancer, & aduerso Capricornus conditus astro
Vertitur in semet oculis, in mutua tendit
Auribus. ———

Hæc referunt vulgatam lectionem, quam etiam retinet textus Bonincontrij, & liber alius manuſcriptus. Cancri & Capricorni propria οἰκείωσις τῶν βλεπόντων eſt. Ideo Cancer ſe ſolum videt, vt & Capricornus ſolum ſe quoque videt. At mutuo ſe audiunt, quia ἡ τῶν ἀκουόντων οἰκείωσις non ab aliis eſt. Cancer ſe videt, Capricornus ſe videt. ambo ſe mutuo audiunt.

Ibid. *In mutaque tendit.*] Emendauimus. *— in mutua tendit*

Auribus. ———

v.24. *& Cancri captatur.*] Scribimus:

——— *at Cancri captatur Aquarius aſtro.*

At Cancrum amat Aquarius. τῶν ἀλληλοφιλούντων καὶ τῶν ἀνεδρευόντων, ἤτοι μισούντων rationem quærere, eſt cum ratione inſanire. Sunt enim, vt dixi, ἐναντιολογητά. Ergo Manilio Cancrum amat Aquarius, Sagittarius Virginem, Gemini Piſces, Cancer Geminos, Libra Scorpium, Aquarius Cācrum. Quæ nugatoria ſunt omnia.

v.26. *Centaurus.*] Lege *Centauro.*

At Leo cum Geminis aciem coniungit, & aurem

Centauro. ———

Leo videt Geminos, audit Centaurum. Conſule Diagramma.

v.29. *Libra ſuos ſequitur ſenſus.*] Senſus vocat hic auditum, vt in idiotiſmo Italico. Libræ & Arietis propria eſt οἰκείωσις τῶν ἀκουόντων. Ideo mutuo ſe vident. Sed Libra ſola ſe audit, quia ipſius eſt οἰκείωσις τῶν ἀκουόντων. Omnino τὰ ἄζωνα ſe vident, aut audiunt. Duo ἄζωνα ſe vident, τὰ ζωτικά. duo ſe audiunt, τὰ ἰσημερινά.

v. 30. *atque animo complexa eſt.*] Amat Scorpion.

v.31. *Ille videt Piſces.*] Scorpius quidem videt Piſces: ſed falſum audire Libram: imo Virginem. Diagramma fidem facit. Itaque, aut ἀλογιστία, aut ἄγνοια eſt. Accepit contiguum, καὶ τὸ συναφὲς, pro homozono ſigno.

v.32. *Nec non Arcitenens.*] Totum locum ita legit Gemblac.

Nec non Arcitenens magno parere Leoni
Auribus, atque oculis ſinum fundentis Aquarj
Conſpicere aſſueuit. ———

Sagittarius audit Leonem, & videt Aquarium. ſinum, aliter Vrnam vocauit. Aſteriſmi κάλπιν, Theo, οἰνοχόῳ. Fundens χύτης ſubſtantiue, vt alibi.

v.33. *arbitrium crurum fundentis Aquarj.*] Sed poteſt legi SIGNVM pro SINVM, & quidem melius.

Pag. 45. v. 2. *contra Capricornus in ipsam.*] Gemblacensis:

— contra Capricornus in ipsum

Conuertit visum. —*In ipsum*, id est, *in se ipsum.*

Maniliana locutio, quam nos primi in hoc auctore indicauimus. Sine ope manuscripti libri non erat locus medicinæ. neque vates sumus, qui in priore editione diuinare non potuimus. Capricorni propria est οἰκείωσις τῶν βλεπόντων, non τῶν ἀκουόντων. Ideo se solum videt, Cancrum autem audit. Quatenus est ἄζωνον seipsum videt. Sed ταυτολογεῖ. Idem enim supra dixerat:

Cancer & aduerso Capricornus conditus astro
Vertitur in semet oculis. ———

v. 4. *in Augusti felix qui fulserit Ortum.*] Suetonius: *In secessu Apolloniæ Theagenis Mathematici pergulam comite Agrippa adscenderat: quum Agrippæ, qui prior consuluerat magna & pene incredibilia prædicerentur, reticere ipse genituram suam, nec velle edere, perseuerabat, metu, ac pudore, ne minor inueniretur: qua tamen post multas adhortationes, vix & cunctanter edita, exiluit Theagenes, adorauitque eum. Tantam mox fiduciam fati Augustus habuit, vt thema suum vulgauerit, nummumque argenteum nota sideris Capricorni, quo natus est, percusserit.* Germanicus Cæsar in ἀνεκδότοις; de Capricorno:

Hic, Auguste, tuum genitali corpore numen
Attonitas inter gentes patriamque pauentem
In cælum tulit, & maternis intulit astris.

Omnino Augustus Capricornum horoscopantem habuit. Rursus Suetonius: *Natus est Augustus M. Tullio Cicerone, & Antonio coss. IX. Kal. Octobris, paulo ante Solis exortum.* Si Augustus natus est oriente Sole, aut circiter, & quidem horoscopante Capricorno: ergo Sol erat in Capricorno: & proinde September Romani anni prisci incidebat in Decembrem Iulianum, quem fingimus semper fuisse, in quo Sol obtinebat Capricornum a XXV Decembris Iuliani. Atqui plusquam sexaginta annis ante Consulatum Ciceronis September Romanus conueniebat ex parte in Iulium, siue Quintilem Iulianum. Quid quod anno reformationis Fastorum adhuc pars Septembris Romani deprehendebatur in Quintili Iuliano? Sed pauculis annis ante Consulatum Ciceronis, teste ipso Cicerone in Frumentaria, fruges demessæ in Sicilia iacebant in area Kalendis Sextilibus, Verre Prætore obtinente Siciliam. At messis in Sicilia fit in fine Geminorum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

minorum, hoc eſt in Iunio Iuliano. Ergo Sextilis antiquus conueniebat in Iunium Iulianum: & proinde September antiquus in Iulium noſtrum. Si igitur Auguſtus natus eſt Oriente Sole, vt vult Suetonius: ergo natus horoſcopante Cancro. Falſum igitur horoſcopante Capricorno editum. Si Capricorno horoſcopante editus, vt vult Germanicus, qui Aratea ſua Auguſto dicauit: ergo falſum dixerit Suetonius, natum oriente Sole. Aut Suetonius hallucinatus eſt, aut Theagenes, & poſt eum Auguſtus, & Germanicus. An vero ſimile eſt, Suetonium tam accuratum ſcriptorem, qui etiam omnia minima perſequitur, tempus natalitium Auguſti ignoraſſe? Non poſſumus defendere tantam *αὐτιλογίαν*, niſi dicamus Theagenem perperam thema deſignaſſe, aut potius Auguſtum perperam indicaſſe. Quomodo Agrippa, & Auguſtus potuerunt tempus geniturarum ſuarum edere in tanta confuſione anni Romani, qui quoties intercalatum ſit a natalibus ſuis, ad cædem Cæſaris, omnino neſciebant: ne ipſos quidem Pontifices puto, qui non ex præſcripto, ſed ad libidinem intercalabant, potuiſſe aſſeuerare in xx annis quoties & quando intercalatum fuiſſet. Sed profecto ex iis, quæ perperam retulit Auguſtus Theageni, ipſum Theagenem ex coniectura, & tempore æſtimato ſub Capricorno Auguſtum editum pronunciaſſe. Nam ſub Capricorno editos, rerum potituros pronunciat Firmicus. *Prima pars Capricorni*, inquit, *ſi in Horoſcopo fuerit inuenta, Regem faciet ac Principem, & cui maxima deferantur inſignia poteſtatis.* Si hæc tam vera ſunt, quam veriſimila, ſatis fuerint ad culpam a Suetonio in Theagenem deriuandam. Sin aliter, parum cauiſſe videtur Suetonius. Hæc diſputatio candidis viris ingrata non erit. Nam de Stellionibus non laboramus.

v. 5. *Auribus at ſummi captat faſtigia Cancri.*] Faſtigia Cancri vocat, *ἰδιωτικῶς*, ex priſcorum falſa opinione, qui Cancro nullum ſignum magis Septentrionale oriri putabant: ideo altiſſimum omnium ſignorum eſſe pronunciabant. Geminus. ἐν γὰρ ταῖς θερειναῖς τροπαῖς βορειότατος γίνεται ὁ ἥλιος. διὰ τοῦτο ὑπέλαβον βορειότατον ἀνατέλλειν τὸν καρκίνον. Ab ea mente dixit Lucanus: —*Circulus alti Solſtitij.*— Quod magiſtri, etiam qui ſe Mathematicos profitentur, quare dictum a Lucano, ignorant. Sed fallebantur illi naſcentis aſtrologiæ amatores potius, quam conſulti. Æquidiſtant enim a punctis Tropicis Gemini & Cancer. Itaque Can-

cer non altius oritur, quam Gemini, vt volebant illi. Quod castigat Geminus.

v.7. *Sublimemque colit Cancrum.*] *Sublimem Cancrum*, vt Lucanus, *circulus alti Solstitij.* —

v.9. *cupiuntque attendere Taurum.*] *Attendere*, audire. Attentio, & ſenſus apud hunc noſtrum pro auditu.

v. 10. *quum ſidera fixit.*] κατεστήριξε. Sunt enim τῶν ἀπλανῶν. Editiones, & Bonincontrius *finxit*. Sed Gemblacen. *fixit*. & nos olim ita.

v.11. *His orti ſimiles.*] Gemblacenſis.

His orti ſimiles referunt per mutua cenſus,
Audire vt cupiant alios, alioſque videre.

Quod ſequimur: quanquam *ſenſus* retinemus: tametſi non caret ratione *cenſus*.

v.15. *Quin aduerſa meant.*] Alia diuiſio τῶν κατ' ἄλληλα συμπασχόντων. aut enim καθ' αὑτὰ, vt Videntia, Audientia: aut κατὰ σχηματισμόν. Nam etiam Trigona Trigonis quædam conſentiunt: quædam diſſentiunt.

v.17. *ſic veri per totum.*] Epilogus Manilianus. Sic ſupra:

——— *ſic coniungunt commercia Mundi:*
Sic, inquam, alternis paret Natura figuris. Item:
Sic erit ex ſignis odium tibi paxque notanda.

v.18. *Namque Aries, Leo.*] Trigona ſigna Aries, Leo, Sagittarius aduerſantur trigonis Libræ, Aquario, Geminis: idque κατὰ ζώων καθυπεστέρησιν. Ea autem fit aut ſecundum ſitum, vt quum oppoſita, ideoque aduerſa: aut ſecundum naturam, vt quum alia λογικὰ, alia ἄλογα. Nam hic prius trigonum eſt τῶν ἀλόγων, alterum τῶν λογικῶν.

v.22. *Quod tria ſigna tribus.*] Aries Libræ, Gemini Sagittario, Leo Aquario oppoſita ſunt, & quidem ſexu conuenientia. Maſcula enim maſculis reſpondent. ſed natura diſſident, quatenus τὰ λογικὰ τοῖς ἀλόγοις opponuntur. Aries ἄλογον, Libra λογικόν. Et ſic de aliis. Itaque mira eſt hæc ματαιοτεχνία, vt eadem concordent ſimul, & diſcordent.

v.24. *Humana eſt facies Libræ.*] Libripens enim in aſtrotheſia figurabatur. Alij a Virgine geſtari volunt: vt Kalendaria ambo ruſtica Romana. Adulatores poetæ Auguſto in manus tradunt.

Qua locus Erigonen inter, Chelaſque ſequentes.

quaſi

quasi locus ille vacaret, & non esset libripens, nisi Augusto in Cælum recepto. Poeta satis vetus dixit:

Et Libram, quam Cæsar habet.— propterea quod anno ordinato Augusti natalis in principium Libræ incidebat.

v.25. *quis viribus ampla.*] Emendabamus. — *quia viribus ampla.* Sed Gemblacensis:

Iccirco & cedunt pecudes. quod viribus amplis
Consilium est maius. ———.

v.27. *Aurea Lanigero.*] Lege:

Aurea Lanigeri concessit sidere pellis.

v.28. *Ipse suæ partis.*] Concedit τῇ ἐκφύσει τοῦ ϑυείου. Est enim ἐκφυής.

v.29. *Vsque adeo est hominis victus.*] Legendum *hominis virtus.* Eo vsque est hominis virtus. Tanta est hominis virtus. Nouum genus loquendi.

Ibid. *Quod mirer.*] Olim emendauimus: *Quo mirer.* Suffragatur Gemblacensis. *Quo mirer*: quo magis mirer. In Sphæra Mundi: *Assueto volitans.* Longius assueto. Non raro ita loquitur Tertullianus. vt in libro De fuga in persecutione: *tanto examinatio procuranda.* Quo magis, inquit, mirandum esset, si humana signa a ferinis vincerentur.

Pag 46. v.3. *Lanigero genitis.*] Pessime hæc accepta sunt. Legimus:

Lanigero genitis bellum est cum Virgine natis,
Et Libra, gemini Piscis quos protulit vnda.

Bellum est sub Ariete natis cum illis, qui sub Virgine: item illis, qui sub Libra, cum illis, qui sub Piscibus. Vnda Piscium dicitur, quod, vt puto, Pisces, vndæ innatantes pingerentur. Neque dubitandum hanc esse mentem Manilij. Sic in Sphæra Mundi:

Piscibus assuetas auide subeuntibus vndas:

quasi ex vrna Aquarij defluant, quum tamen non Pisces gemini vltimum Zodiaci Signum illas aquas excipiant, sed Piscis singularis, qui dicitur νότιος.

v.5. *In partes Tauri.*] *In partes*, hoc est in contrariam factionem. Infra.

At cum Lanigeri partu sub vtroque trigono *Non partes.* —

Græcus Genethlialogus dixisset: οἱ ἐπὶ τοῦ κριοῦ γενόμενοι τοῖς ἐπὶ τοῦ ταύρου γενομένοις οὐκ εἰσὶ πρόσφοροι. Quas enim hic partes vocat,

 sunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ſunt, quas a Mathematicis *αἱρέσεις* dici ſupra notauimus. Iuuen. ——— *& eſt mihi ſæpe vocandus In partes.*— προαιρέτην ſuum Criſpinum prouocat. Ita igitur factiones vocantur, metaphora a ludo pilæ, in quo per factiones luditur. Vnde remouere a partibus, a ſocietate amoliri. Capitolinus in Pertinace: *Inde ad ducentorum* HS *ſtipendium tranſlatus in Daciam, ſuſpectuſque Marco quorundam relatu, a partibus remotus eſt.* Sed in eo loco Capitolini legendum, *ad ducenariorum ſtipendium tranſlatus*: De ducenariis equitibus habes apud Suetonium in Auguſto; de protectoribus ducenariis mentio in duabus inſcriptionibus veteribus. Legitur etiam in aliis inſcriptionibus EQVI CENTENARI, & DVCENARI. Apud Hieronymum de Reſurrectione carnis, mentio eſt Senatorum Ducenariorum: *Finge aliquem Tribunitiæ poteſtatis ſuo vitio regradatum: per ſingula militiæ equeſtris officia ad tirones vocabulum deuolutum: nunquid ex Tribuno ſtatim tiro fit? ſed ante primicerius, dein ſenator ducenarius, biarchus, circitor, eques, id eſt, tiro.* Apud Eulogium in Nauatum, citante Photio: βασιλεύοντος ῥωμαίων Δεκίου καὶ Βαλεριανοῦ Πρέννιος δεκηνάριος πρόσταγμα λαβὼν παρ' αὐτῶν πάντας τοὺς ἀνὰ τὴν Ῥώμην καὶ τὰς πέριξ ἐπαρχίας χριστιανοὺς βαρυτάταις βασάνοις καὶ πικραῖς τιμωρίαις εἰδωλολατρεῖν ἐβιάζετο. Sed hæc aliis diſcutienda relinquimus. Aliud eſt procurator ducenariæ Apuleio Mileſia ſeptima. & in vetere ſaxo Valentiæ cauatum.

D. ET λ M
MEMORIAE. AETER
PETRONI. CASTI. VET
MISSI. HONESTA
MISSIONE. EX. LEG
PRIM. MIN. EXOPTIO
NE. PROC. DVCENAR
ET. VITALINIAE. FLORAE
CONIVGI. EIVS
VIVI. SIBI. PONEND
CVRAVER. ET. SVB
ASCIA. DEDICAVE
RVNT.

V.7. *Et Pisces, atque hos.*] Melius totum locum apposuero.

In partes Tauri sub Cancro nata feruntur
Pectora, & in Chelis, & quæ dat Scorpius acer,
Et Pisces. At quos Geminorum sidera formant,
His cum Lanigero bellum est, eiusque trigono.

V.9. *Capricorni semina.*] Sub Capricorno nati.

V.10. *Et Libræ partus.*] Integer locus ita legendus:

Et Libræ partus, & quos dat Virginis astrum,
Quique sub aduersi numeratur sidere Tauri,
Lanigeri communis erit, rabidique Leonis Hostis. ———

Nam terna sidera aduersari dicit Arieti & Leoni: item Virgini totidem, Taurum, Sagittarium, Pisces.

V.11. *numerantur sidera Tauri.*]

Quique sub aduersi numeratur sidera Tauri.

Etiam Gemblacensis habebat *sidere.*

V.12. *rapidique Leonis.*] Ita semper peccatur pro *rabidi.*

V.13. *sed totidem.*] Hinc incipit sententia. Sed longe deprauatissima hæc habent editiones, & liber vetus. Omnia ita legenda:

——— *sed totidem bellum subscribitur astris.*
Erigone Taurumque timet, geminumque sub arcu
Centaurum, & Pisces. At te, Capricorne rigentem
Maxima turba petit. ———

totidem signa subscribunt bello in Erigonem.

V.14. *geminique sub arcu.*] Legimus: — *geminumque sub arcu Centaurum.* — Centaurus sub arcu ἐπλωίζ. κένταυρος ἐπὶ τόξῳ, hoc est, τοξότης, aut ἐπίτοξος. Geminum, διφυῆ. Sed & Gembl. habet *geminum.*

V.16. *Maxima turba.*] Romane dictum *maxima turba.* τὰ λογικά. Sed est decurtata locutio, pro optima maxima. vt Varroni nux iuglandis dicitur optima maxima, item fundus optimus maximus in veteribus actionibus.

Ibid. *& illi Aduersus Cancer Chelis.*] Ita distinguendum.

——— *Libram Capricornus, & illi*
Aduersus Cancer, Chelis quod vtrunque quadratum est.

Nam tam Cancer, quam Capricornus ambo sunt quadrata Libræ. Aries, Cancer, Libra, Capricornus sunt quadrata.

V.18. *Quique in Lanigeri numerantur signa trigoni.*] Emendabamus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

dabamus olim *trigoni.* quod rectum est. Sed Gemblacensis habet *trigonum*, fortasse ἀρχαϊκῶς pro trigono.

v.22. *Quique Sagittiferi.*] Gemblac. *Sagittari.* Et ita semper quotiescunque *Sagittiferi* editum est.

v.24. *legem & natura iubentem.*] Emendabamus olim:

Depreßisse volunt naturæ lege iubente.

nisi præfers lectionem Gembl.codicis. — *natura & lege iubente.* ἓν διὰ δυοῖν. Alioquin eadem est sententia. Natura Centauri a Geminorum, Virginis, Libræ & Aquarij diuersa. Hæc enim quatuor λογικά: ille ex vtroque mixtus, ἐκ τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ ἀλόγου.

v. 26. *Et quos æternis.*] *At quos.* Sensus: At turba ferarum duce Aquario agitat natos sub Aquario & toto trigono. Trigona Aquarij: Aquarius, Gemini, Libra: quæ sunt λογικά. At quadratum Aquarij: Aquarius, Taurus, Leo, Scorpio: quæ sunt tria ἄλογα, vel, vt Manilius loquitur, turba ferarum sub vno iuuene, siue λογικῷ Aquario. Illa, inquam, turba ferarum agitat Aquarium, atque adeo totum Aquarij trigonum. Locus erat obscurissimus. At turba ferarum in tetragono Aquarij sub vnius Aquarij virtute agitat & natos sub ipso Aquario, & sub trigono Aquarij.

v.29. *Pisces exortus.*] Ratio postulat, *Piscibus exortos.*

v.32. *Nec sola est ratio.*] Hactenus τὴν πραγματείαν aduersantium signorum rem meo iudicio futilissimam absoluit. Quamuis ea omnia ἀναπολόγητα sunt, tamen diagramma τῶν διωκόντων καὶ τῶν διωκομένων ζωδίων apposui: in quibus aliquando oblitus sui bis eadem ponit. Sed solens facit. Taurus persequitur Scorpion. Bis hoc dicit.

In partes Tauri sub Cancro nata feruntur
Pectora, & in Chelis, & quæ dat Scorpius acer. Item:
Scorpius in totidem fœcundus creditur hostis.
Æquoreum iuuenem, Geminos, Taurum atque Leonem
Erigonem, Libramque fugit. ——

διώκοντα	διωκόμενα.
♈	♍
♉	♋ ♎ ♏ ♓ ♈ ♌ ♍
♊	♈ ♌ ♐ ♑ ♏ ♑ ♓
♋	♎
♌	♏
♍	♋ ♑ ♏ ♐ ♓
♎	♓ ♋ ♑ ♏ ♐
♏	♈ ♌ ♐
♐	♍ ♓
♑	♋ ♎
♒	♑ ♏ ♐ ♓
♓	♍

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

& alia, quæ operæ non eſt ponere. quorum denique piget.

Ibid. *Nec ſola eſt ratio.*] Neque vero vna eſt ratio τῆς οἰκειώσεως καὶ ἀνοικειότητος τῶν ζωδίων. Nam & tertia quæque inimica inter ſe propter limam ὑποτείνουσαν, vt in hexagonis dictum eſt. item ſeptima quæque: quia ἐκ διαμέτρου. poſtremo quæcunque vtriſque trigona nempe tertia quæque ab illis.] Sunto duo oppoſita, Libra & Aries. Tertium ſignum vtrinque ab alterutro eſt trigonum alterius oppoſiti. Tertium ſignum vtrinque ab Ariete, Gemini, & Aquarius, trigona Libræ ſigni oppoſiti. Eodem modo tertia vtrinque a Libra Leo, & Sagittarius ſunt trigona Arietis ſigni oppoſiti.

Pag.47. v.6. *Ne ſit mirandum, ſi Phœbus.*] Et hic quoque *Phœbus* ioculariter poſitum pro *fœdus*, vt ſupra:

Sed tamen eſt illis Phœbus ſub lege propinqua.

Nec ſit mirum, inquit, ſi nulla eſt οἰκείωσις illis ſignis, quæ ſignis aduerſi trigoni cognata ſunt.

v.7. *Quæ ſunt aduerſis.*] Legimus *aduerſi.* Sed aliam lectionem præfert Gemblacenſis:

Quæ ſunt aduerſis ſignis cognata trigona,

non male. Vtrum melius, adhuc delibero.

v.9. *Corpora totque modis.*] Poſt hunc verſiculum expungendi octo ſequentes, & continuandus hic cum illo: *Perque tot ætates hominum*: Rationibus ſuperſedeo. Res ipſa locuples auctor erit, ſi integrum locum appoſuero:

Per tot ſignorum ſpecies contraria ſurgunt
Corpora, totque modis, quoties inimica creantur:
Perque tot ætates hominum, tot tempora & annos.
Tot bella, & varios etiam ſub pace labores,
Quum fortuna fidem quærat, non inuenit vſquam.

Hinc fit, inquit, vt tot diuerſi mores naſcantur, tot odia, tot bella, tot labores, & nulla adeo fides inueniatur. Nimirum hoc accidit propter tot Signorum ſpecies. Horum verſuum hanc ſedem eſſe nemo negauerit, niſi imperiti, & ζηλότυποι, quos quotidie ridemus ſimiolos Cercopas.

v.13. *At quanta.*] Lege, *Ah quanta.*

v.12. *Vt Fortuna.*] Gemblac. *Quum Fortuna.*

v.14. *Quamque onus inuidiæ non excuſabile terris.*] Quid eſt onus excuſabile? Digna ſententia defenſoribus ſuis. Non intelligo.

 Neſcio

Neſcio an Manilius ſcripſerit *non excuſſabile.* οὐκ ἀπόσειστον. quod deponi non poteſt. Certe nihil verius. Quid magis accommodum oneri quam excuſſio?

Ibid. *non excuſſabile.*] ἀργαλέον ἀποθέσθαι. Heſiod. δυσεξαπόθετον. Nondum diſplicet prior emendatio: *Quamque onus inuidiæ non exitiabile terris*, ἐξώλες βάρος φθόνου. Suetonius: *exitiabilem inuidiam ſibi mouit.*

v. 21. *In populo ſcelus eſt.*] ἐλλείψις. In populo ſcelus. ἔνδημον ἄγος.

Ibid. *& abundant cuncta furore.*] Gemblacenſis *furoris.* Eſt ἀρχαϊκώτερον.

v. 24. *Scilicet in multis quoniam diſcordia vincit.*] Emendabamus olim:

Scilicet in multis quoniam diſcordia ſignis
Corpora naſcuntur.— Emendationi noſtræ fauet Gemblac.

v. 25. *pars eſt ſublata.*] *pax.* Ita poſtulat ſententia.

v. 28. *Atque hominum gentes.*] Verſus illos, quos ſupra diſpunximus, cum hoc continuandos eſſe, te ipſum iudicem fero, niſi aut bardus, aut malignus es. Vide ſententiam.

Atque hominum gentes inimica ſorte feruntur.
Iccireo nihil ex ſemet Natura creauit
Pectore amicitiæ maius. ——— De odio dixit. Sequitur de amicitia.

v. 32. *leuis vna fuit per ſæcula mortis.*] Obſcurauit luculentam ſententiam parua mutatio. Nam Manilius ſcripſit:

——— *lis vna fuit per ſæcula mortis,*
Alter quod raperet fatum, non cederet alter.

Subintelligendum autem τὸ QVIBVS. Quibus vna lis fuit mortis. Vt *Exiguum natura dedit.* Cui exiguum natura dedit. Maniliana ἐλλείψεις iam tribus locis a nobis animaduerſa.

Ibid. *leuis vna.*] Hæc eſt ſcriptorum Codicum, & textus Bonincontrij, & vetuſtiorum editionum lectio. Editio Lugdunenſis omnium recentiſſima *vrna* pro *vna* innouauit, ineptiſſime. vnum par, inquit, amicorum ſuccurrit, quibus nullum iurgium interceſſit, præter vnam litem mortis: quum alter alteri mortis cauſſam præripere vellet. Porro *leuis* eſt veſtigium priſcæ lectionis Archetypi, vnde omnia ſequioris notæ Maniliana exemplaria propagata ſunt. Nam *leis* ſcriptum fuit. Veteres enim *leitem*

veitem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

veitem, & ſimilia pro *litem* & *vitem* dicebant, vt nemo paulo eruditior ignorat. Ergo ex illo *leis* factum *leuis*. Notum illud: QVAM LEITEM, SIVE REM.

Ibid. *per ſæcula mortis.*] Per ſæcula, hoc eſt in toto vitæ ſuæ tempore vnam tantum litem hanc mortis habuerunt. ita ſæculum hic, vt in diuina pagina, ſumitur pro tempore quouis.

V. 33. *Alter quod raperet.*] Notum illud Pacuuianum: *Ego ſum Oreſtes: Imo ego Pylades.*

Pag. 48. v. 1. *Et duo qui potuere ſequi vix noxia pœnis.*] Omnino hiſtoria, & ductus literarum legendum clamat:

Et duo, qui potuere ſequi vadimonia ſponſi.

Quid erat *vix noxia pœnis?* Vere fungi ſunt, qui hæc non agnoſcunt. De Damone & Pythea vel potius Phintia etiam me tacente hic agi notum eſt. Habes apud Ciceronem III de Officiis, & in Tuſculanis: apud Lactantium lib. V. Apud Valer. Maximum lib. IV. cap. VII. & Iamblichum ex Ariſtoxeno, qui primus hanc hiſtoriam memoriæ prodidit. Et Ælianum de varia hiſtoria.

V. 3. *Sponſoremque reum metuit, ne ſolueret ipſum.*] *Ipſum*, ſeipſum. Maniliana locutio. αὐτὸν, ἑαυτόν. Metuit ſponſorem, ne. Metuit ne ſponſor. notus Helleniſmus. His duobus exemplis adde & tertium Charitonis & Menalippi. Ælian. ποικιλ. α. δ. Adde & Epigramma:

θείας ἡγητῆρες ἐφημερίοις φιλότητος
ἀδαίμων Χαρίτων καὶ Μελάνιππος ἔφυ.

V. 4. *Si tamen & cognata.*] Explicatis ſignis aduerſariis, & cauſſis inimicitiarum, litium, atque odiorum, præmiſit ἐν προθεωρίας λόγῳ vtilitates & exempla amicitiæ, quibus nunc ſubiungit ſigna, quæ amicitiam, concordiam, fœdus, & pacem conciliant. Hæc autem fiunt per Trigona, Tetragona, Hexagona, & Diametra.

Ibid. *Cognoſcere ſigna.*] Melius Gemblac. *dignoſcere.*

V. 6. *Lanigeri partus.*] Primum Trigonum, vel, vt vulgus Mathematicorum loquitur, Triplicitas ex Arabibus, qui dicunt مثلثة, triplicatum pro Trigono.

V. 7. *meliorque Leone Proſequitur genitos.*] Gemblacenſis: *meliuſque Leone.*

V. 9. *Qua colitur nanque eſt natura mitius aſtrum.*] Quatenus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

eſt cicur animal, & cultus patiens, eatenus eſt mitius, quam reliqua duo, Leo, & Sagittarius.

Ibid. *Qua colitur.*] Vnde κτίλος Poetæ dicitur.

v. 10. *Expoſitumque ſuæ noxæ.*] Sic Salluſtio *Opportunus iniuriæ*: quod ille maximus Atticiſmi captator accepit ex medio Athenarum. Attici enim hominem ἐπιτήδειον vocabant, quem is opportunum iniuriæ. Xenophon: ὁ δὲ βακτηρίαν ἔχων, εἴ τις αὐτῷ δοκοίη βλακεύειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήδειον, ἔπαιεν αὐτόν. Sic Plutarchus ſcribit Tyrannos Athenarum interfeciſſe primum inuiſiſſimum omnium Sycophantam, qui, quia primo loco ſeſe obtulerat, neque propter publicum odium latere poterat, ab ea re ἐπιτήδειος vocatus eſt. Verba eius ἐκ τοῦ περὶ σαρκοφαγίας hæc ſunt οὕτω τοι καὶ οἱ τυραννοῦντες ἄρχουσι μιαιφονίας ὥσπερ ἀπὸ τῶν πρώτων ἀπέκτειναν Ἀθήνῃσι τὸν κάκιστον τῶν συκοφαντῶν, ὃς ἐπιτήδειος προσηγορεύθη, καὶ δεύτερον ὁμοίως καὶ τρίτον.

v. 11. *Nec minus ingenio molli.*] Diſtingue:

Nec minus ingenio molli, quam corpore conſtat.

Non minus ingenium mite illi eſt, & mollis natura, quam lana ipſa, quam gerit.

v. 15. *At cum Lanigeri.*] Locus inſigniter fœdatus. Ita reſtitue:

At cum Lanigeri partu ſub vtroque trigono
Non partis: ſed rara gerit pro tempore bella.

Partis, ἀρχαϊκῶς Partes. Partes pro factione poni alibi docuimus.

Ibid. *ſub vtroque trigono.*] Sub duobus reliquis de trigono, Leone, Sagittario. Non vtique cum Ariete & reliquis trigoni duobus Zodiis eſt bellum. Sed tamen aliquando intercedit friguſculum. quod magis ex feritate Leonis, & Centauri, quam Arietis natura accidere ponendum eſt.

v. 19. *Quoi commixtus homo eſt.*] *Commixtus*: quia μιξόθηρ. Sed poteſt legi *Commiſſus*. vt ſupra:

——— *& pectus equo commiſſus equino.* Virgilius:

Delphinum caudas vtero commiſſa luporum.

Et ſane non commixtus eſt, ſed commiſſus. Aſteriſmi: ἔκφυσις τοῦ ἀνθρωπείου σώματος. Sed, vt dixi, græciſſat, μιξόθηρ, vt μιξοπάρθενος. In hoc trigono, inquit, melior eſt Aries, deteriores Leo, & Sagittarius: quanquam & Leone melior Sagittarius propter anteriorem partem, quæ humana eſt. Et ideo quod duplex melior eo, qui ſimplex.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 20. *Iccirco pax est.*] Pax ab Ariete, querela a duobus reliquis trigonis.

v. 21. *Quin etiam* Tauri.] Secunda triplicitas, siue secundum Trigonum.

v. 22. *Nec magis illorum.*] Contrarium menti suæ dicit. Aut legendum. *Nec minus*, aut *Et magis.*

v. 25. *Quosque dabunt Chelæ.*] Tertia triplicitas.

v. 29. *Scorpios & Cancer.*] Quarta triplicitas.

v. 31. *illis nam sæpe est subdolus.*] Gemblac. hæc ita habet:

Concordant, illis (nam sæpe est subdolus actus)
Scorpius adspergit noxas sub nomine amici.

Ibid. *sub nomine amico.*] *sub nomine amici.*

Pag. 49. v. 2. *Commutant animos.*] Commutationes animorum sunt, quas Comicus describit: *Bellum, inimicitiæ, pax rursum.* Ptolemæus: ἐν μὲν ταῖς φιλίαις ἀποσιωπήσεις, καὶ μακρολογίαι, ἐν δὲ τῇ ἔχθρᾳ σπονδαί τε καὶ ἀποκαταστάσεις. Estque illud plane, quod ait:

——— *interdum fœdera rumpunt, Ac repetunt.* —

Ibid. *Interdum fœdera rumpunt, Ac repetunt.*] Ptolemæus: οὐ τέλεον ἀποκόπτουσι τὰς συμβιώσεις, ἀλλὰ ποιοῦσιν ἐπανόδους, καὶ ἀναμνήσεις συντηροῦσαι τὸ προσηνὲς, καὶ φιλόστοργον.

v. 4. *Sic erit ex signis odium tibi paxque notanda.*] Odium ex signis notatum absoluit, sed nondum pacem ex signis compleuit. Superest enim τῶν τετραγώνων, ἑξαγώνων, διαμέτρων πραγματεία, ex quibus pax petenda. Versus est epilogicus, & in finem totius tractatus reiiciendus. Præterea sequitur alius versus epilogicus, de triplicitatibus longe diuersus. Itaque duo sunt Epilogi de re diuersa. Quod est absurdum. Dubito an sit Manilij.

v. 5. *In terris geniti.*] Sane bene *in terris.* Nam profecto homines in cælo non nascuntur. Imperite fecerunt, qui mutarunt. Manilius enim scripsit, *in ternis.* Est enim Epilogus trigonorum, siue triplicitatum. Tali sub lege, inquit, nascuntur in trigonis.

Ibid. *In ternis geniti.*] Ita alibi: —*sub Cancro nata feruntur Pectora, & in Chelis* — Item:

In Cancro genitos Capricorni segmina lædunt. Græcum est, ὅτι καρκίνου, ὅτι χηλῶν γεννώμενοι.

v. 6. *Nec satis est.*] Non, inquit, satis est sola ipsa signa per se considerare. Nam variant aut planetarum commixtione, aut alia configuratione. trigona enim amicantia accessione maleficarum

 stellarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ſtellarum odium generant,& ſignum trigoni lege conſideratum, quadrati aut diametri lege alias vires habet. Item diſtat, orianturne, an occidant, id eſt, ſint διαμέτρόντα.

v.7. *ſedemque vagantum.*] Gemblac. *ſedemque vagarum.*

v. 8. *Parte genus variant.*] *Parte*, ſitu. Nam alias vires habebunt in trigono, alias in quadrato: alias in oriente, alias in occidente.

v.12. *modo detrahit idem.*] *modo deterit*. Gemblacenſis.

v.13. *Quæque illic ſumunt vires.*] Gemblac. *ſumunt iras*. recte.

v.14. *Distat enim ſurgantne.*] Diſtat, ſeſe reſpiciant ἐκ διαμέτρου, nec ne.

v.*· *Efficiunt vires.*] Hæc huc non pertinent. Hi tres verſus aberant in Gemblac. & recte. Sunt enim ex fine huius libri. Dele ergo. Ex his potes aduertere, quam miſere luxatus fuerit hic ſcriptor.

v.15. *Crebrius aduerſis.*] *Aduerſis* τοῖς ἐκ διαμέτρου. Ex diametris odium, ex quadratis amicitia, item ex trigonis. Ptolemæus: κατὰ δὲ τῶν ἀσυνθέτων, ἢ τῶν διαμετρούντων σταθέντες ἔχθρας μεγίστας, καὶ ἐναντιώσεις πολυχρονίους.

Ibid. *cognata quadratis.*] Omnia quadrata in amicitia longe præferuntur omnibus ſchematiſmis: quod omnia quadrata Zodiaci circuli ſint ὁμογενῆ: quatuor κεντρικὰ, Aries, Cancer, Libra, Sagittarius: quatuor διπλᾶ, Piſces, Gemini, Virgo, Sagittarius: quatuor ἁπλᾶ, Taurus, Leo, Scorpios, Aquarius. Hanc ſententiam veterum recudit Ptolemæus, qui ait τριγώνοις καὶ ἑξαγώνοις συμφώνοις vocari, quia ἐκ τῶν ὁμογενῶν ζωδίων conſtant. contra ἀσυμφώνοις eſſe τετραγώνοις καὶ διαμέτροις, quia ἐκ τῶν ἀνομοιογενῶν. Græci: τὰ μὲν τρίγωνα, καὶ ἑξάγωνα ἅτε ἐξ ὁμοειδῶν συνεστηκότα, ἀγαθά ἐστι. τὰ δὲ τετράγωνα καὶ διάμετρα ἐξ ἐναντίων συγκείμενα, μάχης καὶ ἐναντιότητός ἐστι δηλωτικά. Cognata Zodia Ptolemæus vocat quæ ſunt vnius ſexus: Manilius autem τὰ κεντρικὰ, διπλᾶ, ἁπλᾶ. Manilius ex quadratis cognationes, ex trigonis amicitias naſci vult. Ptolemæus ex trigonis amicitias naſci, quæ συναστρίαι vocantur. Duplicem enim φιλίαν facit, τὴν

QVADRATA.

κεντρικά.	♈	♋	♎	♑
ἁπλᾶ.	♉	♌	♏	♒
διπλᾶ.	♊	♍	♐	♓

ἄκραν

ἄκραν καὶ τὴν μέσην. καὶ τὴν μὲν ἄκραν συμπάθειαν vocat, τὴν δὲ μέσην, ζωνασπίαν.

v.22. *Caper brumam genitoſque ad frigora Piſces.*] Corrige ex Gemblacenſi:

Caper brumam genituſque ad frigora Piſcis.

id eſt Caper, idemque Piſcis. Eſt enim pars Caper, pars piſcis.

v. 23. *Nec non & duplici.*] τὰ διπλᾶ. Dicuntur etiam δίσωμα.

v.24. *Quartum quaque locum.*] *quemque locum.* Gemblacenſis.

v.26. *Et duo Centauri licet vno corpore texti.*] Sine dubio legendum *textos*. *Duo* quarti Caſus. Virgilius:

Si duo præterea tales Idæa tuliſſet
Terra viros. —

Licet, inquit, cernere duos contextos in vno corpore Centauri. Eſt enim διφυής. Gemblacenſis hac in parte ſanus non eſt:

Et duo Centauri licet vno in corpore textum.

v. 27. *Sic & ſimplicibus.*] Simplicia Signa ſunt, quæ ſuccedunt Tropicis, vt δίσωμα quæ præeunt Tropicis, δίσωμα ſunt προηγούμενα, ſimplicia ἐπαναφερόμενα. Ita τὰ ζῳδιακὰ duobus vtrinque lateralibus Signis ſtipantur. Tropica Arabes mobilia vocant: ſimplicia fixa, quia Græcis etiam στερεὰ dicuntur: δίσωμα communia, quia temporis antecedentis exitum, & ſequentis initium tenent.

v.28. *nec pingitur vlli.*] Repone *iungitur vlli*, auctore Gembl.

v.33. *Ac veluti cognata.*] Ad cognationes & affinitates quadrata plurimum valere: ad externorum amicitias contrahendas triquetra.

Pag. 50. v. 1. *gradibuſque propinquis.*] Ita recte Lugdunenſis editio: quum antea ineptiſſime etiam Gemblacenſis, & veteres editiones & textus Bonincontrij haberent: *grauibuſque propinquis*: Vbi homo minime malus Bonincontrius interpretatur *grauibus*, id eſt ſtabilibus & fixis ſignis. Riſi hominis ἀγχίνοιαν. Nam quis tam puer in his, vt *gradibus* legendum eſſe non videat? *affines ſignant gradibuſque propinquis Accedunt* pro eodem dixit. Affinitas idem eſt cum gradibus propinquitatis.

Ibid. *Iccirco affines.*] Ptolemæo affinitas eſt ζυμπλοκὴ διὰ συγγενῶν προσώπων.

v.4. *Quæ tribus emenſis ſignis.*] Ait Trigonum omnium ſchematum ad iungendas amicitias eſſe efficaciſſimum. de quo etiam

Ptole-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ptolemæus: τὸ αὐθεντικώτερον τῆς φιλίας αὐτῷ προσνεμητέον: quia nimirum eius linea longior ac longius ſpatium complectitur, ac remotiores angulos coniungit. Ideo pertinebit ad amicitias externas, & ad diuerſarum nationum atque alias externas amicitias coniungendas.

v.5. *Hæc ad amicitias.*] Arctiſſimam amicitiam intelligit, quam Græci Aſtrologi συναστρίαν vocant. Id quod iam ſupra attigimus, nec opus repetere.

v.7. *Vtque ipſa in longo.*] Gemblac. *Vtque ipſa ex longo.*

v.10. *Quam quæ nonnunquam.*] Melior, inquit, amicitia ἡ θέσει, quam amicitia ἡ φύσει: quod in affinitatibus interueniunt friguſcula, diſſentiunculæ, quas Græci Aſtrologi παρασιωπήσεις vocant, quales in amantium iris: imo quas auctor noſter ſuperius deſignauit:

Commutant animos interdum, & fœdera rumpunt,
Ac repetunt.——

Et in veteribus monimentis coniugiali amori nullas παρασιωπήσεις interueniſſe illis verbis declarabatur: CVM QVA VIXIT SINE VLLA QVERELA: aut SINE VLLA ANIMI LÆSVRA. Ptolemæus dixiſſet: ἄνευ τινὸς παραβοησίας καὶ ἐγκλήματος. vel ἀπαραβοήτως, καὶ ἀνεγκλήτως. Eidem etiam ἀνεπηρέαστος, ἄπταιστος. συμπλοκὴ eſt coniugium ſine læſura & offenſione.

v.12. *Proxima vicinis ſubſcribunt tertia quæque Hoſpitibus.*] Non eſt locus, qui non dicam me; ſed & omnes magis fugerit. Totus ita legendus:

Quotquot Cardinibus proprio quadrante mouentur
Proxima, vicinis ſubſcribunt, tertia quæque
Hoſpitibus. ſic aſtrorum ſeruabitur ordo.

Non erat, inquam, locus in hoc auctore magis tenebricoſus. Æquos lectores iudices fero non zelotypos, ſed ab humanitate tam morum, quam literarum inſtructos.

v.11. *Quotquot Cardinibus proprio variante.*] Legendum:

Quotquot Cardinibus proprio quadrante mouentur Proxima.——

Perſequitur ſermonem de Quadratis. Quadrata triplicia ſunt, vt ſupra diximꝰ, κεν-

QVADRATA.

COGNATORVM.	♈	♋	♎	♑
VICINORVM.	♉	♌	♏	♒
HOSPITVM.	♊	♍	♐	♓

τρικά

τρικά, ἁπλᾶ, διπλᾶ. Ac quidem κεντρικὰ ſunt cognatorum, ἁπλᾶ vicinorum, διπλᾶ hoſpitum. Paucis obſcuriſſimum locum explicauimus. Quotquot igitur cardinalia proprio quadrante mouentur, vt Aries, Cancer, Libra, Capricornus, hæc:

——— *affines ſignant, gradibuſque propinquis*
Accedunt, vnaque tenent ſub imagine natos.

vt iam antea dixerat.

v. 12. *Proxima vicinis.*] τὰ ἁπλᾶ καὶ στερεὰ, Taurus, Leo, Scorpius, Aquarius: quæ ſunt vicina cardinibus, vicinos conciliant.

Ibid. *tertia quæque.*] διπλᾶ, δίσωμα. Gemini, Virgo, Sagittarius, Piſces: quæ ſunt remotiora a cardinalibus (ſunt enim tertia) hoſpitibus dicata.

v. 13. *ſic aſtrorum ſeruabitur ordo.*] Sic ſeruatur ordo in quatuor νομίμοις, quæ ius humanum continent, vt in aſtris. Quatuor illa νόμιμα, ſunt συγγένεια, cognatio, a natura: κηδεία, affinitas, a lege: habitatio & vicinia, a iure gentium: hoſpitalitas, a naturali, & gentium. De affinitate dixit. Eam enim aſſignat trigonis. reliqua tria quadratis & quidem ſecundum conſequentiam ſignorum. Nam Cardinalibus ſignis proxima ſunt στερεὰ, illis δίσωμα. Primis cognati, ſecundis vicini, tertiis hoſpites aſſignati. Quantum noctis inuexerat traiectio illius verſiculi, *Quotquot cardinibus*, &c. quis hæc antea capiebat? Deinde *proprio variante*, pro, *proprio quadrante* ineptiſſime legebatur. quod & tenor ſententiæ, me tacente, docet.

v. 13. *ſic aſtrorum.*] Non male legeretur: *ſi caſtrorum ſeruabitur ordo.* Si, inquit, ſignorum κατὰ τὰ ἑπόμενα ratio habeatur. Sed nihil mutamus. Putamus tamen ita Manilium ſcripſiſſe.

v. 14. *Quæ quanquam in partes diuiſit.*] Scribe *diuiſi*. Quæ quidem κεντρικὰ, quanquam iure diuiſi quadrifariam circuli quadratum ſiue Tetragonum σχῆμα efficiunt, non ideo tam valent iure quadrati, quam iure Cardinis: vt ideo proxima, & tertia ab illis.

v. 15. *non lege quadrata.*] *non lege quadrati.* Gemblacenſis & nos olim.

v. 16. *minus eſt numeri.*] *minor eſt numeri.* Gemblacenſis & nos olim. Quanquam quadrata ſunt Aries, Cancer, Leo, Sagittarius: tamen non tam quod quadrata, quam quod Cardinalia, eorum ratio habetur. Similiter ſequentia, id eſt τὰ στερεὰ, itemque τὰ δίσωμα & ipſa quoque non tam ius ſuum capiunt a lege quadrati, quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

quam a lege cardinis, idque singula in proprio quadrante, vt ipse ait, non vtique in alieno.

v. 17. *Nam nihil in totum seruit sibi.*] Si quidem si tantum lege quadrati valerent, seruirent tantum suo sibi nomine, quia quadrata. Atqui eorum vis est mixta ex iure Cardinum & quadrati.

v. 18. *Ipsis dant fines astris.*] Quatenus sunt quadrata, dant fines, & legem quadrato, & tunc seruire sibi videntur, id est contemplatione sui tantum effectus habere. Quatenus vero in Cardinibus constituta, legem & fines a Cardinibus accipiunt.

v. 22. *Partitam infectis.*] Hæc non sunt nihili, quomodocunque illa interpreteris. Gembl. longe diuersam lectionem cõcipit:

Omnibus ex istis ratio est repetenda per artem,
Pacata infestis signa vt perdiscere poßis.

Pacata signa amicantia vocat, de quibus proxime loquebatur. Infesta vero inimicantia, de quibus antea. Itaque nobis opus erat face salutifera ad hos scopulos declinandos. quod absque codice Gemblacensi desperandum erat.

Ibid. *Pacata infestis.*] Post hunc versum melius cohæreret ille, qui in alienas sedes irrepsit, si modo Manilij est:

Sic erit ex signis odium tibi, paxque notanda.

Ibid. *perdiscere poßis.*] Noue dixit perdiscere, quod alibi dignoscere. Dignoscere nigrum albo frequenter dicimus. Perdiscere non dicimus.

v. 23. *Perspice nunc tenui.*] Optime Gemblacensis:

Perspice nunc tenuem visu rem, pondere magnam.

Sic Virgilius:

In tenui labor, at tenuis non gloria.

v. 23. *Perspice.*] Inepte Bonincontrij textus *Prospice*. Sic alibi:

Nunc age subtili rem summam perspice cura.

Vbi idem error in Bonincontrio.

v. 24. *Quæ tantum Graio.*] Hæc omnia aliter, & quidem melius Gemblacensis:

Perspice nunc tenuem visu rem, pondere magnam,
Et tantum Graio signari nomine paßam
Dodecatemoria, in titulo signantia caussas.

v. 25. *Dodecatemoria.*] *In titulo*, in nomine. Vt infra: *Quæritur inuerso titulus.* id est nomen. Ecce alius consensus Signorum ex Myriogenesi Ægyptiorum ac eorum monomœriis petitus.

Recte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Recte vero post amicitias hæc connectit. Nam & hæc quoque ad amicitias, concordiam, odia, & discordiam pertinent, vt infra testatur:

Icciroo quanquam signis nascuntur eisdem,
Diuersos referunt mores, inimicaque nota.

Signum habet partes xxx. Vnaquæque in duodecim ducitur. Ita vnumquodq. Dodecatemorion Zodiaci habet duodena Dodecatemoria τεχνικά. & proinde duo gradus cum semisse Dodecatemorij Zodiaci respondent vni Dodecatemorio technico. Dodecatemorion duplex est. aut enim ipsorum Signorum, aut planetarum. De Signorum igitur prius. postea de planetarum Dodecatemoriis. Quæcunque signi pars proposita fuerit, eam in tot duodecimas ducito. deinde tricenas singulis secundum ordinem suum tribue. triginta nempe signo proposito, triginta sequenti, & sic deinceps, donec totum numerum partium consumpseris. In quo numerus te reliquerit, is erit locus Dodecatemorij. Esto proposita XIII pars. Geminorum, puta vel quia Horoscopus est in ea, vel quia κέντρον, vel propter aliam caussam. Volo scire vbi sit Dodecatemorium Geminorum signi propositi. Duc illas XIII partes duodecies. Prodeunt CLVI. Ex quibus da xxx Geminis signo proposito: xxx: Cancro xxx: Leoni xxx Virgini: xxx Libræ. Supersunt VI. Ergo Geminorum Dodecatemorion est in VI parte Scorpij. Idem efficies, si XIII partes in duo & semis distribueris. Habebis enim quinque Dodecatemoria, & quintam partem vnius, id est quintam de triginta, nempe VI, vt antea. Priorem methodum Dorotheus Sidonius vetus Poeta in suo carmine tradiderat: posteriorem docet Ptolemæus in Institutione, id est libro primo Tetrabibli. Omnem vero Dodecatemoriorum doctrinam Ptolemæus, vt vanam ac fallacem exagitat: & in genere omnia de Monomœriis ab Ægyptiis conficta ἀναιπολόγητα καὶ περιττῶς ὑπὸ τῶν πολλῶν φλυαρούμενα καὶ μὴ πιθανὸν ἔχοντα λόγον dicit. Multum enim eiusceemodi commentis delusit ac luxuriata est veterum Ægyptiorum περιεργία: adeo vt Paulus Alexandrinus τρισκαιδεκατημόριον excogitauerit, & omnem de duodecimis doctrinam falsam, & inconstantem esse conuicerit. quem consulas licet. Arabes, qui nihil eorum, quæ veteres in otio ἀπολυπραγμόνητον, relinquunt, hanc doctrinam retinuerunt. vocant Dorogen.

v.26. *Nam quum tricenas.*] Signi integri partes xxx. Diuiſis in xII, vnaquæque erit partium II. S. Dodecatemorion ergo eſt ſeſtertius gradus: quomodo dicitur ſeſtertius pes in lege xII Tabularum.

v.27. *numerus deducitur omnis.*] Gemblac. *— diducitur omnis.* Melius. Nam triginta per duodecim diductis, id eſt diuiſis, fit id, quod ipſe dicit, nempe vt dodecatemorion ſit binarum & ſemiſſis partium.

v.32. *Adtribuit totidem numeris.*] Lege *numero.*

v.28. *— binas in partibus eſſe.*] Diuiſis xxx partibus vnius ſigni in xII, Dodecatemorium eſt binarum partium cum ſemiſſe. *binas & dimidiam partem*, id eſt, ſeſtertium gradum. *in partibus*, id eſt Dodecatemoriis, quæ ſunt ſigna technica, pars duodecima vnius ſigni naturalis: quemadmodum vnum ſignum naturale duodecima pars Zodiaci. At Bonincontrius *partes binas*, id eſt xxIV & *dimidias*, in ſex, quæ conficiunt triginta. Vides acumen hominis. Et tamen fieri poteſt, vt nos quibuſdam præ illo nugari videamur. Neque deerunt, qui ita arbitraturi ſint.

Pag. 51. v.8. *Singula diuerſis.*] Gemblac. *diuiſis.* Et frequens commutatio eſt in hoc auctore *diuiſis* & *diuerſis*. Ita erit, quot partibus aſtra variant, diuiſis Dodecatemoriis. Sed profecto Manilius ſcripſerat:

> *Singula diuiſi variant quot partibus aſtra*
> *Dodecatemorij proprias mutantia vires.*

Nam aſtra, id eſt Dodecatemoria technica variant ſecundum partes Dodecatemorij Zodiaci diuiſi. Nihil mutamus. Rem in medio relinquimus.

v.10. *Nunc quid ſit cuiuſve.*] Gemblacenſis male, *cuiuſque*. Legendum *cuiaſve*. ἑλλωίζει, *cuias* pro quale, ποταπὸν, id eſt, ποῖον. In Euangelio: ποταπός ἐστιν ἀσπασμὸς οὗτος, id eſt, ποῖος. Apud Prudentium ——— *Deumque*

> *Quem colat, aut iuſſu cuiatis venerit.* ———

v.12. *Ipſa ſuo retinent.*] Signa, inquit, propoſita, vindicant ſibi primas partes: vt in exemplo ſuperiore: propoſita eſt pars xIII Geminorum. Ergo primum Dodecatemorion attribuitur Geminis, ſigno propoſito.

v.13. *vicinis ſubeuntes.*] Subeuntes partes, id eſt, reliquæ partes de 156 (deductis 30, quas attribuimus ſigno propoſito) 126 diſtri-

distribuuntur in vicina & proxime sequentia signa. *In suoc orpore*, id est, in se ipsis. vt puta Gemini, quia illud est signum propositum, primas tricenas partes retinebunt in suo corpore. At Bonincontrius putat, de corporibus nostris intelligi, & vicinis interpretatur Planetis. Barbarorum est insultare inscitiæ minimæ malæ. Hoc gloriosulis nostri sæculi relinquimus.

v. 15. *Vltima & extremis.*] extremus numerus extremo signo debetur. Erogatis triacontadibus in omnia signa, reliquus numerus reliquo signo imputatur.

v. 19. *Nec genus est vnum.*] Nec vna, inquit, est methodus. Nam alij multiplicant in duodecim, alij in sestertios gradus distribuunt. quæ methodus eodem recidit. Hoc vult, puto, noster. Paulus Alexandrinus multiplicationem in duodecim falsi conuincit. Esto, inquit, Sol in XXX Arietis. Multiplicatione in XII facta & distributis omnibus tricenariis, initio sumpto ab Ariete, numerus desinet in Piscibus, & non perueniet in Arietem. quod verum est. Atqui, inquit, hoc verum est Dodecatemorium, quando multiplicatione tricenarij numeri facta in alium numerum, summa in idem Zodion incidat, a quo initium factum est. Atqui tricenario in XII multiplicato incidit numerus non in Zodion, a quo initium factum est, sed in proxime antecedens. Ergo multiplicatio in XII est breuior iusta. In XIII igitur multiplicatio facienda. Ita 30 in 13 ductis, distributionis initio ab Ariete facto, secundum hypothesim, numerus cadet in ipsam tricesimam Arietis. Quæ & ipsa nihilo sequius inepta sunt, quam cætera. Itaque nihil aliud, quam ματαιοτεχνίαν ridere possumus. Nam quis illi concedat numerum in ipsum zodion, a quo initium factum, cadere debere? Nugæ, nugæ sunt hæc.

v. 20. *Pluribus inque modis rerum.*] Scribe *verum*. Manifesta est menda.

Ibid. *Pluribus inque modis verum Natura locauit.*] Firmicus: *Celari enim & abscondi plurimis tegumentis natura Diuinitatis ab initio voluit, ne omnibus facilis esset accessus, ne ve cunctis patefacta Maiestatis suæ origine panderetur.* In textu Bonincontrij est *Finibus inque modis*, a typographis an a Bonincontrio.

v. 21. *Deduxitque vias.*] Inepte. Viam non deducimus. sed via nos deducit. Et hoc non vult Manilius. Vult per ramosa compita, & multa diuerticula ad veritatem perueniri. Ergo lege,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Diduxitque vias. in multos ramos, & multa compita diuisit hanc viam.

v. 22. *Hæc quoque comperta est ratio.*] Explicata doctrina Dodecatemorij Signorum, nunc ad Dodecatemorion Planetarum progreditur. Exemplum in Luna instituit. Idem potest in reliquis sex planetis. Est autem eadem methodus, quæ Dodecatemorij Signorum. Quot igitur Planetæ, tot sunt Dodecatemoria: vt taceam κέντρων καὶ ὡροσκόπου, de quibus iam actum est. Paulus Alexandrinus: τὸ δὲ τῶν ἀστέρων δωδεκατημόριον, καὶ οὐ δήποτε εἴτε κέντρου, εἴτε κλήρου, πραγματευτέον οὕτως. Planetarum & Cardinis, & Horoscopi Dodecatemoria esse dicit. Et hoc est, quod vult Manilius. Nam proposito Lunæ Dodecatemorio, reliquorum Planetarum Dodecatemoria quoque esse innuit per consequentiam.

v. 23. *Quocunque in partu.*] Quia τῶν ἀστέρων δωδεκατημόριον est & Solis & Lunæ, hic Manilius τὸ τῆς σελήνης tractat. Et eadem est methodus cum altera. Vt a Signo, in quo Sol fuerit, initium in illa sumitur, ita in hac a Signo, in quo Luna.

Ibid. *Quocunque in partu.*] Et hoc quoque ineptissime. Neque insectamur Bonincontrium, cui mendosa lectio imposuit. Legendum igitur:

Quacunque in parti nascentum tempore Luna
Constiterit, numeris hanc ter dispone quaternis.

Quam inepte antea Legebatur, *Quocunque in partu.* Non de partu loquitur, quanquam de hora genituræ agit. Non ita stolidi sumus, vt hoc concedamus. Sed de parte signi, in qua Luna fuerit tempore genituræ: quam multiplicare iubet per XII. Alioqui multiplicandus esset partus. Quod quam ineptum esset? Quod de Luna dicit, idem de omnibus planetis dici potest. Nam quot Planetæ, tot Dodecatemoria. Propterea dicitur: τὸ τῶν ἀστέρων δωδεκατημόριον a Paulo Alexandrino; non autem τὸ σελήνης δωδεκατημόριον.

v. 27. *Quæ dehinc defuerint.*] Et hoc quoque ridicule. Scribendum enim:

Et quæ dehinc fuerint. Sic enim locus concipiendus:
Inde suas illi signo, quo Luna refulsit,
Et quæ dehinc fuerint, partes numerare memento.

Inde suas. nempe tricenas partes. *Et quæ dehinc fuerint*, hoc est & sequentibus signis. Memento attribuere suas partes primo signo,

mox

mox ſequentibus. Nam quod Bonincontrius intelligit de partibus, quæ deſunt Lunæ ad explendum ſignum, id vero riſu, non inſectatione dignum eſt. Non enim a partibus, ſed a toto ſigno numerandum, vt in Sole factum. Neque enim ſi Luna fuerit in 23 Scorpij, a ſeptem reliquis putandum, (quod quid ſit, nemo capere poſſit) ſed a toto ſigno Scorpij. Plane in tota doctrina Dodecatemoriorum infans eſt Bonincontrius. Sed ne alij quidem, qui alios inſectari ſolent, melius hæc capere potuiſſent, niſi nos illis ad hæc viam muniſſemus. Tamen ſerio diſſimulabunt, & nunquam hæc ignoraſſe videri volent.

v.28. *Proxima tricenas partes*] Aliud genus Dodecatemorij Lunaris, quod nihil habet commune cum ſuperiore. Demophilus in Iſagoge: τινὲς ἄλλως λαμβάνουσι τὸ τῆς σελήνης δωδεκατημόριον. ἰδὼν πόσας τοῦ ἡλίου ἀπέχει μοίρας, ἐκ τούτων ὅσας ἂν ἔχῃ τριακοντάδας αἶρε. τὰς δὲ λοιπὰς ἀνὰ δύο καὶ ἥμισυ διηλῶν ἐπιμέριζε ἀφ᾽ οὗ ἂν ἀπέχῃ ἡ σελήνη ζωδίου. ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃ τριακοντάδας, ἀφελὼν αὐτὰς, ἀνὰ ἥμισυ καὶ δύο ἐπιμέριζε ταῦτα. Vide quot tricenas partes diſtat Luna a Sole. Eas aufer. Reliquas partes diuide in ſeſtertios gradus. Vbi te deſtituet numerus, ibi erit Lunæ Dodecatemorion. Sin autem tricenos numeros non habuerit, tamen diuide reliquas partes in ſeſtertios gradus, vt in methodo Solaris Dodecatemorij. Eſto Sol in XIII Geminorum : Luna in XXIII Scorpij. Arcus eſt partium CLX : in quo ſunt quinque Triacontades: quibus ſublatis, ſuperſunt decem, quæ in $2\frac{1}{2}$ diuiſa dant quatuor Dodecatemoria: quæ a Scorpio, vbi Luna eſt, in ſequentia Dodecatemoria Zodiaci erogata deſinent in fine Aquarij. Ita Lunæ Dodecatemorion eſt in fine Aquarij. Hæc omnia antea omnibus ignota erant. Recte autem Demophilus, ἄλλως λαμβάνουσιν. Alia enim res eſt, neque vllam cum altera cognationem habet. Nam ex priore methodo Lunari multiplicentur 23 Scorpij in 12. Fient 276. In quibus triacontades ſunt nouem, partes reliquæ ſex, quæ a Scorpio, in quo luna eſt, putatæ deſinunt in ſextam partem Leonis.

Ibid. *Proxima tricenas partes ſententia ducit.*] Proxima, inquit, Methodus fit, διὰ τριακοντάδων ἀφαιρέσεως. Nam *ducit* eſt *deducit*, ἀφαιρεῖ. Sed manca eſt oratio. Non enim dicit vnde illæ triacontades ſint deducendæ. Plena eſſet oratio. ſi ita ſcripſiſſet.

Proxima tricenas partes ſententia ducit,
Luna quot a Phœbo diſtans per ſigna receſſit.

Noſtri

Noſtri ὑβρισταὶ nunquam huius loci ſententiam conſecuti fuiſſent. & tamen hoc non magis mouerit illos, quam ſi nihil in Manilio præſtitiſſemus. Qui ridere volet, legat Bonincontrij in hunc locum expoſitionem. Nos vero illi bono viro omnia condonamus, id eſt, ignorationem huius antiquitatis. σόλοικον autem orationis ab eo animaduerſum non eſſe, hoc vero non ſtomachum nobis, ſed riſum mouet. Sed longe ſtolidius fecerint, qui eum ſequentur.

Ibid. *Sententia ducit.*] Ita ratio poſtulat. ita Gemblacenſis. ita Germanica & Lugdunenſis editio. Textus Bonincontrij *ducunt.* & inuenit patronos Bonincontrium ipſum & alios. Flagro hæc digna ſunt.

v.29. *Hic vbi deficiet numerus.*] Vbi abſumptæ erunt, & deductæ omnes triacontades.

v.31. *Dimidium reliquis.*] Ita reſtitue: *—tum ſumma relicta*

In binas ſortes adiecta parte locetur

Dimidia, reliquis tribuatur vt ordine ſignis.

In ſeſtertios gradus reliqua ſumma diuidenda. Vt in exemplo noſtro de 160 gradibus, triacontadas quinque deduximus. Reliqua decem in duo & ſemiſſem partiti ſumus. Hæc egregie reſtituta ſunt. Quod non pudebit dicere. Non enim adhuc æquos iudices noſtrarum vigiliarum & beneficij in hunc auctorem collati nacti ſumus. Nos ipſimet in Olympico ſtadio nos victores prædicabimus. Ferat nos candidus Lector non tam meriti noſtri, quam ingratorum hominum cauſſa nos hæc παῤῥησιάζειν. quanquam non deeſt ſtupor, tamen maiorem partem vindicat ſibi in illis κακοήθεια & ambitio. Miſeret me eorum.

v.33. *Dodecatemoriis ſignis.*] Reſtituendum:

In qua deſtituent te, iuſtum Luna tenebit

Dodecatemorion ſigni. Poſt cætera duces *Ordine*, &c.

Nam Gemblacenſis habet *tenebit*, non *videbit*. quod melius eſt.

Pag. 52. v. 1. *ſic conſtant aſtra locata.*] Legendum:

Ordine quæque ſuo, ſicut ſtant aſtra locata.

Similiter in ſecunda Inſtitutione:

Ordine naturæ, ſicut ſtant cuncta locata.

Gemblacenſis hic nonnihil trepidat. Habet enim:

Ordine quæque velut ſtant aſtra locata. Mendoſe.

v. 2. *Hæc quoque te ratio ne fallat.*] Aliud Dodecatemorij genus, quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

quod dicitur Dodecatemorion Dodecatemorij. Vnum Dodecatemorion est sestertius gradus, vt diximus, hoc est, quinque dimidij gradus. Singuli dimidij gradus singulis suis Planetis attribuuntur. Et hic quoque Bonincontrius ῥέμβεται ἐν σκότῳ, qui clementius a nobis accipietur, quam ab aliis acciperetur, si malum aliquod fatum miserum interpretem horum furori obiecisset. Sed bene cum eo agitur, quod illi Bonincontrio harum rerum peritiores non sunt.

v. 3. *Maior in effectu minor est.*] Quo particularior, eo certior. ὅσῳ λεπτομερέστερα, τοσούτῳ ἀκριβέστερα. Atque adeo Dodecatemorion Planetæ, quod est Dodecatemorion Dodecatemorij, est certius & pollentius ipso Dodecatemorio, cuius Dodecatemorion est. Atque id est, quod vult illis:

Maior in effectu minor est: quod partibus ipsis
Dodecatemorij quid sit, quod dicitur esse
Dodecatemorion. ——

Est, inquit, Dodecatemorion quoddam in partibus ipsius Dodecatemorij.

v. 5. *nanque id per quinque notatur.*] Sestertius gradus respondet quinque dimidiis partibus. Singula earum singulis planetis attribuuntur. Hoc est, quod dicit:

—— *ducunt & singula sortes Dimidias.* —

Singula nempe quinque sidera, quæ iam dixit, hoc est, Planetæ.

v. 8. *Dimidias vires quæ in eis & cura capessunt.*] Hæc deplorata ita restituuntur in integrum:

—— *ducunt & singula sortes*
Dimidias, viresque in eis & iura capessunt. Perspicue verum.

v. 9. *In quocunque igitur.*] Egregie hunc locum restituit codex Gemblacensis:

In quocunque igitur Stellæ quandoque locatæ
Dodecatemorio fuerint, spectare decebit.

Ita enim habet scriptus ille Codex. *Quocunque quandoque*, *quæ quandoque*, & similia, sunt Maniliana, vt alibi notamus.

v. 11. *Cuius enim stellæ in finem sint.*] Castiga, vt olim fecimus:

Cuius enim stellæ fines in sidere quoque
Inciderint. — Supersunt vestigia in Gemblac. *cuius enim stellæ in fine sint.* Fines τὰ τῶν πέντε πλανωμένων ὅρια intelligit. Vulgus cum Firmico Terminos vocat. Ab initio Arietis, vsque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ad VI gradum, eſt terminus ♃: a VI, ad XII, terminus ♀: a XII: ad XX, terminus ☿: a XX, ad XXV, terminus ♄. Eſto igitur Dodecatemorion ſigni in XII Arietis. Quia eſt terminus Mercurij, Mercurius dabit effectus in illis finibus, vt etiam fatetur natio Aſtrologorum. Sed eſto in XV Arietis. A XII ad XV, ſunt gradus quatuor abſoluti, id eſt octo dimidij gradus: & proinde XV eſt in nono dimidio gradu. Abiectis quinque dimidiis gradibus, Dodecatomorion Dodecatemorij incidit in fines Iouis, initio a Mercurio, cuius terminus eſt, facto. Sed operæ eſt audire verba Porphyrij: τὸ δωδεκατημόριον τῆς σελήνης διχῶς λαμβάνεται, πρῶτον μὲν τοῦ ζωδίου θεασάμενος πόσας μοίρας ἐπέχει ἡ σελήνη, ἀπ' ἐκείνου ἐπιμέριζε ἀνὰ δύο ἥμισυ τοῖς πέντε ἑξῆς. καὶ ὅπου ἂν λήξῃ ὁ ἀριθμὸς, ἐκεῖ ἔσται τὸ δωδεκατημόριον. οἷον ἐπέχει ἡ σελήνη κριοῦ μοίρ. ιγ. δίδωμι κριῷ βς'', ταύρῳ βς'', Διδύμοις βς'', καρκίνῳ βς'', λέοντι βς''. ἔσται αὐτὸ δωδεκατημόριον παρθένου οἴκου ἑρμοῦ. Habet enim non paruam affinitatem cum iis, quæ proponuntur.

V. 12. *dabit effectus in mentibus eius.*] Repone ex Gemblacenſi: — *in viribus eius.* Dodecatemorion dabit effectus in viribus eius ſtellæ, intra cuius fines & terminos ſuos deprehenſum fuerit. Nec hæc quoque antea ab vllo capiebantur propter ignorationem vetuſtatis: ne mireris a Bonincontrio non capi.

V. 13, *Vndique miſcenda eſt ratio.*] Vſus eſt proprio artis verbo. nam ſtellarum cum ſignis conſideratio a peritis dicitur ἀστέρων κρᾶσις καὶ μίξις. Contra ſine ſtellis ſignorum per ſe conſideratio dicitur ἡ τῶν ζωδίων κατὰ τὸ ἀμιγὲς θεωρία. In ſecunda Inſtitutione:

Mox veniens mixtura ſuis cum viribus omnis.

Mixtura, κρᾶσις, μίξις ἀστέρων πλανωμένων.

V 14. *Verum hoc poſterius.*] Lege *hæc.* Aſſentitur & Gemblac. Hoc ſæpe promittit: & de editione dubitare nos prohibet Firmicus, vt alibi aperuimus.

V. 15. *Nunc ſatis eſt docuiſſe.*] Platica informatio. Firmicus: *Debet is, qui inſtituitur, primum platice inſtitui: vt his apertioribus, leuioribusque compoſitus, atque formatus ſecretiora deinceps genituræ confidentius conſequatur.* Eſt vero προθεραπεία ad doctrinam τῶν κέντρων καὶ τῆς δωδεκατόπου.

V 20. *Per faciem nomenque ſuum componitur vſus.*] Scribe:

Per faciem nomenque ſuum: tum ponitur vſus:
Tum coniuncta ſuis formatur ſyllaba nodis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.21. *formatur syllaba nodis.*] Nodos syllabæ dixit, qua notione Ausonius *trinodem dactylum*.

v.22. *Per verba legendi.*] Indubitata lectio *per membra legendi.* Vsus est & hic quoque technico verbo. Nam in oratione τὰ κῶλα, vt etiam in corpore animalis. Vulgaris lectionis vitium & cæci vident, & pueri intelligunt.

v.26. *Quæ nisi constiterint propriis.*] Melius Gemblacensis:

——— primis fundata elementis.

Pag. 53. v.3. *Ac veluti in nudis.*] Perturbate ac mendosissime. Nullo negotio expediuntur:

Ac veluti, nudis quum surgunt mœnibus vrbes,
Conditor & vacuos muris circundare colles
Destinat; ante, manu quam tentet scindere fossas,
Vertit opus. ———

Planissima sententia. Conditor vrbis ante, quam mœnia circundet, prius vertit opus, &c. Est hyperbaton in parabola vsq. ad illa, *Sic mihi cunctanti tantæ succedere moli.* In hac & superiore parabola multa luculenter dicta. Atque haud scio, an ab Ouidio meliora sperare possemus.

v.4. *muris circundare colles.*] Tangit morem Romanum: quo vt plurimum coloniæ in editioribus condebantur.

v.10. *Ast illi silicem.*] Lege, *Ast alij silicem.* Ita etiam Gemblac.

v.11. *Ferrique rigor per tempora nota.*] *Tempora ferri* temperamentum. Supra:

Permixtosque dies mediis hiemem inter & æstum
Articulis vno seruantia tempore vtrinque.

Tempora ferri etiam mei Galli in suo idiotismo seruant, *La trempe du fer.*

v.12. *hinc artes, hinc omnis.*] Scribo:

——— huc artes, huc omnis conuenit vsus.

v.15. *Sic mihi tractanti.*] tractanti succedere haud scio, an satis Latine dixerim. Gemblacensis veram, ni fallor, lectionem præfert:

Sic mihi cunctanti tantæ succedere moli.

Optime ad mentem eius. cunctanti, non, statim irrumpenti. Aratus ad verbum dixit ἐπέχοντι.

οὐδ' ὅτεοι ἐπέχοντι φαήμεναι ἠῶθι πρό. hoc est, *cunctanti fugere mane.*

v.19. *Ergo age noscendis.*] Triplex est τῶν ζωδίων σχέσις. ἢ κατ' ἀλ-

ληλα, ἢ κατὰ κρᾶσιν τῶν ἀστέρων, ἢ κατὰ μετάβασιν, quæ dicitur κατὰ τοὺς τόπους. Ac prima, quæ κατὰ σχηματισμόν τινα, aut καθ' ὁμοιότητα fit, iam ſupra abſoluta eſt. Altera, quæ fit κατὰ μίξιν, καὶ τὸ συμπλεκτικὸν τῶν ἀστέρων, in manus noſtras non peruenit. Reliqua eſt tertia, & vltima, καὶ χρειωτάτη, ἡ κατὰ τοὺς τόπους. Eam nunc promittit.

Ibid. *Ergo age noſcendis.*] Doctrina hæc dicitur a Græcis τῆς δωδεκατόπου πινακικὴ ἔκθεσις. Platica eſt informatio ad XII locos genituræ: quorum primi ſunt quatuor cardines, ac dicuntur κέντρα: quatuor ſecundi, qui ἀποκλίματα, vulgo deiecti loci, ſeu pigri: quatuor tertij, qui & ἐπαναφοραὶ, vulgo ſuccedentes. Ita veteres, & Firmicus. Sed Manilius τὴν δωδεκάτοπον in duo membra diuidit: in quatuor cardines, & eorum intermedia numero octo. vnde ὀκτὼ τόποι dicuntur, item ἡ ὀκτάτοπος. δώδεκα τόπους Arabes vocant البروج Turres: quod eſt frequentiſſimum apud illos, Manilius etiam CASTRA.

v. 20. *Cardinibus, qui per Mundum ſunt quatuor omnem.*] Quatuor κέντρα γενέσεως alij cuſpides vocant, alij etiam angulos. Quod κέντρον Græcis eſt, id Arabibus قرن cornu, cuſpis. Aben Ezræ יָתֵד paxillus. Sed & omnes domus cuſpides vocantur. Sunt autem hæc: ὡροσκόπος, ſiue ἀνατολή, ὑπόγειον, ſiue ἀντιμεσουράνημα, δύσις, μεσουράνημα. Interuallum autem, μεσοκέντριον dicitur, aliis etiam ἡ τετράγωνος. Nam σχῆμα τῆς γενέσεως eſt τετράγωνον.

v. 21. *mutantque volantia ſigna.*] τῶν ζωδίων σχέσις ſpectatur ἢ κατὰ τὸ οὐσιῶδες, ἢ κατὰ τὸ συμβεβηκός. Ac κατὰ τὸ οὐσιῶδες, quatenus in Zodiaco, & quidem per omnes configurationes, de quibus ſupra: qui modus ſemper conſtans, & ſtabilis. Nam ea omnia in circulo Zodiaci conſiderantur. κατὰ συμβεβηκὸς autem inconſtans, ambulatorium, μεταβατικὸν, quatenus & ſecundum motum cæli, & ſecundum Meridianorum & Finitorum variantias. Ideo dixit: — *mutantque volantia ſigna.* Hoc enim συμβαματικῶς, non οὐσιωδῶς fit.

v. 22. *Vnus ab exortu.*] ἀνατολὴ, ὡροσκοποῦν ζώδιον.

v. 23. *Qua primum terras æquali limite creuit.*] Longe melius Gemblacenſis:

Qui primum terras æquali limite cernit.

Paulus Alexandrinus hinc vocat διμοιρίαν τῆς ἄνω μερίδος.

v. 24. *Alter ab aduerſa.*] δύσις, δῦνον ζώδιον.

v. 26.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 26. *Tertius excelsi*] τὸ μεσουράνημα.

v. 27. *Phœbus subsistit habenis.*] scribe — *equis Phœbus subsistit anhelis.*

v. 28. *mediasque examinat vndas.*] *examinat vmbras* olim emendabamus. Confirmatur fide Gemblacensis.

v. 29. *Ima tenet quartus.*] τὸ ὑπόγειον, τὸ ἀντιμεσουράνημα.

Ibid. *fundato nobilis orbe.*] Fortasse melius *fundato immobilis orbe.*

v. 30. *In quo principium est reditus, finisque cadendi.*] In Sphæra Mundi:

Qua caderet, subeat cælum.

Pag. 54. v. 3. *nectantque in vincula bina.*] δύο ἡμικύκλια.

v. 8. *Primus erit summi.*] τῷ ὡροσκόπῳ præfert τὸ μεσουράνημα, vt Ptolemæus & alij. Tractat vero significationes quatuor cuspidum.

v. 12. *Et Deus omnis Adferat.*] Ita Gemblacensis, & veteres omnes editiones, præter Lugdunensem, quæ recte habet — *& decus omne Adferat.* — Sed ne sic quidem locus purgatus. Nam *Adserat* longe melius, auctore Gemblacensi.

v. 14. *atque omnis gloria vulgi.*] Præfero lectionem Gemblac. *atque omnis gratia vulgi.* Paulus Alexandrinus: σημαίνει δὲ τὰ περὶ πράξεως καὶ δόξης, καὶ ἀξιώματος καὶ συστάσεως, καὶ προεδρείας, &c.

v. 15. *Reddere iura foro.*] ἀρχικοὺς καὶ ἐπιδόξους καὶ ἐμπράκτους. Paulus Alexandr. imo δικολόγους, συνηγόρους, νομικούς. quod plane vult Manilius, sed si Mercurius ibi fuerit. Idem Paulus.

v. 18. *Proximus est ima.*] τὸ ὑπόγειον. Lege vero *Proximus ast ima.*

v. 19. *Sustinet alterius.*] Legimus, *alternis.* Confirmatur fide Gemblac. in quo recte alternis, quia subinde cardines mutant. Supra:

Quæ nisi perpetuis alterna sorte volantem
Cursibus excipiant. ———

Ibid. *mixtum radicibus orbem.*] Legendum: *nixum radicib.*

v. 20. *Effectu minor in species.*] *in specie.* quanquam ima statione locatus, atque ideo in specie minor videtur, non tamen propterea minor in effectu. Apponam totum locum, vt legendus:

Proximus ast ima quanquam statione locatus
Sustinet alternis nixum radicibus orbem
Effectu minor in specie, sed maior in vsu,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Fundamenta tenet rerum, censusque gubernat.

Quid clarius hac lectione, imo quid verius?

v. 21. *Fundamenta tenet rerum, censusque gubernat.*] Fundamenta, id est opes, etiam Græci huius artis magistri θεμέλια vocant. De hoc Paulus Alexandr. ἔστι δὲ τόπος περὶ ἐγγαίων καὶ θεμελίων, &c. καὶ ἐνδομενείας πάσης σημαντικός.

v. 22. *Quam rata sint fossis scrutantur.*] *scrutatur.* Firmicus: *Hic locus ostendit nobis parentes, patrimonium, substantiam, fundamenta, mobilia, & quicquid ad latentes vel repositas patrimonij pertinet facultates.* Ergo τὸ, *quam rata vota sint fossis metallis*, est ὅτι ἐστὶ τῶν ἀποτεθησαυρισμένων ἀσφάλεια. Atque haud scio, an τῆς ἐνδομενείας nomine καὶ τὰ τεθησαυρισμένα comprehendantur. Nam Polybius eo nomine Supellectilem tantum designat, & veteres Glossæ. Vides etiam hic Fundamenta eadem notione, qua Manilius, & Paulus Alexandrinus, imo & Ptolemæus θεμέλια capite περὶ τύχης κτητικῆς.

v. 23. *Atque ex occulto quantum contingere possis.*] Quantum possideas in confiscato, vt Suetonius, & Tertullianus. quod de pecunia, καὶ περὶ τῆς ἐνδομενείας recte dicitur. Sed annonariæ species, aut vina dicuntur condita, & in cōditis ea habere aliquis dicitur. σωρευτικοὺς καὶ κρυπτικοὺς Magistri artis vocant homines, qui studiose in conditis opes confiscatas habent.

v. 24. *Tertius atque illi pollens.*] Feliciter olim emendauimus: *Tertius æque illi pollens.*— De Horoscopo loquitur, quem ἰσοδυναμοῦντα τῷ ὡροσκόπῳ dicit, quod vterque βάσις & Fundamentum dicatur. Nam Fundamentum non semel vocari a Manilio, & in eo mundum fundatum esse, notius est, quam vt repetatur. βάσιν autem καὶ πρωτοστάσιον τὸν ὡροσκόπον vocat semper Paulus Alexandrinus. Vnde Firmicus: *Ex hoc loco totius genituræ fundamenta nascuntur.* quanquam non recte æquipollens dicitur. Nam potius ἡ δύσις est horoscopo æquipollens. ac propterea ἀνθωροσκόπος dicitur Paulo Alexand.

v. 26. *vna dies redit.*] Inepte. Scribendum sane. ———

Vnde dies redit, & tempus describit in horas.

Neque exemplo caret. Ita enim in proœmio Sphæræ Mundi:

Qua Mundus redit, & nigras superuolat vrbes.

v. 28. *Nec capit externum.*] Vsus vicit, vt Græcum nomen retineret. Nam si libuisset Latine vocare, non deerat nomen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Græco respondens Horispex. quid ni, vt Cœlispex Apollo Romæ apud Sex. Aurel. Victorem. Sic ἐξαυοσκόπος extispex, σπλαγχνοσκόπος?

v. 29. *Hic tenet arbitrium vitæ.*] Propterea οἴαξ dicitur, hoc est gubernaculum. Paul. Alex.

v. 33. *vtrunque admixtis.*] *vtcunque* olim emendabamus. Subscribit Gemblac.

Pag. 55. v. 3. *coniungitq, epulas.*] vnde γαμοστόλος Paulo Alexand.

v. 6. *Nec contentus eris.*] Proximum significationibus cardinum, eorum tempora adiicere. Græci κέντρων χρόνους vocant, quum singulis quadrantibus suos ætatis gradus attribuunt. Primus quadrans a medio cælo, ad Horoscopum, dicitur ἀπηλιωτικός. secundus ei oppositus ἀνταπηλιωτικὸς ab imo cælo, ad occidentem. Tertius λιβυκὸς ab occidente, ad medium cælum? Quartus ἀντιλιβυκὸς ei oppositus, ab Horoscopo, ad imum cælum. Horum igitur arcuum, qui sunt quædam μεσοκέντρια, primus, nempe ἀπηλιωτικὸς primam pueritiam continet, ac proximam ætatem pubertati. λιβυκὸς pubertatem, & iuuentam. ἀνταπηλιωτικὸς senectam, & exitam ætatem. Ita Manilius. At Demophilus Græcus auctor paulo aliter nempe per cuspides ipsas, non per interualla. ὁ μὲν ὡροσκόπος δηλοῖ τὴν πρώτην ἡλικίαν· τὸ μεσουράνημα τὴν μέσην· ἡ δὲ δύσις τὴν τελευταίαν, τὸ δὲ ὑπὸ γῆν κέντρον τὸν θάνατον, καὶ τὰς μετ᾽ αὐτὸν γινομένας εὐδοξίας, καὶ ἀδοξίας.

Ibid. *Nec contentus eris.*] Lemma erat in Gemblacensi: DIVISIO ÆTATIS IN PARTES CÆLI.

v. 7. *Interualla etiam.*] τὰ μεσοκέντρια, intercepta inter cuspides.

v. 9. *Quicquid ab exortu.*] Arcus ἀπηλιωτικὸς continet prima pueritiæ rudimenta, ac nouellam infantiam.

v. 11. *Quod summo premitur.*] λιβυκὸς primam pubertatem.

v. 14. *Quæ pars occasus.*] ἀνταπηλιωτικὸς statam ætatem.

v. 17. *At quæ perficitur.*] ἀντιλιβυκὸς senectam ætatem. Variat Gemblacensis a vulgata lectione:

At quæ perficitur, cursus redeunte sub imo.

Quod verum est. Qua redeunte cursus cæli confectus est. Nam in fine eius ortus mundi, id est Horoscopus constitutus.

v. 20. *Labentesque dies vitæ.*] Gemblacensis, *Labentemque diem vitæ.*

v. 21. *omne quidem signum.*] Repetit quæ supra exponebat

περὶ τῆ

περὶ τοῦ μεταβατικοῦ τῶν ζῴων. Explicatis igitur quatuor cardinibus, nunc ad interualla, hoc est ad bina signa cardines interiecta progreditur. Sunt autem ea quidem a parte dextra ἐπαναφοραὶ, a parte sinistra, ἀποκλίματα, quibus binis vtrinque cardo cingitur. Et quia quatuor interualla sunt, ideo octo sunt in summa. Vnde hæc πραγματεία dicitur ὀκτάτοπος.

v.22. *Partibus inficitur.*] Supra ita loquitur:

Aëraque infectum nostras dimittit in auras.

Firmicus libro VI: *Patrem etiam ipsum diligenter exquire, & vide quis sit patris dominus, & vbi positus. Ipse enim ex sua natura locum inficiet.* Nimirum intelligit τὰ τοῦ ζωδιακοῦ διαστήματα. τοῖς ζωδίοις δυνάμεις ἐμποιεῖν ποιοῦσιν, vt ait Ptolem. περὶ θείων κατὰ Χαλδαίους.

v.24. *Et accipiunt vires cæloque remittunt.*] Supra:

Ipsis dant fines castris, capiuntque vicissim.

v.28. *pœnamque ferentia sidera sedis.*] Actum erat de hoc loco absque ope Gemblacensis, qui habet *seclis*, nimirum pro *sæclis*. Itaque totus locus ita continuandus:

——— *& prætereuntia cogit*
Esse sui moris vario nunc diues honore,
Nunc sterilis, pœnamque ferentia sidera sæclis.

Et nunc diues vario honore, nunc sterilis cogit sidera esse sui moris, & ferentia pœnam sæclis. Nempe diues honore aliter, sterilis pœnam sæclis.

v. 29. *Quæ super exortum est a summo sidere cæli.*] Satis obscure, quanquam intelligimus quid velit Gemblacensis lucem reddidit.

Quæ super exortum est a summo tertia cælo.

τοῦ ὡροσκοποῦντος ζωδίου ἀπόκλιμα intelligitur. vocatur κακὸς δαίμων, καὶ ἀναφορὰ Sexto Empirico, προαναφορὰ τοῦ ὡροσκόπου Paulo Alexandrino.

v.31. *Et vitio*] Malim *Est vitio.*

v.32. *Par erit aduerso.*] τοῦ δύνοντος ἀπόκλιμα. Vocatur ἐπικαταφορὰ, ποινὴ, κακὴ τύχη, ἄδου πύλαι, πόνου πύλη. etiam προδύνοις, καὶ ἀπόκλιμα φαῦλον Paulo Alexandrino, perperam, meo iudicio. Nam hoc potius conuenit tertiæ sedi a medio cælo occasum versus, hoc est octauæ domui, non autem sextæ.

v.33. *neu præstet cardine mundi.*] Cardo Mundi ὡροσκόπος. Ne hanc prærogatiuam habeat ἡ δύσις, quam habet ortiua, cuius

ἀπόκλιμα ſuper ortum ſcandit, quum huius ἀπόκλιμα infra occaſum ſit. Vnde dicta πόνου πύλη.

Pag. 56. v. 1. *Vtraque præterita.*] Loquitur de ſexta domo, quam ait Portam laboris dici, non de vtraque. Omnino legendum *Vt quæ.* vtpote quæ. Et ſane non aliter ſcripſit Manilius. vtpote, inquit, quæ iam lapſa ſit. Immergitur enim infra Orizontem præceps.

Ibid. *præterita fertur.*] Gemblac. *Prætenta.* male, ſi bene iudico. Nam ſolenter peccat in eiuſmodi.

v. 2. *Orta laboris.*] Non magnæ molis erit diuinare *Porta laboris.* Bonincontrius non ſolum de XII domo intelligit, ſed etiam ortam vocari dicit, quia Sol in eam, inquit, ingreditur, quum exit de ſub terra. Quis contineat riſum hæc legens?

Ibid. *Porta laboris.*] Gemblacen. *Ora laboris.* non male. Sed recta lectio *Porta.* Sic ἐπαναφορὰ τοῦ ὡροσκόπου dicitur *Orci porta.*

v. 3. *Nec melior ſuper occaſum.*] τοῦ δύνοντος ἐπικαταφορὰ, ἀργὸν ζώδιον, ἀρχὴ θανάτου, τυφῶνος οἶκος.

Ibid. *contraque ſub ortu.*] τοῦ ὡροσκοποῦντος ἐπαναφορά. Αναφορὰ Firmico. βίος, ᾅδου πύλη Paulo Alexandrino.

v. 4. *Illa ſuperna.*] *ſuperne.*

v. 9. *Extiterint.*] *Extiterunt.*

v. 11. *Ceßit & in tumulum belli, vitæque Typhoeus.*] Lege Typhoeo, vt Orpheo. Metaplaſmus. Nam Typhoei dicendum eſſet, Τυφωεῖ. Vt Virg.

Orphei Calliopea, Lino formoſus Apollo. Orphei, ὀρφεῖ.

Venuſte vero dictum: Terra ſepeliuit vna & bellum, & Typhoeum.

v. 12. *Ipſa tremit mater flagrantes.*] *Flagrantem,* Typhoea ſcilicet.

v. 13. *Atque refulgenti.*] Locus vitioſiſſimus, & qui in nugas præcipitem dedit Bonincontrium. Non multum laborabimus in corrigendo:

At quæ fulgenti ſequitur faſtigia cælo
Proxima. ———

Sequitur, ἐπαναφέρεται. Eſt enim ἐπαναφορὰ τοῦ μεσουρανήματος.

v. 14. *Neve ipſi cedat.*] Sic ſupra ad eundem ſenſum loquitur: ——— *neu præſtet cardine mundi.* Ne ipſi quidem horoſcopo cedit, inquit. Inde dicta ἀγαθὴ τύχη, Manilio Felix: quaſi non τύχη, ſed εὐτυχὴς dicatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.15. *Spe melior.*] ἀγαθῶν ἐλπίδων ἐπὶ σημαντικός. Paulus Alexandrinus.

v.16. *summæ comes addita fini.*] Nam puncto medij Cæli vicina est: a quo altius fastigium non est.

Ibid. *victrixque priorum.*] Persistit in tralatione. Dixit enim, *Palmamque petens.* Tandem præteribit priores ante se currentes. Apostolus ad verbum tertio ad Philippenses: τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δ' ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. At Bonincontrius, *victrixque priorum*, id est VIII, XII, VI, & secundæ domus. Nec hac hallucinatione contentus, interpretatur de tertia domo dictum, *Altius insurgens.* Tædet nugarum.

v.17. *In peiusque manent cursus.*] Quia, inquit Bonincontrius, sunt domus cadentes. Itane? De tertia putat dictum. At vndecima domus non est cadens domus. Quomodo igitur in peius manent cursus, quum sit ἐπαναφορὰ τοῦ μεσουρανήματος, a qua ad μεσουράνημα ad feliciora cursus est, non ad peiora? Vide quæ superiori capite pronunciat de felicitate, claritate, & eminentia medij cæli. Denique medium cælum reliquis omnibus omni caussa præstat. Profecto ab vndecima domo, ad decimam, non in peius, sed in melius processus fit. Ordo autem domuum non secundum consequentiam signorum censetur, prout dicitur prima, secunda: sed ex motu cæli. Horoscopus est prima domus, duodecima domus secunda, vndecima est tertia, medium cælum est quarta. Ita Manilius non semel, non vt vulgus: cuius rei ignoratio imposuit Bonincontrio. Est ne hoc in peius progredi? Quam asinus essem, si hæc vel in somnis cogitassem. Feliciter olim correximus: *Imperiisque manent cursus.*— Ait omnium votorum summam ibi esse. Cursus in eo stadio est ad imperia. Nam persistit in metaphora stadij, de qua iam ex Apostolo retulimus. In eo curritur ad imperia: neque votis vllus locus est, quia consequeris quod habes in votis. Vota locum non habent. Græce, τὸ ἐπιτυχεῖν πάσης εὐχῆς κρεῖττον. Quam inepta & nugatoria sit vulgata lectio, ex elegantia huius aduertere potes.

v.19. *Atque eadem inferior.*] Melius Gemblacensis *Atque eadem interior.* Nulla enim est, quæ propior medio cælo.

v.20. *Quoi titulus Felix.*] Atqui ἀγαθὴ τύχη tantum dicitur, quod equidem sciam. Manilius etiam εὐτυχῆ dictam innuit.

Pro

Pro *Quoi* textus Bonincontrij & Gemblac. habet *Quod.* neque aliter vnquam reperias. Censum nomen virtutis nomine eleganter dictum, vt Iurisconsultus: *hoc iure omnes censemur*, & similia, quæ nec pueri ignorant. Sed lectio variat in Gemblacensi.

—— censum si proxima Graiæ
Nostra subit linguæ, virtutique a nomine nomen.

Bonincontrij textus : *—— veterique a nomine nomen.*

Proculdubio ex illis veram lectionem eruemus.

Quoi titulus Felix, si censum proxima Graiæ
Nostra subit linguæ, vertitque a nomine nomen.

Census linguæ, vis linguæ, ἡ διάλεκτος, Manilianum est, vtpote toties ab eo vsurpatum. siquidem, inquit, nostra lingua potest κατὰ πόδας sequi censum & vim Græcæ, & vertere nomen a nomine. Quibusdam hoc displicebit. Nobis vero doleret aliquid a nobis feliciter excogitatum, quod ipsis placeret.

v.21. *vertitque a nomine nomen.*] ὀνοματοποιεῖ.

v.22. *Iupiter hic habitat.*] Nam propterea Sex. Empiricus, & Paulus Alexandrinus ἀγαθὸν δαίμονα dictum putant.

Ibid. *Fortunæ crede regenti.*] Propterea ἀγαθὴ τύχη dicta.

v.23. *Huic in peruersum.*] Huic διαμέρει ἡ ἐπαναφορὰ τοῦ ἀντιμεσουρανήματος. ἀγαθὴ τύχη Paulo Alexandrino. quod alibi non reperio.

v.24. *Imaque submersi contingent fulmina mundi.*] Lege: *contingens. Fulmina* τὰ ἐρείσματα: quomodo tam sæpe momen dixit pro momento, sic fulmen pro fulmento. Varro fulmentam dixit genere fæminino in illo prouerbio: *Fulmenta lectum scandit.* Alibi docemus quid sit fulmentum in lecto, nimirum quod ἠλακάτην vocabant. Celsus accipit non pro fulcro lecti, sed pro quouis fulcimento, quod pedi lecti, siue clinopodi subiicitur. Verba eius ex 11. libro sunt hæc : *Si nihil horum est, suspendi lectus debet, & moueri. Si ne id quidem est, at certe vni pedi lecti fulmentum subiiciendum est.* Ita veteres Celsi manu scripti Codices, pro quo inepte excusum est *funiculus.*

Ibid. *fulmina mundi.*] Cælum τῷ ἀντιμεσουρανήματι fultum etiam in Sphæra mundi supra dixerat :

Cardine tam simili fultum, quam vertice fingit.

v.25. *Aduersaque nitet parte.*] Emendauimus olim :

Aduersa quæ parte nitet —— Adstipulatur Gemblacensis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Hic per omnia ſtrenue nugatur Bonincontrius.

Ibid. *defeſſa peracta Militia.*] Ait defunctam militia, ac quaſi emeritam: quia eſt finis quadrantis proprij.

v. 27. *Cardinis & ſubitura iugum.*] Defuncta enim quadrante ἀντιπηλιωτικῷ imum cælum videtur ſcandere. Ab occidente enim, ad imum cælum, & hinc ad Horoſcopum, domos numerat Manilius.

v. 28. *Nondum ſentit opus Mundi.*] Legendum:

Nondum ſentit onus Mundi.— Nondum ad cardinem imum peruenit, qui ſuſtinet onus Mundi. Hic, vt dixi, recte docet, non ab imo cælo ad occidentis cardinem: ſed a quinta domo, ad imum cælum, ab imo cælo, ad Horoſcopum progreſſum fieri ſecundum cæli motum. Nam prima, & ſecunda domus vulgo dicitur ſecundum cõſequentiam ſignorum, non autem ſecundum motum cæli. Hoc impoſuiſſet peritioribus, ne dicam Bonincont.

v. 29. *Dæmonien.*] Ita hæc diſtinguenda:

——iam ſperat honorem.
Dæmonien memorant Graij. Romana per ora
Quæritur inuerſo titulus. ſub corde ſagaci
Conde locum. ——

Ibid. *iam ſperat honorem.*] Contrarium ſupra dixit: —— *nec vota ſuperſunt.* Hic proponit imminentes honores: ibi inuadendos obiicit; nec voto aut ſpei locum eſſe.

v. 30. *Quæritur inuerſo titulus.*] Inuertendo huic nomini Latine adhuc quæritur vocabulum. quaſi dicat, Latine adhuc verti non poteſt. Et ſane neſcio, an Latinum ſit, quod huic reſpondeat, niſi forte Genialis. Nam δαίμων eſt Genius. κακοδαίμων ἄνθρωπος Malugeniatus dicebant veteres Romani, & cuiuſdam illorum priſcorum cognomen fuit Maluginoſo: quod κακονβεχῆ veteres Gloſſæ reddunt. Inverſum igitur μισθμυνδθὲν. niſi contrarium malis, ἀνδμύνδητον. Nam vtri potius aſſentiar, neſcio. Gemblacenſis habebat *in verſu.*

v. 31. *numenque Dei totumque potentis*] Manifeſto vitioſum. Sed ſuccurrit Gemblacenſis: —— *numenque Dei nomenque potentis.* Optime.

v. 33. *Hinc momenta manent.*] Lege *Hic.* In quinta domo ponit ægritudines, & ſalutis diſcrimina. At recentiores ea omnia ſextæ aſſignant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Pag. 57. v. 1. *Bellaque morborum tetris.*] Gemblacenſis:

Bellaque morborum cæcis pugnantia telis.

v. 2. *Viribus ambiguum geminis.*] Hinc, inquit, ſurgunt diſcrimina vitæ noſtræ, quod ambigo, an accidat duplicibus viribus & cauſſa diei pollentis duplici vi in vtranque partem, nempe ſalutis, & morbi. Alluſit ad prouerbium : *Neſcis quid veſper ſerus vehat*, & illud Euripidis in Oedipode.

ἀλλ' ἡμέρα τοι μεταβολὰς πολλὰς ἔχει.

quaſi dies nunc aliud mane promittat, nunc diuerſum veſpere.

v. 4. *Sed medium poſt aſtra diem.*] Legendum : *Sed medij poſt aſtra die.* Die ἀρχαΐζει, id eſt, diei.

Libra die ſomnique pares vbi fecerit horas.

Auſonius in Roſis: *Ad primi radios interitura die.*

Poſt aſtra. Nam vna quæque domus habet aſtrum ſuum, ſiue ζώδιον. Legebamus olim *poſt caſtra die.* quod ſane puto verũ eſſe. neq. aliter ſcripſerit Manilius. Suſpectum tamen eſt quomodocunque legas. Nam ea quidem domus eſt vndecima, & ex vulgari ſerie, ſequitur medium Cælum. Sed Manilius, vt diximus, contra ſignorum conſequentiam domos numerat. Supra dixit de IX domo: *At quæ fulgenti ſequitur faſtigia cælo.* Quomodo igitur tam nona; quam vndecima ſequuntur idem medium cælum?

v. 6. *Æthera Phœbus amat.*] Ne hoc quoque ſanum eſt. Suſpicabamur olim legendum *Atria Phœbus amat.* Eſt nona domus, dicata Phœbo, ἀπόκλιμα ἀγαθὸν, προμασυεράνημα Paulo Alexandrino, θεὸς, κάτω μερὶς, μοῖρα, μονομοιρία.

Ibid. *ſub quo quoque corpora noſtra Decernunt vitia.*] Quid eſt corpora noſtra decernunt vitia? Deinde quod vitium in illo loco, qui Deo dicatus? Locum in medio reliqui. Nam nullam opem adferre poſſum. Inanes & futiles coniecturas neque eruditi eſt comminiſci, neque prudentis admittere.

v. 8. *Deus ille locus.*] Θεὸς enim dicitur, *Deus* Phœbus, ipſomet Manilio interprete : *Aera Phœbus amat.*— Firmicus de hoc loco: *Eſt autem diei ac Solis locus.* Legendum : *Eſt autem Dei Solis locus.*

v. 9. *huic aduerſa nitens.*] ἀπόκλιμα τῦ ὑπογείυ. Tertia domus. θεὰ, τόπος σελήνης. ἀγαθὸν ἀπόκλιμα Paulo Alexandrino.

Ibid. *huic aduerſa nitens.*] Ita hic locus concipitur in Gemblac.

——— *huic aduerſa nitens, quæ prima reſurgit*

Sedibus ex imis, iterum reducit Olympum

Pars Mundi ——— In quo primam producit in *reducit*, vt ſolebant veteres illi, vt Lucretius *reducere* dixit prima produ-cta. De hac re vide Porphyrionem in illud Epodi, *Reducet in me-lius vice.*

v.10. *Iterum reducit Olympum.*] Poſt imum cælum enim ſe-quitur.

v.11. *noctemque gubernat.*] Gemblac. — *mortiſque gubernat.* mendoſe.

v.12. *Et dominam agnoſcit Phœben.*] Iccirco vocatur Θεὰ, vt oppoſitus ei locus Θεός. Sed melius, meo iudicio, ſecundam do-mum Dianæ dicaſſent, quam tertiam, propter diluculum, ſiue crepuſculum matutinum, quod propius eſt τῇ ἀνατολῇ, ſiue τῷ ὡροσκόπῳ. Diana enim φωσφόρος, Latine Lucina, aliter lux dubia vocatur, id eſt crepuſculum. Strabo: ἐντεῦθεν δ' ὁ τοῦ Βαίτιος ἀνά-πλοις ἐστὶ, καὶ πόλις Ἐβοῦρα, καὶ τὸ τῆς Φωσφόρου ἱερὸν, ἣν καλοῦσι ΛΟΥΚΕΜ ΔΟΥΒΙΑΜ.

Ibid. *fraterna videntem Regna, per aduerſas cæli fulgentia partes.*] Paulus Alexandrinus: ὅτε γὰρ καὶ ξενιτείας παραίτιος γίνεται, ὅτι διάμετρον τοῦ περὶ Θεὸν ζῳδίου τέτευχε.

v.14. *imitantem finibus orbis.*] Non deterior eſt lectio Gem-blacenſis:

Fataque damnoſis imitantem finibus oris.

v.17. *Arce ſed in cæli.*] μεσουράνημα. Medium cælum.

Ibid. *qua ſumma accliuia.*] Ab horoſcopo, ad medium cælum.

v.18. *qua principium decliuia ſumunt.*] A medio cælo, ad oc-caſum.

v.20. *Suſpenduntque ſuo libratum ex ordine.*] Ἀστόχως olim diui-nauimus *libratum examine mundum.* Subſcribit Gemblacenſis. A lance momentanea tranſlatum. In Sphæra mundi — *ſextam-que examinat horam.* Supra ——— *mediaſque examinat vmbras.* Sic Arabes verticale punctum Zenith بيه id eſt, examina eſt examinare. Themen vocant. (وزن)

v.21. *Aſſerit hanc Cytherea.*] Rurſus redit ad quatuor car-dines: quos ſupra conſiderauit, quatenus ſunt cardines, nunc vero quatenus Domicilia καὶ ἐκ τῆς πραγματείας τῆς δωδεκατόπου. Præterea illis attribuit ſuas tutelas, quod ſupra non fecerat. Tu-tela Medij cæli Venus, imi cæli Saturnus, Horoſcopi Mercurius, occaſus Dis pater. Atque vt ſupra, ita hic incipit a medio cælo

propter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

propter excellentiam. Locus enim ille aliis propterea præfertur, quia plenissimo lumine supra omnes illustratur.

v. 23. *Per quæ humana.*] Loco desperato opportune succurrit Gemblacensis.

Asserit hanc Cytherea sibi per sidera sedem,
Et veluti faciem mundi, sua collocat ora,
Per quæ humana regit. Propria est hæc reddita parti
Vis: & connubia, & thalamos, tædasque gubernat.

v. 24. *Connubia & thalamos.*] Paulus Alexandrinus: γάμου δὲ καὶ τέκνων ἀρσενικῶν δηλωτικὸν καθέστηκεν. Suspicor vero Manilium scripsisse. ——— *Propria est hæc reddita parti*
Vis, vt connubia, & thalamos, tædasque gubernet.

Nihil mutauimus.

v. 26. *quo percipe mentem.*] Scribe: *quod percipe mente.* Hoc solet præcipere Manilius, quoties breuior esse vult. Supra —*sub corde sagaci conde locum*— Interea, inquit, ἐν περιθεωρείας λόγῳ hoc retinebis, ne pluribus te obtundam. Sed & sequentibus confirmatur:

Vt breuia in longo compendia carmine præstem.

v. 27. *compendia carmine præstet.*] Emenda *præstem.* Extant vestigia in Gemblacensi, vbi legitur *præstent.*

v. 28. *Et qua.*] Lege, *At qua.* τὸ ὑπόγειον.

v. 30. *Ac media sub nocte iacet Saturnus.*] Distingue:

Ac media sub nocte iacet. Saturnus in illa *Parte, &c.*

Ita olim emendauimus. Ita Gemblacensis quoque.

v. 33. *Et pater in proprios.*] Gemblacensis, *in patrios.* Recte. ἔστι γὰρ τόπος περὶ γονέων. Paulus Alexandrinus, & alij omnes. Vestigia huius lectionis extant in textu Bonincontrij. Ibi enim legitur *in primos.* Nimirum quia compendiose scriptum erat *prios.* Sic semper in illo textu Bonincontrij *primum*, *prima*, *primos* ex compendiosa lectione legitur *prium*, *pria*, *prios*, id est *patrium*, *patria*, *patrios.* Sic etiam in aliis editionibus, vt in hoc loco ex *prios* factum *proprios.* Hoc moneo, ne iculariter putes scriptum primos casus a Manilio.

Pag. 58. v. 1.] *Fortunamque senum.*] σημαῖνον τὴν τοῦ γήρως ἡλικίαν, καὶ τὴν τελευτήν. Paulus Alexandrinus.

Ibid. *prima est fortuna.*] Gembl. ——— *prima est tutela duorum*

Nascentum

Nascentum atque patrum — Prima est, inquit, tutela duorum, Natorum & Patris. Nam & alia est tutela natorum, vt Horscopus. Infra:

In qua fortunam natorum condidit omnem
Natura, eque illo suspendit vota parentum.

Item quintus locus ex doctrina Ægyptiorum. Græci: τὸ πέμπτον τόπον οἱ Αἰγύπτιοι ἀφωρισμένως τοῖς τέκνοις παρεῖχον. Quod & vulgus Astrologorum sequitur: qui ibi quoque affectus paternos ponunt. Sane Arabes hanc quartam domum rebus patris præficiunt, hoc est, τοῖς πατρῴοις. Contra Ptolemæus τὰ πατρῷα a positu Solis & Saturni: matris vero a positu Lunæ & Veneris diiudicat. Sed & Græci τὸ μεσουράνημα καὶ τὴν ἐπαναφορὰν αὐτοῦ, & eis oppositas sedes, quartam & quintam filiorum fortunæ attribuerunt. Non ergo caret ratione Maniliana sententia.

v. 2. *quæ cæli condita pars est.*] Quis hæc intelligit? Gemblac. ——— *quæ tali condita pars est.* Retinet vestigia prisci codicis, ex quo veternosa omnia illa huius auctoris exemplaria descripta sunt. *quæ tali condita partest.* ex quo *pars est* reformatum. Ergo totus locus ita concipiendus: ——— *prima est tutela duorum,*

Nascentum, atque patrum, quæ tali condita parte est.

Non opus interprete, sed æquo lectore, & minime liuido.

Ibid. *quæ tali condita parte est.*] In sequenti libro — *quæ prima condita parte est.*

v. 3. *Asperum erat tempus.*] Ex vitio vitium propagatum. Primum erat *Asper erat tempus.* Sed quia solœcum putabant: *Asperum* scripserunt. Ergo minima correctione indiget τὸ *Asper erat tempus.* ἀστοχαστάτως enim olim diuinauimus: *Asper & adtemptus.* Ita scribebant illi imperiti librarij. sic *adtemptare* semper in veteribus libris exaratum esse, sciunt qui illorum lectione triti sunt, mirantur qui nunquam viderunt.

v. 4. *signatque suas pro nomine vires.*] Supra — *in titulo signantia caussam.* Si vocatur δαιμόνιον, quas vires pro nomine assignare possit, equidem non video, & serio quærendum censeo.

v. 5. *Nunc age.*] ὡροσκόπος.

v. 8. *Nec tua templa.*] *Te tua templa.* —

v. 11. *Auctores tibi dant artes.*] Scribe:

Auctores tibi dant artis, quæ ducit Olympum.

Auctores artis, Astrologi: vt Iurisconsulti auctores iuris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

V. 13. *ex illo suspendit.*] *ex illa.* vel, *eque illa.* Horoscopus partem fortunæ filiorum sibi vindicat, quia auctor vitæ est. Propterea ex eo vota parentum pendere ait.

V. 14. *Vnus in occasu.*] non semel emendari potest iste locus: Apponam totum emendatum:

Vnus in occasu locus est super. ille ruentem
Præcipitat mundum terris, & sidera mersat,
Tergaque prospectat Phœbi, qui viderat ora.

V. 16. *Terraque prospectat Phœbi quæ viderat ora.*] Vitiosissimus locus. Auget suspitionem Gemblacensis, in quo est, *qui*, non *quæ*. Nimirum refert ad ipsum locum occasus. Meo periculo lege: *Tergaque prospectat Phœbi, qui viderat ora.* Orizon occiduus, qui Phœbi surgentis ora viderat, eiusdem occidentis terga prospectat. Clara lectio. & Tanquam dicat orientis Solis ora videri, occidentis terga. in Sphæra Mundi dixerat, *Hinc vbi ab occasu nostros Sol aspicit ortus*, vt occidens aspiciat nostros ortus.

V. 17. *Terrasque per orbem.*] Sequentia postulant *terræque*. Surripit diem per terræ orbem & tumorem.

V. 23. *Quæ vocat & condit Phœbum recipitque, refertque.*] Itane Manili, occasus refert Phœbum? quid reliquisti Horoscopo, quem ais, vt verum est, referre Phœbum? Aliud agebat noster, quum hæc caneret. Hæc non probantur nobis.

V. 24. *Tali sub lege notandæ Templorum tibi sunt vires.*] Nos quoque τῆ δωδεκατόπου, hoc est, octo toporum cum quatuor cardinibus diagramma in gratiam tironum infra subiecimus, ne non illorum studiis consuluisse videamur.

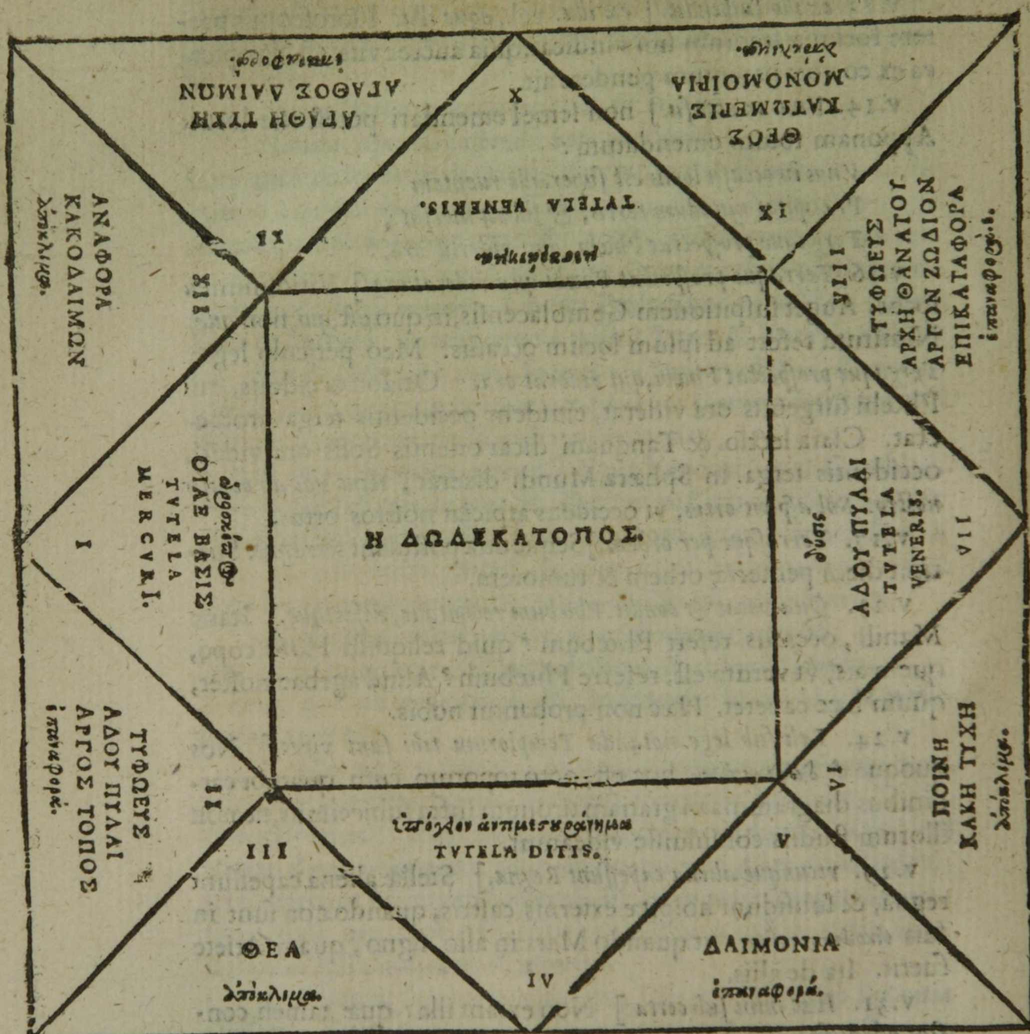
V. 29. *vtcunque aliena capessunt Regna.*] Stellæ aliena capessunt regna, & subsidunt hospitæ externis castris, quando non sunt in suis οἰκοδεσποτείαις: vt quando Mars in alio signo, quam Ariete fuerit. Ita de aliis.

V. 31. *Hæc mihi sub certa.*] Non extant illa: quæ tamen constat edidisse.

V. 32. *Nunc satis est cæli partes titulosque notasse.*] Tituli locorum sunt, decimæ domus τύχη: vndecimæ ἀγαθὸς δαίμων: duodecimæ κακὸς δαίμων. Ita de aliis. Hoc enim vocat titulum: vt quum ait:

Huic parti Dea nomen erit Romana per ora.
Græcia voce sua titulum designat eundem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.33. *Effectusque loci.*] Effectus, vt quum gloriam, & honores in medio cælo ponit: patrimonia & thesauros in imo: mores & institutionem in horoscopo: epulas, conuiuia, otia in occasu. Nam hæc decreta eorum locorum ipsemet in quo de illis tractat, effectus vocat: vt quum de imo cælo loquitur:

Effectu minor in specie, sed maior in vsu.

Funda-

Fundamenta tenet rerum, ſenſuſque gubernat. Paulo ante:
Hæc loca præcipuas vires, ſummoſque per artem,
Fatorum effectus referunt. — Quos effectus Manilius, vulgus Aſtrologorum ſignificationes vocat.

Ibid. *Deoſque.*] Nam quidam eorum, puta quatuor cardines, ſunt tutela Deorum, vt Horoſcopus Mercurij: medium cælum Veneris: imum Saturni: occaſus Ditis. Non enim, quum Saturnus præficitur imo cælo, ita intelligendum, quaſi οἰκοδεσπότης ſit, quod perperam putauit vir illuſtris, Phœnix ſæculi ſui, Picus Mirandula, ſed tanquam numen tutelare.

Pag. 59. v. 1. *Qui parti nomen poſuit, qui condidit arcem.*] Lege:
Quoi parti nomen poſuit, qui condidit artem, Octo topos. —
vocatur hæc πραγματεία ὀκτάτοπος, vt XII locorum δωδεκάτοπος. Mirum vero ὀκτάτοπον tantum dici, quæ omnino δωδεκάτοπος ſit. Nam octatopon plane deſignat verſiculus:
Græcia voce ſua titulum deſignat eundem.
Atqui & cardines quoque ipſos adiunxit. Eſt ergo δωδεκάτοπος. Sed non caret ratione. Nam cardines per ſe conſiderantur, octo topi autem ſunt ad quatuor cardines κατὰ π, quatenus cardinibus bini topi attribuuntur, quorum antecedens eſt ἀπόκλιμα, ſequens ἐπαναφορά. Puta, nonus locus eſt ἀπόκλιμα decimi, vndecimus ἐπαναφορά. Non immerito igitur doctrina quatuor cardinum antecedit doctrinam octo toporum: quod octo topi ſint ſequela quatuor cardinum, bini nempe ſingulis attributi.

Ibid. *Qui parti.*] Vetus ſcriptura decepit ſemper librarios in hoc auctore *Qui* pro *Quoi.* Creberrimum hoc.

v. 2. *Octo tropos.*] Puer emendauerit *Octo topos.* Nam τόποι ſunt, quos tractat. At bonus Bonincontrius agnoſcit modos. Quis de fæce horum Genethliacorum, quorum maxima pars omniũ bonarum literarum & imperita & hoſtis eſt, non rideat, ſi duodecim domos quis vocaret duodecim modos? Dignus flagro eſſet, qui ita loqueretur. Sed δωδεκάτροπος etiam pro δωδεκάτοπος imperiti librarij ſcripſerant apud Demophilum, qui tamen tractat δωδεκατόπους. Quantum eſt imperitorum, & barbarorum, qui docere volunt, quod ipſi non intelligunt?

v. 3. *per quos Stellæ diuerſa volantes.*] Scribe *volentes.* Diuerſa volare qui Latine ſcit neque vſurpabit, neque probabit. Contra eleganter dictum ſtellæ diuerſa volentes, & decernentes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

IOSEPHI SCALIGERI IVL. CÆS. F.

CASTIGATIONES ET NOTÆ IN SECVNDVM ISAGOGICVM M. MANILI.

HIC liber tanquam reliquum de ratiuncula alterum membrum inſtitutionis abſoluit. Nam τῶν δωδεκατόπων reliquias in principio abſoluit: poſt quam πραγματείαν ad ephodum horoſcopi inueniendi ſe confert. Ordò enim poſtulat vt poſt rationem τῶν δωδικατόπων explicatam, eius inueſtigandi modum doceat.

v.17. *veſtros extendere fines.*] Gemblacenſis:

——— veſtros extendere fines
Conor & indignos in carmine ducere cantus.

Bonincontrius:

En conor ad indignos. Sed Gemblacenſis retinet vera veſtigia elegantis lectionis. Legendum enim proculdubio:

——— veſtros extendere fines
Conor & inriguos in carmina ducere cantus.

Metaphora a fontibus, & riuis, quos ſpecu & incili per arua deducunt. Inriguos ſemper illos veteres ſcripſiſſe ſciunt antiquorum Codicum periti. Inriguos cantus dixit, vt Cor. Seuerus *Carmine inriguo.* Quid verius poteſt dici? Scribimus hæc doctis & veris Criticis, quos ſtatim veritatis lumen afflabit.

v.18. *inriguos.*] Ita ſcribebant, vt ſciunt & mediocriter docti. Gloſſa-

Glossarium: *Endoribuum*, ἔνειθρον, κατάειθρον. Lege: *Endoriguum* ἔνρειθρον, κατάῤῥεθρον.

v.20. *Fulminis & flammas partusque.*] *Fulminis flammas partusq.* ἓν διὰ δυοῖν, familiarissimum schema Manilio, hoc est, partus sepultos in matre Semele fulminis flammis: vel gigãtes partus Terræ in Terra matre sepultos. Sed melius de Semele intellexero.

v.21. *Priamumque ferentem.*] Priamum ex Achillis tentorio cadauer Hectoris referentem.

v.27. *Non-annosa canam.*] Post XIX annum belli Messeniaci excisa fuit a Spartanis Messana. Propterea annosum bellum vocat. Tyrtæus :

ἄμφω τῷ δ᾽ ἐμάχοντ᾽ ἐννεακαίδεκ᾽ ἔτη
νωλεμέως αἰεὶ ταλασίφρονα θυμὸν ἔχοντες
αἰχμηταὶ πατέρων ἡμετέρων πατέρες.
εἰκοστῷ δ᾽ οἱ μὲν κατὰ πίονα ἔργα λιπόντες
φεῦγον Ἰθωμαίων ἐκ μεγάλων ὀρέων.

De Messanensibus Peloponnesi, non Siciliæ loqui, vt putat bonus Bonincontrius, operam lusero, si demonstrare velim, quum de eo nemo dubitet.

v.28. *ereptaque fulmine flammis Mœnia Thebarum.*] Fulminato Capaneo vindicata est Thebanorum vrbs a flammis, quas ille minabatur Thebis. Inepta est scriptura Gemblacensis, & textus Bonincontrij: ——— *ereptaque flumina flammis.* quæ quidem Bonincontrius interpretatur de Lerna palude ab Hercule flammis exsiccata.

v.29. *& victam, quæ vicerat, vrbem.*] καδμεία νίκη. Propertius de eadem re : ——— *& semper prœlia clade pari.* valde ridiculus est hic Bonincontrius.

Pag.60. v.1. *Immissumque fretum terris, iter æquoris vndis.*] τὴν γῆν πλώϊμον, καὶ τὴν θάλασσαν πεζόπημον. Nam in Atho perforato immisit fretum: fretum autem Hellesponticum ponte iunxit.

v.3. *Quam si tacta loquar.*] *Tacta* vocat res protritas, historias ab omnibus decantatas, quales iam recensuit. Horatius vocat publicam materiam. Origo, inquit, Romanæ gentis maiore otio, quam res vulgatæ, canenda, a me in aliud tempus differtur.

v.11. *ignotaque nomina rerum.*] ξενόφωνα multa in hac arte.

v.14. *quod nosse nimis.*] ex Gemblacensi totus locus ita distinguendus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

—— quæ nosse nimis. quid? dicere, quantum est?
Carmine quid proprio? pedibus quid iungere certis?

Multum variant a vulgatis: & quidem longe elegantius.

v. 18. *Troiamque cadentem.*] Gemblac. *—Troiaque cadentes.*

v. 21. *Et si qua externa.*] Est παραίτησις τῆς τῶν ὀνομάτων ξενοφωνίας. Excusat nouitatem verborum. Sic Lucretius de patrij sermonis egestate conqueritur.

v. 22. *non omnia flecti.*] Non omnia peregrina verba flexum Romani idiomatis admittunt.

v. 25. *monstrata ministret Et det.*] Melius Gemblacensis: *monstrata ministrat Et dat ——*

Pag. 61. v. 1. *Mutua in alterutrum.*] In alterutrum ἀμφοτερίζει. Nam de duobus tantum dicitur. At hic de quatuor elementis. Gemblacensis, *in alternum*, id est, ἐναλλάξ, vt in vanum, μάτην.

Ibid. *Mutua in alternum.*] συζυγίαι τῶν στοιχείων.

v. 7. *Quæ summas operum partes.*] Opera Græci vocant πράξεις. Vnde ζώδια δίπρακτα, μονόπρακτα veteribus Astrologis. Ea Manilius vocat Athla. quod nomen apud alium artis magistrum non inuenies. Nam eius neque Ptolemæus, neque alij, Firmicus, Arabes, recentiores meminerunt. Sed ne doctis quidem suboluit de istis Athlis Manilianis. Nam πράξεων Græcis tantum, Latinis recentioribus Magisteriorum nomine nota sunt: quod ab Arabibus acceperunt. Athla Manilius vocat, quæ aliter ἐπιτηδεύματα. Latinis Studia, artes. Vulgo professiones in idiotismo dicimus. Sallustius pluribus circumscripsit: *Quæ homines arant, nauigant, ædificant.* Horum Athlorum peculiare thema editurus est nunc Manilius: cuius Horoscopus est Sors Fortunæ: de quo suo loco. Res hactenus etiam doctissimis ignota.

v. 9. *Quæ quasi per mediam Mundi præcordia partem.*] Præcordia Mundi Zodiacum vocat: vt in Sphæra Mundi: *— impensius ipsa*
Scire iuuat magni penitus præcordia Mundi.

v. 11. *Euincant Stellas.*] Quia nempe eueniat ἢ τοὺς ἀστέρας ὑπὸ τῶν ζωδίων, & vicissim τὰ ζώδια ὑπὸ τῶν ἀστέρων καθυπερτερεῖσθαι.

v. 12. *His regnum natura dedit.*] Gemblacensis, *His regimen.* Ita etiam Bonincontrius.

v. 13. *sanxitque per omnia.*] Ita hæc legenda sunt.
——— sanxitque per omnia, summam
Vndique vti fati ratio traheretur in vnam.

Nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Nam Gemblacensis etiam habebat *vndique vti fati.* In vnam summam, id est in δωδεκάτοπον τοῦ κλήρου τῆς τύχης. Quod sequentia declarant. omnium ἐπιτηδευμάτων rationem in vnam summam τῆς δωδεκατόπου coniecit.

v. 15. *Nam quodcunque genus rerum.*] Non erat alius interpres quærendus. Ipse his tribus versiculis rem summam complexus est. Docet enim, quid sit ἆθλον: & quid eius appellatione contineatur: vt melius doceri non potuerit.

v. 17. *Humana in vita poterant contingere sortem.*] Gemblacensis *sorte. Humana sorte*, id est humanitus.

v. 18. *Complexa est in tot partes.*] Gemblacensis: *Complexa est tot & in partes, quot est astra vocarant.* Sed legendum:

Complexa est: tot & in partes, quot & astra notarat.

Nam vocandi verbum nullum locum hic habere potest.

v. 19. *Res posuit.*] Totus locus contaminatus est. Ita lege:

Nam quodcunque genus rerum, quodcunque laborum,
Quæque opera atque artes, quicunque per omnia casus
Humana in vita poterant contingere sorte,
Complexa est: tot & in partes, quot & astra notarat,
Res posuit, certasque vices.

Ibid. *sua nomina cuique.*] Lege *momina*, quæ in Sphæra mundi vocat pondera. ——— *signorum pondera vires.* Nam ridiculum esset nominare ea, quibus iam nomina sunt. Ni cui tamen videtur retinendum *nomina*, poterit similitudine loci, qui sequitur: ——— *nomenque genusque.* Quanquam alia ratio est.

v. 21. *pars semper vt idem.*] Scribe ——— *pars semper vt eidem Confinis parti vicinis staret in aruis*, auctore Gemblacensi. Elegans metaphora ab agris vicinalibus. Hic sensus est: vt pars eidem parti confinis hæreret, vt aruus ager confini suo agro vicinus est.

v. 23. *Horum operum partes.*] *Horum operum sortes.* Gemblac.

Ibid. *Horum operum sortes ad singula signa locauit.*] διαίρεσις γενεθλιαλογικῆς θεωρίας. In hominis genitura duo præcipua considerantur: τὰ σωματικὰ, καὶ τὰ ἐπίκτητα. Quum dico σωματικὰ, etiam τὰ ψυχικὰ complector. Et, vt melius mentem Manilij aperiam duo themata hominis præcipua instituit: alterum genituræ, alterum actionum. In genitura τὰ σύμφυτα, hoc est, τὰ ψυχικὰ, καὶ τὰ σωματικὰ continentur: in actionibus τὰ ἐπίκτητα. In Genitura primus locus datur Horoscopo: in actionibus Sorti Fortunæ; qui

est veluti

eſt veluti actionum quidam Horoſcopus. Hæc ita clara ſunt, vt aliis demonſtrationibus munienda non ſint: in qua tamen re admodum pueriliter lapſus eſt Phœnix, delitiæ Muſarum, atque alumnus Philoſophiæ Picus Mirandula. Is putat ea, quæ Manilius mox expoſiturus eſt de themate actionum, ad thema geniture referenda eſſe: neque aliud præter thema γενέσεως proponi à Manilio. Atqui longe differunt iſta, vt dixi, tam mehercule, quam Horoſcopus & Sors Fortunæ. Nam Bonincontrio ſemper ignoſcimus ſi ei nihil horum ſuboluerit, quum ante nos nullus Mathematicus, ne glorioſuli quidem inter illos, quid eſſent Athla, ſciuerint quod dicimus inuiti: non quod tanti res ſit: ſed propter contemptores bonarum literarum, qui eas Grammaticam vocant.

v. 24. *Non vt in æterna cæli.*] Non ſemper ſors Fortunæ omnium geniturarum eidem parti hæret. Non ſemper a ſimili parte deducitur. Quia enim a Sole interdiu, a Luna noctu deducitur: illa autem duo ſidera non ſemper in omni genitura eundem locum obtinent, ita neque Sors Fortunæ in omni genitura eundem locum obtinebit.

v. 28. *Atque aliis alio.*] Atque aliis naſcentibus ab alio ſigno Sors Fortunæ deduceretur, aliis ab alio. Sed Gemblacenſis habet *alius*. Puto eſſe veſtigium emendationis noſtræ prioris, *alias*.

v. 30. *Nec tamen incerto.*] Ita tamen ne confunderet omnia: tum ordinem ſeruauit, ita tamen ne confuſionem admitteret. Quod enim geniturarum Horoſcopi, tot Sortes Fortunæ. Noua Sorte Fortunæ & nouæ quoque actiones exoriuntur. Sortem enim Fortunæ tanquam ducem ſequuntur. Nam, vti diximus, in genitura τὰ ἐντὸς, in Athlis autem τὰ ἐκτὸς conſiderantur. Atque horum vtique Horoſcopus dominus eſt, illorum Sors Fortunæ. Aliter Hermes ἐν καρπῷ. Nam τὰ σωματικὰ τῷ ὡροσκόπῳ, τὰ ἐπίκτητα τῷ κλήρῳ τύχης, τὰ ψυχικὰ τῇ σελήνῃ, τὰς πράξεις τῷ μεσουρανήματι ſubiicit. Vt quum hæc ſint quatuor in naſcente conſideranda, tot etiam noua themata inſtituēda ſint: primum τῶν σωματικῶν, alterum τῶν ἐπικτήτων, tertium, τῶν ψυχικῶν, quartum τῶν πράξεων. Atque vt Horoſcopus τῶν σωματικῶν dux eſt, ita τῶν ἐπικτήτων ὁ κλῆρος τύχης, τῶν ψυχικῶν ἡ σελήνη, τῶν πράξεων τὸ μεσουράνημα.

Pag. 62. v. 3. *In quibus omnis erit natura & condita ſumma.*] Repone ex Gemblacenſi:

In quibus

In quibus omnis erit Fortunæ condita summa.

v. 4. *Vt quum iam ſtellæ.*] Locus deploratiſſimus. Gemblacen. *vt ſit quum ſtellæ.* Præit viam toti loco reſtituendo, qui peſſime acceptus erat:

Has autem facies rerum per ſigna locatas,
In quibus omnis erit Fortunæ condita ſumma,
(Vt ſit) quum ſtellæ ſeptem læduntve, iuuantve,
Cardinibusve mouet diuina potentia Mundi:
Sic felix aut triſte venit per ſingula fatum:
Talis & illius ſors eſt ſperanda negotij.

Quum has facies rerum per ſigna locatas, id eſt, τὴν δωδεκάτοπον Sortis Fortunæ ſeptem ſtellæ, vt fit, lædunt aut iuuant, aut varia potentia cardinum mundi mouet, pro vt, inquam, læduntur aut iuuantur a ſtellarum ſuffragiis, aut factionibus, perinde erit felix aut triſte fatum: perinde quoque erit aliter atque aliter tale negotium. Obſcuriſſimus erat locus, & quem olim non capiebamus bonorum codicum ope deſtituti. Bene illi conſultum eſt nunc.

Ibid. *quum ſtellæ ſeptem lædvntve iuuantve.*] Non omnibus obuium, quid velit Manilius. Conſtituto Themate Sortis Fortunæ, perinde ſeptem ſtellarum Sortes ducebantur, vt Sors Fortunæ in genitura. Sors Saturni dicebatur νέμεσις, Iouis νίκη, Martis τόλμα, Solis ἀγαθοδαίμων, Veneris ἔρως, Mercurij ἀνάγκη, Lunæ ἀγαθὴ τύχη. De quibus omnibus egerat in libro ſuo illi rei dicato Triſmegiſtus, cui libro nomen fecerat πανάρετος. Prout igitur bonum locum maleficæ ſtellæ ſors, aut malum beneuolæ contigerit, ita erit fatum felix, aut triſte, ita erit ſors illius negotij ſperanda. Quomodo autem Sortes ſeptem errantium ducendæ ſint, docerem niſi ſuperuacuum exiſtimarem.

οἱ ἑπτὰ κλῆροι ἐν τῇ πανα-ρέτῳ Τρισμεγίστου.

♄	νέμεσις
♃	νίκη
♂	τόλμα
☉	ἀγαθοδαίμων
♀	ἔρως
☿	ἀνάγκη
☽	ἀγαθὴ τύχη.

v. 5. *diuina potentia Mundi.*] videtur Manilius ſcripſiſſe *diuiſa potentia.*

v. 6. *Sic felix aut triſte.*] vel, *Si felix.* Vtrunque bene. Malim, *Si felix.*

v. 10. *vt pateat poſitura operum.*] Poſitura, θέμα ad verbum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 11. *Fortunæ Sors prima data est.*] In Gemblacensi hic appositus erat in margine titulus: FORTVNÆ LOCVS. Est autem ὁ κλῆρος τύχης vicem Horoscopi in positura operum.

v. 13. *Fundamenta domus.*] τὰ θεμέλια καὶ ἔγγαια, opes. Ptolem. Paulus Alexand.

Ibid. *domuique hærentia cuncta.*] ἐνδομένια. Paulus Alexandrinus. Male, meo iudicio, codex Gemblacensis:

——— *dominoque hærentia canta*; Monui, quod qui pruritu correctionum tentantur, possent hanc lectionem admittere, & inuita Minerua interpretari.

v. 14. *qui sit consensus in aruis.*] Legebamus olim *contentus*, non male. Bene enim nobis suspectus fuit locus de vitio. Sed melius Gemblacensis: *qui sit concessus.* Eandem lectionem habet alter manuscriptus.

Ibid. *qui sit concessus in aruis.*] Ad verbum τὰ ἔγγαια. Paul. Alex.

v. 18. *Quaque peregrinas.*] Gemblacensis: *Quæque peregrinas.* Neutrum bene. optime olim emendauimus:

Quodque peregrinas inter versantibus vrbes

Accidere assueuit. — Hæc secunda sedes est militiæ, & peregrinationis. Sententia etiam puero perspicua.

v. 19. *titulo comprehenditur vno.*] Duæ res vno titulo, militia, & omnis peregrinatio. Vide quam stolide facerem, si alterum membrum de militia acciperem. Quam ineptum genus loquendi, Militia accipere assueuit versantibus inter vrbes. Omnem stultitiam vinceret, militiam versari inter vrbes. Tantum abest, vt potius militiam vrbanam sequenti loco ponat. Vides absurditatem. Quicquid igitur obuenit nobis tam militiæ, quam inter peregrinas vrbes versantibus, hoc omne comprehenditur vno hoc loco: quæ est secunda sedes thematis Sortis Fortunæ,

v. 20 *Tertia ad vrbanos.*] Titulus in Gemblacensi: MILITIA TOGATA.

v. 22. *fideique tenet parentia vincla.*] Fidei vincla. τὰ νόμιμα τῆς πρεσβείας in legibus Atticis, quæ fidei nomine comprehenduntur. Terentius:

Thais patri se commendauit. in clientelam & fidem

Nobis dedit se. ——— vincla iure Romano dixit, de necessitudine inter clientes & patronos. Posteriores Græci voce Romana hoc ius πατρωνείαν vocant, in quibus Paulus Alexand.

v.25. *quum mundus consonet.*] Scribe *consonat.* quandocunque fauent astra. familiare Manilio. Infra:

——— *vtcunque regunt dominantia sidera* —

Item: ——— *mouent vt mundum sidera cunque.*

v.28. *Rostrisque loquentem Impositum.*] Si mendo locus vacat, *loquentem* noue dixerit, pro oratore, τὸ δημηγόρον. ῥήτωρ ad verbum est Loquens, Locutor. Et in Teutonismo Germanico ita vocatur. Sed videtur exulceratus locus. Gemblacensis suspicionem auget. Ita enim habet:— *rostroque loquentis Imposita.* Nunquam probaui *loquentem Impositum rostris.* Sed proba est sententia ex vestigiis Gemblacensis:

Pendentemque reum lingua, rostrisque loquentem
In posita, & populo nudantem condita iura.

Patronum orantem, & eius lingua pendentem reum, atque adeo Tribunum plebis aut alium quempiam ὀχλοκόπον e Rostris perorantem in iura posita, & vetus ius ac iam conditum ac receptum populo explicantem, puta Ciceronem agrarias leges propositas antiquantem, & veteres explicantem. Opponit posita iura conditis, id est, promulgatam legem receptæ. In secunda Institutione:

His etiam legum tabulas, & condita iura Nouerit. —

v.29. *In posita.*] *Posita iura*, leges trinundino promulgatas. Infra plane idem extulit:

Quicquid propositas inter facundia leges Efficit.———

Ibid. *condita iura.*] Leges antiquas. Locus erat intricatissimus.

v.30. *Atque expensa.*] *Expensa*, examinata. Ausonius:

Quas modo solicitis nequeas expendere nugis.

v.31. *Quum iudex vero.*] Scribe ex Gembl. *Quum iudex veri.* Quum, inquit, iudex veri ad verum tuendum nullum aliud externum auxilium aduocat, præter ipsum verum. Nam veritas ipsa satis est per se ad se ipsam defendendam.

Pag.63. v.1. *Atque vtcunque gerunt.*] Manifesto legendum, *Atque vtcunque regunt* —

Ibid. *dominantia sidera, manant.*] Gemblacensis optime: *dominantia sidera, parent.* Non opus habet doctore. Ineptissime hæc reformauit Bonincontrius:

Atque vtcunque manent dominantia sidera, ducunt.

v.3. *Et socios tenet & comites atque hospitium vna.*] Non probo lectionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

lectionem Gemblacensis: *Et socios tenet & comitantes hospitis vna.* Vulgatæ accedimus.

v. 5. *In sexta dives.*] Bonincontrius stolide interpolauit, *In sexta seruum.*

v. 13. *nonus locus occupat omnem Fatorum seriem.*] Scribe, *Natorum seriem.* Ait enim eo τὴν παιδοτροφίαν omnem, καὶ ἀνατροφὴν contineri.

v. 15. *Omniaque intrantum.*] Qui nascuntur, non intrant, sed prodeunt in lucem. Vnde γένεσις ab Astrologis dicitur ἐκτροπὴ, id est, exitus: vt etiam vertunt Arabes. Ineptum ergo *intrantum*, quod proculdubio falsum. Manilius enim scripsit *Infantum.*

Ibid. *Omniaque infantum mixta nutritia turba.*] Omnia nutritia mixta infantum turba. Continet enim τεκνοτροφίαν, καὶ τὰ θρεπτήρια. Nam τὰ τροφεῖα, ἤτοι θρεπτήρια dicuntur nutritia. Alibi:

Et precium cælo sua per nutritia ferre.

Sed proculdubio hic per nutritia intelligitur ἀνατροφὴ, παιδοτροφία, non τὰ θρεπτήρια. Igitur, inquit, continetur educatio liberorum simul cum infantibus ipsis.

v. 17. *In quo seruorum mores & qualibet omnis.*] Atqui de seruis in officio continendis postea dicit. Bis ergo idem dixisset. Ne igitur ταυτολογεῖν auctorem nostrum putemus, consulamus Gemblacensem. In eo ita scriptum fuit:

In quo sortium rumores æqualibus omnis.

Textus Bonincontrij:

In quo sortitur mores & qualibet omnis.

In vtroque aliter atque aliter extant vestigia veri. Scripsit Manil.

In quo sortimur mores, & qualibus omnis.
Formetur domus exemplis. ———

v. 23. *Nunc oppressa mouent.*] Vitiosam interpunctionem restituo:

Quaque valetudo veniat nunc libera morbis,
Nunc oppressa, mouent vt mundum sidera cunque.

Ibid. *mouent vt mundum sidera cunque.*] Paulo ante:

Sidera vt inclinant vires, & templa gubernant.

Ter aut quater in hoc tractatu habes similem clausulam.

v. 24. *Non alias sedes.*] vestigia priscæ scripturæ, *Non aliast sedes.* —vt supra: *quæ condita partest.* Ergo: *Non alia est sedes, tempusve genusve medendi Quæ sibi deposcat.*

Ibid.

Ibid. *Non alia est sedes.*] ὁ ἐπιλογισμὸς τῶν πρακτέων in ea est. Vulgo Electionem vocant. cuius πραγματείας prope ad insaniam studiosi sunt Arabes.

v.31. *nutus blanditur in omnes.*] Melius Gemblacensis:

— nutus blanditus in omnes.

Pag.64. v.1. *Seu Cererem plenam, vicentemque horrea messem.*] Mendosum tinniunt. Gemblacensis, & alter manuscriptus:

Seu Cererem plena vincentem credita messe. Ita repone.

v.6. *quum pandere rerum.*] *Quum pandere earum*: scilicet Stellarum. Sed vtinam compararent ea.

v.7. *Incipiam effectus.*] *Pandere incipiam* ἀρχαΐζει, id est pandam. Catullus:

——— quem tu diligere inciperes. id est, diligeres. Infra:

Et ne forte vagus Fortunæ quærere sedem Incipias. —

id est, quæras.

v.9. *Et quoniam toto digestos.*] Ita interpunges:

Et quoniam toto digestos orbe labores
Nominaque in numerum, viresque exegimus omnes
(Athla vocant Græci) quæ cuncta negotia rerum
In genera & partes bis sex diuisa cohærent:
Nunc quibus ascendant signis quandoque canendum est.

Ibid. *toto digestos orbe.*] *Orbe*, Circulo Zodiaci: cuius diuisione fiunt XII. domicilia. Hactenus ἆθλα τῆς δωδεκατόπου. Primus igitur locus est κλῆρος τύχης, & continet in se κτητικὴν, καὶ γεωργικὴν, καὶ οἰκοδομικήν. Dupliciter ἡ τύχη consideratur. Aut enim circa animum, & vocatur cum adiectione τύχη ἀξιωματική. aut circa corpus, & dicitur κτητική. de qua nunc agimus. Nam alteram, hoc est, τὴν ἀξιωματικήν, ponit octauo loco. Secundus locus τὴν ἀποδημητικὴν, καὶ τὰς στρατείας, καὶ τὰς ξενιτείας. Tertius τὴν πολιτικὴν, καὶ τὰς προστασίας. Quartus τὴν δικανικὴν, καὶ τὴν νομοθετικὴν, καὶ τὴν δημηγορικήν. Quintus, συμβίωσιν γαμικὴν, καὶ συνεπιπλοκὰς, καὶ συναρμογὰς φίλας, καὶ τὰς συγγενείας, καὶ τὰς προξενίας. Sextus τὴν πειστικὴν, καὶ τὴν χρηματιστικήν. Septimus τὰ τοῦ βίου ἐπισφαλῆ καὶ ἐπικίνδυνα. Octauus, τὴν ἀξιωματικήν, καὶ τὴν δημαρχίαν. Nonus τὴν ἀνατριβήν, καὶ τὴν τεκνοτροφίαν, καὶ τὴν παιδαγωγικήν. Decimus τὴν βιωτικὴν, καὶ τὴν οἰκοδεσποτικήν. Vndecimus τὴν διαιτικήν, καὶ τὰ ὑμεναιὰ παραγγέλματα. Duodecimus τὰς δίχας.

v.10. *Nominaque in numerum.*] Malim *Momina*. Sæpe hæc duo

 coniungit

coniungit, nomina & vires. Sed quidam dicent excuſari poſſe. Maneat ergo ſecurum in ſede ſua.

v. 11. *Athla vocant Grai.*] Quot Herculis Athla, tot vitæ humanæ attribuunt. Sunt autem omnia, quæcunque homines facere, aut pati poſſunt. Apud vnicum Manilium rei huius memoria ſeruata. ne miremur hactenus ignoratam fuiſſe.

v. 13. *Nunc quibus aſcendant ſignis quandoque canendum eſt.*] *Quibus quandoque, Quod quandoque* Manilianum. Infra:

Quod quandoque vadis emiſſum redditur orbi. De quo genere loquendi ſupra monuimus.

v. 14. *Perpetuas neque enim ſedes.*] Satis ſupra idem inculcarat:

Non vt in æterna cæli ſtatione manerent.

v. 15. *ſed tempora mutant.*] Scribe, *ſed tempore mutant.* Iam dixit in illis: —*ſed tempore ſedes Naſcentum acciperent varias.*—

v. 17. *Incolumis tamen vt maneat.*] Sufficiebat, quod dixerat ſupra:

Nec tamen incerto confunderet omnia motu.

Quanuis, inquit, ambulatoria ſunt καὶ μεταβατικά, tamen ſaluo ordine variant. Sequuntur enim ducem κλῆρον τύχης, qui, vt toties diximus, alter Horoſcopus eſt.

v. 18. *ne falſa varia.*] Scribo, *ne falſa variet.*

v. 19. *Si ſua quenque voles reuocare ad fata laborem.*] Vt extremo priore libro, inuento Horoſcopo, τὸ δωδεκάτοπον inſtituere docuit: ſic in hoc, inuento loco Fortunæ, quomodo XII Athla collocanda ſint, & quid quæque ſedes, ſiue domicilium cuiuſque Athli ſignificet, indicabit. Vnde conſtare poteſt quam falſi ſint duo illuſtres viri, Picus Mirandula, & Iohannes de Rojas Hiſpanus, quibus hæc Athla Maniliana nihil aliud eſſe videntur, quam Thema genituræ, ſiue ὁ δωδεκάτοπος τῆς γενέσεως, quæ longe inter ſe differunt: quum prima ſedes τοῦ δωδεκατόπου γενεθλιακῆς ſit Horoſcopus. prima ſedes autem τοῦ δωδεκατόπου τῶν ἄθλων ſit κλῆρος τύχης: qui eſt alter Horoſcopus Athlorum. Quia igitur omnes docti, vt video, ignoratione Athlorum, rei antiquiſſimæ, hunc locum Manilij non aſſequuntur, nos quemadmodum primi doctrinam Athlorum ab obliuione vindicauimus, ita eius δωδεκάτοπον infra ſubiecimus cum Dodecatopo genituræ, vt lectores manifeſtum vtriuſque rei diſcrimen animaduertere poſſint. Inſcitiam Bonincontrij, qui hic putat de thematæ genituræ agi,

excuſat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

excuſat error illorum duorum ſummorum virorum, de quibus iam mentio a nobis facta.

v.21. *Quæ primo pars eſt numeroſis dicta ſub Athlis.* Paruo diſcrimine legendum:

Quæ primo pars eſt numero ſic dicta ſub Athlis.

Quæ, inquit, pars ita cognominata, nempe PARS FORTVNÆ, vel, quod idem eſt, SORS FORTVNÆ eſt primo numero ſub Athlorum Dodecatopo.

Ibid. *Quæ primo pars eſt numero ſic dicta ſub Athlis.*] Primo igitur inueſtigandus κλῆρος τύχης: quo inuento, cætera diſponenda, vt in themate genituræ fit. Ex his videmus, tempore Manilij maiorem rationem fuiſſe τοῦ δωδεκατόπου τῶν ἄθλων, quam τοῦ δωδεκατόπου τῆς γενέσεως: & quidem thema genituræ ad Sortem Fortunæ indagandam, thema autem Sortis Fortunæ ad apoteleſmata inſtitui ſolitum. Quod accurate notandum.

v.23. *Cætera prædicto.*] Aperte iubet τὴν τῶν ἄθλων δωδεκάτοπον a Sorte Fortunæ numerare, ac nouum Thema inſtituere. Neque profecto aliter ſenſit Ptolemæus in iſtis: τὰ μὲν τῆς κτήσεως, ὁποῖά τινα ἔσται, ληπτέον ἀπὸ τοῦ καλουμένου κλήρου τύχης. Nam ſane prima ſedes, quæ eſt κλῆρος τύχης, apud Manilium continet fundamenta domus, domuique hærentia cuncta. His enim τὰ τῆς κτήσεως, quæ proponit Ptolemæus, intelliguntur. Ideo vocatur σεληνιακὸς ὡροσκόπος. Quare ſine dubio Ptolemæus κλῆρον τύχης accipit pro horoſcopo noui thematis.

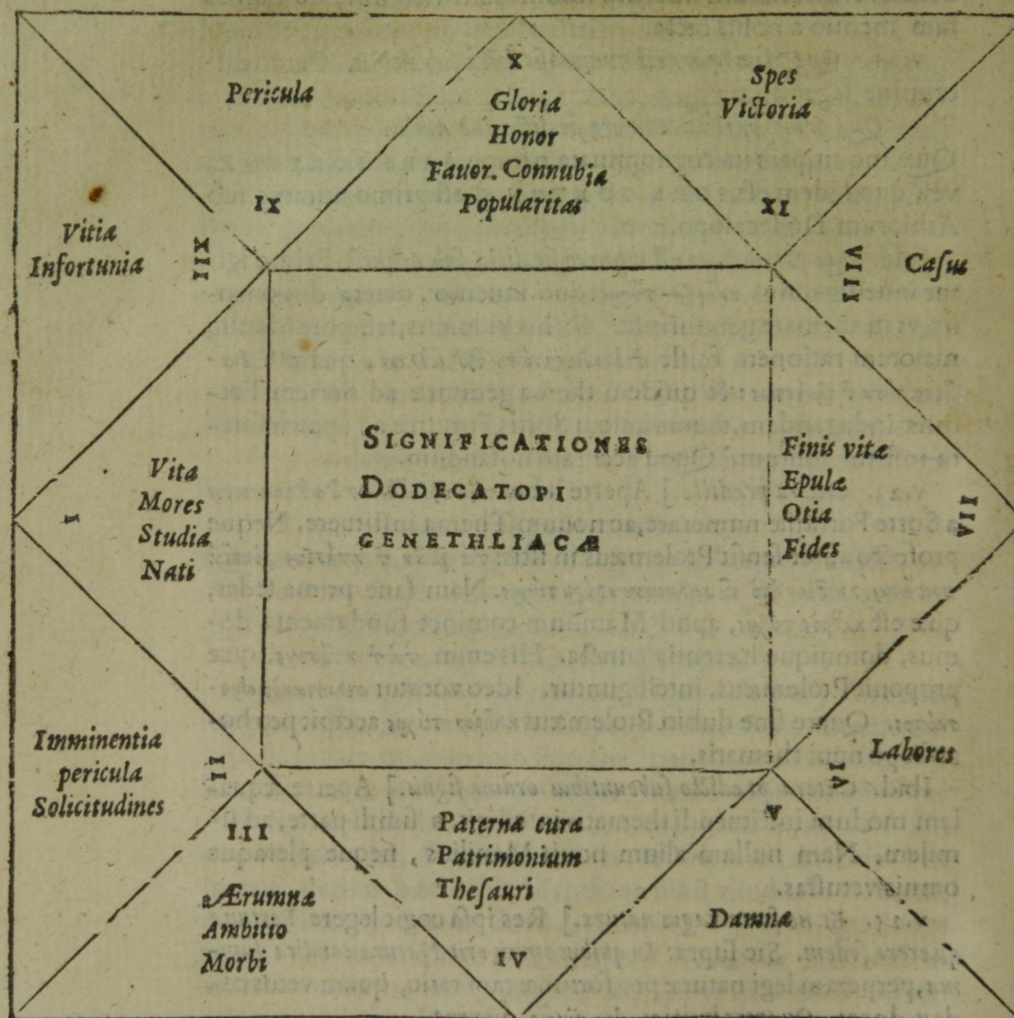
Ibid. *Cætera prædicto ſubeuntibus ordine ſignis.*] Aperte æqualem modum inſtituendi thematis intelligit, a ſimili parte, ad ſimilem. Nam nullam alium nouit Manilius, neque pleraque omnis vetuſtas.

v.25. *Et ne forte vagus naturæ.*] Res ipſa cogit legere *Fortunæ quærere ſedem.* Sic ſupra: *In quibus omnis erit Naturæ condita ſumma*, perperam legi naturæ pro fortunæ tam ratio, quam vetus codex docet. *Quærere incipias*, ἀρχαϊκῶς, quæras.

v. 26. *duplicem certa ratione capeſſe.*] Duplex κλῆρος τύχης, ἡμερινὸς καὶ νυκτερινός. quod & ex verbis Petoſiridis & Necepſo, quæ infra producemus, patebit.

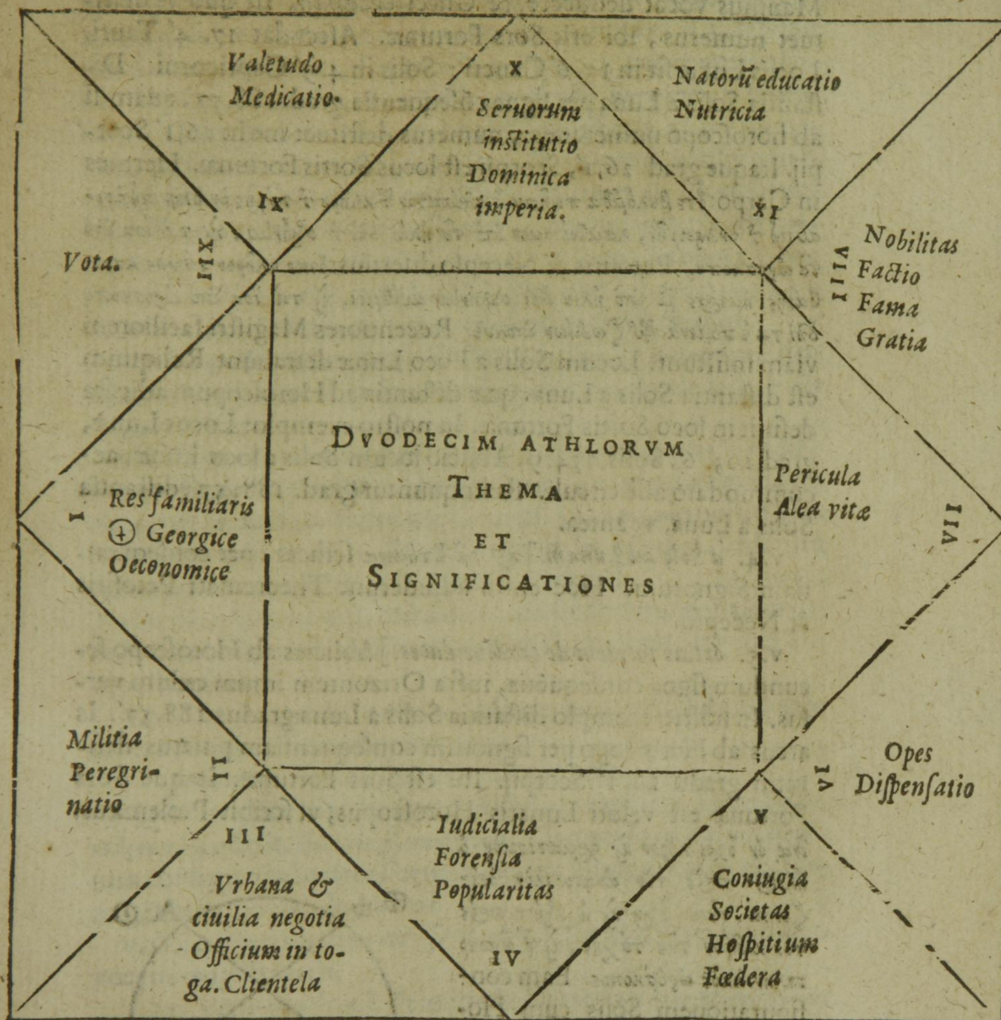
v.27. *percepto tempore forma Conſtiterit.*] Naſcentis forma, horoſcopus.

v.28. *cæli ſtellis ad ſigna locatis.*] Inſtituto themate. Thema eſt

positus stellarum, & constellatio genituræ. Glossæ, θέμα ἀνθρώπου, constellatio. Suetonius. *Tantam mox fiduciam fati habuit, vt thema suum vulgauerit.* Inde figura geneseos dicitur etiam Thema.

v.29. *Transuerso Phœbus.*] Si Sol erit in supremo hemisphærio, ab oriente per meridiem, ad occidentem, erit diurna geni-

tura: sin ab occidente, per imum cælum, ad orientem, erit in infimo hemisphærio, & proinde erit nocturna genitura.

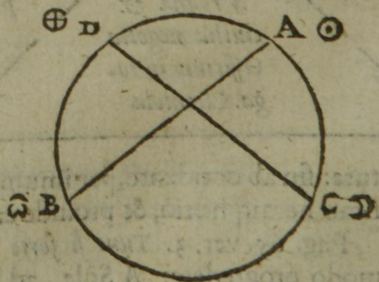
Pag. 65. ver. 3. *Tunc si forte dies.*] In diurna genitura hoc modo progredere. A Sole, ad Lunam per signa consequentia numera. Eas partes abiice ab Horoscopo: id est, numera per signa consequentia, initio facto ab Horoscopo. Hoc enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Manilius vocat deducere, & Græci ἐκβάλλειν. In quo te destituet numerus, ibi erit Sors Fortunæ. Ascendat 17. 4′ Tauri. Locus Lunæ sit in 13. 6′ Cancri: Solis in 4. 9′ Capricorni. Distantia Solis a Luna per signa cõsequentia, grad. 188. 57′. quam si ab horoscopo numerauero, numerus destituet me in 26, 1′ Scorpij. Itaque grad. 26, 1′, Scorpij est locus Sortis Fortunæ. Hermes in Carpo: ὅτε βουλόμεθα ποιῆσαι τὸ ἀφέταπον τοῦ κλήρου τῆς τύχης ἐν ὅλῳ τῷ ἐνιαυτῷ τῆς ἐνδιαγενῆς, λαμβάνομεν ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἐπὶ τὴν σελήνην, καὶ τὰ ἴσα ἀπὸ τοῦ ὡροσκόπου. Petosiris & Necepso disertius: ὅταν κλῆρον τύχης λαμβάνῃς, ἡμέρας μὲν ἀπὸ ἡλίου ἐπὶ σελήνην ἀρίθμει, καὶ τὰ ἴσα ἀπὸ ὡροσκόπου ἐπὶ τὰ ἑπόμενα τῶν ζωδίων ἀπόλυε. Recentiores Magistri faciliorem viam insistunt. Locum Solis a Loco Lunæ detrahunt. Reliquum est distantia Solis a Luna: quæ distantia ad Horoscopum adiecta desinit in loco Sortis Fortunæ. In nostro exemplo: Locus Lunæ, grad. 103. 6′. Solis, 274. 9′. Abiicio locum Solis a loco Lunæ, accommodato asse circuli. Relinquuntur grad. 188. 57′, distantia Solis a Luna, vt antea.

v. 4. *a Sole ad Lunam.*] κατὰ τὰ ἑπόμενα scilicet: per consequentiam Signorum. Hoc enim addiderunt Theorematι Petosiris & Necepso.

v. 5. *ortiuo totidem de cardine duces.*] Abiicies ab Horoscopo secundum signa consequẽtia, infra Orizontem imum cælum versus. In nostro exemplo distantia Solis a Luna gradus 188. 57′. Is arcus ab Horoscopo per signorum consequentiam putatus desinit in gradu 26. 1′ Scorpij. Ibi est Sors Fortunæ. Itaque Sors Fortunæ est veluti Lunaris Horoscopus, vt scribit Ptolemæus. ἵνα ὃν ἔχει λόγον καὶ σχηματισμὸν ὁ ἥλιος πρὸς τὸν ἀνατολικὸν ὁρίζοντα, τοῦτον ἔχῃ καὶ ἡ σελήνη πρὸς τὸν κλῆρον τῆς τύχης, καὶ ᾖ ὥσπερ σεληνιακὸς ὡρόσκοπος. Eam configurationem Solis cum Horoscopo pro portione respondentem ei, quam habet Luna cum Sorte Fortunæ exprimet longe melius subiecta figura. Esto circulus, in quo ab A, ad B, item a C, ad D, æquales

lineæ

lineæ ducantur. Quia peripheriæ A D B, D A C æqualibus rectis A B, D C ſubtenſæ ſunt æquales, remoto communi D A, reliquæ D B, A C erunt æquales, & proinde A D B C, B C A D. erunt æquales. Sit ergo C locus Lunæ, A Solis, D Sortis Fortunæ, B Horoſcopi. Diſtantia Solis a Lunæ, hoc eſt, peripheria ADBC, numerata a puncto B verſus C, deſinet in D; & quantum erit Interuallum Lunæ a Sole, tantum erit Sortis Fortunæ ab Horoſcopo. Hoc eſt, quantum erit interuallum C A, tantum erit D B. Et propterea qui σχηματισμὸς eſt τοῦ ἡλίου, hoc eſt, τοῦ A πρὸς τὸν ἀνατολικὸν ὁρίζοντα, hoc eſt, πρὸς τὸ B, τοῦτον ἔχει καὶ ἡ σελήνη, hoc eſt, τὸ C, πρὸς τὸν κλῆρον τῆς τύχης, hoc eſt, πρὸς τὸ D. Hæc eſt mens Ptolemæi.

v.7. *In quodcunque igitur.*] Ptolemæus: ὅπου δ' ἂν ἐκπίπτῃ ὁ ἀριθμὸς, ἐκείνην τὴν μοῖραν τοῦ δωδεκατημορίου καὶ τὸν τόπον φαμὲν ἐπέχειν τὸν κλῆρον τῆς τύχης.

v.8. *iunges tum cætera ſignis.*] Cætera Signa ſequuntur ordine Sortem Fortunæ, tanquam Horoſcopum. Tauro primam ſedem obtinente, ſecundam habebunt Gemini. In exemplo noſtro Sors Fortunæ cecidit in 26. 1' Scorpij. Igitur in poſitura Athlorum prima domus incipiet a 26.1 Scorpij. Secunda 26. 1 Sagittarij. Tertia 26.1 Capricorni. & ita deinceps ſecundum æqualem diſtributionem, quam faciebant veteres illi, vt ſupra copioſe demonſtrauimus.

v.10. *At quum obducta nigris.*] Mirum hunc verſiculum longe aliter concipi in Textu Bonincontrij:

At quum ſubſectis orbem nox tinxerit aliis.

v.10. *At quum obducta nigris.*] Aliud exemplum. Duos enim κλήρους τύχης dixit, ἡμερινὸν καὶ νυκτερινόν. Quomodo in diurna genitura conſequeris Sortem Fortunæ, docuit. Nunc docet in nocturna genitura quomodo habeas.

v.11. *qui tum materna exceſſerit aluo.*] ἐκτρωσιν exceſſum ab aluo vocant magiſtri artis.

v.12. *Verte vias ſicut.*] Petoſiris & Necepſo: ὅταν κλῆρον τύχης λαμβάνῃς, ἡμέρας μὲν ἀπὸ ἡλίου ἐπὶ σελήνην ἀρίθμει, καὶ τὰ ἴσα ἀπὸ ὡροσκόπου ἐπὶ τὰ ἑπόμενα τῶν ζωδίων ἀπόλυε· νυκτὸς δὲ ἀνάπαλιν. Quod igitur illi Ægyptij dicunt ἀνάπαλιν, hoc Manilius dicit *Verte vias:* quod quidem ita Græci Magiſtri exponunt. τὸ ἀνάπαλιν δέ τί ἐστιν; ἵνα ἀπὸ σελήνης ἐπὶ ἥλιον ποιήσῃς, καὶ μηκέτι εἰς τὰ ἑπόμενα, ἀλλὰ εἰς τὰ ἡγούμενα ἀπολύσῃς. Nimirũ contrario ordine μεθοδευτέον docet. In diurna genitura ſumeba-

ſumebatur diſtantia Solis a Luna, hoc eſt, peripheria ADBC. In nocturna contra ſumitur diſtantia Lunæ a Sole, nimirũ peripheria CA. In diurna genitura reiiciebatur ab Horoſcopo in conſequentia. Nimirum peripheria ADBC putabatur a B, donec per CA deſineret in D. At in nocturna genitura diſtantia Lunæ CA reiicitur in antecedentia, hoc eſt, a B, ad D. Recte igitur *ἀνάπαλιν*, & *Verte vias*. Eſto igitur 561 in 21,49 Leonis. Luna in 26,31' Virginis. Horoſcopus in 1, 0' Leonis. Diſtantia Lunæ a Sole 325, 18. quæ detracta de Horoſcopo, hoc eſt, in antecedentia ſignorum putata relinquit gradus 155.42'. hoc eſt, 5. 42 Virginis. Ex hoc circulo, quem propoſuimus, fortaſſe manauerit character vulgaris Sortis Fortunæ, quem ita deſignant ⊕, niſi ſit Thema ipſum Athlorum in quatuor cardines ſectum: vel, quod omnino verum puto, quia ſortes omnes ligneæ, vel eburneæ ita ſcalperentur.

V.16. *Tot numerare iubet fulgens Horoſcopus a ſe.*] In antecedentia, non in conſequentia, a B, ad D. Nam Manilius domus quidem ipſas primam, ſecundam, tertiam ſecundum ſigna conſequentia vocat, vt vulgus ſolet. Sed tamen ordinem domorum eum eſſe cenſet, non qui a numero ſecundum ſignorum conſequentiam, ſed qui a motu cæli cenſetur, ſecundum antecedentia. quod in ſignificationibus τῷ δωδεκατόπῳ geniture in fine ſuperioris libri. item in Dodecatopo Athlorum, non ſemel profitetur. In diurna igitur genitura Manilius iubet diſtantiam Solis a Luna, nempe arcum ADBC, a puncto B putare ad D: In nocturna autem diſtantiam Lunæ a Sole, arcum CA, a puncto B, ad D, putare. Atqui idem eſt. Quid enim intereſt diſtantiam Solis a Luna per ſigna conſequentia ſumptam ab horoſcopo in conſequentia numerare, aut diſtantiam Lunæ a Sole per antecedentia, ab horoſcopo in antecedentia quoque putare, ſi eadem res, methodus diuerſa? Itaque fruſtra ſunt Petoſiris & Necepſo, qui rem diuerſam putarunt, & Manilium noſtrum fugit ratio, qui diuerſas Sortes Fortunæ cenſet, nocturnam & diurnam. Sat enim eſt tam in nocturna, quam diurna genitura loco Solis detracto a loco Lunæ, reliquum ab horoſcopo in conſequentia numerare. Itaque optime omnium Ptolemæus: *κλῆρον μὲν τοι τύχης συνάγομεν ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ πάντοτε τῶν μοιρῶν καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς τοῦ ἀπὸ ἡλίου ἐπὶ σελήνην. καὶ τὰ ἴσα ἀφαιροῦμεν ἀπὸ τοῦ ὡροσκόπου κατὰ τὰ ἑπόμενα τῶν ζῳδίων.* Ergo καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς eandem ſortem Fortunæ eſſe dicit,

dicit, atque vna tantum methodo indagandum. Non enim duo ſunt κλῆροι τύχης, vt ridicule vult noſter, ſed duæ methodi vnius κλήρου τύχης, quæ eodem recidat.

v.17. *Hunc Fortuna locum teneat.*] *Fortuna* Sors Fortunæ. prima ſedes, inquit, detur Sorti Fortunæ. Cætera ſedes cæteris Athlis ſecundum ordinem ſignorum. Vides manifeſto æqualem modum intelligi. Idem ſupra:

Cætera prædicto ſubeuntibus ordine ſignis
Coniunges, teneant proprias vt ſingula ſedes.

v.19. *Forſitan & quæras.*] Neque Athla ſine ſorte Fortunæ, neque Sors Fortunæ ſine Horoſcopo indagari poteſt. Nam Athlorum Sors Fortunæ, & Sortis Fortunæ Horoſcopus dux eſt. Neceſſario igitur prius Horoſcopus habendus, deinde Sors Fortunæ, quæ ſine eo fruſtra indagatur.

v. 20. *Qua ratione queas natalis.*] Ineptiſſime, vt & cæco paret. Feliciſſime olim nobis ſuccurrit legere:

Qua ratione queas a tali tempore nati
Exprimere immerſo ſurgentem Horoſcopon orbe.

quo nihil verius excogitari potuit. *A tali tempore*, ἀπὸ τοῦ δοθέντος χρόνου. Sic infra ad eundem modum, ad eandem ſententiam:

——— *varioſque referre Sub tali regione dies.*— ἐν τῷ δοθέντι κλίματι. Talis, ὁ δεῖνα. Auſonius:

Et quicquid vocum bellua talis habet.

τὸ δεῖνα θηρίον. Et poteſt quoque legi *a talis.* τοῦ δεῖνα.

Ibid. *Qua ratione queas a talis tempore nati.*] Ephodus ad Horoſcopum indagandum.

v.21. *Exprimere immenſo.*] Lege *immerſo.*

v.22. *Quod niſi ſubſtellis viſus ratione tenetur.*] Ita habent manuſcripti duo Gemblacenſis, & alter, item textus Bonincontrij. Solennis error veterum librariorum *ſubſtelis* pro *ſubtilis.* Sciunt hoc qui veteres libros triuerunt. Itaque olim non abſurde legebamus:

Quod niſi ſubtilis viſus ratione tuetur.

Quod ſane reiici non poterat, niſi Gemblacenſis partim iuuaret, partim reclamaret. Ibi enim conceptum eſt:

Quod niſi ſubſtellis viſum ratione tenetur.

Itaque minimum laborem reliquit ad verum eruendum. Legendum enim:

Quod nisi subtili visum ratione tenetur,
Fundamenta ruunt artis, nec consonat ordo.

Ita vetus coniectura nostra adiuta ope codicis Gemblacensis veram sententiam huius loci restituit. Quam ineptum sit sub stellis horoscopum indagare, sciunt qui sine risu hæc audire non possent. Quod, inquit, visum & consideratum subtili ratione nisi tenetur, fundamenta ruunt artis.

v.23. *Fundamenta ruunt artis.*] Quid enim horoscopus aliud, quam fundamentum? Imo, vt diximus, βάσις καὶ θεμέλιον a Paulo Alexandrino vocatur. Corruente igitur artis fundamento, artem quoque ipsam corruere necesse. Græci: πρώτη ἀρχὴ πάντων καὶ ῥίζα ὁ ὡροσκόπος παρὰ τοῖς ἀποτελεσματικοῖς ὀνομάζεται. τούτου τοίνυν ἡμαρτημένου, ἀνάγκη πάντα τὰ ἄλλα αὐτῷ συναμαρτάνεσθαι, κατορθωμένου δὲ, συγκατορθοῦσθαι. Quæ quid aliud quam Manilium interpretantur?

v.24. *Cardinibus quoniam falsis.*] Falsos cardines, hoc est, fallaces vocat, nimirum propter mobilitatem καὶ τὸ μεταβατικόν. Nam τὸ *Falsum* hoc significat apud hunc nostrum, vt:

—*falsi fallacia Mundi:* quemadmodum paulo ante mundum *mentiri faciem* dixit. Neque tantum διὰ τὸ μεταβατικὸν falsos vocat: sed etiam quia fere semper inæquales, vt supra notauimus. Nam circulus magnus per punctum Eclipticæ transiens & Meridianum ad angulos rectos in polo Mundi secans inæquales tetrantes Zodiaci facit nunc maiores xc graduum, nunc minores.

Ibid. *qui cuncta gubernant.*] Inuento Horoscopo tandiu Sphæram solidam voluebant, quoad punctum Eclipticæ datum ortiuo Orizonti admouerent. Vnde fiebat, vt circulus magnus, qui ad polos Mundi Meridianum ad rectos angulos secat ad contactum ortiui Orizontis tetrantes, vt dixi, quatuor faceret cum Meridiano. Illi quadrantes Manilio dicuntur gubernare cuncta, quia ex eorum interuallis ἡ ὀκτάτοπος exornatur.

v.25. *Mentitur faciem.*] *Mentitur*, variat.

v.29. *vt totum lustret curuatis arcubus orbem Exprimere.*] Curuatos arcus τὰς ἀψῖδας τῶν ἡλιακῶν κύκλων παραλλήλων intelligit. *Exprimere* etiam in eandem sententiam dixit alibi:

Qua ratione queas a talis tempore nati
Exprimere immerso surgentem Horoscopon orbe.

v.30. *Exprimere & vultus.*] Textus Bonincontrij:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Exprimet & vultus — Sunt vestigia priscæ scripturæ in archetypo, ex quo propagata sunt ista, quæ exstant hodie inferioris notæ & mendosissima exemplaria. Nam in archetypo scriptum erat *Exprimeret cultus.* vt supra *partest*, & alibi *Et Capitex vno.*

v. 33. *Auferat occasus.*] *Aut ferat occasus.* —

Pag 66. v. 1. *Nec me vulgatæ*] Circulus ille magnus cum Meridiano Zodiacum in quatuor partes inæquales diuidit, nisi Horoscopus in alterutrum punctum æquinoctiorum aut tropicorum inciderit. Atque adeo inuento Horoscopo non admodum difficile illos tetrantes constituere. Signorum vero anaphorica tempora colligere, hic vero labor est. Non placet, inquit noster, hæc vulgata methodus, quæ binas horas Signis ascendentibus attribuit. Tricenarum, inquiebant, partium est Signum. Quinæ denæ horam constituunt. Ergo vnum signũ constans bis quinis denis gradibus binarum horarum est. Hæc illi *μοίρας*, quæ in Zodiaco accipienda sunt, confundentes cum temporibus Æquinoctialis in CCCLX *μοίρας* sectus est circulus Zodiacus. in totidem χρόνους Æquinoctialis. illæ sunt mensura ascensionum. Isti mensura horarum. XV enim χρόνοι horam constituunt. Sed horum opinio locum habuerit, siquidem Signorum ascensiones æquales essent. Nunc vero sunt inæquales, aliæ plurium, aliæ pauciorum, quam triginta graduum. In hac Lugdunensi Batauorum inclita vrbe Aries cum Piscibus ascendit graduum 12. 48′. Taurus cum Aquario grad. 16, 54′. Gemini cum Capricorno 26. 29′. Cancer cum Sagittario 37. 8′. Leo cum Scorpione 42. 54′. Virgo cum Libra 43. 0′. Non igitur sunt tricenarum partium: & consequenter neque binarum horarum, atque id quidem, quatenus Dodecatemoria considerantur, non quatenus ζώδια κατηστερισμένα. Tunc enim longe magis discrepabunt. Quædam enim κατηστερισμένα minora sunt, quam Dodecatemorion: vt verbi gratia, Cãcer ne tertiam quidem partem obtinet Dodecatemorij. Virgo autem vindicat portionem de Leone, & Chelis. Piscium denique australis totus propemodum in Dodecatemorio Aquarij situs est. Scorpio duo Dodecatemoria occupat.

v. 3. *Et paribus spatiis.*] Inæquales sunt eorum ascensiones. Ergo ipsa etiam inæqualia. Quomodo igitur paribus spatiis?

v. 4. *Vt parte ex illa.*] Locus Solis esto 13. 25′ Libræ. Natus est aliquis de die, hora VII absoluta. Horarum numerus III

signa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ſigna cum ſemiſſe, hoc eſt partes CV. Eas ego numero conſequenter a 13. 25′ Libræ. Numerus conſiſtit in 28. 25 Capricorni. Ita colligebant illi. Neque alia Æruſcatorum illorum Chaldæorum Horoſcopi indagandi methodus erat.

Ibid. *Vt parte ex illa.*] A loco Solis detrahebant horarias illas partes, ſeu tempora. Vbi ſumma conſiſtebat, ibi Horoſcopum ſiſtebant. Hæc quanquam puerilia, tamen non aſſequitur Bonincontrius, & valde ridiculus eſt.

v.5. *ſummamque accommodet aſtris.*] Quot ſigna ab ortu Solis, ad tempus genituræ aſcenderint, tot binas horas diſtribuant. Iſta non capit bonus Bonincontrius.

v.8. *Sed iacet obliquo.*] τὸ *iacet* etiam pertinet ad obliquitatem Zodiaci. Infra:

Quam breuis illa iacet, tam longus circulus hic eſt:

Item alibi:

Quod quanquam per tres ſignorum circulus arcus
Obliquus iaceat. ———

Aſcenſiones rectæ & obliquæ dupliciter intelliguntur: aut κατὰ τὴν ὀρθὴν σφαῖραν, aut κατὰ τὴν ἐγκεκλιμένην. In Sphæra recta ortus omnium Signorum improprie recti dicuntur, quum quatuor tantum in ea oriantur recte, nimirum quæ ambo puncta tropica æqualiter interiacent, Gemini, Cancer, Sagittarius, Capricornus. Reliqua oblique oriuntur. De hoc Sphæræ ſitu non intelligit Manilius. Is enim ſitus proprius eſt eorum qui ſub æquinoctiali habitant. Supereſt igitur, vt de inclinata Sphæra intelligatur: in qua ſex recte aſcendunt, ſex oblique. A principio Cancri, ad principium Capricorni, recte omnia aſcendunt: oblique autem a principio Capricorni, ad principium Cancri. Hæc ſatis nota & tironibus ex elementis ſphæricis. Quæ oblique aſcendunt, minus habent de arcu æquatoris: quæ plus habent de arcu æquatoris, recte oriuntur. Ita alia ſigna ſunt minora binarum horarum æquinoctialium, alia maiora. Falſa igitur ratio, quæ paribus ſpatiis æqualia digerit aſtra.

v.11. *Vt propius nobis.*] Prout nobis ſigna ſunt propinquiora, aut remotiora, eo oblique magis, aut recte magis oriri. Cancrum remotiorem, Capricornum terræ propiorem. Ideo tardiores aſcenſiones a Cancro, ad Capricornum, & contra.

v.12. *Vix finit luces Cancer*] Adhibendus interpres horum Geminus:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

minus: ὁ γὰρ ἥλιος περὶ μὲν τοὺς τροπικοὺς κύκλους πολλὺν ἐπιμένει χρόνον. κατὰ τὴν πάροδον τὴν πρὸς αὐτοὺς καὶ τὴν ἀποχώρησιν. ὥστε σχεδὸν ἐφ᾽ ἡμέρας μ μένειν πρὸς αἴσθησιν ἐπὶ τροπικῶν κύκλων. δι᾽ ἣν αἰτίαν τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν σχεδὸν ἐφ᾽ ἡμέρας μ τὰ αὐτὰ διαμένει.

v. 13. *Quam breuis illa iacet.*] Et digito oſtendit, a Brumæ puncto, ad punctum Solſtitij, obliqua computari: a puncto Solſtitij, ad Brumam, recta.

Ibid. *tam longus circulus hic eſt.*] *Circulus*, id eſt, ſemicirculus, arcus, vt vulgo loquuntur, eſt ἡμικύκλιον καταβιβάζον, quod eſt recte orientium. Ille alter ſemicirculus eſt ἡμικύκλιον ἀναβιβάζον oblique orientium.

v. 16. *Nec nocturna minus.*] Nec minores ſunt noctium, quam dierum variantiæ, imo æquales, ſed in diuerſis ſignis.

v. 17. *Sed tamen aduerſis.*] Gembl. *Sed tantum aduerſis.*—— longe melius, & ſententiæ Manilij conuenientius. Nam aduerſis menſibus, id eſt, ſeptenis quibuſque menſibus tenorem eundem alternæ dierum & noctium diuerſitatis conſtare ait. Cancri dies longiſſimæ: aduerſi vero ſigni ſiue Capricorni noctes pari menſura. Iam clara omnia.

v. 20. *pari ſub lege manere.*] Manere in auras barbarum eſt. Opus eſt enim non quietis, ſed motus verbo, vt loquuntur Grammatici. Sed omnino ſcripſit Manilius: *ſub lege meare*. Etiam alibi *manent* pro *meant* legebatur. Meare in auras, eſt oriri. Lucanus de ſignorum ortu:

Non obliqua meant, nec Tauro Scorpius exit Rectior.——

Quis, inquit, poſſit credere, pares aſcenſiones eſſe, quum iam probauerim alia πολυαναφορα, alia ὀλιγαναφορα eſſe?

v. 21. *Adde quod incerta eſt.*] Si dies ſunt incerti, & diurnæ quoque duodecimæ ſunt incertæ. Hora eſt duodecima diurna. Ergo horæ diurnæ incertæ. De noctibus idem concludas licet. Dierum magnitudo incerta eſt. Ergo ſenum ſignorum aſcenſionales menſuræ inæquales. Recte. Rurſus aliud argumentum. Horarum ſunt magnitudines incertæ. Ergo aſcenſiones non ſemper binarum horarum eſſe poſſunt. Separat hoc argumentum, quod pendet a priore.

v. 24. *Quum tamen in quocunque loco.* Aratus:

—— πάσῃ δ᾽ ἐπὶ νυκτὶ
ἓξ αἰεὶ δύνουσι δυωδεκάδες κύκλοιο,

τόσσαι δ' αἰὲν ἐπέλλουσι. τόσσον δ' ἐπὶ μῆκος ἑκάστη
νὺξ αἰεὶ τετάνυσται, ὅσον τέ περ ἥμισυ κύκλου
ἀρχομένης ἀπὸ νυκτὸς ἀείρεται ὑψόθι γαίης.

v.27. *Quum spatium non sit tantum.*] Quum omnibus non sit tantum spatium, vt eorum ascensio binas horas compenset. Pugnantes horas etiam infra dixit:

Donec ad ardentis pugnarint sidera Cancri.

Pugnare ἀντὶ τοῦ παραλλάττειν ponit.

v.28. *Si modo.*] τὸ *modo* abundat, vt τὸ *tamen* apud Horatium:

——— *Si tamen*
Non inuisa rates transiliunt freta.

v.29. *Quem numerum debet ratio, sed non capit vsus.*] Si non est mendum in hac lectione, hæc horum verborum mens fuerit: Ratio, inquit, postulabat, vt singula signa essent binarum horarum: sed experientia aliter docet. Ratio colligit, si signum est tricenarum partium, hora quinarum denarum, sequi necessario, vt signum sit binarum horarum. Hæc recte colliguntur. Sed vsus docet, non secundum longitudinem Zodiaci tempora putanda, sed secundum ascensiones signorum.

v.*. *Nec tibi constabunt.*] Hi viginti octo versus pertinent ad partem hinc multis versibus summotam, quæ est de horarum mensura. Itaque illam necessario hæc sequi debebat. Nam post doctrinam horarum horologium instituendum, & quidem vt præcipit, ab æquinoctio. At quid hæc ad argumentum longitudinis temporariæ signorum, & ascensionum ipsorum? Deinde quod sequitur exemplum stadiasmi signorum, quam inepte post sequitur, vt longe multis versibus & paginis antecedat doctrinam stadiasmorum, quam postea docet. Deinde, quod maximum telum est, caput longum, quod post stadiasmorum exemplum sequitur, pertinet ad continuationem nostri argumenti, quo confutatur opinio de binis horis signorum ascensioni attribuendis. Valde huic optimo scriptori nocuit importuna scriptorum περιεργία, qui eius libros in capita secuerunt, quum auctor perpetua oratione scripserit, vt Lucretius, & Empedocles. Hinc tam facile fuit membra suo ordine luxari, quam procliue fuit, libros in membra secare. Isti igitur viginti octo versiculi cum toto capite sequenti, qui sunt in summa versus LXV, quo transferendi

rendi sint, suo loco docebitur. Itaque mirus est consensus totius contextus ita eo ordine restituto, qui pristino seruato nullus erat. Egregia est huius traiectionis restitutio. neque emendationi huic aduersari possunt, nisi Simioli, & Zelotypi.

v.30. *Sed neque per terras.*] Duobus argumentis confutat vanitatem opinionis, quæ binas horas ascensionibus Signorum attribuit. Prius est inæquales esse ascensiones in eodem loco. Nam Alexandriæ Aries oritur gradib. 20.53', Taurus 24.9'. Ergo non sunt æquales ascensiones. neque igitur binarum horarum. Posterius ascensiones eorundem signorum in hoc loco non esse æquales ascensionibus eorundem in alio. Alexandriæ Aries oritur gradib. 20.53'. Romæ gradib. 17.21. Taurus Alexandriæ gradib. 24.9'. Romæ gradib. 21.6'. Vnde illa diuersitas? a positu regionum, quod ab æquinoctiali ad polum pergentibus semper obliquæ ascensiones decrescunt, rectæ autem crescunt: dies æstiui maiores sunt, hiberni breuiores. Hæc igitur omnia argumenta ex positu globi terræ instructa sunt ad euertẽdam sententiam de binis horis ascensionum. Quam ineptum erat disputationem hanc interrumpi, interiecta materia valde dissimili de horologiis & stadiasmis signorum; tam absurdum post illam materiam iterum ex abrupto disputationem eandem repeti. Mentio horarum fecit, vt huc caput de horologiis coniiceretur, quum, vt diximus, horarum mentio facta sit, quod sit membrum siue sequela prioris argumenti. Nam si dies sunt incerti, & duodenæ quoque partes eorum, id est horæ, sunt incertæ. rectissime. Pergit: sed noli putare signorum ascensiones inter se variare in eodem loco, quod iam diximus, vnde & horæ variant. variant etiam per omnes terras. quæ enim oblique ascendunt, eo magis illa oblique ascendunt, quo magis ad polum pergitur. & contra magis recta, quæ recte ascendunt.

v.31. *simili nec tempora cursu.*] Gemblacensis:

——simili nec tempora summa.

v.32. *modus est varius ratione sub vna.*] Distingue:

——modus est varius. ratione sub vna

Numquam Phryxei ducuntur vellera signi,
Chelarumque fides, iustaque examina Libræ:
Nec manifesta patet falsi fallacia Mundi,
Nec similis simili toto non vertitur orbe,

Omnia consurgunt binas si signa per horas.

Si, inquit, omnia signa consurgunt per binas horas, nulla est dierum inæqualitas. Atqui est. Ergo non consurgunt per binas horas. Minorem probat, quia æquinoctia duo sunt in anno. Ergo in toto reliquo anno inæqualitas est dierum & noctis. Non enim æquinoctium dictum esset, nisi essent & dies non æquinoctiales. Nam æquale dictum πρός τι, nempe respectu inæqualis. Æquinoctium igitur dictum contemplatione reliquarum dierum cum noctibus inæqualitatis. Hæc ita clare Manilius, quæ antea ne Oedipus quidem intelligebat.

Ibid. *ratione sub vna Nunquam Phryxei.*] Æquinoctiorum vna ratio est semper. Nam vbique terrarum eodem modo & mensura æquinoctia conficiuntur. Si, inquit, signa sunt binarum horarum, ergo nullum æquinoctium conficitur neque vernum neque autumnale: sed semper erit nullo discrimine æquinoctium. Atqui modus est varius. Ergo, &c.

Pag. 67. v. 2. *Omnia consurgunt.*] Ita duo manuscripti, Gemblacensis & alter: item veteres editiones, præter textum Bonincontrij: vbi ineptissime est,

omnia quin surgunt binas sibi signa per horas.

Quod homini tenebras offudit, ne posset ne minimum quidem in sententia horum versuum videre. Legendum vero:

Omnia consurgunt binas si signa per horas.

v. 3. *Quo medius recte.*] Manifesto legendum:

Quos medius recto percingitur ordine Mundus,
Illis perpetua iunguntur pace diebus Obscuræ noctes. ——

Est principium descriptionis climatum ab æquinoctiali, ad polum. Per quos homines transiens mundus percingitur recto ordine. Sed in Gemblacensi legitur *Illi* non *Illis.* Tunc τὸ *illi* esset *illic.* & retinendum esset *Quo.*

Quo medius recto præcingitur ordine mundus
Illi perpetua iunguntur pace diebus Obscuræ noctes. ——

quod magis placet. *Illi* Cicero dixit non semel pro *illic*, vt alibi notamus. Verissima est ea lectio.

Ibid. *Quo medius recto præcingitur.*] Dies æstimantur a circulis parallelis, quos Sol numero CLXXXII describit, e quibus medius est æquinoctialis. Illi circuli, vbi in arcus æquales diuiduntur, æquales dies faciunt. In sphæra recta orizon æquinoctialem ad angu-

ad angulos rectos, proinde & in arcus æquales diuidit. Ergo æquales dies facit. Sub ſphæra igitur recta æquales ſemper dies ſunt, quia per polos mundi tranſiens Orizon idem ſemper eſt:

Ac bene diuiſo mundus patet orbe, latetque.

Ibid. *recto præcingitur orbe.*] Vnde ὀρθὴ σχέσις σφαίρας.

v.7. *Nec manifeſta patet.*] Fallaciam mundi τὴν ἀνωμαλίαν dierum dicit.

v.8. *Nec ſimilis ſimili toto nox vertitur orbe.*] Gemblacenſis longe melius:

Nec ſimilis ſimili toto nox redditur æuo.

Similis ſimili ἑλληνίζει. ἴσος ἴσῳ. Ariſtophanes:

οἴμοι κύλικος ἴσης ἴσῳ κεκραμένης.

Eſt autem ſimile τὸ ὅμοιον ἀρχαϊκῶς ἀντὶ τοῦ ἴσου dictum. quod in Sphæra Mundi notamus.

Ibid. *Nec ſimilis ſimili.*] In obliqua ſphæra multi dies ſunt inter ſe æquales, & multæ item noctes: quæ nimirum æqualiter a punctis tropicis diſtant, modo παχέως καὶ ὁλοσχερῶς non ἀκριβῶς accipiantur. Nam alioqui interuallum dierum a ſolſtitio, ad æquinoctium autumni, minus eſt eo, quod ab æquinoctio veris, ad ſolſtitium. Sed hoc eſt ἀναίσθητον καὶ λόγῳ tantum θεωρητόν. Itaque non τὴν ἀκρίβειαν, ſed mentem Manilij interpretamur: qui dicit habitantibus ſub ſphæra recta non id contingere, quod nobis. Nos dicimus quintamdecimam diem, puta, ante ſolſtitium eſſe æqualem quintædecimæ diei poſt ſolſtitium. At habitantes ſub ſphæra recta nihil tale dicere poſſunt, vt pote quibus omnes dies æquales ſint. Nobis omnibus annis multi dies multis diebus æquales ſunt, & multæ noctes multis noctibus. At illis ne toto quidem æuo, id eſt ne vnquam quidem hoc accidit: quare? *Vna quod æquali luſtratur linea Phœbo.* Valde ridiculus eſt Boninc.

v.9. *Omnibus autumnus ſignis, ver omnibus vnum.*] Æquinoctium quidem ſempiternum eſſe ſub recta ſphæra, verum eſt. Perpetuum ver, & autumnum ibi florere, falſiſſimum. Simile argutabatur ſupra de longiſſimo die ſub Cancro, quum dicit habitantibus ſub Tropico vix Solem occidere. Quod & Auſonius ſomniabat:

Semper vbi æterna vertigine clara nitet Lux.

Quomodo ibi æterna lux, aut longiſſimæ moræ Solis, vbi dies eſt tantum horarum 13. 8'?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 11. *Nec refert.*] Nihil refert scire, vtrum solstitium sit, an bruma. Nam semper æquinoctium est.

v. 13. *Sideribus mediis.*] τοῖς κέντροις.

Ibid. *an quæ sunt quatuor inter.*] τοῖς στερεοῖς καὶ τοῖς διδύμοις.

v. 15. *Obliquos iaceat*] *Obliquus.* Miseret me Bonincontrij, quem vulgata lectio in nugarum casses induit. Quid indignius Mathematico, quam putare circulum Zodiacum iacere per tres circulos obliquos? Itane Tropici & æquinoctialis, vt vno verbo dicam, paralleli circuli, obliqui sunt? τὸ *iaceat* de obliquitate circuli dictum etiam alibi tetigimus:

Sed iacet obliquo signorum circulus orbe.

Sed magis ludibrium debet, quum legit *iaciat* non *iaceat.* Pudet nugarum.

Ibid. *recto tamen ordine Zonæ Consurgunt.*] quantum quidem ad situm pertinet, recto ordine. quantum vero ad signa ipsa inter se, alia recte, alia oblique. Sed Manilius vult omnino omnia signa in sphæra recta recte oriri: quod satis illis testatur:

Et paribus spatiis per singula lustra resurgunt.

Quæ fuit veterum opinio. Nam & ita Lucanus:

Non obliqua meant, nec Tauro Scorpius exit
Rectior, aut Aries donat sua tempora Libræ,
Aut Astræa iubet lentos descendere Pisces.
Par Geminis Chiron, & idem quod Karcinus ardens,
Humidus Ægoceros: nec plus Leo tollitur Vrna.

Omnia signa sub Sphæra recta ἰσαναφορα esse, quod iste canit, tam falsum, quam quod subiicit:

At tibi, quæcunque es Libyco gens igne dirempta,
In Noton vmbra cadit, quæ nobis exit in Arcton.

Ait sub Cancro positis vmbras semper in Austrum iaci, falso. Hoc enim illis, qui extra Capricornum habitant, accidere necesse est. At illis, qui intra Tropicos habitant, pro diuersitate conuersionum Solis, nunc Austrina, nunc Aquilonia est. Sed de hoc in Prolegomenis.

v. 16. *Supraque caput.*] κατὰ κορυφὴν, verticaliter, vt vulgus loquitur. *Zonæ* τοῦ ζῳδιακοῦ, aut simpliciter τοῦ κύκλου.

v. 17. *per singula lustra resurgunt.*] *Lustra* simpliciter τὰς περιόδους. *lustrum Solis* infra vertens annus.

v. 19. *Et simul ex illa.*] Gemblacensis male: *At simul ex illa.*

Et simul

Et ſimul ab æquinoctiali recedas, quacunque te tulerit greſſus in Septentrionem. Sentit κατὰ τὴν στιγμιαίαν πάροδον κατὰ πλάτος fieri παράλλαξιν.

V. 21. *Per conuexa gradus.*] Puto legendum:

Quicquid ab extremo temet præuerterit axe
Per conuexa gradus greſſum veſtigia terræ.

Ordo: quicquid gradus præuerterit te greſſum per faſtigia terræ. ὅσον δήποτε ἡ πάροδος γίνεται σοῦ κατὰ πλάτος προελθόντος. Hæc fuerit ſententia huius loci, ſiquidem vitio caret, quod valde dubito. τὸ *quicquid* eſt quantum, ὅσον. Ita plane Lucanus III.

Quicquid ab occiduis Libyæ patet arida Mauris.

Quicquid patet, quantum patet.

Item libro VIII. —*quicquid deſcendet ab arbore ſumma*
Arctophylax, propriorque mari Cynoſura feretur
In Syriæ portus tendit ratis. ———

Quod ſane eodem modo dictum, vt hic quicquid te præuerterit gradus.

V. 20. *præuerterit axe.*] Axem aſcenſum, cliuum vocat. Propert.

Scandentiſque axis patriæ de vertice murus.

Iuuenalis:

Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes.

Ergo cliuum vocat ſummum globi ſub æquinoctiali. Nam ab æquinoctiali ad polum pergentibus deſcenditur. vel ſimpliciter extremum axem, remotum clima. Lucanus II.

— *calida medius mihi cognitus axis Ægypto.* ———

V. 21. *Per conuexa gradus.*] Ita libro primo:

Sed quocunque vagæ tulerint veſtigia terræ
Has modo terrarum nunc has gradientis ad oras.

V. 24. *ergo vbi conſcendens orbem.*] Gemblacenſis *conſedes* deprauato ex *conſides.*

Ergo vbi conſides, orbem ſcandenſque rotundum Digrediere.—

Ibid. *ſtridenſque rotundum.*] Nemo dubitauerit vitioſam eſſe ſcripturam. Succurrit Gemblacenſis: *ſcandenſque.* Quod ſine dubio verum eſt.

Ergo vbi conſides, orbem ſcandenſque rotundum Degrediere.—

Ab æquinoctiali, ad Septentrionem pergentibus polus attollitur. quia ab æquinoctiali Septentrionem verſus deſcenditur, quod ipſe vocat deſidere, tralatione a ponderoſis, quæ peſſum

eunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

eunt. Hoc est enim desidere, tanquam qui ab æquinoctiali ad Septentrionem pergunt, perinde ac qui a summo deorsum deuoluuntur.

v. 25. *Digrediere.*] Gemblacensis. *Degrediere* ——— Hoc est, descendes. Aliud enim est *Digredi.* Glossæ. *Degreditur* καταβαίνει. Non erat locus emendando huic loco sine codice.

Ibid. *simul fugiet pars altera terræ.*] Orizon quidem orbem in duo hemisphæria æqualia diuidet, quia magnus circulus est, sed non ad rectos angulos: quia per polos eius non transit. Simul igitur facta fuerit poli eleuatio, obliqua intersectio sequetur.

v. 26. *sed quantum inflexerit orbe.*] *Orbem.* Prima fuit hæc differentia ab habitu sphæræ: quod aut obliquus, aut rectus. Altera hæc, quod inter se diuerse obliqui. Atque hæc quidem est, de qua loquitur.

v. 27. *Tantum inclinabit cæli positura.*] Ab hac igitur varia positura & variæ vmbræ, & ab illis horarum varietas colligitur. Quæ enim recte oriebantur, ea hic oblique oriuntur: & quidem obliqua alia aliter: quia positura alia atque alia.

v. 30. *Atque erit obliquus.*] Lege *obliquo.*

v. 31. *Qui transuersus erat.*] Transuersum dicit quod πρὸς ὀρθὰς stat. Obliquum πρὸς ὀξείας.

Ibid. *Qui transuersus erat spatio.*] Scribe:

Atque erit obliquo signorum balteus orbe,
Qui transuersus erat, statio quando illius vna est,
Nostræ mutantur sedes. ———

Nostræ sedes mutantur: hoc est, noster Orizon variat, & prout a polis eclipticæ discedit, obliquiores eius intersectiones facit.

v. 32. *ergo ipsa moueri Tempora.*] Argumenti πέρασμα. Horæ habitum Sphæræ sequuntur. Habitus Sphæræ mobilis est. Ergo mobiles horæ, seu tempora.

Pag. 68. v. 2. *cursus obliqua malignos.*] Cursus malignos dicit, vt in Sphæra *inuida lumina.*

Inuidaque obliqua radiorum munera flamma
Dat per iter minimum nobis. ———

Vtrumque enunciatum eadem & tralatione, & notione.

v. 4. *Pro spatio mora longa datur.*] τελεία στιγμὴ post τὸ *datur.* Quo propiora nobis, eo maiores oriendo moras interponunt. Hoc est, quod dicit: ——— *quæ proxima nobis*

Consur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Consurgunt, longos cæli visuntur in orbes. Supra:

Atque alia inflexis oriuntur sidera membris:
Ast illis magis est rectus surgentibus ordo,
Vt propius nobis aliquod, vel longius astrum est.

Ita fiet, vt Borealia signa eo magis supra terram extent, quo longior fit πάροδος κατὰ πλάτος: & contra Australia magis deprimantur, quæ ipse vocat vltima. quanquam non omnia signa Borealia recta sunt: vt neque omnia Australia obliqua. quod ipse tamen omnino sentit. Siquidem vult ea, quæ supra terram magis extant, esse recta. Sic fieret, vt arcus ille a principio Arietis, ad finem Virginis totus rectorum signorum esse debuerit. quod falsum. Sed hæc est illorum priscorum astronomia, quam Manilius & Lucanus sequuti sunt.

v. 7. *Et quando ad gelidas.*] *Et quanto.* Etiam Gemblacensis agnoscit.

v. 9. *Vixque ortus occasus erit.*] Aratum de his intellexisse volunt quidam veterum, in quibus Hyginus.

κείνη που κεφαλὴ τῇ νήχεται, ᾗχί περ ἄκραι
μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσι.

Sed Aratus intelligit de contactu Orizontis, & circuli Arctici. Ibi enim μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσιν. quod in eo puncto, ἐν στιγμῇ χρόνου καὶ ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, stella oriatur & occidat. Non igitur de illis intelligebat Aratus, de quibus hic Manilius, quum potius de his nostris intelligat Homerus. de quibus interpretantur quoque illud Homeri ex x Odysseæ:

ἔνθα κ' ἄϋπνος ἀνὴρ δοιοὺς ἐξήρατο μισθούς,
τὸν μὲν βουκολέων, τὸν δ' ἄργυφα μῆλα νομεύων.
ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι.

Ibid. *si longius inde Procedat.*] Scribe *Procedas.* — Si fiat longior τοῦ πλάτους πάροδος.

v. 11. *Tricenasque trahent.*] Hoc accidit sub eleuatione poli ad LXVI grad. scrup. XXX. in septentrionalibus partibus Islandiæ, quam primus omnium Pytheas Thulen esse dixit: item in Scrifinia, & Boddia regionibus Suetiæ conterminis, sub polo eclipticæ, quo neoterici magna inscitia Arcticum definiunt. Nam eas regiones habitantibus vertex a polo mundi 23. 30' gr. distat: polus mundi 66. 30' attollitur. Tropicus illis tangit pulsum Orizontis, obtinetque eum locum, quem in Hellesponti tractibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

pes prior maioris Vrſæ. Et quia illis polus Zodiaci eſt pro vertice, neceſſario eiſdem Zodiacus erit pro Orizonte ſecundum ea, quæ libro primo diximus. Semel vero in die polus Zodiaci eorum Zenith ſtringit. Sed ſubito tranſit Zodiacus, atque eleuatur, & Orizontem ad maiores, quam antea, angulos interſecat. Vnde altera pars ſupra terram extat, altera tecta ſubtus latet. Quia autem ſubita fit conuerſio: fit quoque, vt puncto temporis ſex ſigna ſubito exiſtant, altera vero naſcantur tardiſſime, quantum XXIV. horarum ſpatium eſt. Tanta eſt obliquitas eclipticæ. Contra accidit, quum occidunt. Quum igitur Cancer ſit omnium ſignorum polo viciniſſimum, propterea non occidit: ſed ſimulac pulſum Orizontis tetigit, iterum reſurgit. Contrarium imaginare in Capricorno. Quare quum Sol in puncto ſolſtitij fuerit, neceſſe eſt diem viginti quatuor horarum eſſe, quia noctis interiectum momentum breuiſſimum eſt. De hoc igitur interpretamur illud principis poetarum:

ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι.

Ibid. *Tricenaſque trahet.*] Quia nimirum minimum noctis momentum interiicitur, adeo vt pene ſenſum fugiat: propterea ait integrum menſem continuari die vno: vel diem eſſe vnius menſis. Quod ſane quindecim diebus ante, & totidem poſt confectum ſolſtitij ſidus accidere debet. Nam tanta eſt nox, quantum ſatis eſt, temporis primo puncto Cancri, vt orizontem tangat. quod pene ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, vt ita dicam, contingit. Hoc in Iſlandia, vt ſupra tetigi, & illi parallelis tractibus accidit.

v.13. *& attritis conſumitur horis.*] Recte. Nam etiam in die, quæ vnius ſcrupuli fuerit, XII horæ conſiderantur.

v.14. *Paulatimque perit ſpatio.*] Et hic quoque *ſtatio* legendum, vt ſupra.

v.15. *Pluraque per partes ſubrupto.*] *Subrupto.* ſubrepto ἀρχαϊκῶς. vt infra: *Menſibus eruptis*, hoc eſt ereptis. Paulus libro primo Sententiarum de extraord. criminib. *fimo corrupto.* id eſt, correpto: vt Comicus, ἀπελέθου λαβέσθαι. Et Plautus dixit *ſubruptum* pro *ſubreptum.* Neque aliter fere ſcribebant illi. Quod dicit *per partes*, id eſt κατὰ μέρος, paulatim vt iam dixerat:

Paulatimque perit ſtatio fulgentibus aſtris.

v.16. *Tempore quærentur.*] Locus vitioſus. τὸ *Tempore* formatum ex eodem in antecedenti verbo. Manilius ſcripſit *Terræ.*

Pluraque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Pluraque per partes surrepto tempore signa
Terræ quærentur medio celata tumore.

Maior pars astrorum celebratur terræ tumore. Ita proculdubio scripsit Manilius.

v. 17. *Adducentque simul Phœbum, texentque tenebras.*] Plane est, quod ex Poeta adduximus: ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι. Vbi vides ἀπειρίαν Homeri, & Geographiam eorum temporum: quum tractum oræ Campaniæ, ac magnæ Græciæ adeo longe in Septentrionem submouerent, vt, si eam θέσιν sequimur, sub Polo Eclipticæ Læstrygonas, & Lami oppidum ponendum sit. Itaque Strabo, & alij veteres Homeri studiosi multum æstuant in Geographia Homeri explicanda.

v. 18. *Mensibus eruptis donec sit debilis annus.*] *Eruptis* ereptis ἀρχαϊκῶς. Annus sane fit debilis vno mense, vt contra eodem vno mense maior erat solstitiali tempore. Nam ibi vna dies, hic vna nox continua mensem abstulit. Contrariorum eadem ratio. Quod de die dictum, id de nocte quoque intelligendum. Sunt CLXXX paralleli circuli, quos Sol lustrat per annum. Quantum illorum supra Orizontem extat, tantam esse dierum mensuram supra diximus. Quia vero duo vltimi Tropicorum vicem sunt, in hac autem cæli inclinatione ea est Orizontis obliquitas, vt totum Cancri tropicum supra terram relinquat, totum vero Capricorni Tropicum subtus demergat: sane quum Sol erit in omnium signorum sublimissimo Cancro, ad diem conficiendum integra Æquinoctialis circuli conuersione opus est, hoc est CCCLX partibus: arcum autem diurnum totidem partium esse necesse est. Contra, quando Sol in omnium signorum humillimo erit, in eo videlicet circulo, qui totus infra terram est: ad noctis curriculum conficiendum tota æquinoctialis conuersione opus est. At in contrariam partem puncto temporis Sol ortus id efficiet, quod erit vicem temporis diurni. sed nullum παραυγασμὸν faciet. Quia παραυγασμὸς nihil aliud, quam τοῦ φωτὸς ἀντιπερίστασις, quæ nulla esse potest, quum ab Orizonte in tantum circulus ille deprimatur. Nam hic paraugasmos fit tantum sub illis signis, quæ propius punctum solstitiale sunt, Geminis, & Cancro, & quidem in illis tractibus, in quibus nox longiuscula est, quam sub polo Eclipticæ: vt verbi gratia, quibus Tropicus non est pro Arctico, neque tangit punctum Orizontis Aquilonij: illis tantum tem-

 poris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

poris noctes obſcurantur, quantum tropicus ipſe abeſt a pulſu Orizontis ſeptentrionalis: vt ſcimus accidere in Scotia, in qua noſtrates milites noctu in excubiis alea ludentes nullum lumen adhibebant ſolſtitiali ſidere confecto. Tropicus autem diſtat ab Orizonte Edinburgi part. 9. 17′ circiter. Tantum igitur mediæ noctis tempore Sol ab illorum orizonte diſtat in ſolſtitio: vt reliquum noctis παραυγάζεσθαι neceſſe ſit, & ex horis 6. 23′, duos tantum trientes horæ minus 111 ſcrup. fere noctem obſcurari, reliquas autem horas illuſtrari, καὶ παραυγάζεσθαι. Vnde habes rationem lucidarum dierum in illis regionibus, a quarum Orizonte proprius abeſt Tropicus: Quare τὴν τοῦ φωτὸς ἀντιπαρείσασιν ignorantes Romani putarunt vix ibi noctem eſſe. Sed nec cauſſas omiſit diligentiſſimus ſcriptor Strabo, his verbis rem quaſi digito indicans. ὁ δὲ, inquit, κατὰ τοὺς ἄρκτοις τόπους τοῦ ὁρίζοντος ἐν ὅλαις σχεδόν τι ταῖς θεριναῖς νυξὶ παραυγάζεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀπὸ δύσεως ἕως καὶ ἀνατολῆς ἀντιπαρεισαμένου τοῦ φωτός. ὁ γὰρ θερινὸς τροπικὸς ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος ἑνὸς ζωδίου ἥμισυ καὶ δωδέκατον. τοσοῦτον οὖν ὁ ἥλιος ἀφίσταται τοῦ ὁρίζοντος κατὰ τὸ μεσονύκτιον. καὶ παρ' ἡμῖν δὲ τοσοῦτον τοῦ ὁρίζοντος ἀποσχὼν περὶ τὸ ὄρθρον καὶ μετὰ τὴν ἑσπέραν ἤδη καταυγάζει τὸν περὶ τὴν ἀνατολὴν ἢ τὴν δύσιν ἀέρα. Hinc cõſequens eſt, vt quanto remotior ſit Tropicus ab Orizonte, tanto minus noctes illuſtrentur: & qui proxime Æquinoctialem habitant, tantum abeſt, vt illis noctis extrema illuſtrentur, vt non prius luceſcat, quam Sol ortus ſit: nulla vero aurora fere, aut crepuſculum apparet in regionibus, quæ intra decimum gradum ab æquinoctiali ſunt. cuius rei nulla cauſſa alia, quam maxima Tropici a Finitore diſtantia. Quod ſi nullus in æſtate παραυγασμὸς fieri poteſt, tanto minus fiet, quum Sol erit in altero Tropico: ne forte quis credendum putet Ludouico Cadamuſto, qui quum hoc ſcriberet, id fieri dixit ideo, quia ibi nulli montes ſint, qui orienti Soli officiant. Ridicula eſt ratio, neque digna quæ confutetur.

v. 19. *Si vero Natura ſinat ſub vertice cæli.*] Ne hodie quidem ad ea loca nauigationes penetrarunt. Nuper noſtri Hollandi ad LXXXI vſque gradum velificati ſunt. Inclementia cæli & mare concretum vltra pergere vetuit. Tamen illi ſtrenui Argonautæ Naturæ & incommodorum omnium victores hanc gloriam reportarunt, vt primi omnium ea loca adiiſſe auſi ſint, nullis fortaſſe poſtea eandem gloriam, ne dicam maiorem adepturis.

V. 20.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.20. *Quem rigidis fulcit.*] Axis fulcire videtur eos, quia illis ſtans & rectus eſt ſubiectus καὶ πρὸς τὰς ὀρθάς.

v.21. *Æternas ſuperare.*] Gemblacenſis: *ſuper ire.* Vtrunque probum.

v.22. *Prona Lycaoniæ ſpectantem membra puellæ.*] Puellæ quidem prius, ſed poſtea τεθηριωμένης, καὶ εἰς ἄρκτον μεταβληθείσης. *Prona membra*, ad illos reſpicientia, qui directo ſub polo ſiti ſunt. Nam nobis non ita, qui remotiores. Et prona id eſt in terras reſpicientia τῶν ζωδίων membra facit contra Theonis ſententiam, qui imagines cæleſtes in cælum, non in terram conuerſas eſſe ſcribit. Sic idem Theo Cancri pectus & os in cælum, ὄστρακον autem, id eſt, teſtam & dorſum in nos conuerſa eſſe.

v.23. *Stantis erit.*] τὸ κεῖσθαι trifariam κατηγορεῖται: iacere, ſedere, ſtare. Tot habitus ſunt Sphæræ. primus iacentis, qui dicitur ὀρθῆς σφαίρας, propter rectos angulos Orizontis cum æquinoctiali. alter ſedentis, τῆς ἐγκεκλιμένης. Stantis, τῆς μυλοειδοῦς. Tunc enim Æquinoctialis, qui Orizontis vicem eſt, ac in ambitum rectum circumuertitur, omnino molæ truſatilis & habitum & conuerſionem refert. Minus autem proprie Sphæra recta dicitur propter rectos angulos, quos cum Æquinoctiali facit, quia per eius polos tranſit, quum ea appellatio ſtantis ſphæræ magis propria ſit, in qua Æquinoctialis idem cum Orizonte & circulo arctico. Axis autem ſtat πρὸς ὀρθάς. ideo mundum fulcire dicitur paulo ante. Is enim rectus ſitus eſt, proinde vt hominis rectus ſitus, quum ſtat, non quum iacet. Nam homo dicitur ſtare, ſedere, iacere, κατὰ τὸ κεῖσθαι, non κατὰ τὸ ἔχειν. Sic ſphæræ ſitus denominatio παρὰ τὸ κεῖσθαι eſſe debebat. quæ tamen recta vulgo dicitur non κατὰ τὸ κεῖσθαι, ſed κατὰ τὸ ἔχειν. quia ſcilicet σχέσις eius πρὸς τὸν ὁρίζοντα, ὀρθή. Et ſane vetus Ptolemæi Scoliaſtes ὀρθὴν σφαῖραν vocat τὸ ἔξαρμα, ad librum II τετραβίβλου, cap. de Eclipſibus. quod accurate notandum. Porro vtraque Stans, & Recta ſphæra immutabilis καὶ ἀπαράλλακτος. Quam minimum enim aut ex recta attolletur polus, aut ex ſtante deprimetur, ſtatim Rectæ & Stantis nomen perit. At contra τῆς ἐγκεκλιμένης diuerſitates καὶ παραλλάξεις multas eſſe nemo dubitat. Recta Sphæra vna eſt: quia vnus Æquinoctialis. Stantis duæ; quia poli duo.

v.24. *Turbinis in morem.*] Mola ſuperior dicitur meta. Paulus de instructo & inſtrumento legato l. 18. *Eſt autem meta inferior*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

pars molæ, catillus ſuperior. Falſum. Iuriſconſultus ſcripſit: *Eſt autem meta ſuperior pars molæ, catillus inferior.* Apud veteres enim ſuperior mola κωνοειδὴς fuit: inferior caua inſtar catini. vnde illi nomen. Meta autem inſtar turbinis inuerſi conueniebat in catillum, vt mas in feminam, qua parte baſis eſt, non qua mucro. Nam mucrone ſuperne pendebat, baſis autem in catillo vertebatur. Sunt & hodie eiuſmodi molæ truſatiles ordeo, olyræ, ſinapi pinſendis. Meta igitur, Turbo, & Conus συνώνυμα: & proinde Turbo eſt ſuperior mola. Quia igitur in morem metæ molaris ſphæra circumuertitur, ab eo dicta σφαῖρα μυλοειδής. In commentariis Græcorum: ὁ πόλος κατὰ βραχὺ ἀπὸ τῶν ταπεινοτέρων ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα αἰρόμενος, ὀρθότατος γίνεται, ὡς ἐν τῇ μυλοειδεῖ τῆς σφαίρας θέσει. Quibus ad eum modum polus attollitur, illi περίσκιοι dicuntur: quanuis initium τῶν περισκίων incipit ab iis, quibus Arcticus aut idem cum Tropico, aut maior eſt.

v.25. *Inde tibi obliquo.*] Habitantibus ſub polo vertex eſt polus ipſe. Igitur Æquinoctialis eſt Orizon. Neceſſe ergo ſex ſigna ſeptentrionalia ſemper ſuper terram eſſe, ſex contraria ſub terra: item a principio Arietis, ad finem Libræ, quandiu Sol in illis ſignis, vnum tantum diem ſine vlla interpellatione continuari: contra in ſignis Auſtralibus vnam tantum noctem perpetuari. Hæc vel indoctus e Sphæra petere poteſt. Sunt enim, vt Strabo de alia re loquens dicit, ὀφθαλμοφανῆ ταῦτα τῷ ἰδιώτῃ καὶ οὐ δεόμενα μαθηματικῆς σημειώσεως.

Ibid. *Sex tantum ſigna patebunt.*] a principio Arietis ſcilicet, ad principium Libræ. Nam profecto excuſari non poteſt Plinius, qui refragatur, lib. IV. cap. XII. *Ibi creduntur eſſe cardines mundi, extremique ſiderum ambitus, ſemeſtri luce, & vna die Solis auerſi: non vt imperiti dixere, ab æquinoctio verno in autumnum. Semel in anno oriuntur iis Soles brumaque, ſemel occidunt.*

v.27. *Sed teretem accliui.*] Gemblacenſis *acclini*. Male *accliui*. Nam accliuis eſt, qui collem aut cliuum ſcandit. Hoc non vult noſter. Non enim ibi Sol ſcandit, vt in noſtra inclinatione, ad Cancrum vſque. ſed ſemper incumbit ἀκλινῶς Orizonti fere. Itaque *acclini* optime, id eſt circuitu incumbente in Orizontem & ipſum ſtringente.

v. 32. *recto verſatur ab orbe.*] περιάγεται μυλοειδῶς, vt iam diximus: vel στρέφεται περιακτοῦ ζώνης δίκην. Sequentes verſus,

atque

atque ad eo tota hæc tractatio ſupra omnes elegantias eſt.

Pag.69. v.4. *ab omni dimidium & toto.*] ἑλληνισμός. *ab omni & toto,* ἀπὸ παντὸς καὶ ὅλου.

v.5. *orbe rotundo.*] Gemblacenſis *rotundi.* vt ſit orbis rotunditas, non rotundus orbis.

v. 15. *Et quoniam quanto.*] Hactenus duobus validiſſimis argumentis opinionem de binis horis aſcenſionalibus expugnauit, priore a varietate aſcenſionum in eodem loco: poſteriore a varietate aſcenſionum in omni. Nam ſecundum aut finitorum varietatem, aut poli exaltationem, creſcunt horaria momenta aſcenſionum, & quidẽ per ὁμαλὰς αὐξομειώσεις, per æqualia incrementa, & decrementa, quæ fuit priſcorum aſtronomia. Supereſt nunc docere quomodo fiant illa incrementa: quæ pars obſcuriſſima videtur in hoc auctore, & quidem nõ bene a nobis hactenus, ab aliis ne minimum quidem percepta. Quia demonſtrauit non eſſe binarum horarum aſcenſiones, ſupereſt, vt quot, & quando, & quibus in locis, ſi non vbique, & quorum ſignorum aſcenſiones, & quatenus creſcant & decreſcant. Hoc vetuſtatis argumentum etſi vitioſum, non tamen ingratum ſtudioſis erit, quorum cauſſa non inuidorum laboramus. In eorum igitur gratiam hæc aperiemus, & rem ab vltima origine reuocabimus. veteres igitur illi Ægyptij non aliter obliquarum & rectarũ aſcenſionum rationem putabant quã per æquales progreſſus: & quanuis ab Hipparcho & aliis ſummis artificibus Canones aſcẽſionum obliquarum inſtituti eſſent, qui poſſent frenum huic licentiæ imponere, tamen vulgus aſtronomorum ab illa ſcabie adhuc vngues continere non potuit, vt opus fuerit Ptolemæo eorum amentiam caſtigare,

ASCENSIONES SIGNORVM IN ÆGYPTO.

	Aſcenſiones vetuſtæ. Grad. I.	Hor. I. II.	Aſcenſiones caſtigatæ. Grad. I.	Hor. I. II.
♓ ♈	21. 40′	1. 26′. 40″	20. 35′	1. 23. 32′
♒ ♉	25. 0′	1. 40′. 0″	24. 9′	1 36. 36′
♑ ♊	28. 20′	1. 53′. 20″	29. 49′	1. 59. 16′
♐ ♋	31. 40′	2. 6′. 40″	34. 35′	2. 18. 20′
♏ ♌	35. 0′	2. 20′. 6″	35. 39′	2. 22. 36′
♎ ♍	38. 20′	2. 33. 20″	34. 55′	2. 19. 40′

ſtigare, qui eam methodum ſequerentur. Nam eius verba in eam rem operæ eſt audire. ἡ κοινὴ πραγματεία ἡ πρὸς ὁμαλὰς ὑπεροχὰς τῶν ἀναφορῶν συνισταμένη μηδὲ κατὰ μικρὸν ἐπὶ (ἔχεσθαι) τῆς ἀληθείας. Non enim tunc ſolum obtinebat hæc vitioſa methodus, ſed etiam temporibus Valentiniani ſenioris. Tunc enim Paulus Alexandrinus ſcribebat ſuam εἰσαγωγὴν ἀποτελεσματικήν. Is refert aſcenſiones Signorum καθ' ὁμαλὰς αὐξομειώσεις in inclinatione Ægyptiaca. Exemplum eius in diagramma coniecimus. quod quidem duplex eſt. In priori parte ſunt aſcenſiones æquabiles, vt referuntur a Paulo Alexandrino, cui nos horas reſpondentes adiecimus e regione. In altera parte habes caſtigatas aſcenſiones cum horis illarum progreſſioni congruentibus. Inuenies etiam idem exemplum ὁμαλῶν ἀναφορῶν apud Ptolemæi Scholiaſten, quem Paulo Alexandrino vetuſtiorem iudicamus. In illo igitur exemplo differentia ſiue exceſſus inter aſcenſionem duorum ſignorum eſt grad. 3. 20′. Exceſſus ille eſt nona pars differentiæ duorum ſemidiurnorum arcuũ maximi & minimi: quæ detracta ex triente minimi conſtituit aſcenſionem Arietis. Rurſus in hac ratione aſcenſio Leonis ad aſcenſionem Tauri eam ſemper rationem habet, quam maxima dies ad minimam. In exemplo aſcenſio Leonis eſt grad. 35.0′. Aſcenſio Tauri grad. 25. 0′ quæ inter ſe rationem habent, quam ſeptem ad quinque. Si igitur ſemicirculus, id eſt, grad. 180 diuidatur in rationem VII ad V, habebimus pro arcu maximo ſemidiurno grad. 105, pro minimo 75. Differentiæ vtriuſque nona pars grad. 3. 20′ detracta de triente minimi arcus, hoc eſt, de gradibus 25. 0′, dat aſcenſionem Arietis grad. 21. 40. Addita dat aſcenſionem Tauri grad. 25. 0′, nimirum ipſum trientem arcus minimi ſemidiurni. Ita ſemper progrediendo per æquales adiectiones graduum 3. 20′, tandem aſcenſio Leonis erit triens arcus ſemidiurni maximi, nempe grad. 35. 0′. quemadmodum Taurus erat triens arcus minimi. Denique adiectis iterum grad. 3. 20′, habebimus aſcenſionem Virginis grad. 38. 40′. De horis idem facies. Nam ſeptem ſunt maximus arcus ſemidiurnus, quinque minimus. Nona pars differentiæ vtriuſque, nempe hor. 0 13′. 20″ detracta de triente arcus minimi, nempe hora 1. 40. 0′, dat aſcenſionem Arietis hor. 1. 26. 40″. Et ſane gradibus 21. 40′ totidem momenta horaria reſpondent. Manilij methodus, quam eſſe ſuam gloriatur, non admodum

abludit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

abludit a nostra. Iubet sextam partem arcus maximi diurni poni pro ascensione Leonis, & sic sextam partem arcus minimi diurni pro ascensione Tauri. deinde tertiam partem differentiæ vtriusque assumi pro excessu. Eodem vtraque methodus recidit: neque indiget exemplo. Nam satis prior nostra viam ad hæc muniuit. Præter ignorationem huius pragmatiæ, quam aperte præfert Bonincontrius, etiam ausus est dicere Manilium fuisse mathematicorum principem, qui hæc arcana carmine heroico complexus sit. Sed & neque constat sibi. Nam quum initio huius pragmatiæ Manilium tractare dicat, & quidem vere, de temporibus ascensionum horariis, tamen in progressu expositionis suæ, non de ascensionum horariis momentis, sed de longitudinibus dierum explicat. quæ est summa ἀλογιςία. Locus hic omnium intricatissimus erat in toto Manilio & propter rem ipsam, & propter menda. Rem ipsam tenemus. propterea minore labore ad sententiam eruendam opus erit. Menda ope Codicis Gemblacensis puto aut omnia sublata, aut pauca admodum reliqua esse.

V.16. *nunc accipe signa Quot surgant in quoque loco cedantque per horas.*] Postquam signa non binarum horarum esse conuicit: nunc reliquum est, vt quot horis quæque ascendant, ostendat. Non enim aliter Horoscopus haberi poterit. In Gemblacensi codice appositus erat titulus: QVOMODO IN OMNI INCLINATIONE MVNDI OPVS INVENIATVR. vbi opus decurtatum est ex HOROSCOPVS. Atqui istis non tractatur de Horoscopo inueniendo, sed de horis & stadiasmis ascensionum. Ridiculus titulus. Apposui tamen, vt omnes videant, non esse Manilij has sectiones & capita. quæ vnica causa fuerunt textus perturbandi. Nam duo capita, vt ostendimus, hanc pragmatian antecedebant, quæ sequi debent. Qua in re non leuiter Manilij studiosos promereri speramus.

V.19. *Ne falsus dubia ratione Horoscopus erret.*] Nam totius Horoscopi adipiscendi caussa hæc πραγματεία instituta.

V.20. *Atque hoc in totum certa sub lege sequendum est.*] Generatim, inquit, regula huius doctrinæ instituenda, quod singulorum nulla potest esse certa propter diuersitatem inclinationum Mundi. Sed non cohærent sequentia idque propter τὸ *est* insulsum. Totum locum ita concipies:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Atque hoc in totum certa ſub lege ſequendum,
Singula quod nequeant per tot diſtantia motus
Temporibus numeriſque ſuis exacta referri,
A me ſumat: iter poſitum ſibi quiſque ſequatur,
Perque ſuos tendat greſſus: mihi debeat artem.

Liquida ſententia: Atq. aliquis, inquit, a me diſcat hoc in genere quidē ſequendū, quia ſingillatim omnia perſequi nō poſſumus.

v. 23. *iter poſitum ſibi quiſque ſequatur.*] Inſtitutam a nobis methodum ſequatur.

v. 24. *Perque ſuos tendat greſſus.*] Et tendat iter per ſuos greſſus. Eandem viam greſſibus ſuis inſiſtat, quam ego illi indicaui, & me auctorem huius artis, id eſt, methodi agnoſcat.

v. 25. *Quoque modo hoc parat.*] Inepta huius loci ſcriptura valde ſenſum impediebat Gemblacenſis optime habet.

Quacunque hoc parti terrarum quiſque requiret,
Deducat proprias noctemque diemque per horas,

Parti, Ioui, Sorti, pro parte, Ioue, Sorte familiare Manilio. Ita etiam Plautus. Notat Priſcianus.

v. 26. *Deducat proprias noctemque diemque per horas, Maxima ſub Cancro minimis quæ cingitur vmbris.*] Exemplum. Romæ maxima dies horarum xv. minima ix. quæ æqualis eſt minimæ nocti. Propterea iubet habere maximam diem, & minimam noctem.

HORARIA TEMPORA ASCENSIONVM ROMAE.

Signa aſcendēt		Scrup. Hor.	Stadia
♓	♈	70′	140
♒	♉	90	180
♑	♊	110	220
♐	♋	130	260
♏	♌	150	300
♎	♍	170	340

v. 28. *Et ſextam ſummæ.*] Sexta de quindecim horis, hoc eſt ſcrupula 150, tribuantur Leoni, vt habes in hoc diagrammatio. Simili modo ſexta minimæ noctis, nempe nouem horarum, quæ eſt ſcrupulorum 90, excipiatur Tauro.

v. 32. *Vt quantum vna ferat.*] Græcum eſt, ὅσον ἂν ἕλκοι ἑκτημόριον ἕν. quantum trahit vna ſexta minimæ noctis vel minimæ diei. & quidem ea eſt, vt diximus ſcrup. 90′. Poteſt etiam dici, quantum temporis vna ſexta fert, tantum temporis tribuatur naſcenti Tauro.

v. 33. *Temporis aduerſo naſcentia ſidera Tauro.* Deprauatiſſima ſunt. Legimus:

Vt quan-

Vt quantum vna ferat, tantum tribuatur ad ortus
Temporis aduerſo naſcentis ſidere Tauri.

Quantum vna ſexta feret temporis, tantum temporis tribuatur ad ortus Tauri naſcentis aduerſo ſidere.

Pag.70. v. 1. *Has inter quaſque accipiet Nemeæus in horas*] Inepta ſunt hæc. Lege:

Has inter, quaſque accipiet Nemeeius, horas.

Nemeeius, νεμεήϊος. Ionice pro νεμέειος, vt φοίβειος, φοιβήϊος. *Phœbeæ lampadis inſtar.* ibi Phœbeæ eſt φοιβείης. At—*Phœbeïa virgo.* ——— *Phœbeius oſcen.* Ibi eſt φοιβήϊος. Hæc omnia perperam per diphthongum etiam a doctis viris ſcribuntur: Nemeæus, Phœbæus, Dionææ matri, Calliopæa; Philippæum. Nam ſunt φοίβειος, νεμέειος, διώνεια, καλλιόπεια, φιλίππειον. Neque ignarus ſum tam νεμεαῖον, quam νεμέειον agnoſci a Stephano. At tamen νεμεήϊος non poteſt eſſe niſi a νεμέειος, non autem a νεμεαῖος, vt τεγεήϊος, melius quam τεγεαῖος. quod tamen Græcum eſt.

v.2. *Quod diſcrimen erit.*] Diſcrimen inter Leonis & Tauri aſcenſionem, nempe inter 150, & 90, ſunt 60. quorum tertia pars, nempe 20, erit exceſſus progreſſionis arithmeticæ in his ratiociniis aſcenſionum. quod & oculus ipſe docet in Diagrammate.

v.3. *Tertia vt accedat Geminis.*] Nempe vt tertia illa cum aſcenſione Tauri componat aſcenſionem Geminorum ſcrup. 110. In his omnibus τυφλώττει Bonincontrius. Quid mirum? Nam quis antea vel minimum hæc odorabatur?

Ibid. *quæ tempora Tauro vinciat.*] tempora, χρόνοις ἀναφορικούς. *vinciat* autem, quia in omni progreſſu arithmetico exceſſus eſt vinculum prioris ſummæ & ſapientiæ.

v.4. *atque eadem Cancro ſimiliſque Leoni.*] Idem exceſſus compoſitus cum aſcenſione Geminorum nempe cum 110′ dabitur Cancro, atque erit ſcrupulorum 130. Similis quoque detur Leoni. Hoc eſt, ſimilis compoſitus cum 130 dabit aſcenſionem Leonis 150′. Simile noſter auctor non ſemel ſumit pro æquali. de quo in Sphæra Mundi, & ſupra.

v.5. *Sic erit ad ſummam ratio deducta priorem.*] Gemblacenſis optime *perducta.* quod omnino neceſſarium erat. Nam exceſſu ad aſcenſionem Cancri appoſito, conflatur aſcenſio Leonis 150. quæ, inquit, eſt prior ſumma a nobis propoſita, nempe ſexta pars

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

arcus diurni maximi. Sic est ratio perducta ad priorem summam, hoc est, ad sextantem arcus diurni maximi.

v.6. *Quomodo diuisis Nemeeus duxerit horis.*] Gemblacensis:

Quomodo diuisis Nemea si duxerit horis.

Si truncum est, pro *sibi*. Nemea autem pro Leone & infra dicitur:

Bisque nouem Nemea tribuis bessemque sub illis.

v.7. *Inde pari Virgo procedat temporis actu.*] Lege *auctu.* pari excessu.

v.8. *Sed certa sub lege, prioris semper vt astri Incolumem seruet summam.*] Ea lege omnia hæc crescant per adiectionem accessus, vt semper antecedentis signi ascensio incolumis seruetur, & illi adiectus excessus sequentis signi ascensionem componat.

v.10. *His vsque ad denas horarum partibus auctis.*] Hic & infra Manilius vsurpat augere pro multiplicare. Ad commodiorem computi vsum iubet partes horarias per dena multiplicare: puto, quia 90 cæpit pro quindecim: 54 pro nouem: assem, id est totum tempus 144. Nam hora est duodecim vnciarum, vt habes apud Plinium. Sic duodecim horæ sunt duodecies duodecim vnciarum: quæ in rationem quinque ad tria diuisa dant 90 pro maximo arcu diurno, 54 pro minimo diurno, aut nocturno. Ergo sexta pars maximi arcus 15, minimi 9. Ad commodiorem calculum iubet assumi 1440 pro 144, & quidem 144, pro 288. Nam ἐν νυχθημέρῳ integro sunt 288 vnciæ, non 144. Sed omnia ad compendium & commoditatem computationis. Quod autem de die maxima xv horarum loquatur, non de alia, mox infra ex ratione stadiasmi patebit. quæ omnia ne Sibylla quidem intelligebat, & tamen qui hæc tam facili genere tradita percipient, quiduis molientur, vt persuadeant aliis, se hæc ante nos sciuisse, imo si possint, a se nos didicisse.

v.11. *Per totidem Libræ decrescent sidera partes.*] Quam insigne mendum, quam facile etiam oculatissimis imponere posset? Legendum enim:

His vsque ad denas horarum partibus auctis
Per totidem a Libræ decrescent sidere partes.

Sic infra de Libra, & de eadem re:

Ex illa totidem per partes sic breuiantur.

Nam a Libra incipiunt decrescere per totidem partes, quot creuerant, vt habes in diagrammate.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 12. *Et quantis in vtrumque modis tolluntur ad ortus*] In vtrunque modum, oblique & recte. Quantis modis, id est mensuris temporum oriuntur oblique, tantis mensuris recte occidunt. Hoc est, quod dicit *diuersam in sortem*. Nam quæ oriuntur recte, occidunt oblique, & contra. A Libræ sidere contrario modo oriuntur & occidunt oppositis suis. Libræ ortus est æqualis occasui oppositi eius, nempe Arietis; occasus Libræ æqualis ortui Arietis. Aries oritur oblique horariis scrupulis 70′, occidit recte scrup. 170. Contra Libra oritur recte scrup. 170. occidit oblique scrup. 70′.

Ibid. *Quantis modis.*] Quot modis. *quanti sumus*, quot sumus Tertullianus dixit.

v. 14. *Hæc erit horarum ratio ducenda per orbem.*] Dupliciter putabantur modi anaphorici, per horas & per stadia. Horarum ratione absoluta, nunc ad stadiasmum pergit, quæ methodus eadem cum superiori; vt mirer, quid illi fuerit consilij, vt eundem modum nihilo quidem discrepantem a priore iterum retractet. Satis mirari non possum. Poterat dicere: quæ ratio est ascensionum in horis, eadem est in stadiasmis. Itaque expectiamur.

v. 15. *Sidera quæ ostendit quæ oriantur quæque cadantque.*] Longe aliam lectionem præfert Gemblacensis:

Illa quod standis oriantur quæque cadantque.

Et procliue quidem est diuinare *quod standis* pro *quot stadiis* perperam exaratum fuisse. τὸ *Illa*, id est, ratione. Bonincontrius innouauit: *Illa quoque in standis.* Iubet eandem rationem conferre ad Zodiacum orbem, quem veteres in stadia diuiserunt, vt ex illa ratione ortus & occasus in stadiasmis expendantur. Hæc ratio, inquit, a nobis excogitata erit referenda ad stadiasmum Zodiaci orbis, vt illa ratione expendatur quot stadiis quæque oriantur, & cadant. Vetustissimi Ægyptij orbem, quem hic memorat, id est Zodiacum, in stadia 7704000 diuidebant, quæ fiunt miliaria Italica 963000, Germanica 1540800. Signũ in 642000. gradum in 21400. Vsum horum stadiorum tacet Firmicus, qui contẽtus fuit hactenus hæc de illis scribere libro VIII: *Pars igitur Signi viginti vnum millia & quadraginta stadia habet.* Sed legendum *quadringenta.* Puto quia totidem stadiorum ambitum terræ definiebant, in quot stadia cælestia vnum signum oriebatur, in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

totidem terreſtria eius vim extendi. Neque profecto ſtadiaſmum ſignorum appoſuiſſet Manilius, niſi eius vſum aliquem in hac arte ſua eſſe ſibi conſcius fuiſſet. Qui autem aſſumitur numerus ſtadiorum in aſcenſionibus, arbitrarius eſt, & ſecundum numerum, qui in rationem maximæ, & minimæ diei ſecatur, deligitur. Exemplum: Ad methodum diei maximæ & minimæ Ægypti aſſumitur duodenarius, qui in 7, & 5, quæ ratio eſt maximæ & minimæ diei, ſecandus eſt. Ille igitur duodenarius pro arbitrio in mediocrem ſummam multiplicatur, puta in 60, vt fiant 720 numeri, aut in 90, vt ſint 1080, ad expeditam ſcilicet methodum: quia quo breuior ſumma, eo tractabilior. Hoc facto videbant quam rationem haberent 1080 ad 770400, vt referrentur ad vſus ſuos. Sic in exemplo ſtadiaſmi, quod poſt hanc tractationem ponet, ſumma ſtadiorum eſt 720. In hac autem doctrina, quæ nunc eſt præ manibus, ſtadia ſunt tantum 320, nimirum pro ratione aſſumpti numeri octonarij. Nam ratio maximæ diei ad minimam Romæ eſt vt quinque ad tria: & proinde numerus aſſumendus & ſecandus in eam rationem eſt octonarius. Octo igitur in arbitrarium aliquem numerum, puta octaginta, ductus producit 320. & ſectus in rationem quinque ad octo dabit 200 maximæ diei arcum, 120 autem minimæ diei. ſexta pars maximi arcus, ſtadia 33. 20′. minimi, 20. 0′. Sed commodioris computationis gratia multiplicentur in nouem. Ita 300 erit ſexta pars arcus maximi diurni pro aſcenſione Leonis, 180 ſextans minimi arcus pro aſcenſione Tauri. Differentia 120. Triens 40, qui erit exceſſus progreſſionis, vt habes in diagrammate. Ita illi veteres nunquam apponebant horaria aſcenſionum tempora ſine ſtadiaſmis, vt videbimus alibi in exemplo a Manilio producto.

v. 16. *Quæ quum tercentum numeris vicenaque conſtent.*] Hoc eſt 320, non 360, vt putat Bonincontrius, & de gradibus dictum vult, in quos ſecatur circulus Zodiacus. Repetit enim bis τὸ *ter.* quod neq. ratio loquendi, nec mens auctoris patitur. Deliriũ eſt.

v. 17. *Detrahitur ſummæ tota pars.*] Tota priore correpta τοσαύτη, cui e regione reſpondet *Quota.* Tertullianus de anima, cap. XXXVII: *vt quoto die dedicata Dei conditio, toto menſe interdum producatur Dei imago.* Sed aliter accipit Tertullianus, ac Manilius. Manilio enim *tota* eſt τοσαύτη tanta. Tertulliano *totus* eſt τοῖοῦτος.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Sed & apud eundem Tertullianum *totus* eſt ποσσότος, in Valentinianos: *Cæterum tota in adytis diuinitas, tot ſuſpiria Epoptarum, totum ſignaculum linguæ ſimulacrum membri virilis reuelatur.*

Ibid. *quota demit vtrunque.*] *vtrinque.*

v. 18. *æſtiuæ nomine noctis.*] *momine noctis.* Totũ locũ ita concipe:

Detrahitur ſummæ tota pars, quota demit vtrinque
Omnibus ex horis æſtiuæ momine noctis,
Solſtitium ſummo peragit quum Phœbus Olympo.

Hæc non cuiuis ſunt obuia. Sed modo patebunt. Ex tota ſumma, inquit, ſtadiorum 320 tota pars, id eſt, ea pars proportionatis demitur, quam demit Sol ex omnibus horis, nempe integri νυχθημέρου, quæ ſunt 24, quando conficit Solſtitium: & quidem illæ ſunt xv horæ Romæ: quæ eam rationem habent ad totam ſummam 24 horarum, quam 200 ad 320. Ergo 200 erit arcus maximæ diei, & reliquus de ſumma 320, nempe 120, erit arcus minimus diurnus. Igitur tota pars detrahitur de 320, quotam partem aufert maxima dies ex 24 horis. Ablatis igitur 120 de 320, remanent 200, arcus maximus diurnus.

v. 20. *Quodque bis exuperat demptis.*] Demptis 120 de 320, quod exſuperat, nempe 200.

Ibid. *id ducito in æquas Sex partes.*] Itane ducito? Quid hic multiplicatio? Imo me hercle diuidito. Et profecto Manilius ſcripſit. —*id didito in æquas Sex partes.*— Sic antea de eadem re:

Quod diſcrimen erit, per tris id diuide partes.

v. 21. *ſextamque ardenti trade Leoni.*] Sexta pars τῶν 200, ſunt 33. 20′. quæ ob commoditatem in nouem ducta fiunt 300, vt habes in diagrammate.

v. 22. *Rurſus qui ſteterit numerus ſub nomine noctis.*] *ſub momine.*

v. 23. *Eius erit ſigno Tauri illa pars dicenda.*] *dicanda.* Qui numerus fuerit ſub momento minimæ noctis, vel minimæ diei, eius illa pars, id eſt ſexta, erit Tauro dicanda. Numerus ſtadiorum minimæ noctis 120. Sexta pars 20 in 9 ducta fiunt 180 pro aſcenſione Tauri.

v. 24. *Quodque hanc exuperat partem.*] Id eſt diſcrimen, ſiue exceſſus inter 300, & 180, quæ ſunt 120.

v. 26. *Tertia pars eius.*] Tertia pars eius diſcriminis, nempe τῶν 120, hoc eſt 40, addita numero Tauri, nempe τοῖς 180, dat aſcenſionem Geminorum 220.

v. 27.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 27. *simili tunc cætera lucro.*] Simili excessu τῶν 40. Patet ex ipso diagrammate.

v. 29. *Augebuntque nouem numeratas nomine summas.*] Pessime deformatus locus. Sed codici Gemblacensi gratia habenda, qui sub inuolucris latentem veritatem præfert. Habet enim:

Augebuntque nouem vicinas munera summas.

Sed τὸ *munera* ex alia lectione vitiosa *numeratas* conflatum. omnino legendum:

Augebuntque nouem vicinas momina summas.

Nouem momenta, siue numeri augebunt, multiplicabunt viginti ad commoditatem computationis, vt supra in horis fecimus. Nam & hic quoque 20, quæ Tauro debebantur, in IX duximus; ad expeditum calculi vsum.

v. 30. *Donec perueniant ad iusta tempora Libræ.*] Gemblacensis: *sidera Libræ.*

v. 31. *Ex illa totidem per partes sic breuiantur.*] Idem supra:

Per totidem a Libræ decrescunt sidere partes.

v. 32. *conuersaque nomina lege accipiunt.*] Legendum:

——— *conuersaque momina legem Accipiunt.* ——— Accipere legem victi a victore solent. Itaque ait, dies, qui vicerant, vicissim a victis vinci, vt fiat καδμεία νίκη.

Pag. 71. v. 1. *Hæc via monstrauit.*] Gemblacensis *monstrabit*, & merito. nondum enim produxit. exemplum stadiasmorum Cnidi, quod faciet alibi. Atque hactenus methodus ascensionum καθ' ὁμαλὰς αὐξομειώσεις, quam methodum suam esse dicit. Nos aliam paulo ante dedimus. Sed mirum de ascensione Arietis tacuisse in vtraque methodo, horarum, & stadiasmi. Nos ostendimus in nostra methodo, excessum detrahendum esse ex triente arcus semidiurni minimi, eamque fore ascensionem Arietis & Piscium.

v. 2. *& numerare suos ortus per sidera cuncta.*] Numerare ascensiones signatim per stadiasmum.

v. 3. *Quod bene cum propriis.*] Quod simul bene acceptaueris cum propriis horis; nunquam te effugiet Horoscopus.

v. 5. *Quum poterunt certis.*] Nunquam te effugiet Horoscopus, quum horas diei auferes ab Horoscopo, non attribuendo signis binas, sed tot, quot debentur eorum ascensionibus ex doctrina tradita. Hæc non intelligit Bonincontrius referens ad modum vulgarem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

vulgarem. Longe diſcedit a mente auctoris. Sed non pauci doctiores illo longe turpius hallucinati eſſent.

v. 7. *Nunc quibus hiberni.*] Vltimis verbis diſputationis dixit iam tuto poſſe Horoſcopum haberi, ſi ex horis propoſitis deducamus aſcenſionum horaria momenta, quemadmodum tradita ſunt, initio ducto a loco Solis, & in quo conſiſtit numerus, ibi eſſe Horoſcopum. Sed horæ variant, vt ipſe longa hac diſputatione nos docuit. Quæ incrementa horarum quibuſque accedant aſcenſionibus, docuit: at quæ incrementa & decrementa horarum ipſarum ſint, non docuit. Hoc igitur debet in anteceſſum dare, ne ſemper eundem horarum modum vſurpemus. Horæ enim diurnæ ſolſtitiales ſunt longiores diurnis brumalibus, & nocturnæ brumales longiores nocturnis ſolſtitialibus. Ne huic parti deeſſet, pergit ad incrementa horaria, initio facto, vt debet, a bruma. Ab ea enim incipiunt dies creſcere.

Ibid. *Nunc quibus hiberni.*] De incrementis horarum dicturus ab eo tempore incipit, vnde & ipſa incrementa dierum, a brumalibus diebus ſcilicet: quæ decrementa dierum & incrementa Vitruuius breuitates & depalationes vocat.

v. 9. *niuei dum vellera ſigni Contingunt.*] *Contingant.* ——

v. 13. *noctiſque per horam.*] Omnino legendum *per horas.* Menſura enim dierum & noctium per horas colligitur.

v. 14. *Quam ſummam quoque.*] Quid velit, non eſt obſcurum nobis. Sed quod nobis menda vacare videbatur, id vero mendoſiſſimum prodidit liber Gemblacenſis. In eo ita ſcriptum fuit:

Quam ſummam quoque adiuſto ſuperauerit vmbras.
Ac trepident. ——

Nulla fere licentia hæc indubitata lectio eruitur:

Principio capienda tibi eſt menſura diei,
Quam minimam Capricornus agit, noctiſque per horas,
Quam ſummam: quo que ab iuſto ſuperauerit vmbra,
Ac trepident luces, eius pars tertia ſigno
Tradenda eſt medio ſemper. ——

Non erat locus in Manilio, cui tam male affecto minus ſuccurri poſſet ſine ope manuſcriptorum. Primo, inquit, menſuram capere debes ſummæ noctis, & minimæ diei, tempore brumali. & illius exceſſus, quo nox diem ſuperat, tertia pars tradenda eſt medio ſigno. Sed hæc paulo fuſius explicanda. Nam impendio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

nugatur Bonincontrius. Sed quod solemus semper dicere, a culpa eum liberant ingenia huius æui, quæ quum se omnibus præstare putant, minus hæc assequerentur, quam Bonincontrius. Ita incrementa horarum capiebant veteres. Discrimen inter maximam & minimam noctem in duodecim vncias diuidebant. vnciam tribuebant Capricorno, sextantem Aquario, quadrantem Piscibus, eundem quadrantem Arieti, sextantem Tauro, vnciam Geminis. Cleomedes: τῷ μὲν πρώτῳ μηνὶ δωδέκατον αὔξεται τῆς ὅλης ὑπεροχῆς, ἧ ὑπερέχει ἡ μεγίστη τῆς ἐλαχίστην ἡμέραν. τῷ δὲ δευτέρῳ ἕκτον. τῷ δὲ τρίτῳ τέταρτον. τῷ δὲ τετάρτῳ ὁμοίως τέταρτον. τῷ δὲ πέμπτῳ ἕκτον. τῷ δὲ ἕκτῳ δωδέκατον. Subiicit exemplũ diei maximæ xv horarũ, & minimæ ix, quæ est ratio sub Romano cælo. eius exẽpli diagramma apposuimus per incrementa, & decrementa horaria. Aliter non capies Manilium.

TABVLA INCREMENTORVM, ET decrementorum horarum.

	Scrupla Horaria		
♑	570	30	ADDE
♒	630	60	
♓	720	90	
♈	810	90	
♉	870	60	
♊	9000	30	
♋	870	30	MINVE
♌	810	60	
♍	720	90	
♎	630	90	
♏	570	60	
♐	540	30	

v. 13. *Quam minimam Capricornus agit.*] Vt dierum incrementa, ita vmbrarum decrementa rite capiuntur a bruma. Plinius libro xxxvi. cap. x. *strato lapide ad obelisci magnitudinem, cui par fieret vmbra Romæ confecto die sexta hora.* Mendose. Corrige: *strato lapide ad magnitudinem, cui par fieret vmbra brumæ confecto die.* Nam quantam vmbram faciebat obeliscus die brumæ in meridie, tantum stratum lapideum erat, quod pro amusiuo horario assumpsit, cuius gnomon erat obeliscus ipse. Itaque non ad obelisci magnitudinem stratum erat, sed ad eam magnitudinem, cui par obelisci vmbra fieret die brumæ. Quis non sibi persuadebat se illum locum Plinij intelligere? Nos ex eo duo notabilia mẽda sustulimus.

v. 14. *Quo que ab iusto superauerit vmbra, Aut trepident luces.*] Et qua quantitate aut nox superauerit, aut dies defecerit, eius pars tertia danda est signo medio. Vide totumne discrimen maximæ & minimæ diei accipias, an dimidium. Eodẽ enim res recidit. sed nomina partiũ mutantur. Nam totius duodecima est sextans dimidii. totius sextans, est triens

dimidij

dimidij. Vt hic quam nos diximus duodecimam totius, eam is vocat ſextantem dimidij. Differentia maximæ & minimæ diei Romæ, horæ ſex. duodecima ſunt ſcrupula triginta: quæ & ſunt triens trium horarum.

v. 15. *Et crepitent.*] Inepte. Nos olim emendauimus *trepident.* Confirmauit Gemblacenſis. Superare & trepidare contraria, ὑπερέχειν καὶ ὑστερεῖν. Nam quod deficit, trepidat a ſumma. Dies igitur dicitur a iuſto trepidare, quidquid deſciſcit a die æquinoctiali, hoc eſt a XII horis.

Ibid. *pars tertia ſigno.*] Pars tertia eius, quo vmbra ſuperat, aut lux trepidat, tradenda eſt Aquario. Nox maxima ſuperat minimam diem Romæ ſex horis, æquinoctialem autem tribus. Hic igitur intelligitur de exceſſu noctis maximæ ſupra noctem æquinoctialem, aut, quod idem eſt, de defectu diei minimæ a die æquinoctiali. Tertia pars trium horarum eſt hora, vel 60 ſcrupula, vt habes in diagrammate.

v. 16. *qua ſorte retenta Dimidio vincat primum.*] Aquarius acceptis 60 ſcrupulis ea ſumma vincit Capricornum, qua ipſe vincitur a piſcibus. Nam 30, 60, 90 ſunt in progreſſu arithmetico: & vt Aquarius 30 ſcrupulis ſuperat Capricornum, ita ipſe viciſſim vincitur totidem a Piſcibus.

v. 19. *His opibus tria ſigna etiam.*] Gemblacenſis:
His opibus tria ſigna valent. Sic paulo poſt:
——— *ita ſumma diebus.* Eſt epilogus.

v. 20. *ſed ſumma prioris Accedit numeri coniuncta ſequentibus aſtris.*] Supra de ſimili progreſſu arithmetico idem extulit:
Sed certa ſub lege, prioris ſemper vt aſtri
Incolumem ſeruet ſummam, creſcenſque nouando.

v. 21. *Ceſſerit vt ternis.*] Tota perioche ita diſtinguenda:
——— *Sed ſumma prioris*
Accedit numeri coniuncta ſequentibus aſtris,
Ceſſerit vt: ternis fuerit ſi longior horis
Brumali nox forte die. ———

Hæc incrementa, inquit, ita intelligenda accedere, vt tamen ſumma prioris ſigni maneat. Verbi gratia Capricornus in principio habet 540 ſcrupula horaria, id eſt nouem horas abſolutas. In fine accedentibus 30 ſcrupulis fient 570 ſcrupula, quibus 60 accedant, fient 630 ſcrupula in fine Aquarij. Ita ſemper ſumma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

prioris seruatur, cui accedente excessu conflatur summa sequentis, vt fit in omni progressu arithmetico. Neque aliter sentiebat in doctrina horariorum progressuum.

Sed certa sub lege, prioris semper vt astri
Incolumem seruet summam. ——

v. 21. *Cesserit vt.*] Prout cesserit discrimen inter maximam & minimam diem. puta, si excessus ille fuerit trium horarum, vt Romæ. Exemplum idem subiicit, quod nos.

v. 22. *Brumali nox forte die.*] τὸ *forte* est exempli gratia: ἐν παραδείγματος λόγῳ.

Ibid. *Capricornus vt hora Dimidia attollat luces.*] Habes in exemplo. Nam ad 540 scrupula, id est, ad nouem horas, accedentibus 30 scrupulis, fiunt scrupula 570 in finem Capricorni.

v. 24. *Ipse suam proprie dicat.*] Gemblac. *ducat*, vt nos olim.

Ibid. *summæque prioris Adiungat.*] Summa prior 570. Accedente hora, nimirum 60 scrupulis, fient 630.

Ibid. *summæque prioris Accedat.*] Legendum profecto —— *summæque priorum.* Nam 90, quæ accedunt Piscibus, æquant 60, & 30 priorum.

v. 29. *Incipit a sexta.*] ἀνακεφαλαίωσις methodi traditæ. Primo signo horam dimidiam dedimus: secundo duplicatam dimidiam: tertio triplicatam, hoc est, sesquihoram.

v. 30. *Diuiduum.*] Diuiduum διαιρετόν. — Ouidius:

Insula, diuidua quam facit amnis aqua.

Tempus diuiduum est distributio horariorum scrupulorum in signa. Incipit autem a sexta, quia sexta pars trium horarum est hora dimidia.

Ibid. *triplicant vires.*] Falsissimum, legendum:

—— *duplicant vires hærentia signa.*

Ibid. *arentia signa.*] Ærere, pro hærere, Vmor pro Humor, & alia in hoc auctore. Legendum igitur. — *hærentia signa.*

v. 31.] *Vltimaque acceptas duplicant.*] Alter error hunc peperit. Alter emendatus huic emendando præiudicium fecit. Nam si ibi *triplicant* pro *duplicant*, & hic contra *duplicant* pro *triplicant* positum erat.

v. * *Cedere diuersa.*] Hic versus alio pertinet.

v. 31. *Ita summa diebus.*] Epilogus.

v. 32. *Nanque Aries totidem.*] Nam Aries accipit 90, quot-

scilicet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ſcilicet habebant Piſces. eaque adiungendo diebus totidem de noctibus deducit, vt ratio poſtulat, vt quod accedat diei, decedat nocti.

v. 33. *Quot prius abſtulerant proprio ſub nomine.*] Sic in Apoteleſmatis:

Diuerſaſque ferunt proprio ſub nomine leges.

Niſi vtrobique legendum *momine.*

Pag. 72. v. 1. *Hora datur Tauro.*] Conſule diagramma.

v. 2. *ſic vltima primis Redditur.*] Sic dimidia hora, quæ vltima datur Geminis, compenſat eam, quæ prima data eſt Capricorno.

v. 4. *Rurſus & incipiunt.*] Subiunge verſum ſupra a nobis excluſum:

Rurſus & incipiunt propria de ſorte diebus
Cedere diuerſa labentia tempora lege.

Vox diebus præcedit hic verſum, vt eadem antea præcedebat vbi importune poſitum erat. Tempora incipiunt cedere de diebus, & de propria ſorte eorum. Decedunt enim eis, quæ antea accreuerant. & quia a fœnore tranſlatio erat, in eadem perſiſtit.

v. 6. *Reſpondent pariterque illis.*] Iſti verſus tam conſtat nobis alienos eſſe huius loci, quam incertum vnde irrepſerint. Loquuntur autem de ſtellarum ſitu, & eundem omnino ſenſum habent, quem illi in Sphæra Mundi:

Ignea deſignat ſpecies atque ignibus ignes
Reſpondent, media extremis atque vltima ſummis.

v. 9. *Hac vice diſcedunt noctes ad ſidera brumæ.*] Imo *a ſidere brumæ.* Res ipſa locuples teſtis eſt.

v. 11. *Solſtitium tardi quum ſit.*] Lege, *dum ſit.* Ita ſemper loquitur.

v. 13. *ſimiliſque redit.*] *ſimilique.* & *actu* προσαγωγῇ, niſi mauis *auctu.* quod fortaſſe præferendum. Hactenus doctrina incrementorum & decrementorum horariorum. quæ neque vera eſt, neque per vnum ſignum integrum eadem poſſunt eſſe incrementa horarum: quod tamen hic decernitur. Quotidie enim mutantur ſcrupula horaria. At hic ſolido ſigno vnum idemque decrementum aut incrementum attribuitur. Poſt hunc verſum retrahenda ſunt illa duo capita, quorum prius de horis, alterum de ſtadiaſmo ſignorum. Prius incipit: *Nec tibi conſtabunt.* alterum: *Nunc age quot ſtadiis.* Nam docuit incrementa horarum ab ob-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ſeruatione minimæ diei. Sed quomodo obſeruanda ſit minima dies, non docuit. Hoc igitur ordine ſequi debet. At quam ridicule ſupra connexum erat cum diſputatione in illos inſtituta, qui binas horas ſignis attribuebant. Propter horarum mentionem ſubditum erat hoc caput antecedenti diſputationi, quæ tam conuenit illi, quam horologium cum aſcenſionibus Signorum.

v.14. *Nec tibi conſtabunt.*] Primum iubebat:

Principio capienda tibi eſt menſura diei,
Quam minimam Capricornus agit. ———

Quam viam inſiſtes? Non aliter potes, niſi prius indagaueris diem ipſum æquinoctij. & cur non potius præcipit indagare diem brumæ, a qua incipit & dierum incrementum, & incrementorum diurnorum conſideratio? quia obſeruationes brumæ aut ſolſtitij non ſunt tutæ propter longum Solis tranſitum, qui per quadraginta fere dies ἀναισθήτως videtur in punctis tropicis immorari, vt teſtatur Geminus, quum re vera non moretur, ſed ita nobis videatur. Propterea obſeruatio alterutrius, vel vtriuſque æquinoctij tutior, quam vel ſolſtitij, vel brumæ. Nam obſeruato æquinoctio vtroque tunc facile incrementorum exceſſus colligitur, qui a bruma, ad æquinoctium diſtribuitur eo, quo ſupra inceptum eſt, modo: quanquam falſa ſunt illa incrementa. quæ neque veris arcubus diurnis conueniunt, neque iis, quas methodus Maniliana colligit, aſcenſionibus.

v.17. *Regulaque exactas.*] Gnomonicis rationibus inueſtigationem faciendam præcipit. Regulam vocat, vt Græci Κανόνα ὡρειαῖον.

v.18. *Quæ ſegnemque diem.*] Gembl. *Quæ ſignemque diem* — Munit viam ad veram lectionem:

Quæ ſignetque diem ſedes. perpendat & vmbras.

Traiectio: quæ ſedes ſignet diem, & perpendat vmbras.

v.19. *Hæc erit in Libra.*] ἰσημερινὸν ὡρολόγιον. Vitruuius: *In quibuſcunque locis horologia erunt deſcribenda, eo loci ſumenda eſt æquinoctialis vmbra.* ὡρολογίου nomen poſterius eſt. Prius enim πόλος dicebatur, quod poſtea ὡρολόγιον. Athenæus lib. v. πόλον ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Ἀχραδίνην ἀπομεμιμημένον ἡλιοτροπίου. Ariſtophanes Γηρυτάδῃ

Πόλος τόδ' ἐστίν. Εκασαπόστην ἥλιος Τέτραπται; ———

Herodotus lib. II. πόλον μὲν γὰρ καὶ Γνώμονα καὶ τὰ δυώδεκα μέρεα τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον Ἕλληνες. Erantque prius ὡρολόγια brumalia,

malia, vt Romæ. Primus omnium ἡλιοτρόπιον θεατὸν ἐν Πνυκὶ ſtatuit Meton. Erant autem tam nocturna, quam diurna in vſu iam tempore Menandri: cuius lepida verba extant de quodam inuitato ad cænam hora XII, ex fabula, cui titulus ὀργή.

—— ὅς κληθείς ποτε
εἰς ἑστίασιν δωδεκάποδος, ὄρθριος
πρὸς τὴν σελήνην ἔτρεχε τὴν σκιὰν ἰδών,
ὡς ὑστερίζων, καὶ παρῆν ἅμ' ἡμέρᾳ.

Nam quum inuitatus eſſet tunc adeſſe, quando δωδεκάπους ἡ σκιὰ, ipſe experrectus noctu plenilunio, & clariſſimo lumine, putauit non ſolum diem eſſe, ſed duodecimam horam diei confectam, conſpecta vmbra in duodecima linea. quod plane plenilunio accidere ſolet.

v.22. *medio quum currit Phœbus Olympo.*] Repone ex Gemblac. *quod currit.* Medium Olympum vocat Æquinoctialem in duo æqualia hemiſphæria Mundum diuidentem.

v.23. *ſummotus in aſtro.*] Lege —*ſummotus in Auſtros.*

v. 25. *vernales vertit in horas.*] *vertit* vertitur Propert. Sed Gemblacenſis habet: *fertur in horas.*

v.26. *ſed nox oblita diei.*] Quatenus nox detrahit diei, videtur ab eo dici obliuiſci diei, *oblita diei.* Sed nox oblita diei, ne ſumma claudicet, compenſat quod diei defuerit. Diurno circulo dato, datur & nocturnus. Nam arcu diurno de aſſe circuli deducto, remanet arcus nocturnus, & contra. In exemplo Manilij propoſito, arcu nocturno 9, de ſolida conuerſione horarum 24 detracto, remanet arcus diurnus horarum 15.

v.28. *Sic in duodenas exit vtrunque.*] Singuli arcus nunquam duodenas horas æquinoctiales reſtituere poſſunt, niſi tempore æquinoctij. Alias aut plurium, aut pauciorum horarum ſunt. Sed vterque arcus coniunctus eſt ſemper bis duodenarum horarum. Hoc eſt, quod vult. Non leuiter autem mirati ſumus in Kalendario ruſtico Romano, quod eſt in ædib. Vallenſib. per omnes menſes noctem cum die compoſitam efficere τὸ νυχθήμερον horarum XXV, non XXIV. In Ianuario. DIES HOR. VIII, S. Nox HOR. XIV. S. quæ ſimul componunt horas XXV. Sic in menſe Martio: DIES HOR. XII. S. NOX HOR. XII. S. Ergo τὸ νυχθήμερον eſt horarum XXV. Sic per omnes menſes. Et tamen nullus antiquarius hæc monuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.31. *Donec ad ardentis pugnarint.*] Gemblac. *pugnarunt.* Pugnare τὸ παραλλάττειν. Iam indicauimus.

v.32. *Atque vbi.*] *Atque ibi.*

Pag. 73. v.3. *quarum ratio manifesta per artem Collecta est.*] Quarum diuersitatum ratio collecta est per artem supra a nobis traditam, & exemplo illustratam.

v.4. *venietque suo per carmina textu.*] Statim subiiciet. Intelligit enim exemplum horarum ascensionalium cum stadiasmis. de quibus mox. Ex illo enim exemplo colligitur horarum & temporum variantia.

v.5. *Atque hæc est illas cæli mensura per horas.*] Scribe *per oras.*

v.6. *Qua rigat æstiuus gradibus.*] Profecto legendum:

Quas rigat æstiuis grauidus torrentibus amnis Nilus. ———

Nilum grauidum æstiuis torrentibus dicit ex opinione eorum, qui putant incrementa Nili ex torrentibus Æthiopiæ fieri: quod & multi veterum scripserunt, & verum est. Quod hic *gradibus* scriptum fuit, attribuendum vitiosæ consuetudini scribentium *grabidus* pro *grauibus.* Alioqui si voluissem esse stultorum more molestus, somniassem gradus τοῦ ἡλιοσκοπίου, qui in columna scalpti erant: & futilem coniecturam mihi blanditam pro vera accepissem. Sed quod dicit:

Atque hæc est illas cæli mensura per oras, Quas rigat, &c.

fugit nostrum ratio. Non enim mensura diei maximæ in Ægypto est horarum æquinoctialium 14. 30′, sed ea maxima dies est in regionibus, in quibus polus attollitur ad grad. 36, & vsque ad partes Græciæ. Nam si rationem propius putemus, dies maxima Alexandriæ est hor. 14. 1′. 12″. Eius enim arcus maximus diurnus est grad. 210. 18′. At hæc mensura, quam ponit noster, est Cnidi & Rhodi. quod & me tacente loquuntur, Plinius, Ptolemæus, alij. Cnidi maximæ diei arcus est graduum 216. 50′. hoc est, horarum 14. 27′. 20″. quod parum differt ab hoc modo horario. Quæ de Sphæra Mundi & horariis rationibus docet Manilius, omnia ex Eudoxo hausit. Omnes enim sphæræ Græcorum ad inclinationem 36 grad. fabricabantur, vt testatur Leontius Mechanicus, nimirum ad circulum Arcticum Cnidi, vbi Eudoxus suum ἔνοπτρον scripsit, quæ & erat eius patria. Neque solum in patria sua Cnido, sed etiam in Cyzicenis & Hellesponti tractibus scripsit. Quum esset in patria sua &

ἔνοπτρον

ἐνοπτρον ſcriberet, polum ibi attolli dicebat ad VI partes, qualium XV quadrans circuli eſſet. Sic quum eſſet in Helleſponto, aut in Cyziceni partibus, maximam diem ad minimam eam habere rationem dixit, quam quinque ad tria: quod diſtinguere neſciuit Aratus, qui Arcticum definit capite Draconis, hoc eſt 37 grad. a polo: diem autem maximam ad minimam rationem habere dicit, quam quinque ad tria. quæ non poſſunt conuenire illis tractibus, in quibus polus ad 37, ſed in quibus ad 41 grad. attollitur. In Helleſponti partibus diu degiſſe & ſummo in honore fuiſſe ſcribit & Laertius. Itaque in patria ſua ἐνοπτρον ſcribens ortus & occaſus ſtellarum deſignat aliter ac in alio opere, quum eſſet in partibus Cyzici. Diuerſi enim Orizontes ſunt, diſcrimine graduum quinque & amplius. Non igitur in eodem tempore oritur Arcturus Cnidi, quo in Helleſponto, & Cyzici partibus. Sed vnde noſtro tam inſignis hallucinatio, vt attribuat Ægypti partibus, quod Cnido, aut Rhodo conuenit? Dicam vere. Eudoxus cum Platone diu inter Ægyptios ſacerdotes verſatus, penes quos aſſeruabantur arcana aſtronomiæ, tandem ea, quæ ab illis didicerat, popularibus ſuis publicauit, & hanc Ægyptiorum non ſuam doctrinam eſſe teſtatus eſt. Laertius de ſcriptis Eudoxi: οἱ δὲ γεγραφέναι μὲν Αἰγυπτίοις τῇ αὐτῶν φωνῇ· τοῦτον δὲ μεθερμηνεύσαντα ἐκδοῦναι τοῖς Ἕλλησι. Quæ igitur ex Eudoxo citabantur, Græci Ægyptiacam, Latini barbaricam rationem vocabant. Quia vero omnia ab Eudoxo ſcripta Ægyptiacam doctrinam eſſe putauit Manilius, etiam quæ de patria ſua intelligebat Eudoxus, ea is de Ægypto accipienda eſſe putauit. Hæc erroris anſa Manilio fuit. Niſi dixerimus climata Ægypti & Rhodi confundi ſolita a veteribus illis. Nam Firmicus eandem menſuram maximæ diei attribuit climati primo, id eſt, Ægypti, & ſecundo, id eſt, Babylonio, & vicinis regionibus. Viſe locum libro primo, cap. XIII. *In climate primo, hoc eſt, Æthiopiæ.* Repone ex manuſcripto, *hoc eſt, Alexandriæ,* &c. Hæc ratio melior priore.

V. 7. *imitatur ſidera Mundi.*] Septem planetas.

V. 9. *Nunc age quot ſtadiis.*] Supra in doctrina temporum aſcenſionalium docuit quot ſurgant in quoquo loco cedantque per horas Signa. hic vero eius doctrinæ vnicum adfert exemplum. Et quemadmodum ibi doctrinæ horarum aſcenſionalium ſubiecit doctrinam ſtadiaſmi, quæ eadem eſt, ita etiam hic vni

exemplo horarum Cnidij tractus subiicit exemplum stadiasmi eiusdem tractus. Neutrum enim est Ægyptiaci soli, quod ipse putat, sed Cnidij. Nam hora maxima, quam nunc retulit, ad minimam, eam rationem habet, quam 19 ad 29. ea enim est ratio 14. 30′, ad 9. 30′. Est autem in stadiasmi exemplo ratio maximæ diei ad minimam, quæ trium ad duo. Sic fere est 29 ad 19. Nam sunt pene 30 ad 20. Quare idem est. In exemplo horario dies maxima est horarum 14. 30. Hic vero est, 14.24. Neque tam exacta harum rerum fides ab hoc auctore exigenda est. Sic etiam Firmicus, loco supra a nobis adducto, Ægypti climati, & Babylonio maximam diem ex ratione ascensionum, hor. 14. 24 assignat.

v. 10. *Sidera quoque cadant.*] Scribe *quotque cadant.* quot stadia. Supra:

Quot surgant in quoque loco cedantque per horas,

Ne magna in breuibus.] Tolle τὸ *in. Ne magna breuibus.* Positio syllabæ committitur in sequenti. Supra:

Quaque loca triplici signarit linea ductu.

Compendia ne careant breuibus dictis. Hoc est, quod superius dixerat:

Vt breuia in longo compendia carmine præstem.

v. 13. *Dena quater stadia.*] In hac æquabili ratione ascensio

STADIASMI ANAPHORICI SECVNDVM æqualem modum. — STADIASMI ANAPHORICI SECVNDVM rationalem modum.

ORTVS. Stadia	Hor. I.	Gra.			OCCASVS. Stadia	Hor. I.	Gra.	Grad. I.	Hor. I. II.
40	1. 20	20	♓	♈	80	2. 40	40	19. 24	1. 17. 36
48	1. 36	24	♒	♉	72	2. 24	36	22. 54	1. 31. 36
56	1. 52	28	♑	♊	54	2. 8	32	29. 17	1. 57. 8
64	2. 8	32	♐	♋	56	1. 52	28	35. 7	2. 20. 28
72	2. 24	36	♌	♏	48	1. 36	24	36. 54	2. 27. 36
80	2. 40	40	♎	♍	40	1. 20	20	36. 24	2. 25. 36

Leonis

Leonis est semper sexta pars arcus diurni maximi, ascensio Tauri item sextans arcus minimi diurni. Ergo inter se habent rationem, quam maxima dies ad minimam, per XII quinti Elementi Euclidis. Ascensio Leonis 72 stadia. Ascensio Tauri 48. Quæ habent inter se rationem, quam tria ad duo. In hoc igitur tractu, in quo collecti sunt isti stadiasmi, maxima dies est hor. 14. 24′, minima 9. 36′. Quæ omnia congruunt superiori exemplo, minimo discrimine, vtpote 6 scrupulorum. Porro dedimus tibi diagramma horum stadiasmorum cum horis, quas assignat Manilius. Adiecimus cumulum gradus ipsos, quibus non vtitur Manilius. Ergo insistamus viam, quam supra nobis præiuit Manilius. In omni collectione anaphoricorum temporum aut graduum, summa omnium semper componit semicirculum. Vt hic ex gradibus componitur semicirculus 180 graduum, stadiorum vero 360. Ergo totus circulus est stadiorum 720. Ratio, vt diximus, maximæ diei ad minimam, vel ascensionis Leonis ad Taurum, est vt tria ad duo. sectis 720 in rationem trium ad duo, habemus 432 pro arcu maximæ diei, 288 pro arcu minimæ. sexta pars vtriusque, 72 quidem erit Leoni attribuenda, 48 autem Tauro. Differentia vtriusque 24. triens 8: qui erit excessus huius progressionis, vt detractus quidem semel ex 48 det 40 ascensionem Arietis, additus autem semper det reliquas. Ita secto semicirculo horario in horas 12 æquinoctiales, vel 1440 scrupula in eandem rationem, habebimus scrupula 864 pro arcu maximo, 576 pro minimo. sexta vtriusque pars scrupul. 144, siue hor. 2. 24 pro Leone, scrupula 96, vel hor. 1. 36′. pro Tauro. Differentia 48 scrupula. Triens 16. scrup. qui est excessus. Nemo negauerit antea & methodum Manilianam, & stadiasmos ignorata fuisse.

Ibid. *Dena quater stadia.*] Hic circulus est stadiorum 720 in eleuatione Cnidi aut Rhodi. Supra erat 320 in eleuatione Romæ. Ergo ratio stadiasmi arbitraria fuit. Quia ratio maximæ diei ad minimam est vt tria ad duo, ergo numerus erit quinque: & proinde quinarius cum 144 multiplicatus est ad commodiorem methodum.

Ibid. *duplicataque ducit Quum cadit.*] Signa oblique orientia recte cadunt & contra. Aries oblique oritur. ergo recte occidit. Signi cuiusuis occasus est æqualis ortui signi oppositi, & contra.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

In Cnidio tractu Aries oritur grad. 19. 24'. Libra grad. 36. 34'. Ergo Libræ ortus est æqualis occasui Arietis. In hoc stadiasmo Aries oritur stadiis 40, Libra 80. Ergo 80 stadiis occidit Aries.

v. 15. *quum cætera signa Octonis crescunt stadiis.*] Alij dicerent *quum crescant.* Sed probum est *quum crescunt.* Ennius:

——— *quom volito viuo' per ora virom.*

v. 17. *Et totidem amittunt.*] Ascensionibus accedunt octona stadia. occasibus decedunt. Patet ex diagrammate.

Ibid. *gelidasque rigentia.*] Legendum haud dubie *vergentia in vmbras.* Gelidum solet vocare, quod Solis aut stellarum lumine priuatum est. In Sphæra:

Et gelidum extremo lumen sentimus ab igne:

hoc est, languens a luce. Sic frigidum est ἄναστρον.

Frigida cæruleo contorquet lumina vultu.

v. 19. *Tertiaque in quarta parte si ducitur eius.*] In Gemblacensi nihilo sanior est locus. ——— *in quarta parte sic ducitur eius.* Sed non magnæ molis est veram lectionem ex illis vestigiis odorari.

Tertiaque in quartas partes inducitur eius.

Quadrans horæ, inquit, accedit reliquis quinque ascensionibus, & præter quadrantem illum, tertia pars eius quadrantis inducitur in quartas, id est, in quadrantes ipsos. Nam quadrans horæ sunt xv. scrupula: tertia pars quadrantis quinque scrupula: quæ in singulas quartas in sequentibus erogantur. Ergo quum scrupula singula accedant singulis quartis, siue quadrantibus, iam non quadrans erit, id est, xv scrupula, sed xvi, excessus accrescens singulis horariis temporibus ascensionum. Obscurus locus antea, nunc, ni fallor, illustratus est. Sed Bonincontrio & hic quoque ignoscimus. Hanc veniam illi impetrarunt ij, qui hæc ignorant, & tamen omnia videri volunt scire.

v. 22. *Quum subeant orbem.*] Hic τὸ *subire* est occidere. Alioqui in Sphæra Mundi subire est ascendere, quod Hispanicum idioma retinuit:

Qua cadere, subeat cælum, rursumque resurgat.

Plinius libro 11. *Decidunt imbres, nebulæ subeunt.* Inde *Subiices nubes*, quia subeunt sublimia, vt exprimant Græcum μετέωρα. Difficile est constituere vtram significationem vindicet in illo versu:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Distat enim surgantne eadem, subeantve cadantve.

Nam vtrunque & quidem contrarium designare potest. Est enim medium constitutum inter surgere,& cadere: vt alterutrius extremi esse possit. Non est nouum in Latinitate eiuscemodi compositorum duas contrarias notiones esse, vt immixtum ἀμιγὲς καὶ μικτόν. Et alia, quæ studiosi adolescentes melius meminerint, quam ego.

Ibid. *rursusque ad sidera Libræ.*] Scribe: *rursusque a sidere Libræ.* eundem errorem supra in doctrina horarum castigauimus.

v.26. *Occiduusque Aries spatium tempusque oriendi.*] Quomodo conuenire possunt hæc duo, *occiduus* & *oriendi*? Contraria enim sunt, tanquam occidere,& oriri. Sed Manilius scripsit:

——— *tempusque ruendi Quod dabat.* Ruere diem aut noctem Oceano, solennis poetarum locutio. ——— *ruit Oceano nox.*

v.27. *in tantum Chelæ cum surgere perstat.*] Emendauimus olim. ——— *in tantum Chelæ consurgere perstant.* Assentitur Gemblacensis. Signa κατὰ συζυγίαν, hoc est, æqualiter a punctis æquinoctialibus distantia, sunt ἰσαναφορα. hoc est,æquales ortus & obitus habent; quibus scilicet contingit recte oriri, & oblique occidere, aut contra. Virgo & Chelæ, siue Libra æqualiter a punctis æquinoctialibus absunt. Ergo ἰσαναφορα, &c.

v.30. *Iam facile est siquod quandoque.*] *Quod quandoque, quæ quandoque*, Maniliana sunt, redundante τὸ *quandoque.*

v.31. *surgentia signis.*] Repone *signa.*

v.32. *propriasque ascribere in horas.*] Lege,

propriisque ascribere in horas Partibus. Idem alibi plane eademque sententia:

In nulla fallet regione Horoscopus vnquam,
Quum poterunt certis numerari singula signa
Temporibus parte ex illa, quam Phœbus habebit.

Pag.74. v.1. *In quæ Phœbus erit.*] Archaismus, *in quæ erit.* Vlpianus: *in pubertatem decesserit.* Cicero: *in Senatum dixi.* Sed Gemblacensis habet: *In quos.* Manifesto legendum: *In quis.*

Ibid. *quorum mihi reddita summa est.*] Quorum signorum anaphorica summa & Epilogismus redditus est. Gemblacensis *quarum*: id est horarum. vtrum melius, delibero. Ex longissima disputione tandem peruenimus ad methodum Horoscopi, quo no-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

mine instituta fuit disputatio. Esto igitur aliquis natus in Rhodo insula, Sole initium Geminorum obtinente, hora nona æquinoctiali absoluta. Consule Diagramma ascensionum. Ab initio Geminorum, ad finem Virginis colliguntur horæ 9.4'. Respondeo igitur Horoscopum esse in fine Virginis. Hoc est igitur, quod dicit: ——— *quum liceat certis surgentia signa*

Ducere temporibus. ——— Ortus enim Geminorum, Cancri, Leonis, & Virginis suis temporibus horariis collegimus, & propriis ascripsimus in horas partibus. Et rationem, siue ψηφοφορίαν deduximus ex illo signo, in quo Phœbus est, nempe ex Geminis. Quantum igitur hallucinetur Bonincontrius, qui vsitato modo Horoscopum apud Manilium venatur, hinc æstimare licet. sed ne alius quidem hactenus hæc odoratus erat. Nos vero omnia infra plene exequemur, si prius doctrinam totam Manilij præmiserimus.

Pag.74. v.2. *Illa etiam poterit nascens via ducere ad astrum.*] Cæcum esse oportet, qui non videat hæc nunc recte cohærere, quæ tam longo spatio dissita erant: vt in multis locis videres humano capiti ceruicem equinam. Non leuiter de Manilio & eius studiosis meriti sumus, qui textum ex tam fœda luxatione in suos artus restituimus. Non deerunt & improbi & inuenusti, qui aliter censebunt, aliter deblaterabunt. Duas igitur methodos horoscopi inuestigandi proposuit: illam, quam modo periclitati sumus, & hanc, quæ omnibus illius æui & retro mathematicis vel potius planis in vsu fuit, estque ea, quam supra vulgarem vocauit:

Nec me vulgatæ rationis præterit ordo
Quæ binas tribuit signis surgentibus horas.

Horas in gradus redactas a loco Solis computabant. Vbi desinebat numerus, ibi erat Horoscopus. Hæc erat illorum æruscatorum methodus.

Ibid. *nascens via ducere ad astrum.*] Ita olim emendauimus. Ita etiam habet Gemblacensis. At corrupta vulgatæ editionis lectio, quæ habet *austrum,* decepit bonum Bonincontrium, adeo vt meridionales & australes horas somniarit: quod monstri quid sit, nescio. Nascens astrum esse Horoscopum & pueri dixerint.

v.4. *Nam quota sit lucis, si luce requiritur, hora, Aspicies.*] Aut enim genitura est diurna, aut nocturna. Prius de diurna.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 6. *Multiplicans deciesque.*] Corrupta hæc ita restituere iubet sententia: ——— *atque hunc numerum reuocabis in ipsum*
Multiplicans decies, adiectis insuper eidem
Quinque tamen summis. ———

Ipsum numerum horarum multiplicabis decies & quinquies. Esto aliquis natus Sole initium Geminorum obtinente, hora inæquali nona absoluta. Multiplicatis horis IX inæqualibus in XV, fiunt gradus 135. quæ sunt signa quatuor, gradus XV. & putata ab initio Geminorum, desinunt in 15 ♎. Ita Horoscopus erit in 15 ♎ secundum hanc ridiculam methodum, quæ erat propria illorum Agyrtarum. Sed & Demophilus vetus scriptor, quum de methodo τοῦ σπορίμου ζωδίου ageret, qui est alter horoscopus conceptionis, vt ille alter nascentiæ, ita scribebat: ἐπὶ τὸν ὡροσκόπον τῆς σπορᾶς καὶ οὕτω τινὲς λαμβάνουσι. θέασαι πόσῃ μοίρᾳ ὑπὸ ποσδηποτοῦν ζωδίου τὴν ἀποκύησιν ὡροσκόπησε. καὶ τὰς ἀνηγμένας πολλαπλασίασον ἐπὶ τὸ τῶν ὡρῶν πλῆθος. καὶ συγκεφαλαιώσας ἀπόδιδου ἀνὰ τριάκοντα ἀπὸ τοῦ ὡροσκοποῦντος ζωδίου τὴν ἀποκύησιν. καὶ ὅπου δ' ἂν ἐκπέσῃ ὁ ἀριθμός, ἐκεῖνο ὡροσκόπησε κατὰ τὴν τοῦ σπέρματος καταβολήν. Quanquam ab horoscopo, non a Sole numerari iubet, item non in XV, sed in quasuis partes Signi horas multiplicari, tamen vtraque methodus multum habet inter se affinitatis, & vetustatem præfert.

v. 7. *quia qualicunque sub hora Ter quinas mundi sex tollunt.*] Lege *se tollunt.* Iubet ergo binas horas signis attribui. Atqui hanc opinionem furcillis supra exagitauerat. Quæ hæc est leuitas? Bonincontrius agnoscit τὸ *sex.* hoc est solens traducit sese. Et sane rarum est, quum illi homini aliquid boni excidit. *Se tollunt* ἀναφέρονται. Hic plane Bonincontrius est cæcior Tiresia.

v. 8. *Ter quinas Mundi se tollunt sidera partes.*] At vbi sunt illæ superiores censoriæ notæ in eos, qui binas horas signis orientibus tribuunt? vt taceam horas ciuiles veterum inæquales fuisse: At XV gradus Æquinoctialis horam æqualem constituunt.

v. 9. *coniungis & illas.*] ——— *coniungere & illas,*
Quæ superent Phœbo partes per signa, memento.

Esto homo natus, Sole XVI Tauri obtinente, hora VIII inæquali. Horis 8 in 15 ductis fiunt signa quatuor. Addo partes XV absolutas, quas perfecit Sol in Tauro, vt præcipit Manilius. Numero igitur a principio Tauri. Numerus desinit in XV Virginis, qui erit locus Horoscopi.

V. II. EX

v.11. *Ex hac tricenas ſummas.*] Scribe *ſumma.* Ex hac ſumma.

v.14. *Cum quo conſiſtet numerus.*] Gemblacenſis:

Tum quo ſubſiſtet numerus conſumptus in aſtro. Recte.

Sic ſupra: *Atque vbi ſubſtiterit, ſignum dicatur oriri.*

v.15. *Quave in parte ſuam ſummam numerive reliquit.*] Qua in parte numerus relinquet ſuam numerive partem. Elegantia profecto digna Bonincontrij auditoribus, quibus perſuadebat hæc Latina eſſe. quid Latina? Satis erat, ſi aliquo ſenſu eſſent. Nobis olim feliciter ſuccurrit legendum *momenve relinquit.* Scriptum fuerat vitioſe *mumenve.* Sic alibi, — *qui munera ſummis Impoſuit.* ——— perperam pro *mumina*, hoc eſt momina. Quod Momen apud hunc auctorem creberrime poſitum ſit pro ſumma & numero, ſat ſuis locis patuit.

v.16. *Hæc erit exoriens & pars & forma per ignes.*] Diſtingue.

Hæc erit exoriens & pars, & forma. Per ignes

Continua partes. ——— Exoriens pars & forma eſt τὸ ὡροσκοποῦν ζῴδιον, ἡ ὡροσκοποῦσα μοῖρα. Alibi:

Quum tibi naſcentis percepto tempore forma

Conſtiterit. ——— Sic dixit ſigna formantia ortus, id eſt, ὡροσκοποῦντα.

Ibid. *per ignes Contineat partes.*] Scribe: ——— *per ignes Continua partes.* — *Per ignes*, per ſtellas. Infra: — *pariterque orbem vidiſſe per ignes.* In Sphæra: ——— *quibus ille ſuperuenit ignis*, id eſt, Stella.

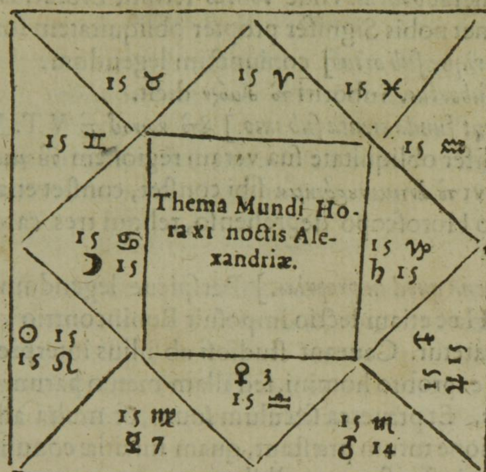
Ibid. *per ignes.*] Noctu. Nocturnam genituram μεθοδεύειν docet. Hæc omnia quis antea intelligebat? Nam Bonincontrio ne minima quidem huius loci ſuſpicio mentem perſtrinxit. Non magis Latine ſciens eius expoſitionem in hunc locum intellexerit, quam ille locum iſtum. Nos quid eſſet *per ignes* oſtendimus.

v.17. *Continua partes.*] Nihil noui dicit. Hodie aſtronomi putant omnia ſua ratiocinia a meridie: veteres Chaldæi, ſiue Genethliaci ab ortu Solis. Vtroque modo ratiocinia ſunt 24 horar. Si igitur genitura inciderit per ignes, id eſt noctu, non a nocte nouum ratiocinium inſtituere iubet, ſed horas diurnas, id eſt duodecim horas ab ortu Solis cum horis nocturnis connectere. Eſto aliquis natus hora ſeptima noctis. Illa hora erit decimanona ab ortu Solis. Hoc eſt, quod vult. Huius autem rei dabimus illuſtre exemplum in Themate Mundi, quanquam nugatorio ab

illis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

illis priſcis Ægyptiæ Matheſeos anteceſſoribus prodito. Ponunt Mundum conditum Sole in quintadecima Leonis poſito, hora XI noctis ineunte. Ab ortu Solis, ad horam XI ineuntem noctis, putantur horæ abſolutæ XXII quæ in gradus XV multiplicatæ

ex hac methodo fiunt gradus 330. quibus adiice a principio Arietis, ad partem 14 Leonis abſolutam, gradus 134. Fient omnes gradus 464. Detracto aſſe circuli, remanent gradus 104. qui ab initio Arietis putati deſinunt in gradum abſolutum 14 Cancri. Ergo Horoſcopus eſt in gradu XV ineunte Cancri, vt erat propoſitum. Itaque non ab ineunte nocte putanda ſunt ratiocinia geniture nocturnæ, ſed cõtinuanda cum tempore diurno, vt præcipit Manilius. Nam bene hoc monuit, quanquam, vt diximus, nihil noui edicit. Hoc enim facit, quia ineunte nocte putatur hora prima, non tertiadecima. In hoc Themate recte eſt apud Firmicum Sol in XV Leonis, non in 13, vt apud Paulum Alexandrinum. vbi legendum 15, errore ſatis procliui.

v.33. *Natalis mundi.*] ὡροσκόπος. infra cæli naſcentis hora dicitur. Et riſum & ſtomachum hic moueret illis Bonincontrius, qui neſcirent hominem inſanire ſolennia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.26. *Non feret oblitus.*] Nuſquam felicius coniectura nobis ceſſit olim, quam in hoc inquinatiſſimo loco. Manilius enim ſcripſerat:

> *Fallere non poßit ſummi faſtigia cæli*
> *Signifer obliquus: ſtent fundamenta ſub imo:*
> *Stent veri ſtellarum ortus, verique ſub ortus.*

Scriptnm fuerat *oblicus.* vnde *oblitus* ſcripſit Librarius. Non, inquit, imponet nobis Signifer propter obliquitatem ſuam.

v.27. *verique ſub ortus*] coniunctim legendum:
— *verique ſubortus.* Suboriri τὸ δύνειν dicit.

Ibid. *ſtent fundamenta ſub imo.*] ἀπὸ κοινοῦ τὸ VT. Vt, inquit, neque Signifer obliquitate ſua veram regionem τοῦ μεσουρανήματος auferat: & vt τὸ ἀντιμεσουράνημα ſibi conſtet, conſtet etiam τὸ δῦνον. Itaque vero Horoſcopo deprehenſo, reliqui tres cardines conſtabunt.

v.28. *Dena quod in proprias.*] Perſpicue legendum *Denique vt in proprias.* Hæc etiam lectio impoſuit Bonincontrio, vt de denis Signis nugaretur. Caueant ſtudioſi ab illius interpretis inſcitia: quam non exprobro homini, ſed illam metuo parum cautis adoleſcentibus. Et præterea ſæculum ſuum, & multa alia tam eum ab inſectatione tutum præſtant, quam inſcitiæ conuincerent, qui tali interpreti aſſenſionem adhiberent.

Hactenus Manilius magnis molitionibus horoſcopi ſui methodum eruit: cuius nos exemplum quoque dabimus, ſiquidem prius, quod antea nos polliceri meminimus, præcepta doctrinæ Manilianæ, & quidem eo fere ordine, quo ipſe docuit, collegerimus.

PRÆCEPTA DOCTRINÆ MANILIANÆ.

I. DODECATEMORION SIGNI AVT PLANETÆ INVENIRE.

Partem datam Signi, in quo Planeta fuerit, duc duodecies. Tricenas diſtribue in omnia ſigna, initio ducto ab eo, in quo Sol fuerit. In quo Signo deſinet numerus, ibi eſt Dodecatemorion Signi aut Planetæ: per illud:

> *Quacunque in parti naſcentum tempore Luna*
> *Conſtiterit.* ——— 51. 23.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ALITER. Partem datam Signi per 2 $\frac{1}{2}$ diuide. Numeros in Signa distribue, initio, vt antea, facto ab eo Signo, in quo Sol fuerit: per illud:

Nam quum tricenas per partes sidera constent,
Rursus bissenis numerus diducitur omnis. 50. 26.

II. DODECATEMORION LVNÆ PER POSTERIOREM MODVM INDAGARE.

Vide quot tricenarios Luna distet a Sole. Omnibus tricenariis deductis, reliquos numeros per 2 $\frac{1}{2}$ diuisos distribue in Signa, initio facto ab eo Signo, in quo Luna fuerit. Vbi consistet numerus, ibi est Dodecatemorion Lunæ: per illud:

Proxima tricenas partes sententia ducit. 51. 28.

III. DODECATEMORION DODECATEMORII INVENIRE.

A parte Signi data numera deinceps gradus semisses quinque. Primum dimidium gradum da ei Planetæ, in cuius terminum inciderit pars Signi proposita: secundum dimidium gradum sequenti Planetæ: & ita deinceps. In quo Planeta quintus dimidius gradus consistet, in eius finibus est Dodecatemorion Dodecatemorij.

IV. SORTEM FORTVNÆ IN DIVRNA GENITVRA INDAGARE.

Distantiam Solis a Luna numera incipiens ab Horoscopo per consequentiam Signorum. Vbi consistet numerus, ibi est Sors Fortunæ in genitura diurna: per illud:

Tunc si forte dies nascentem exceperit alma. 65. 3.

V. SORTEM FORTVNÆ IN NOCTVRNA GENITVRA INVENIRE.

Distantiam Lunæ a Sole numera incipiens ab Horoscopo per antecedentia. Reliqua, vt supra: per illud:

At quum obducta nigris nox orbem texerit alis. 65. 10.

VI. HORARIORVM TEMPORVM ASCENSIONALIVM EXCESSVM INVENIRE.

Accipe trientem sextæ partis differentiæ maximi & minimi arcus diurni horarij: per illud:

Quod discrimen erit, per tris id diuide partis. 70. 2.

VII. ASCENSIONVM SIGNORVM HORARIA TEMPORA COLLIGERE.

Habeas excessum per antecedens. Abiice a sextante minimi arcus diurni. Ipsa est ascensio Arietis. Deinde per adiectionem excessus, habebis ascensiones horarias reliquorum quinque ad initium Libræ: per illud:

Tertia vt accedat Geminis, quæ tempora Tauro Vinciat.—70.3.

VIII. EXCESSVM STADIASMI ANAPHORICI INVENIRE.

Numerum stadiasmi seca in rationem maximæ & minimæ diei. Triens sextæ partis differentiæ vtriusque rationis est excessus stadiasmi anaphorici: per illud:

Quodque hanc exuperat partem, superatur ab illa. 70. 24.

IX. STADIASMVM ASCENSIONVM COLLIGERE.

Excessum per antecedens repertum abiice a sexta parte numeri minimæ diei respondentis. Is erit stadiasmus Arietis. In reliquis perge per adiectionem excessus, vt in horariis temporibus ascensionum: per illud:

Hæc erit horarum ratio ducenda per orbem. 70. 14.

X. INCREMENTVM DIERVM COLLIGERE IN QVADRANTE HIBERNO.

Sextam partem differentiæ minimæ & æquinoctialis diei adiice diei minimæ. Aggregatũ est tempus horarium finis Capricorni. Tempori Capricorni adiice tertiam partem eiusdẽ differentiæ. Aggregatur tempus horariũ finis Aquarij. Cui rursus adiiciatur dimidium differentiæ. Aggregabitur finis Piscium: per illud:

Principio capienda tibi est mensura diei. 71. 12.

XI. INCREMENTA DIERVM COLLIGERE IN QVADRANTE VERNO.

Aggregato finis Piscium adde rursus dimidium differentiæ pro tempore horario finis Arietis. Tempori horario Arietis adde trientem differentiæ pro fine Tauri. Denique aggregato Tauri adiice sextantem differentiæ. Colligitur tempus horarium finis Geminorum: per illud:

Nanque Aries totidem deducit noctibus horas. 71.32.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

XII. DECREMENTA DIERVM COLLIGERE IN QVADRANTE ÆSTIVO.

De tempore horario finis Geminorum detrahe ſextantem differentiæ pro tempore horario finis Cancri. De tempore horario Cancri detrahe trientem differentiæ pro tempore finis Leonis. Denique de tempore horario finis Leonis detrahe dimidium differentiæ pro tempore horario finis Virginis: per illud:

Rurſus & incipiunt propria de ſorte diebus Cedere.— 72. 4.

XIII. DECREMENTA DIERVM COLLIGERE IN QVADRANTE AVTVMNALI.

Tempori horario finis Virginis detrahe dimidium differentiæ pro tempore horario finis Libræ. Tempori horario Libræ detrahe trientem differentiæ pro tempore finis Scorpij. Tempori Scorpij detrahe ſextantem differentiæ pro tempore horario finis Sagittarij: per idem.

XIV. DATA HORA GENITVRÆ HOROSCOPVM INDAGARE.

Ab horis abſolutis abiice aſcenſiones ſignorum per VII Præceptum collectas, quantum opus erit, initio a loco Solis facto. Vbi numerus conſiſtet, ibi eſt Horoſcopus: per illud:

——— *quum liceat certis ſurgentia ſigna*
Ducere temporibus. ——— 73. 31.

XV. HOROSCOPVM PER MODVM AGYRTARVM GENETHLIACORVM INVENIRE.

Horis datis in XV ductis adiice gradus, quos Sol peregit in Signo, ſiquidem in principio Signi non fuerit. Summam graduum aggregatam computa a principio Signi. Vbi conſiſtet numerus, ibi eſt Horoſcopus Genethliacorum Æruſcatorum: per illud:

Illa etiam poterit naſcens via ducere ad aſtrum. 74. 2.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

CANON ASCENTIONALIS AD ELEVATIONEM GRADVVM QVADRAGINTAQVATVOR.

	♓		♈	♒		♉	♑		♊	♐		♋	♏		♌	♍		♎
	Hor.	′	″	Hor.	′	″	Hor.	′	″	Hor.	′	″	Hor.	′	″	Hor.	′	″
1	0	2	10	0	2	54	0	3	38	0	4	22	0	5	6	0	5	50
2	0	4	20	0	5	48	0	7	16	0	8	44	0	10	12	0	1	40
3	0	6	30	0	8	42	0	10	54	0	13	16	0	15	18	0	17	30
4	0	8	40	0	11	36	0	14	32	0	17	28	0	20	24	0	23	20
5	0	10	50	0	14	30	0	18	10	0	21	50	0	25	30	0	29	10
6	0	13	0	0	17	24	0	21	48	0	26	12	0	30	36	0	35	0
7	0	15	10	0	20	18	0	25	26	0	30	34	0	35	42	0	40	50
8	0	17	20	0	23	12	0	29	4	0	34	56	0	40	48	0	46	40
9	0	19	30	0	26	6	0	32	42	0	39	18	0	45	54	0	52	30
10	0	21	40	0	29	0	0	36	20	0	43	40	0	51	0	0	58	20
11	0	23	50	0	31	54	0	39	58	0	48	2	5	56	6	1	4	10
12	0	26	0	0	34	48	0	43	36	0	52	24	1	1	12	1	10	0
13	0	28	10	0	37	42	0	47	14	0	56	46	1	6	18	1	15	50
14	0	30	20	0	40	36	0	50	52	1	1	8	1	11	24	1	21	40
15	0	32	30	0	43	30	0	54	30	1	5	30	1	16	30	1	27	30
16	0	34	40	0	46	24	0	58	8	1	9	52	1	21	36	1	33	20
17	0	36	50	0	49	18	1	1	46	1	14	14	1	26	42	1	39	10
18	0	39	0	0	52	12	1	5	24	1	18	36	1	31	48	1	45	0
19	0	41	10	0	57	6	1	9	2	1	22	58	1	36	54	1	50	50
20	1	43	20	1	0	0	1	12	40	1	27	20	1	42	0	1	56	40
21	0	45	30	1	2	54	1	16	18	1	31	42	1	47	6	2	2	30
22	0	47	40	1	7	48	1	19	56	1	36	4	1	52	12	2	8	20
23	0	49	50	1	8	42	1	23	34	1	40	26	1	57	18	2	14	10
24	0	52	0	1	11	36	1	27	12	1	44	48	2	2	24	2	20	0
25	0	54	10	1	14	30	1	30	50	1	49	10	2	7	30	2	25	50
26	0	56	20	1	17	24	1	24	28	1	53	32	2	12	36	2	31	40
27	0	58	30	1	20	18	1	38	6	1	57	54	2	17	42	2	37	30
28	1	0	40	1	23	12	1	41	44	2	2	16	2	22	48	2	43	20
29	1	2	50	1	26	6	1	45	22	4	6	38	2	27	54	2	49	10
30	1	5	0	1	27	0	1	49	0	2	11	0	2	33	0	2	55	0

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

CANON HORARIVS.

AD ELEVATIONEM GRADVVM XLIV.

	Arcus diurnus Manilianus.		Hora inæqualis siue ciuilis.			Arcus diurnus castigatus.	
	Horæ æquin.	I	Horæ æquin.	I	II	Horæ æquin.	I
♑	9	15	0	46	15	9	14
♒	10	21	0	51	45	10	30
♓	12	0	1	0	0	12	0
♈	13	39	1	8	15	13	30
♉	14	45	1	13	45	14	46
♊	15	18	1	16	30	15	18
♋	14	45	1	13	45	14	46
♌	13	39	1	8	15	13	30
♍	12	0	1	0	0	12	0
♎	10	21	0	51	45	10	30
♏	9	15	0	46	15	9	14
♐	8	42	0	43	30	8	42

TABELLA ANAPHORICORVM TEMPORVM AD ELEVATIONEM GRADVVM XLIV.

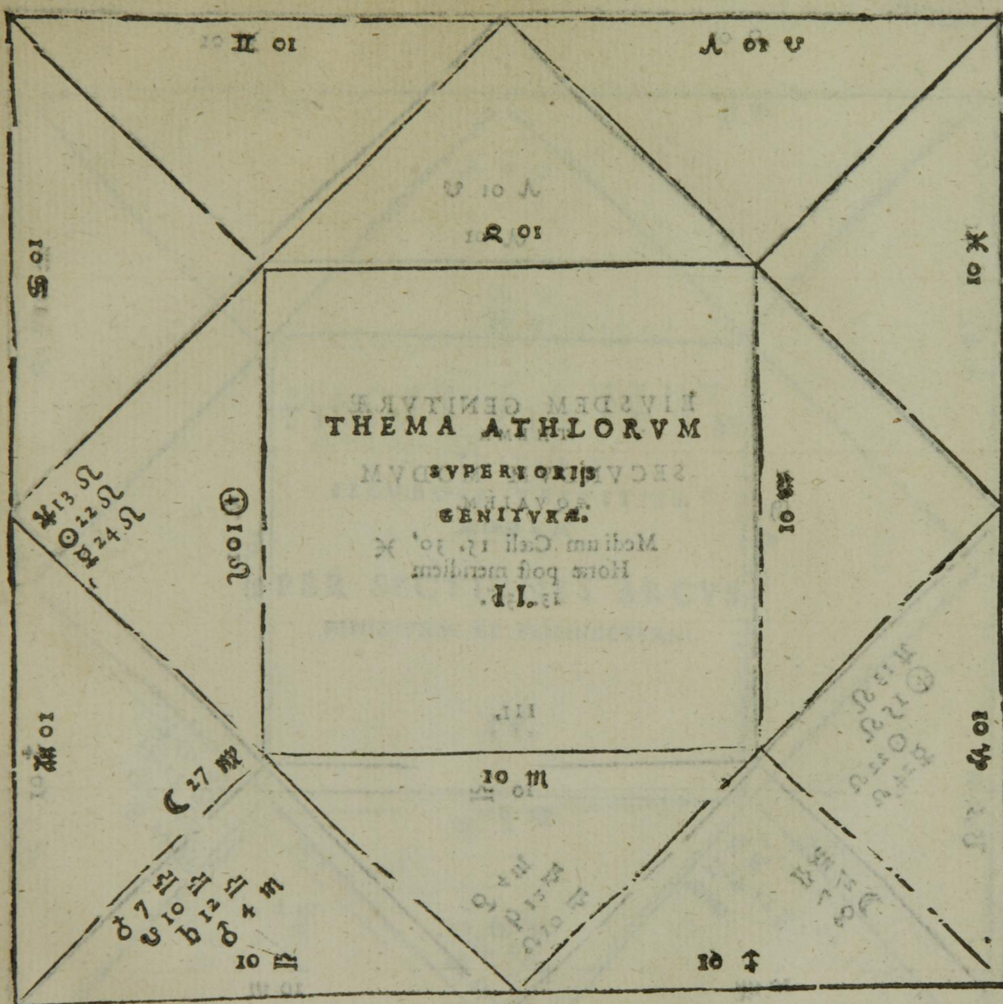
	ASCENSIONES MANILIANAE						ASCENSIONES CASTIGATAE							
	Grad.	I	Hor.	I	Tricesima I	II	Grad.	I	Hor.	I.	II	Tricesima I	II	III
♓ ♈	16	15	1	5	2	10	16	34	1	6	16	2	12	32
♒ ♉	21	45	1	27	2	54	20	22	1	21	28	2	42	56
♑ ♊	27	15	1	49	3	38	28	14	2	52	56	3	45	52
♐ ♋	32	45	2	11	4	22	36	13	2	24	52	4	49	44
♏ ♌	38	14	2	33	5	6	39	23	2	37	32	5	15	4
♎ ♍	43	45	2	55	5	50	39	14	2	36	56	5	13	52

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

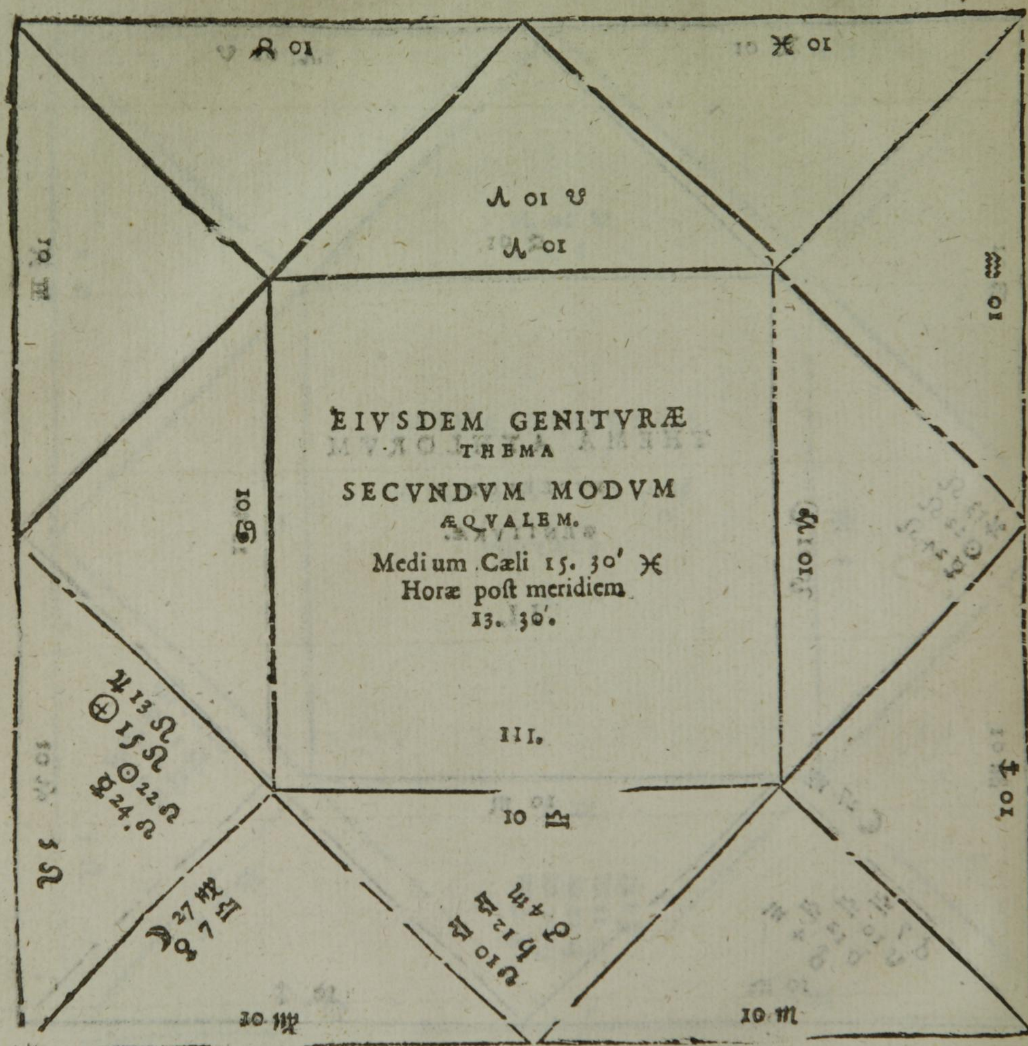
THEMA GENITVRÆ
SECVNDVM
M. MANILIVM
ET
VETERES
I.

EIVSDEM

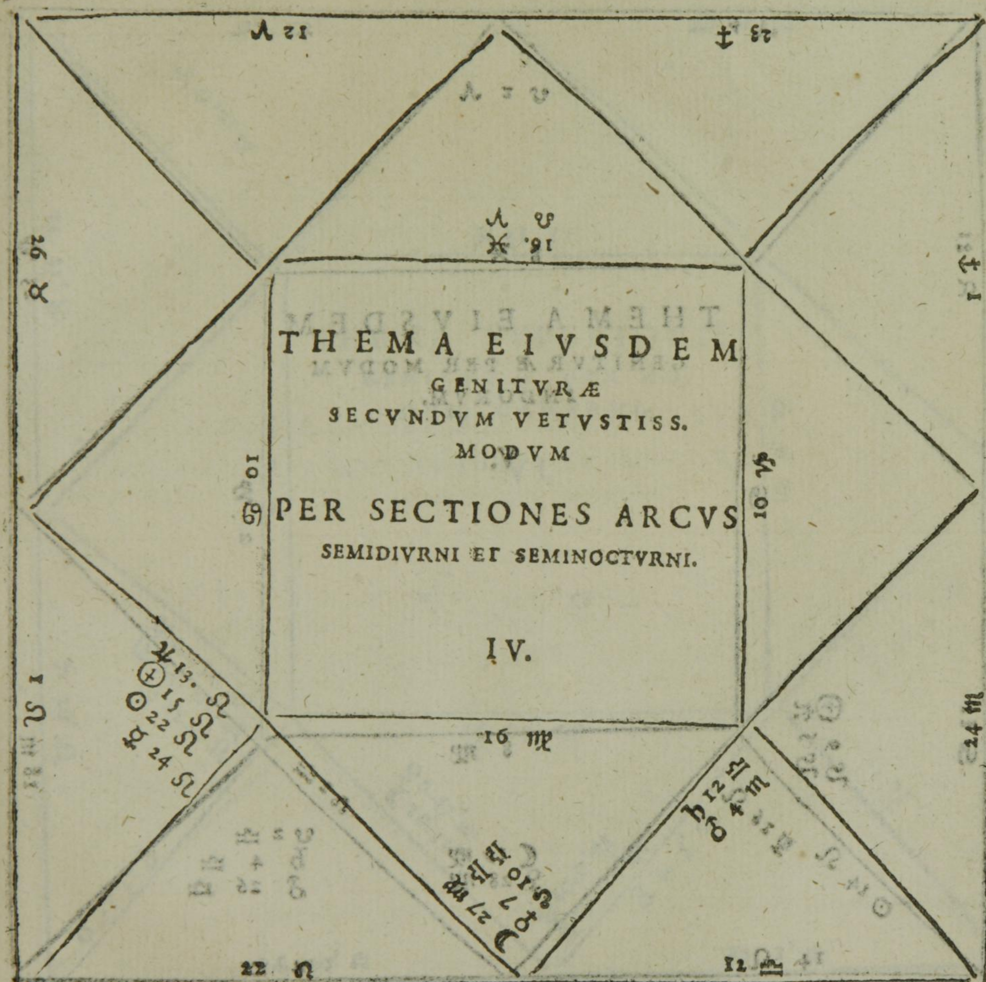
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

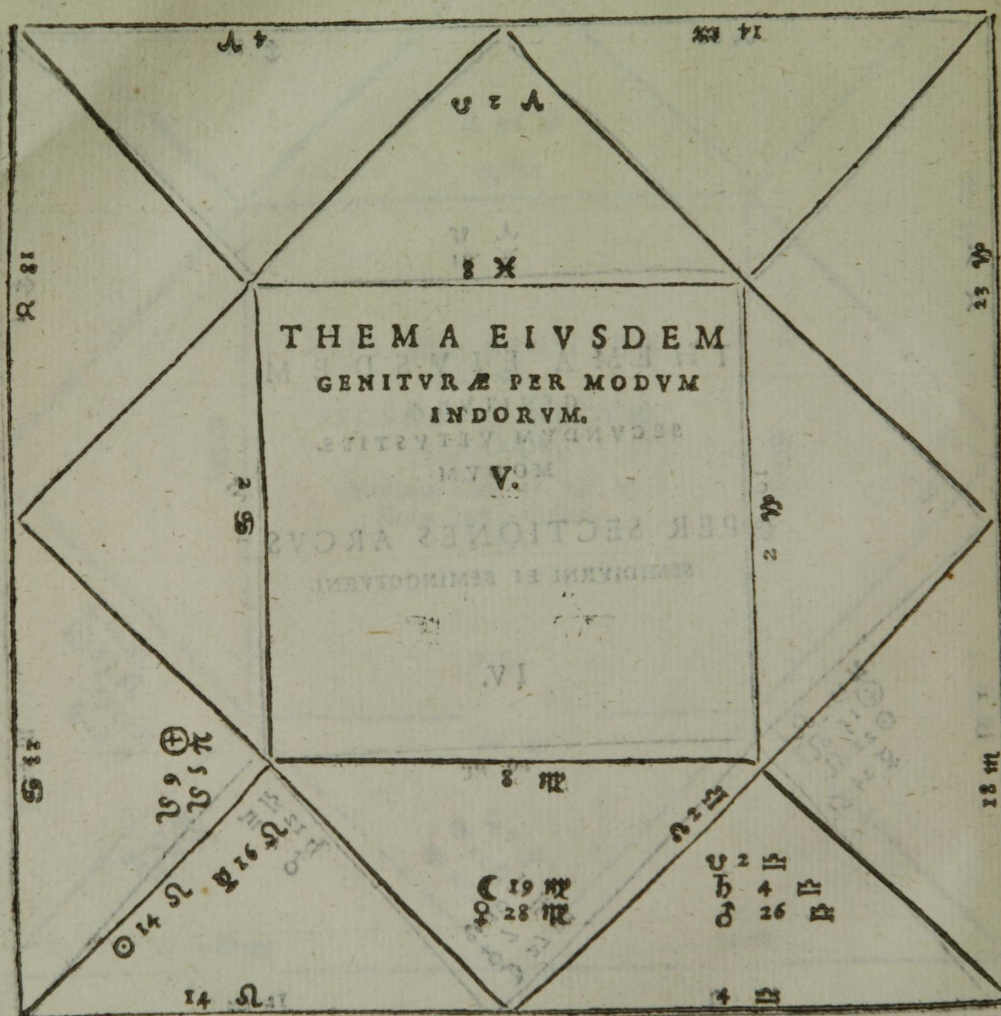

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

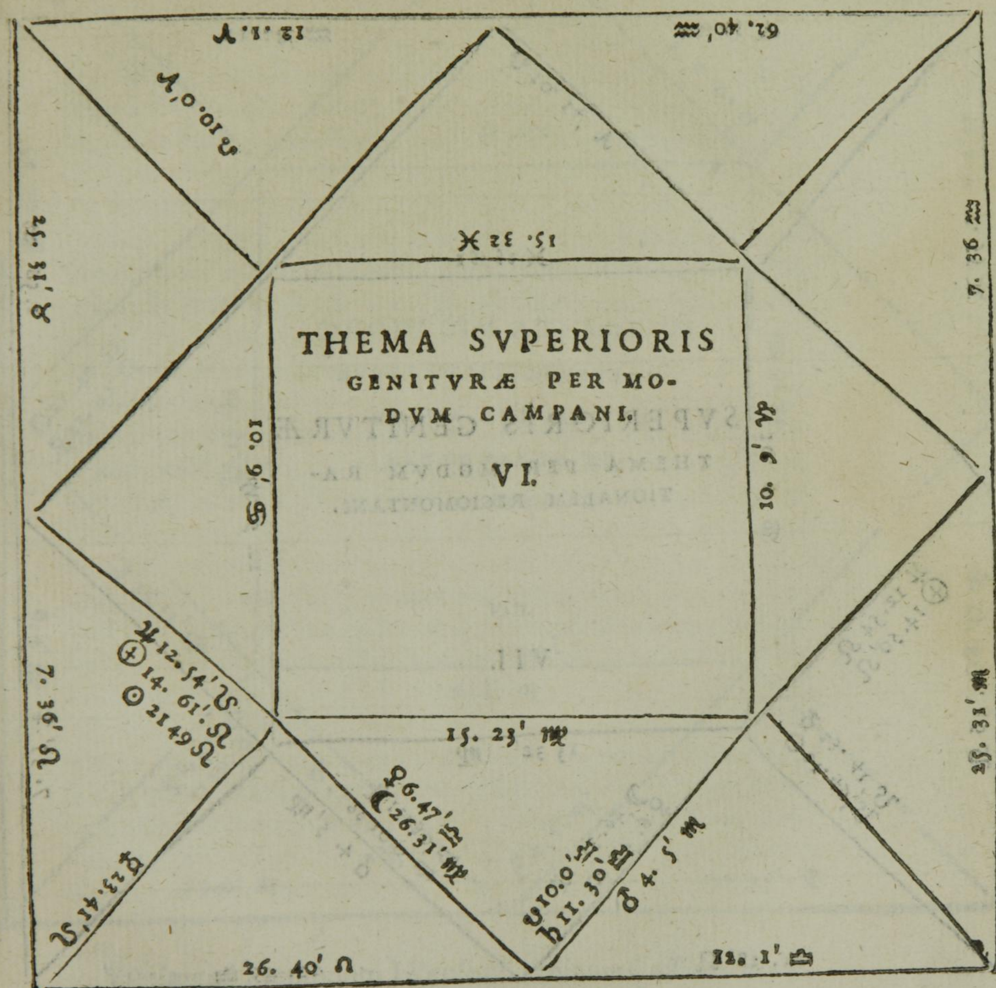

EIVSDEM GENITVRÆ
THEMA
SECVNDVM MODVM
ÆQVALEM.
Medium Cæli 15. 30′ ♓
Horæ post meridiem
13. 30′.
III.

THEMA

THEMA EIVSDEM
GENITVRÆ
SECVNDVM VETVSTISS.
MODVM
PER SECTIONES ARCVS
SEMIDIVRNI ET SEMINOCTVRNI.
IV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

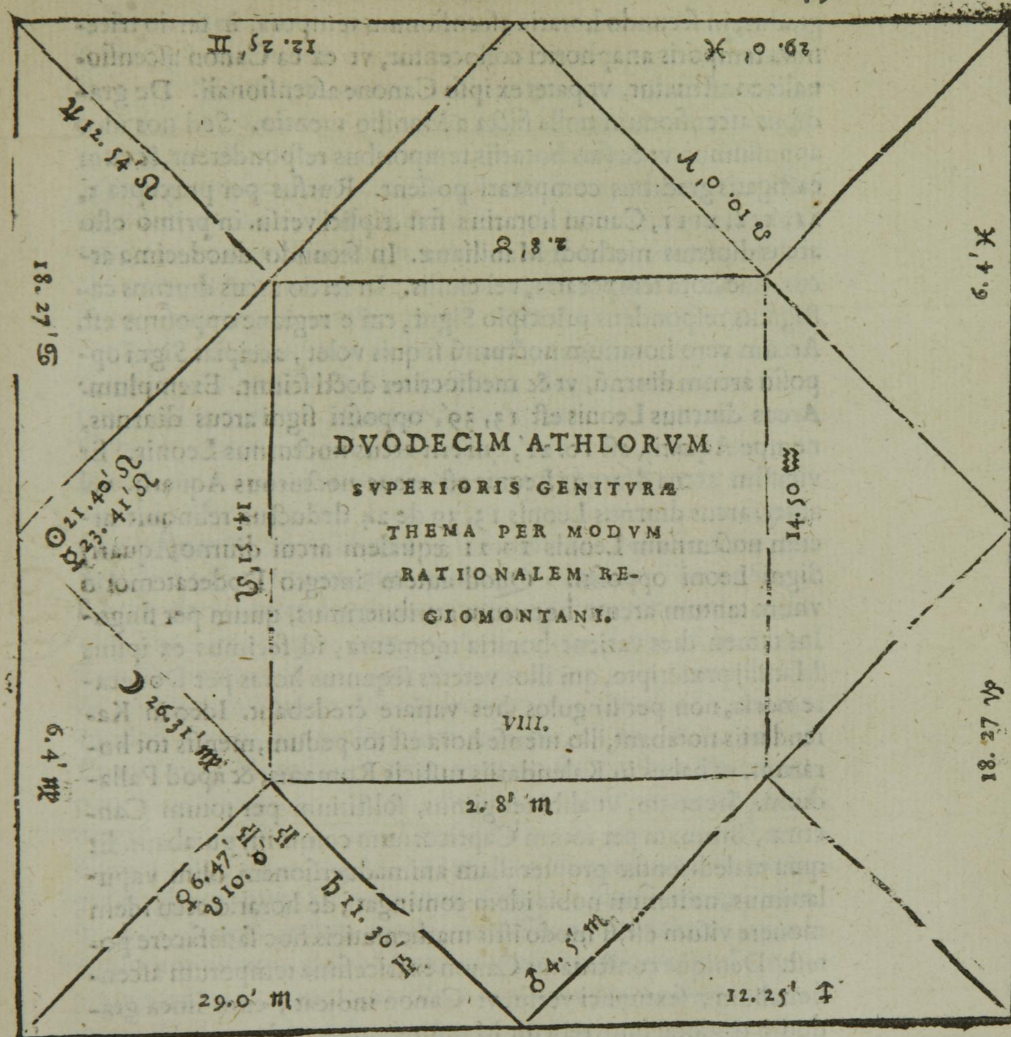
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

SVPERIORIS GENITVRÆ THEMA PER MODVM RATIONALEM REGIOMONTANI.

VII.

22.45 ♈
21.28′ ♒
♋ 10.14′ ♈
7.55 ♊
15.32 ♓
1.56′ ♒
10.9′ ♋
10.9′ ♑
♃ 12.54 ♌
⊕ 14.50′ ♌
9.56 ♌
☿ 23.41 ♌
☉ 21.49′ ♌
☽ 26.31′ ♍
♀ 6.47′ ♍
15 32′ ♍
♄ 11.30′ ♍
☊ 10.0′ ♍
♂ 4.5′ ♍
7.55′ ♐
21.28′ ♌
22.45′ ♎

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Vt igitur ad Methodum Horoſcopi veniamus, aſſumatur eleuatio poli graduum 44, locus Solis 22 gr. ♌. In data eleuatione, maxima dies eſt hor. 15. 18′. Igitur per præceptum VII, conſtruatur Tabella anaphoricorum temporum. Duplex fiat. In priore parte aſcenſiones Manilianæ methodi, in altera caſtigatæ ponantur. Vtraque pagina trinis verſibus conſtet. In primo gradus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

gradus, in ſecundo horaria aſcenſionum tempora, in tertio triceſima temporis anaphorici collocentur, vt ex ea Canon aſcenſionalis conſtruatur, vt patet ex ipſo Canone aſcenſionali. De gradibus aſcenſionum nulla facta a Manilio mentio. Sed nos ideo appoſuimus, vt & ſuis horariis temporibus reſponderent, & cum caſtigatis gradibus comparari poſſent. Rurſus per præcepta x, xi, xii, xiii, Canon horarius fiat triplici verſu. in primo eſto arcus diurnus methodi Manilianæ. In ſecundo duodecima arcus, ſiue hora temporaria, vel ciuilis. In tertio arcus diurnus caſtigatus reſpondens principio Signi, cui e regione oppoſitus eſt. Arcum vero horarium nocturnū ſi quis volet, accipiat Signi oppoſiti arcum diurnū, vt & mediocriter docti ſciunt. Exemplum: Arcus diurnus Leonis eſt 13, 39′. oppoſiti ſigni arcus diurnus, nempe Aquarij, eſt 10. 21′, qui erit arcus nocturnus Leonis. Et viciſſim arcus diurnus Leonis eſt arcus nocturnus Aquarij. vel aliter: arcus diurnus Leonis 13. 39 de 24 deductus relinquit arcum nocturnum Leonis 10. 21 æqualem arcui diurno Aquarij Signi Leoni oppoſiti. Quod autem integro Dodecatemorio vnum tantum arcum horarium attribuerimus, quum per ſingulos tamen dies varient horaria momenta, id fecimus ex ipſius Manilij præſcripto, qui illos veteres ſequutus horas per Dodecatemoria, non per ſingulos dies variare credebant. Ideo in Kalendariis notabant, illo menſe hora eſt tot pedum, menſis tot horarum. vt habes in Kalendariis ruſticis Romanis, & apud Palladium. Sic etiam, vt alibi tetigimus, ſolſtitium per totum Cancrum, Brumam per totum Capricornum committi putabant. Et quia maledicentiæ propter illam animaduerſionem olim vapulauimus, ne iterum nobis idem contingat, de horario arcu idem monere viſum eſt, ſi modo iſtis mathematicis hoc ſatisfacere poteſt. Denique conſtruatur Canon ex triceſima temporum aſcenſionalium, ſextuplici verſu, vt Canon indicat, cum linea graduum triginta: quos reticuit Manilius, quia vulgo notum erat gradus ſingulos reſpondere triceſimæ vnicuique, cui appoſiti erant. His ita conſtitutis, eſto quidam natus in dato climate 44 graduum, hora nocturna temporaria 7 $\frac{4}{5}$ fere, Sole in 22 ♌ poſito. In Canone horario arcus diurnus Leonis eſt hor. 13. 39. Nocturnus igitur, per ea, quæ demonſtrata, erit 10. 21′. Hora καιρικὴ reſpondet hor. æquinoctialibus, 0. 51. 45′. Igitur horæ

κλιμακὰ 7 $\frac{4}{5}$ reſpondebunt horis æquinoctialibus 6.43'. 39'. cum quibus ſi componatur arcus diurnus 13. 39', fient horæ 20. 22'. 39'': quibus denique adiice ex Canone aſcenſionali triceſimas collectas reſpondentes gradui 21, ♌, quem iam Sol peregit, nempe hor. 1. 47. 6. Fiet omne tempus ab ortu Solis, ad tempus genituræ propoſitæ, horarum æquinoctialium 22.9'. 45''. id eſt 22. 10' fere. Iam ab initio Leonis, in quo Sol eſt, numera omnia tempora horaria aſcenſionnm, donec aut numerum propoſitum cõſummaueris, aut proxime minorem adeptus fueris. Ab aſcenſione igitur Leonis hor. 2. 35'. 0'', ad initium Cancri, conflantur horæ 21. 49. quæ deductæ de hor. 22. 10', relinquunt hor. 0. 20', poſt aſcenſionem Geminorum. Ergo pertinent ad Cancrum. Ideo quæro 0. 20, aut proxime maiorem numerum in area Canonis, ſub nota Cancri. Et occurrunt 0. 21'. 50'' e regione gradus v. Aio igitur horoſcopum eſſe in quinto gradu Cancri, per XIIII Præceptum. Itaque a ſimili parte reliquorum Signorum ſequentes τόποι Thematis inſtituentur. Nam modum inæqualem adhuc non norant: quum ipſe Manilius Thema Sortis Fortunæ per ſimiles Signorum partes conſtrui præcipiat. Inſtituto Themate, reliqua præcepta μεθοδεύειν licet. Luna eſt in 27 ♍. Ergo Dodecatemorion Lunæ eſt in 24 ♒ per I Præceptum. Ita de reliquorum Planetarum Dodecatemoriis. Rurſus Dodecatemorion Lunæ, per poſteriorem modum, eſt in 18 ♎, per II Præceptum. Horoſcopus eſt in termino, ſiue finibus Martis, vtpote in quinto gradu Cancri. Ergo eius Dodecatemorion Dodecatemorij cadet in fines Lunæ in dimidia parte gradus XII Cancri: hoc eſt in 11. 30'. 69, per III Præceptum. Denique per V Præceptum, Sors Fortunæ deprehenditur in 9. 42'. ſiue in 10 ♌. Itaque eodem modo aliud Thema inſtituetur, quod Athlorum vocatur, cuius Horoſcopus eſt Sors Fortunæ. Ex quo poteris ſententiam eorum refellere, qui vbi Manilius περὶ τῆ δωδεκατόπε τῶν ἄθλων agit, ipſi putarunt de themate genituræ intelligendum. Atqui tantum diſcrepat thema Athlorum a themate natalitio, quantum Horologium ab Analemmate. Nam Thema genituræ inſtituebatur quidem ad apoteleſmata & κεῖσιν hominis nati, ſed præcipue ad Sortem Fortunæ indagandam. At ex Themate Athlorum omnis doctrina apoteleſmatum pendebat. Hæc eſt methodus Horoſcopi illorum Veterum, quæ caſtigabat

imperitiam Æruſcatorum Genethliacorum, qui eodem quidem
modo Horoſcopum eruebant, ſed binas horas ſingulis ſignis at-
tribuebant. Vt illam delirationem confutauit hic modus, quo
vtitur Manilius, ita ipſe caſtigatione indigebat. Vt enim alia ta-
ceam, in dato tempore & hora genituræ Cancer Signum horo-
ſcopans eſt τῶν προστασσόντων. Nam τὰ προστάσσοντα dicuntur, vt ali-
bi monemus, & ſatis vulgatum eſt, Signa ſex a principio Arie-
tis, ad principium Libræ. Reliqua vocantur ὑπακούοντα. Quum
igitur Signum horoſcopans fuerit τῶν προστασσόντων, quadrans ἀπη-
λιωτικὸς, hoc eſt interuallum a medio cælo, ad Horoſcopum, eſt
maior nonaginta gradibus. hoc eſt, ſignum horoſcopans eſt
quintum a ſigno culminante. Contra minor eſt nonaginta gra-
dibus, ſi fuerit τῶν ὑπακουόντων. hoc eſt, ſignum horoſcopans
tertium eſt a culminante. Ergo, quum Horoſcopus huius geni-
turæ in ſignum, quod eſt τῶν προστασσόντων, inciderit, τὸ τεταρτημό-
ριον ἀπηλιωτικὸν eſt maius 90 gradibus. quod verum eſt. Culmi-
nabit enim x gradus Piſcium in data eleuatione, oriente quinta
Cancri. Ergo Tetrans ἀπηλιωτικὸς erit graduum 115, hoc eſt ho-
rarum 7. 40′. Atqui ſi ex Canone aſcenſionali putare velimus
totidem horas, & ſcrupula a decima Piſcium, numerus deſinet
in 5 ♌. Ergo Horoſcopus eſſet in ſigno ſexto a medio cælo,
quum tamen quintum ſignum tantummodo a culminante poſſit
eſſe. quod eſt ridiculum. Quum enim decima pars Piſcium cul-
minet, numeros nonæ parti exactæ Piſcium reſpondentes, hoc
eſt 16.30′, abiice a tota aſcenſione Piſcium 1. 5′. & reliquum con-
iunge cum aſcenſionibus Arietis, Tauri, Geminorum, Cancri:
compones horas 7. 17′. 30″. quæ deductæ de horis 7. 40′, relin-
quunt horas 0. 22′. 30″. E regione v grad. Leonis habes proxime
maiorem 0. 25. 30′. Ergo, vt diximus, horoſcopus erit in v Leo-
nis, non Cancri. Multa eiuſmodi abſurda iſtius methodi notare
poſſim. Hoc vnum exemplum ſuffecerit, vt oſtendamus non
ſine cauſſa a priſcis damnatam: qui prius aſcenſionem rectam
medij cæli collegerunt, & nonaginta gradibus ad aſcenſionem
rectam adiectis, aggregatum ad Canonem climatis contulerunt,
& ei gradum Eclipticæ reſpondentem pro parte aſcendente aſ-
ſumpſerunt. reliquas domos ſimili gradu Signorum termina-
runt, qui eſt omnium vetuſtiſſimus modus, quo & Arabes ha-
ctenus vtuntur, diciturque a noſtris modus æqualis: cuius exem-
plum

plum habes in tertia figura. Eo modo vtuntur Firmicus, & Paulus Alexandrinus, & secundum aliquos, quibus nos quoque assentimur, Ptolemæus: quod colligitur ex iis, quæ de Apheticis locis dixit: τόπους μὲν τοίνυν ἀφετικοὺς εἶναι νομιστέον, τό, τε περὶ τὸν ὡροσκόπον δωδεκατημόριον ἀπὸ πέντε μοιρῶν τῶν προαναφερομένων αὐτοῦ τοῦ ὁρίζοντος, μέχρι καὶ τῶν λοιπῶν μοιρῶν πέντε καὶ εἴκοσι ἐπαναφερομένων. Hoc certe non fieret, nisi omnes domus essent tricenum graduum. & quicquid ad hoc conuellendum adferunt docti, non dicam falsum, sed ineptum est. Etiam interpres ipsius Ptolemæi ea adfert, quæ ne ipse quidem intelligebat. Quid mirum Ptolemæum hoc modo vsum, qui sit omnium post illum Manilianum vetustissimus? Successit illi & ipse quoque vetustissimus, qui fit per trientes arcus semidiurni, & seminocturni, qui est primus modus inæqualitatis. Hoc etiam quidam Arabum vtuntur, qui maximam partem harum nugarum non a suis, sed a Græcis habent. Etiam Sapiens Aben Ezra Iudæus ait Ptolemæum hoc vsum: quod omnino necessarium, siquidem non vsus est modo æquali. Nullus enim modus inæqualitatis antiquior isto. cuius exemplum habes in quarta figura. Ab eo modo minuunt Indi octo gradus tam in domuum initiis, quam in locis Planetarum, vt habes in quinta figura. Quemadmodum enim illi veteres prius Thema genituræ construebant, deinde Thema Athlorum: ita etiam Indi prius Thema genituræ per illum modum disponunt, deinde aliud thema adiiciunt, deminutis, vt diximus, octonis gradibus ex singulis domibus, & locis Planetarum. Hunc modum confutauit primus Campanus, alio instituto, cuius exemplum damus in sexta figura. Eum Regiomontanus profligauit, nouo excogitato, quem rationalem vocauit, eoque, si Diis placet, vult Ptolemæum vsum fuisse. Tres isti modi in cardinibus consentiunt, in domorum metatione valde discrepant. Campanus circulos positionis per æquales sectiones maximi circuli verticalis, Regiomontanus per sectiones Æquinoctialis traiicit. Habes quoque exemplum modi Rationalis in septima figura, cum themate Athlorum in octaua, per eundem modum. Hactenus candide Lector, quæ Manilius de Horoscopo sensit: cuius rei vestigia nulla olim extabant in eius carmine, hodieque adeo obscura sunt, vt nisi a nobis indicata essent, gloriosis, qui dicunt nos Manilium tractare non debuisse, desperandum

randum erat ea inuenire posse. In prima figura adsumpsimus tempus genituræ horam inæqualem 1 $\frac{4}{5}$ post mediam noctem, hoc est hor. æquinoct. 1. 31. 48. Idque fecimus commoditatis caussa, quum verum tempus fuerit hor. 1. 30', quod sequimur in reliquis exemplis. Nisi hoc monuissemus, fortasse hoc futurum erat argumentum alicuius monstri in nos edendi.

v. 29. *Nunc sua reddentur.*] Hic prænotabatur lemma in Gemblacensi: CVIVS SIGNI QVISQVE ANNVS AVT MENSIS AVT DIES AVT HORÆ SINT. Quod non male conceptum est. Agit enim Manilius hic de duodecim annis Dodecaeteridos Chaldaicæ, id est, Genethliacæ, cuius quanquam mentio extat apud Censorinum, tamen hactenus omnibus ignoratam nos primi omnium patefecimus ex Arabum scriptis, in libro secundo de Emendatione temporum. Chaldæi habent generalem & omnium communem, qualem in illo libro produximus. Sed & aliam habent priuatarum geniturarum peculiarem, cuius primus annus init ab eo Signo, in quo Sol est tempore genituræ: quanquam alij non ab eo signo, in quo Sol fuerit, eam instituebant, sed ab eo, in quod Horoscopus inciderit. vtriusque sectæ meminit noster: & prius illius, quæ incipit ab eo signo, in quo Sol fuit tempore genituræ. Itaque si Sol, verbi gratia, fuerit in Leone, primus annus erit Leonis, secundus virginis, tertius Libræ: & ita deinceps.

v. 30. *Quæ diuisa etiam.*] Diuiduntur in propios annos singula, vt primus annus sit Arietis, secundus Tauri: & sic consequenter.

v. 33. *Primus erit signi.*] Primus annus Dodecaeteridos Genethliacæ erit cognominis eius signi, in quo Sol fulserit. Aliquis natus est Sole in Leone posito. eius Dodecaeteridos genethliacæ annus primus erit annus Leonis, secundus Virginis, tertius Libræ: & sic deinceps.

Pag. 75. v. 1. *Annum quod lustrans.*] Sol est χρονοκράτωρ annuus, Luna menstruus, Horoscopus diurnus, Planeta horarius. Anni igitur ducatus ad Solem pertinet, vt mensis ad Lunam, diei ad Horoscopum, Planetæ ad horam.

v. 2. *Proximus atque illi.*] Lege:

Proximus, atque alij subeuntia signa sequuntur.

Proximus annus, id est secundus sequitur secundum signum,

alij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

DODECAETERIS GENETHLIACA.

MENSES DODECAETERIDOS.

ANNI DODECAETERIDOS

♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	♈
♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	♈	♉
♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	♈	♉	♊
♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	♈	♉	♊	♋
♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	♈	♉	♊	♋	♌
♎	♏	♐	♑	♒	♓	♈	♉	♊	♋	♌	♍
♏	♐	♑	♒	♓	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎
♐	♑	♒	♓	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏
♑	♒	♈	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐
♒	♓	♓	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑
♓	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒

alij deinceps ſubeuntia ſigna ordine. Quanta caligine hæc antea obducta erant? Quotuſquiſque horum, qui nobis interdicebant Manilio, vel minimum quidque horum odorabatur? Ergo continuantur ita duodecim anni, donec ad primum ſignum peruentum fuerit, vnde prius cæperat Dodecaeteris. Infra etiam meminit: ——— *& exactis bis ſex iam Solibus annus.*

Orpheus ſcripſerat etiam poema ἀποτελεσματικὸν, cui titulus δωδεκαετηρίδες. Ex illis hoc apoteleſma citant Grammatici:

ἔσται δ' αὖθις ἀνὴρ, ἢ κοίρανος, ἠὲ τύραννος,
ἢ βασιλεὺς, ὃς τῆμος ἐς οὐρανὸν ἵξεται αἰπύν.

Pronunciat enim tanquam Aſtronomus de quodam, qui illo anno Dodecaeteridos, in illo Signo, & illa conſtellatione naſceretur, fore regem, principem, aut ſummum virum. Recte autem Manilius de temporum nati ratione ſubiicit poſt Horoſcopi doctrinam. Nam Horoſcopi methodum & ordine & potentia ſequitur temporum locus, ὁ περὶ χρόνων τόπος. Ptolemæus: τῶν δὲ κατὰ τὴν γένεσιν συμπτωμάτων ἡγεῖται ὁ περὶ χρόνων ζωῆς. Sunt autem duo, ὁ περὶ χρόνων ζωῆς, καὶ ὁ περὶ ἀτρόφων. In priore quæritur quot annos

 victurus

victurus sit natus: in altero quot annos, quot menses, dies, horas. Nam χρόνου nomine intelligitur ἡλιακὴ περίοδος, hoc est annus, &c. vt Manilius loquitur, Solis lustrum. Ptolemæus: χρόνος γὰρ ἰδίως ὁ τοιοῦτος ἐνιαυτὸς καταλαμβάνεται, δυνάμει δὲ καὶ ὁ ἐλάττων τούτου μῆνες εἰσί, καὶ ἡμέραι, καὶ ὧραι. Ita anni, mensis, diei horæ ratio venit in horoscopum. Atque hic quidem recte a Manilio seruatur. Omnis tamen χρόνων πραγματεία sine locis apheticis inutilis ac manca est. Sed hoc reseruauit illi libro, quem de Stellis errantibus scripserat.

v.3. *peragunt quod menstrua.*] *peragat.* Sed Gemblac. *peragit.*

v.5. *tradique sequentibus astris.*] *traditque.* Etiam Gemblac.

v.6. *mensisque tuos natura.*] *mensesque suos.* Et Gembl. quoque.

v.7. *Atque ipsas voluit numerari Signa per horas.*] Puta in quo signo Horoscopus deprehensus fuerit, id signum denominabitur ab ea hora, vel Planeta, cuius hora erat. Nascatur aliquis ascendente Leone, hora Mercurij. Leo princeps Dodecaeteridis illius nati denominabitur a Mercurio; Virgo a Luna, Libra a Saturno, Scorpius a Ioue: & sic deinceps.

v.9. *Per qua alterna.*] *Perque alterna.* Et Gemblac.

v.17. *seque ipse dies aliumque relinquit.*] Melius Gemblacen. *aliumque requirit.* Se requirit, & alium. Neque ipse sibi similis videtur, neque alium sibi ipsi similem experitur. Et superiore versu idem liber habet —*non menses mensibus vsquam.*

v.18. *Tempora consistunt propriisque carentia signis.*] Recte olim suspicabamur de vitio huius loci. Sed non opis humanæ erat sine ope codicum scriptorum vitium tollere. Præsto fuit Gemblacensis: in quo scriptum erat:

Tempora quod sistant propriis parentia signis.

Sistere absolute. vt in Apotelesmatis:

Iudex extremæ sistet vitæque necisque. id est, τὸ συνέχειν, ὑπάρχειν.

Est verbum substantiuum, nisi quis censeat legendum.

Tempora quod sic stant propriis parentia signis.

Sed nihil mutandum.

v.21. *caussasque minantur.*] Repone ex Gemblacensis, *casusque minantur.* Et ita quoque editio Lugdunensis.

v.22. *dum vertimur, astra.*] *conuertimur, astra.* vulgatam lectionem non potest tueri, nisi qui nugari præoptauerit.

v.23. *Sunt quibus vt cæli.*] In Gemblacensi iterum superior titulus repetitur, & oræ marginis apponitur: CVIVS SIGNI QVISQVE

ANNVS

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ANNVS SIT. & recte. Nam de eadem re continuatur sermo, sed diuersa sententia. Superior enim sententia incipiebat Dodecaeterida a signo, in quo Sol erat tempore natalitio: hæc vero a signo horoscopante. Tenebræ erant in toto hoc capite, neque quis quo hæc omnia pertinebant magis sciebat antea, quam quid ipsa verba designarent: adeo omnia mendis obsita sunt: præsertim hæc tota perioche, quæ, siquæ alia in Manilio, veterum codicum opem implorabat. Nam humani ingenij vis hic nihil poterat. Apponam totum locum, vt lectorem iamdiu expectabundum absoluam.

Sunt quibus & pateat, cæli nascentis ab horæ
Sidere, quem memorant Horoscopon, in venturis
Parte quod ex illa describitur hora diebus,
Omne genus rationis agi per tempora & astra,
Et capite ex vno menses, annosque diesque
Incipere atque horas, tradique sequentibus astris.

Gratia Codici Gemblacensi: cui hanc restitutionem debemus. Minimam licentiam vnius literulæ nobis sumpsimus. Nam *& pateat* pro *vt pateat* legimus. Sunt alij, inquit, quibus constet & exploratum sit, omne ratiocinium anni, mensis, & diei deducendum esse a sidere horæ cæli nascentis, quem vocant horoscopum, & ex eodem capite omne tempus instituendum, propterea quod ab horoscopo hora sequentibus diebus describitur. Vides summo fulgore tenebras discussas.

Ibid. *Sunt quibus vt cæli pateant nascentibus.*] Non erat opis nostræ hæc emendare sine veteri codice. Gemblacensis itaque habebat:

Sunt quibus vt cæli pateat nascentis ab horæ
Sidere, quem memorant horoscopos, ———.

Sed mendum est in *vt* pro *&*. quod totam sententiam perturbabat, item in *horoscopos*, quum etiam vulgatæ editiones, & Bonincontrij textus *horoscopon* habeant, & Latinitas ita postulet.

Ibid. *Sunt quibus & pateat.*] Ita restituimus, pro *vt pateat*: in quo totius sententiæ cardo versatur. Cætera enim omnia hinc pendent. Sunt, inquit, quibus pateat, & exploratum sit ab horoscopo omne ratiocinium deducendam esse. Ita nos receptam lectionem excusamus. Sed non dubitamus Manilium scripsisse, *Sunt quibus & placeat.* Neque vero dubitandum eam fuisse au-

ctoris

ctoris ſcripturam. Reliqui tamen vulgatam, quia & ipſa conſtat ſibi, & Latina eſt.

Ibid. *cæli naſcentis ab horæ Sidere, quod memorant.*] Gemblacen. *quem memorant*; ὁ ὡροσκόπος enim, non τὸ ὡροσκόπον dicitur: quem Manilius definit horam cæli naſcentis. τὸ ζῴδιον autem ὡροσκοποῦν definit ſidus horæ cæli naſcentis.

v.24. *horoſcopon inuenturis.*] Ridicula erant hæc omnia. Diſtinguendum enim — *horoſcopon, in venturis.* Quæ quis non intelligit nunc? Et quis antea intelligebat? *in diebus venturis*, ταῖς ἐπιούσαις ἡμέραις.

v. 25. *Parte quoque ex illa.*] Gemblacenſis, *Parte quod ex illa.* vna vocula ſuſtulit omne dubium. Hoc enim plane vult: quod horæ ſequentis temporis deſcribuntur ab horoſcopo, (vnde vocatur Horoſcopus) hora autem eſt principium omnis temporis: omne igitur tempus ab horoſcopo eſſe putandum. Itaque hæc ſic connectenda docet ——— *in venturis*

Parte quod ex illa deſcribitur hora diebus.

Quod omnis hora deſcribitur in omni ſequenti tempore a parte illa, ſcilicet horoſcopo. vnde & prima Inſtitutione:

vnde dies redit, & tempus deſcribit in horas:
Hinc inter Graias Horoſcopos editur vrbes.

quæ his facem allucent.

v.26. *Omne genus rationis agit.*] *omne genus rationis agi.* Omne ratiocinium temporis.

v.27. *Et capit ex vno.*] Veſtigia priſci Archetypi, vnde hi inferioris notæ deſcripti. In eo enim ſcriptum fuit, *Et capitex vno.* vt, *parteſt*, &c.

Ibid. *Et capite ex vno.*] Ex horoſcopo.

v. 28. *Incipit atque horas.*] Gemblac. recte *Incipere.* Ita etiam textus Bonincontrij.

Ibid. *traditque ſequentibus aſtris.*] *tradique.* Ergo vt primus annus Leonis, in quo Horoſcopus, ſecundus Virginis, tertius Libræ fuerit, ſic etiam primus menſis Leonis horoſcopantis, ſecundus Virginis, tertius Libræ. Nec minus primus dies Leonis, ſecundus Virginis, & hora quoque ſimiliter, non autem ſecundum priorem ſententiam, quæ annum incipiebat a Signo, in quo Sol erat tempore naſcentis, menſes autem a ſigno, in quo Luna: diem & horam ab Horoſcopo & Planeta, in quo Horoſcopus. in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

pus. in quo conuenit cum altera ſententia. Duplex igitur Dodecaeteris Chaldæorum, Generalis, & particularis. Generalis, incipit ab Ariete, eiuſque hic annus agitur vndecimus, qui erat Chriſti Dionyſianus 1598, cuius anni vndecimi Zodion eſt Canis: vt habes in Diagrammate. Anno autem Chriſti 1600 inibit Dodecaeteris, cuius Zodion Mus. Vide quæ nos libro ſecundo de Emendatione temporum primi de hac re vetuſtiſſima prodidimus. Ea eſt, de qua Cenſorinus meminit. Particularis vero Dodecaeteris eſt cuiuſque γενέσεως. Quot enim nati, tot ſunt Dodecaeterides iſtius generis. Sed quia duæ factiones ſunt initium eius inſtituentium, duplex quoque ipſa facta eſt. Nam aut a Signo, in quo Sol eſt, incipit, aut ab horoſcopante. De poſteriore igitur nunç tractat Manilius, poſtquam de priore egiſſet. Sed & Pauli Alexandrini de hac poſteriore non omittenda erant verba. Ea ſunt hæc: ὅσα δ' ἂν ἡ γένεσις ἔτη κατάγοι, ἀπὸ τοῦ ὡροσκοποῦντος ζωδίου διεκβαίνοντες. (διεκβάλλοντες) τὸ πρῶτον ἔτος διδόντες τοῦ γενητικοῦ χρόνου τῷ ὡροσκόπῳ, καὶ τὸ δεύτερον τῇ τοῦ ὡροσκόπου ἐπαναφορᾷ, ἔπειτα τὸ ἑξῆς τῷ τρίτῳ ζωδίῳ ἀπὸ τοῦ ὡροσκόπου, καὶ ὡς ἔχει τὰ λοιπὰ ἐν τοῖς ἑπομένοις ζωδίοις, ἕως ἂν τὸν δώδεκα ἀριθμὸν ἀπαρτίσῃς. καὶ πάλιν τὸ τρισκαιδέκατον ἔτος δίδοαμεν τῷ ὡροσκοποῦντι ζωδίῳ, &c. Lege cætera. Vt ipſe Manilium, ita Manilius ipſum interpretatur.

DODECAETERIS GENERALIS INCIPIENS A VERE.

		ANNI CHRISTI
♈	Mus	1588
♉	Taurus	1589
♊	Pardus	1590
♋	Lepus	1591
♌	Draco	1592
♍	Serpens	1593
♎	Equus	1594
♏	Ouis	1595
♐	Simia	1596
♑	Gallina	1597
♒	Canis	1598
♓	Porcus	1599

v. 29. *Et quanquam ſocia naſcuntur origine cuncta.*] Quanquam annus, menſis, dies, & hora incipiunt a tempore naſcentis, tamen diuerſæ ſunt vices & ἀποκαταστάσεις eorum: quatenus annus tardior menſe, menſis die, dies hora.

v. 31. *venit omnis ad aſtrum.*] Ita concipito:

——— venit omnis ad aſtrum
Hora die bis, menſe dies ſemel, vnus in anno
Menſis, & exactis bis ſex iam Solibus annus:

 Sane

Sane hora ter redit ἐν νυχθημέρῳ vt minimum, ſiquidem eam a planeta dominante accipias. Nam quatenus dicitur prima, ſecunda, tunc verum fuerit illam redire bis tantum: quatenus vero horæ ſunt cognomines Planetarum, tunc in ſingulis νυχθημέροις horæ planetariæ, quæ inciderunt in primam, ſecundam, & tertiam diei, incident quarta vice in 22, 23, & 24 horam τοῦ νυχθημέρου, id eſt horas, 10, 11, 12 noctis. Itaque falſum fuerit horas ἐν νυχθημέρῳ bis tantum redire, quum poſſint quater reuerti. Quod ſi diem tantum artificialem accipimus, ne tunc quidem ſemper eadem hora bis redire poteſt in die. Nam ſexta & ſeptima Planetaria ſemel tantum contingent. Si nolumus auctorem noſtrum ἀλογιστεῖν, adiuuandus erit interpretatione, & dicendum hoc vt plurimum euenire, vt hora planetaria bis in die, & toties in nocte contingat, rarius autem ſemel. quod ſane verum eſt. Sed quur hæc diuerticula quærimus? Non enim intelligit de hora Planetaria, ſed de hora τοῦ δωδεκατημορίου. Vt enim primus annus, menſis & dies, ſigno horoſcopanti attribuitur, ita etiam hora. Itaque aliquis natus eſt hora nona diei ἡμερινῇ, aſcendente Leone, die Mercurij. Hora pertinet ad Lunam. Sic Lunæ hora intra viginti quatuor horas bis redibit ad Leonem. Nam naſcente homine hora Lunæ attribuebatur Leoni, hora Saturni Virgini, hora Iouis Libræ, & ſic deinceps. ergo tertiadecima hora a nato homine, redit Lunæ hora in Leonem. Tunc dicitur hominem natum πολεύοντος ἑρμοῦ, σελήνης δὲ διεπούσης. Omnis enim dies, id eſt feria ſeptimanæ, cognominis eſt vni Planetæ. Planeta igitur, cuius dies eſt cognominis, dicitur πολεύειν toto illo νυχθημέρῳ: cæteri Planetæ dicuntur διέπειν. Vt in exemplo a nobis adducto. Feria quarta eſt Mercurij; hora, in qua natus homo, σελήνης. Ergo natus eſt ἑρμοῦ πολεύοντος, σελήνης διεπούσης. Quam autem vocamus Septimanam Chriſtiani, ipſi Gentiles vocabant τὴν ἑπτάζωνον, Septizonium, præſertim Ægyptij; item θεοὺς ipſas ἡμέρας. & πόστη τῶν θεῶν dicebant, id eſt quota feria. Illud autem τοῦ μὲν πολεύοντος, τοῦ δὲ διέποντος, ſimile eſt illi in inſcriptione veteri: κουρατορεύοντος Αὐρηλίου Πρωτέως, καὶ ἐπιμελουμένου Αὐρηλίου Τορκουάτου.

Ibid. *venit omnis ad aſtrum Hora die bis.*] *ad aſtrum*, εἰς τὸ ὡροσκοποῦν ζώδιον. In vigintiquatuor horis bis redibit ad horoſcopum ἡ πολεύουσα ὥρα.

v. 32. *Menſe dies ſemel.*] Intellige vt horam, ita etiam ἡμέραν πολεύουσαν.

πολεύουσι. ὥρα vel ἡμέρα πολεύουσα est cognominis illi Planetæ, cuius hora fuerit naſcente homine. In noſtro exemplo Luna eſt πολεύουσα. quia naſcente homine, feria quarta, id eſt die Mercurij, hora nona erat hora Lunæ, ideo Luna erit πολεύοντα illius diei, quæ incipit ab hora nona. Nam toto vitæ tempore illi homini dies incipiet a nona hora. & primus Planeta illius erit Luna, primum Signum Leo. Vt autem ἡ πολεύουσα ἡμέρα in orbem redeat, hoc eſt, vt ad ſignum horoſcopi καὶ τὸ πολεύοντα ἀστέρα reuertatur, hoc non poteſt fieri, niſi poſt duodecim hebdomadas. qui ſunt plus quam menſes duo. Nam octageſimo quinto die ἡ πολεύουσα ἡμέρας hora ad idem ſignum reuertitur. Itaque parum cauiſſe videtur Manilius. Quum dico redire ad idem ſignum, non intelligo ad locum Zodiaci, ſed feriæ. Siue dies τῆς ἑπταζώνου diſtribuuntur ſignis in conſequentia, initio ab horoſcopo ſigno facto, nunquam feria attribuetur illi ſigno, niſi poſt duodecies ſeptem dies. Non ſolum experientia, ſed & ratio ita exigit.

v.33. *& exactis bis ſex iam Solibus annus.*] ἡ δωδεκαετηρὶς a duodecim annorum conuerſione dicta eſt, quod vnuſquiſque annus a conſequentia ſignorum denominatur: primus a ſigno horoſcopi, ſecundus ab epanaphora horoſcopi, tertius ab apoclimate imi cæli. & ſic deinceps.

Pag. 76. v. 2. *Vnius & ſigni.*] Ego hæc ita diſtinguo.

Difficile eſt in idem tempus concurrere cuncta,
Vnius & pariter ſigni ſi menſis, & annus
* *Aſperiorem vt agat menſem: ſi menſis in aſtrum*
Latius inciderit, ſignum ſit triſte diei:
Si fortuna diem foueat, ſit durior hora.

Difficile eſt, inquit, vt in idem tempus concurrant omnia, vt quum vnius ſigni fuerint annus & menſis, tamen annus aſperiorem agat menſem: item vt menſis aſtrum ſit latius, aſtrum diei triſtius: item vt fortuna diei ſit felix, ſignum horæ durius.

v. 3. *Aſperiorem agat menſem.*] Legimus *Aſperiorem vt agat menſem.* Sed ſuſpectum locum facit Gemblacenſis, *Aſperioris agam menſem.* Profecto locus non eſt ſanus.

v. 7. *Non annos ſignum.*] Gemblac. *ſignis.* & nos ita olim.

v. 10. *Et modo deeſt alius.*] *aliis.*

v. 12. *Interpellatum.*] Gemblac. *variata.*

v. 13. *Et quoniam duci.*] *Duxi.* Hic lemma appoſitum erat in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

vetere Gemblacensi: QVOT ANNOS VNVMQVODQVE SIGNVM TRIBVIT. quæ est pars doctrinæ τῶ περὶ χρόνων τόπου. eaque, vt diximus, hæret methodo Horoscopi. Nam nato homine, quis vitæ progressus, & quatenus, inuestigatur. Progressus vitæ in Dodecaeteride consideratur, finis vitæ in anaphoricis temporibus, quibus τὰ ἔτη βιώσιμα inuestigabant. Nam quot gradus ascendit signum, tot annos vitæ dare hariolantur. Paulus Alexandrinus: ἐπειδὴ ὁ ἥλιος ἐπὶ Σκορπίου μοίρᾳ ιε', ἀνατέλλει ♌ καὶ κατ' Αἰγυπτίους ἐν τῷ διʹ Αλεξανδρείας κλίματι ἐτῶν λϛ'. Aliter & quidem male meo iudicio, Firmicus, qui non tot annos illud signum oriri dicit, puta viginti, sed vicesimo anno. Ita enim libro primo: *debemus ostendere, quoto anno vnum quodque signum in genituris oriatur.* Deinde subiicit: *In climate primo, hoc est Alexandriæ, Aries oritur anno vicesimo: Taurus vicesimo quarto: Gemini vicesimo octauo: Cancer tricesimo secundo: Leo tricesimo sexto. Virgo quadragesimo.* Quod est plane exemplum stadiasmi Cnidi a Manilio propositi: si modo gradus geminaueris. Sed imperite τὸ λέων ἀνατέλλει λϛ' ἔτη vertit, *Leo oritur tricesimo sexto anno.* imo triginta sex annis, vt supra ex Paulo Alexandrino ostendimus. Sed clarius hanc ματαιοτεχνίαν veteres Ægyptij exposuerunt. Nam Thema constituebant omnium regionum. Horoscopus erat signum, cui regio subdita est. Quot graduum est quadrans ortiuus, id est ab Horoscopo, ad medium cælum, in tot annorum spatium vitam illius gentis extendi posse putabant. Hanc doctrinam τεζωδίαν vocabant, item Tetartemorion, nempe a quadrante Circuli. Plinius libro septimo, cap. XLIX: *Poscere videtur locus ipse sideralis scientiæ sententiam. Epigenes* CXXII *annos impleri negauit posse: Berosus excedi* CXVII. *Durat & ea ratio, quam Petosiris, ac Necepso tradiderunt, & Tetartemorion appellant, a trium signorum portione, qua posse in Italiæ tractu* CXXVI *annos vitæ contingere apparet. Negauere illi quenquam* XC *partium exortiuam mensuram (quod anaphoras vocant) transgredi, & has ipsas incidi occursu maleficorum siderum, aut etiam radiis eorum, Solisque.* Quod dicunt de Italia, non parum discedit ab eorum ratiociniis. Signum, cui subiectum Italia, est Libra, auctoribus illis veteribus, & Manilio. Horoscopante igitur prima parte Libræ, prima Cancri culminat, vt ipsorum ratio postulabat, qui omnia ad methodum Horoscopi sui, & præterea ad æqualem modum dirigebant. Secundum illo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

rum anaphoricas ἀυξομειώσεις Cancer oritur grad. 32. 30′: Leo gr. 37. 30′: Virgo 42. 30′. Summa gradus 112 30′. Tot annorum vita contingere poſſet in Italia, non autem 126. hoc enim potius in Germaniæ tractibus contigerit. Sed hæc ſunt futiliſſima. Manilius vero aliam inſiſtit viam, & quidem cauſſam φυσικώτερον repetit. Nam vita a Sole & Luna. & contra mors ex eorum cum maleficis ſtellis occurſu. συμβαίνει δὲ, inquiunt Græci, τοὺς θανατηφόρους ἢ καὶ ἐπικινδύνους κλιμακτῆρας γίνεσθαι ἐκ τῆς κατὰ περίπατον συναντήσεως ἡλίου καὶ σελήνης, ὅτε δὴ καὶ προσκόπτουσι πρὸς τὰς τῶν κακοποιῶν ἀκτῖνας, &c. Quia igitur auctores vitæ ſunt ambo Sol & Luna, eorum periodos conſiderarunt, Solis quidem viginti octo annorum, quam etiam Perſæ vocant Salchodai, Lunæ autem decem & nouem, quam idem Perſæ vocant Salmahi. Et quidem vt Solis quatuor periodos longiſſimam vitam præſtare aiunt, ita etiam totidem Lunæ periodos mediocrem. Ergo Solis ſæculum longiſſimum CXII annorum, Lunæ LXXVI. Et profecto Latini vnam periodum Solis vocant aream vitæ. Martialis celebrans natalem ſuum quinquageſimum ſeptimum:

Quinquageſima liba ſeptimamque
Hanc veſtris fero nunc rogis acerram.
Annos addite ter precor nouenos:
Vt nondum nimia piger ſenecta,
Sed vitæ tribus areis peractis,
Lucos Elyſiæ petam puellæ.

Poſtulat ad quinquageſimum ſeptimum annum ineuntem addi annos XXVII. Nimirum octageſimo quarto decedere cupit. Hoc tempus vocat tres areas vitæ. Apparet, quantum coniectura aſſequi licet, vnum miſſum, qui erat ſeptem curſuum in Circo, vocatum fuiſſe Aream. Nam Area ſumitur pro ipſo Circi ſpatio. Claudianus VI. Conſul. Honori.

Nec ſolis hic curſus equis: aſſueta quadrigas
Cingit raua Tigris, ſubitæque aſpectus arenæ
Diffundit Libycos aliena valle cruores.
Hic & belligeros exercuit area luſus.

Ergo vna area viginti octo anni, quatuor areæ, longiſſimus terminus anni CXII. Mediocris terminus quatuor cycli Lunares, anni LXXVI. Peragere vnam aream vitæ dixerit Martialis, vt Epicrates Comicus de Laide:

ἐπεὶ δὲ δολιχὸν τοῖς ἔτεσιν ἤδη τρέχει,
τὰς ἁρμονίας τε διαχαλᾷ τοῦ σώματος.

Nam metaphora est a stadio, vt illa Martialis a Circo. Sed clarius Alexis: ——— τὸν γὰρ ὕστατον
τρέχων δίαυλον τοῦ βίου, ζῆν βούλομαι.

Nam δίαυλος est versura stadij. quod melius confirmatur lectione quorundam librorum etiam scriptorum Martialis, vbi legitur:

Annos addite bis, precor, nouenos.

Ita LXXV annos optat viuere: & proinde area erunt XXV anni, non XXVIII: vt allusio fiat ad viginti quinque missus Circensium. Seruius ad illud, Centum quadriiugos: *vnius diei exhibendo Circenses ludos, vt Varro dicit in libris de rebus pop. Rom. olim vigintiquinque missus exhibebantur*, &c. Ergo area XXV anni. & omnino curriculum vitæ aream vocat idem Martialis.

Per varias artes, omnis quibus area seruit,
Ludere quum liceat, currere pigritia est.

Quia igitur vitæ modus ex anaphoricis temporibus signorum æstimatur, neque gradus anaphoricos probat Manilius, alias ascensiones signis attribuit, nempe ἀναφορικοὺς χρόνους τοὺς τῆς ζωῆς μεγέθους. Ergo methodo eadem vtendum, qua supra Manilius colligebat horaria ascensionum tempora. Da igitur sextam partem annorum 112 id est annos 18, menses 8, ascensioni Leonis, per præceptum VII, & IX: itidem sextam partem annorum 76, hoc est annos 12, menses 8, Tauro, per eadem. Differentiæ vtriusque triens sunt anni duo, excessus nempe progressionis, per præcepta VI, VIII. qui abiectus ex ascensione Tauri, dabit ascensionem Arietis annos 10, menses 8, per præcepta VII, IX. Habemus igitur & χρόνοις βιωσίμοις Manilij, & caussas eorum. Ita studiosi addiscant verum quærere per verum, non per falsum. Numquam enim inuenient. multis imponit δοκησισοφία καὶ τῦφος. Nimio plures sunt, quam vellem. Hæc omnia tenebricosa erant.

		Anni	Menses
♓	♈	10.	8
♒	♉	12.	8
♑	♊	14.	8
♐	♋	16.	8
♏	♌	18.	8
♎	♍	20.	8

v. 13. *Quod quandoque genus.*] Sæpe hoc Manilianum genus loquendi annotauimus. *quod quandoque genus*, quod genus. Nescio an *τὸ venit* sanum sit.

v. 16. *quæ ſummam continet æui.*] Ergo & prior pars pertinebat ad ſummam æui, & recte hæc illam ſequitur.

v. 20. *vnumque trientem Fraudatum.*] Lege *triente.* Annus vno triente fraudatus ſunt octo menſes, vt ſcis, & patet ex diagrammate.

v. 21. *appoſitis tu, Taure, duobus Vincis.*] Nimirum exceſſus eſt biennium, vt iam vidimus: cuius adiectione progreditur numerus.

v. 24. *Biſque nouem Nemeee dabis.*] Recte, ſi non interpolatum eſſet. Gemblacenſis detegit mangonium:

Biſque nouem Nemeæ tribuis ———

Nimirum *Nemea* legendũ. Sic ſupra Nemea eſt Nemeeus Leo:

Quomodo diuiſis Nemea ſibi duxerit horis.

Ibid. *bis ſexque ſub illis.*] Emendauimus iamdum *biſſemque ſub illis:* Ita ſcribebant pro *beſſem.* Sic apud Perſium *triſſis agaſo* in veteribus libris, apud Varronem *viciſſis, duciſſis.* Frequentia hæc in veteribus libris.

v. 32. *Piſcibus ac Aries.*] Lege *aſt Aries.* Superſunt veſtigia in Gemblac. *Piſcibus eſt Aries.* ———

Pag. 77. v. 1. *Nec ſatis eſt annos.*] Lemma eſt in Gemblacenſi:

QVOT ANNOS QVÆQVE LOCA TRIBVANT.

Ibid. *Nec ſatis eſt annos.*] Duo membra περὶ βιωσίμου χρόνου aſſumpſit Manilius, quanuis plura ſunt alia. Nam χρονοκρατορείαι præcipue conſiderantur aut κατὰ τόπους, aut κατὰ κρᾶσιν ἀστέρων. Et quidem partem τῆς κράσεως περὶ ἀστέρων ſupra & alibi promiſit. Nunc eam, quæ κατὰ τόπους, exponit.

v. 3. *Templa quoque & partes cæli.*] ἡ δωδεκάτοπος.

v. 5. *Quum bene conſtiterit ſtellarum.*] Iubet primum diſponere planetarum locos. & tamen nihildum de illis ſcripſerat. Sed promittit.

v. 7 *Mox veniet mixtura ſuis.*] Apoteleſmata, quæ docet Manilius, ſunt ἀμιγῆ, non συγκρατικά. Nam hic nulla κρᾶσις aut μίξις ἀστέρων, ſed duntaxat οἱ τῆς δωδεκατόπου κατὰ τὸ ἀμιγὲς βιώσιμοι χρόνοι.

v. 8. *percognita rerum.*] Malim *præcognita.* προεπιδεδωρημένη. Ita profecto ſcripſit Manilius.

v. 10. *Si bene conſtiterit.*] Quum χρονοκρατορείας diſponerent, & de vitæ longitudine quærerent, locum, in quo erant luminaria, obſeruabant, quem vocabant φωσφοροῦντα τόπον, item φωσφορίαν.

Ptolemæus

Ptolemæus certe commendat, & vocat τόπον ἀναγκαιότατον. Porro φωσφορίαν Lunæ præferebant. Nam ſignum, in quo illa eſſet, horoſcopare dicebant. Et quum Tropica ſigna non ſolum vniuerſaliter, ſed & pro ipſa genitura obſeruarent: id ſignum, in quo Luna eſſet, horoſcopum vitæ dicebant, & ab eo Tropica ſigna numerabant. Habes igitur rationem, quare præcipue φωσφορίαν Lunæ in hoc negotio requirit. Ponit vero χρόνους βιωσίμους, qui vnicuique domicilio competunt, Luna in aliquo eorum poſita, vt ſint quaſi quædam Ferdaria Lunæ. Ανατολὴ dat LXXVIII: μεσουράνημα LXXV: δύσις LXXVI: ὑπόγειον LXI: ἀπόκλιμα μεσουρανήματος LXVIII: ἐπαναφορὰ ὑπογείου LXIII. ἐπαναφορὰ μεσουρανήματος LVII: ἀπόκλιμα ὑπογείου L: ἐπαναφορὰ ἀνατολῆς XXIII: ἐπαναφορὰ δύσεως XIII: ἀπόκλιμα δύσεως XII. Sed non certioribus rationibus hæc nituntur, quam Ferdariæ Planetarum, de quibus fatetur Sapiens Aben Ezra ſe nihil ſcire.

v. 11. *Quod redit.*] Lege: *Quo redit.* Præfert Horoſcopum, at Ptolemæus τὸ μεσουράνημα. Veba eius: δοκεῖ γὰρ τὸ μεσουράνημα ἀναλογεῖν τῇ κεφαλῇ. ἀρχὴ δὲ πάντων τῶν ἐν ἡμῖν μορίων ἡ κεφαλή. Subtiliora, quam veriora: & profecto omnia, cuicuimodi ſunt, ματαιότεχνα.

Ibid. *naſcenſque tenebat.*] *tenebit.*

v. 13. *at quum ſub culmine ſummo.*] τῷ μεσουρανήματι.

v. 14. *tribus hic numerus.*] Erunt LXXV.

v. 15. *Bis quadragenis.*] Lege:

Domus XII	Anni
1	78
7	76
10	75
9	68
5	63
4	61
11	57
3	50
2	42
12	23
8	23
6	12

Bis quadragenis occaſus diues in actu
Solis erat, numero niſi deeſſet Olympias vna.

in actu Solis, ἐν τῇ περιόδῳ ἡλιακῇ. Actus περιαγωγή. Sic infra:

Dena quater reuocat vertentis tempora Solis.

Ita etiam ſupra dixit. Bis quadragenis, ἀπὸ κοινοῦ annis.

v. 15. *Bis quadragenis.*] ἡ δύσις LXXVI.

v. 17. *Primaque tricenos.*] Lege: *Imaque tricenos* — τὸ ὑπόγειον annos LXI.

v. 19. *Quodque prius natum.*] ἀπόκλιμα μεσουρανήματος. nona domus annos LXVIII.

v. 21. *Quod fuerit læuum.*] Læuum trigoni ἐπαναφορὰ ὑπογείου quintus locus annos LXIII, qui eſt annus climactericus. Firmicus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

cus libro IV. *Inter cæteros præterea diametros hoc maxime obseruan-est, quod septeni anni, ac noueni per omne vitæ tempus multiplicata ratione currentes naturali quadam & latenti ratione varijs hominem periculorum discriminibus semper afficiunt. Vnde & sexagesimus tertius annus, quia vtriusque numeri summam pariter excipit, androdas appellatus est.* Locus iste Firmici insignis est, & tamen ita deprauatus, vt vix dignoscatur, quid velit. Ego primum lego: *Inter cætera primum climacteras maxime obseruandum est.* item: *androclas appellatus est.* Nam ἀνδροκλᾶς dictus, quasi Virifragus. quod disertim a Firmico quasi digito indicatur infra: *Hac igitur ex causa androclas ab Ægyptiis dictus est, quod omnem vitæ substantiam frangat, atque debilitet.* His duabus nostris emendationibus postea suffragari vidimus codicem scriptum Iac. Cuiacij Iurisconsultorum principis.

Ibid. *Quod fuerit læuum.*] ἐπαναφορὰ ὑπογείου annos LXIII.

Ibid. *prælataque signa.*] τὰ προηγούμενα.

v. 23. *Quæque super signum nascens hoc ordine primum.*] Gemblacensis longe melius. cui subscribit textus Bonincontrij:

Quæque super signum nascens a cardine primum
Tertia forma est, & summo iam proxima cælo.

Est ἐπαναφορὰ μεσουρανήματος, ann. LVII.

v. 26. *Quæque infra veniens.*] malim *veniet.* ἀπόκλιμα μεσουρανήματος.

v. 27. *Ter quinquagenas.*] Falsum. Emenda:

Per quinquagenas complet sua munera brumas. ann. L.

v. 28. *Quique locum superat.*] Emendabamus olim:

Quemque locum superat nascens Horoscopus. ———

Subscribit Gemblacensis. ἐπαναφορὰ ἀνατολῆς annos XLII.

v. 31. *At qui præcedit.*] ἀπόκλιμα ἀνατολῆς annos XXIII.

Pag. 78. v. 1. *Quod super occasus tentatum est.*] ἐπαναφορὰ δυτικοῦ annos XIII. Quid autem reponam pro vitioso *tentatum*, equidem comminisci non potui.

v. 3. *Inferius perimet.*] Gemblacen. *interius.* ἀπόκλιμα δυτικόν. annos XII.

Ibid. *bis sexque peractis Immatura trahet natalis.*] τὸ *natalis* prisce pro *natales.* Ergo *peracti* legendum & *trahent.*

——— *bis sexque peracti*
Immatura trahent natales corpora morti.

trahent morti, ad mortem. vt : ——— *viamque affectat Olympo.* ad Olympum. Gemblacensis habet *corpora morbus.* Totius capitis huius summam in schema coniecimus, cuius Exemplum infra posuimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.5. *Sed tamen in primis.*] Præibat Lemma in Gemblacensi QVÆ SINT TRIPLICATA SIGNA ET QVAS VIRES HABEANT. Sed corruptum est TRIPLICATA pro TROPICA. Tropicorum nomine quatuor κέντρα mundi intelliguntur: quorum duo proprio nomine τροπικὰ, Cancer, Capricornus: duo autem ἰσημερινὰ, Aries, Libra. Tropica, quia in contrarium statum mutant tempora. Contrarij status sunt æstas, & hiems, vt calor & frigus. Sed & Manilius ipse infra τὰ τροπικὰ ἐτυμολογεῖ.

Quatuor hæc & in arte valent, & tempora mutant. Lucanus:

——— *varij mutator circulus anni.*

quamuis Cicero melius a conuersione, quam ad nos facit Sol. Obseruabant autem veteres Tropica in genituris. quæ si non in genitura essent; hoc est, si cardines genituræ non incidebant in Tropica signa, locum Lunæ obseruabant, quem φωσφοροῦντα vocabant, & ab eo Tropica numerabant. Cicero II. de Diuinatione, de Chaldæis: *Etenim quum, vt ipsi dicunt, ortus nascentium Luna moderetur, eaque animaduertant, ac notent sidera natalitia Chaldæi, quæcunque Lunæ iuncta videantur: oculorum fallacissimo sensu iudicant ea, quæ ratione atque animo videre debebant.* Ita alia erunt Tropica φύσει, alia θέσει. Hinc colligitur, quare Manilius Tropica signa post domiciliorum χρόνους protinus subiecit. Faciunt enim & illa ad vitæ tempora, quum eorum ratio in genituris habeatur.

v.7. *Partibus aduersis.*] Opposita enim sunt Cancer Capricorno, Libra Arieti.

v.9. *nodosque resoluunt.*] τὰ κέντρα Mundi nodos vocat.

v.10. *Totumque emittunt.*] tanquam ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας.

v.13. *paruoque recessu Destruit.*] Vix enim videtur recedere a puncto solstitiali, adeo vt per quadraginta dies παράλλαξις nulla fere percipiatur. Geminus.

v.14. *& quanto fraudauit tempore noctes In tantum luces.*] Gemb. contra — *& quanto fraudauit tempore luces In tantum luces auget.* & quidem optime. Nam in Cancro incipiunt luces decrescere. Sed & textus Bonincontrij eandem lectionem retinet.

v.15. *stat summa.*] Pessime acceptus locus. Hoc & cæco patet. legendum:

———*vt quanto fraudauit tempore luces,*
In tantum noctes augescat summa per omnes.

Quis poterit hæc damnare, niſi qui Latine neſcierit?

v.16. *Cum Cererem fragili.*] Melius Gemblac. *Tum Cererem.* Bonincontrij textus *Tunc.*

Ibid. *diſtringere culmo.*] Irrepſit ex ſequente verſu. Legendum vero *diſtinguere.* quod ab Arato mutuatur ita canente de Sirio:

ῥεῖα γὰρ οὖν ἔκρινε διὰ στίχας ὀξὺς ἀΐξας.

Exorienſque ſuo diſtinguit ſidere culmos.

ita Maniliane. Potes aliter:

Atque ſuo vehemens ſegetes diſcriminat ortu.

Recte Germanicus: —— *accenditur æſtas,*

Diſtinguitque ortu. Diſtinguuntur ſegetes, quum interflaueſcunt ad maturitatem properantes. Nam aliter interpretari eſt meræ inſcitiæ.

v.17. *& in varias diſtringunt.* Gemblac. *deſtringunt.* Ita etiam olim legebamus Martial. —— *curuo deſtringere ferro.*

v.8. *Et tepidum pelagus iactatis languet in vndis.*] Nolim mutari, quanquam Gemblacenſis habet:

Et trepidum Pelagus iactatum languet in vndas.

v.20. *Iam tellure fugit.* — Vagatur exſiccato ſolo: quod hieme ea loca aquis operiantur.

v.21. *Niluſque tumeſcit in auras.*] Lege *in arua.* Diuerſus error ſupra. —— *muſamque inducit in arua.* Vbi legebatur *in auras.*

v.22. *Hic iterum ſitus eſt.*] Lege: *Hic rerum ſitus eſt, Cancri quum ſidere,* &c. Manifeſta lectio, niſi quis forte ad eius lucem caliget, vt nocturni oculi.

v.25. *Per minimas cogit noctes.*] Imo contrarium:

Per minimas cogit luces & maxima noctis Tempora ——

Ita olim emendauimus. Ita etiam Gemblacenſis:

v.27. *Inque vicem nunc damna facit.*] Gemblacen. *damna legit.* Haud ſcio an bene.

v.28. *Tunc riget omnis ager.*] Gemblac. *Tunc fugit.*

Ibid. *clauſum mare.*] Et ſupra:

Tum ſubeunt Hœdi claudentes ſidere pontum.

Vide Vegetium.

Ibid. *condita caſtra.*] Hiberna militum.

v.29. *horrentia ſaxa.*] Melius Gemblac. — *ſudantia ſaxa.*

v.30. *Statque vno Natura loco.*] Et hic quoque ἐπιμονὴν τοῦ ἡλίου in Capricorni partibus intelligendum Geminus teſtatur. non

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

quod reuera sit, sed quod videatur vix per quadraginta dies nox decrescere. Veteres illi serio credebant. Sane sensus ipse non aliter iudicat, sed ratio non patitur. Ex hac theoria pendet ratio Antisciorum Manilij, vt suo loco demonstratum est.

v.31. *Proxima in effectu simili.*] *similes*. Etiam adtestatur Gemblacensis, in quo scriptum:

Proxima in effectum & similes referentia motus.

v.32. *Esse ferunt luces.*] Hic error, qui supra, *luces* pro *noctes*.

Pag.79. v.1. *Inter principium reditus finemq; coercet.*] Propterea Cicero in Arateis nodum mundi vocat: quia scilicet apud Aratum δεσμὸν ἀπερέγιον legerat, non, vt hodie editur, ὑπερέγιον. Sequitur vero:

Tempora diuiso iungens concordia mundo.

Nam ea diuisio mundi dicitur nodus cælestis. Aliter locum hunc capere non potes.

v.6. *Tunc primum muta pelagus.*] Magis placet lectio Gembl.

Tum primum miti pelagus consternitur vnda.

v.11. *Viribus in tantum signis.*] *segnis*, vt olim emendabamus. Approbat Gemblac. est ἐπιφώνημα. Segnem naturam sub bruma quare dixerit, patet ex illo:

Statque vno Natura loco, paulumque quiescit.

v.13. *pari cum fœdere ducit.*] Gemblac. *ducens*. recte. Ita ergo continua:

Huic ex aduerso simili cum sorte refulget
Libra diem noctemque pari sub fœdere ducens Tantum quo, &c.

v.14. *Tantum quod victas.*] Lege —— *pari cum fœdere ducens*
Tantum quo victas vsque ad se vincere noctes
Ex ipsa iubet. ——

v.15. *Ex ipsa iubet ac brumæ.*] *Ex ipsa iubet ad Brumam*. Etiam Gemblacensis habet *ad*, non *ac*:

Ex ipsa iubet ad brumam, quum tempora vincunt.

quousque, inquit, Libra noctes victas vsque ad se, (ad initium scilicet Libræ) vice versa iubet vincere vsque ad initium Capricorni, vbi brumæ sidus conficitur.

Ibid. *ac brumæ cum tempora vincunt.*] Gemblacensis:

ad brumæ tum tempora vincit. Male, meo iudicio.

v. 23. *Sed non per totas.*] Præibat Lemma in Gemblacensi:

QVÆ PARTES IN QVATVOR SIGNIS TROPICÆ SINT.

SINT. vere quidem, ſed importune. non enim hic vlla ſectio capitis eſſe debet. Alioquin infinitæ ſectiones eſſe debebant.

Ibid. *Sed non per totas æqua eſt menſura figuras.*] Gemblacen. rectiſſime *verſura* non *menſura*. Nam verſura eſt στροφή. vnde στρο-φαὶ dicta. καμπτὴρ in metis Circenſibus & στροφὴ idem. Verſuram in porticibus dixit Vitruuius, quam vorſariam Plautus. Quando ad nos a Capricorni principio redit Sol, tunc ad nos dicitur capere vorſoriam aut verſuram. Ait igitur ne ipſorum quidem Tropicorum inter ſe ſimilitudinem eſſe. Nam Tropicorum ſignorum quatuor duo tantum ſunt vere Tropica, reliqua duo ἰσημερινά. Simile, inquit, aut commune inter ſe habent, quod vertant tempora: diſſimile, quod diuerſa tempora faciant ἰσημερινὰ a Tropicis. Communis, inquam, ipſa verſura, ſiue στροφή: ſed ipſæ verſuræ diſſimiles inter ſe.

v. 24. *Omnia nec plenis flectuntur ſidera ſignis.*] Et hic quoque Gemblacenſis iure merito habet, *vertuntur ſidera.* Dixit enim *verſura.*

v. 27. *Vna dies toto Cancri longiſſima ſigno.*] Geminus hanc quidem opinionem priſcorum fuiſſe monet, vt in toto ſigno Capricorni brumam, in toto Cancri ſolſtitium confieri putarent. Nos ex illa opinione Antiſcia veterum manaſſe, & Lucanum eos ſecutum fuiſſe indicauimus. Hoc, inquam, perſuaſum fuit priſcis illis. Sed hoc non vult Manilius. De vna tantum die longiſſima in toto Cancri ſidere loquitur, non de omnibus illius ſideris diebus. De prima tantum die Cancri, vel, vt alij, de octaua: quandoquidem nonnulli ſolſtitium in octaua parte Cancri fieri putabant. Propterea infra concludit:

Vna ergo in Tropicis pars eſt cernenda figuris,
Quæ moueat mundum, quæ rerum tempora mutet.

Vna dies brumæ, vna ſolſtitij, non tota ſidera: vna vtriuſque Æquinoctij, non totum ſidus Arietis, aut Libræ. Sed & illi veteres non quando Sol Arietem ingreditur, tunc ver confici credebant: neque Solſtitium, quando primam partem Cancri iniret. Apud Columellam enim, Ouidium, & auctorem parapegmatis a Leonico conuerſi, Ver multis diebus ante ingreſſum Solis in Arietem notatum eſt, & Solſtitium longe antequam Sol primam partem Cancri tangat. Cui conſentaneum, quod ea tempora in octauis Signorum confieri putarent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.28. *Fata mouent.*] Gemblacensis *Facta mouens consulta.* Non sequimur. Non possumus mutare sententiam in iis, quæ olim legebamus ita:

Quæ moueat mundum, quæ rerum tempora mutet,
Fata mouet, consulta alios declinet in vsus,
Momina in aduersum flectat, rursusque reuoluat.

Sane hæc & Maniliana sunt, & elegantissima. Ineptos & barbaros codices nihil moramur.

v.32. *Consulta alios.*] Consulta, quæ decreta vocat Firmicus: τὰ ἀποτελέσματα.

v.33. *Omnia in aduersum.*] Reposuimus *Momina.* quod nomen plurifariam in hoc scriptore deprauatum fuit.

Pag.80. v.3. *Qui primæ momenta darent.*] Non defuit, qui æquinoctia & Solstitia in partibus Signorũ, alius, qui in octauis, alius in decimis confieri putarent. Et sane primum Sosigenes putauit solstitia confici in octauis partibus, idque patet ex Iuliani anni dispositione, quæ ab ipso facta est, quum octauas partes in Kalendis mensium poneret, Arietis quidem in Kalendis Aprilis, Cancri Kalendis Quintilibus, Libræ Kalendis Octobribus, Capricorni Kalendis Ianuarij. Sed post cædem Cæsaris ter mutauit sententiam trinis commentationibus dubitationem potius suam, quam rei scientiam professus. Non dubium est, quin corrigens sese illa tempora non in octauis, vt antea, sed in primis partibus confici existimarit. Nam vetustissima est ἐποχὴ æquinoctiorum & solstitiorum in octauis partibus signorum, ducentis annis vt minimum ante primam Olympiadem, si rem propius putemus. Sed de his in libris de Emendatione temporum.

Ibid. *frenosque dierum.*] quibus tanquam habenis Sol nunc relaxat, nunc in gyrum diem cogit, relaxat in Solstitio, cogit in bruma. Propterea Cardines nodos vocauit supra.

IOSEPHI

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

IOSEPHI SCALIGERI IVL. CÆS. F. CASTIGATIONES ET NOTÆ IN APOTELESMATICVM M. MANILI.

DVo ſuperiores libri ſunt πινακικοὶ ϗ στοιχειωτικοί. Hi poſteriores ſunt ἀποτελεσματικοί. Nam hæc ſcientia aut informat, aut decernit. Et decreta ipſa vocantur ἀποτελέσματα, hoc eſt reſponſa. ἀποτελεῖν enim dicitur Aſtrologus, quando reſpondet: qua in ſignificatione vſurpatur a Ptolemæo, item ab eius interprete in librum ſecundum. ὁ γὰρ ἀποτελῶν, ἢ καθ' ὅλα ἔθνη ϗ πόλεις ἀποτελεῖ, ἢ τὸν δέ τινα τῶν ἀνθρώπων. Prædictionis, quæ per Aſtronomiam fit, duæ partes ſunt: altera circa aſtrorum motum, altera circa effectum aſtrorum. Vnde Græci eam partem vocant τὸ ποιητικόν. Priorem partem tractauit primo libro. Alteram quatuor ſequentibus: quæ & ipſa in duas partes diſcedit: εἰς τὸ πινακικὸν, ϗ τὸ ἀποτελεσματικόν. & quidem τὸ πινακικὸν tractat τὰς τῶν ἀστέρων ϗ τῶν ζωδίων ϗ καθ' αὐτὰς ϗ πρὸς ἄλληλα σχέσεις. Ea omnia, vt diximus, iam prioribus libris abſoluit. τὸ ἀποτελεσματικὸν in hoc & ſequenti. Orditur vero non dicam luculento, ſed diuino proœmio.

V. 22. *Nec quod habet, numerat.*] *Tam deeſt auaro quod habet, quam quod non habet.* Mallem vero:

Pauperiorque bonis quiſque eſt quo plura requirit.

V. 26. *Et ſummum cenſus precium eſt effundere cenſum.*] Quid.

Quærere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Quærere vt absumant, absumpta requirere certant:
Atque ipse vitiis sunt alimenta vices.

v. 28. *Totque superuacuis vitam deflete querelis.*] Lege *deplete querelis*, hoc est, *exhaurite*. *Pierios latices digno depleuimus haustu.* Papinius. Tralatitie a vasis: & τὸ *Superuacuis* quum dicit, in eadem tralatione persistit. Nam vasa superuacua sunt, quæ Græci ἐπιχειλῆ, vel potius ὑπερχειλῆ.

v. 30. *Longaque per certos signantur tempora cursus.*] Repone *casus* ex Gemblac. Sic in Sphæra mundi:

Singula nam proprio signarunt tempora casu.

Pag. 81. v. 1. *damna & compendia vitæ.*] verum est, quod concipit Gemblacensis: ——— *damna & compendia rerum.*

v. 2. *Nemo caret damno.*] Inepte Bonincontrius:

Nemo caret dando, stolide interpolatum sequentia satis aperiunt.

v. 3. *inuitam pendere votis.*] *prendere.* Hanc pristinam emendationem nostram confirmat Gembl.

v. 4. *sors est sua culpa ferenda.*] Et cæco paret legendum:

———. *sors est sua cuique ferenda.* Approbatur a Gemblac.

v. 6. *Fugissent ignes Ænean.*] Non probo lectionem Gembl.

Fulsissent ignes. Hic ignes de Palladio, quod ferebat Æneas, intelligendum.

v. 9. *Romaque sic enata foret.*] Interpolatitium. Gemblac. & alter manuscriptus: *Roma casis & nata foret.* optime. Sed alter habebat *casis enata.*

v. 10. *In Capitolinos auxissent fulmina montes.*] Legendum: *culmina*, *montes* construxissent arceam Capitolinam in Tarpeio monte. Hoc enim auget montem. Ineptum est in Gembl. *flumina.* Sequentia probant: *Includive sua potuisset Iupiter arce.* Nam de fulmine Iouis, quod somniat Bonincontrius, non persuadebit nisi similibus sui. Est autem enallage, *auxissent culmina in Capitolinos montes*, pro, *auxissent Capitolinos montes in culmina*, hoc est arcem, & ædem Iouis Capitolini.

v. 12. *Captus, vel caput his orbis foret.*] Semper suspectus mihi fuit locus hic. Gemblacensis: *Captus & captis orbis foret.* Deest literula: *Captus & a captis orbis foret.* — Egregia sententia. orbis victores Romani prius victi sunt a Græcis. Sunt enim a Troianis oriundi, qui a Græcis olim capti, ipsi rursus & Græcos, & orbem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ipsum cæperunt. Virgilius. *Num capti potuere capi?*

v. 14. *Solus & appositis.*] *oppositis* scribēdum. Obiecto vmbone.

v. 15. *rupisset fœdera virgo.*] Cloelia.

v. 17. *Nulla acies tunc euicit.*] Multum discrepat a vero. Gemblacensis optime: *Nulla acies tantum vicit.* Nulla acies tantum vicit, quantum tres illi fratres, imo quantum tertius duobus superstes. Sequentia confirmant.

v. 20. *Varronemque pigrum magnum quod viuere posset.*] Pigrumne, qui celeritate fugæ se cladi Cannensi eripuit? Deformatissimus est hic versiculus. neque vero integrior in Gemblacensi: *Varronemque pugum magnum quam viuere posset.* Proculdubio *pugum* ex *psfugum* conflatum, id est *profugum.* Itaque lego:

Varronem profugum, magnum quam viuere posse,
Postque tuos Thrasymene lacus. ———

Varronem fuga vitæ consulentem, quem mirum post tantam cladem viuere potuisse, idque post cladem ad Thrasymenum. *Magnum quam*: alij dicerent *magnum quantum*. vtrunque dicitur magnum quam, magnum quantum: immane quam, immmane quantum. Græcum θαυμαστὸν ὅσον.

v. 23. *Spectatum Hannibalem.*] Melius Gemblacens. & textus Bonincontrij:

Speratum Hannibalem nostris cecidisse catenis.

Frustra enim legatione Romana a rege Prusia petitus catenas veneno hausto præuenit. Bonincontrij textus habet *Speratum*, quum tamen interea ipse *Spectatum* legat. Haud dubie interpolatio est ab illo: *cecidisse catenis*, cecidisse in catenas, vt supra trahere morti, trahere in mortem.

Immatura trahent natales corpora morti

v. 24. *Exiliumque rogi.*] Quid est *exilium rogi*? Quam inepte hoc conceptum est. Legebamus olim:

Speratum Hannibalem nostris cecidisse catenis
Exilium Regi furtiua morte luisse.

nisi quod nunc legimus *Speratum.* Hannibal quem Romani spectabant casurum in catenas suas hausto veneno ignominiam anteuertit. Gemblacensis habet:

Speratum Hannibalem nostris cecidisse catenis
Exiliumque rei furtiua morte luisse.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

poterat tolerari. Nam tanquam exul reus, non profugus latuit apud Prusiam, quia a Romanis petebatur. Itaque luit exilium rei furtiua morte: tanquam reus exilio damnatus obiit. Sed hoc sententiæ tenor non patitur, quia priorem versum disiungit a posteriore, quum prior per se constare non possit.

v. 25. *Adde etiam Italicas vires.*] *Adde etiam vires Italas* Gemblacensis concinnius.

v. 29. *Et iacuit Libycis compar.*] ἄγγελλε, ὅτι Γάϊον Μάριον ἐν τοῖς Καρχηδόνος ἐρειπίοις φυγάδα καθεζόμενον εἶδες.

v. 30. *Atque crepidinibus.*] *Eque crepidinibus.*

Ibid. *cæpit Carthaginis orbem.*] Recte olim coniiciebamus τὸ *orbem* νοθεύειν. Gemblacensis veram lectionem aperuit:

— *Carthaginis arces.* lege ergo:

Eque crepidinibus cæpit Carthaginis arces.

Crepidinem vocat ruinas, καὶ τὰ ἐρείπια Carthaginis. Non male etiam legebamus *Carthaginis vrbem.*

v. 31. *Hoc nisi fata daret.*] Fato Stoicorum omnia addicit: Fortunæ Epicuri omnia abiudicat.

Pag. 82. v. 2. *Cumque etiam posses.*] Gemblac. *Cum iam etiam. iam & iam* dictum vt magis magisque.

v. 4. *Et collecta rogum.*] Gemblac. *Eiectæque rogum.* Vnius literulæ mutatione legimus:

Eiectæque rogum facerent fragmenta carinæ.

Eiectam carinam dixit, quæ ex naufragio in litus a mari eiecta fuerat, ex qua rogus constructus, quemadmodum rogum ipsum vocat naufragum ignem. Sed vulgatis lectio videtur interpolata ex Lucano, ——— *summas dimouit arenas,*

Et collecta procul laceræ fragmenta carinæ

Exigua trepidus posuit scrobe ———

v. 10. *Indicium dextra retinens.*] Suetonius sinistra: *Libellum insidiarum indicem ab obuio quodam porrectum libellis cæteris, quos sinistra manu tenebat, quasi mox lecturus commiscuit.*

Ibid. *nomenque cruore Deleuit.*] Fortasse: — *omenque cruore.*

v. 14. *quid Xerxem maius?*] Profecto Manilius scripsit:

——— *quid Xerxæ maius & ipso Naufragium pelago?* Nam dixit, *regumque ruinas.* ergo & Xerxæ ruinam & naufragium dicit.

v. 15. *quid captos agmine Reges Romanis positos.*] Hæc monstra non possunt confici sine Hercule, hoc est Gembl. libro. Is habet:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

——*quid capto sanguine Regem* *Romanis positum?* —
pro *quid* tantum *quod* scriptum erat. Seruium Tullium natum capto sanguine, nimirum captiua Ocrisia Ocriculana (aliis Corniculana) Romanis Regem impositum fuisse nemo nescit. Captum sanguinem pro captiuo eo modo dixit, quo Catullus & Horatius maritam pro maritali. De vulgata lectione, & Bonincontrij interpretatione dicerem, si horas perdere vellem.

v.16. *raptosque ex ignibus ignes.*] Raptos ex ignibus ignes dupliciter accipi potest: aut Palladium ereptum ab Ænea ex ignibus, vt ignis Vestalis intelligatur. aut, quod magis credo, ipsos ignes Palladios siue Vestales raptos ex incendio a Metello.

v.17. *Cedentemque viro flammam.*] vel Metello, vt diximus. Iuuenalis:

Seruauit trepidam flagranti ex arce Mineruam. vel Æneæ.

Sed de Metello accipi præstat.

v.18. *Quot subitæ veniunt.*] Habes apud Valer. Max. lib. IX. cap. XII. Plin. lib. VII. cap. LIII.

v.20. *Ex ipsis quidam elati.*] Plin. lib. VII. cap. LII.

v.21. *Atque his vita duplex.*] Celsus: *Si certa futuræ mortis indicia sunt, quomodo interdum deserti a medicis conualescunt, quosdamque fama prodiderit in ipsis funeribus reuixisse? Quin etiam vir iure magni nominis Democritus ne finitæ quidem vitæ satis certas notas esse proposuit, quibus medici credidissent. adeo illud non reliquit, vt certa aliqua signa futuræ mortis essent.* Intelligit autem Celsus de volumine, quod Democritus περὶ ἄπνου scripserat, hoc est, de exanimi muliere, quæ post septem dies reuixit. Plinius attribuit Heraclidæ, non Democrito. *Huc,* inquit, *pertinet illud apud Græcos nobile volumen Heraclidis, septem diebus feminæ exanimis ad vitam reuocatæ.* Meminit eius voluminis alicubi Diogenes Laertius, nisi ego fallor memoriæ.

v.22. *Ecce leuis perimit.*] Lucillius:

At cui? quem febris vna atque vna apepsia,
Vini, inquam, hiatus potuit vnus tollere.

v.23. *Rationis vincitur vsus.*] *Mussabat tacito medicina dolore.*

v.25. *parcuntque venena.*] Ausonius:

Et quum fata volunt bina venena iuuant.

v.27. *Ingeniumque suum retinent.*] Pone πελειὰν στυμλιὼ. Postea:

——*transitque per illum,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ex illo fortuna venit. furit alter amore.

v.29. *& vertere Troiam.*] Vertere Troiam, vt vertere ſolum. Abydenus adoleſcens vertebat ſolum ſuũ, hoc eſt Troada, in qua poſita Abydus, & transfretabat in Europam. Mens Manilij: Duo germani fratres diſſimillimi: alter adeo amore inſanus, vt ipſum Abydenum vincat: alter autem Iuriſconſultus. Hinc Perſius:

——— *geminos, Horoſcope, varo*
Producis genio. ——— Horatius:
Cur alter fratrum ceſſare, & ludere, & vngi
Præferat Herodis palmetis pinguibus: alter
Diues, & importunus ad vmbram lucis, ab ortu
Silueſtrem flammis & ferro mitiget agrum,
Scit Genius, natale comes qui temperat aſtrum
Naturæ Deus humanæ, mortalis in vnum
Quodque caput, vultu mutabilis, albus & ater.

v.33. *Non noſtrum hoc bellum eſt.*] Non ſponte noſtra ad hoc ducimur. Sed nimirum eſt aliquid, quod nos cogat. Nullum eſt in hoc τὸ ἐφ' ἡμῖν. Ergo eſt aliquid ſupra nos, atque adeo præter ταὐτόματον.

Ibid. *Coguntur tanta mouere.*] In Gemblac. eſt Helleniſmus: — *coguntur tanta moueri.* Neque dubium eſt ſcripturam veram eſſe. Sic Lucanus:

Iupiter eſt, quodcunque vides, quodcunque moueris.

vt habent bonæ notæ codices.

Pag.83. v.2. *Et Decios non omne tulit.*] Totam hanc periochen longe melius concipit Gemblacenſis:

Quod Decios non omne tulit, non omne Camillos
Tempus, & inuictum deuicta morte Catonem,
Materies in rem ſuperat; ſed lege repugnat.

Non deerat quidem materia naſcendis Catonum ſimilibus, ſed lex fati repugnat.

v.3. *Et inuictum deuicta.*] Male Gemblacenſis:

——— *& inuicta deuictum morte Catonem.*

v.7. *Sed rapit exceptos funus fortuna ſuperbos.*] Interpretetur Oedipus. Neque diſtinctio, quam olim appoſueramus, hilum iuuat. vera lectio: *Sed rapit ex ſceptro funus Fortuna ſuperbo.* Opes & regna, inquit, non redimunt fata regum. Sed e medio ſceptro & regno Fortuna rapit funus. *Funus*, cadauer, quod ſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

pulcro infertur, dici & pueri sciunt. Sequentia suffragantur. Statius IIII. Thebaidos.

Æoliden humero iactantem funus onusto:

id est, Learchum a se interfectum. Itaque *funus* vocat, quod Ouidius *corpus inane*.

v.8. *Indicitque rogum summis.*] κυριολογία. Nam est & funus aliquod indictiuum.

v. 10. *Quin etiam infelix virtus.*] Firmicus plura in eandem sententiam studiose collegit: *Fortis ab ignauo superatur: bonum prostrauit inferior: iusto iustitia non profuit: castos prouidentia sæpe decepit: pudicis ac sobriis impudicus; ac dissolutus in honoris petitione prælatus est. iacent strenui, laudantur improbi: & quicquid huic profuit, illum incauta imitatione decepit. Hæc nobis omnia stellarum cursibus conferuntur: his nos Fortuna varietatibus conficit.* Quæ Firmicum a Græcis accepisse minime dubium est. In eandem sententiam quoque Messaallah Arabs: *Quia videmus alios prudentes exui bonis, aliis stultis bene esse, nunc quid hoc ab aliqua caussa est? Quod igitur bene, aut male succedat hominibus præter eorum voluntatem, nimirum id Dei nutu, & Planetarum decretis accidere, quemadmodum & omnes bonos successus atque incommoda, fatendum est.*

Ibid. *Quin etiam infelix virtus.*]

ὦ τλῆμον ἀρετὰ, λόγος ἄρ᾽ ἦσθ᾽ ἐγὼ δέ σε
ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ᾽ ἄρ᾽ ἐδούλευες τύχῃ.

v.21. *cælumque interserit ora.*] vt in Centauro homo interseritur equo.

v.22. *Denique si non est.*] Potentissimum hoc argumentum: Si non esset fatum, nulla essent apotelesmata. Atqui sunt. Quod autem sint, postea probat. Quum enim τὰ ἀποτελέσματα aut κατὰ τὸ ἀμιγὲς τῶν ζωδίων, aut κατὰ τὴν κρᾶσιν τῶν ἀστέρων considerentur, ea nunc præsenti libro duntaxat expositurus est, quæ κατὰ τὸ ἀμιγὲς τῶν ζωδίων spectantur. Cuius pragmatiæ quum multæ partes sint, illa præcipua censetur, quæ τῶν ἰδιοτροπιῶν est. ἰδιοτροπίαι Signorum aut circa vniuersalia sunt, aut circa particularia. Ac de vniuersalibus vltimo loco. De particularibus nunc aget, quæ dicuntur εἰδικαὶ ἰδιοτροπίαι, quia circa indiuidua versantur. Ea considerantur aut καθ᾽ ὁλότητας τῶν ζωδίων, aut κατὰ μονομοιρίας, aut κατ᾽ ἀνατολικὰς σχέσεις. Quæ tria singillatim suo ordine tractantur.

v.30. *tanto sit gloria maior.*] *tanto fit.* Et Gemblac.

V. 31.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.31. *Quod cælo gaudente venit.*] *Quo cælo.* Gemblacen. Manilianum Quo pro Quo magis. Sed nihil muto.

Pag. 84. v. 5. *Nunc tibi signorum mores.*] *Mores*, ἰδιοτροπίας.

Ibid. *summumque colorem.*] *Summum colorem* vocat πλατικὴν πραγματείαν κατὰ τὸ ἀμιγὲς τῶν ἀστέρων. Nullæ enim hic τῶν πλανωμένων ἐπιμαρτυρίαι, nulla errantium suffragia. Summum colorem vt Græci ἐν χρῷ. Ausonius, *in summa cute.* Nam & χρὼς cutis apud Græcos. Prouerbiale est. Idem quod alibi:

——— *sed summa est rerum referenda figura.*

v.6 *Et studij varias artes.*] Nam & ἰδιοτροπίας nomine etiã τὰ ἐπιτηδεύματα veniunt, quæ ipse ATHLA vocat. In his igitur Signorum Apotelesmatis τὰ σωματικὰ καὶ τὰ ἐπίκτητα tractantur. σωματικῶν quidem sunt αἱ ἰδιοτροπίαι. sed ἐπικτήτων τὰ ἐπιτηδεύματα siue athla.

v.7. *Diues fecundis.*] Aries dabit mercatores, qui variis casibus rem frangent, ac iterum stabilient. Dat & lanifices & vestiariam facientes. Hæc sunt athla siue ἐπιτηδεύματα. Facit & solicitos & inconstantes.

v.8. *Exutusque nouis*] Vt & pecus ipsa, quæ quotannis lanitium exuit, ac iterum producit. Quare qui sub hoc signo nascuntur, vt momento rem facient, sic & momento facultatibus labentur. Mercatores enim, inquit Sophocles apud Stobæum:

λεπτᾶς ἐπὶ ῥοπαῖσιν ἐμπολὰς μακρὰς
ἀεὶ παραρρίπτοντες οἱ πολύφθοροι
ἴπως ἂν ἢ κέρδαινον, ἢ διώλεσαν.

v.9. *Naufragiumque inter.*] ἐκπλέωσιν βίου ἀποκτῆσιν βίου καὶ χρημάτων ἀποβολάς. Paulus Alexandrinus τῶν προκειμένων μειωτάς. Idem.

v.10. *& notis in damna feretur.*] Quemadmodum antea dixit:

——— *spem semper habebit.*

Sed reclamat Gemblacensis: ——— *& natis in damna feretur.* Quid est crescendo cadet? hoc est, natis opibus in damna feretur. Sic apud Catullum *Natum æs.* τὸ γινόμενον.

Ibid. *natis in damna feretur.*] δυσαπεικτήτοις vocant Græci artis magistri, quos nunc lucrum nunc damnum sequitur. Sic Paulus Alexandrinus.

v.11. *In vulgumque dabit fructus.*] Ineptum. Gemblacensis. *In iugulumque dabit fructus.* Fructus gregis sunt agni & lana. Quoties id dicunt Iurisconsulti? Agni ad iugulationem & macello dantur, lanæ lanificio. Itaque vno versu vtrunque comprehendit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

hendit, quod nomine fructus venit, agnos & lanam.

v.14. *Nunc tenuare leui filo.*] Facit κλώσας.

Ibid. *nunc ducere telas.*] Facit ὑφαντὰς, καὶ γερδίους.

v.15. *Nunc gemere.*] Vna litera minus scripsit Manilius: *Nunc emere.* Interpolatores vestimentorum faciet: qui emunt vetera vestimenta & interpolata pro nouis vendunt. Græci vocant ἐπιγναφεῖς.

v.16. *Quis siue nō poterant vllæ subsistere gentes Vel sine luxuria.*] Quibus vestibus, etiam si non abuteremur ad luxum, tamen, amoto omni luxu, sine ipsis degere non possemus: nisi nudi vellemus prodire. Tantum est opus illud, ac tam necessarium.

v.19. *Seque in Arachnea magnum putat esse triumphum.*] Pallas dicitur triumphus, hoc est triumphatrix, quomodo pastor certamen, hoc est certator apud Maronem:

Et certamen erat Corydon cum Thyrside magnum.

v.21. *Et dubia in trepido.*] Dele τὸ in:

Et dubia trepido præcordia pectore finget. ———

Positio fit in sequenti syllaba. vt supra:

Ne magna breuibus careant compendia dictis.

Ibid. *Et dubia trepido.*] ψοφοδεεῖς, ἐμπαθεῖς, δειλοὺς, ἀμφιβόλους θρασυδειλους vocat Ptolemæus.

Ibid. *præcordia pectore finget.*] Gemblac. fortasse non male.

——— *præcordia pectore signum*; ἀπὸ κοινοῦ *dicet.*

v.22. *Seque sua semper.*] καυχηματίας Ptolem. Sed totum locum ita concipit Gemblacensis:

Hæc studia, & similes ducet nascentibus artes,
Et dubia trepido præcordia pectore signum,
Seque sua semper cupientia vendere laude.

Nihil mutauimus.

v.23. *Taurus simplicibus donauit.*] *donabit.* Extant vestigia in Gemblac. *dotabit.* Taurus agricolas dabit, laboriosos, laudis cupidos, taciturnos, tarda ingenia, & amoribus dedita.

v.24. *Pacatisque labor veniet, patientia laudis.*] Vitiosissime, vt paret. Gemblacensis recte:

Pacatique labor veniet, nec præmia laudis
Sed terræ tribuet partus. Si retines *Pacati*, erit pacati soli. Vtroque recidit sententia. Natis sub Tauro continget labor quidem, sed in pacato, & fructus, non gloria.

v. 26.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 26. *iugumque ſuis poſcit ceruicibus ipſe.*] Alludit ad χειροχαρίαν ἀπεισμοῦ. Taurus pingitur προσνευστικῶς, & quaſi iugum poſcens.

v.27. *Ille ſuis Phœbi portat.*] & Virgilius pene iiſdem verbis in eandem ſententiam:

Candidus auratis aperit quum cornibus annum Taurus.—

v.28. *Militiam indicit terris.*] Habes ibidem apud Virgil. & Heſiodum. vetus Sphæra:

κεῖται δ' ἐφεξῆς Ταῦρος, ὡς γεωμόροις
τύποις ἐοικὼς κεῖνος. ὃς κατ' αὐχένα
στερρῷ τένοντι τοῖον ἁρμόζει ζυγὸν,
γαμψοῖς ἀρότροις αὔλακος σχίζων γύας.

Sunt vicem interpretis Manilio.

v.31. *facileſque per arua.*] Vere bubulcorum fuerit nõn videre legendum *faſces*, vt olim correximus, & Gemblacenſis retinet. & ſequentia probant.

v.32. *aque ſuo venit.*] *eque ſuo* Gemblac.

v.33. *tacitæ mentes & corpora tarda Mole valent.*] ἐνδομύχους, ἀμβλείας, δυσκινήτους ψυχάς. Ptolemæus.

Pag.85. v.2. *Mollius e Geminis.*] Gemini Calliopicos ſeu cantores, & muſicos dant, voluptarios, aſtronomos, arithmeticos, Geometras.

v.3. *Per varios cantus.*] Eiuſmodi Calliopicos vocat Firmicus, ᾠδικοὺς, Ptolemæus, καὶ φιλομούσους: fortaſſe etiam Muſicarios ſuſpiceris in vetere inſcriptione Romana:

CALOCASIO
VERNÆ DVLCISS.
ET MVSICARIO
INGENIOSISSIMO:

niſi intellexeris Muſicorum inſtrumentorum artifices. quod fortaſſe verius.

v. 5. *Ingentemque ſonum.*] Abſurde. Recte Gemblacenſis: *Ingenitumque ſonum*: neruis verba inſita, & neruis ingenitum ſonum. Nugandum abſque ope codicis fuiſſet.

Ibid. *labor eſt etiam ipſa voluptas.*] ἀφερέπονοι. Ptolemæus. Adeo laborem grauantur, inquit, vt etiam ipſa voluptas illis oneri ſit. ὑπερβολικῶς dictum.

v.8. *Inueniunt & in aſtra vias.*] Aſtronomi ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ibid. *numerisque modisque.*] A numeris Arithmeticos, a modis Geometras censet.

v.9. *Consummant orbem.*] Græce: περιοδεύουσι τὸν κύκλον μαθημάτων. κυκλολογία. orbis enim disciplinarum dicitur, vt Græce ἐν κύκλῳ παιδεία. Mathematices orbem complebunt. Musici, Astronomi, Geometræ, Arithmetici erunt. Tot enim partes Mathematices κύκλον μαθημάτων cõsummant. Quod igitur dixit *Consummant orbem*, hoc Ptolemæo est περιοδευτικοὶ τῶν καλουμένων μαθημάτων.

Ibid. *postquam ipsos sidera linquunt.*] A siderum studio, ad Geometriam, & Arithmeticen se conferent.

v.10. *perque omnia seruit.*] ἐναναστρόφους, ἐντρεχεῖς, πολυτρόπους. Ptolemæus.

v.12. *Cancer & ardenti.*] vitium latere in hac lectione putauimus olim non iniuria. Sed Gemblacensis mendosiorem prodit, quam suspicati sumus:

Cancer ad ardentem fulgens in cardine vitam,
Quam Phœbus summis reuocatus curribus ambit,
Articulum mundi retinet.——— *vitam* antiquitus pro *vittam* scriptum accipimus: id est ζώνην. Ita vocat, vt Lucanus loquitur, circulum alti solstitij.

v.13. *Quem Phœbus.*] *Quam* Gemblac. vittam scilicet.

v.14. *Articulum mundi.*] Quia longius Sol non excurrit in Borealia.

v.15. *Ille tenax.*] Sub Cancro auari, mercatores, fœneratores nascuntur.

Ibid. *nullosque infusus.*] Lege, vt olim, effusus. Confirmat Gemblacensis.

v.18. *Et grauida annosæ speculantem incendia mentis.*] Ægrorum somnia sunt hæc. Turnebus, & nos olim, antequam Aduersaria Turnebi ederentur, valde adolescentes legebamus:

Et grauia annonæ speculantem incendia, ventis
Credere opes.——— Ita habet Gemblac. ne vna quidem litera minus. Furor est aduersus hæc pertendere.

v.23. *Nauigat & steriles optando sortibus annos.*] Quid? optat steriles annos sortibus? O illepidum caput, cuius hæc interpolatio fuit. Gemblacensis:

Nauigat, & celeres optando sortibus annos.

Profecto fœneratores nihil prius in votis habent, quam vt quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

primum ſors æquetur fœnori. Hoc eſt, quod dicit, optare celeres annos ſortibus. Inde Auſonius velocem vſuram vocat:

——— *& velox inopes vſura trucidat.*

De nautico fœnore & traiectitia pecunia intelligi, clarum eſt. ἐγγείους τόκους vocat Nouella 106. Lego ἐγγύους. Apud Pollucem lib. III, ἔγγυα, δανείσματα ναυτικά: cum ναυτικὸν καὶ ἔγγειον ſoleant opponi. Demoſthenes, οὔτε ναυτικὸν οὔτε ἔγγειον συμβόλαιον. Diphilus ναῦλα fœnus nauticum vocauit:

εἰς δέκ' ὀπὶ τῇ μνᾷ γεγονέναι καὶ δώδεκα
λαβὼν τὰ ναῦλα καὶ δάνει' ἐρυγγάνων.

Alioqui quis neſcit quid ſit ναῦλον? vide legem Rhodiam: vbi καὶ τῶν ἐγγύων mentio in eadem ſignificatione. Demoſtheni ἔκδοσις eſt ναυτικὸν δάνεισμα.

v. 24. *Dulcibus vſuris æquo quoque tempora vendit.*] Si non nauigat, vt negotietur in ſua ſibi pecunia: at ſaltem aliis trans mare fœnerat. Non ſolum inquit, vendit tempora ſorti, quum exigit vſuras ſortis, ſed etiam æquo, id eſt pro rata exigit vſuras vſurarum. Hoc enim eſt vendere tempora vſuris æquo: quia & ſortibus quoque annos vendit, quos optat celeres fluere, vt ſortem quam primum æquent vſuræ, & vſura fiat altera ſors. Vera & indubitata huius loci expoſitio. De traiectitia enim pecunia ſermo eſt, quæ grauiores, longe, quam mediterranea, vſuras exigit, quod traiectitia periculo creditoris ſit. Ita igitur intelligendus locus: Aut nauigat, aut nauigantibus mutuat. Nam quum ipſe nauigat, tunc periculo ſuo, & ſuis nummis nauigat.

Ibid. *Dulcibus vſuris æquo quoque tempora vendit.*] ἀνατοκισμός. τὸ *æquo*, vt diximus, mere Græcum eſt, ἐξ ἴσης. pro portione. Nam ſane ἀνατοκισμὸς non fit niſi pro portione ſortis, quando iam vſura ſors facta. In hoc caſu τὸ δάνεισμα ναυτικὸν, vel ſors ipſa vocatur ſemper ἔγγυον vel τὰ ἔγγυα in lege Rhodia, vt iam monuimus. Hic igitur intelligit τοῖς ἐγγύοις τοὺς τόκους ναυτικοὺς æquari. Quare vſuris æquo tempora vendit, id eſt, τῷ δανείῳ ἤτοι τοῖς ἐγγύοις ἐξ ἴσης τὸν χρόνον ἀντιλλογεῖ. ἐξ ἴσης τῷ κεφαλαίῳ ſcilicet. Sic in veteri inſcriptione mentio fit anatociſmi binæ centeſimæ vſuræ. Hæc bina centeſima hac nota ſcribebatur ͻͻ.

Ibid. *Dulcibus vſuris.*] Vlpianus *dulcitate vſurarum dixit* l. x. Quæ in fraud. cred. Quod autem hic dicitur, ex aliquot caſibus accidere poteſt, non ſemel. Habes exemplum lege Rhodia § XVIII οἱ γὰρ ναυτικοὶ τόκοι παντὸς τοῦ χρόνου, ὅσον ἀποδημήσει, καταβάλλονται

τιϐάλλονται, nimirum temporis vſuræ quoque exiguntur.

v.25. *Ingenium ſolers.*] ἐντρεχεῖς homines.

Ibid. *ſuaque in compendia pugnax.*] κτησιϐίους, φιλοκτήμονας. Paulus Alexandrinus.

v.26. *Quis dubitet vaſti.*] Leo dat venatores, veſtigatores, beſtiarios, confectores ferarum. Facit & ſimplices, ac minime doloſos.

v.30. *Poſtis ornare ſuperbos.*] Melius Gemblac. *ſuperbis.* Poſtes illi veteres ornabant ſpoliis ferarum, item armis.

——poſtibus arma refigo.

Quare recte olim ſupplebamus apud Ennium:

Deſine, Roma, tuos poſtes ornare trophæis,

ab eadem mente. Sic apud Græcos τὰ προπύλαια onerantur σκύλοις. Quare qui reprehendunt coniecturam noſtram de verſu Enniano, imperitiam ſuam produnt. Hieronymus quoque Columna in ea re ludibrium debet: qui nunquam fere nos nominat, niſi vbi locus eſt, vt putat, reprehenſioni, & tamen maior pars eius commentariorum ex noſtris centonibus conſuta eſt. Sic eſt ingenium hominum. Quid? adeo res noua illis viſa poſtes templorum ſpoliis ornari Romæ? Audiant Silium libro primo. de Romanis loquitur:

In foribus ſacris, primoque in limine templi
Captiui currus, belli decus, armaque rapta
Pugnantum Ducibus, ſæuæque in Marte ſecures,
Perfoßi clipei, & ſeruantia tela cruorem,
Clauſtraque portarum pendent.—— Eant, & melioribus obtrectent. Sed clarius libro VI etiam de poſtibus priuatis:

Vnde ire in Martem, quo capta referre ſolebas,
Et victor mecum ſuſpendere poſtibus arma.

v.31. *domibus configere prædas.*] Melius Gemblacenſis *præfigere prædas.*

v.32. *Et parare metu ſiluas.*] Recte Gemb. *Et pacare metu ſiluas.* Stat. IV Thebaid.

——tum ſaltus forte remotos
Pacabat cornu, gelidique auerſa Lycei.

Ibid. *Et viuere rapto.*] Gemblacenſis *& viuere victor.* Non ſequimur. Niſi ſit *viuere victo.* hoc eſt, feris domitis.

Pag.86. v.1. *Sed pecorum membris.*] Intelligit beſtiarios, non

vtique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

vtique qui ad beſtias damnati erant, quos ἐπιθανατίους vocat Apoſtolus 1 ad Cor. IV: ſed eos, qui auctorati hoc faciebant, ac ſpectaculo meridiano operam locabant, vel vt Maniliane loquar, qui luxuriæ cædem parabant: de quibus diſerte ſcribit Theodericus Rex apud Caſſiodorum in epiſtola antepenultima libri V, & Calliſtratus l. III. §. lege. De teſtib. Ij propter deſperatam audaciam dicebantur παράβολοι. Socrates in hiſtoria eccleſiaſtica: κυνήγια δέ ποτε ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιτελοῦντος αὐτοῦ ὁ δῆμος κατεβόα, δέξαι τῷ θηρίῳ ἕνα τῶν εὐφυῶν παραβόλων μάχεσθαι. Claudianus:

Audaces legat ipſa viros, qui colla ferarum
Arte ligent, certoque premant venabula niſu.

Vides Claudianum τοὺς παραβόλους audaces vertere. Inde verbum elegans Apoſtolo παραβολεύεσθαι; quod alij in παραβουλεύεσθαι mutant, Philipp. II. Dicuntur & οἱ παράβολοι Confectores Suetonio. Gloſſæ, Confector, ἀναιρέτης. Euſebius de Polycarpo Martyre. πέρας γοῦν ἰδόντες οἱ ἄνομοι μὴ δυνάμενον τὸ σῶμα ὑπὸ τοῦ πυρὸς δαπανηθῆναι ἐκέλευσαν προσελθόντα αὐτῷ κονφέκτορα παραβῦσαι τὸ ξίφος. In veteri inſcriptione legitur: CONFECTVARIORVM. ET. SVARIORVM. CORPVS. Et Gloſſæ adſtipulantur: Confectorium, χοιροσφαγεῖον. Item: Confectores, καταβόλια. Malim καταβόλοι. ita dicti, quod haſta feras collocabant in ludo meridiano. Et videndum, an locus, quem ζωγρὸν & ζωγρεῖον vocant Græci, quo beſtiæ includebantur, hinc dictus ſit. Vocabatur enim Catabolum: de quo in Martyrologiis, & alibi.

V. 4. *Ingenium ad ſubitas iras facileſque receſſus.*] Horat.
Iraſci facilis, tamen vt placabilis eſſem.

V. 5. *Æquale & puero.*] Malim: *Et quale eſt puero.* Et ita ſcriptum reliquit Manilius.

V. 6. *At quibus Erigone.*] Virgo dociles, ſtudioſos, eruditos, facundos, acutos dabit. Naſcuntur etiam Notarij, ſingularij ſcriptores. item pudentes & compoſitis moribus.

V. 7. *Ore magiſterio.*] Gemblacenſis: *Ora magiſterio.* Virgo coercita καὶ σώφρων ducit magiſterio in ſtudium ora & mores nudos. *Ducere in ſtudium*, informare. *ora*, quia docet eloquentiam. *nudos mores*, puerorum primam ætatem imbuit τῇ ἠθικῇ.

V. 7. *Ora magiſterio.*] Virgo dicitur magiſtra infra:
Nec Leo venator veniet, nec Virgo magiſtra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.8. *& pectora doctis*] φιλολόγους, φιλογραμμάτους efficit. Ptolemæus.

v.11. *Ille decus linguæ faciet.*] Sane qui consequitur eloquentiam a Virgine, non ille eam fecit, sed Virgo, quæ illi dedit. Lege ergo *Illa decus*. Et ita Firmicus: *Horoscopus in Virgine, & in eodem Mercurius, & Venus & Mars partiliter collocati eloquentissimos facit. Talis Hermodori & Demosthenis fuisse genitura proditur a veteribus.*

Ibid. *Illa decus linguæ faciet.*] φιλολόγους, φιλογραμμάτους efficiet: εὐστόμους, εὐχαρίτους τῷ λόγῳ. Ptolem.

v.12. *Atque oculos mentis.*] ἐλεγκτικούς. Ptolem.

v.14. *Hic & scriptor erit felix.*] *scriptor erit velox.* Gemblac. Inde ταχυγράφοι dicuntur, qui & notarij.

Ibid. *Cui litera verbum est.*] Singularum scriptor. Imperator Iustinianus.

v.15. *Quique notis linguam.*] Vnde Notarij, & ταχυγράφοι. In Ausonio & Martiale talem olim ostendimus. Dio: πρῶτος ὁ μαικήνας σημεῖά τινα γραμμάτων εἰς τάχος ἐξεῦρε. Isidorus habet, Aquila Mæcenatis libertus, non autem Mæcenas.

v.15. *cursumque loquentis.*] Hanc periochen totam ita lege ex Gemblacensi:

> *Hic & scriptor erit velox, cui litera verbum est,*
> *Quique notis linguam superet, cursimque loquentis*
> *Excipiat longas noua per compendia voces.*

Antea omnia erant perturbatissima.

v.15. *cursumque loquentis excipiet.*] ostendimus ex Gemblac. —*cursimque loquentis Excipiat*, &c. In quibus tota sententia versabatur.

v.17. *In vitio bonus.*] ὀξύμωρον. dictum, vt —*solaq; libidine fortis.* Vitium enim est, quod magna naturæ cohibendo munera frenat. Vitium, inquam, subrusticus ille pudor: absque quo foret, magnas naturæ dotes in lucem promeret. Græcis μικροψυχία. Eiusmodi etiam, qui homines verentur conuenire, vt ille Nouius Martialis vicinus. In veteribus codicibus, quos vidimus, constanter est scriptum: *In Nouium Microspicum*, vitiose pro Micropsychum: quæ erat eorum temporum consuetudo scribendi. Sic in Saxo Romano CLAVDIA SPYCHARIO. Rectum enim erat CLAVDIA PSYCHARION.

v.18. *Hinc fecundus erit.*] Fecundi etiam sub Virgine nascuntur. quod mirum: quum Virginis illi effectus esse non debeant.

Nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Nam vt ipſa non parit, ita neque eam γονιμώδης, neque πολυσπόρους efficere conſequens erat. Et quidem Virgo eſt de ſignis ſterilibus.

v. 21. *Per noua maturi poſt addunt.*] Inepte. Gembl. & textus Bonincontrij *poſt annum*. Chelæ librantes noctem cum luce per noua munera Bacchi. Suſpectus verſiculus.

v. 24. *Qui primus numeros.*] Palamedes ipſemet apud Euripidem in Palamede:

τὰ τῆς γε λήθης φάρμακ' ὀρθώσας μόνος,
ἄφωνα καὶ φωνοῦντα, συλλαβὰς τιθεὶς,
ἐξεῦρον ἀνθρώποισι γράμματ' εἰδέναι.
ὥστ' οὐ παρόντα ποντίας ὑπὲρ πλακὸς
τἀκεῖ κατ' οἴκους πάντ' ἐπίστασθαι καλῶς.
παισίν τ' ἀποθνήσκοντα γραμμάτων μέτρον
γράψαντας εἰπεῖν, τὸν λαβόντα δ' εἰδέναι.
ἃ δ' εἰς ἔριν πίπτουσιν ἀνθρώποις κακὰ,
δέλτος διαιρεῖ, κοὐκ ἐᾷ ψευδῆ λέγειν.

In Tragœdia autem Sophoclis Nauplio ita quidam de Palamede narrat:

οὗτος δ' ἐφεῦρε τεῖχος ἀργείων στρατῷ,
σταθμῶν τ' ἀριθμῶν, καὶ μέτρων εὑρήματα,
κἀκεῖν' ἔταξε. πρῶτος ἐξ ἑνὸς δέκα,
κἀκ τῶν δέκ' αὖθις εὗρε πεντηκοντάδας,
καὶ χίλι' αὖθις. ὃς στρατῷ φρυκτωρείαν,
ὕπνου φυλάξεις, τὰ θοὰ σημαντήρια
ἔδειξε, κἀνέφηνεν οὐ δεδειγμένα.
ἐφεῦρε δ' ἄστρων μέτρα, καὶ περιστροφὰς,
τάξεις τε ταύτας, οὐράνιά τε σήματα.
ναῶν τε σημαντῆρσιν ἐνθαλασσίοις
ἄρκτου στροφάς τε, καὶ κυνὸς ψυχρὰν δύσιν.
ὐλιμὸν οὗτος τῶνδ' ἀπῶσε, σὺν θεῷ
εἰπεῖν, χρόνου τε διατριβὰς σοφωτάτας
ἐφεῦρε, φλοίσβου μετὰ κόπον καθημένοις
πεσσοὺς, κύβους τε τερπνὸν ἀργίας ἄκος;

Eos verſus ita reſtituimus, qui apud Achillem Statium præpoſtere & mendoſiſſime leguntur. Quatuor vltimi citantur ab Euſtathio. Si Æſchylo credas, etiam Palamedes primus acies ordinauerit, duces, centuriones inſtituerit. Ita enim in Tragœdia Æſchyli gloriatur:

καὶ ταξιάρ-

καὶ ταξιάρχας, καὶ στρατάρχας, καὶ ταγοὺς
ἔταξα. σῖτον δ' εἰδέναι διώρισα,
ἄριστα, δόρπα, δεῖπνά θ' αἱρεῖσθαι τρία.

Ter cibum in die ſumendi auctorem ſe gloriatur.

Ibid. *Qui primus numeros rebus.*] σταθμὴν ἀριθμῶν Sophocl. Sed apud Æſchylum Prometheus hoc ſibi vindicat:

καὶ μὴν ἀριθμὸν ἔξοχον σοφισμάτων
ἐξεῦρον αὐτοῖς, γραμμάτων τε συνθέσεις,
μνήμην ἁπάντων μουσομήτορ' ἐργάνην.

Ibid. *qui munera ſummis Impoſuit.*] Non ſolum locum vitioſum olim indicauimus, ſed etiam *momina* pro *munera* legendum eſſe monuimus. Coniecturæ noſtræ fauet Gemblacenſis Codex, qui habet *nomina*. Recte etiam indicauimus *mumina* ſcriptum fuiſſe, vnde factum *munera*.

Ibid. *qui momina ſummis Impoſuit.*] καὶ μέζων εὑρήματα. Sophoc. Summas numeros vocat, menſuras, ne fortaſſe aliud ſomnies, & riſum lectoribus tollas. Infra: *Deſignat ſummas.*

v.26. *Hinc etiam.*] Lege *Hic.* Ita olim nos. Ita etiam Gembl.

v.27. *atque notis leuibus pendentia verba.*] Iuſtinianus vetat leges ſingulis aut notis ſcribi. Marcus Diaconus Gazenſis: *Frater Cornelius ſciens notis ſcribere, quibus vtuntur in iure.* Sed illas notas vt e libris iuris Latinis Iuſtinianus; ita e Græcis quoque Baſilius Imperator ſuſtulit. vide Cedrenum 467. Firmicus libro III: *Facit etiam aut Calculi, aut muſicæ, aut notarum, aut difficilium literarum inuentores. redditque quoque ſocio in hoc loco Mercurio pſephopæctas ſæpe.* Ita emendauimus ex veteri libro.

v.30. *Non alio potius genitus ſit Seruius aſtro.*] Seruium Sulpitium iuris antiſtitem, familiarem Ciceronis, non regem Tullium intelligi, vt putat Bonincontrius, operam perdam ſi pluribus probem.

Pag.87. v.1. *Scorpius armata.*] Scorpius dat alacres, bellicoſos, martiales, crudeles, venatores, gladiatores, arenarios, campidoctores.

v.2. *Qua ſua.*] Inepte. Lege *Qui ſua.*

v.3. *& ſulcis ſemina miſcet.*] Adhibebo idoneum interpretem horum auctorem veteris Sphæræ:

ὑπέρθεν ἤδη σκορπίος τότ' οἴχεται.
σκορπίζεται γὰρ σῖτος εἰς δόμους χθονός,

ὅπως

ὅπως τέλεος καρπὸς αὐξηθῇ βροτοῖς.

v.6. *quumque ipſa ſub armis Pax agitur.*] Gemblac. *quin ipſa ſub armis P. a.*

v.8. *Nunc hominum nunc bella gerunt.*] In arena gladiatores cum aliis depugnant, & beſtias quoque munere meridiano venantur in ſpectaculo.

v.9. *Nunc caput in mortem vendunt.*] Auctorati enim, non autem ad ferrum damnati hoc faciunt. Propertius:

Qui dabit immundæ venalia fata ſaginæ,
Vincet vbi eraſas barba pudenda genus.

Et ſupra de Beſtiariis: ——— *morteſque lucrentur.*
Firmicus: *qui ſe ob alienæ gratiæ voluntatem, nundinati ſanguinis iacturæ, ad mortis ſpectaculum vendant.*

v.10. *quum bella quieſcunt.*] Iam dixit:
——— *quumque ipſa ſub armis Pax agitur.* ———

v.11. *Sunt quibus & ſimulacra.*] Campidoctores ſunt: aut ſub Campidoctore ſimulacra pugnæ proludunt, & ad palaria batuunt, & virgis deludunt. Gloſſæ: *Campidoctor*, ὁπλοδιδακτής, *Armidoctor*, ὁπλοδιδάσκαλος. In paſſione Thebeorum militum: *Cum Exuperio, vt exercitus appellant, campidoctore, & Candido Senatore militum.* Vide Vegetium.

v.14. *At quibus in biſero.*] Sagittarius redarios, equarios, domitatores, manſuetarios, robuſtos, acutos, agiles, vegetos facit.

v.15. *libet coniungere currus.*] Lege, vt vetus Gemblacenſis:
——— *ſubiungere currus.* Coniunguntur duo currus. ſubiungitur equis currus. Longe differunt.

v.16. *Ardentes & equos ad mollia ducere iuſſa.*] Subiunget curribus equos: aliquando etiam interiunctos domitabit. Interiuncti enim ſunt ἄζυγες, iugo exempti. Statius VI. Theb.

——— *Libycumque natantibus ire Interiunctus equis.* —

Martial. ——— *& hora Interiungit equos meridiana.*

v.18. *Quadrupedum omne genus.*] Videndum, an ſcripſerit:

Quadrupedum genus impoſitis domitare magiſtris.

Nam impoſitus pro equo vehens dicitur. Virgilius:

Frena Pelethronij Lapithæ, gyroſque dedere Impoſiti dorſo. —

Et Manilius ipſe ——— *impoſito pareret tota magiſtro.* Non aliter ſcripſit noſter.

v.19. *Exorare tigres.*] Elegantiſſime dictum de manſuetariis.

Sed diuerſam & miram ſcripturam præfert Gemblac. *Exunglare tigres*. Hoc eſt exarmare. In vitis imperatorum, exarmati Leones, quibus dentes, & vngues vulſi, ne noceant. Sed propterea nihil velim mutari. Nam recte coniunguntur exorare & rabiem auferre. Qui enim exarmat Leonem, non propterea rabiem Leoni, ſed rabiei Leonis facultatem nocendi aufert. Fortaſſe tranſlatitie dixit exungulare, pro cicurare, & feritatem exuere. Contra Statius VI Thebaidos:

—— *& extremos auro manſueuerat vngues*,

Exarmare vero dictum, eo quod vngues in Leonibus dicuntur arma, vt dentes in apris. Statius IX lib.

Armaque curua Suum, & vacuorum terga Leonum.

Vnde eleganter noſtrates venatores dentes aprinos defenſacula vocant. Idem lib. XI. exarmatum ſenio leonem dicit: qui per ſenium nocere non poteſt. Sic Valer. Flaccus VII.

—— *alium* (taurum) *dehinc turbida Colchis*
Exarmat, lentumque offert timideque minantem.

id eſt, cicurat.

Ibid. *Exorare tigres*.] Manſuetarios efficiet. Ita vocat Firmicus. Gloſſæ: *Manſuetarius*, ἡμεροποιός. In Apoteleſmatis Sphæræ barbaricæ elegantiſſime Manſuetarius deſcribitur:

Non inimica feræ tali ſub tempore natus
Ora feret. placidas reget in commercia gentes.
Ille manu vaſtos poterit frenare leones,
Et palpare lupos, pantheris ludere captis.
Nec fugiet validas cognati ſideris vrſas:
Inque artes hominum peruerſaque munera ducet.
Ille elephanta premet dorſo, ſtimuliſque monebit
Turpiter in tanto cedentem pondere functis.
Ille tigrim rabie ſoluet, pacique domabit.
Quæque alia infeſtant ſiluis animalia terras,
Iunget amicitia ſecum, catuloſque ſagaces.

Ibid. *rabiemque auferre leoni*.] Silius lib. I.

Hærcalo non pauidus fœtas mulcere leænas.

V. 23. *Impoſitumque, manet: quocirca regnat in illas*.] Ita habet Gemblacenſis, qui magna me hæſitatione liberauit. Nam male vulgatæ editiones *in illos*. Quare qui nati ſub Centauro imperant feris? quia Centauri corpus mixtum eſt feræ corpori, atque adeo impoſitum

impoſitum eſt feræ ipſi. Nam pars anterior & erectior hominis eſt. Itaque impoſita eſt parti ferinæ, vt domitor equo. Quocirca, inquit, regnat in illas, ſcilicet feras.

Ibid. *Impoſitumque manet.*] Nam & domitores equis impoſiti eos moderantur. Et ſupra recte legimus

Quadrupedumque genus impoſitis domitare magiſtris.

v.27. *Feſtinos Capricorne.*] Gemblacenſis & alter codex:

Veſta tuos Capricorne. Totus igitur ita legendus erit:

Veſta tuos, Capricorne, fouet penetralibus ignes.

Capricorni ſidus dicatum Veſtæ. Supra in tutelis Deorum.

Atque auguſta fouet Capricorni ſidera Veſta.

Ignis, qui dicatus eſt Veſtæ, & ad Capricornum quoque pertinet, & omne opus ex igne.

v.28 *Hinc artes ſtudiumque.*] Capricornus dat fuſores, conflatores, ſiue flaturarios, metallarios, aurifices, fabros ferrarios, piſtores, furnarios. Dabit & ſalaces, & inconſtantes: quæ quidem pertinent ad ψυχικὴν ποιότητα, vt illa priora ad athla. Hoc quidem ſemper in his apoteleſmaticis facit, vt prius τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ τὰς πράξεις, deinde τὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς ποιότητας ponat. Tantum monuiſſe ſuffecerit.

v.29. *poſcitque nouas ad munera flammas.*] Ita Gemblacenſis, & editio Lugdun. item Bonincontrij, non autem *ſidera*, vt aliæ editiones.

v.30. *ſcrutari cæca metalla.*] Metallarij hinc naſcentur. In vetuſto Martyrologio, IV. Kal. Septemb. *Herodes metallarius.* τὰς μεταλλείας Romani fatentur ſe à Beſſis didiciſſe. auctor Caſſiodorus. Claudianus:

Poſſeßi quicquid fluuiis euoluitur auri,
Quicquid luce procul venas rimata ſequaces
Abdita pallentis fodit ſolertia Beßi.

v.31. *Terræque exurere venas.*] Gemblacenſis:

——— *terramque exurere venis.*

v.32. *Materiamque manu.*] Verſus ab homine Alchymiſta infarctus. Saltem debebat loqui Latine non alchymiſtice, ſi nobis perſuadere volebat hanc fœturam eſſe Manilij. Nam profecto nunquam exurere & duplicari actiuum & paſſiuum ſimul coniunxiſſet, nulla alia diſtinctione facta: & præterea, quod caput eſt, nunquam duplicarier pro duplicari dixiſſet. Deinde ab-

 rupta

rupta est sententia. Postremo est ἀνιστορησία καὶ ἀναχρονισμός. Illis enim temporibus Alchymiæ neque nomen neque res nota, ne audita quidem Romanis auribus. Non habemus antiquiorem Firmico, qui eius mentionem fecerit. Nam lib. III, in decretis Lunæ in nona domo: *Si*, inquit, *Saturni hæc domus fuerit*, *scientiam Alchymiæ* (dabit) *si Solis, prouidentiam in quadrupedibus.* Suidas de vellere aureo Colchorum: τοῦτο δ' οὐχ ὡς ποιητικῶς φέρεται. ἀλλὰ βιβλίον ἦν ἐν δέρμασι γεγραμμένον, περιέχον ὅπως δεῖ γίνεσθαι διὰ χημείας χρυσόν. εἰκότως οὖν οἱ τότε χρυσοῦν ὠνόμαζον αὐτὸ δέρας διὰ τὴν ἐνέργειαν ἐξ αὐτοῦ. Alibi: χημεία ἡ τοῦ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ κατασκευή, ἧς τὰ βιβλία διερευνησάμενος ὁ Διοκλητιανὸς ἔκαυσε διὰ τὰ νεωτερισθέντα Αἰγυπτίοις Διοκλητιανῷ. τούτοις ἀνημέρως καὶ φονικῶς ἐχρήσατο. ὅτε δὴ καὶ τὰ περὶ χημείας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τοῖς παλαιοῖς γεγραμμένα βιβλία διερευνησάμενος ἔκαυσε πρὸς τὸ μηκέτι πλοῦτον Αἰγυπτίοις ἐκ τῆς τοιαύτης προσγίνεσθαι τέχνης, μηδὲ χρημάτων αὐτοὺς θαρροῦντας περιουσίᾳ τοῦ λοιποῦ Ῥωμαίοις ἀνταίρειν. Ex istis potes colligere, quanuis inuentum vetustissimum est, tamen sero ad Romanos peruenisse. Nam a quibus temporibus Arabes eam popularibus suis vulgarunt, ex eo sero tandem barbare & insolenter exposita ad nos traducta est. Dolebat nimirum homini Alchymistæ, qui sciebat populares artis suæ sub hoc signo nasci, id negligenter a Manilio præteritum esse. Sed nulla fornax ciniflonum ita recoquere hunc versum poterit, vt purum putum Manilianum efficere possit. Quid verbis opus est? Versus est alchymista dignus.

v. 33. *Quicquid & argento fabricatur.*] Flaturarios auri & argenti efficiet. In veteri inscriptione Romæ: FLATVRARIVS. AVRI. ET. ARGENTI. MONETAR. Item in alia: C. SETLIVS. ONESIMVS. FLATVRAR. DE. VIA. SAC. Flatularij non flaturarij editum est l. 6. de falsa mon. in Codice Theodosij.

Pag. 88. v. 2.: *Consumantque foci Cererem.*] Quia ferri fusio, item panificium non sine igne fit: propterea & fusores, & furnarios dabit. Denique omnes οἱ διὰ πυρὸς ἐργαζόμενοι sub eo nascuntur, etiam Alchymistæ, & ciniflones. Ergo

Quod ferrum calidi soluant atque æra camini,

flaturarij, χωνευταί, καυσταί, χαλκεῖς Ptolemæo dicuntur.

Ibid. *Consumantque foci Cererem.*] intelligit μαγείρους. Huc etiam veniunt περιχύται, hoc est οἱ ὕδατι καὶ πυρὶ δουλεύοντες Ptolemæo:

hoc est

hoc est Mediaſtini balneariorum. Gloſſæ, *Mediaſtinus, Præfuſor:* παραχύτης, περιχύτης. item miniſtri furnariorum his accenſentur, καὶ ἰπνοκαυστῶν ὑπουργοί. Gloſſæ, *Furnarius*, ἰπνοκαύστης, καμινοκαύστης. Suetonius Vitellio: *Antiochi cuiuſdam furnariam exercentis filia.* Meminit & Vlpian. L. XXIV. De dam. infe.

v. 3. *Addis & in veſtes.*] Noli putare dictum veſtiarios, aut ſagarios ſub eo ſidere naſci, ſed potius veſtis precium accendi Sole in Capricorno poſito: quæ quidem recta eſt interpretatio: cui fauent ſequentia:

Frigore brumalem ſeruans per ſidera ſortem.

Sic etiam Plinius Vergiliarum ſidus ait eſſe inſtitorem veſtium, quia menſe Nouembri matutina parum cautos iam frigora mordent. Verba eius ſunt ex libro XVIII. cap. XXV. *Hoc ipſo Vergiliarum occaſu fieri putant. Aliqui a.d. III Eidus Nouemb. vt diximus, ſeruant: quoniam id ſidus etiam veſtis inſtitor eſt & eſt, in cælo notatu facillimum. Ergo ex occaſu eius de hieme augurantur, quibus eſt cura inſidiandi negotiatoris auaritiæ.* Poſt: *Nubilo occaſu pluuioſam hiemem denunciat, ſtatimque augent lacernarum precia: ſereno aſperam, & reliquarum veſtium accendunt.* Non poterat melior interpres Manilio dari.

Ibid. *mercemque fugacem.*] Quia dixit Capricornum expergefacere inſtitores veſtium, & augere precium lacernarum, ſequitur, vt eam mercem fugacem vocet, quæ cito extruditur, neque in inſtitorio manet. Tunc enim propter anni tempus, Sole Capricornum ingrediente, magna ſunt veſtiariæ mercis incendia.

v. 4. *ſeruans per ſidera ſortem.*] Gembl. —*per ſæcula ſortem.*

v. 7. *Hic & mobilitas.*] Scribo, *Hinc & mobilitas.* niſi quis malit: *Hinc eſt mobilitas.* Capricornus eſt ſidus δίμορφον καὶ διφυές. Nam pars caper eſt, pars piſcis. Prior pars caprinos mores efficit, hoc eſt inconſtantes, καὶ ἀλλοπροσάλλους. caprarum enim eſt nuſquam conſiſtere: quo nomine Homero dicuntur αἰπόλια πλατέα. Rurſus Capricornus ex eadem pecudis natura producit ſalaces, λάγνους, καὶ κατωφερεῖς. At melior pars vltima, id eſt, ἡ ἔκφυσις τοῦ ἰχθύος. Nam effœta vitiis ſenecta vel inuita tandem σωφρονίζει.

v. 8. *Mens natat.*] Horatius:

———pars multa natat modo recta capeſſens,
Interdum vitiis obnoxia.—

Inde ἐπιπολαίους φρένας dicunt etiam Græci. In veteribus Gloſſis: *Titubo, nato, vacillo.*

v.9. *Pars prior & Veneri.*] *Pars prior at veneri.* Non ſolum λάγνοι καὶ κατωφερεῖς, ſed etiam τὰ ὀπίσθια καταπεθηλυμμένοι.

v.10. *Ille quoque inflexa.*] Qui ſub Aquario naſcuntur, ſtudium habebunt circa aquæductus, expreſſiones aquarum, elices, naumachiis, euripos, ſphæram mundi. Dociles & mites erunt: liberales ac effuſi.

v.12. *vndas inducere terris.*] In verſu bis poſuit *terris*, ſi hanc vulgatam lectionem ſequimur. Non dubium eſt poſterius corruptum eſſe. Qui dubitat, aut contradicit, imperite facit, neque audiendus eſt. Quid ſubſtituam neſcio, niſi, quod verum puto, *tectis* pro *terris* legamus. Significat expreſſiones aquarum, quæ epitoniis verſis, ſalientibus ſuis excuſſæ ſurſum emicant.

Ibid. *Litoribuſque nouis.*] Per hæc, & quæ ſequuntur, euripos, & noua fluminum emiſſaria in Circo intelligit, quæ vocat ficta flumina. Virgilius:

Centum quadriiugos agitabo ad flumina currus.

Flumina, hoc eſt Euripum Circenſem. Caſſiodorus: *Circenſes, quaſi Circuenſes: propterea quod apud antiquitatem rudem, quæ necdum ſpectacula in ornatum deduxerat fabricarum, inter enſes, & flumina locis virentibus agerentur.* Fluminibus ergo ſucceſſit Euripus: qui, vt ait idem Caſſiodorus, maris vitrei reddebat imaginem. vnde illuc delphini æquorei aquas interfluebant. Seruius ad eum locum Poetæ idem quod Caſſiodorus: *Olim in litore fluminis Circenſes agitabantur, in altero latere poſitis gladiis, vt ab vtraque parte eſſet ignominiæ præſens periculum.*

v.17. *Mille ſub hoc habitant artes, quas temperat vnda.*] De Metone Athenienſi aquilice & aſtrologo hæc dicta eſſe olim in ſecundo operis de Emendatione temporum docuimus. Meton enim non ſolum aſtrologiæ ſtudiis, ſed etiam aquiliciis & aquarum librationibus nobilis fuit. Nam quos fontes hic Manilius memorat, eos ipſe induxit Athenas, auctore Phrynicho Comico in μονοτρόπῳ.

τίς ἐστιν ὁ μετὰ ταῦτα ταύτης φροντίδων;
Μέτων ὁ Λευκονοιεὺς ἐσθ' ὁ τὰς κρήνας ἄγων.

Aquilices ſiue Aquileges Græci ὑδροσκόπους vocant, Latini Libratores: rem ipſam ὑδροσκοπίαν, ὑδροφαντικὴν, ὑδρομαστευτικὴν in Geoponicis ex Democrito, item ὑδροσκοπικήν.

Ibid. *Mille ſub hoc habitant.*] Poſt hunc verſum tranſponendus huc

dus huc is, qui quartus ab hoc eſt: *Quæ per aquas, &c.*

v.18. *Quæ per aquas veniunt operum portiſque ſequuntur.* Fœdata ſunt hæc. Rectæ Gemblacenſis & alter manuſcriptus: *ponteſque ſequuntur*, id eſt arcus operum; aquæductus arcubus pontium impoſitos.

v.19. *Quippe etiam mundi faciem.*] παράπηγμα ortuum & occaſuum ſiderum edet. Ex illo parapegmate Metonis Plinius & Columella non raro ortus & occaſus ſtellarum petunt. Vide IV. lib. de Emend. temp.

v.20. *ſedeſque mouebit Sidereas.*] Inſtituet conuerſionem cæli, quam dicet fieri decem & nouem annis, vt non ante perfecta ἀποκατάστασις τοῦ σχήματος καὶ τῶν ἀστέρων καὶ τῶν ἀνατολῶν καὶ δύσεως fiat.

Ibid. *cælumque nouum verſabit in orbem.*] *orbem* τὴν ἐννεακαιδεκαετηρίδα, cuius auctor Meton. *nouum*, nouam periodum, quæ veterem periodum, Harpali octaetericam ſuſtulit, vt Harpalea Cleoſtrateam. Aratus:

> γινώσκεις τάδε καὶ σύ. τὰ γὰρ (συναείδεται) αἰεὶ
> ἐννεακαίδεκα κύκλα φαεινοῦ ἠελίοιο.

v.21. *dulceſque fluunt ad ſidera partus.*] Scribe *ab ſidere.* Non ſemel in hoc ſcriptore *ad ſidera* pro *ab ſidere* ſcriptum fuit.

v.22. *Pectora nec ſordent.*] Liberales ſunt. Interdum prodigi.

Ibid. *faciles in damna feruntur.*] φιλοδάπανοι ſunt. Ptolemæus δαπάνους vocat.

v.23. *ſic profluit vrna.*] Expletur, & impletur.

v.24. *Vltima quos gemini.*] Piſcibus geniti maritimis ſtudiis implicabuntur: naues & armamenta naualia parabunt: naucleri erunt: πρωρεῖς, ναυηγεταὶ καὶ φιλίστορες. peritiſſimi rei naualis: piſcatores, naumachi, fecundi, voluptarij, inconſtantes, ac nullibi ſtabile ſtabulum habentes.

v.29. *tot ſunt paruæ quoque.*] Lege:

> *tot ſunt, paruæ quot membra carinæ.*

v.30. *Peruenit in aſtra.*] Argo enim κατηστερίσθη.

v.33. *Iamque huc atque illuc caligine vertere clauum.*] Quis hæc probauerit? Gemblacenſis + *aliquem conuertere.* Suſius recte *agilem conuertere.* Suſij manibus igitur huius emendationis habenda gratia.

Pag. 89. v.1. *fluctuſque effindere rector.*] Aio rectam lectionem eſſe, *fluctuſque effindere rector.* τὸ *frenare ratem* id oſtendit; item ſequentia.

ſequentia. Nam dicit aut rector ſtabit ad clauum, aut remex remo aget nauem. Vera eſt ea lectio.

v. 1. *Aut remis agere.*] Scribo hæc omnia ex fide Gemblac.

Iamque huc atque illuc agilem conuertere clauum,
Aut remos agitare, & lentas flectere tonſas.

v. 13. *Et placidum ductis.*] Scribe *inductis euerrere.* Etiam infra dixit *inductis retibus* — *Euerrere,* κυκλολόγως. Nam inde Euerriculum.

v. 8. *Fecundum genus eſt nautis.*] Ridicule. Scribe. *Fecundum genus eſt natis.* Qui hinc naſcuntur, fecundi ſunt, καὶ γονιμώδεις. Sunt etiam voluptarij.

Ibid. *Fecundum genus eſt natis.*] γονιμώδεις, πολυσπόροι, πολύτεκνοι.

Ibid. *& amica voluptas.*] συνουσιαστικοὶ, φιλήδονοι, ἀφροδισιαστικοί. Ptolemæus.

v. 11. *Bis ſex materia propria pollentia ſigna.*] Pollentia propria materia, quatenus ἰδιοτρόπως conſiderantur, καὶ κατὰ τὸ ἀμιγές.

v. 12. *Sed nihil in ſemet.*] Abſoluta prima parte ἰδιοτρόπων καθ' ὁλότητας ζωδίων, nunc ad ſecundam ſe confert, quæ eſt κατὰ μονομοιρίας. Porro & μονομοιρίαι ipſæ aut κατὰ ἀλλήλας ſpectantur, aut καθ' αὑτάς. Quæ κατ' ἀλλήλας, eæ tantum vno modo conſiderantur, qui per denarium fit: vt per eos denarios numeros ſignorum commercia ſint. Quum autem tricenarum partium ſignum ſit, vnum quodque decurias tres habet. Singulis decuriis ſinguli Decani Præſident. primæ parti Arietis præſidet Aries ipſe, & reliquis nouem. Vndecimæ, ac reliquis nouem Taurus. Viceſimæ primæ, ac reliquis nouem Gemini. Idem ordo in cæteris Signis conſtat, vt habes in Tabula. Signa, quæ ſe ex trigono aſpiciũt, eoſdem Decanos habẽt. Nam Aries, Leo, Sagitarius, quæ trigona ſunt, eoſdem Decanos habent, Arietem, Taurum, Geminos. Eadem ratio in reliquis: vt nimirum in vno ſigno terni decani ſint: quia tribus contuberniis, ſeu decuriis diſtincta ſunt. Res admodum priſca eſt. Nam & vetuſtiſſimus ſcriptor Teucer

TRIGONA			DECANI		
♈	♌	♐	♈	♉	♊
♉	♍	♑	♋	♌	♍
♊	♎	♒	♎	♏	♐
♋	♏	♓	♑	♒	♓

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Babylonius de illis tractauit. Abrogata vero a Ptolemæo, & ab Arabibus relata, qui has partes vocant *Wageah*. Ac quanuis prisca res est, appellatio tamen non vetusta. Nam sumpta est a militia Romana, vt pleraque alia in hac matæotechnia. Qui enim Græce & Latine sciunt, nunquam concedent δεκανὸν Græca analogia inflexum esse. Nam si verum erat, etiam Græca analogia πεντανὸν, ἑπτανὸν, & similia formaret. Contra militiæ Romanæ sunt Decanus, Primanus, Quintanus. Decanus in Castris est caput contubernij habens nouem sub se: ipse decimus eis præerat: a quo nomen illi. Idem dicebatur caput scholæ. hodieque in collegiis ecclesiasticis qui decimus est, ac princeps collegij, alibi Decanus, alibi Caput scholæ vocatur, vt in Volcis Tectosagibus, & Arecomicis, & reliqua prouincia Narbonensi. Nimirum quia schola & contubernium idem. Turcæ etiam omnem decanum vocant cameræ præfectum. hoc enim apud eos sonat *Odabaßi*. Nam *oda* est camera, siue contubernium. Vbi enim magnus numerus est, distribuunt in decurias, quas, vt diximus, *Odas*, id est contubernia vocant. Magis ostendunt morem Romanum, qui suis Decanis singulos munifices attribuerunt, quos Græci artis magistri ζωυργοὺς vocant: quod & ipsum Romanæ militiæ verbum esse non dubitat, nisi qui Latine nescit. Quare & nomen quoque illis a militia Romana Arabes, vt dixi, vocant Wageah وجاة id est πρόσωπα. Ita ipsi hominem vocant aliquo honore præditum, aut aliquo in gradu constitutum, vt est Decanus in decuria sua & contubernio. quia Græci vetustissimi non δεκανοὺς (hoc enim a Romanis deductum) sed πρόσωπα vocarunt, id est ἀξιώματα. Iudæi, vt Aben Ezra, & alij, vocant פָּנִים, id est, πρόσωπα. Esto Sol in x parte Arietis. Quia οἰκοδεσποτεία Martis est Aries, dicemus Solem esse in decano primo Arietis, προσώπῳ ἄρεως. Rursus esto Sol in xx Arietis. Dicemus Solem esse in secundo Decano Arietis, προσώπῳ ἡλίου. Denique sit Sol in xxx Arietis. Dicetur Sol esse in tertio Decano Arietis, προσώπῳ Ἀφροδίτης. Demophilus. Non igitur οἱ δεκανοὶ dicuntur πρόσωπα, sed οἱ παρανατέλλοντες αὐτοῖς ἀστέρες πλανώμενοι. Itaque primum πρόσωπον est is planeta, cuius signum est: secundum πρόσωπον Planeta sequens. Et sic deinceps. Aries est Martis primum πρόσωπον, secundum Solis, tertium Veneris iuxta seriem errantium.

v. 16. *Quam partem decimæ dixere Decania gentes,*] τὸ *decimæ* de-

 prauatum.

prauatum. Non possum opem adferre. Tolerabiliter legeris *decimam.*

v. 18. *propria sub sorte feruntur.*] Melius Gemblacensis: *triplici sub sorte.*

v. 22. *Et verum in cælo est.*] Correximus olim *in cæco est.* Neque debet nos sententiæ pœnitere. Gemblacensis habebat *in ceno est.* id est *in cœno.* in voragine. non male. Sed Manilius scripsit *in cæco.*

v. 25. *nomina celat.*] *momina celat.* Semper coniungit hæc duo, vires & momina.

v. 30. *Astrorum princeps.*] Repone quem habet Gemblacensis, & quædam editiones:

Nanque Aries primam partem sibi vindicat ipsi.

v. 32. *Sic inter densas.*] *Sic in ter denas.* Et *dicitur* habet Gemblacensis pro *ducitur.*

v. 33. *Tot ducit vires.*] Repone ex Gemblacensi:

Totque dabit vires, dominos quotcunque recepit:

Pag. 90. v. 6. *Scorpius adiuncta.*] Lege:

Libra decem partes Geminorum prima capeßit:
Scorpius adiunctam. Centauri tertia pars est.

Ibid. *Centauri tertia parte.*] Gemblacensis *partes.* Omnino legendum *pars est.*

v. 7. *Nec quisquam numero discernitur: ordine cedit.*] Quia dixerat in Tauro diuersam esse rationem ac in Ariete, quia Aries primam suam sibi decuriam in signo suo vindicat, nec ideo tamen primus est Decanus signi sui Taurus: propterea, inquam, addit, hic non numeri, sed ordinis rationem haberi. Neque enim quia primus est Taurus post Arietem, propterea primam in suo signo decuriam obtinebit: sed cedit ordini. Cancer enim ordine venit.

v. 8. *Cancer in aduersum Capricorni dirigit astrum.*] *Dirigit*, tendit, absolute, vt non semel apud Tertullianum. Homero πτύσκει.

v. 9. *Bis quinas partes primum dignatur.*] *dignatus* Gemblacensis, & nos olim.

v. 18. *Hos quoque coniungit.*] Ita melius puto, quam quod extat in Gembl. *His quoque contingit.* Vt Leo Tauro quadratus est, ita Geminis sextilis. Hoc vult. Bonincontrius enim ὀνειροπολεῖ.

v. 20. *Quum tribuit.*] *Quoi tribuit.* Sed totum locum ita concipe.

Quoi

Quoi tribuit primam partem. vicina relicta est
Vicino, Nemeee, tibi. pars ipsius ima est.

v.22. *Quæ fastidito concessa est.*] Græcissat, *concessa est iure potiri.* Συνεχωρήθη νέμεσθαι. Paulus l.vltima, De aleatoribus: *Quod in conuiuio vescendi caussa ponitur, in eam rem familia ludere permittitur.* οἱ οἰκέται καὶ παίζειν συγχωροῦνται.

v.25. *veris iuga temperat illa.*] Imo, *ille:* contra in sequenti *hæc,* non *hic:* & *lucibus,* non *lucidus.*

——— veris iuga temperat ille:
Hæc autumnales componit lucibus horas.

τὸ *lucidus* imposuit Bonincontrio. Itaque satis stolide *lucidus* in *lancibus* innouauit.

Pag.91. v.5. *Regna ferunt summas partes.*] Interpungenda:

——— recipitque receptus,
Principiumque sui donat. coniuncta Leonis
Regna ferunt, summas partes at Virginis esse.

v.8. *Hærentisque decem partis nota.*] Scribe indubitato.

Hærentesque decem partes Nepa vindicat ipsi.

ipsi, sibi ipsi, Manilianum. Nepam pro Scorpione vsurpat etiam Cicero vterque Marcus, & Quintus, Glossæ. Nepa, σκορπίος. Alij veterum pro Cancro, vt Plautus. vide Varronem.

v.11. *Lanigero primos tradunt.*] Piscium primam decuriam obtinet Capricornus, secundam Aquarius, tertiam Pisces ipsi. Atque ita rem habere, nisi prorsus insanimus, vel vnum Diagramma nostrum conuicerit. Ratio trigoni aliter non patitur. Et quemadmodum primum signum Aries primam decuriam in suo sibi signo obtinet, ita Pisces vltimam in suo. At Manilius primæ Piscium decuriæ Arietem decanum facit, secundæ Taurum, tertiæ ipsos. Magna est inscitia, an alogistia.

v.17. *& melius sociat quoque sæpius orbem.*] De vitio satis constat. De remedio consulendus Gemblacensis:

& melius sociat, quo sæpius, orbem.

idem est, quod paulo ante, dixit, *repetitaque nomina,* vel *momina.* Vtrunque enim admitti potest.

v.18. *Ne tua sub titulis.*] Signum natura in terna signa alia diuisit, ne forte sub noto titulo fallaris, & hæreas illis tantum, quæ supra in apotelesmatis signorum integrorum posuimus. Nam si duo sub eodem signo nati sunt, alter puta in sexta parte

 Arietis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Arietis alter in decima ſexta, ne ideo putes ſimilium morum fore. Fallet enim te titulus Arietis. Nam quanuis in eodem ſigno, tamen priores ἰδιοτροπίας Arietis ſortietur, quas ſupra in Ariete enarrauimus; quia Aries ſuæ primæ decuriæ Decanus eſt. Alter vero, qui natus eſt ſub decuria Tauri, habebit mixta apoteleſmata Arietis & Tauri.

v. 19. *Diſsimulant non oſtendunt.*] Tituli ſcilicet non oſtendunt qualia ſunt ipſa aſtra, ſed diſſimulant. Hic corruptus eſt Gemb. Habet enim *oſtentur.* An dicendum Manilium ſcripſiſſe:

Diſsimulant non oſtentum mortalibus aſtra.

Aſtra diſſimulant non oſtentum. quod nolunt oſtendere. Sed, cur vulgatam lectionem reiiciamus?

v. 20. *Inque alio quærenda manet.*] Lego, *Inque alto quærenda manent.* Aſtra ſcilicet. *Alto*, obſtruſo, recondito.

v. 21. *Teſtis erit varius.*] Pone Solem eſſe in VI parte Arietis, primo decano Arietis. Quia Sol τῶν ψυχικῶν προέστηκεν, erit is animus perplexus, dubius, venditator, vanus. Rurſus ſtatue Solem in XVI parte Arietis, ſecundo decano Tauri. Dicemus eum animum laudis cupidum, taciturnum, amoribus, ac delitiis deditum. Denique pone in XXVI Arietis, Decano Geminorum tertio. Dicemus ſolertem, vigilacem, lucri cupidum. Nam hæc omnia ſingulis ſignis ſuis expoſita ſupra ſunt. Vide quot diuerſitates morum in vno ſigno pro ratione Decanorum.

v. 32. *Nec tantum lanas Aries.*] Quia Luna τῶν περὶ τὸ σῶμα καὶ τῶν πράξεων κυρία, pone Lunam ſimiliter eſſe in primo decano Arietis. Naſcetur mercator. In ſecundo conſtituta aratorem faciet, in tertio Muſicum. Vides manifeſta diſcrimina. Sed hæc pari leuitate perierunt, atque inuenta fuerunt. In ſolis enim Arabibus, tanquam in fundo, hæc fæx reſedit. Ptolemæus enim καὶ πάντες οἱ πτολεμαΐζοντες reiiciunt.

Pag. 92. v. 6. *Multum, inquis.*] ἀπάντησις. dictum μιμητικῶς. *Tenuem* ἀκριβῆ, περίεργον. Græci λεπτὸν, λεπτομερές.

v. 7. *Cernere quum facili lucem ratione viderer.*] *viderer*, putarem. *Audire vocem viſa ſum modo militis.* ἔδοξα ἀκούειν.

v. 8. *Quod quæris, Deus eſt.*] Verba Manilij ad obiectionem. ἀπόκρισις πρὸς ἀπάντησιν.

v. 10. *Et tranſire tuum pectus.*] Et exire extra te.

v. 11. *Pro precio labor eſt.*] Ad eandē ſententiam auctor Ætnæ:

— immenſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

——— *immenſus labor eſt, ſed fertilis idem :*

Digna laboratis reſpondent præmia curis.

V.12. *Nec mirere.*] Ne primo aditu deterrearis. ſatis eſt potuiſſe intrare. Cætera in tua poteſtate.

V.14. *At niſi perfoßis.*] Piget te modici laboris in diuinæ rei inueſtigatione, at non immodicæ fatigationis, in auro eruendo. Perſequitur hoc argumentum auctor Ætnæ.

Scrutamur terras, euertimus omne profundum.

V.19. *Annua ſolliciti conſummant vota coloni.*] Tibullus:

Hoc natale ſacrum multos conſummet in annos.

Sed Gemblac. habet *conſumunt.* & multum alternant apud illum & excuſos *conſummare* & *conſumere.*

V.21. *mortemque ſequemur In prædas.*] Gemblacenſ. rectiſſime

———*Martemque ſequemur In prædas.*

V.23. *Luxuriæ quoque militia eſt vigil.*] Non ſolum militia eſt in caſtris, qua Martem ſequentes in prædas ruimus: ſed & ſolicitudo circa gulam & ventrem eſt altera militia.

Ibid. *atque ruinis.*] ἀσωτία & nepotatu, quo bona prodigimus.

V.25. *quantum eſt; quod veneat omne*] *quantum eſt, quo veneat omne?* aurum ſcilicet.

V.26. *Impendendus homo eſt.*] Si aurum impendis, nihil magnum impendis. Impendenda maior res, homo ipſe, vt adipiſcaris Deum.

V.30. *Sed propias partes.*] Non ſolum τὰς μονομοιρείας κατ' ἀλλήλας ſpectare ſat eſt, ſed & καθ' αὑτάς. Eſt altera pars monomœriarum. Veteres Ægyptij in portiones & momenta Signa diuidebant: eaſque particulas etiam ſigna vocabant, vt quædam quaſi ſigna in ſignis eſſent. Neque vero æqualiter ea diuiſerunt, vt in decanis fecerant: ſed alias atque alias diuerſimodis portiones fecerunt, propter diuerſas rationes, quas abſolutis ſtellarum circuitionibus attribuebant. Portiones igitur eæ in ſignis aliæ Saturni inueniuntur, aliæ Iouis, aliæ Veneris, ac deinceps reliquorum Planetarum. Quorum igitur ſtella quædam inuenitur in domo beneuolæ, ac terminis maleuolæ, ea vitiat atque obſcurat fortunam. Ita terminorum effectus alterat ſtellarum apoteleſmata. Sunt autem earum partium aliæ λαμπραὶ, aliæ σκιεραὶ, καὶ ἀμυδραὶ: aliæ ſteriles, aliæ vſtæ: aliæ rigentes, ſeu algidæ. Puteales etiam addiderunt ſiue a ſe, ſiue a priſcis Græcis Arabes maleferiati, ri-

dicula ac ioculari impudentia. Denique noxias aut vtiles partes constituebant, prout Decanorum potestates erant. Idem iudicandum de partibus plenis, ac vacuis apud Firmicum libro IV. Quæ omnia veterum Ægyptiorum otiosæ περιεργίας ἐκτρώματα sunt ex illorum monomœriis, & Æsculapij Myriogenesi excussa.

v. 33. *Quaque minor.*] *Quasque minor.*

Pag. 93. v. 10. *Aut faciens iter aut quærens.*] Suspectus versus, Gemblacensis habet *vritve reditve.* Sed profecto est πονηροῦ κόμματος.

v. 13. *Momentoque negat vires vtroque salubres.*] Præferimus lectionem Gemblacensis ——— *victumque salubrem.* Sequentia adtestantur.

v. 19. *Per varias causas.*] Melius Gemblac. *Per partis caussas.* Vnde ridicule, vt solet, Bonincontrius nouauit, *Per paruas pausas.* *Per partis caussas*, per singularum partium caussas.

v. 20. *Incidimus si verba piget.*] Locus pessime acceptus. Opem ferre non possum. Nescio, an legendum *Incidi.* Hoc est, si piget nos verborum inflexionis in hac ξενοφονία & egestate sermonis Latini. Nam noue impersonale cum verbo non transitiuo posuit. Sic in Sphæra barbarica:

Ardentem medios animum libet ire per ignes.

Eodem modo dictum fuerit hic, *incidi verba piget*, vt illic *animum ire libet. Incidi verba*, vt dolari. Aliud est verba cædere apud Terentium, pro verba facere, quod Attici dicebant λογοκοπεῖν. vnde ῥήτορες λογοκόποι, & κόπις orator. Nam apud Priscianũ legitur λόγους κόπτειν. Quamobrem incidere verba fuerit noua incude recudere. quod faciendum necessario in paupertate eloquij Romani. Si ponamus ita legendum: ergo totus locus ita concipiendus:

Sed quis tot numeros toties sub lege referre,
Tot partes iterare queat? tot dicere summas?
Per partis caussas faciem mutare loquendi,
Incidi si verba piget?

Quomodo, inquit, ξενοφωνίαν expressero, nisi verba ipsa quomodocunque inflectam? nisi noua incude verba procudam?

Ibid. *Sed gratia deerit.*] ἀπάντησις. Aliquis dixerit: Hoc non probabitur. Nam quid in poesi acceptum esse potest, nisi delectet? Frustra probatur quod aurium iudicio improbatur.

v. 22. *Sed mihi per carmen.*] ἀπόκρισις πρὸς ἀπάντησιν. Atqui mihi

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

non fingenda arbitrio meo materia datur, vt Poetis, sed monstranda. Non cuiuis hæc erant obuia.

v.24. *Nec fingenda datur.*] Nō placet lectio Gemb. *Nec signanda.*

dedit ipse sibimet.] Gemblac. *dabit ipse.*

v.28. *Oris si tamen hæc.*] τὸ *tamen* abundat, vt Horatio —*si tamen*

Non inuisa rates transiliunt freta.

Sed Gemblacensis habebat ——— *si tantum poterit.*

v.29. *Accipe damnandæ.*] Noxias duntaxat μονομοιρίας expositurus est.

v.30. *Lanigeri.*] In Ariete hæ partes noxiæ sunt secundum Manilium: IV. VI. XII. XIV. XVII. XVIII. XXI. XXIV. XXV. XXVII.

v.33. *vnaque viginti numeris pars addita laudet.*] Lego, *pars addita lædit.* Gemblac. *gaudet.* Vera lectio, quam restituimus. Sic infra ——— *vicesima & altera lædit.*

Pag.94. v.1. *Et quintam.*] Melius *quinta* Gemblac.

Ibid. *consummat septima.*] *consummans.*

v.2. *Tauri nona mala est.*] Tauri partes noxiæ IX. XIII. XVII. XXI. XXIV. XXVI. XXVIII. XXX.

v.5. *fraudata duobus Triginta numeris.*] Constanter legimus; vt olim:

Quæque decem tresque ingeminat, fraudatque duobus
Triginta numeros: & tu tricesima summa.

v.6. *Triginta numeris & tu.*] Gembl. *Triginta numero sextum.* Quæ profecto sunt vestigia nostræ emendationis. Nota autem, candide Lector, fecunditatem ingenij poetæ in istis morosis numeris concipiendis. Nescio, an Ouidio melius cessisset.

v.7. *Pestifera in Geminis.*] Geminorum partes noxiæ, I. III. VII. XV. XIX. XXI. XXV. XXVII. XXIX.

v.8. *ter quinta & noxia per se.*] Deprauatissima sunt. Gembl. — *ter quina & noxia pars est.* Noli dubitare, quin vera sit lectio: — *ter quinæ noxia par est.* Sic infra: *& similis noxæ veniet.*———

v.12. *Nec Cancri.*] Cancri partes noxiæ I. III. VI. VIII. XI. XV. XVII. XX. XXV. XXVII. XXIX.

v.13. *decumæque peracta.*] Scribo *peractæ.*

v.14. *nec ter quintæ.*] Scribe, *ter quinæ.* Ita etiam Gemblacensis. Sic supra:

——— *ter quinæ noxia par est.*

v.17. *Tu quoque contactu.*] ἐπαφὴ τοῦ δείζοντος, quando extare incipit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

cipit supra Orizontem. Leonis partes noxiæ, I. IV. X. XV. XXII. XXV. XXVIII. XXX.

v.18. *Et prima sub parte.*] *Et quarta sub parte* ——— Gemblac.

v.18. *& quinta salubris.*] Gemblac. *bis quinta salubris.* Atquin non loquimur de salubribus partibus, sed contrariis. Lege ergo

——— *bis quinta salubri*

Terque caret cælo. vicesima & altera lædit.

Desperatus erat locus. bis quinta & ter quinta (hoc enim latinius) sunt insalubres.

v. 19. *Terque caret cælo.*] Iam dictum est. Bonincontrius: *Imo non caret: quia Leo est magnum signum, sed caret lumine, quia est nebulosa in iuba Leonis.* quasi de stellis loquamur. Non deerunt tamen, qui tam asininæ interpretationi accedent. Sed multis eiusmodi emblematis vermiculatum est eius commentarium.

Ibid. *salubri Terque caret cælo.*] Sic infra:

——— *bis sexque peractis*

Octo bis aut denis metuendus dicitur aër. Ibi *aër*, vt hic *cælum.*

Ibid. *vicesima & altera.*] vicesima secunda. *Alter ab vndecimo* est tertiusdecimus.

v.20. *Et tribus appositis iunctum est.*] Lego:

Et tribus appositis iunctim, totidemque sequutis.

v.22. *Erigones.*] Virginis partes noxiæ, I. IV. VI. VIII. XI. XXI. XXIV. XXX.

v.26. *Et quinta in Chelis.*] In Libra partes noxiæ, V. VII. XIII. XVIII. XXIV. XXVII. XXIX. XXX.

v.27. *Septima & vndecima est.*] Scribe:

Septima & vndecimæ, decimæque & tertia iuncta.

Etiam fere ita Gemblac.

v.29. *nec non tricesima.*] Gembl. *nona & tricesima.—& ambæ, Quæ numerum claudunt, nona & tricesima, partes.*

v.30. *Scorpios.*] Scorpij partes noxiæ, I. III. VI. XV. XXII. XXV. XXXVIII. XXIX.

Ibid. *cui tertia pars est.*] Lege ——— *cui tertia par est.* item ——— *& quæ ter quoque quina notatur.*

v.33. *votumque capescit.*] *nonumque capiscit.* Gemblacensis, vt nos olim.

Pag.95. v.1. *Si te fata tenent.*] Sagittarij partes noxiæ, IV. VIII. XII. XVI. XX. XXIV. XXVI. XXVIII. XXX.

v. 6.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.6. *Nec pars optanda eſt.*] Capricorni partes noxiæ, VII. IX. XIII. XVII. XIX. XXV. XXVII. Legendum vero:

Nec pars optanda eſt Capricorni ſeptima. nona Conſentit —

v.9. *Quæne auget quinto numero vel ſeptima fertur.*] Gemblac.

Quæve auget quinta, numero vel ſexta feretur.

v.11. *Damnanda eſt.*] Deeſt verſus nomen Aquarij notans. Aquarij partes. XI. XIII. XV. XIX. XXI. XXV. XXIX.

v.12. *Tertiaque & quinta eſt.*] Scribe:

Tertiaque, & quinta, & numero quæ condita nono eſt.

Ibid. *Condita non eſt.*] veſtigia ſcripturæ veteris Archetypi, *noneſt*; vt *parteſt*, *capitex*, *aliaſt*.

v. 14. *Cumque illa quartam accumulat.*] *accumulans*. Gemblac. *accumulant*. eſt veſtigium veræ lectionis.

v.15. *Tertia per Geminos.*] Piſcium partes noxiæ, III. V. VII. XI. XVII. XXV. XXVII.

v.20. *Aera, vel ſiccum.*] Gemblacenſis recte *vel ſicco*. id eſt ſiccitate. ſterilem ſiccitate vel humore.

v.21. *Si rapidus Mauors.*] Mirum πλανητῶν ἐπιμαρτυρίαν hic apponi, eamque duobus verſiculis adſtringi, quum antea non fecerit.

v.22. *Saturnus ſumet glaciem.*] τὸ *ſumet* ſuſpectum. Quin & illi duo de Planetis verſiculi, vt ingenue loquar, non ſunt Manilij.

v.23. *Nec te perceptis.*] Tertia & vltima hæc pars τῶν εἰδικῶν ἀποτελεσμάτων, quæ κατὰ τὴν σχέσιν ἀνατολικὴν conſideratur. In Gemblacenſi. Lemma præibat. ORIENTIA SIGNA QVID EFFICIANT. & vere. Nam orientium tantum habetur ratio: quia, vt inquit Poeta, orientia has vires habent, vltra ortum remittunt.

v.25. *vltroque remittunt.*] Gemblac. & textus Bonincontrij recte, *vltraque*.

v.26. *Namque vbi ſe.*] Aries oriens dabit inexhauſtas & inexplebiles cupiditates, impudentia & audacia ingenia, inconſtantia, otioſa, peregrinandi auida.

v.27. *Et ceruice prior flexis quoque.*] Interpolata ſunt. Legendum ex Gemblacenſi:

Et ceruice prior flexa, quam cornibus ibit.

Arietis χρυσομαλλίας ſua terga reſpicientis. Alibi:

Et ſua reſpiciens aurato vellere terga.

Ergo flexa ceruix prior oritur, quam cornua.

v. 30. *Tantum audire iuuat.*] Gemblac. *Tanta*. Legendum vero *audere*. est ἐπιφώνημα. Bonincontrij textus *Tantum haurire*. Quod ipse innouauit.

v. 31. *Et ruit & mutat.*] Gemblacensis habet, *Vt ruat, & vincat. Et ruit, & mutat*. ἀλλοπρόσαλλος.

v. 32. *Mollia per placidas delectant.*] Magis placet lectio Gemb. *deludunt otia.* vera illa est lectio. Deludere est τὸ ἀφομιλήσασθαι Græcorum, & ἀψιψιάσθαι Poetarum.

v. 33. *Sed iuuat ignotum.*] Et hic quoque præfero Gemblacensem scripturam.

Sed iuuat ignotas semper transire per vrbes.

v. 34. *Quum vitreum findens aurato.*] Gemblacensis vitiose *aurauit.* Tanquam luce aurei velleris etiam ipsum mare afficeret. Sed vulgata lectio vt vera, ita longe melior.

Pag. 96. v. 5. *& Colchida regna reuexit.*] Innouatum ex alia vitiosa scriptura: *& Colchida terga reuexit.* Facili errore. Nam scripsit Poeta: *tergore vexit.* Semper hic poeta dicit tergus pro tergo. quod tamen negarent Grammatici, qui tergum νῶτον, tergus τὸ νώτειον δέρμα interpretantur. Sane verum est Tergus & Terginum pro corio vsurpari, vt Lucilio:

——— dum saluo tergo & tergino licet.

Sed & tergus pro tergo vetus Sotadeus versiculus dixit:

Galli timidi semineces tergora vertunt.

v. 6. *At quos prima creant.*] Tauro oriente cinædi, agricolæ formantur.

v. 9. *Auersus venit in cælum.*] Taurum auersum oriri, & posteriora eius prius ascendere, supra tetigimus. Propterea qui eo oriente nascuntur, eos ait τὰ ὀπίσθια κατατεθηλῦσθαι.

Ibid. *Diuesque puellis.*] Abundat puellis Taurus. Nam ἐν τῷ συγκράνῳ τὰς ὑάδας, καὶ τὰς πλειάδας habet, quas alij veteres ἐν τῇ ἀποτομῇ collocabant. Itaq. a Pleiadibus oriri incipit. *Diues puellis*, vt infra:

——— iugis Bithynia diues.

v. 10. *Pleiadum paruo referens.*] *referens* ἀναφέρων. vnde ἀναφέρεσθαι dicuntur sidera, quum oriuntur. Sidus Vergiliarum *paruo glomerabile* dixit, quia sunt in se conglobatæ, ac confertæ, ita vt minimum spatium occupent. Nihil enim aliud sunt, quam ἀστέρων συστροφή, quod oculi & experientia docent. a qua mente Val. Flaccus lib. v dixit: *Pleiadumque globos.* — Theo: ὅτι τὰς πλειάδας λέγομεν

λέγομεν βότρυος δίκην προσσυνακεκλιμένας. Aratus quoque confertas describit & in se collectas, quum de Perseo loquitur:

> ἄγχι δέ οἱ σκαιῆς ἐπιγουνίδος ἤλιθα πᾶσαι
> πληϊάδες φορέονται. ὁ δ' οὐ μάλα πολλὸς ἁπάσας
> χῶρος ἔχει. καὶ δ' αὐταὶ ἐπισκέψασθαι ἀφαυραί.

Ouidius in Phænomenis suis ita hæc vertebat ex Arato. (vertit enim Aratea.)

> *Pleiades ante genu septem radiare feruntur;*
> *Sed tantum apparet sub opaca septima nube.*

Nam sequentia vertebat:

> ἑπτάπτεροι δέ τε αἵγε μετ' ἀνθρώποις ὑδέονται
> ἐξ οἷαί περ ἐοῦσαι ἐπόψιαι ὀφθαλμοῖσι.

Quia vero paruum spatium obtinent, propterea Nicander ὀλιζώνας vocat.

v.11. *Accedent quoque rursus opus.*] Lege:

Accedent quoque ruris opes——— Sed Gembl. legit *Accedent &c.*

v.13. *Sed Geminos æqua profert cum vincula cogit Parte*] Quam multa delirare cogimur, vbi sine ope manu scriptorum profligatos locos, cuiusmodi iste est, emaculare volumus. Gemblacensis diuersam lectionem ostendit ab ea, quam olim proferebamus. Habet enim: ——— *quum vincla tegitque Parte*— quæ proxime absunt a vero. Lege ergo:

> *Sed Geminos æqua quum profert vnda tegitque Parte*—

In hoc scriptore, vt & in aliis codicibus, non raro literæ *cl* coaluerunt, & contra litera *d* diuulsa. quare *vnda*, *vincla* inuicem commutantur apud hunc, & item *sedis*, *seclis*. Hoc in omnibus manu scriptis accidere sciunt, qui in illorum lectione accurate versantur. Sidera quum oriuntur, proferri ab vnda Oceani, pluries dicit in Sphæra barbarica, vt Aratus ab Oceano: & res exemplis non indiget. Quum vnda profert, & tegit: id est, quum prima pars Geminorum oritur ab Oceano, & reliquum adhuc tegitur: æqua parte, hoc est, æqualiter ambo incipiunt oriri. Amborum enim capita prima oriuntur.

Ibid. *At Geminos æqua quum profert vnda tegitque Parte.*—] Geminorum ortus producit literatos, studiosos, hilares, facetos, cantores, fidicines, acres & acutos.

v.16. *Corda creat & voce bonos citharaque sonanti.*] Interpolatitia sunt. Gemblacensis optime:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Corda creat, vocisque bonis citharæque sonantis Instruit.—

v.17. *& dotes alto cum pectore iungit.*] Non est sanus locus. Gemblacensis lectio etiam exulcerata est. — *& dotes saltus.* Fortasse:——— *& dotes salium cum pectore iungit.* Vrbanos, & salibus abundantes. vt supra: — *tincta lepore Corda.*— In vulgari fortasse latet veritas: ——— *& voces læto cum pectore iungit*; quod putamus verum esse.

v.18. *At niger obscura.*] Cancer oriens cæcos creat. Genitura Oedipodis.

v.19. *Quæ velut extinctis.*] Qui hæc sine codice emaculare voluerit, cæcior erit, quam ij, quos hæc nubes producere dicitur. Gemblacensis:

Quæ velut exutus Phœbeis ignibus ignis.

Ignis exutus Phœbeis ignibus est Luna deficiens priuata Solis lumine, quo illustratur. Idem ad verbum Aratus:

οἳ ἀμαλδαίνονται, ὅτε σκιάησι κατ' ἰθὺ
ἱσταμένη γαίης τε καὶ ἠελίοιο σελήνη;

quæ haud dubium in animo habebat Manilius.

v.20. *Deficit.*] Recte, non *defuit*, vt in Gemblac. quæ nubes, inquit, deficit, velut deficere solet ignis exutus ignibus solis, Luna priuata fraterno lumine.

v.20. *& multa fuscat caligine sidus.*] Intelligit τὴν νεφελοειδῆ συστροφὴν, quæ est circa Cancrum. Eam dicit ἀλαμπῆ perinde vt Lunam, quum deficit. Alij φάτνην vocant. Aratus:

Σκέπτεο καὶ φάτνην, ἡ μέντ' ὀλίγῃ εἰκυῖα
ἀχλύϊ, βορραίη ὑπὸ καρκίνῳ ἡγηλάζει.

Sed quum hic agatur de prima parte signorum oriente, tam frustra est, quod Cancrum incipere oriri putat a præsepi, quam quod Scorpium ab acumine caudæ.

v.21. *Lumina deficient artus.*] Lege *ortus*, hoc est, partus; *vel ortos*, quod melius. In Cancri nebula orti cæci erunt. Veteres etiam Astrologi in genitura Oedipodis prodiderunt, eo nascente horoscopum & Lunam in Cancri νεφέλιον incidisse. Nam τὰ νεφελοειδῆ in Signis sunt ὑπαίτια, hoc est σινώδη, καὶ τοῦ σώματος πηρωτικά. Græci: τοῖς νεφελοειδέσι συμπλέκουσα σελήνη ὀφθαλμὸν πηροῖ.

v.22. *sed quisque vt viuit.*] Lege — *se quisque vt viuit, & effert.* Cæcus & viuit, & effert se funus quotidie. Mortuus enim viuens est. Propterea ait cæcis genitis geminam mortem dari. Nam &

vita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

vita, quam viuunt, mors eſt, quia ſine luce: & mors altera omnibus communis nihilominus eos manet.

v.23. *Si quis per ſummas.*] Lego *Si quoi.* Gemblac. *Si qui.* quæ ſunt veſtigia veri. *Summas vndas* Oceanum, vt iam diximus in Geminis, hoc eſt, Orizontē, more veterum, qui τ̀ ὀείζοντα, ὠκεανὸν vocant. Sic Aratus ſidera, quæ in Orizonte ſunt, ὑπὸ χεῖλος dicit. κείνη τοι κεφαλὴ τῇ ὑπὸ χεῖλ— Leo igitur oriens prodigos, ac lurcones dabit. Genitura Eriſichthonis.

v.25. *Ille patri; natiſque reus, quas.*] τὸ *reus* in eam ſignificationem accipit, quam idiotiſmus Italicus. quod alibi non legi, niſi apud hunc. Nam & ita ſupra: *Scorpius in prima reus eſt.*

v.26. *cenſuque immergit in ipſo.*] Lege *cenſumque immerget in ipſo,* vt etiam habet Gemblac. *In ipſo,* in ſe ipſo. Manilianum.

v.27. *Tanta fames animumque ſibi.*] Lege *animumque cibi.*

v.28. *vt capiat ſemet neque compleat vnquam.*] Ouidius:

——— *cibus omnis in illo*

Cauſſa cibi eſt, ſemperque locus fit inanis edendo. vt ſupra genituram Oedipodis, ſic Manilius hic genituram Eriſichthonis tangit.

v.29. *Inque epulas funus.*] Etiam impenſam funeris & culturam ſepulchri abſumet. Tanta gula erit, vt ne ad iuſta quidem mortuo facienda, aut ad annuam culturam ſepulcri, & eius tutelam quicquam reliquum factura ſit.

v.30. *Erigone ſurgens.*] virgo ſummos honores ei defert, qui ea oriente naſcitur. Ciuilis & Pontificij iuris conſultum, item ædituum templorum efficit.

Pag. 97. v.1. *Sancta pudicitia:*] νεωκόρους, ἱεροπρεσπόλους. Ptolem. Ad verbum Iamblicus Pagina 59. καὶ μόνοις διὰ τέλους ἁγνεύουσιν ἐξουσίας ὑπαρχούσης ἐν τοῖς ἱεροῖς διατρίβειν.

v.2. *Sed quum autumnales.*] Sub ortu Libræ nati erunt iudices, legiſlatores, ſumma rerum potientur. Genitura Auguſti.

v.4. *Iudex extremæ ſiſtet.*] *Siſtet,* erit. Supra.

Tempora quod ſiſtunt propriis parentia cauſſis.

Eſt verbum ſubſtantiuum, vt Grammatici loquuntur: qualia τυγχάνειν, τέλειν, πεφυκέναι. Abſolute etiam apud Plautum Curculione: ——— *quin capite ſiſtat in via de ſemita.*

In Captiuis: *Nam qui obſtiterit, ore ſiſtet.*

v.5. *Imponetque iugum terris.*] Omnia adulatoria. Nam propter Auguſtum dicit, cuius natalis in anno Iuliano colebatur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

initio Libræ IX Kal. Octobris, vel, vt Suetonius, & fragmentum Kalendarij, VIII. Kalen. At supra sub Capricorno natum dixit. Non potest leuitas excusari.

Ibid. *legesque rogabit.*] Leges Iulias Augusti intelligit. In Sphæra mundi.

Qui regis Augustis parentem legibus orbem. Ouidius:
Pace data terris, animum ad ciuilia vertet
Iura suum, legesque feret iustissimus auctor.

v.7. *& cæli post terras iura manebunt.*] ἀποθέωσις futura Augusti, quæ contigit anno circiter quarto post scriptionem hanc in Sphæra:

Cæsar nunc terris, post cælo maximus auctor.

v.8. *Scorpios extremæ.*] Scorpios obtinet partes Zodiaci LX fere. Duo igitur dodecatemoria occupat. Prius dodecatemorion Chelæ complent. Eæ libræ dantur. Nam & Chelæ sæpe pro Libra ponuntur. Arabes vocant زبان العقراب Zuben elakrabi χηλὰς τοῦ σκορπίου, ad differentiam زبان السركان Zuben essartaui χηλῶν τοῦ καρκίνου. Alterum dodecatemorion est corpus ipsum Scorpij, cuius extremum cauda, quæ lucidissimis stellis constat, quarum in ortu Scorpij potior habetur ratio. Ea igitur cauda oriente qui nascentur, vrbium conditores erunt & vastatores. hoc est πολισταὶ, καὶ πολιορκηταί.

v.11. *Mœnia succinctus.*] cinctu Gabino.

v.12. *& in domibus maturas reddet aristas.*] Horatius:

——— *imprimeretque muris*
Hostile aratrum exercitus insolens.

Aratur enim solum vrbis dirutæ.

v.15. *Nec non Arcitenens.*] Sagittario oriente nascentur bellatores, triumphatores, vrbium conditores, ac dirutores. Infelicem exitum sortientur. Genitura C. Cæsaris.

Ibid. *prima quum veste resurgit.*] Vestem Sagittarij vocat, quam Asterismi ἐφαπτίδα καὶ αἰγίδα, hoc est, Chlamydem. In Scholiis in Ptolemæum: ὁ Τοξότης κατασκευάζεται ἔχων τὸ δέρμα ἐπὶ τῶν ὤμων ἱπτάμενον, καὶ ἀναλογεῖ πτεροῖς. Quia vero illa chlamys vtrinque alarum pensilium appendices imitatur, eam, quæ Aquilonem spectat, Græci βορείαν ἐφαπτίδα, alterum νοτίαν ἐφαπτίδα vocant: quod non intellexit Georgius Trapezuntius magni operis Ptolemæi interpres.

interpres. Omiſit enim, quia non intelligebat. ἐϛαπὶς igitur illa a partibus Aquilonis prima oritur. Eadem figura Sagittarius dicitur hic oriri veſte, qua ſupra Cancer dicebatur oriri nube.

v.17. *Conſpicuum patrias.*] Triumphi Cæſaris.

v.18. *nunc condita mœnia vertet.*] Gemblacenſis :

——— *nunc idem mœnia vertet.*

v.19. *Sed nimium indulgens.*] Cædes Cæſaris.

v.22. *Ante fugam talis penſabat in agmine.*] Ineptiſſimam hanc lectionem eludit fides Gemblacenſis codicis :

Ante frugam tali penſabat imagine victor.

Et olim ita edidimus. Tali exitu, inquit, compenſauit clades Cannenſem & Trebianam Annibal antequam fugeret a patria. Horrenda nimirum erat ſpecies, & imago fortunæ eius, quæ tantum ab illa veteri mutauerat.

v.23. *Vltimus in cauda.*] Caudæ Capricorni vltimum faſtigium in Aſteriſmis dicitur ἄκρουρον. Hoc oriente natus militabit in claſſibus, & caſtris naualibus.

v.24. *Militiam in ponto dictat.*] Totum hunc locum ita legit Gemblacenſis:

Militiam ponto dictat, puppiſque colendæ
Dira miniſteria. ——— Quæ ſequimur.

v.26. *Quod ſi quem ſanctum.*] Ortu Aquarij probi, & ſancti creantur.

v.28. *Neve ſit vt primos.*] Lege, *in primos*. Piſcibus orientibus creantur garruli, maledici, ſuſurrones, infidi, libidinoſi. Item gemelli naſcuntur.

v.29. *muſſantis ſemper.*] Male Gemblacenſis *mutantis*.

v.31. *Crimina per populum populi.*] Non eſt Manilij. Eſt ineptiſſimus.

Pag.98. v.1. *Scilicet in Piſcem.*] τὸ ὕψωμα Veneris eſt in Piſcibus, quia ſignum Piſcium accedit ad naturam Veneris: hoc eſt humificum eſt. Inde fabula Venerem in Piſcem mutatam, Chaldæorum vtique & Syrorum μυθολόγημα, apud quos Venus Piſcis figura colebatur, nomine Dagon, & Dercèto. ταπείνωμα vero Veneris eſt in Virgine, ſigno oppoſito, quod eſt ſignum ſterile. Quod autem propter hanc fabulam Piſcibus abſtinerent Syri, pleni ſunt veterum libri. Ouidius :

Inde nefas ducunt genus hoc imponere menſis,

Ne violent timidi piſcibus ora Syri.

Inde apud Timoclem Comicum iocus de quodam piſcium auido, qui excalfaciebat forum piſcatorium, vt loquitur Auguſtus. Fore enim, ſi ipſe, vt ſolet, omnes piſces deuoret, vt & Lari ipſi, quis piſcis eſca ſunt, euadant Syri, id eſt non amplius piſces vorent:

τοὺς ἰχθυοπώλας οὗτος ἢ μέγας πλουτεῖ
ὀψοφάγος, ὥστε τοὺς Λάρους εἶναι Σύρους.

Quod autem Ouidius dixit timidos Syros, non fruſtra dixit, quanquam vulgo parum intelligitur. Timebant enim, ſi piſcibus veſcerentur, ne illis venter, aut aliud membrum intumeſceret. Nam id plane perſuaſum habebant. Menander:

——— παράδειγμα τοὺς Σύρους λαβέ.
ὅταν φάγωσιν ἰχθὺν ἐκεῖνοι, διά τινα
αὐτῶν ἀκρασίαν τοὺς πόδας καὶ γαστέρα
οἰδοῦσιν. εἶτ' ἔλαβον σακκίον, εἶτ' εἰς τὴν ὁδὸν
ἐκάθισαν αὐτοὶ ἐπὶ κόπρου, καὶ τὴν θεὸν
ἐξιλάσαντο, τῷ ταπεινῶσαι σφόδρα.

τὴν θεὸν, hoc eſt Venerem in piſcem mutatam, quam ipſi, vt diximus, Derketo & Dagon vocabant. Itaque placabant eam more patrio in ſterquilinio ſedentes ſacco operti, quod crebrum in ſacris Bibliis. Quare placabant? vt quemadmodum ipſa tumorem membrorum immiſerat, ita tolleret ipſum. quod hic eſt ταπεινῶσαι. Hinc etiam Martialis loco male a Grammaticis concepto lux affulget:

Iuro per Syrios tibi tumores
Iuro per Berecynthios furores.

Nihil enim aliud ſunt Syrij tumores, quam quos deſcribit Menander. Itaque eo quoque alludit Satyra:

Incuſſere Deos inflantes corpora. ———

Συρίαν θεὸν eſſe Venerem, quæ in Piſcem mutata fuerit, docet Lucianus proprio ei rei dicato libro.

v. 3. *Anguipedem alatos vngues.*] Falſum alatos vngues habuiſſe: imo ioculare. Gemblacenſis legit *alatis humeris.* Legimus igitur:

Anguipedem alatis humeris Typhona furentem.

Titanes, Gigantes, & Saturnus alatis humeris pingebantur: quod nemo neſcit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 5. *Nec solus fuerit.*] Lege: *Nec solus fuerit*, vt nos olim, & Gembl. Totum locum ita concipe:

Nec solus fuerit geminis sub Piscibus ortus.
Frater erit, dulcisve soror, materve duorum.

Nec, inquit, solus nascetur, qui Piscibus orientibus matris aluo educitur. Sed aut gemelli erunt, aut gemellipara. Id est: aut qui nascuntur, erunt gemelli, aut quæ nascetur gemellos pariet. Vide Ptolemæum libro III, capite περὶ διδυμογόνων. Gemellos autem, aut gemelliparas creant Signa δίσωμα.

v. 7. *Nunc age diuersis.*] ἰδιοτροπίαι, quæ κατὰ τὸ ἀμιγὲς τῶν ζωδίων spectantur, aut particulares sunt, vt diximus, aut vniuersales. Nunc de vniuersalibus: præpostero sane ordine. Non enim ab vniuersalibus, ad particularia, quod Ptolemæus fecit, sed contra, a particularibus, ad vniuersalia progressus est. Porro huius studij alteram partẽ ἀστρονομικὴν vocari diximus: alteram ποιητικήν. Rursus huius ποιητικῆς duo mẽbra fecimus. τὸ πυατικὸν, καὶ τὸ ἀποτελεσματικόν. Et vero τὸ πυατικὸν disputat, quomodo signa se habent aut per se, aut inter se. Per se, vt quæ sunt mascula, quæ feminea: quæ gemina, quæ duplicia: quæ stantia, quæ iacentia. Inter se, aut ex configuratione, vt quæ ex trigono, tetragono, hexagono, diametro sibi respondent: aut ex similitudine quadam: vt respicientia, audientia: amantia, inimica. Ἀποτελεσματικὴ versatur circa vniuersalia, & particularia. Aut enim effectus astrorum secundum gentes & vrbes sunt, aut secundum hunc, & illum hominem. Sed particularia sunt ἄτμητα. Vniuersalia vero in particulares caussas secantur: puta, quod signum huic, aut illi regioni præsidet: quo temperamento sunt gentes, quibus moribus, & similia. Ac sane illa prius tractari debebunt, quam τὰ εἰδικά. Nam vniuersalia ἀποτελέσματα validiora, quam particularia. Natura quidem propiora sunt τὰ καθ' ὅλυ. Nobis vero ea propiora videntur, quæ magis μερικά. De qua re vide amplius Ptolemæum libro IV, περὶ χρόνων διαιρέσεως. Secutus est igitur sensus suos Manilius, quum particularia anteposuit, non ipsam naturam. Itaque ad generales ἰδιοτροπίας nationum καὶ μορφώσεις ea præmittit, sine quibus illæ explicari non poterunt. Sunt autem ea, quæ ad totius orbis terrarum descriptionem pertinent: πλαστικῶς tamen, καὶ παχυμερῶς, vt res ipsa docet.

Ibid. *Nunc age.*] Titulus huic capiti in Gemblacensi, DE PAR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

TIBVS TERRÆ DISTRIBVTIS AD SIGNA. ET DE VNIVERSA TERRA ET MARI.

v. 8. *ſed ſumma eſt rerum referenda figura.*] Summa figura rerum, vt ſumma cutis. Sed Gemblacenſis :

—— ſed ſumma eſt rerum referenda figuris.

Nihil mutandum. Sic in ſecunda Inſtitutione dixit:

—— ſummumque colorem, in eundem ſenſum.

v. 10. *Naſcentemque ipſumque diem.*] Andreas Meluinus Scotus eximie doctus ante viginti ſex annos ita legebat:

Naſcentem lapſumque diem. Quod laudamus & ſequimur.

v. 13. *Aſper ab axe ruit Boreas.*] Falſum. Nam is oppoſitus Auſtro non eſt βορέας aut Aquilo, ſed ἀπαρκτίας, ſiue Septentrio. Non tamen eſt error Manilij. ſed eſt ἰδιωτισμός. Sic opponuntur τὰ βόρεια τοῖς νοτίοις καταχρηστικῶς.

v. 14. *Zephyruſque profundum.*] Profundum Solem pro occaſu dici ſemper miratus ſum. Gemblacenſis ſatisfecit. Is habet: *Zephyruſque profectum.* Arabes etiam dicunt Solem profectum pro occaſo. غارب & Græci ἀπερχόμενον ἥλιον ἀντὶ τοῦ δυόντος. vnde Crates ita legebat apud Homerum :

οἱ μὲν ἀπερχομένου ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος.

v. 17. *Ipſa notat Tellus.*] Legebamus olim *natat*, haud abſurda ſententia. Terram enim in medio Oceani magni nauigij inſtar vectari & agitari veterum quoſdam ſcripſiſſe & memineram, & alibi annotaueram. Sed alio vocat nos Gemblacenſis, qui habet: *Ipſa vacat Tellus*: longe melius. Ipſa tellus nuda eſt & extans in medio Oceani.

v. 18. *Cingentis medium.*] Neoptolemus Parianus ἐν τριχθονίᾳ.

ὠκεανὸς, τῷ πᾶσα περίῤῥυτος ἐνδέδεται χθών.
οὐ γάρ μιν δεσμὸς περιβάλλεται ἠπείροιο,
ἀλλ' ἐς ἀπειρέσιον κέχυται, τό μιν οὔτι μιαίνει.

v. 26. *Italiæque vrbes dextram ſinuantis in vndam.*] Sinuare non legitur abſolute. Sed Manilius ſcripſit *inſinuantis*. Nam inſinuat in dextram vndam, id eſt partes Africæ, qua Calabria excurrit in pelagus. *dextram vndam*, pelagus Africum: Supra:

—— qui veſpere ab atro Admiſſus dextra. ——

v. 29. *Et natat Ionio.*] Gemblacenſis : *Enatat*, vt etiam nos olim :

Ac vbi ſe primum porta mare fudit ab illa,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Enatat Ionio, laxasque vagatur in vndas.

Enatat, exspatiatur libere.

v.30. *Et prius in læuas effundens.*] *Et prius in læua se fundens.* Ita etiam Gemblac.

v.32. *secat æquore velum.*] Lege: —*secat æquore læuum Illyrium.* Similem mendam olim in Tibullo sustulimus:

——— *Permisit læua ministro.* Nos: *permisit vela ministro.* Gemblacensis habet: ———*secat æquore bellum.* Nihil aliud est quam *bellum* pro *lebum*, & *lebum* pro *leuum*, id est *læuum*.

v.33. *claramque Corinthon.*] Non ad Corinthum, quæ ab vtraque Isthmi ora sexagenis distat stadiis, sed ad Lechæum, qui est portus Corinthi occidentalibus negotiationibus, vt Cenchreæ est altera parte orientalibus. Lechæum etiam celebre ludis trietericis, quæ Isthmia dicta. In VII libro Thebaidos Lycæo perperam editum, pro Lechæo:

Nec sua pinifero magis adnatet vmbra Lycæo.

De Palæmonis manibus & eius trieteride sermo est.

Pag. 99. v. 1. *patulas circumuolat oras.*] Sane nullus poeta dixit mare circumuolare terram, sed circumluere. Malim igitur *circumluit.*

v. 5. *Traditur inuisum.*] Lego: *mersæq. puellæ Truditur inuitum.*— Sed & Gemblacensis habet diserte *Truditur.* Neque multum laborandum fuit ad hæc diuinanda. Sed & textus Bonincontrij habet *inuitum*, vt nos olim emendauimus.

v. 6. *Euxino iungi.*] *iungit.*

v. 8. *Inde vbi in angustas iterum se nauita partes.*] *nauita fauces.* Gemblacensis.

v. 12. *arcumque minantem*] Duos arcus faciunt οἱ χωρογράφοι: alterum in ora Paphlagoniæ ad Colchida: alterum, de quo hic sermo, ad sinum Issicum.

v. 14. *Ingentique sinu fulgentes æquore.*] Nos olim:

Ingentique sinu fugientes æquora terras. Ita etiam Gemb.

v. 16. *Niliacis verum.*] Lege: *iterum morientia.* Et ita Gembl.

v. 17. *Hæc medium terris.*] hoc est mediterraneum. Omnino hæc diuisio est ab Eratosthene, ducta linea a freto Gaditano, ad sinum Issicum, quam lineam continuat cum monte Tauro. Quare quicquid citra Taurum, & lineam Boream versus, μέρος βόρειον, quod vltra in austrum, μέρος νότιον vocauit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 18. *constringit harenis.*] Lege *habenis.* Sæpe apud auctores hæc mutantur *harenis, habenis.* Vera lectio hæc.

v. 20. *Sardiniam in Libyco signant vestigia plantæ.*] Inde ἰχνοῦσα dicta, & σανδαλιῶτις. Sallustius historia secunda: *Sardinia in Africo mari facie vestigij humani in occidentem, quam in orientem latior.* Silius XII:

Insula fluctisono circumuallata profundo
Castigatur aquis, compressaque gurgite terras
Enormes cohibet nudæ sub imagine plantæ.
Inde Ichnusa prius Grais memorata colonis.

In vulgatis editionibus male: *sub margine plantæ.*

v. 24. *Pulsatur Cypros Ægyptia.*] Non frustra de vitio suspectus nobis olim locus iste. Gemb. *Ægyptia Cypros pulsatur.* Lege: *Ægypti Cypros pulsatur fluctibus omnis.*

v. 26. *Totque minora solo.*] Deesse versum ante hunc & pueri fatebuntur, nedũ doctiores, qui in hanc sententiã concipiendus videtur: Quid loquar tot vrbes? Qui hoc negarit, ineptissime negarit.

v. 29. *primaque intrantis in orbem.*] Lege: —*primamque intrantis.*

v. 30. *& Balearica regna.*] Gembl. *Balearica rura.*

v. 32. *sibi parte reclusus Faucibus abruptis orbem.*] Lege:

Nec tantum ex vna Pontus sibi parte reclusis
Faucibus abrupit orbem. ———

Pag. 100. v. 1. *Impulit Oceano potius.*] Sane legendum:
Impulit Oceano Pontus. — Est elegans repetitio τοῦ *Pontus.*

v. 3. *Nanque inter Boream pontumque æstate nitentem.*] Merito hanc lectionem olim improbauimus. Gemblacensis recte:

Namque inter Borean ortumque æstate nitentem,
In longum angusto penetrabilis æquore fluctus Peruenit.—

Ortum æstate nitentem: Ortum æstiuum. Sane Caspium est inter Borean & ortum æstiuum.

v. 4. *Penetrabilis æquore fluctus.*] Sequitur Clitarchum auctorem, qui ex Scythico mari Caspium erumpere ait, vt Persicum & Arabicum ex Oceano australi. Idem sentit Strabo lib. 11. At vetustissimus scriptor Herodotus & sciuit, & testatus est esse instar lacus, neque aliunde fluere, sed suis litoribus circũscriptum esse.

v. 6. *Caspiaque exigui.*] Recte. Nam comparatione mediterranei est exiguum. Sed Gemblacensis lectio anteferenda *Euxini.* Instar Euxini esse ait. Imo Clitarchus dixit esse non minus Euxino mari,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

no mari, & fauces efficere instar Cimmerij Bosphori,& dilatari, instar Mæotidos paludis. Quare merito Manilius dixit esse instar Euxini ponti.

v.9. *Arua tenent.*] *tenet.*

v.10. *Quæ regit ipse.*] *Quæ rigat.* Sed & Gemblacensis habet *regat*, vestigium veri.

v.13. *Leniter adfundit geminantia.*] *gemmantia* Gemblacensis, vt nos olim.

v.14. *Et terræ mare nomen habet.*] Distingue:

Et terræ mare nomen habet. media illa duobus.

Illa, hoc est, Arabia media est duobus sinubus, Persico & Arabico, de quibus iam loquebatur. Ergo *illa*, hoc est terra ferens delitias, & nouos odores variæ radicis.

v.15. *Quondam Carthago.*] Deest versus ante hunc, qui continebat nomen Libyæ. Manifesta est lacuna. Bonincontrius dicit Carthaginem esse mediam inter mare mediterraneum, & Indicum. Propinqua sane loca, qui vna Carthagine disiungantur. Tam vicina esse putauit Indum mare,& Mediterraneum. Acute. Non carebit tamen sectatoribus, neque admiratoribus.

v.18. *Fecit & æternis.*] Lege ex auctoritate Gemblacensis:

Fecit & æternam Trebiam, Cannasque sepulcris
Obruit, & Libyan Italas infudit in vrbes.

Æternauit Trebiam clade.

v.20. *Hic varias.*] *Huic varias.*

v.25. *parit horrida bella.*] Legendum vel: ——— *horrida tellus:* vel *bello*. Quis non videt vitiosam esse lectionem vulgatam?

v.26. *Et portentosos Cyclopum ludit in ortus.*] Itane Africa mater Cyclopum, quæ homines vescos, & siccos producit, quæ, vt ipse Manilius dicit, suo puluere exiccat populos? Sane neque Cyclopas & immania corpora parere, est ludere. (Hoc enim maius est, quam ludere.) neque Africa vllos vnquam Cyclopas tulit, sed angues, scorpiones, & feras, de quibus omnibus iam dixit. Gembl. non *Cyclopum*, sed *Cecropum* habet, pro *Cercopum:*

Et portentosos Cercopum ludit in ortus.

Cercopes sunt simiarum genus omnium turpissimarum. Cercopas homines fraudulentos in Simias conuersos Pithecusis insulæ nomen dedisse habes apud Ouidium, item Eustathium ὀδυσ. τ. Non solum, inquit, sæuit Libya gignendo feras noxias

 & serpen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

& ſerpentes, ſed etiam ludit producendo ridicula animalium portenta Cercopas. Apud Feſtum quoque poteſt legi: *Cercops, genus ſimiarum.* & verum eſt, vt & vera lectio Maniliana, quam repoſuimus. In Gloſſis legitur nomen mihi ignarum: *κέρκωψ ζῶον, Haſder.* Nam conſtat eſſe ζῶον, & quidem Simiam. Sane Cyclops verus erat, qui illum egregium locum contaminauerat. Quod ſi poetæ finxiſſent etiam in Libya Cyclopas naſci: tamen non de fabulis, ſed de natura hic ſermo eſt.

v.27. *Ac ſterili peior ſiccas infeſtat harenas.*] Habitatur quidem, ſed inæqualiter propter illas harenas, & Syrtes, quibus habitationes Africæ tanquam inſulæ mari, cinguntur. Ideo Africam ἐοικυῖαν παρδάλει ſcribit Strabo. κατάστικτος γάρ ἐστι ταῖς οἰκήσεσι περιεχομέναις ἐρήμῳ καὶ ἀνύδρῳ γῇ· καλοῦσι δὲ τὰς τοιαύτας οἰκήσεις ΑΥΑΣΕΙΣ οἱ Αἰγύπτιοι. Αὐάσεις autem &, quod idem eſt, ὀάσεις Ægyptij vocabant loca habitabilia deſertis vndique obſeſſa. Cicero eiuſcemodi habitationes maculas vocat, lib. v i de Republ. quomodo Africa πάρδαλις dicitur, quia illis habitationibus diſtincta, tanquam id animal maculis ſuis genuinis.

Pag. 101. v 2. *Ac tantum Scythicas dirimentes.*] Non poteſt eſſe locus mendoſior. Lege:

Totque illum circa diuiſæ nomine gentes
Ad Tanaim Scythicas dirimentem fluctibus vrbes.

Etiam Gemblacenſis habet *dirimentem.*

v. *. *Æquora & extremum.*] Non eſt Manilij, ſed alicuius eorum Cercopum, de quibus paulo ante egit. Putabat ſciolus ille auctor illius verſiculi imperfectam eſſe orationem, quia dictum *aſpera Ponti.*

v.4. *Hic Aſiæ metam.*] Gemblac. *Hanc Aſiæ.*

v. *. *Pondere paſſa ſuo.*] Et hic quoque verſus non eſt, niſi Cercopis alicuius, & cuius niſi eiuſdem, qui ſuperiorem infarſerat? Nam & hic quoque putauit imperfectam eſſe orationem. Putauit, inquam, τὸ *reſoluit* ſuſpenſum eſſe, niſi adderetur nomen in ſexto caſu. At reſoluere pondere quis vnquam Latine ſciens dixerit? Quid denique volunt illa σολοικίζοντα, *ſigni oneriſque iuuauit?* Editio Lugdunenſis agnoſcit Barbariſmum quidem: ſed pro eo ſuppoſuit *iuuamen* non meliori ſententia, neque emendatiore locutione. At bene Manilio dictum, *reſoluit taurum*, hoc eſt, Iouem exuit taurina forma: quemadmodum in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

prima Institutione Taurus indutus Iouem dicebatur. Non est cuiusuis notas versibus spuriis apponere; non cuiusuis agnoscere.

v. 8. *Et monumenta sub hoc.*] Longe melius Gemblacensis:

Et monumenta sui titulo sacrauit amoris.

Post hunc versum retrahe illum:

Princeps illa domus Troiani maxima belli.

Quæ est egregia restitutio. Europæ, inquit, princeps ac primaria Græcia.

v. 9. *Princeps illa domus.*] Regionum Europæ princeps Græcia. Dextra Europæ Græcia, sinistra Thracia, cui succedit Germania, hoc est, ea vastissima regio, quam Κελτῶν nomine comprehendebant Græci. Deinde Gallia, tum Hispania, postremo Italia. Hunc ordinem sequitur noster.

v. 11. *Vrbibus in regnum.*] Locus hic insigniter perturbatus est, quem, vt melius concipias, ordine totum ponam:

Princeps illa domus Troiani Græcia belli.
Maxima terra viris, & fœcundißima doctis
Vrbibus. in regnum florentes oris Athenæ:
Sparta manu, Thebæ diuis, & rege vel vno
Thessalia, Epirusque potens, vicinaque ripis
Illyris, & Threce Martem sortita colonum,
Et stupefacta suos inter Germania partus:
Gallia per census, Hispania maxima belli,
Italia in summa: quam rerum maxima Roma
Imposuit terris, cæloque adiungitur ipsa.

Florida oratio, & de qua sententiam ferre, non est plebei ingenij.

Ibid. *in regnum florentes oris.*] Regnum oris, & linguæ pro eodem vsurpat. Supra:

Illa decus linguæ faciet regnumque loquendi.

Tragicus dixit λόγος τύραννος. Pacuuius vertit: *Regina omnium rerum oratio.*

v. 12. *Thebas diuisit rege vel vno*] Successit bene correctio, nisi fallor; — *Thebæ diuis, & rege vel vno Thessalia Epirusque potens.* — Thebarum vrbs Deorum nutricula Bacchi, & Melicertæ, & Herculis; Thessalia magnorum Regum, Achillis, & regum Macedoniæ. Quorum vel vnus satis erat illustrandæ Thessaliæ Achilles, Macedoniæ Alexander magnus. Epirus Pyrrhum Alexandrum cognomine Epiroten, & alios tulit.

Ibid.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ibid. *Thebæ diuis & rege vel vno.*] Sophocles apud Dicæarchum ἐν ἑλλάδ☉ ἀναγραφῇ.

Θήβας λέγεις μοὶ τὰς πύλας θ᾽ ἑπτασόμους,
οὗ δὴ μόναι τίκτουσιν αἱ θνηταὶ θεούς.

Quæ plane Manilium interpretantur.

v.14. *vicinaque ripis Illyris.*] Aliquis poeta Tragicus dixisset:

——— Ἰλλυρὶς παραχτία.

v.15. *Est stupefacta.*] *Et stupefacta.*

v.16. *Gallia prætensis Italia maxima bellis.*] Plane integer est apud Gemblacensem:

Gallia per census, Hispania maxima belli.

Ibid. *Gallia per census.*] Gallia diues, vt Hispania bellicosa. Gallia per census nobilis, Hispania belli laude. Infra:

——— *& quod fert Gallia diues.* Poetæ ὀλβοδότειρα.

Ibid. *Hispania maxima belli.*] Sic Gemblacensis. Etiam nos olim pro *Italia*, diuinauimus legendum Hispania. *Maxima belli*, ἐλλωνισμός.

v.17. *Italia in summam.*] *In summa.*

v.19. *Hic erit in fines.*] *Hoc* legebat Gemblacensis. Sed alia manu erasum, & *Hos* super scriptum, vt & nos olim emendabamus.

v.23. *In quibus efferrent præstantes.*] Gemblac. *assererent.* Sed puto Manilium scripsisse *exsererent.*

v.24. *Ac velut humana est.*] Longum hyperbaton ad illud:

Sic alias aliud terras sibi vindicat astrum.

v.25. *Et quanquam.*] Lege: *Vt tanquam.* Platice enim omnia signa in totum corpus humanum exercent imperium, & partiliter aliud alij membro. Supra in prima Institutione περὶ μελοθεσιῶν satis dixit: quæ tamen hic necessario repetuntur: quia vt corporis humani, sic orbis terrarum quædam quasi μελοθεσία est, & signorum tutelæ. Sed si ἀναλογίαν seruare volebat, oportebat prius orbem terrarum in membra tanquam humana tribuere, vt eius esset μελοθεσία quædam: & secundum illam τὰ ζώδια suis membris redderentur. Puta si India, verbi gratia, esset caput orbis, ei attribueretur Aries; Si Arabia, aut quæcunque alia regio essent brachia, Geminis subijcerentur. Eodem modo Minerua Indiæ, Apollo Arabiæ esset tutela. Ita enim esset quædam ratio. Nam τὰ δώδεκα ζώδια Ægyptij θεοὺς βουληφόρους vocarunt, qui simpliciter

dicuntur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

dicuntur Græcis δώδεκα θεοὶ, ſuntque ij, quos diſticho cõprehendit Ennius, vt habes in iis, quæ in librum ſecundum notauimus. Atque vt duodecim Zodia θεοὺς βουληφόρους, ita & Planetas ῥαβδοφόρους, quaſi apparitores magiſtratuum duodecim appellabant. Sed a Manilio nulla hic Analogia, nulla Mundi μελοθεσία obſeruata, vt infra dicetur.

v.31. *Et femur Arcitenens.*] *Et femina.* Gemblacenſis.

Pag. 102. v. 1. *Iccirco in varias.*] Tranſitus ad ἰδιοτροπίας τῶν ἐθνῶν luculente, vt ſolet.

v.6. *Gallia vicino nimis eſt.*] Gemblacenſis, *minus eſt.*

Gallia vicino minus eſt infecta rubore.

Minus torrida eſt Solis rubore vicino, id eſt, quia vicinus minus eſt ſol Galliæ, quam Hiſpaniæ, propterea Galli Hiſpani ſicciores, atque ideo aſperiores. Contra οἱ Κελτοὶ ὑγρότεροι.

v.8. *Martia Romanis orbis.*] Nihil muto. Indicabo lectionem ſcriptam in Gemblacenſi: *Martia Romanas vrbes pater induit ora,* eodem ſenſu. Nam Romanæ vrbes Italia. Sic ſupra Italiæ vrbes dixit, & Schythicas vrbes, pro Italia, & Scythia. Græcorum poetarum eſt ἄστεα κελτῶν, id eſt κελτοί.

v.9. *Gradiuumque ſuum.*] recte. Sed Gemblacenſis: *Gradiuumque genus.* male.

v.10. *Gymnaſium præfert.*] Coloratos innuit, propter cutem aſſo Sole, & gymnaſtico ceromate coctam. Propterea Chromatarios, ſiue colorarios palæſtritas vocat Iuuenalis vetus Scholiaſtes. Quin Græci hunc colorem affectabant per ipſos Chromatarios. Et Lacedæmonum lex fuit: μηδένα Λακεδαιμονίων ἀνανδρότερον ὁρᾶσθαι τὴν χρόαν. Ælian. Ποικίλ. ιδ. ζ. Alioquin & Græci ſunt ſubfuſci. Is color Ptolemæo & Theocrito dicitur μελίχροις.

v.13. *Æthiopes maculant orbem.*] Emendabo ex Gemblacenſi:

Æthiopes maculant orbem, tenebriſque figurant
Perfuſas hominum gentes. minus India toſtis Progenerat —

Ita Gembl. ita ratio poſtulat. ea eſt elegantia.

Ibid. *Æthiopes maculant orbem.*] Maculare etiam vulgo in Gallia dicimus *bigarrer*, vt Ibridas dicimus eſſe maculatos, id eſt ex differentibus parentibus natos. Lucanus libro VII.

Hannibal, obliquo maculat qui ſanguine regnum,
Et Numidas contingit auos. ———

quaſi diſcolor eſſet genus Hannibalis. Eo modo igitur hic Æthio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

pes dicuntur diſcolorem orbem terrarum facere. Et poeta Tragicus Æthiopiam vocat μελάμβροτον. Et in Sphæra mundi in eum ſenſum dixit: *nigras ſuperuolat vrbes.* Et Zona, ſub qua habitant. Zonæ in figuris terræ, fuſcæ, aut rutilæ pingebantur, vt ex Leontio nouimus. Eratoſthenes ἐν τῷ Ἑρμῇ:

πέντε δὲ οἱ ζῶναι περιειλάδες ἐσπείρηντο,
αἱ δύο μὲν γλαυκοῖο κελαινότεραι κυάνοιο,
ἡ δὲ μία ψαφαρή τε, καὶ ἐκ πυρὸς οἷον ἐρυθρή.
ἡ μὲν ἔην μεσάτη. ἐκέκαυτο δὲ πᾶσα περὶ πρὸ
τυπτομένη φλογμοῖσιν. ἐπεί ῥά ἑ μοῖραν ὑπ' αὐτὴν
κεκλιμέναι ἀκτῖνες ἀειθερέες πυρόωσιν.
αἱ δὲ δύο ἑκάτερθε πόλοις περιπεπηγυῖαι
αἰεὶ φρικαλέαι, αἰεὶ θ' ὕδατι νοσέουσι.
οὐ μὲν ὕδωρ, ἀλλ' αὐτὸς ἀπ' οὐρανόθεν κρύσταλλος
κεῖ γαῖαν ἀμπέχει. περίψυκτος δὲ τέτυκτο.
ἀλλὰ τὰ μὲν χερσαῖα, καὶ ἄμβατα ἀνθρώποισι.
δοιαὶ δ' ἄλλαι ἔασιν ἐναντίαι ἀλλήλοισι
μεσσηγὺς θέρεός τε, καὶ ὑετίου κρυστάλλου,
ἄμφω εὔκρητοί τε καὶ ὄμπνιον ἀλδίσκουσαι
καρπὸν Ἐλευσίνης Δημήτερος. ἐν δέ μιν ἄνδρες
ἀντίποδες ναίουσι ——

Atque hæc quidem Eratoſthenes de Zonarum coloribus: quarum Zonarum auctorem eſſe Parmeniden ſcripſit Poſidonius.

v. 13. —*tenebriſque figurant Perfuſas hominum gentes.*—] Sic infra: *Perfunduntque ſuo ſubiectas æquore gentes.*

v. 15. *Perfuſas tenebris gentes.*] Nam inde dicuntur αἰθίοπες.

Ibid. *minus India toſtas.*] Gemblacenſis elegantiſſime: ——*minus India toſtis Progenerat.*— India progenerat homines non toſtos, vt Æthiopas, ſed minus toſtis. Hunc colorem Galli & Itali Oliuaſtrum vocant, medium quidem inter fuſcum, qualis eſt Hiſpanorum & Afrorum, & toſtum, qualis Æthiopum. Ideo ſubiicit: ——*mediumque facit moderata tenorem.*

v. 18. *Pœnus.*] Pœnus ζωμεδοχικῶς pro Pœnorum regione, hoc eſt, Africa. Ouidius:

Cretes nutrito terra ſuperba Ioue. id eſt Creta.

Ibid. *Pœnus arenoſis Afrorum puluere terris.*] Eodem modo loquitur Val. Flaccus:

——*Solymo nigrantem puluere fratrem.*

Non

Non puluis tamen regionis, ſed afflatus Solis inficit corpora. Eſt autem metaphora a puluere palæſtrico.

v.19. *& Mauritania nomen*] Nam μαυρὲς Græci ab eo dixerunt. Itaque μαυρίτης, Maurita Græca inflexione. Latina Mauritanus. Mauricatim extulit Laberius: μαυρισί. Sed potius μαυρέσιοι dicuntur, vt ἀμαθέσιοι ῥαμνίσιοι. Videtur igitur nomen loci μαυρόεις ſeu μαυροῦς, vt ἀμαθόεις, ἀμαθοῦς: ῥαμνόεις, ῥαμνοῦς: ὀπόεις, ὀποῦς: μαλόεις, μαλοῦς.

v.22. *Et mores pro ſorte pares.*] τὰ ἔθη καὶ τὰ νόμιμα φυσικά. Ptolemæus ſuper eadem re. Dicitur & ἰδιοσυστασία. Demophilus: ἡ σωματικὴ ἰδιοσυστασία ἡ καθ' ὅλα τὰ ἔθνη, ἔστιν ἰδέα τὶς ἡ ἐν ἑκάστῳ ὑπάρχουσα, καθ' ἣν τῶν μὲν ζωδίων τὰ μὲν χρώματα, τὰ δ' ἔνυδρα, &c.

v.30. *Et duplici clauſos elephantas carcere terræ.*] In Aſia ſcilicet & Africa: nam in Europa nulli.

v.32. *Et certis deſcripta nitent rationibus aſtra.*] Scribe *regionibus*. Error a veteri ſcriptura *recionibus*. Nam τὴν χωρογραφικὴν hic innui fidem fecerit τὸ καθόλου τῆς κοσμογραφικῆς, quod præmiſit: cuius pars χωρογραφία.

v.33. *Perfunduntque ſuo ſubiectas æquore gentes.*] Sic ſupra dixit: *tenebris perfuſas gentes.*

Pag. 103. v.1. *Laniger in medio.*] Conſtat ſignis alias tutelas regionum a Manilio, alias a Ptolemæo, alias ab Hipparcho aſſignari. Arieti Ægyptij Babyloniam, Arabiam Ægypto contermi-nam: Ptolemæus Britanniam, Galliam, Germaniam, Baſterniam, Palæſtinam ſubiicit. Hipparchus τοῦ κριοῦ τῷ δεξιῷ ὤμῳ Thraciam, τῷ εὐωνύμῳ Babyloniam, τῷ στήθει Armeniam, τῇ πλευρᾷ Arabiam Ægypto confinem, τῇ ῥάχει καὶ τῷ νώτῳ Perſida, Cappadociam, Meſopotamiam, Syriam, rubrum mare, &c. Manilij abſurda & ſuperſtitioſa plane αἰτιολογία. Arietem Propontidi & Helleſponto præficit, quia a Poetis Helleſpontum tranaſſe fingitur: Phrygiæ Leonem, propter magnam matrem Deum, cui ſacer ſit: Babyloniæ Piſces, propter Typhonem & Venerem. Nam illius fabulæ ſcena in ea regione ponitur. Item alia propter alias cauſſas, quæ quamuis omnino fabuloſæ non ſunt, tamen rationes, quæ poſſunt aſſignari, plus quam fabuloſæ: quales illæ, Arietem rurſus Perſidi præeſſe, quia ea gens lanitij, & veſtificij ſtudioſa: Libram Italiæ, quia Romani vnicuique genti æquum tribuunt: item Scorpion Libyæ, propter animalia venenata, quorum Africa feraciſſima: Sagittarium Cretæ, quia

Cretes periti iaculatores: Capricornum toti Occidenti, & Oceano, quia oræ Oceani occidui nunc accedente æstu cooperiuntur, nunc recedente denudantur. Ita eas regiones ambiguas inter mare, & terram esse, quemadmodum Capricornus signum est ambiguum maris & terræ. Par superstitio, quum Aquarium oris maritimis præficit, propter aquam, quam ex vrna dicitur proiicere. Quæ omnia manifesto magnum otium illis ad nugandum superfuisse testantur. Ita Manilius. Ptolemæi ingeniosius commentum, & tamen commentum, nihil aliud, vt alia omnia huius ματαιοτεχνίας. Sed quemadmodum Ptolemæus τὴν οἰκουμένην diuidit in quatuor tetrantes, ita etiam Manilius, sed diuerso instituto. Ptolemæus per trigona signa distribuit regiones: Manilius per consequentiam Signorum. Primus igitur tetrans Manilio comprehendit Hellespontum, Propontida, Euxinum, Scythiam, Asiam, Persida, Arabiam, Ægyptum: quarum Arieti attribuitur Hellespontus, Propontis, Syria, Persis, Ægyptus: Tauro Scythia, Asia, Arabia: Geminis, Euxinus Pontus. Secundus tetrans continet Macedoniam, Bithyniam, Phrygiam, Cappadociam, Armeniam, Rhodon, Ioniam, Dorida, Cariam, Indiam, Æthiopiam: Cancro dantur India, Æthiopia: Leoni Phrygia, Cappadocia, Armenia, Bithynia, Macedonia: Virgini Rhodos, Ionia, Doris, Caria. Tertius tetrans continet Italiam, Sardiniam, magnam Græciam, Insulas, Cretam, Siciliam, Africam prouinciam, vbi Carthago, Libyam, Cyrenaicam: Libræ Italia attribuitur: Scorpio Africa prouincia, Libya, Cyrenaica, Sardinia, Insulæ, magna Græcia: Sagittario Creta, Sicilia, atque iterum Italia inepte. Quartus & vltimus tetrans complectitur totum Occidentem, Germaniam, Galliam, Hispaniam, Leptitanam, Africam prouinciam, iterum inepte, Ciciliam, Babyloniam, Bactrianam, Persicum sinum. Quæ sunt scopæ dissolutæ. Seruat tamen ordinem quendam horum tetrantum, siue Tetartemoriorum. Melius fecisset, si μελοθεσίαν Mundi prius constituisset, & singulis membris singula Zodia & tutelas Deorum assignasset, vt supra notauimus.

v. 2. *Cancrum inter.*] Non leue mendum, neque cuiuis manifestum, nedum emendandum. Vera lectio:

Laniger in medio sortitus sidera mundo
Caurum inter gelidum. —

Adſerit in vires pontum.] intellige Helleſpontum. Hic non excuſamus audaciam Bonincontrij, qui textum hunc ita deprauauit:

Cancrum inter gelidum per tempora vertitur axis.

v. 10. *Taurus habet Schyticos.*] Vides hunc conflatum ex ſequentibus. Gemblacenſis hunc retinet, ſequentem non habet, præpoſtere.

v. 12. *Euxinus Scythicos.*] Strabo de duobus promontoriis Euxini maris: εἰκάζουσι δέ τινες τὸ σχῆμα τῆς περιμέτρου ἐντεταμένῳ Σκυθικῷ τόξῳ, τὴν μὲν νευρὰν ἐξομοιοῦντες τοῖς δεξιοῖς καλουμένοις μέρεσι τοῦ Πόντου. Val. Flaccus IV.

Atque hac Europam curuis anfractibus vrget,
Hac Aſiam, Scythicum ſpecie ſinuatus in arcum.

Phœbum autem facit vnum ex Geminis, vt & Varro in libris rerum ruſticarum, & Ptolemæus.

v. 13. *poſt brachia fratris Vltimus.*] Alter ex Geminis eſt Hercules. Mythologi & Varro. Brachia dixit ob χειροδεξίαν, quod connexis brachiolis pingerentur. Manilius:

His coniuncta manent alterno brachia nexu.

Euxinus igitur ſubiicitur alteri Geminorum Apollini, ἑκατηβόλῳ καὶ τοξότῃ, quia ſcilicet ora Euxini maris in arcum Scythico ſimilem curuatur, auctore, quem modo produximus, Srabone. Et hæc quidem ἀπολογία περίεργος. Similiter Perſidem vindicat, ob lanificium, quia illi genti longæ veſtes. Et reliquæ nugæ, quarum piget.

v. 14. *Vltimus & ſolitus Ganges. colit India Cancrum.*] Vbi eſt Ganges, ibi proculdubio & India. Quomodo igitur Ganges & India diuerſis ſignis attribuuntur? Sane τὸ Ganges eſt infarctum, & in Gemblacenſi verſus eſt ὑπέρμετρος vno pede integro:

Vltimus & ſolidos Ganges & tranſcolit India Cancer.

Tolle *Ganges*, importune huc inſultum. In reliquis videbis veram lectionem minima immutatione:

Vltimus ex ſolido tetrans. Colit India Cancrum.

Euxinus igitur alteri Geminorum: vltima pars reliqui tetrantis ex ſolido datur alteri. Vltimum tetrantem dixit, quomodo Iuriſconſultus primum, ſecundum Edictum, hoc eſt primam, ſecundam partem edicti. Quod igitur in ſubſiciuis illius quadrantis eſt nulli alij ſigno vindicatum, id totum aſſignatur alteri Geminorum. Omnino prima pars τοῦ τεταρτημορίου Arieti, ſecunda

 Tauro,

Tauro, tertia Geminis, cuius pars alteri Geminorum, pars reliqua ex ſolido alteri datur. Et ſane Euxinus & Clima ſextum Geminis ſubiicit Firmicus libro primo.

Ibid. *vltimus ex ſolido tetrans.*] τὸ λοιπὸν τοῦ τεταρτημορείου ὁλόκληρον. Nam Tetrans τεταρτημόρειον. Vitruuio vox Sicula, vt in libello de re nummaria oſtendimus. In hac felici reſtitutione Gemblacenſis fuit θεὸς ἀπὸ μηχανῆς. Ab Hipparcho autem, vt puto, habet illos tetrantes, qui & cælum, & terram in quatuor tetrantes diuiſit, vt oſtenderet cui tetranti terræ quis cæli tetrans imperaret. Strabo de Hipparcho: ἀνέγραψε γοῦν, ὥς αὐτός φησι, τὰς γινομένας ἐν τοῖς οὐρανίοις διαφορὰς καθ' ἕκαστον τῆς γῆς τόπον τῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς τεταρτημορείῳ τεταγμένων.

v. 18. *Cappadocum Armeniæque.*] Interpunge. — *regnique ferocis*
Cappadocum, Armeniæque. Iugis Bithynia diues
Te colit. ———

v. 19. *& Macedum tellus.*] Placet lectio textus Bonincontrij *Macetum.* Non enim eſt commentum Bonincontrij. Vide Lectiones Auſonianas. Certe quotieſcunque in poetis legitur *Macedum*, ego non dubitem *Macetum* reponere. Nam veteres libri habent Macetum.

v. 21. *Et Rhodos.*] Scribe: *Es Rhodos.*

Ibid. *hoſpitium recturi principis orbem.*] Tiberij. Adulatorium. Iam enim conſtabat ſucceſſurum Auguſto. Nam quarto anno ante deceſſum Auguſti hæc ſcribebat noſter. Notus vero Tiberij ſeceſſus vel potius voluntarium exilium Rhodi:

Non es eques. quare? non ſunt tibi millia centum.
Omnia ſi quæras, & Rhodos exilium eſt.

Apollonidæ Poetæ:

ὁ πρὶν ἐγὼ Ῥοδίοισιν ἀνέμβατος ἱερὸς ὄρνις,
ὁ πρὶν Κρηκαφίδαις αἰετὸς ἱστορεῖν,
ὑψιπετὴ τότε ταρσὸν ἀνὰ πλατὺν ἠέρ' ἀερθεὶς
ἤλυθον, ἠελίου νῆσον ὅτ' εἶχε Νέρων.
κείνου δ' αὐλίζομαι ἐνὶ δώμασι χειρὶ τιθασὸς
κεράντορος, οὐ φεύγων Ζῆνα τὸν ἐσσόμενον.

De Aquila, cuius hoc luculentum & acutiſſimum poematium meminit, habes apud Suetonium.

Ibid. *recturi principis.*] Ζῆνα τὸν ἐσσόμενον modo dicebat Apollonides Poeta. Ouidius de Auguſto.

— *prolem*

——— prolem sanctam de coniuge natam
Ferre simul nomenque suum curasque iubebit.

v.26. *Quod potius regat Italiam.*] Gemblacensis habebat *colat Italiam.* & ita videtur. Nam τὸ *regit* est in sequenti versiculo. Nihil tamen muto. Nam eleganter dictum, Quod astrum reget Italiam, nisi id quod regit omnia.

v.28. *Designat summas.*] Sic supra:
——— & nomina summis Imposuit.

v.29. *cedunt quo noxque diesque.*] Optime Gemblacensis: *coeunt quo noxque diesque.* id est, quo fit æquinoctium.

Pag. 104. v.1. *Qua genitus cum fratre.*] L. Tarrutius Firmanus Mathematicus consultus a Varrone, conceptum pronunciauit anno primo Olympiadis secundæ, hora tertia, XXIII die mensis Choiac, id est XIX Decembris. Intellige Choiac Actiacum, siquidem fingas semper Thoth fixum fuisse in XXIX Augusti. Præterea idem L. Tarrutius dixit fuisse ἡλίου παντελῆ ἔκλειψιν, quod tam falsum, quam verum est fuisse proxime coniunctionem luminarium. Denique τὴν ἐμφανῆ γένεσιν, quam Ptolemæus vocat πρόοδον, καὶ ἐκτροπήν, XXI die Thoth, Sole oriente siue XVIII Septembris. Conceptus igitur anno mundi 3179. Cuius Zygonos character 1.21.49, Kal. Octobris, cyclo Solis 22. Lunæ 9, anno periodi Iulianæ 3942. Proinde Toxonis neomenia fuit feria quinta, Nouembris tricesima. Ergo Romulus cum fratre cōceptus Toxonos vicesima, penultima Casleu anni Iudaici 2990, quum sequentis Tebeth neomenia, cuius character 3.8.240, inciderit in noctem quæ sequuta est XX Decembris. Rursus neomenia Parthenonos eiusdem anni fuit feria sexta, Augusti vltima. Ergo editus in lucem XXI Parthenonos. In Virgine igitur, non Libra in lucem editi Remus & Romulus. Recte vero distantia seruata est τῆς σπορᾶς καὶ τῆς ἐκτροπῆς, dies 273. Tot enim sunt, a XXIII Choiac, ad XXI Thoth.

Ibid. *Qua genitus cum fratre Remus hanc condidit Vrbem*] δεικτικῶς dictum. Scribebat enim hæc Romæ. Romam vero ante Romulum conditam volunt multi. Vide Solinum. Iunius Philargyrus: *Roma & ante Romulum fuit, & ab ea sibi Romulum nomen adquisiuisse Marianus Lupercaliorum poeta sic ostendit:*

*Sed de Flauo & Cano * ita*
Roma Æsculapi filia
Nouum nomen Latio facit:

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Quod conditricis nomine Ab ipso omnes Romam vocant.

v. * *Et propriis frenat.*] Iste versiculus debet subiici ei, qui supra illum quartus est: ——— *qua condita Roma*

Et propriis frenat pendentem nutibus orbem,
Orbis & imperium retinet.———

v. 2. *Inferius victa.*] Scorpios.

v. 3. *Ægyptique latus.*] Cyrenaicam, & Catabathmon.

v. 3. *donataque regna.*] Gemb. *donataque rura.* Sequemur vulgarem lectionem. Ipsammet Ægyptū, agros donatos vocat eruditissime, memor nimirum Herodoti, qui Ægyptum vocauit δῶρον ποταμοῦ, donū fluminis Nili. Vera est interpretatio. Nam quod Bonincōtrius de Numidia Masinissæ a Romanis donata dicit, quam multis castigādum est? quasi propinqua sint Numidia & Ægyptus. Solennes eius sunt nugæ. Huius quoq. aliam rationem adferre possumus. Nam Lucanus Ægyptum vocat regnū donatum, quod Ptolemæus Auletes penultimus Ptolemæorum in regnū a Senatu, Pompeio auctore restitutus sit in regnum, tanquam non regno restitutus esset sed regnum illi a Senatu donatū videretur.

Rege sub impuro Nilotica rura tenente,
Hospitij fretus superis, & munere tanto
In proauos, cecidit donati victima regni.

Hæc interpretatio melior altera.

v. 4. *Tyrrhenas lacrimis radiatus Scorpius arces.*] Preciosum hoc emblema huc insertum ab illepido homine, qui putauit deesse nomen Scorpij, atqui apposuit, quum dixit: *Inferius victa sidus,* &c. Scorpius scilicet, qui est Libra inferior. Deinde quod hoc monstrum loquutionis, *radiis lacrimatus?* Denique quam bene cohærent antecedentia cum consequentibus, si hunc spurium versum admittamus. Postremo quid hoc est? eligit Tyrenas arces, & tamen spectat ad vndas Italiæ? Perinde ac si dicas: Eligit Libyam, & tamen spectat ad Africam. Et erunt, qui eiusmodi quisquilias legant? ὄναιντο τῆς κριτικῆς.

v. 8. *& ingenuum Minois.*] Desperandus locus erat sine ope codicis. Gemblacensis recte:

Cnoßia Centauro tellus circundata ponto
Paret, & in geminum Minois filius astrum
Ipse venit geminus. ———

Centaurus est geminus διφυής, qui & Minotaurus.

v. 11. *fluitantem adiuta sororem.*] *fluitantem ad iura sororem.* Gemblacensis,& nos olim:

Insula Trinacriæ fluitantem ad iura sororem
Subsequitur Creten. ——

v. 14. *Ora patris sequitur.*] Contaminatissima sunt. Lege:

—— *sub eodem condita signo*
Ora pares sequitur leges, nec sidere ruptas.

v. 14. *Subsequitur Creten.*] In Gemblac. *Subsequitur Cremen.* Cretem eidem Signo nempe Sagittario subiicit, cui & Siciliam. Nam Sagittarius est Minotaurus, vt habes apud Hyginum, & Minos tam Cretæ, quam Siciliæ imperauit. Nota Dædali in Siciliam fuga, & Minois in eam Dædalum persequentis aduentus. Quin & numismata oræ Tarentinæ & Siculæ hodieque inueniuntur Minotauri imagine signata.

v. 15. *Tu Capricorne, regis.*] Capricornus occasum regit. Ab eo Propertius:

Lotus & Hesperia quid Capricornus aqua.

Seruius in illud: *Frigida Saturni quo sese stella receptet: Hic autem,* inquit, *in Capricorno facit grauissimas pluuias & præcipue in Italia. vnde & Horatius ait:* —— *& tyrannus Hesperiæ Capricornus oræ.* Nam delirat Beccéselenus, qui ad Augusti natalem refert, & de commento serio triumphat. An Capricornus apud illum Teutonice aut Brabantice loquatur, equidem nescio. hoc vnum scio in Persica lingua *muder, brader, tochther, band, fader*, esse quod Brabantis matrẽ, fratrẽ, filiã, vinculũ, patrẽ, & multa alia, quæ nos in lingua Persica passim notauimus. Quod si ille scisset, dubito, an Cimbros a Persis, an Persas ab illis deducturus fuisset.

v. 17. *seu quod fert Gallia diues.*] Gemblac. *& quod fert.* melius.

v. 20. *Æstibus assiduis terram pontumque tenentem.*] Intelligit περὶ γερμανίας παρωκεανίτιδος, quæ tunc tantum nota erat auspiciis Drusi & in qua Quintilius Varus cum Legionibus cæsus. Animose enim dixit *feris dignam*, propter recentem cladis memoriam. quod autem dixit æstibus assiduis ambiguam esse terræ marisque, idem & voluit Lucanus ad verbum:

Quaque iacet litus dubium, quod terra fretumque
Vindicat, alternis vicibus quum funditur ingens
Oceanus, vel quam refugis se fluctibus aufert.

v. 21. *Sed iuuenis nudo formatus mollior arcu.*] Lege:

Sed iuuenis nudos formatus mollior artus. At Gembl.

Sed iuuenis nudo formatus mollior actu.

Nescio an actum vocet filum corporis, vt Lucillius & Arnobius loquuntur.

v. 22. *Ægypto ad Leptimque.*] *Ægyptum ad* Gemblacensis, & nos olim.

v. 24. *vbi Piscis amator.*] Interpolatum est, vt & in textu Bonincontrij *arator*. Gemblacensis habet *vruptor*. Quærant studiosi:

v. 27. *Parthi sed Parthis*] Lege:

Parthis & a Parthis domitæ per sæcula gentes.

ἢ Παρθοις καὶ τὰ τοῖς Πάρθοις ὑπήκοα ἔθνη.

v. 28. *Bactraque.*] Nescio, an scribendum:

Bactraque & Arij Babylon & Susa Hypanisque.

Sed suspecta omnia. Gemblacensis magis turbat:

Bactraque ætherios Babylonem & Sisspiniosque.

Versus est spurius, ni fallor.

v. 31. *Sic diuisa manet Tellus per sæcula cuncta.*] Melius Gembl.

——— *per sidera cuncta.*

Pag. 105. v. 2. *Nunc aduersa polo.*] Sic infra:

Bina per aduersum cælum fulgentia signa. id est, διαμετροῦντα.

v. 4. *Sic terræ terris.*] Et de his omnibus, hoc est τῶν περὶ καθόλα ἔθνη ἰδιωμάτων, habes apud principem artis in primo apotelesmatico, qui est secundus τ῀ τετραβίβλου.

v. 9. *Percipe nunc etiam.*] Pendent hæc a superioribus. Nam quum ex generalibus constitutionibus fata dignoscantur: nunc hic non docet, in quibus vniuersalia particularibus nocere possunt. quod accidit, quando in genituris præcipua loca, nempe luminarium, aut cardinum, quos φωσφοροῦντας τόπους vocat Ptolemæus, eadem fuerint cum illis, a quibus vniuersalium casuum caussæ veniunt, id est Eclipticis ipsis, aut oppositis. Ptolemæus: ὡς ἐπίπαν μέντοι συνεμπίπτουσι τοῖς καθολικοῖς πάθεσιν ἐκεῖνοι τῶν ἀνθρώπων ὅσοι κατὰ τὰς ἰδίας γενέσεις τοὺς ἀναγκαιοτάτους τόπους, λέγω δὴ τοὺς φωσφοροῦντας, ἢ τοὺς τῶν κέντρων, αὐτοὺς τυγχάνουσιν ἔχοντες τοῖς τὸ αἴτιον ἐμποιήσασι τῶν καθολικῶν συμπτωμάτων, τουτέστι τοῖς ἐκλειπτικοῖς, ἢ καὶ τοῖς τούτων διαμέτροις. Duo igitur cauenda: prius, locus, in quo eclipsis contigit: alterum, signum oppositum, vt aperte clamat Ptolemæus. Quare φωσφορίαν Lunæ quærat Manilius, supra in annis

 signorum

ſignorum diximus : nimirum quia κυρίαν τῆς ζωῆς illi attribuit. Ergo ſi affecta fuerit ἡ φωσφορία, quæ κυρίαν τῆς ζωῆς habet, hoc eſt locus Lunæ, genituram, quæ ſub illa contigerit, τῷ καθολικῷ πάθει ζωογονηθῆναι neceſſe. Itidem ab oppoſito ſigno periculum denunciat Ptolemæus. Quare hæc duo ſigna, in quo ſcilicet eclipſis contigit, item ei oppoſitum, Ecliptica vocat Manilius. Nam ſemper, vt ait ille, ſubbina laborant. Itaque quanquam nomen binorum ſignorum eclipticorum non extat apud Ptolemæum, res tamen ipſa conceptis verbis expreſſa eſt in illo teſtimonio, quod iam produximus.

Ibid. *quæ ſint Ecliptica Graio.*] Manilius Ecliptica ſigna vocat bina illa, quorum in altero deliquium contigerit, alterum autem ei oppoſitum.

v.10. *Nomine, quæ certos*] Gemblacenſ. *quod certos.* nimirum quare Ecliptica dicta.

v.14. *Mutantur.*] Melius Gemblacenſis:

Mutantur ſed cuncta diu variantque per annos.

v.19. *Concutitur tellus variis.*] Melius Gemblacenſis:

Concutitur Tellus validis. ———

v.21. *Et venit Oceanus Pontum, ſitienſque reſoluit.* Turpiter hæc fœdata ſunt. Legendum:

Et vomit Oceanus pontum, ſitienſque reſorbet.

Aſinum eſſe oportet, qui contradixerit. Intelligit labes, quas aut ſubitis inundationibus, aut receſſibus Oceanus facit.

v.22. *ſic quondam merſerat vrbes.*] *merſerat orbem* Gemblacen. & propius hiſtoriæ poeticæ de diluuio. Nos nihil mutamus. Per hæc & ſequentia ſatis fidem facit, ſe credere ſæpe τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ὅλων δι᾽ ἐκπυρώσεως καὶ κατακλυσμοῦ accidere.

v.32. *Cauſſa patet, quod Luna ſuis.*] *quod Luna quibus*, ſententia poſtulante, & Gemblacenſi approbante.

v.33. *Orba ſui fratris.*] ἀρχαϊσμός. Orba ſuo fratre.

Pag.106.v.4. *Incuruata ſimul.*] Eadem tralatione, qua dixit lugere. Nam atratorum, & lugentium eſt ἐγκεκυφέναι.

v.6. *Ipſa docet titulus.*] Legendum:

Ipſa, docet titulos cauſſæ, quæ Ecliptica ſigna

Dixere antiqui. ——— Et ita etiam Gemblac.

Ibid. *docet titulus cauſſæ.*] Sic alibi: — *in titulo ſignantia cauſſas.*

v.7. *Pariter ſubbina laborant.*] Subbina mihi eleganter dictum videtur,

videtur, quod bina alternis laborent. Sed Gemblac. legit *sed bina.* Sunt autem bina signa Ecliptica: nempe ἡ φωσφορία, in qua contigit deliquium, & ei oppositum partiliter Dodecatemorion. Igitur subbina vocat, vt diximus, id est alterna bina. Nam exacto tempore laborant, & languent etiam ipsa, quæ Eclipticis proxima sunt. Deliquium contigit in Ariete. Oppositum, hoc est Libra, & Aries sunt Ecliptica signa. quæ quum luctus sui spatium exegerint, aut, vt Iurisconsultus loquitur, postquam eluxerint, proxima Ecliptica erunt Taurus, & Scorpius. Hoc est, quod dicit:

Atque vbi perfectum est spatium, quod cuique dicatur,
Impleruntque suos certa statione labores
Bina per aduersum cælum fulgentia signa:
Tum vicina labant ipsis hærentia signis,
Quæ prius in terras veniunt, terrasque relinquunt.

v. 12. *Nanque modo infectus.*] Sic alibi dixerat:
Aeraque inficiunt. ——— Gemblacensis tamen variat:
Sed modo in affectus totus producitur annus.

Ego vulgatam lectionem præfero.

v. 13. *nec longius astra,*] ——— *nunc longius astra.* Et ita quoque Gemblacensis.

v. 15. *Atque vbi perfectum est spatium.*] Alia dicit intra, alia vltra annum lugere. Sed quænam tandem illa sint, non designat.

v. 20. *Contrarius orbi.*] *Orbis.* Non quidem vt terra aduersetur cælo. Nam cælo nihil contrarium.

v. 21. *Sed quia mundus agit.*] *Sed qua mundus agit.* ——— *ipse*, Orbis terrarum.

v. 24. *Sed quid tam tenui.*] Epilogus, vbi multa luculenta ac diuinitus dicta. Prænotatum erat lemma in Gemblac. FATORVM RATIONEM PERSPICI POSSE.

v. 28. *Mortalesque hebetat visus.*] Gemblacensis:
Mortalesque fugit visus & pectora nostra.

Quicquid natura abdidit, id fugit & visus nostros & pectora nostra. Verissima lectio. Nam τὸ *hebetat* repositum ex Virgilio: & quidem nihil ad rem.

Pag. 107. v. 1. *Perspicimus cælũ.*] Post hunc versum repone illum:
Quanta at pars superest rationem discere noctis?

v. 2. *Quanta &c.*] Lege: *Quanta at.* At quid difficultatis superest ad discen-

ad diſcendum cauſſas latentes? quaſi dicat, nihil. Sic Lucanus, vt Suetonius ſcripſit in eius vita, dicebat: *Et quantum mihi ſupereſt ad Maronis culicem?*

v.4. *Seminibuſque ſuis.*] Mallem *ſegminibus.*

v.5. *Et precium cæli.*] Legendum: *cælo.* καὶ ἀντιπελαργεῖν τὸν οὐρανόν. Cognoſcere cælum hoc vocat θρεπτήρια τοῦ οὐρανοῦ ἀποτίνειν. Nutritia, θρεπτήρια. Gemblacenſis: *Et partem cæli.* male.

v.10. *Pars ſua conſpicimus.*] Gemblacenſis: *perſpicimus.*

v.14. *Ætheris atque ignis.*] Æther & ignis idem. Legendum Aeris, niſi dicamus Æthera quoque pro aere vſurpatum, quod neſcio, an concedere debeam.

v.15. *Spiritum & in toto.*] Gemblacenſis:

Spiritum & toto rapido quæ iuſſa gubernant.

Manu ducit ad veram lectionem:

Spiritus & toto rapido quæ iuſſa gubernans.

Veriſſime. Spiritus eſt gubernans, quæ iuſſa ſunt in toto hoc rapido, in tota hac mole rapida. Statius VI Thebaidos.

——— *quis fulmen agat, quis ſidera ducat Spiritus.* —

Codici reſtitutionem hanc accepto referimus. *gubernant, mouent* pro *gubernans, mouens* ſæpiſſime in Gemblacenſi annotauimus.

v.17. *Sanguineaſque animas.*] Gemblacenſis:

Sanguineaſque animas animo, qui cuncta gubernat.

Haud dubie τὸ *animas* conformatum ex ſequenti. Sed quid reponendum ſit, lubricum eſt ſtatuere. Nam multa poſſumus comminiſci. Vult enim dicere, vt ſit Spiritus quidam in tota hac rapida mole, qui iuſſa gubernet, ſic eſſe Sanguineam vim animo noſtro, qui cuncta gubernet. Scio *minas* eſſe, quas poetæ dicunt ὁμοκλὰς, quibus inſtigantur beſtiæ ad inceſſum tardiores, quod valde conueniret huic loco, vbi iuſſa facienda præſcribuntur. Sed non ita temerarij ſumus, vt ſine codicis auctoritate admittamus. Valde tamen arridet coniectura. Feſtus Auienus:

— *inſtanti ſimilis ſimiliſque minanti.* Ex illo Arati ἐλάοντι ἐοικώς.

Sed de hoc alibi diximus. Porro hoc argumentum tractat Firmicus libro VIII.

v.22. *proiecta iacent animalia cuncta.*] Manifeſto expreſſit illa Orphei.

θῆρές τ' οἰωνοί τε βροτῶν τ' ἀλιτώσια φῦλα.
ἄχθεα γῆς, εἴδωλα τετυγμένα * *

εἰδότες οὔτε κακοῖο προερχομένοιο νοῆσαι
φράδμονες, οὔτε ποιὴν μάλ' ἀποστρέψαι κακότητος
οὔτ' ἀγαθοῦ παρεόντος ἐπιστρέψαι τε καὶ ἔρξαι,
ἀλλὰ μάτην οὕτως ἀδαήμονες ———

In secundo versu tale quid deest.

ἄχθεα γῆς, εἴδωλα τετυγμένα, θῆρες ἄναυδοι.

Ibid. *Proiecta iacet*] ἄχθεα γῆς. —*vel mersa vadis, vel in aere pendent.* θηρές τ' οἰωνοί τε. *Omnibus vna quies venter.* quod proiecta, & quod ἄχθεα γῆς. *& quia consilium non est.* Plane illud : εἰδότες οὔτε κακοῖο, &c. item, οὐδ' ἀγαθοῦ παρεόντος, &c.

V. 25. *Et quia consilium non est.*] Aristoteli in Nichomacheis λογισμὸς dicitur, quod hic *consilium*. Eo dicit carere bruta, quia neque προαίρεσιν habent.

V. 28. *Hic partus, qui cuncta regit.*] *Hic partus*, homo scilicet. Ita intelligemus, si hanc lectionem retinemus. Sed reclamat Gemblacensis. *Hic partus quicunque regit.* Nos non dubitamus Manilium scripsisse:

Hic artus quicunque regit, secessit in orbem.

Spiritus scilicet, de quo est sermo, quo homo præditus, bestiæ autem, vt inquit, carent. Neque dubitandum. Virgilius:

——— *dum spiritus hos reget artus.* Infra:

Sic animi sedes tenui sub corde locata
Per totum angusto regnat de limite corpus.

Eandem rem mutatis verbis dixit. Sequentia magis probant. Nam dicit eum esse erectum in arce capitis. Deinde quam leue esset partum accipere pro homine?

Pag. 108. v. 1. *cælum scrutatur in aluo.*] Malim *in alto.* Nam dicit: ——— *ad sidera mittit Sidereos oculos.* quod vetus poeta dixit: αὐγάζω πρὸς ὄλυμπον ἀταρβήτοισι προσώποις.

V. 2. *Cognatumque sequens corpus sic quærit in astris.*] *se quærit in astris.*

V. 5. *An minus est.*] An difficile est huic arti credere: aruspicinæ autem & Etruscæ disciplinæ credetur?

V. 7. *Atque adeo.*] *Atqui adeo.*

V. 16. *Quod valet, immensum est.*] *Quo valet.* Sic Plinius: *valet aureo nummo.*

V. 20. *Quodque vident oculi.*] *Quoque vident.* ———

V. 26. *Iam facit ipse Deos.*] ἀποθέωσις Cai Cæsaris. Aug. Cæsar:

Iis ipsis ludorum meorum diebus sidus crinitum per septem dies in regione cæli, quæ sub Septentrionibus est, conspectum. Id oriebatur circa vndecimam horam diei, clarumque & omnibus terris conspicuum fuit. Eo sidere significari volgus credidit Cæsaris animam inter Deorum immortalium numina receptam. quo nomine id insigne capiti simulacri eius, quod mox in foro consecrauimus, adiectum est.

Ibid. *mittitque ad sidera numen.*] Statius: — *& sidera dones.*

v. 27. *Maius & Augusto crescit.*] In Gemblacensi, *crescet.* Ita intelligendum fuerit de futura apotheosi Augusti. Sed nihil mutandum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

IOSEPHI SCALIGERI IVL. CÆS. F.

IN APOTELESMATA Sphæræ Barbaricæ M. MANILI CASTIGATIONES ET NOTÆ.

Hic liber continet alteram partem Apoteleſmatum, quæ a ſtellis claris cum aliquo Zodiaci ſigno ſurgentibus ducuntur: & vocantur prima apoteleſmata Sphæræ barbaricæ. Nam duæ ſunt partes Sphæræ barbaricæ. Prior hæc ipſa, quæ verſatur circa clara ſidera, quæ cum aliquo ſigno aut oriuntur aut occidunt. Ea eſt, quam nunc tractat noſter. Græcis dicitur ἀστέρων συνθέσεις ἐκ τῆς συνανατολῆς καὶ τῆς συγκαταδύσεως. quanquam hic nulla ratio συνθέσεως, hoc eſt σχηματισμοῦ, ſed potius συνανατολῆς. Alterius partis rurſus duæ partes ſunt: quarum altera ſingulas Signorum partes, quas μονομοιρείας vocabant, & minutias partium ſcrutatur, quam curioſitatem Ægyptij eorum deliriorum magiſtri Myriogeneſin nominarũt, quanquam ſi Græce loqui volebant, non μυριογένεσιν, ſed μυριογενεσίαν dicendum erat: altera tractat eas ſtellas, quæ claræ ſunt in corporibus eorum ſignorum. Inuentores harum ſubtilium atq. argutarum nugarum Petoſiris ac Necepſo, item Æſculapius ille priſcus Ægyptius. Sphæra Barbarica vocatur, hoc eſt Ægyptiaca. Nam apud Fir-

micum

micum barbarica ratio est Ægyptiaca ratio. Rursus apud eundem Firmicum barbarica ratio dicitur, quæ alibi vocatur Myriogenesis Æsculapij. Dicta vero Barbarica Sphæra ad distinctionem Græcanicæ. P. Nigidius φαινόμενα ad inclinationem vtriusque cæli Ægyptiaci, & Græcanici scripsit. Alterum librum vocauit Sphæram barbaricam, alterum Sphæram Græcanicam. Apud vetustissimum Virgilianum interpretem Danielis nostri ita memini legere: Nigidius Sphæræ Barbaricæ: *Sub Virginis signo Arator, quem Oron Ægyptij vocant: quod Oron Osiridis filium ab hoc educatum dicunt.* Vides Nigidium in Sphæra barbarica tractasse, quæ ad φαινόμενα Ægypti pertinet. Probus in primum Georgicon ait, ambas Vrsas, Elicen & Cynosuram in Sphæra Barbarica plaustrum vocari. Idem Virgilianus interpres P. Danielis: *Nigidius in Sphæra Græcanica nouum annum æquinoctium vernale memorat.* Item alibi: *Nigidius Sphæræ Græcanicæ: Oritur enim Canicula cum Cancro: in columen venit cum Geminis: occidit cum Tauro.* Igitur barbarica, id est, Ægyptiaca ad differentiam Græcanici climatis. Firmicus, quum hæc apotelesmata scriberet, imo ex Manilio ad verbum describeret, ait cognitionem Sphæræ barbaricæ Græcis multis, & omnibus ferme Romanis incognitam, & ab AEgyptiis solis obseruatam. Et sane ortus & obitus quarundam stellarum fixarum, qui in illis apotelesmatis a Firmico tractantur, cælo AEgyptio tantum conueniunt. Nam Cepheus in Græcia & Hellesponto capite tantum occidit, vt auctor etiam est Hipparchus. Radit enim, &, vt Aratus ait, ἐπιξύει punctum Finitoris Græcanici. At in Sphæra barbarica ex eius ortu & occasu apotelesmata pronunciantur. Idem dicas de Cassiepea & aliis, quæ intra circulum ἀειφανερὸν Græciæ continentur. Illa enim oriuntur & occidunt ἐν τῇ κάτω χώρᾳ, & in partibus Memphidis, & supra: propterea quod ad austrum pergentibus polus deprimitur. Nam omnia signa, quæ sunt intra XXXVII gradum a polo, ea in Græcia nunquam occidunt. Ipsis contra. Hoc est, quod Lucanus declamauit:

Te, segnis Cynosura subit. tu sicca profundo
Mergi plaustra putas: nullumque in vertice summo
Sidus habes immune maris. procul axis vterque est:
Et fuga signorum medio rapit omnia cælo.

Loquitur de Ioue Ammone, qui propemodum est sub eadem in-

 clinatione,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

clinatione, qua media Ægyptus. Sed de errore Lucani alibi. Quare non est audiendus delitiæ humani generis Picus Mirandula, qui τὰ φαινόμενα putat simpliciter dici Sphæram barbaricam. Eius hæc verba sunt ex VIII in Astrologos: *Si sphæram Arati cum barbarica sphæra contuleris, dissentire plerunque, & dissonare eas videbis.* Atqui Sphæra barbarica est quidem stellarum fixarum theoria, sed non omnis climatis, quum sit AEgyptiaci tantum: neque adeo simplex θεωρία, sed tantum τῶν συγκαταδύσεων καὶ συνανατολῶν. Itaque sphæra barbarica non magis potest conuenire Arateis Phænomenis, quam inclinatio cæli AEgyptiaci inclinationi Græcanici. Minus vero prudenter Manilius & Firmicus eam nobis proponunt, quæ citra cælum AEgyptiacum variat. Nam Manilius Romæ, ille in Calabria, aut Sicilia scribens quo ore iubent obseruare Cepheum alter orientem alio tẽpore in AEgypto ac in Italia, alter occidentem nunquam in Italia? Nam quæ nobis oriuntur & occidunt, illa tamen diuerso tempore illis, ac nobis occidunt. AEgyptiis igitur tantum ea obseruatio competit. Denique falsa tempora ortuum nobis tradunt, vt non pueriliter sed stolide errauerint. Statim in principio Manilius ait Nauem oriri in quarta parte Arietis. Nam stella clara, quæ in clauo est, quam Canopum appellant, & prima est totius nauis, quam πτολεμαῖον vocat etiam Germanici interpres, temporibus Metonis, hoc est, ante bis mille & triginta annos oriebatur in finitore barbarico cum XXIII Cancri. Nos locis suis crassos illos errores castigabimus. Fuit Manilius imperitissimus earum rerum, quas tractabat, & quæ ab aliis scripta legit, ea satis habuit sine delectu versibus concipere. Nam de Firmico tam nobis constat omnis matheseos imperitum fuisse, quam ipsemet omnibus locis se talem prodit. Quia vero nos primi quid esset sphæra barbarica indicauimus, primi etiam hunc quintum librum Manilij sphæræ barbaricæ apotelesmata esse aperuimus: si apud ingenuos animos id alicuius gratiæ est, cumulabimus illud duarum sphærarum accessione, Persicæ & Indicæ. quibus etiam adiiciemus barbaricam ex Ptolemæo, auctore doctissimo Aben-Ezra, ex quo & reliquas duas hausimus, vt in eius luculentissimo libro extant, cui ipse titulum fecit *Initium Sapientiæ*, quem manu scriptum penes nos habemus cum aliis operibus eiusdem Magistri. Ex eo igitur eximio libro ortus sphæræ

Persicæ primo apponemus, secundo sphæræ Indicæ, tertio sphæræ barbaricæ Ptolemaicæ, vt extat apud illum Magistrum Iudæum hominem supra captum Iudæorum. Diuidit autem singula signa in ternos Decanos, quos ipse vocat פָּנִים, vt supra in Apotelesmatis tetigimus. Quæ oriantur in quoque Decano secundum clima suum, apponit, vt habes in exemplo. Egregia est cognitio tantæ diuersitatis μορφώσεων, vt si Taurus natos sub se agricolas facit apud Græcos & AEgyptios, apud Persas eodem tempore alia μόρφωσις reges faciet, apud Indos alia alios. Futilia commenta τῆς ματαιοτεχνίας nihil magis confutat, quam τῆς ματαιοτεχνίας perfecta cognitio.

SPHÆRARVM PERSICÆ INDICÆ ET BARBARICÆ ortus ex libro Aben Ezræ Iudæorum doctissimi.

ARIES.

DECANVS PRIMVS ARIETIS.

SPHÆRA PERSICA.

Ascendit Figura mulieris. Ipsa est מְאִירָה. Cauda Piscis ex mari instar viperæ in felle. Trigonum. Figura Tauri.

SPHÆRA INDICA.

Figura Canis, in cuius sinistro pede anteriore lucerna, dextro clauis. CANDE Philosophus Indorum dicit ascendere AEthiopem oculis nigris, superciliis extensis. Est autem de Gigantibus, iactabundus, obuolutus pallio albo magno, fune præcincto.

SPHÆRA BARBARICA.

Cassiepea, genua eius, manus sinistra, & dimidiatum tergum Andromedæ, vna cum pudendis eius, & fimbriis, & pisce posteriore, & particula fili linei.

DECANVS SECVNDVS ARIETIS.

SPHÆRA PERSICA.

Ambo Pisces. Medietas trigoni. Dimidium bestiæ Mulier,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

lier, in cuius capite est pecten. Lorica ænea. Caput Dæmonis.

SPHÆRA INDICA.

Figura mulieris vestimentis obuolutæ & pallio, vnipede figura equina.

SPHÆRA BARBARICA.

Cassiepea, caput Persei cum vola manus dextræ eius. Fimbriæ Andromedæ, & pedes eius. Triangulum. Caput Arietis, cornua eius. Reliquum de filo lineo.

DECANVS TERTIVS ARIETIS.

SPHÆRA PERSICA.

Iuuenis in solio sedens cooperto, in cuius manu sunt חַרְפִּים Idola. Homo demisso deorsum capite, vociferans ad Deum. Pectus Piscis cum capite eius. Residuum Trigoni. Alterum dimidium Hydræ.

SPHÆRA INDICA.

Homo flauus, capillitio rufo, iracundus, componens sese ad statum pugnæ: in cuius manibus sunt inaures ligneæ, & virga: vestes vero eius sunt rubræ. Est autem ipse faber ferrarius, qui quum paratus sit bene facere, non possit tamen.

SPHÆRA BARBARICA.

Perseus. Corpus Arietis.

TAVRVS.

DECANVS PRIMVS TAVRI.

SPHÆRA PERSICA.

Strenuus manu sinistra ensem gestans, manu dextra virgam. Super eius humeris sunt duæ lucernæ. Nauis magna. Supra eam Leo, cui insidet homo nudus. Subter naui dimidium cadaueris mulieris mortuæ. Figura hominis.

SPHÆRA INDICA.

Mulier capillata, quæ filium habet, induta vestimentis semiustulatis.

SPHÆRA BARBARICA.

Dimidium Persei cum cauda Arietis. Fusio aquæ, quæ est in extremitate fluuij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

DECANVS SECVNDVS TAVRI.

SPHÆRA PERSICA.

Nauis, in qua eſt homo iniiciens manum in clauem. Dimidium cadaueris mulieris mortuæ.

SPHÆRA INDICA.

Homo vultu & corpore ſimilis arieti, digitis inſtar vngularum caprinarum, cuius vxor ſimilis Tauro, calidus, vehemens nunquam ſibi requiem dans, cultor aruorum, educens boues ad arandum & ſerendum. Item alia figura ſpecioſa, in cuius manu dextra virga, eleuans manum ſiniſtram.

SPHÆRA BARBARICA.

Genua Perſei, crura, pedes. Taurus, cornua eius, pedes anteriores, venter, pes dexter. Caput fluminis, & medietas eius.

DECANVS TERTIVS TAVRI.

SPHÆRA PERSICA.

Finis corporis eius, cui caput ſimile canino. Homo ſtans in manu tenens beſtiam, habens duo plauſtra, quibus (ſingulis) inſidet iuuenis agnum tenens, binis equis plauſtra trahentibus.

SPHÆRA INDICA.

Homo albis pedibus & dentibus, adeoque longis, vt extent extra labra, colore oculorum & capillorum rubro, corpore elephanti ſimili, & Leonis, impos mentis, animo ad malefaciendum deſtinato, ſedens in accubitali. Equus, currus, canis, vitulus paruus.

SPHÆRA BARBARICA.

Pes Perſei dexter. Humerus Heniochi, caput eius, genua, manus ſiniſtra. Cornu & finis Tauri. Initium fluminis.

GEMINI.

DECANVS PRIMVS GEMINORVM.

SPHÆRA PERSICA.

Cauda figuræ, cuius caput ſimile canino. Homo manu tenens virgam. A partibus Auſtrinis duo plauſtra, binis equis trahentibus. Singuli homines plauſtrorum rectores. Caput beſtiæ cornutæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

SPHÆRA INDICA.

Mulier famoſa in aere ſtans, perita ſuendi (Sarcinatrix.)

SPHÆRA BARBARICA.

Caput Heniochi, pes eius dexter. Cornu Tauri, humerus canis, pes eius ſiniſter. Caput leporis, pedes eius anteriores.

DECANVS SECVNDVS GEMINORVM.

SPHÆRA PERSICA.

Homo tenens inſtrumentum muſicum aureum, quo canit. Beſtia arbori inſiſtens. Lupus, in cuius anteriore pede eſt ſignum.

SPHÆRA INDICA.

Æthiops vinctus caput plumbo, manu ſcutū tenens, in capite galeam ferream geſtans, ſuper qua eſt corona ſerica, in manu habens arcum & ſagittas, amans riſum & ioca, deambulans in horto floribus & arboribus conſito, tenens pondera ſtateræ, quæ manibus inter ſe percutit, inter modulandum flores horti carpens.

SPHÆRA BARBARICA.

Vola pedis Heniochi dextera. Alter pes Tauri poſterior. Manus Orionis, humerus eius, caput, pectus, cingulum, pes. Pectus Leporis, & cauda eius.

DECANVS TERTIVS GEMINORVM.

SPHÆRA PERSICA.

Figura hominis trepidabundi, capite tiaram, manu inſtrumentum muſicum geſtantis cum neruiis aureis. Canis latrans. Delfinus. Inſtar Simiæ. Subula ſarcinatoria. Dimidium prius Vrſæ minoris. Cauda beſtiæ cornutæ.

SPHÆRA INDICA.

Homo quærens ſcutum, & tamen habens ſcutum & Pharetram, manu geſtans ſagittam, & veſtes & monile gemmeum: cui cordi eſt modulari, ridere, iocari omni genere iocorum.

SPHÆRA BARBARICA.

Poſterior Geminorū, manus eius, cauda, pes dexter, pudenda. Cauda Leporis. Os canis, pes anterior & poſterior dextri. Clauus nauis anterior. Dimidium claui poſterioris.

CANCER

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

CANCER.

DECANVS PRIMVS CANCRI.

SPHÆRA PERSICA.

Vrſa maior poſterior. Tota figura inuoluta veſtibus innixa figuræ pſallẽti. Porcus ferreus, capite æneo. Puella quædam virgo.

SPHÆRA INDICA.

Iuuenis pulchra ſpecie indutus veſtibus, cum monili, in cuius vultu & digitis eſt quædam diſtortio, corpore ſimili equino & elephantino, pedibus albis, delicatis fructibus e corpore eius pendentibus, inſtar arborum, habitans in viridario caſiam aromaticam producente.

SPHÆRA BARBARICA.

Facies vrſæ maioris. Caput Geminorum prioris & poſterioris, manus eius. Canis minuſculus. Reſiduum de cane maiuſculo. Venter nauis.

DECANVS SECVNDVS CANCRI.

SPHÆRA PERSICA.

Adoleſcentula virgo ſimilis nubi. Dimidium canis. Dimidium auricularum aſini Septentrionalis.

SPHÆRA INDICA.

Puella pulchro eloquio, in capite habens coronam murteam, in manu virgam ligneam, libenter affectans vinum & muſicam.

SPHÆRA BARBARICA.

Caput Vrſæ maioris. Chela Cancri poſterior. Venter nauis.

DECANVS TERTIVS CANCRI.

SPHÆRA PERSICA.

Adoleſcentula virgo incedens nunc orientẽ nunc occidentem verſus. Canis poſterior. Alterum dimidium auricularum Aſini Septemtrionalis. Alter Aſinus auſtrinus.

SPHÆRA INDICA.

Homo pede ſimili pedi beſtiæ in corpore habens beſtiam, cogitans nauem inſcendere nauigandi cauſſa, ad importandum aurum, & argentum, anulis vxorum eius fabricandis.

SPHÆRA BARBARICA.

Ceruis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ceruix Vrſæ maioris,pes anterior dexter eius. Cornua Cancri. Caput Orionis. Finis nauiculæ.

LEO.

DECANVS PRIMVS LEONIS.

SPHÆRA PERSICA.

Vrſus. Canis,in cuius dorſo arcus.Dimidium nauiculæ, in qua ſunt eius nautæ. Caput beſtiæ nigræ. Caput Equi. Caput Aſini.

SPHÆRA INDICA.

Arbor magna, in cuius ramis eſt canis, & auis Ciconia (הָֽרְחָמָה) Homo indutus veſtimẽtis delicatis,inquinatis tamen, habens in animo patrem ſuum verberare. Eques reſpiciens ad partes Septentrionis.

SPHÆRA BARBARICA.

Forma Vrſæ maioris,anterior pes eius ſiniſter. Vertex Leonis. Ceruix Orionis. Dimidium nauis.

DECANVS SECVNDVS LEONIS.

SPHÆRA PERSICA.

Idolum manus ſurſum eleuans, magna voce vociferans, modulabundus ſaltans. Par telorum. Calix vitreus. Inſtrumentum muſicum ex cornibus capreolorum. Alterum dimidium nauis. Oculus beſtiæ. Medietas Equi. Medietas Aſini.

SPHÆRA INDICA.

Homo naribus tenuiſſimis, in capite inſtar coronæ habens de myrto alba, in manu autem arcus, iracundus, furore Leonino, opertus pallio coloris Leonini.

SPHÆRA BARBARICA.

Labrum Vrſæ maioris,pes eius dexter. Ceruix Leonis. Medietas Orionis. Prora nauis.

DECANVS TERTIVS LEONIS.

SPHÆRA PERSICA.

Figura iuuenis,cuius magiſterium eſt beſtias ducere,geſtantis manu flagrum,plauſtrum trahentis, in cuius medio ſedet homo, & puer paruus vna cum eo, manu ſiniſtra veſtem tenentis. Coruus. Medietas beſtiæ nigræ. Finis Equi. Finis Aſini.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

SPHÆRA INDICA.

Æthiops inquinatus, fatigatus, qui tamen ipſe eſt commodus, & delitiæ in ore eius & caro in manu eius.

SPHÆRA BARBARICA.

Figura Vrſæ maioris, medietas eius. Pars Orionis,

VIRGO.

DECANVS PRIMVS VIRGINIS.

SPHÆRA PERSICA.

Virgo pulchra, capillitio prolixo, duas ſpicas manu geſtans, ſedens in ſiliquaſtro, educans puerulum, lactans, & cibans eum. Homo in eodem ſiliquaſtro ſedens. Stella nomine SPICA poſterior, quam beſtia. Caput corui. Caput beſtiæ.

SPHÆRA INDICA.

Virgo inuoluta pallio, veſtimentis obſoletis induta, manu vectem (בדך) tenens, ſtans in medio ſanguinis, habens in animo ire domum patris.

SPHÆRA BARBARICA.

Pars caudæ Draconis. Poſteriora Vrſæ, cauda eius. Crater, qui eſt ſuper capite Orionis. Pars de corpore Orionis.

DECANVS SECVNDVS VIRGINIS.

SPHÆRA PERSICA.

Figura complodens manus ſuas, plagata (מוגפרת) Homo dimidiatæ figuræ capite inſtar Taurini, in manu ſua habens dimidium viri nudi. Dimidium trabis, in cuius extremo vomer terram proſcindens. Cauda beſtiæ nigræ cum dimidio Leonis.

SPHÆRA INDICA.

Æthiops totus pilis obſitus, cui tres veſtes ſuperiectæ ſunt, prima ſcortea, ſecunda ſerica, tertia eſt pallium rubrum, in manu tenens atramentarium ad rationem putandam.

SPHÆRA BARBARICA.

Pars caudæ Draconis. Cauda Vrſæ maioris. Capus Virginis, humerus eius. Caput corui, alæ & os eius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

DECANVS TERTIVS VIRGINIS.

SPHÆRA PERSICA.

Residuum de dimidio figuræ. Alterum dimidium hominis nudi. Alterum dimidium caudæ Leonis. Perdix. Duæ spicæ. Dimidium hominis pastoris.

SPHÆRA INDICA.

Mulier candida iactabunda, induta palla tincta, manibus lea. prosis, Deum implorans supplex.

SPHÆRA BARBARICA.

Pars caudæ Draconis. Finis caudæ Draconis. Vrsæ maioris. Humerus Simiæ australis, pars pectoris eius. Coruus. Pes bestiæ.

LIBRA.

DECANVS PRIMVS LIBRÆ.

SPHÆRA PERSICA.

Figura hominis iracundi manu sinistra libram tenentis, dextra libros scriptos. Pone eum sequitur homo equo vehens, & psallens. Caput Draconis. Principium fluuij aurei. Philosophi Persarum vocant eum Vrsam maiorem. Pars nauiculæ.

SPHÆRA INDICA.

Homo in taberna institoria in foro manu tenens stateram ad emendum & vendendum.

SPHÆRA BARBARICA.

Medietas caudæ Vrsæ maioris. Medietas corporis Virginis, vola eius sinistra, in qua Spica. Cauda corui. Pars de cauda Orionis. Pars caudæ Equi, & tergi eius.

DECANVS SECVNDVS LIBRÆ.

SPHÆRA PERSICA.

Homo ducens plaustrum, in cuius medio homo gestans manu flagrum, & cum eo homo indutus vestimentis sericis; ipse vero sedet super lecto. Iuuenis paruus. Medietas nauis. Medietas Draconis. Medietas Vrsæ maioris. Fons aquæ.

SPHÆRA INDICA.

Homo figura Aquilæ, nudus, sitibundus, cogitans in aerem auolare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

SPHÆRA BARBARICA.

Cauda Draconis. Pars caudæ Vrsæ maioris. Pars fimbriarum Virginis.

DECANVS TERTIVS LIBRÆ.

SPHÆRA PERSICA.

Finis nauis ad finem maris aurei. Vertex hominis nudi, manum suam capiti imponentis. Corona super capitibus duorum virorum binis cornibus præditorum.

SPHÆRA INDICA.

Homo vultu instar equini, manu tenens arcum & sagittas.

SPHÆRA BARBARICA.

Pars caudæ Draconis, pedes anteriores eius, brachia, genua dextra. Pars fimbriarum Virginis; pedes eius.

SCORPIVS.

DECANVS PRIMVS SCORPII.

SPHÆRA PERSICA.

Posteriora Equi. Posteriora Tauri. Niger manu tenēs virgam.

SPHÆRA INDICA.

Figura mulieris speciosæ, corpore rufo, comedens.

SPHÆRA BARBARICA.

Pes anterior Vrsæ minoris. Caput canis, brachium eius dextrum. Medietas Libræ.

DECANVS SECVNDVS SCORPII.

SPHÆRA PERSICA.

Homo nudus. Dimidium Equi. Dimidium Tauri.

SPHÆRA INDICA.

Mulier egressa ex ædibus suis, nuda, nihil prorsus habens, recipiens se in mare.

SPHÆRA BARBARICA.

Finis pedis anterioris Vrsæ minoris. Pars caudæ Draconis. Corona Septentrionis. Pudenda (Signi) Libræ, pedes eius. Corona Scorpij.

DECANVS TERTIVS SCORPII.

SPHÆRA PERSICA.

Initium Equi. Caput eius, qui fert Leporem. Initium Tauri.

SPHÆRA INDICA.

Canis. Duo porci. Pardus magnus pilo albo. Quædam ſpecies venationis.

SPHÆRA BARBARICA.

Figura Vrſæ minoris. Pes τὸ ἐν γόνασιν, humerus eius, brachium dextrum. Venter Scorpij. Caput Thuribuli.

SAGITTARIVS.

DECANVS PRIMVS SAGITTARII.

SPHÆRA PERSICA.

Figura hominis nudi. Eſt autem inuerſus, & ſuper capite eius coruus. Corpus canis feminæ. Caput capræ.

SPHÆRA INDICA.

Nudus a capite, ad vmbilicum inſtar hominis: ab vmbilico deorſum inſtar equi, in manu geſtans arcum & ſagittas, & vociferans.

SPHÆRA BARBARICA.

Ceruix Vrſæ minoris. Pars caudæ Draconis. Cauda Ingeniculi: vertebræ colli, & caput eius. Finis Scorpij, ſpondili, qui ſunt in cauda eius. Dorſum Thuribuli.

DECANVS SECVNDVS SAGITTARII.

SPHÆRA PERSICA.

Figura tenens dextra ſua cornua capri. Caput feræ. Dimidium Leporis. Dimidium nauis. Prius dimidium Delphini. Prius dimipium חמרות.

SPHÆRA INDICA.

Figura mulieris formoſæ, capillatæ, indutæ veſtibus, & funiculis, cum circulis in auriculis eius. Coram ea eſt arcula aperta, in qua eſt monile gemmeum.

SPHÆRA BARBARICA.

Pectus Vrſæ minoris. Dimidium dorſi Draconis, pars de capite eius. Genua Ingeniculati, brachium eius ſiniſtrum. Pars corporis Hydræ. Sagitta & Pharetra eius. Pars Coronæ auſtralis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

DECANVS TERTIVS SAGITTARII.

SPHÆRA PERSICA.

Figura Canis & Equi. Dorſum feræ. Dorſum Leporis. Reſiduum corporis Leonis. Dimidium alterum nauis. Reſiduum Delphini. Cauda Stellionis (סְמָמִית)Dimidium Vrſæ maioris.

SPHÆRA INDICA.

Homo ſplendore vultus inſtar auri, in manu habens inſtar circuli lignei, tectus oſtio fabricato de cortice lignorum.

SPHÆRA BARBARICA.

Medietas corporis Vrſæ minoris. Medietas corporis Draconis, vertex eius. Pars corporis Aquilæ cadentis. Caput Sagittarij, humerus, pes eius. Corona auſtralis.

CAPRICORNVS.

DECANVS PRIMVS CAPRICORNI.

SPHÆRA PERSICA.

Dimidium alterum Vrſæ maioris. Figura mulieris modulantis. Caput Piſcis magni. Fons aquæ malæ. Corpus Simiæ, caput eius. Caput Canis.

SPHÆRA INDICA.

Æthiops iracundus corpore inſtar corporis porci obeſi, hirſutus multo pilo, dentibus acutis & longis longitudine trabali, habens ſtimulum boum. Piſcabundus piſces.

SPHÆRA BARBARICA.

Medietas corporis Vrſæ minoris, ceruix eius. Finis Aquilæ cadentis.

DECANVS SECVNDVS CAPRICORNI.

SPHÆRA PERSICA.

Mulier ſuper lecto ſedens, cum qua eſt vitis. Piſcis magnus. Dimidium plauſtri.

SPHÆRA INDICA.

Mulier nigra cooperta pallio, equitans.

SPHÆRA BARBARICA.

Finis Vrſæ minoris. Pars Draconis. Ala Gallinæ dextera, ceruix & caput eius. Corpus Aquilæ volantis. Media Capri. Vertex eius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

DECANVS TERTIVS CAPRICORNI.

SPHÆRA PERSICA.

Cauda Piscis. Finis oculi malefici. Finis Simiæ. Alterum dimidium plaustri. Dimidium figuræ sine capite, quia caput eius est in manu eius.

SPHÆRA INDICA.

Mulier nigra, cuius manus idoneæ ad omne opus faciendum, & opificium sericum.

SPHÆRA BARBARICA.

Pars Draconis. Finis corporis Gallinæ, pes eius dexter, & ala eius sinistra. Delphinus. Medietas corporis capri. Cauda Piscis.

AQVARIVS.

DECANVS PRIMVS AQVARII.

SPHÆRA PERSICA.

Caput ensem manu gestantis (τοῦ ξιφήρους.) Caput eius, qui est capite nigro (τοῦ μελαγκορύφου.) & piscatur pisces.

SPHÆRA INDICA.

Æthiops faber ærarius.

SPHÆRA BARBARICA.

Finis caudæ Vrsæ minoris. Pes Gallinæ. Caput Equi prioris. Tergus & cauda Capricorni.

DECANVS SECVNDVS AQVARII.

SPHÆRA PERSICA.

Corpus Equi. Ala Auis, quæ piscatur pisces.

SPHÆRA INDICA.

Homo Æthiops niger, longa barba, manu arcum gestans, & sagittas, & sacculos, in quibus sunt lapides preciosi, aut aurum.

SPHÆRA BARBARICA.

Cauda Vrsæ minoris. Corpus Equi posterioris, caput eius. Initium Aquarij. Medietas ventris piscis australis.

DECANVS TERTIVS AQVARII.

SPHÆRA PERSICA.

Gallina. Posteriora eius, qui in manu habet Equum. Finis auis, quæ piscatur pisces.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

SPHÆRA INDICA.

Homo iracundus, fraudulentus (רַמַּאי) pilosis auribs, cui imposita est corona de circulis ligneis.

SPHÆRA BARBARICA.

Cauda Vrsæ minoris. Corpus Equi. Finis Aquarij. Caput piscis austrini.

PISCES.

DECANVS PRIMVS PISCIVM.

SPHÆRA PERSICA.

Caput dimidiati equi habentis alas duas, Initium fluminis. Cauda Piscis, qui vocatur Crocodilus (תִמְסָח)

SPHÆRA INDICA.

Homo indutus vestibus preciosis in manu habens vas ferreum, pergens domum suam.

SPHÆRA BARBARICA.

Cauda Vrsæ prioris. Manus Cassiepeæ. Venter equi alterius. Initium piscis prioris.

DECANVS SECVNDVS PISCIVM.

SPHÆRA PERSICA.

Dimidium fluminis. Alterum dimidium Ingeniculi.

SPHÆRA INDICA.

Mulier formosa alba sedens in naui in mari, & cupiens exire in siccum.

SPHÆRA BARBARICA.

Caudæ Vrsæ minoris. Manus Cassiepeæ. Humerus Andromedæ. Caput mulieris sociatæ cum equo. Posteriora Piscis prioris.

DECANVS TERTIVS PISCIVM.

SPHÆRA PERSICA.

Finis fluminis. Finis piscis, qui vocatur Crocodilus. Residuum Ingeniculi.

SPHÆRA INDICA.

Homo nudus, cuius pes est in ventre eius, in manu habens lanceam, vociferans & terrens latrones.

SPHÆRA BARBARICA.

Finis caudæ Vrſæ minoris. Medietas Caſſiepeæ. Pectus Andromedæ. Pars vinculi linei. Poſteriora viperæ.

Atque hæc Aben-Ezra ex priſcorum Arabum monumentis, qui illa ex Indorum & Perſarũ parapegmatis in ſua trãſtulerunt. Sphæra Barbarica hic ſatis ad veram rationem & finitorem Ægypti relata eſt, præter quam in Ariete. Nam in tribus decanis mala fide redditum eſt de Andromeda & Caſſiepea. Hebræi ex Arabibus *μορφώσεις* cæleſtes in ſuam linguam vertentes Perſeum, exemplo Arabum, hominem portantem caput diaboli, Caſſiepeam, mulierem ſedentem in ſolio, Andromedam, mulierem quæ non habet virum, Orionem gigantem belligerantem vertunt, & alia, quæ nos ſuis nominibus Græcis reddimus, ne *κακόζηλοι* eſſemus. quod tamen quidam ſcioli ambitioſi tantum abeſt, vt deuitaſſent, vt parati ſint nobis vitio vertere, quod non omnia ad verbum reddidimus, ſi quando ille liber nunquam hactenus Hebraice editus in eorum manus incidat. Vides quantum apoteleſmata Perſica ab Indicis, & vtraque a Barbaricis, & Græcis diſcrepare neceſſe ſit, ſi tales homines euadunt, qualia ſunt *τὰ ζώδια*, ſub quibus naſcuntur. Non ingrata hæc fore ſperamus non ſolum Manilij ſed antiquitatis & humaniorum literarum ſtudioſis.

Pag. 109. v. 10. *Sic alius.*] Gemblacen. *Hic alius*, vt etiam nos olim. Multi, inquit, contenti illis, quæ expoſuimus, Zodiaci ſola apoteleſmata ſufficere dixiſſent, non admixtis inerrantium auxiliis. Nam Zodiaco tenus Agyrtæ Aſtrologi apoteleſmata promittebant. Propertius:

Aſpicienda via eſt cæli, verſuſque per aſtra
Limes, & a ſtellis quinque petenda fides.

Ibid. *Sic alius fuiſſet opus, ſigniſque relatis.*] Gemblac. melius:
Hic alius finiſſet iter, ſigniſque relictis, &c. Nam *iter* melius hic conuenire, ſequentia probant. *Signis relictis*, deſiſtens in ipſis ſignis.

v. 11. *ſtellarum numina quinque.*] *lumina.*

v. 19. *Me properare viam Mundus iubet.*] Gemblacenſis lectio multum diſcrepat, & quidem non deterior vulgari:

Me properare viam Mundi lubet. ——

Ibid

Ibid. *Me properare viam.*] Differentia Matheſeos vulgatis & Sphæræ barbaricæ.

v. 29. *Cui vota ſoluit Olympus.*] *votum* Gemblac. & nos olim.

Pag. 110. v. 1. *Andromedamque necat genitor.*] Optime Gemb. *Andromedamque negans genitor. negans* abdicans eam, vtpote quam Ceto tanquam alienam expoſuerit. Hinc Cicero in Arateis:

Andromeda aufugiens aſpectum mœſta parentis.

v. 6. *Quid valeant ortu, quid quum merguntur in vndas.*] Duos libros Sphæræ barbaricæ ſcripſit: in priore, qui eſt hic, quem nunc in manibus habemus, quintus ſcilicet operis Maniliani, tractat, *quid valeant ortu*: in poſteriore tractabat, quid valeant, *quum merguntur in vndas.* Tempore Firmici vterque liber extabat: & ex vtroque apoteleſmata Sphæræ barbaricæ deſumpſit, ita κατὰ πόδα in omnibus ſequens Manilium, vt commentarij vicem eſſe poſſit. Sed hominem ingratum piguit profiteri per quem profeciſſet, vt ne nomen quidem eius memorauerit. Vbi errauit Manilius, & ipſe quoque cum duce ſuo errauit. Vbi partem ſigni non appoſuit, ne ipſe quoque. Aliquando etiam perperam auctorem ſuum interpretatur, vt ſuo loco videbitur. Quare iſte liber quintus operis Maniliani tractans de ortibus eſt primus apoteleſmaticus Sphæræ barbaricæ: alter, qui periit, erat ſecundus apoteleſmaticus Sphæræ barbaricæ. Sequebantur ſuffragia Planetarum, de quo libro non ſemel meminit. Ex duobus igitur iſtis libris Manilij, qui perierunt, ſua apoteleſmata Sphæræ barbaricæ concinnauit Firmicus, in quibus & occaſus & decreta planetarum ſimul coniecta ſunt. Neque alia decreta planetarum ſcripſiſſe Manilium credimus.

v. 7. *Et quod de bis ſex aſtris par quodque reducat.*] Contaminatiſſima. Gembl. habet: *par quemque reducat.* Lego:

Et quo de bis ſex aſtris pars quemque reducat.

Pars de bis ſex aſtris: ἐτυμολογεῖ τὴν μονομοιρίαν. *Quo reducant quemque.* qualem quemque efficiant αἱ μονομοιρίαι. Nam hæc tractatio nihil aliud quam Monomœriæ ſphæræ barbaricæ.

v. 8. *Ac ſtellis proprias.*] Lego, *Has ſtellis.* Gemblacenſis vitioſe: *Ab ſtellis.*

v. 12. *Colchidis & magicas artes.*] Mendoſa ſunt. Legimus:

Colchidis & magicas artes qui vertere Iolcho
Medeam iuſſit.——— Medea mutauit Colchon Iolcho.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Vtraque vrbs clara veneficiis. Sic dicitur vertere solum, vt supra: ——— *& vertere Troiam.* & mutare terram terra. Infra: *Mutabit pelago terras.* —— Vera est lectio, quam edidimus.

v, 14. *Nunc quoque vicinam puppim.*] vicinam Argo Arieti dicens ostendit se τῆς ἀστροθεσίας imperitum esse. Similes hallucinationes reperias apud Vitruuium.

Ibid. *Colchidis & magicas.*] Huc faciunt illa ex vi Lucani:

——— & terris hospita Colchis
Legit in Æmoniis, quas non aduexerat, herbas.

v. 15. *Ac dextri lateris.*] Lege:

Nunc quoque vicinam puppim, seu nauiget, Argo
A dextri lateris ducit regione per astra.

Coniungenda vero sunt illa: ——— *nec pelle immunis ab ipsa*
Nunc quoque vicinam puppim, &c. Vult enim adhuc cum ipsa pelle aurata in cælo Arietem collocatum esse. Supra:

Et sua respiciens aurato vellere terga. Versus ille,
Colchidis & magicas, cum sequente, vt ingenue dicam quod sentio, suspecti sunt ὑπονοθεύσεως.

v. 16. *Sed quum prima suos puppis consurgit in vndis.*] repone ex Gemblacensi: ——— *consurgit in ignes.* Primos ignes puppis vocat, non Canopum, quæ stringit orizontem Rhodi, sed emergit supra orizontem Ægyptiacum, & est in gubernaculo australi: sed capiendum de stellis, quæ sunt in gubernaculo aquilonari. Duo enim gubernacula habet Argo, vt & omnis nauis antiquitus. Ælianus lib. ix. cap. xl, & nummi veteres. Textus Bonincontrij agnoscit *ignes.* Quod autem Argo a puppi oritur, & prora eius latet, sciunt & mediocriter docti: quod Græcis est πρύμναν κρούσασθαι, Latinis vero remos inhibere: quod fit quando Nautæ mutato situ in puppim nauim auersam impellunt, non, vt antea, in proram. Ideo auersa Argo in cælo fingitur sita. Aratus:

Ἡ δὲ κυνὸς μεγάλοιο κατ' οὐρὴν ἕλκεται Ἀργὼ
Πρυμνόθεν. οὐ γὰρ τῇ γε κατὰ χρέος εἰσὶ κέλευθοι,
Ἀλλ' ὄπιθεν φέρεται τετραμμένη, οἷα καὶ αὐταὶ
Νῆες. ——— Vide reliqua: quæ quidem non satis concepisse videtur Auienus. Melius Cicero & Germanicus. Silius libro ii. *Conuerso Tyrios petierunt remige patres.* id est πρύμναν κρουσάμενοι. Oritur igitur Argo a puppi, atque adeo Aplustri ipso,

cuius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

cuius ſummitas χηνίσκος dicta a roſtro anſeris, vt etiam viſitur in numiſmatis Romæ Aratus vocat πρύμνης περιαγλώ. Germanicus in ἀνεκδότοις:

——— *Argoæque ratis qua flexile ſignum*
In puppim formatur. ——— vt Aratus:
——— πρύμνης δ' ὅσον εἰς περιαγωγώ. Feſtus: περιφερῆ στηκῶς.
Argo quod curui puppim ſuper attrahit oris
Tingitur, & duro tingit vada cærula roſtro.

curuum os τὸν χηνίσκον vocat, quod poſtea roſtrum: ne intelligas τὸ ἔμβολον τῆς πρώρας. Hæc deprauata in vulgaribus exemplaribus.

v. 17. *Quatuor in partes quum corniger extulit horas.*] Lege *extulit ora* ex Gemblacenſi. & nos ita olim. Virgilius:

Extulis os ſacrum cælo. ———.

Ibid. *Quatuor in partes.*] Mendum ergo eſt in Firmico: *In Arietis parte decima oritur Nauis.* Nam quum Manilium verbatim ſequatur, videtur legendum *quarta*, non *decima.* Sed quæ hæc ſphæra barbarica, nauem oriri in Ægypto in quarta parte Arietis? Monſtrum Aſtrologiæ. Tempore Manilij in finitore barbarico oriebatur ab XI Cancri, ad XXII Virginis, hor. 4. 50″. Vides abſurditatem. Manilius neſciebat quid ſcribebat.

v. 18. *Illo quiſquis erit.*] Qui naſcentur, naucleri erunt, nauicularij, rectores puppis, ſiue gubernatores.

v. 23. *Tiphyn ſuperare trementem.*] Gemblacenſis: ——— *ſuperare triremem.* Latet aliquod mendum. Si Latinum eſſet ſuperare nauem pro adigere, non dubitarem legere:

——— *& in cautes Tiphys ſuperare triremem.* tamquam Tiphys alter adigere nauem, per medias cautes Symplegadas. Sed hæc incerta & vulgata lectio proba. Nam tremens in cautes bono gubernatori accommodum.

v. 24. *Tolle iſtos partus.*] Gemblacenſis: *Tolle iſtos ortus.*

v. 25. *Claſſemque ſolutam Sanguine & appulſam terris.*] Nam vt ſoluta eſt ſanguine Iphigeniæ, ita appulſa Proteſilai cæde. Auſonius:

Proteſilae, tibi nomen ſic fata dederunt,
Victima quod Troiæ prima futurus eras.

v. 26. *non inuehet vndis Sidera.*] Quid eſt inuehere vndis Sidera? Bonincontrius: *Non quærent nautæ in mari Helicen aut Cynoſuram.* Acute. Inuehere ſidera eſt quærere ſidera? Et tamen ea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

interpretatio potest similibus Bonincontrij placere. Sed omissis nugis Lege : ——— *non inuehet vndis*

Sipara, nec pelagus Xerxes faciet tegetque. Sustuleris istos partes : sustuleris omnem nauigationem : neque Xerxes vela inuehet vndis, neque faciet pelagus, neque teget. Quis tam imperitus, vt tam felicem emendationem improbare audeat?

v. 27. *Sipara.*] Rectissima lectio. Lucanus :

——— *imaque pandens.*

Sipara velorum, perituras accipit auras. Festus Auienus :

———*volitantia raptim* *Sipara conuertunt.* ———

Epictetus: βυθιζομένου δὲ τοῦ πλοίου σύ μοι παρελθὼν ἐπαίρεις τοὺς σιφάρους.

Ibid. *nec pelagus Xerxes facietque tegetque.*] Fecit pelagus in Atho. Catullus: *Quum Medi irrupere nouum mare.* — *Teget,* classibus scilicet. Tamen valde placet quod docti viri emendarunt, *ferietque tegetque.* μαστίζει. Vide Herodotum. Hic Gemblacensis male, meo iudicio, *Xerxen facietque tegetque.*

v. 28. *Roma Syracusas.*] Interpolatum. Gemblacensis:

Vera Syracosis Salamis non merget Athenas.

Quæ mihi sunt tenebræ Cimmeriæ. Tantum abest, vt Salamis merserit Athenas, vt contra Athenienses Salamina vastarint. Sed male apud Syracusas rem gessisse Athenienses ducibus Nicia & Demosthene scimus, item Athenienses ἐν Σικελίᾳ νῆας τεσσαράκοντα καὶ διακοσίας ἀπολέσαι, testis Ælian. ποικίλ. ε. ι. An huc referenda, quæ Silius libro XIV, canit, nescio, vbi de Syracusis agit.

Et Salaminiacis quantam Eoisque trophæis
Ingenio portus vrbs inuia fecerit vmbram.
Spectatum proauis ter centum ante ora triremes
Vnum naufragium, mersasque impune profundo
Clade pharetrigeri subnixas regis Athenas.

Sane mirum, ni eadem sit historia. Et de hac clade Atheniensium rursus infra repetit.

Armaque fixa Deis, aut quæ Marathonius hostis
Perdidit.— quæ est historia, quam tangit Ælianus loco

supra a nobis producto. Quicquid latet sub inuolucro huius versus, ad illud luserit Lucanus libro tertio :

Tresque petunt veram credi Salamina carinæ.

Nam tam hic, quam apud Lucanum, Salamis dicitur vera.

v. 30. *suspensus vterque Orbis.*] oriens, & occidens : vel potius

Terra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Terra, & cælum. quod magis placet. Sequitur enim:

——— *& in ponto cæli fortuna natabit.* Sed Gemblacen. *vtrunque.* Lego *vtrinque.* Manifeſta ſententia.

v. 31. *& in ponto cæli fortuna natabit.*] Adulatorium: vt in Sphæra mundi: ——— *& in ponto quæſitus rector Olympi.*

v. 33. *Et coit ipſa ſibi tellus.*] Supra:

Fecit & ignotis itiner commercia terris.

v. 34. *Sed ſumma lateris.*] Non appoſuit τὴν μονομοιρίαν, quia e regione nauis vult oriri Orionem, illam quidem a dextra, hunc ſiniſtra in eadem μονομοιρίᾳ, hoc eſt, quarta parte. Firmicus deſignauit: *In Arietis ſiniſtro latere, in parte ſcilicet decima oritur Orion.* Ex quibus apparet eum ſenſiſſe nauim non in quarta parte oriri, ſed in decima. Repetit enim, ne poſſimus erratum putare.

Ibid. *Sed ſumma lateris.*] A ſiniſtra parte Arietis in quarto gradu oriente Orione, naſcentur homines ſolertes, εὐανάστροφοι, ταχυκίνητοι, ſoliciti, vrbanis togæ officiis & ſalutationibus matutinis occupati.

v. 35. *de parte ſiniſtri.*] quarta ſcilicet parte Arietis, ſed a læua, vt in eadem quarta nauis, ſed a dextra. En iterum aſtrologiam Manilianam. Sæculo Manilij in finitore barbarico oriebatur a XXIII Tauri, ad XIX Cancri, horis duabus. Prima oriebatur, quæ occidentaliſſima ἐν τῇ δεξιᾷ, quam ſiniſtra geſtat: vltima quæ in coxendice.

Pag. 111. v. 3. *magnum complexus Olympum.*] Gemblacenſis:

——— *magnumque amplexus.*

v. 4. *cælumque trahente.*] Hoc dicit propter magnum cæli ſpatium, quod obtinet. de quo in ſphæra ſatis.

v. 5. *Et mentita.*] Gemblacenſis: *Ementita*, vt nos in priore editione. De inſigni Orionis claritate, quam hic tangit Manilius, ita canit Aratus:

——— μὴ κεῖνον ὅτις καθαρῇ ἐπὶ νυκτὶ
ὑψοῦ πεπτηῶτα παρέρχεται, ἄλλα πεποίθοι
οὐρανὸν εἰσανιδὼν προφερέστερα θηήσασθαι.

v. 8. *Inde relaxato properantia corde videre.*] Scribendum, vt olim edidimus:

Indelaſſato properantia corda vigore.

Etiam Gemblac. & textus Bonincontrij habet *Indelaſſato.*

v. 9. *totoque habitabit in orbe*] Profecto ſequentia legendum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

præcipiunt : ——— *totaque habitabit in vrbe.* Simile de mercatore proximo libro: ——— *totius & esse Orbis in hospitio.* ———

v. 10 *vnumque per omnia verbum.*] Hoc est, HAVE.

v. 12. *Sed quum se terris Aries ter quinque peractis.*] Ait in xv. gradu Arietis Aurigam supra finitorem barbaricum tolli. Sæculo Manilij oriebatur a prima Arietis, ad xx Tauri, hor. 2. 45. Prima stella, borealissima in capite: vltima, quæ in dextro pede.

Ibid. *Sed quum se terris.*] Auriga oriente, aurigæ nascuntur, equorum domitores, curulium Circensium agitatores, desultores, armaturis militaribus sese exerçentes, cursores. Bellerophontis genitura. Salmonei genitura.

v. 14. *cliuoque rotas conuellit ab imo.*] Quia oriens ascendit, non solum dixit eum ascendere, sed, quia auriga, conuellere rotas ex cliuo. Nam aurigæ plostra aut carros per cliuum inigentes solent posteriores rotas nixu adiuuare. Quod Manilius dixit ab imo cliuo rotas vellere, tanquam hæreant rotæ, ni adiutentur. Alfenus Iurisconsultus dixit subleuare plostrum in cliuo Capitolino, ad legem Aquiliam l. 52 §. In cliuo.

v. 15. *Qua gelidus Boreas Aquilonibus instat acutis.*] Firmicus *Aquilonem versus.* Sed quid est Borean instare Aquilonibus? Idem profecto, quod Istrum instare Danubio, Eridanum Pado. Nam βορέας est Aquilo. Effundebat versus hic noster, neque ad incudem reuocabat. Excusari non potest, vt illud apud Lucretium: *Matuta Auroram portat.* Nam est, vt illud,

leni fluit amne Garumna.

v. 16. *Cæloque retentans.*] *retentas.*

v. 20. *ac torto stringere gyro.*] Gemblac. *toto stringere.*

v. 21. *At quum laxato fugerunt cardine claustra.*] Laxatis carceribus. Melius, *Aut quum.*

v. 24. *Vincentem pedibus ventos.*] Quis vsus pedum stanti in curru? Vincit sane ventos pedibus equorum, non suis. At Latinitas postulat intelligi de ipsius aurigæ pedibus. Suspecta lectio. Fortasse: *Vincentem penitus ventos.* quod verum videtur.

v. 26. *totum præcludere Circum.*] Gemblacensis: *percludere.* Lego *perludere.* ludere per totum Circum.

v. 28. *nunc dextros ire per orbes.*] Dextratio in Circensibus curriculis, nimirum exterior flexus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

V. 28. *nunc meta currere acuta.*] Siniſtratio, interior flexus. ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππ☉ ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω.

V. 30. *Nec non alterno deſultor.*] Deſultor a veteri magiſtro redditur ζεύξιππος, μεταβάτης, hoc eſt Combinator. Deſultores in Circo præmittebantur miſſuum nunciandorum. Caſſiodorus: *Equi deſultatorij, per quos Circenſium miniſtri miſſus denunciant exituros, Luciferi præcurſorias velocitates imitantur.* Hygenus in Mythologico: *vnde etiam Romani ſumunt inſtitutum, quum deſultorem mittunt. Vnus duos equos habet, pileum in capite: equo in equum tranſilit.* Recte ergo Combinatores ſunt deſultores. Gloſſæ: *Combinare*, ζευγνύειν. Iuncti enim erant equi: ab equorum alterutro in alterum corpus tranſmittebant. Præmiſſio illa Combinatorum, ſiue Deſultorum dicebatur περιϊππασία τῶν ζευξίππων vel τὰ περιϊππικά. Sed an ἀμφιπποι iunctis equis vterentur, dubito. Ælianus quidem ſcribit τοὺς περὶ Ἴστρον βαρβάρους μεταβαίνειν ἀπὸ ἵππων εἰς ἄλλους ἵππους. Sed illi equi poſſunt etiam non eſſe iuncti. Firmicus hunc locum transferens in ſuum librum, vt ſolet, *quadrupedum* interpretatur quadrigarum. *Aut*, inquit, *qui ſaltu quadrigas tranſeat.* Quod ſi verum erat, accipiendum fuerit de genere aurigarum, qui dicebantur Vertumni. Propertius:

Eſt etiam aurigæ ſpecies vertumnus, & eius,
Traiicit alterno qui leue pondus equo.

Atqui Vertumnum non intelligit Manilius, ſed potius ſimplicem deſultorem equorum, cui opponit equitem Singulatorem, quum ait: *Aut ſolo vectatus equo.*——— cuiuſmodi equitum meminit Iſidorus lib. XVIII, cap. XXXV. Sed Iulius Firmicus, qui totam ſuam ſphæram barbaricam ſine vlla immutatione a Manilio mutuatur, in Manilij mente reddenda non ſemel lapſus eſt.

V. 31. — *& ſtabiles poterit defigere plantas Per quos vadit equos.*—] Talem deſcribit Cloelium Silius lib. X.

Milite non illo quiſquam felicius acri
Inſultarat equo, vel ſi reſupina citato
Proiectus dorſo ferret quum membra, vel idem
Si nudo ſtaret tergo, quum rapta volucris
Tranſigeret curſu ſonipes certamina campi.

Stantes in equo in curſum effuſis habenis admiſſo & nos vidimus aliquando. Sed & Silius ſingulari equo modo inſidentem modo per eius terga incedentem inducit. At noſtet Manilius

per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

per equos combinatos, Homerus quoque per conquaternatos desultasse veteres canit ἰλιαδ. ō.

> ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἵπποισι κελητίζειν εὖ εἰδὼς,
> ὅς τ' ἐπεὶ ἐκ πολέων πίσυρας συναείρεται ἵππους,
> σεύας ἐκ πεδίοιο μέγα προτὶ ἄστυ διώκει,
> λαοφόρον καθ' ὁδὸν, πολέες τέ ἑ θηήσαντο
> ἀνέρες, ἠδὲ γυναῖκες. ὁ δ' ἔμπεδον ἀσφαλὲς αἰεὶ
> θρώσκων ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἀμείβεται· οἱ δὲ πέτονται.

In quibus vides expressam Manilianorum versuum mentem. Vetus Scholiastes ita habebat: Δημήτριος φησὶ τεθεωρηκέναι τινὰ μεταβαίνοντα, ὡς ὁ Ποιητὴς λέγει, κατέχοντα τοὺς χαλινοὺς, καὶ ἀνεμποδίστως τηροῦντα τὸν δρόμον τῶν ἵππων, καὶ ὅτι νῦν ἐν Ῥώμῃ τοῦτο γίνεται. desultorem intelligit Val. Flaccus VI.

> ——— *comitumque celer mutator equorum.*
> *Mœsus, & ingentis frenator Sarmata conti.*

Comites equos vocat iunctos. ἀμίπποις quidam desultores interpretantur. Nos rem similem, non eandem scimus fuisse: similem quidem, quatenus ἄμιπποι erant equi iuncti: dissimilem, quod in altero auriga insidebat, ex altero autem miles armatus pugnabat. Sed & ἄμιππον in aliam mentem a veteribus vsurpatum meminimus, quod quidem ad institutum hoc nihil facit.

V. 33. *nunc arma mouebit.*] Firmicus: *Atque apprime vectus equo militares armaturas exerceat.* Et male mentem Manilij assecutus est, qui nihil tale sentit, & armatura quid esset, ignorauit, quum ait ex equo armaturas militares exerceri. Decepit hominem vitiosa interpunctio, quam etiam vulgatæ editiones retinuerunt:

Aut solo vectatus equo nunc arma mouebit. Atqui Manilius scripserat. ——— *ludet per terga volantum,*

Aut solo vectatus equo. ——— Aut, inquit, desultor erit, aut singulator: hoc est, sidet alternis dorsis duorum equorum: & ludet aut duorum, aut vnius dorso. Est autem ludicrum illud, quo se exercet nobilitas hodierna, cuius tirocinia, & rudimenta prius periclitatur in equuleo ligneo. Armatura est ὁπλοδιδαξία, & a campidoctore in castris docebatur diebus festis. Vegetius libro primo, cap. XIII. Eius numeros omnes & gestus studiose ediscebant milites, si quando vacabat illis a muneribus castrensibus. Suetonius Augusto: *Exercitationes campestres equorum & armorum statim post bella ciuilia omisit.* Vides distingui armaturas ab eque-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ab equeſtribus exercitationibus contra Firmici ſententiam. Armaturæ etiam dicebantur, quum armati currebant. Græci: ὁπλορχήστας, οὓς καλοῦσιν ἁρματέας, οἷοί περ εἰσὶν οἱ μεθ' ὅπλων ὀρχούμενοι. Eſt πυῤῥίχης εἶδος. Artemidorus libro primo: τὸ λεγόμενον ὅπλον τελευταῖον τῶν ἀγωνισμάτων. Videtur non diſſimile armaturæ militari.

v. 39. *& ſtabiles poterit defigere plantas.*] vidimus Turcas, qui non ſolum equitantes ſubito ſurgentes equo plantis inſiſterent, ſed etiam ita ſtantes iacularentur. Vide itinerarium Martini nobilis a Baumgarten, lib. primo, cap. xx.

Pag. 112. v. 1. *Nunc licet in longo percuſſus.*] Puerilis error veterum *percuſſus*, pro *per curſus*. Ita olim emendauimus. Ita etiam Gemblac. Sic apud Petronium:—*quatere ad excuſſum iubas*, pro, *ad excurſum*. Adeo vetus eſt hæc ſcripturæ indoles, vt Græculos inepte pronunciare adegerit, κοῦαστος, ἱππόδρομος. Scribendum erat, κοῦρσος. Sed ea erat illorum ſæculorum ſcriptura.

v. 3. *Hinc mihi Salmoneus.*] Contaminatiſſimum locum hunc egregie reſtituit Gemblacenſis:

Hinc mihi Salmoneus, qui cælum imitatur in orbe
Pontibus impoſitis, miſſiſque per æra quadrigis
Expreſſiſſe ſonum Mundi ſibi viſus, & ipſum
Admouiſſe Iouem terris de fulmine fingit,
Senſit & immenſos ignes, ſuper ipſe ſecutus
Morte Iouem didicit, generatus poſſit haberi.

Hyperbaton, ſententia tamen aperta. Hinc Salmoneus poſſit videri generatus, qui cælum in terra imitatur, & miſſis curribus per pontes æneos putabat ſe admouiſſe Iouem fulminantem terris, ſed malo ſuo, quippe veros ignes Iouis ſenſit, & ſequutus ipſum verum fulmen didicit & expertus eſt Iouem.

v. 4. *Motibus impoſitus.*] Gemblacenſis. *Pontibus impoſitis.* impoſitis & miſſis quadrigis per pontes & æra. ἓν διὰ δυοῖν. pontes æneos.

v. 5. *Amouiſſe Iouem.*] *Admouiſſe* Gembl. vt nos olim.

v. 6. *non vlla tulit veſtigia campus.*] Gemblacenſis:

——— *non vlla tulit veſtigia curſu.*

v. 13. *Hic erit.*] *Hæc erit.* Sed Gemblac. habet *His erit*, Fortaſſe bene. *τὸ cauere* hic eſt ex iure.

v. 14. *Quumque decem partes.*] In Arietis parte viceſima oriuntur Hœdi. Oriuntur cum Capra, & humero Aurigæ. Vide ſupra.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

pra. Lasciuos creabunt, petulcos, illecebrosos, amoribus, ac luxui deditos, sola libidine fortes. Caprarios etiam efficient, ac fistulatores.

v.17. *Qua dexter Boreas spirat.*] Firmicus: *Aquilonem versus oritur Hœdus.* Ita ad verbum Manilium suum interpretatur.

v.17. *nec crede seueræ Frontis opus.*] Locus fœdissime interpolatus. Lege:

——— nec crede seueræ
Frontis opus signo. strictos nec crede Catones.

Hoc est: neque adeo putes seueros ac graues mores sub hoc sidere promitti. Hoc Hœdorum petulantiæ non conuenit. Maior & grauior res est, quam vt ei signo attribuatur. Itaque quod dicit: ——— *nec crede seueræ Frontis opus signo* — est, ne attribue, neue assigna seueritatem illi sideri. Sic in fine Apotelesmatum:

Ne dubites homini diuinos credere visus:

hoc est attribuere. Infra in apotelesmatis Libræ:

Teue Philoctetа, cui malim credere parti?

Ibi quoque est attribuere. At Firmicus vulgarem huius verbi notionem sequutus ioculari errore egregiam sententiam deprauauit. Scribit enim: *Hoc sidere quicunque nati fuerint, aliud ex fronte pollicentur, aliud latenter in moribus celant. Sunt enim austera facie, prolixa barba, obstinata fronte, ita vt Catonis prorsus institutum imitari videantur, sed totum hoc fucato mentiuntur affectu.* In quibus paraphrastæ Maniliani verbis vides τὸ *credere* vulgari notione acceptum. Imperite τὸ *nec crede seueræ Frontis opus signo* putauit idem esse, ac si dixisset: noli credere seueræ fronti: vel:

Fonti nulla fides. ———

v.18. *structos nec crede Catones.*] Inepte. Lege:

——— *strictos nec crede Catones.* Alibi: *& strictas pondere mentes.* Firmicus libro v. cap. 11. *facit strictos, auaros, sordidos.* Sane strictos intelligit στενωπούς.

v.19. *Atque parem Tarquinium.*] Manifesto legendũ *Torquatum,* vt etiam Gemblac. & nos in priore editione. Nota sunt Manliana imperia.

v.20. *Maius onus signi est.*] Gemblac. *signo.* Ita etiam nos olim. Illud onus, inquit, est impar molli & lasciuo signo.

v.22. *& in luxus agiles.*] Magis probo Gemblac. lectionem, *& in lusus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 24. *In vulnus nunquam virtus.*] Plane est, quod ille ait: ——— *solaque libidine fortis* Quo acroteleutio hæc & sequentia explicantur. Nam ne hæc quidem assequitur Firmicus, quum ita interpretatur: *qui omne pugnarum periculum perhorrescant.* Atqui Manilius vult contra eos ῥιψοκινδύνους non vtique vlla virtutis προαιρέσει, sed libidinis impetu. Quos virtus non potest, eos fortes fecerit libido.

v. 28. *Pastoremque suum generant.*] Hœdi non possunt dicere pastorem suum, nisi Caprarium. Inepte igitur Firmicus ouium pastores intellexit. Neque enim magis pastorem hic pro opilione potes accipere, quam hœdos pro ouibus.

v. 30. *Sed quum bis denas.*] In vicesima septima parte Arietis oriuntur Suculæ: quod est falsum. Tempore Manilij oriebantur supra finitorem barbaricum cum XVII Tauri. Ergo orientes Suculæ inquietos, impigros, populariter seditiosos, turbulentos, pacis, ac quietis inimicos efficient. Nascuntur etiam subulci. Eumæi Vlyssis subulci genitura. ὑάδες παρὰ τὸ ὕειν putant dictas Græci: quo allusit satis obscure Val. Flac. v. *Pliades, & madidis rorantes crinibus ignes.* Latini Suculas non a succo, vt inepte Nigidius. sed tanquam ὑάδες sint ὗες ὑποχοιριστικῶς.

Pag. 113. v. 1. *Seditio clamorque iuuat.*] Erunt ὀχλοκόποι, φιλοθόρυβοι, πυκνηταί. Ptolemæus.

v. 2. *Rostra volunt montesque Sacros.*] Gembl. *montemque sacrum.* Prius magis poeticum, hoc magis ad historiam. Vnus enim est mons Sacer.

v. 3. *Pacis bella probant.*] Male distinguitur vulgo. Ita interpunge: ——— *rarosque Quirites . Pacis, bella probant.* — Quirites raros pacis vocat seditiosos, vt quum in montem Sacrum secesserunt.

v. 4. *Immundosque greges agitant.*] Immundos greges suum. Nam quia ὑάδες dicuntur, hinc Suculæ etiam Latinis ab eadem origine. Vnde vanitatis damnes metaphrasten Firmicum, qui scribit: *Facit enim hoc sidus bubulcos, opiliones, armentarios, ouiumque pastores.* Sub vno nomine immundorum gregum hæc omnia pecudum genera comprehendit. mendose.

v. 5. *Et fidi interdum non alium genuere Bootem.*] Bootem sub hoc signo natum innui olim putabamus non futili argumento, quod Hyades sint in Tauro. Sed & hoc modo sub Pliadibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

nati fuerint etiam bubulci. Monstrum lectionis præfert Gemblacensis: *Et fidunt nerciadu genuere syboeten.* non magni molimi-nis est veram lectionem eruere:

Et fidum Laertiadæ genuere syboten.

Hinc, inquit, subulcus, qui Græce συβώτης, Eumæus natus est Vlyssi. Dubitas esse veram lectionem? Dubitabunt sane quidam, quibus omnes nostræ felices coniecturæ sunt ἀλγηδόνες ὀφθαλμῶν, neque eos dormire sinunt, non magis quam illum Miltiadis trophæa. Nouimus aliquot horum & ridemus, quos Miltiadis trophæa excitent, quos prius oportebat esse Themistocles.

Ibid. *Et fidum Laertiadæ genuere syboten.*] Εὐμαῖε συβῶτα quoties legitur in Odyssea? Vise locos. Suculæ igitur, quas Græci ὑάδας vocant, subulcos faciunt ortu suo, qui nascuntur. Immerito Ciceronis libertus Tiro Latinos veteres reprehendit, qui ὑάδας Suculas verterunt.

v.6. *Hos generant Hyades.*] Interpunge:

Hos generant Hyades mores. Surgentibus astris.

v.7. *Vltima Lanigeri quum pars excluditur orbi.*] Fortasse *orti*, non *orbi*. Vtrunque probum.

v.8. *Quæ totum ostendit terris atque eruit vndis.*] Firmicus: *In Arietis parte tricesima; quæ pars totum signum supra terram semper ostendit.* Plane fucum Manilij se prodit, quem ne semel nominare pensum habuerit. Capram ait cum XXX parte Arietis emergere. Sed eo sæculo potius cum XXIII Arietis supra finitorem barbaricum existebat.

v.10. *Et gelido stellata.*] Scribo: *E gelido*, aut, *Ex gelido.*

v.12. *Fundamenta dedit.*] Nihil muto. Videndum tamen, an in archetypo fuerit, *Fidalimenta.* vnde *Fundamenta* factum. Hæc dubitatio ratione non caret. imo vera est. Nam ita legit Firmicus: *Exoritur Capra, quam fabulosi Poetæ alimenta volunt Ioui infantulo præbuisse.* Hæc adscribunt suspitioni nostræ.

v.14. *Hinc timidæ mentes.*] Gemblacen. *Hinc fidæ mentes.* Non probo.

Ibid. *Hinc timidæ mentes.*] ψοφοδεεῖς.

v.15. *Suspensa in trepidis.*] Dele τὸ *in.* In tricesima igitur parte Arietis oriente Capella, timidi, suspensi, trepidi, soliciti, nouarum rerum cupidi nascuntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 16. *His etiam ingenium visendi ignota cupido.*] Ingenium cupido est his visendi ignota. An qui sciunt Latine hoc probabunt? Recte olim emendauimus:

His etiam ingenitur visendi ignota cupido.

Nascentibus ingenitur quoque cupido ignota visendi.

v. 17. *Vt noua per montesque.*] Gembl. & textus Bonincontrij.

Vt noua per noctisque ruunt arbusta capellæ. Malim,

Vt noua per montes quærunt arbusta capellæ.

Sed nihil mutandum. His significat, eos, qui sub Capra nascentur, fore eiuscemodi, vt quos ῥέμβοις Græci vocant.

v. 19. *Taurus in aduersos præceps attollitur ortus.*] Legimus.

Taurus in auersos præceps vt tollitur ortus.

Taurus oritur posteriore sui parte, hoc est τῇ ἀποτομῇ. Ita Pleiades oriebantur tunc. Nam Virgiliarũ sidus constituit ἀποτομὴν ταύρου, secundum veteres, quamuis posteriores hoc correxerint. Propterea dicitur auersus oriri, quod non τῷ βουκεράνῳ, sed posteriore parte oriatur. Deinde præceps oritur, vt dicitur hic: quia nimirum περινευδικῶς situs est in Zodiaco. quo nomine πεπηνῶτα dicit Aratus, vt & alibi monemus. Minus prudenter Vitruuius caudam illi attribuit. Vnde enim cauda interciso? Sed habet auctores suos. Nam Calippus κῃ Ζυγῶνος scribit, τοῦ ταύρου κέρκος δύνει. Item ϛ Ταυρῶνος: τοῦ ταύρου ἡ κέρκος ἐπιτέλλει. & Nicander in cauda Tauri Pleiadas collocat.

——— αἵθ᾽ ὑπὸ ταύρου ὁλκαίην φαίρουσι.

v. 20. *Sexta parte sui certantes lucis ad oras Pleiades ducit.*—] *certantes*, lumine scilicet. In Sphæra:

Septem illam stellæ certantes lumine signant. Gemblacensis habebat *lucis odores*. male. Firmicus: *In Tauri sexta parte oriuntur Pleiades.* Aliud est, Taurus ducit Pleiades sexta parte sui, aliud Pleiades oriuntur sexta parte vel gradu Tauri. Nam sexta parte sui, intelligit sextam partem signi, hoc est quinque partes de triginta. Sexta parte Tauri, hoc est sextum gradum. De Pleiadibus superiori libro adduximus versus ex Phænomenis Ouidij, qui melius mentem Arati assequutus est, quam Germanicus. Nam σκαιὴν ἐπιγουνίδα intelligendam τοῦ Περσέως non τοῦ ταύρου. Germanicus sub genu Tauri collocat:

Poplite sub læuo Tauri, certissima signa
Pleiades subeunt. breuis & locus occupat omnes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Nec faciles cerni, nisi quod coeuntia plura
Sidera communem ostendunt ex omnibus ignem.

Manifestus est error.

v.22. *In lucem educunt.*] Lego: *In lucem eduntur.* — Tauro sexta parte sui oriente existunt & Vergiliæ. Sed temporibus Manilianis oriebantur supra finitorem barbaricum cum XXIII parte Arietis. Earum ortu generantur vinosi, mulierosi, petulantes, mendaces, expoliti, effeminati, pumicati, cirrati, cinædi.

v.23. *Perque dapes, mensasque super.*] Malo, *mensaque super.*

v.24. *Et sale mordaci.*] Sunt apinarij, quos *Plaisantins* vocant Galli mei. Volcatius in Vecto scurras mimarios vocat, qui dicteria funditabant, qualia scurræ, hoc est actores, & Vrbicarij in mimis. Proprie Dicterium verbum scenicum, vt alibi ostendimus ex Varrone:

Quibus sonant in Græcia dicteria,
Qui fabularum collocant exordia.

εἰσόδια in fabulis eum locum obtinebant, quem in arte fidicina προκιθαρίσματα. Aliter dicuntur ἀναβολαὶ, καὶ ἐνδόσιμα, καὶ προχορδάσματα. Experimenti enim gratia tantum fiebant. Propterea δεικτήρια dicebantur, tanquam δείγματα quædam. quod essent specimen futuri cantus, aut modorum fidicinorum. Nam experimentum in antecessum dabant mimarij scurræ, & pantomimi, & citharistæ. Quum autem scurra vrbicarius prodiret in scenam, is citharam, aut psalterium adferebat, aliquid proludij loco præcenturus ad colligendum studia & fauorem spectatorum. Varro ex illis, quæ iam citauimus:

Et orthophallica attulit psalteria,
Quibus sonant in Græcia dicteria,
Qui fabularum collocant exordia.

Multa autem ridicularia in eo specimine funditabant, adeo vt dicteria in maledicæ procacitatis infamiam abierint. Quin & psalterij, de quo iam diximus, nomine probra intelligebantur. Paulus Sententiarum libro V. De iniuriis: *Psalterium, quod vulgo dicitur canticum, in alterius infamiam compositum, & publice cantatum.* Canticum, dicterium, psalterium, tria hæc idem significant, & ab eadem historia prodierunt. Nam sæpe ab auctoribus cantica mimorum, & dicteria mimorum citantur: qua ratione & mimus quoque ipse Cantor dicebatur. Horatius:

— *donec*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

——— *donec Cantor, Vos plaudite, dicat.* Quod Turnebus primus indicauit. Cantator etiam. Glossæ: *Cantatores* τραγωδηταί. Illa dicteria si ante fabulam erant, dicebantur εἰσόδια, si in media fabula interponerentur, ἔμβολα. Vnde mulier embolaria Plinio, ἡ θυμελική. Si in fine fabulæ, ἐξόδια. Vnde apud auctores passim mentio Atellanorum exodiorum. Iuuenalis:

Vrbicus exodio risum mouet Atellanæ.

Firmicus libro VI, exitus fabularum vocat: *Cum effeminati corporis mollitie cinædos efficient, & qui veterum fabularum exitus in scenis sæpe saltantes imitentur.* In Græco, vnde accepit, sine dubio scriptum fuerat, τοὺς τὰ μύθων ἐξόδια ὑποκρινομένους ἀπεργάζονται. Porro dicterium perperam a dicendo Varro. Nam ne Latinum crederet, potuit eum monere character, & flexus, item natio, vnde, etiam teste ipso, in Latium venit. Nam ipsemet in Græcia hoc fieri dicit. quod quidem verum est. Primus enim Augustus Pantomimos e Græcia in scenam Romanam euocauit. At dicteria ex eadem Græcia petita iamdudum in ea scena produci solebant. Claudianus scurram mimarium, siue actorem vrbicum, item & pantomimum pulchre hisce versibus designauit:

Nec molles egeant nota dulcedine ludi,
Qui lætis risum salibus mouisse facetus,
Qui nutu, manibusque loquax. —

Nam prior est scurra mimarius: alter pantomimus. Hic vero Manilius non quidem mimarios intelligit, sed vrbanos tantum, quos Scurras vocant, vt ait Plautus.

Ibid. *Et sale mordaci.*] φιλόμωμοι, καὶ διασυρταί. Ptolem.

V.25. *Illis cura sui vultus.*] Magis placet lectio Gemblac. *sui cultus.* nimirum φιλοκάλους, καὶ κομμωτὰς intelligit, tam illa, quam hac lectione.

V.26. *tortosque in flexum ponere crines.*] Rectissime Gemblac. ———*tortos in fluctum ponere crines.* Vndantes crines calamistratos intelligit. recte, inquam. *In fluctum* κυματολογία. vocabatur enim ἀπόχυμα. Canones nomine Clementis: οὐκ ἐξεστί σοι τρέφειν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, καὶ ποιεῖν εἰς ἕν, ὅ ἐστι σπατάλιον, ἢ ἀπόχυμα, ἢ μεμεριςμένον τηρεῖν.

Ibid. *inflexum ponere crines.*] Hanc lectionem videtur agnoscere Firmicus: *quorum inflexi crines torquentur.* Nobis magis placuit Gemblacensis lectio.

v. 27. *Aut vndis reuocare.*] Ineptissime. Demissi crines sunt vndantes, & in fluctum positi. quomodo contrario modo, hoc est reuocati, possunt esse vndantes? Non satis absurditas manifesta? Non solum in hoc auctore, sed in omnibus manuscriptis non raro hæc commutant, & alternant *vincla, vnda*. vt iam vidimus supra. Sic infra *Sanguineis vinclis* pro *vndis* editum fuerat. Profecto & hic quoque legendum *vinclis*. Tæniis aut vittis crines reuocare tam effeminatorum, quam in fluctum ponere. Vtrunque enim feminæ faciunt. Totus vero locus reliquus ex Gemblacensi ita concipiendus:

——— tortos in fluctum ponere crines,
Aut vinclis reuocare comas, & vertice denso Fingere.

Firmicus: *quorum inflexi crines torqueantur semper in ostro.* id est purpureis vinclis, aut vittis.

Ibid. *Aut vndis reuocare.*] Quispiam etiam suspicari posset legendum, *Aut vinnis reuocare.* Nam *vinnus* cincinnus dicebatur auctore Isidoro. Prior tamen lectio vera est.

v. 27. *& vertice denso Fingere.*] κρωβύλον & σκορπίον paruo discrimine inter se discrepantes eiusmodi crinium suggestus vocabant Attici, quod Canones nomine Clementis vocant ποιεῖν εἰς ἕν. Seruius in illud, *— crines nodantur in aurum: veluti ratiolum, quod colligit comas, κρωβύλη.*

v. 28. *& appositis caput.*] Appositi capilli, ἡ πρόσθετος, ἡ φενάκη. Varie autem hoc genus homines a Ptolemæo vocantur: φιλοκάθαροι, φιλόκοσμοι, κομμωταὶ, κομμωταὶ, φιλόκαλοι. Firmicus: *nec non appositis alienis crinibus fictam & compositam pulchritudinem mentiantur.*

v. 30. *sterilesque optare lacertos.*] Volsos intelligit, καὶ δρωπακιστάς, vel potius δεδρωπακισμένοις, καὶ πεπιλωμένους, resinatos. Martialis:

Nullusque viuat in tuo pilus crure.

Intelligit ergo læuigatos, pice ac psilothro curatos. Capitolinus in Pertinace: *Vasa Samia calfactandæ resinæ, ac pici, diuellendis hominibus, ac læuigandis.* δρωπακιστὰς Glabratores & Glabrarios vocabant, qui etiam, si Diis placet, in officio domus Augustæ. Vetus inscriptio: DIOPHANTVS. TI. CAESARIS. ORNATOR. GLABR. id est ornator glabrarius. Adde ex Glossis, σμήκτης, *Pumicator.* Miratus sum apud Martialẽ non solum corpus πιλοῦσθαι, sed etiam caput ipsum, libro III. *Psilothro: faciemque leuas & dropace caluum.*

Nunquid

Nunquid tonsorem, Gargiliane, times?

Atqui decaluari in probris erat. Sequitur: *Quid faciem tingis?*— Ridicule. veteres libri: *Quid facient vngues?* Nam ſequitur.

——*nam certe non potes illos Reſina, Veneto nec reſecare luto.*

Si, inquit, tonſorem metuis, vt capiti tondendo operam ei dare nolis: ſaltem vngues dabis reſecandos, quos non potes vllo dropace aut καταπλάσει tollere, vt pilos.

v. 31. *Feminea veſtes nec inſunt tegmina plantis.*] Locus deprauatus. vide, an legendum præſtet:

Feminea veſtes nec non ſunt tegmina plantis: ἀπὸ κοινοῦ, *feminea*. Conſtat hanc poetæ mentem fuiſſe, & ita Statius VII Theb. *Brachiaque in manicis & picta vincula planta.* Totum hunc locum adumbrant ea Senecæ lib. VII Quæſt. Nat. *Quicquid eſt boni moris, extinguimus leuitate, & politura corporum. Muliebres munditias anteceſſimus, colores meretricios matronis quidem non induendos viri ſumimus. Tenero & molli ingreſſu ſuſpendimus gradum: non ambulamus, ſed incedimus.* Diceres a noſtro mutuatum. Sed & Petronius idem:

Scorta placent, fractique eneruı corpore greſſus,
Et laxi crines, & tot noua nomina veſtis.

v. 33. *Natura pudet.*] Recte. Firmicus: *Eos pœnitebit, quod viri nati ſunt.*

Pag. 114. v. 1. *& morbum virtutis nomine vitant.*] Imo contrarium. Gemblacenſis prodidit vitium:

——*Et morbum virtutis nomine iactant.*

Accedit metaphraſtes Firmicus: *Hos tamen ſic ambitio ſolicitat: quem morbum ſic appetunt, vt hinc putent virtutem ſibi, & maximum gaudium felicitatis accedere.* Satis his caſtigatur vitium vulgatæ lectionis. Quod morbus in malam partem accipiatur, nemo neſcit. Claudianus:

Quod turpem pateris iam cano podice morbum.

Firmicus refert ad ambititionem: neque illud male.

v. 2. *Semper amare parum eſt, cupient & amare videri.*] Non ſolum amatores erunt, ſed & tales credi volent. Nam Firmicus male: *Hi præterea ſemper amabunt, aut ſe amare ſimulabunt.* Non enim ad ſenſum Manilij.

v. 3. *Iam vero Geminis.*] A 14 ♊, ad 27 ♋, in finitore barbarico oriebatur Lepus temporibus Manilianis, quem tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ipse Manilius ait oriri cum septima parte Geminorum. Oriente Lepore nascuntur velocissimæ pernicitatis homines, stadiodromi, pyctomachi, pililudij, & quibus pedes vicem manuum sint. Efficiet & vigilaces, ac diligentes, otio deditos, voluptarios.

v.5. *Septima pars Leporemque tulit.*] Emenda ex Gemblacensi:

Septima pars Leporem tollit.— Ita etiam nostra editio prior.

v.9. *Ille cito monitus.*] Scribe *monitu*, id est animaduersione: quod cito animaduertit imminentes ictus cestuum & declinat. Sed valde placebat prior coniectura *cito motu*, vt agilitas designetur.

Ibid. *eludere cestus.*] Non sine cruore cestibus dimicabatur. Qui incruento pugilatu magis delectabantur, sacculis tomento farctis manus muniebant, cestuum vicem. In vita Imp. Galieni: *saculis non veritate pugilantes.*

v.10. *Nunc exire leuis missos nunc mittere palmis.*] Recte Gemblacensis:

Nunc exire leuis missas, nunc mittere palmas.

Leuis exire, *leuis mittere*, vt *indocilis pauperiem pati.* Exire palmas aduersarij dicitur, qui declinatione corporis euitat. Contra mittere palmas, infligere palmas in pugilatu. Exire ictum Latinum est. Exire sanguinem dixit Lucretius. Exire hominem Solinus.

Ibid. *Nunc exire leuis.*] Pyctomachos creat. Firmicus vocat pyctomacharios. Pyctale certamen ἀντὶ τῆς πυκτομαχίας bis dixit Seruius enarrator Virgilij.

v.11. *Ille pilam celeri fugientem reddere planta.*] Habes apud Homerum pila ludentes saltare, & pedibus pilam reddere: quod hic dicitur ludere saltu. Nam inepte in textu Bonincontrij legitur, *ludere fulcro.* quod ipse commentus est.

v.14. *Ille potens turbam perfundere certa pilarum.*] Repone ex Gemblac. *membra pilarum.* Ille potens fundere per membra turbam pilarum. Correptas vtraque manu pilas, quot poterat, a tergo altera manu capiebat, quas abante altera proiecerat: contra ab ante accipiebat, quas a tergo proiecerat. & ita per totum corpus pilis ludebat, tanquam duo essent, qui datatim pila luderent. Hoc est, quod dicit, per membra fundere turbam pilarum: & quia per totum corpus ludebat, propterea dicit;

Per

Per totumque vagas corpus diſponere palmas.

& ſe ſibi ludere, & ſibi reludere. Hoc audio hodie Turcarum pililudios dexteritate mira facere, quod hic innuit Manilius. Hi ſunt, quos vocabant pililudios.

v. 15. *Per totumque vagas corpus diſponere plantas.*] Gemblacenſis *palmas*, non *plantas*, & recte. Valde differunt qui pila ludunt, & qui pililudij Firmico dicuntur. Pililudios iam deſcripſit. Pila ludentes, ſunt σφαιρισταὶ, qui pila datatim ludunt, quos pilicrepos vocat Seneca.

v. 16. *Vt teneat tantos orbes.*] *tantos orbes*, tot orbes, tot pilas. Tertullian. Apologet. *& ſunt tanti, quanti denotamur.* id eſt, tot, quot denotamur. Terentianus:

Maurus item quantos potui cognoſcere Graios?

id eſt, quot Graios.

Ibid. *Sibi ipſe recludat.*] Repone *reludat*, ex Gemblac. Nam pilas per totum corpus iacit & recipit, tanquam ſibi ludat datatim, & reludat. Ego antea hunc locum non capiebam. Non erat ſpes intelligendi ſine ope codicis. Nunc luce clarior.

v. 20. *Nunc Cancro vicina canam.*] Aſellis orientibus nati venatui dediti erunt, retibus feras capient, aut foueis decipient, aut ferro ſectabuntur. Alatores, preſſores, veſtigatores erunt. Genituræ Meleagri, & Atalantæ. Piſcationibus etiam operam dabunt.

v. 21. *Conſurgunt Iugulæ.*] Iugulas vocat, quos alij ὄνους, aſellos in μορφώσει Cancri. Nam ita etiam Firmicus paraphraſtes interpretatur. Nuſquam memini me legere Iugulas pro Aſellis Cancri. Sed Orion vocatur Iugula auctore Varrone, Gloſſario, & Scholiaſte Germanici, apud quem male *Incola* pro Iugola. Itaque Boninconttrium decepit Papias ſuus, vel potius ipſemet ſeipſum, qui apud Papiam Orionem iugulam vocatum putat eſſe ſidus, de quo hic agitur. Aſellos ait oriri in prima parte Cancri in finitore barbarico. Verius dixiſſet in XIII. Cancri.

v. 25. *Cuius & ante necem paulatim vita ſepulta eſt.*] Phrynichus Pleurone de Meleagro:

Ες κρυερὸν δ' οὐκ ἤλυθε μόρον
ὠκεῖα δέ νιν φλὸξ κατεδαίσατο
δαλοῦ περθομένου
Ματρὸς ὑπ' Ἀλθαίας κακομηχάνου.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Si non piget verba hæc rimari, omnia in Manilio inuenies.

v.26. *Et Calydoniaca.*] Gemblacensis. *Et Calydonea.* recte. Repete ἀπὸ κοινοῦ *canunt.* Nam Atalantam hoc sidere natam vult Firmicus: *Sed & femina, si sic nata fuerit, viraginis animo hæc eadem similibus rationibus persequetur.*

v.27. *Virgine maius erat.*] Quam videri sternentem viros erat maius virgine. Mirum genus loquendi. Cuius species vincentis viros erat supra sexum muliebrem, etiam supra Actæonem ipsum, vel tunc, quum siluis formidandus erat antequam a canibus deuoraretur. Gemblacensis vitiose habet: *Virgine natus erat.*

v.28. *Sternentem vulnere primo.*] Malim *primos.* Neque verisimile est aliter scripsisse Manilium.

v.29. *Quamque erat Actæon siluis imitandus.*] τὸ *imitandus* est nulli rei. Scribo *mirandus.* id est tunc quum formidolosus esset siluis.

Pag. 115. v.6. *Et celare vagos.*] Eleganter Gemblacensis: *Et colare vagos.* Etiam cola Ausonio inter supellectilem piscatoriam:

Colaque & insutos terrenis vermibus hamos.

v.10. *quum iam vicesima Cancro est.*] Scribe:

——— *quum iam vicesima Cancri Septimaque ex vndis.* ———

Castiganda etiam paraphrasis Firmici: *In Cancri parte vicesima oritur Argion.* Lege: *In Cancri parte vicesima septima oritur Procyon.* Dictus autem Procyon, quod ante Canem maiorem oriatur, constitutus iuxta lacteum circulum. vnde Plinio Antecanis dicitur: Ciceroni Antecanes ἀρχαϊκῶς.

Antecanes, Graio Procyon qui nomine fertur.

Oriebatur sæculo Manilij a xxx parte Geminorum, ad quintam Cancri. Quare errat Manilius. Nam id potius sæculo nostro conuenerit, quam illi prisco. Oriente Antecane qui nascentur, erunt non quidem venatores, sed arma venatoribus parabunt, catulos nutrient, prolem & genus canum peritissime referent: cuiusmodi fuisse dicitur P. Virgilius Maro.

v.12. *Venatus non ille quidem.*] Firmicus ne vno quidem verbo plus aut minus: *Erunt quidem ab omni studio separati: verum arma veneratoribus aut facient aut parabunt, vt retia, venabula.*

v.16. *Lentaque connexis formant.*] Concinnius Gemblacensis: *formare.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.19. *Quum vero in vastos surgit Nemeeus hiatus.*] Primam partem Leonis intelligit. Nam τὸ χάσμα in eius asterismo prima pars eius est. Firmicus quoque in paraphrasi horum primam partem Leonis interpretatur. Melius dixisset Canem principio Cancri oriri in finitore barbarico. *Sæculo* Manilij oriebatur in VII Cancri. Intelligo autem cum Firmico stellam σείριον nomine in maxilla Canis, quæ est, quam proprie Caniculam Romani vocabant. Plinius dubitat, an ea, quæ Procyon dicitur, Canicula sit. Sed alia est. Et Columella distinguit recte τὸν προκύνα a Canicula. Nam Procyon est, quem Vitruuius minusculum canem vocat. Quis ignorat quantum intersit inter Caniculam & Antecanem? tota μόρφωσις dicitur Canis: σείριος autem in maxilla, aut ore Canis, dicitur Canicula. Itaque non immerito dubitat Plinius, an Antecanem vocare debeat Caniculam, cum constaret Canem alium esse ab Antecane.

v.20. *Latratque Canicula, flammas Et rapit igne suo.*] Interpolata sunt hæc vel a Bonincontrio, vel a similibus homuncionibus Legendum.

——— latratque Canicula flammans,
Et rabit igne suo, geminatque incendia Solis.

Et Latinitatis & poetices imperitum esse oportet, qui ita legendum esse non videat, malignum, qui neget. Qui igitur oriente Canicula nascuntur, erunt furiosi, violenti, iracundi, omniumque in odio & metu erunt: præfestinato loquentes, faciles moueri, rixosi, rabidi, temulenti. Feris subsistent, & eas venabulo collocabunt.

v.21. *Et rapit igne suo.*] *Et rabit*, vt iam monuimus. Idem error infra: *Lingua rapit:* pro, *Lingua rabit.* ——— Canicula rabit, vt *insana Canicula* Satirico.

v.23. —*fatumque supremum Sortitur.* —] Nam ardores Caniculares iram Deorum, siue θεομηνίαν, quasi quandam vim maiorem vocat Valerius Flaccus: eoque nomine ait illud astrum a Calabris propitiari. Ita enim libro primo:

——— sic quum stabulis & messibus ingens
Ira Deum, & Calabri populator Sirius arui
Incubuit, coit agrestum manus inscia priscum
In nemus, & miseris dictat pia vota Sacerdos.

Sed & Aristæus Apollinis & Cyrenes filius aram ἰκμαίου Διὸς in insula

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

insula Ceo statuit, & ipsi quoque Sirio astro, vt Apollonius ait libro 11, hostias immolauit. Vnde factum, vt in Ceo insula per XL dies, quot scilicet astri illius incendia vigent, Etesiæ flare soleant. Sed Sirium a Ceis obseruari solitum ex Ciceronis primo de diuinatione alibi notamus. quæ est lex Aristæi. idem Apollonius: ——— Κέῳ δ' ἔπι νῦν ἱερῆες

ἀντολέων προπάροιθε κυνὸς ῥέζουσι θυηλάς.

Scholiastes: ἐνομοθέτησε γὰρ (Aristæus) τοῖς Κείοις κατ' ἐνιαυτὸν μεθ' ὅπλων ἐπιτηρεῖν τὴν ἐπιτολὴν τοῦ Κυνὸς, καὶ θύειν αὐτῷ. Quæ plane interpretantur locum Ciceronis. Idem igitur apud Calabros fiebat, quod in Ceo insula.

v. 25. *Et viridis nemori sanguis decedit.*] *Sanguis* succus. Proprie, quod Græcis poetis εἶαρ. Nicander in Theriacis:

——— ἢ ὀρχάδος εἶαρ ἐλαίης.

Scholion. εἶαρ ὑπὸ τῶν νεωτέρων τὸ αἷμα, τὸ λίπος. καὶ Καλλίμαχος ἐλαίας τὸ αἷμα, τὸ ἔλαιον εἶπε:

Πολλάκι δ' ἐκλύχνου πῖον ἔληξεν ἔαρ.

Fere idem Callimachus, quod noster. Arborum succus ille vulgo dicitur sapa, & sane ita vocatur a Palladio. De intensionibus æstuum in diebus, qui dicuntur Caniculares, vide Gemini eruditissimam disputationem, qui æstuum illorum caussam non Caniculæ tribuit, sed aliis rationibus nititur.

v. 30. *ceu sint in flumine cuncta.*] *in lumine.*

v. 32. *Nascentem siquem pelagi constrinxerit.*] Gemblacensis *restrinxerit.* Est vestigium veræ lectionis *perstrinxerit.* *Pelagi vnda* orizon. *Perstrinxerit* Arateum verbum, ἐπιξύειν τὸν ὁρίζοντα, de Cepheo: ——— ὁ γὰρ ζώνῃ ποτὲ Κηφεὺς

γαῖαν ἐπιξύει, τὰ μὲν ἐν κεφαλῇ μάλα πάντα

βάπτων ὠκεανοῖο, τὰ δ' οὐ θέμις. ———

Pag. 116. v. 1. *odiumque metumque.*] Notum: *oderint dum metuant.* Paraphrasis Firmici: *Furiosi, iracundi, terribiles, minaces; & quos omnes homines & oderint pariter & metuant.*

v. 3. *Ante os est animus.*] Legimus apud veterem poetam nescio quem: ——— ἡ γὰρ γλῶσσα τοῦ νοῦ προτρέχει. quod est plane horum omnium interpretamentum. An dixit ante os esse animum, hoc est, ex garrulitate eius aperiri, qualis eius sit animus?

Ibid. *nec magnis condita caussis.*] *concita.* Caue capias condita pro latentibus, non magis quam micare pro splendere. Hoc

enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

enim eſt neſcire Latine. Pueri ſciunt, quid ſit *corde micante* toties apud Poetas. Sed audi paraphraſten Firmicum nobiſcum facientem : *Hi etiam noua cauſſarum iurgia concitantes cor habent crebris agitationibus palpitans.* Sane nemo ſanus dixerit *cor micare* eſſe cor lucere, ſed quod Firmicus dixit *palpitare.*

v.4. *& lingua rapit.*] Et hic quoque inepte pro *rabit.*

v.5. *Morſibus increbris.*] Non male olim legebamus: *Morſibus increpitis.* Nam non ſolum ita Poetæ loquuntur, quum dicunt ῥαθαγεῖν τοῖς ὀδοῦσι, ſed etiam omnino ita legit Firmicus paraphraſtes: *ita ſæpius impetu & furore commoti, aut dentes quatiant, aut attritos ſemper exacuant.* Sed poteſt ferri lectio Gemblacenſis: *Morſibus & crebris.*

v.6. *Ardeſcit vitio vitium vireſque miniſtrat Bacchus.*] Firmici paraphraſis: *Sed ſi hunc locum Mars viderit, fortius hæc, quæ diximus, conualeſcunt.* Vt ponamus verum dicere, non tamen mentem auctoris ſui aſſequitur. Nam recte quidem vitium vitio ardeſcere interpretatur fortius vitium conualeſcere : ſed non aduertit naturam iracundam, ſi accedat temulentia, perinde eſſe, ac ſi oleum camino addatur: & ita accipiendum apud Manilium.

v.9. *atque arma ferarum.*] κυειολογία. *Arma ferarum* dentes & vngues. vnde Exarmare leones.

v.10. *Effunditque ſuas conceſſo in robore flammas.*] Effundit furores ſuos in quouis obuio hoſte : componit ſe parem cum quauis fera in ſiluis, quamcunque illi fors conceſſerit. Paraphraſis Firmici: *ita vt frequenter illis pericula & a feris & ab incendiis inferantur.* Et *flammas* pro incendio accipit non pro furore, & ab illis illi exitium imminere ſomniat contra mentem auctoris ſui, quem non aſſequitur. Nam Manilius ἀλληγορικῶς, paraphraſtes vero κατὰ τὸ σημαινόμενον, dignus caſtigatione.

v.12. *Cernis vt ipſum etiam.*] Ab Arato:

ποσσὶ δ' ὠρείων⊕ ὑπ' ἀμφοτέροισι λαγωὸς
ἐμμενὲς ἤματα πάντα διώκεται· αὐτὰρ ὅγ' αἰεὶ
Σείριος ἐξόπιθεν φέρεται μετιόντι ἐοικὼς,
καί οἱ ἐπαντέλλει, καί μιν κατιόντα διώκει.

Ibid. *ſurgit ſtellatus ab aſtris.*] Gemblac. *cælatus.* Cælatum dicit, quod toties Aratus βεβλημένον, & βεβολημένον. βέβληται. Quæ omnia cælandi notione accipienda contra Grammaticos. In Leonis parte triceſima oritur Crater. Hoc ſidere oriente qui na-

ſcetur,

ſcetur, irriguos campos, fluuios, & lacus amabit: vlmos vitibus adſitis maritabit: vites iugamentis, palis, ridicis eriget, aut arbuſtis diſponet. Vino etiam liberalius ſeſe inuitabit. annonæ vectigalia redimet. merces humidas tractabit. Crater ſæculo Manilij oriebatur hor. o. 40', a XXIX Leonis, ad IX Virginis. Quare hic Manilio conſtat ratio.

v.14. *quum tollitur ore Leonis.* Lege *orbe*. Supra:

Vltima Lanigeri quum pars excluditur orbe.

v.15. *Crater & auratis.*] τὸ & abundat.

v.16. *Inde trahit quicunque genus.*] Totum locum ita comprehende:

Inde trahit quicunque genus moreſque, ſequetur
Irriguos ruris campos, amneſque lacuſque,
Et te, Bacche, tuas nubentem iunget ad vlmos.

Ibid. *ſequetur Irriguos ruris campos.*] Paraphraſis Firmici: *Irriguos amabit campos: & fontes aut riuos ſeu fluuios ab alueo ſuo ad alia loca deducet.* Male concipit τὸ *ſequetur*. Ipſe putat dictum in deducendis riuis eum ſequuturum quos ducet riuos. At nulla apud Manilium riuorum deductio.

v.19. *Diſponetque iugis imitatus.*] Lege *imitatas*. Diſpoſitos vitium verſus choreas vocat. Firmici Paraphraſis: *vel qui buxeas arbores tondens in belluas fingat.* Falſo. Nam quid Crater ad buxeta, & opera ex buxo topiaria? Sed corrigit ſe mox: *Aut virides porticus in circulum flexis vitibus faciat.* Intelligit haud dubie vites compluuiatas: in quo mentem quidem Manilij non adipiſcitur, ſed tamen propius ab ea abeſt. Nam choreas Manilius dixit τὰς σίχας ἀμπέλων inſtar eorum, qui manibus conſertis choreas ducunt, &, vt Terentius loquitur, reſtem ducunt.

v.20. *Robore vel proprio fundentem in brachia ducit.*] Inepte. Gemblacenſis: *findentem*. ne id quoque bene. ſed tamen propius veritati. quin etiam vetuſtiſſima eſt menda. Agnoſcitur enim a Firmico: cuius paraphraſis hæc: *& qui in fecundis arboribus fecundos inſerat ſurculos.* Nam *infindere* eſt inſerere apud Ciceronem in Bruto. Vide notas noſtras in Computum Iudaicum libro VII de Emend. temp. Sed hæc nugatoria ſunt. Notum enim, vetuſtiores libros habere *findere, relinquiſti, inſtinguo,* pro *fidere, reliquiſti, inſtigo.* Et hic quoque haud dubie *fidentem* ſcripſit Manilius, librarius *findentem,* non quidem habens in animo ſenten-

tiam

tiam mutare, ſed vtens vitio ſæculi ita ſcribentis. Vites aut iunguntur, aut ſolutæ in ſuo ſibi ſtipite ſingulari relinquuntur. Iunguntur multifariam : nam aut maritantur, aut iugantur, aut impluuiatæ flectuntur. Singulari ſtipite relinquuntur aut adminiculatæ, aut ſolitariæ. & quidem ſolitariæ, hoc eſt ſine ridicis minus quidem vini, ſed præſtantius edunt, vt in multis locis Galliæ noſtræ. Eæ igitur, quæ ita ſingulari ſtipite ſine adminiculo nituntur, manifeſto fidunt robore ſuo, vtpote quibus ridicis opus non ſit, neque adminiculis. Vel igitur, inquit, vites iugat, vel fidentes ſuo ſtipite in brachia ducit. Iſta brachia habent nomina ſua apud auctores rei ruſticæ, & in Gallia noſtra, aliis nominibus in Tectoſagibus, & Aquitania, aliis in Celtis, aliis in Belgio. Vides quam vetuſtæ ſint librorum mendæ, quæ etiam a veteribus auctoribus agnoſcantur. Itaque qui dicunt non temere recedendum a veteribus codicibus, opponi illis poteſt, ne temere quoque illis fidendum. Habes hic exemplum illuſtre.

Ibid. *in brachia ducit.*] Brachia vitis ſcilicet. Cicero:

Quos tenet Ægæo defixa in gurgite Chios,
Brachia cui viridi conueſtit tegmine vitis.

id eſt, cui Inſulæ frondeſcit vitis in ſua brachia. Nam in Chio tunc erat Orion. Deprauatiſſimus eſt locus ille in Ciceronis vulgatis, vt & in Arateis, quæ huc pertinent.

——— κείνῳ χάζειν Οἰνοπίωνι.

Legendum enim :

Θῆρας ἀργυφέων Χείῳ χάζειν Οἰνοπίωνι.

Sed Cicero legit θοίνης non θῆρας:

Oenopionis auens epulas cœnare nitentes. Sed errat.

V. 21. *Teque ſibi credit.*] Scribe audacter *Teque tibi credit.* Elegantiſſime. Nam fidentem proprio robore dixit eadem mente, qua nunc dicit ipſum ſibi ipſi credi. Te tibi credit, non ridicis, aut palis, aut vlmis.

Ibid. *qui matre refectus.*] Bonincontrius interpolauit *qui matre relictum.* Gemblacenſis, *refectum.* Plana ſententia. Sarmentum e matrice reſectum pangit in ſegete. quod in multis locis Campaniæ in Italia, & in agro opimo ad Tarnim Aquitaniæ meæ. Lege igitur. ——— *quin matre reſectum Adiungit calamis.*
Recentes enim ſurculi pacti adiunguntur calamis in nouelletis.

V. 24. *Pro regione colet.*] In agro Neapolitano in Italia, Bigerritano

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ritano in Nouempopulania, maritabit arbores: in agro Vicentino & Vibiſcorum iugabit. in Nitiobrigibus ſingulari ſtipite & fidentem ſuo robore educet.

Ibid. *Hauriet e miſeris.*] Vbi *miſcere* ſcriptum erat, Gemblacenſis habet *miſerere.* quod mendum in aliis quoque manuſcriptis non raro occurrit. Ita hic ſine vllo dubio *emiſcens* legendum pro *e miſeris.* Emiſcere ex cratere haurire. Miſcere Falernum Martiali, haurire. Homerus κεραίειν. ζωρότερον δὲ κέραιρε. & κρᾶμα vinum. in idiotiſmo Græco κρασί. Scio principem & ornamentum harum literarum Adrianum Turnebum *myſtris* legere. Sed cur Latini voce peregrina vtantur, relicta propria cochlear, ſiue ligula? Sane illud ioculare, ligulis aut cochlearibus in conuiuiis vinum haurire. Crater erat ingens vas vinarium, quod in media menſa ſupra machinulam incitegam deſtituebatur. Ex eo cyathis vinum emiſcebant, id eſt hauriebant.

Ibid. *Hauriet emiſcens.*] Vera coniectura. Firmicus agnoſcit, Sed *emiſcere* paulo ſequius, quanquam non male, interpretatur. *quod hic vinum ſine aquæ admixtione libenter bibet.* *Emiſcere*, interpretatur contrarium τῷ *miſcere.* At non eſt. Eſt enim e cratere in ſcyphum miſcere. Miſcere vinum, vt diximus, eſt haurire, in pocula defundere. Conſtat a Paraphraſte Firmico correctionem noſtram agnoſci. Quod autem dicit,

——— *nec parce vina recepta Hauriet emiſcens.*

proculdubio eſt, quod Græci dicunt ζωρότερον κεράσαι. ex Homerico ζωρότερον δὲ κέραιρε. Quod Martialis vertit *viuidius*, lib. VII.

Hic ſcyphus eſt, in quo miſceri iuſſit amicis
Largius Æacides viuidiuſque merum.

Vulgata lectio valde diſcrepat. Nos ex ſcriptis ita legimus, vbi exaratum eſt corrupte *inuidiuſque.*

Ibid. *& frugibus ipſe fouetur.*] Gemblacenſis *fructibus* Optime. Nam cui bono hic fruges? Lego igitur —*& fructibus ipſe fruetur.* Ipſe, inquit, ipſos fructus abſumet, neque ex illis negotiabitur, aut compendium faciet. ebibet enim omnes.

v. 26. *Spem credit inania vota.*] Nihil potuit ineptius concipi. Gemblacenſis perſpicue: ——— *in annua vota*, vt etiam nos olim. Supra:

Annua ſolliciti conſumunt vota coloni.

v. 27. *Annonæ quoque vectigal.*] Annonæ quoque publicum redimet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

dimet. Firmicus libro tertio: *Exactorem retiarum annonarum, vel fiscalium pecuniarum.* Ita reponimus ex veteri codice. Retiæ seu reticæ annonæ meminit Augustinus de Ciuitate libro. XVIII cap. XVIII.

v. 28. *Præcipue quas humor alit.*] Hoc est, τὰ ἐξ ὕδατος ἐμπορεύσεις. Firmicus alicubi aquaticas negotiationes, item aquarum opera vocat. Quia vero Crater non solum vini, sed & omnium liquorum capax est, ideo & aquam quoq. capit. nisi ideo dixerit, quia quidam veterum non Craterem, sed vrnam, hoc est κάλπιν vocarunt, vt Scholiastes Germanici. Cicero feminino genere Crateram. κάλπιν etiam Fontem vocabant veteres, Plautus, & Varro. Cicero quoque κάλπην Aquarij ab eadem mente vocat Fontem. ——— *gelido delapsum lumine Fontis.* id est τ̃ κάλπης.

Ibid. *nec deserit vndam.*] *vnda.*

v. 29. *Tales craterum mores effinget amator.*] Gemblacensis:

Tales effinget craterum mortis amator.

Minima mutatione lego:

Tales effinget Crater vmoris amator.

vmoris pro *humoris* etiam libro secundo positum erat.

v. 30. *Iam subit Erigone.*] In decima quinta parte Virginis oritur Corona. Sub hac natus ἀστροδίαιτος erit, ac mollibus studiis deditus. hortos colet: corollas plectet. Seplasiarius, pigmentarius, turarius erit.

Ibid. *ter quinque feretur Partibus.*] In xv. parte Virginis ait oriri Coronam. At Firmicus quinta parte. Et sane corruptus est locus. Nam infra Spica oritur decima parte. Non ergo scripsit Manilius *quæ quum ter quinque:* sed *quæ quando quinque*, aut simile quid. Sed nugatur. Nam illius sæculo Corona oriebatur supra finitorem barbaricum a XXX Virginis, ad IX Libræ hora vna fere. Sed mirum Coronæ austrinæ nullam fieri mentionem ab Arato in Phænomenis, neque a Manilio libro primo. κηρυκεῖον Hipparchus, alij οὐρανίσκον vocant. An dicemus ante Hipparchum in asterismos non relatam? Non ita videtur. Hyginus enim, qui ex Eratosthene, & antiquioribus Astronomicon suum describit, vocat eam Sagittarij Coronam, quam vt ludentis ab eo abiectam dicit: id est ὡσεὶ κωμάζοντος. Ego vero aio & Arato cognitam fuisse, quamuis eam in Phænomenis non retulerit. Nam vbi περὶ συνανατολῶν καὶ συγκαταδύσεων scribit & ad centaurum peruenit, ita subiicit:

——— τὰ δὲ νειόθι μᾶλλον
οὐρανὸς ἀντιφέρει, στεφάνοιό τε δεύτερα κύκλα,
ὕδρης τ᾽ ἐσχατιήν, φορέει τ᾽ ἐπὶ κενταύροιο
σώματε καὶ κεφαλήν, καὶ θηρίον, ὅρρ᾽ ἐνὶ χειρὶ
δεξιτερῇ κένταυρος ἔχει ———

Manifesto ait δεύτερα κύκλα στεφάνου oriri cum extremitate Hydræ, & Centauro. Quis sanus hæc de Corona boreali intelligat, quæ illis orientibus tunc μεσουρανεῖ? Atqui & Theo & Festus Auienus ita sentiunt. quo quid est absurdius? Contra quid est verius, quam cum Hydræ extremitate, capite Centauri, & fera Centauri Coronam austrinam oriri sub Sagittario, qui cum capite Centauri simul oritur in illo climate? Ergo sine dubio στεφάνοιο δεύτερα κύκλα est δεύτερος στέφανος, vt ille alter Ariadnæ πρῶτος στέφανος. Itaque non mirum si Theon in illum locum nugatur. Atqui eius indicio nouimus Arato non ignotum fuisse illum asterismum. Versus sunt Arati:

Νειόθι τοξευτῆρος ὑπὸ προτέροισι πόδεσσι
Δινωτοὶ κύκλῳ περιηγέες εἱλίσσονται.

Vbi male κύκλοι vulgo editur. In illos versus ita scribit Theo: εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ὁμοίως ἀφανέστεροι ἐν κύκλου περιγραφῇ, οὓς τῶν νεωτέρων τινὲς οὐρανίσκον καλοῦσιν, οἱ δὲ νότιον στέφανον. εἶναι δὲ αὐτοὺς οἱ μὲν Προμηθέα, οἱ δὲ Ἰξίονος τροχόν. Appellationem στεφάνου νοτίου recentiorem ait. Nos contra videmus hic δεύτερον στέφανον ab Arato vocari. Ita cum delectu veteres interpretes legendi, neque semper illis assensio accommodanda. Nam perspicue Aratus νότιον στέφανον, δεύτερον στέφανον vocat, qui cum Sagittario & humeris Centauri oritur, Corona Ariadnes meridianum iam excedente. Quod si cum Theone & Festo Auieno de Corona Ariadnes interpretemur, ergo vna opera τὸ μεσουρανεῖν erit ἀνατέλλειν. Et dubitabimus? Prima stella, in media lucet quæ fulgida fronte, vt inquit Manilius in Sphæra, oritur hodie cum XXVII parte Libræ.

V.31. *Cara Ariadneæ.*] Lege *Clara.* item: — *hinc dona puellæ Nanque nitent.* ———

V.32. *illinc oriens est ipsa puella.*] Sequitur eos, qui dicunt non solum τὸν στέφανον, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀριάδνην αὐτὴν κατηστερίσθαι. Propertius:

Te quoque enim non esse rudem testatur in astris
Lyncibus in cælum vecta Ariadna tuis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

& ipſe Manilius Coronam in cælo capiti Ariadnæ impoſitam canit in Sphæra, Iuſtinus Martyr in Apologetico. τί γὰρ λέγομεν τὴν Ἀριάδνην καὶ τοὺς ὁμοίως αὐτῇ λεγομένους κατηστερίσθαι; At contra Aratus ait Coronam in cælo poſitam a Baccho μνῆμα ἀποιχομένης Ἀριάδνης. Quid ſi non de Ariadna, ſed de ipſa Erigone intelligas? Vtrum mauis, per me tibi licet.

Pag. 117. v. 3. *Ille colet.*] τὰ κηπευτικὰ ἐπιτηδεύσει. Ptolem.

v. 7. *Cæruleum foliis.*] Lege:

Cæruleum foliis viridi quin gramine collem Conſeret. ———

Viridem & cæruleum confundunt Poetæ. Nam & Ouidius aerem viridem dixit pro cæruleo, & aquas virides pro eodem.

v. 8. *Conſerit & veris.*] Potes & legere *vernis.*

v. 9. *Aut varios nectet flores.*] στεφανοπλόκος erit.

v. 10. *Effingetque ſinu, ſimileſque.*] Quid eſt *effingere ſinu flores?* quid ſimiles excoquere? Nugas egerit tam qui interpretationem exiget, quam qui dabit. Gemblacenſis: *Effingetque ſuum ſimiles.* Quod eſt veriſſimum. Effinget ſuum ſimiles, ſuorum ſimiles flores. ſuorum florum coronæ eſt idiotiſmus Manilianus: *ab ipſo, ad ipſum.* hoc eſt a ſeipſo, ad ſe ipſum. Sic hic ſuorum florum, ipſius coronæ florum. Effinget flores ſertis, cuiuſmodi flores habet Corona ipſa Ariadnæ. omnino effinget ſimiles ſuorum coronæ florum, vt Maniliane loquar. Virgilius:

Nanque ſuam antiqua patria cinis ater habebat:

ſuam Didonis nutricem dixit, vt noſter ſuorum coronæ florum.

v. 11. *in mutua preſſos Incoquet.*—] Simul omnium ſuccos expreſſos excoquet. καὶ ἅπαντα ἅμα χυλισθέντα ἀφεψήσει; ad opus ſeplaſiarium ſcilicet. Hæc clauſula manifeſto a ſuperioribus tam ſenſu, quam argumento ſeparata eſt. Seplaſiarios intelligit. Ptolemæus vocat τοὺς παρ' ὀσμαῖς, καὶ μυρεψούς. Pigmentarios quoque intellige, hoc eſt μυροπώλας, φαρμακοπώλας, μυρεψούς. Gloſſæ. quanquam iiſdem Gloſſis Pigmentarius quoque eſt χρωματοποιός.

v. 14. *Munditiæ cultuſque.*] φιλοκάθαροι, φιλόκοσμοι erunt. Ptolem.

v. 15. *Et lenocinium vitæ.*] Paraphraſis Firmici: *corpuſque ſuum lenocinio pulchritudinis excolens.* Non prorſus hoc voluit, ſed plus Nam lenocinium vitæ plus eſt, quam lenocinium corporis. Intelliguntur enim ἁβροδίαιτοι, ἡδυπαθεῖς, quos non ſemper ſequitur eſſe mœchos, aut adulteros.

Ibid. *præſenſque voluptas. Virginis hoc anni poſcunt.*] Paraphraſtes:

ites: *& qui stupra & adulteria latenter exerceat, ad virginum pulchrarum, puerorumque concubitus prona libidinis animositate festinans, & currens.* Stupor hominis. Nam τὸ *Virginis hoc anni* est epilogus, vt & cæco apparet. Itaque plane hic delirauit. Neque tam futilia confutabo.

v.16. *Floresque coronæ.*] Potuit etiam ad mythologiam alludi. Nam Timachides poeta scripsit coronam Ariadnæ ex quodam flore plexam fuisse, qui dicebatur ἄνθος θήσειον.

θήσειον δ' ἁπαλὸν μήλῳ ἐναλίγκιον ἄνθος
λευκορόης ἱερὸν περικαλλέος, ὅρρα μάλιστα
φίλατο.——— ἀπὸ τούτου, inquit Athenæus, ἄνθους φησὶ καὶ τὸν τῆς Ἀριάδνης καλούμενον στέφανον πεπλέχθαι. Sed & in Ariadnæ στεφάνῳ κατηστερισμένῳ esse herbam nomine ψαλάκανθαν Crinagoras poeta dixit in epigrammate apud Ptolemæum τοῦ Ἡφαιστίωνος, vt ex Photij Bibliotheca constat.

v.17. *At quum per decimam.*] oriebatur Spica cum XXVI parte Virginis, quam cum decima parte Virginis oriri vult in finitore barbarico. Spica igitur oriente qui nascentur, erunt attentiores ad agricolationem, & ad condita frugum. Pistrinorum mancupes erunt, pistores dulciarij. Erunt etiam publicorum horreorum curatores.

v.18. *Spica feret præ se.*] Locus contaminatissimus. Gembl.

Spica, feret præsens valentis corpus aristas.

Lege confidenter:

At quum per decimam consurgens horrida partem
Spica, feret præ se squalentis corpus aristas.

Corpus, appositiue *squallentis* siue *squallentes* aristas. Rectissima lectio. Magis placeret *squallentis corpus aristæ.* Quare aristæ dicantur squallidæ, non magis ratio exigi debet, quam quare dicantur horridæ. Alioqui squallere est contaminari, & squallor contaminatio. Firmicus in partium Scorpij Myriogenesi: *turpes faciet homines, meretricio squallore sæpe pollutos.* Tertullianus Exhortatione ad castitatem cap. x: *ingredi in disciplina Domini non secundum carnis esquallentiæ concupiscentiam.* Nulla fere mutatione legendum, *& squallentiæ concupiscentiam.* Vertit enim ad verbum, vt alias solet, locum ex secundo capite posterioris Epistolæ Petri, ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένοις. Squallentia igitur Tertulliano, & Squallor Firmico est μιασμός. Locus ille ex epistola Petri

nondum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

nondum notatus eſt in locis ſcripturæ a Tertulliano citatis,

Ibid. *Spica.*] Arabibus dicitur العازل Elgazil, hoc eſt ἀτρακτυλὶς, fuſus, νῆθρον.

v.20. *Seminaque in fœnus ſulcatis reddere terris.*] Melius Gemblacenſis: *ſulcatis credere terris.* Supra:

Tum Cererem plena reddentem credita meſſe.

v.21. *Vſuramque ſequi maiori ſorte.*] Melius Gemblacenſis: *maiorem ſorte.* Et nos quoque ita olim edidimus. Imperite, vt alias, lectionem innouauit Bonincontrius: *Verſuramque ſequi* — Nam quæ verſura hic intelligenda eſt, quum loquatur de terræ fide, quæ maiore fœnore fruges reddit? Eſt enim metaphora. Neque Daniſtæ hic magis locum habent, quam agricolatio in foro Romano. Sine metaphora aut allegoria extulit paraphraſtes Firmicus: *qui nouis ſeminibus per annos ſingulos nouitatem etiam frugibus pariat.*

v.23. *Quod ſolum docuit.*] *decuit.*

Ibid. *noſſe metallum.*] ἐλλιμισμὸς, metallum pro conditis. Condita ſunt ἀποτεθησαυρισμένα, ἀποτεταμιευμένα. In Hadriani vita: *Laborabat præterea, vt condita militaria inſpiceret*: id eſt annonam militarem in horreis. Sed de Conditis mentio eſt etiam in Cod. Theodoſ.

v.25. *Diues erat.*] ἦν ἄν. Conditionale enim eſt.

v.26. *tardauerat artes.*] Sententia poſtulat *tardauerit.* Ita etiam Gemblacenſis:

v.28. *Subdere facturos ſulcis.*] Lege:

Subdere fracturos ſilicis frumentum. ———

vnde ἔργον μυλήφατον Apollonio, & aliis poetis.

v.31. *in multas variaſque figuras.*] Lege: — *variare figuras.*

v.33. *inſtructus ſimilis.*] Lege:

Et quia diſpoſitis aptatur ſpica per artem

Frugibus, inſtructu ſimili componitur ordo.

Quemadmodum in ſpica grana ſuis cellis & folliculis incluſa, ac diſpoſita ſunt, ita etiam qui ſub hoc ſidere naſcuntur, diſponent fruges per horrea & cellas. Intelligit vero publica horrea, cuiuſmodi horrea Sulpitia, & quæ præterea in ſingulis regionibus Vrbis ponit Sex. Aur. Victor: quibus etiam curatores præficiebantur, quorum crebra mentio in veteribus monimentis. Fruges vero accipit pro grano ipſo frumenti. Vnde prouerbiale dictum,

Frugem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Frugem non faciet. Nam proprie dicitur de culmo, qui granum non cæpit suo tempore. In Gemblacensi erat: *exstructos similis componitur ordo.* fortasse *extructu* legendum. Nihil interest ad sententiam. Firmicus recte concepit hæc: *qui ad vitæ subsidium multas fruges in horreis condat.*

v.*. *Sculpentem faciet.*] Quid bractearij & pictores ad horrea & fruges? Quo pertineant, infra dicetur. Nam, vt toties dixi, a Bonincontrio Criticen non exigimus, cui nihil horum mendorum oboluit. Quot sunt hodie, qui harum literarum famelici sint, & tamen in illis nihil vident?

Pag. 118. v. 2. *Sed parte octaua.*] Parte octaua Libræ ait Sagittam oriri. Quod falsum est. Sæculo Manilij Sagitta oriebatur a III Sagittarij, ad VII eiusdem, hor. o. 15', in finitore barbarico. Non igitur oritur in octaua Libræ, neque in vltima facie Capricorni, quod nugatur Bonincontrius, rem mihi plane nouam, & obscuram, & quam puderet astronomum etiam cogitasse. Igitur oriente Sagitta nati erunt iaculatores periti, & sagittarij. thunnos etiam, & alios maiores pisces fuscina traiicient. Philoctetæ & Teucri genitura.

v. 4. *glebas & mittere virgis.*] *Virgis*, sagittis, quibus glebas plumbeas mittebant, quæ iactæ in aere ignem concipiebant, vt præter poetas, meminit etiam Aristoteles in libris de cælo. μολυβδίδες Græcis dicuntur. Statius x:

——— *Et arsuras cæli per inania glandes.*

v. 5. *Pendentemque suo.*] Silius lib. II.

Ille vagam cælo demisit sæpe columbam.

Ibid. *deprendere nube.*] Silius XVI.

——— *volucresque vagas deprendere nube Assuetus iaculis.*

v. 7. *Quod totum dederim.*] Non dubium legendum: *Quod potius dederim.* Extant vestigia in Gemblacensi: *quod totius dederim.*

v. 9. *arcus & tela fugauit.*] Repone ex Gembl. *arcu teloq; fugauit.* Non multum aberamus olim a lectione. nam a sententia non abfuimus. ——— *arcu telisque fugauit.*

v. 10. *Mittebatque suos ignes.*] Ita intelligeretur de Philoctete, quod est Hectoris. Sane vetus poeta dixisset: *Mittebat qui suos ignes*, vt Ennius & Lucretius. Sed Manilius nunquam hoc dixerit. Puto legendum: *Mittemus suos ignes in mille carinas.* Non

est alius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

eſt alius locus emendationi. Minimum receditur a lectione, ſi ita legeris: *Mittebat qui vos, ignes, in mille carinas.* quod valde placet.

v.11. *Hic autem pharetram.*] Gembl. *Hic ortam pharetram.* Legendũ proculdubio: *Hinc ortam pharetram, Troiæ bellumq. gerebat. Hinc*, ex hoc ſidere, quod genus loquendi in his Apoteleſmatis frequentiſſimum. Infra: *Hinc venient vocis dotes.* ———

v.12. *Maior & armatis hoſtis ſubſederat.*] Eleganter traduxit a gladiatoribus, aut a beſtiariis, qui victis ſufficiebantur. Græci hos ἐφέδρους, Latini ſubdititios vocant, Martialis etiam ſuppoſititios. Vnde verbum ἐφεδρεύειν, quod hic eſt ſubſidere. Proprie autem ἐφέδρους Latini in ludo gladiatorio ſecutores vocant. Nam, niſi fallor, non bene exponunt Grammatici. Admodum venuſte tranſtulit Apuleius Mileſia quarta: *Non diu cruciatus vitam euaſit, quem, prioris exemplo, ſepulturæ traditum bonum ſecutorem Lamacho dedimus.* Secutorem dicit τὸν ἔφεδρον. Veteres Gloſſæ τὸν ἔφεδρον etiam tertiarium vertunt: quod nimirum altero interfecto tertius ſufficeretur. Secutor igitur, ſuppoſititius, idem. Apoſtolus priore ad Corinthios, cap. IIII: δοκῶ γὰρ, ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. Non dicit τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους. neque enim linguæ Græcæ Canon id patitur: ſed ἀπέδειξεν ἐσχάτους ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους. nos, qui apoſtoli ſumus, tanquam ſuppoſititios quoſdam beſtiarios poſuit. ἔσχατος enim hic ἔφεδρος. & locus eſt elegans.

v.13. *Quin etiam ille pater.*] Intelligitur Alcon Phaleri vnius ex Argonautis pater. Val. Flacc. lib. 1.

Inſequeris, caſuſque tuos expreſſa, Phalere,
Arma geris. vacua nam lapſus ab arbore paruum
Te quater ardenti tergo circumuenit anguis.
Stat procul intendens dubium pater anxius arcum.

Sed & Sidonius Apollinarius eandem hiſtoriam his verſibus deſcripſit, qui cum Manilianis certant.

——— *non ſic librauit in hoſtem*
Spicula, qui nato ſerpentis corpore cincto
Plus timuit, dum ſuccurrit: dum iactibus iiſdem
Interitum vitamque daret, ſtabilemque teneret
Corde tremente manum, totamque exiret in artem
Spe propiore metus, dans inter membra duorum
Vnius mortem. ——— Luculenti verſus. τὸ *Infelix* le-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

gendum διὰ μέσου καὶ σχετλιαστικῶς: vt apud Petronium:

Infelix, modo crinibus nitebas.

v. 19. *Tunc iterum natum.*] Nam verbo παλιγγενεσίας ad eam rem vtebantur veteres.

v. 20. *At quum ſecretis improuidus.*] Ait Hœdum oriri, & non ponit in quota parte Libræ. Firmicus ponit in xv. Mirum quod ſcribit Bonincontrius de Manilio loquens: *quum hunc dicat oriri in* xv *parte Libræ.* Vbi hoc dicit Manilius Bonincontri? Tam verum hoc, quam quod ſcribis de hoc Hœdo. Nam quis eſt iſte Hœdus? vbi eius grex, cuius meminit Manilius? Hœdos tantum & Capram nouimus, illos in ſiniſtra, hanc in humero ſiniſtro Heniochi. Quæ autem Capra hunc nobis pepererit, non magis ſcimus, quam quis ſit hœdus iſte. Igitur iſto Hœdo, in quacunque cæli parte balantem audiuit Manilius, oriente, ſolertes naſcuntur atque indefatigatæ diligentiæ. magiſtratibus apparebunt. ſectores, cognitores erunt. laſciuos etiam, ac temulentos producet. Pantomimi quoque naſcentur.

v. 21. *fratrum veſtigia quærit.*] Nulli alij ſunt, niſi qui ab Heniocho ſuſtinentur. Tam procul ergo iſte erro ab illis deuius paſcitur, quod Græci vocant ἀτιμαγελεῖν. Non ſatis poſſum mirari quid Manilium de hoc hœdo adegerit pronunciare, qui non eſt in rerum natura.

v. 23. *agitataque pectora fundit Et fingit.*] Hæc deprauata egregie reſtituit Gemblacenſis:

——agitataque pectora in vſus
Effingit variis, nec deficientia curis,
Nec contenta domo.——

v. 25. *Nec tentata domo*] *Nec contenta domo.*—— Gemblacen.

v. 27. *Non vllos curant digitos*] Egregius antiquitatis locus fœdis maculis ſcripturæ obſoleuit. Scripſit Manilius:

Non vllo careat digito, quaque iuerit haſta,
Defueritve bonis ſector.——

Sectores aut mancupes manu ſublata ſignificabant ſe auctores emptionis eſſe, vt ait Feſtus. Inde in Verrinis digitum tollere in auctionibus: item apud Martialem:

Nam mea iam digitum ſuſtulit hoſpitibus.

Hoc eſt, Mea ſuppellex in auctione mancupes inuenit, vt amplius hoſpitibus ſeruire non poſſit. Quandiu, inquit, qui ſub hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ſigno naſcentur, viuet, nunquam deerit, qui in ſectionibus tollat digitum. Haſtam autem in auctionibus poni ſolitam, puta quum bona damnati venderentur, vulgo palam eſt. Quaque pro quacunque, & quandoque pro quandocunque veteribus dictum notant & docti ætatis noſtræ viri.

v. 28. *Defueritve bonis ſector.*] Nunquam illo viuente deerit ſector bonis damnatorum. *Sector*, βιάνης. ὁ ἀπόδαμος, ὁ ἀγοράζων οὐσίαν. Gloſſæ.

Ibid. *pœnamque lucretur.*] Nunquam peculatum quiſquam impune fecerit, aut repetendarum reus pœnam euaſerit. Talis ac tantus quadruplator ei naſcetur ſub hoc ſidere.

v. 30. *Cognitor eſt verbis.*] Lege: *Cognitor eſt vrbis.* Cognitor & ſector pene idem. Eſt autem is, qui ſectionibus præeſt, cuius munus cognitura dicitur. Suetonius in Vitellio: *Filius ſectionibus & cognituris vberius compendium nactus.* Ouidius:

Aptius hæ capiant vadimonia garrula ceræ,
Quas aliquis duro cognitor ore legat.

Gloſſæ: *Cognitor*, ἔκδικος. Eſt ergo proprie, qui compendij ſui cauſſa nullum non manubiarum genus expetitur. Minus hæc intelligit paraphraſtes Firmicus, qui publicorum officia vectigalium tractaturos ſcribit.

v. 31. *ponetque forum.*] *ponitque forum.* Gemblac. Quadruplaturis, cognituris, ſectionibus voluptates etiam interiiciet: neque ſemper publicis illis muneribus diſtringetur. Nam fori appellatione quadruplaturam, ſecturam, & cognituram intelligit. Itaque τὸ *ponitque forum*, eſt abiicit curam fori, cognituræ, ſectionis, quadruplaturæ, &c. Hinc colligitur recte a nobis correctum, *cognitor eſt vrbis.* Eſt enim publica perſona. Ideo in foro venali, & haſta eius cura.

Ibid. *madetque Lyæo.*] Interpolatum, vt & illud apud Bonincontrium. Ibid. *mandetque Lyæo.*] Gemblacenſis:
—— *ſuadetque Lyæo.* Profecto Manilius ſcripſit:
—— *ſe datque Lyæo.* Adſtipulatur paraphraſtes Firmicus: *vinoque & epulis deditus.*

v. 32. *Mobilis in ſaltus.*] Pantomimus.

v. 33. —*teſtudinis enatat vndis.*] Teſtudinem eandem cum Lyra facit. Sed Poetæ Lyram & Citharam non raro confundunt: vt Statius primo Achilleidos. item libro x Thebaidos

 citharam,

citharam, lyram, testudinem pro eodem organo vsurpauit. Apollonius libro primo κίθαριν & φόρμιγγα; & libro secundo λύρην Orpheo attribuit. Diuersas tamen esse lyram & citharam argumento fuerit, quod Pausanias, & alij Græci Mercurium lyræ, Apollinem citharæ inuentorem faciunt. Vtrunque esse cognatum instrumentum, patet ex illo abusu & confusione. Sunt enim ambo ἔγχορδα, καθαπτὰ, καὶ ἐντατὰ ὄργανα. hoc est, intenduntur neruiis, siue fidibus. Sed paucis nota sunt vtriusque discrimina: quin ne de lyra quidem hac, qua de agimus nunc, satis constat vulgo. Multum enim differt ab ea, quæ Arioni, & Herculi μουσαγέτῃ in marmoribus, & gemmis, & numismatis attribuitur. Hæc enim, quæ relata est in asterismos, immane quantum ab illa Arionis discrepat: quæ quum sit Mercurij inuentum, cuiusmodi fuerit, videamus. Vnde autem melius hauriri possit, quam ex ipso hymno in Mercurium?

πῆξεν δ' ἐν μέτροισι ταμὼν δόνακας καλάμοιο
πειρήνας δὴ νῶτα διὰ ῥινοῖο χελώνης.
ἀμφὶ δὲ δέρμα τάνυσσε βοὸς πραπίδεσσιν ἑῇσι,
καὶ πήχεις ἐνέθηκ' ἐπὶ δὲ ζυγὸν ἤραρεν ἀμφοῖν,
ἑπτὰ δὲ συμφώνους ὀΐων ἐτανύσσατο χορδάς.

Hæc ita interpretatur Lucianus: χελώνην πού νεκρὰν εὑρὼν, ὄργανον ἀπ' αὐτῆς συνεπήξατο. πήχεις γὰρ ἐναρμόσας καὶ ζυγώσας, ἔπειτα καλάμους ἐμπήξας, καὶ μαγάδιον ὑποθεὶς, καὶ ἐντεινάμενος ἑπτὰ χορδὰς, μελῳδεῖ πάνυ γλαφυρόν. omisit τὸ καιριώτατον. Dicendum enim erat, ἔπειτα καλάμους ἐμπήξας, καὶ ἔτι δέρμα βόειον προσαρμόσας καὶ μαγάδιον ὑποθείς. Nam testudinis munimentum, quod Græcis ὄστρακον & in hymno νῶτον dicitur, carne egesta, remansit cauum instar clipei. Mercurius igitur sectos calamos per oras testæ supinæ traiecit, quibus terginum bubulum tanquam operculum adglutinauit, ita vt calami ipsi fulcrorum καὶ ὀχήματος vicem essent corio. Deinde brachiola duo in summo testæ panxit ea parte, vbi erant anteriores pedes bestiæ: quæ quidem brachia siue manubria transtillo transuerso cacuminibus coniunxit. Manubria πήχεις vocat Homerus, vt vidimus, Ptolemæus κέρατα, quod essent vara, aut camura instar cornuum. Transtillum autem transuersum Latine iugum dicitur, Græce ζύγωμα, vt Ptolemæo, ζυγὸς Homero, in versibus, quos adduximus. Paulo supra fundum testæ a parte prona, clauum, aut epitonium instar vmbilici panxit, e quo om-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

nes chordæ vinciebantur. quod epitonium χορδότονον Polluci & Iamblico dicitur; fundus vero, ſiue ima pars teſtæ, βατὴρ. Igitur chordæ omnes in vno vmbilico reuinctæ per βατῆρα in partem ſupinam traductæ in ipſo iugo deſinebant, in quo ſuis ſummitatibus intenſæ erant. Subiectum præterea eſt illi ſupra βατῆρα in imo partis ſupinæ lignum, aut calamus, quo Chordæ veherentur. Alioqui Chordæ ſonum nullum ederent. μαγάδιον vocat Lucianus, noſtri fidicines *Cheualet*, id eſt equuleum, quod eo chordæ vectentur. Corneum erat, cum primum fuiſſet ex arundine, hoc eſt ſemitubulo arundinis. Vnde Ariſtophanes vocauit δόνακα ὑπολύρειον, ὡς πάλαι ἀντὶ κέρατος ὑποτιθέμενον τῆ λύρᾳ. Ita legendum in Polluce, non autem κεράτων, vt vulgo excuditur abſurdiſſime: quum κέρατα ſint οἱ πήχεις, & manubria, ſiue brachia Lyræ. Euſtathius etiam id manifeſto confirmat. Αἴλιος, inquit, Διονύσιος εἰπὼν, ὡς δόναξ καὶ τὸ λύρειον, ἐπάγει. τὸ γὰρ παλαιὸν ἀντὶ τοῦ κέρατος ὑπετίθεντο κάλαμον. Idem apud Etymologicum, modo pro θύρᾳ legas λύρᾳ in voce Δόναξ. quæ menda virum probiſſimum & doctiſſimum aliud agentem in errorem perpulit. E calamo igitur primum τὸ μαγάδιον ſiue (vt Ælius) τὸ λύρειον fiebat, deinde ex cornu factum. Ligneum aſſerculum quadratū vocat Heſychius. μαγὰς, σανὶς τετράγωνος, ὑπόκυφος δεχομένη τῆς κιθάρας τὰς νευράς. Abſque illo magadio manifeſto muta erat Lyra. Vnde Sophocles in illum, qui ſtatim obmutuerat: ὑφῃρέθη, inquit, σοῦ κάλαμος, ὥσπερεὶ λύρας. Apparet enim, non, vt nunc, parti ſupinæ agglutinatum fuiſſe, ſed ipſis fidibus pro tempore & vſu ſubiici, & propterea non raro excidere ſolitum; ideo quod, non glutine, ſed intenſione ipſa fidium retineretur. Hæc eſt forma veteris Lyræ, quam poetæ a Mercurio inuentam produnt: quæ plane illud ſcarabæorum genus referebat, quos Galli Ceruos volantes dicunt, Nigidius Lucanos vocabat, ſi quidem cornuum cacumina fingamus iugo coniuncta eſſe. Nam corpus ipſius inſecti referet ὄστρακον, vel teſtudinem, cornua ipſos πήχεις, quæ & κέρατα quoque Ptolemæo dicuntur. Eodem modo referet caput bubulum, ſi frontem pro ſupina parte teſtudinis imagineris, nares pro fundo. Sed audiamus Hyginum: *Habet autem* (Lyra) *in ipſis teſtudinis lateribus ſingulas ſtellas: in ſummis cacuminibus eorum, quæ in teſtudine vt brachia ſunt collocata, ſingulas: in mediis iiſdem, quos humeros Eratoſthenes fingit, ſingulas: in ſcapulis ipſius teſtudinis vnam:*

in ima lyra, quæ vt basis totius videtur, vnam. Non obscure brachia vocat, quos Homerus πήχεις. Humeros autem inepte vertit ex Eratosthene. Nam omnes Græci vocant ἀγκῶνας, non ὤμους. Sunt enim flexuræ ipsorum κεράτων, aut πήχεων. Polluci inter μέρη τῶν ὀργάνων ponuntur, πήχεις, ἀγκῶνες, κέρατα. Sed πήχεις, & κέρατα sunt idem. ἀγκῶνες pars. Scapulas vocat Hyginus, vbi impacta sunt brachia, siue πήχεις. Ptolemæo ἔκφυσις κεράτων. Nam viuente bestia quasi ὦμοι ipsius erant, nimirum in anterioribus bestiæ pedibus, quos ea de re agens Nicander in Alexipharmacis πέζας vocat, id est pedes.

> ἄλλοτε δ' οὐρείης κυτισηνόμου, ἥντ' ἀκάκητα
> αὐδήεσσαν ἔθηκεν, ἀνεύδητόν περ ἐοῦσαν
> Ἑρμείης. σαρκὸς γὰρ ἀπονόσφισε χέλειον
> αἰόλον. ἀγκῶνας δὲ δύω παρετείνατο πέζαις.

Scholion: πέζαις, τοῖς ὤμοις, φησὶ, τοῦ ὀστράκου αὐτῆς δύο παρέθηκε πήγματα ἅ φησιν ἀγκῶνας. Sane πέζαι sunt pedes anteriores. Ideoque in omnibus quadrupedibus ὦμοι. Imam lyram recte basim interpretatur. Nam τὴν βατῆρα intelligit. Scholiastes Germanici: *Habet autem stellas in vtriusque pectinibus singulas: in cacumine chordarum singulas: in vtriusque humeris singulas: in fundo vnam. in modulo (modiolo) vnam: in tympano claram, atque candidam vnam. Sunt omnes nouem.* Quamuis per omnia non illi conuenit cum asterismis, tamen propius abest a vero. Pectines vocat, quæ Hyginus brachia, Homerus πήχεις, Ptolemæus κέρατα: quanquam alioquin Pecten est Plectrum. Cacumen chordarum intelligit τὸ ζύγωμα, vnde scilicet chordæ suis cacuminibus tenduntur. Humeri sunt, quæ scapulæ Hygino, πέζαι Nicandro, ὦμοι Scholiastæ ipsius. Fundus βατὴρ, vel, vt Hyginus, βάσις. Modulum pro modo legimus. est χορδότονον in parte prona instar vmbilici, aut claui capitati. Hoc enim Græcis est χοινικὶς, id est modiolus. Tympanum est plane ὄστρακον ipsum, siue testudo. Nam omne cauum ab vna parte, ab altera rotundum, tympanum dicitur. Itaque margarita ad illud instar vocantur tympana, teste Plinio, & post illum, Isidoro. Sed Hyginus plane ipsam bestiam cum rostro & pedibus describere videtur, non autem exenteratam, qualem canit Homerus. Et sane a veteribus etiam Græcis bestiam integram in globis pingi solitam testis appellatio Arabica Vultur cadens. Testudo enim marina, quæ Aristoteli ἐμύς dici-

tur,

tur, adeo capite vulturis roſtrum, pedibus autem alas panſas refert, vt eo nomine ab Hollandis *Zeearent* vocitetur, id eſt Aquila marina. Quiſquis eam vidit, ignoſcet Arabibus ita vocitantibus. Quin etiam Nicander marinam teſtudinem alis non pedibus mare percurrere ait in Alexipharmacis.

ἀμμίγδην ἁλίοιο καθεψηθέντα χελώνης
γυίοις, ἣ ταχινοῖσι διαπλώει πτερύγεσσι.

Sed noſtri Mechanici ſphærarum ſolidarum artifices adeo inſcitia vetuſtatis labuntur, vt pro vulture cadente non teſtudinem, ſed portentum ex capite vulturino & alio compoſitum, quod ne ipſi quidem quid ſit dixerint, proſcribant. At quanti refert veterem figuram lyræ apponere? Quomodo enim κέρατα, ὄστρακον, ἔκφυσιν κεράτων, ex Ptolemæo exprimient? Dicant mihi, vbi in Almageſto Latino inuenient alas vulturis, aut roſtrum, aut id genus deliramenta? Ibi tantum legent pro oſtraco pupillam. Nimirum ὄστρακον Arabice eſt صدف ſed, niſi fallor, interpres legit حدق pupillam. quod in charactere Africano obſcura ſit diſtinctio illarum duarum literarum. Præterea inueniet lancem libræ, quod Græce ζύγωμα, quum ζύγωμα non ſit lanx libræ, ſed librile, vt apud Feſtum. Apage igitur vultures cadentes, & ad veram lyram Mercurij aſteriſmus recudatur: cuius duorum extremorum in longum alterum eſt τὸ ζύγωμα, vbi fuit caput beſtiæ, alterum ὁ βατήρ, vbi antea cauda. & quidem τὸ ζύγωμα debet ſpectare eclipticam, βατὴρ autem polum, vt ſit inſtar cadentis: & propterea rectiſſime vocarint Arabes vulturem cadentem. τὸ ζύγωμα enim minorem habet latitudinem, quam reliquum teſtudinis. Eſt igitur propius Eclipticam. Omnia hæc tam veterem figuram reſtituunt, quam recentiorum commentum de figura ſemiuultutis confutant. Sed neſcio an cacoethes a mechanicis extorſero: quum illi vſu potius, quam ratione agi ſoleant. Noſtrum ſane erat tam ineptam conſuetudinem caſtigare. Porro πρηνὲς ſiue pronum vocamus eam partem, qua tergum eſt, vt contra τὸ ὕπτιον, ſupinam partem, qua pectus, vt Ariſtoteles in libris de hiſtoria animalium. Lyra igitur pingenda in ſphæra ſolida prona parte in nos conuerſa, quemadmodum reliquas omnes μορφώσεις tergis in nos conuerſis pingi debere Theo docuit: quanquam Hipparchus negat, niſi ſi quid, inquit, fuerit κατάγραφον. hoc eſt, ſi quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

in prona parte pingendum ſit: quemadmodum omnes ſtellæ in Lyra ſunt in prona parte. Hæc Lyra aſteriſmorum longe diuerſa eſt ab ea, quæ in veteribus monimentis ſculpta viſitur, quam vocabimus Lyram poſteriorem. Lyram vero aſteriſmorum ſiue cæleſtem vocemus Lyram Mercurij. A Lyra igitur Mercurij profecta eſt chelys, ſiue cithara, quam etiam φόρμιγγα vocant: quæ nihil eſt, aliud eſt quã Lyra Mercurij reformata. Nam teſtudinem quidem habet, vt illa Mercurij, ſed pro cornibus ſingulare manubrium erectum: in cuius cacumine paxilli traiecti ſunt, ad fides tendendas, vel remittendas. Ariſtophanes Σφηξὶ, κόλλοπας vocat, item Homerus ὀδυσ. φ̄. Doctiores Critici πασσαλίσκους interpretantur, imperitiores δέρματα. Sed viderint quomodo coriis neruiæ intendi poſſint. Hiſpani a Mauris hoc inſtrumentum vocant *Laud*. Hoc enim eſt آلعود cum puncto Wazli, quo Eliph in articulo nõ pronuntiatur. Itali *Lieuto*. Vnde Alciatus putauit quaſi ἁλιάδιον dictum, quod ſcapham piſcatoriam ipſi referre viſum ſit. Multis modis doctiſſimi viri ſententia non confutari tantum, ſed explodi poſſet, ſi tanti eſſet nugari. Chelyn igitur, ſiue citharam habes in Xenodochio Lateranenſi Romæ, vbi lectus diſcubitorius viſitur, menſa appoſita cum miniſterio, & mulier ſiniſtra manubrium citharæ tenens, dextra fila temperans: quod eſt plane *Laut* vel cithara noſtra, adeo res vetuſta, vt Homerus eius meminerit. Quemadmodum vero ex integra Mercurij Lyra nata eſt chelys, ita ex parte eius prodiit Lyra poſterior, cum quali Arion, Apollo, & Hercules viſuntur hodie in veteribus monimentis. Ea enim Lyra nihil aliud eſt, quam Lyra Mercurij dempta teſtudine: & præterea pro modiolo, in quo omnes erant reuinctæ chordæ, in lyra poſteriori eæ ſingulæ ſuis cacuminibus ſeorſim hærent in fundo. Ea non πήχεις proprie, ſed κέρατα καὶ ἀγκωνίσκους vicem manubriorum habent. ἀγκῶνες ſunt forma literæ, S, vt habes apud Vitruuium lib. IV, cap. VI: ne forte pro normali angulo accipias, vt alibi non ſemel apud eundem. Conſtat enim Lyra poſterior ex duobus anconibus velut duabus Ƨ S obuerſis: vt poſſis vere dicere tres literas Lyram poſteriorem conſtituiſſe, duplicem nempe S oppoſito ſitu, & vnam I præterea tranſuerſam, quæ iugum facit. Porro Lyram aliquando plectro pulſabant, aliquando digitis tantum fila temperabant. Nam & Romæ Hercules marmoreus eſt dextra plectrum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ctrum, ſiniſtra Lyram tenens. Arionem etiam vidimus in quibuſdam gemmis inciſum plectro Lyram pulſantem, in aliis vtraque manu chordas percurrentem, quod in Harpa noſtra fieri ſolet. Lyram tamen ab Harpa diſtinguit Venantius Fortunatus. *Romanusque Lyra plaudat tibi, Barbarus harpa.* Primus omnium Epigonus poſito plectro digitis modulatus eſt, quod vocatur ἐπικρέκειν. Pollux ἐπικρέκειν dixit. Ἐπίγονος, inquit, ἦν γένει μὲν Ἀμβρακιώτης, πολίτης δὲ Σικυώνιος, πρῶτος ἐπικρέκσας ἄνευ πλήκτρου. Statius libro VI: ——— *citharaque manus inſertas Apollo.* nempe inſerit ſummitates digitorum fidibus, ſine vſu plectri. In X:

——— *& digitos inter ſua fila trementes.* primo Achilleidos:

——— *ducitque manum, digitoſque ſonanti Infringit citharæ.*

In his omnibus eſt ſola ἐπίκρουσις ſine plectro. Noſtri fidicines ſiniſtra manu phthongos in manubrio diſtinguunt, dextra chordas carpentes. Sed & quidam ſola ſiniſtra in manubrio modulantur. Id veteres dicebant intus canere: quod faciebat Aſpendius ille tibicen notus prouerbio. Aſconius in Verrinas Ciceronis non videtur aſſecutus quid eſſet intus canere. Quanuis autem Lyram ab Harpa diſtinguimus, Harpam tamen ab illa natam ſcimus. Idem enim vſus, forma aliquantum immutata. Nam de numero chordarum res vetuſtiſſima eſt. Sane ab initio fuiſſe ἑπτάχορδον & mediocriter periti ſciunt. Tandem eo progreſſa licentia, vt ὀκτωκαιδεκάχορδος fieret. Eius nouationis pœnas dedit Lacedæmone Timotheus fidicen domo Mileſius, quod quatuor ad ſeptem illas priſcas adieciſſet, vel, vt alij volunt, ab aliis adiectas Spartam intuliſſet, & hoc nouo commento iuuenum animos effeminare videretur. Ob eam rem placuiſſe, vt productus in Comitium, qui locus Σκιὰς vocabatur, manibus propriis quatuor ſuperfluas chordas amputaret, & cum flagitio ex vrbe pelleretur. Extat προβούλευμα Ephororum de ea re apud Boetium primo de Muſica; ſed eiuſmodi, vt quiduis potius, quam Græca oratio videatur. neque in manuſcriptis clementius tractatum eſt a librariis. Ex illis tamen obſoletis veſtigiis priſcam illi formam reſtituimus. Non pigebit ſubiicere in gratiam ſtudioſorum adoleſcentum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ΠΡΟΒΟΥΛΕΥΜΑ ΕΦΟΡΩΝ.

Ἐπειδὴ Τιμόθεορ ὁ Μιλήσιορ παραγινόμενορ εἰς τὰν πόλιν ἁμετέραν, τὰν παλαιὰν μῶαν ἀτιμάσας καὶ τὰν διὰ τᾶν ἑπτὰ χορδᾶν κιθάρισιν ἀποστρεφόμενορ, πολυφωνίαν εἰσάγων λυμαίνεται τὰρ ἀκοὰρ τῶν νέων, διά τε τᾶρ πολυχορδίαρ καὶ τᾶρ καινότατορ τῶ μέλεορ, ἀγεννῆ καὶ ποικίλαν ἀντὶ καθαρᾶρ καὶ τεταγμένᾶρ ἀμφιέννυται τὰν μῶαν, ἐπὶ χρώματορ συνιστάμενορ τὰν τῶ μέλεορ δύσκλειαν, ἀντὶ τᾶρ ἐναρμονίω ποιῶν ἀντίστροφον ἀμοιβαίαν, παρακληθεὶς δὲ καὶ ἐν τὸν ἀγῶνα τᾶρ Ἐλευσινίαρ Δάματρορ ἀπρεπέα ἐσκεδάσατο τὰν τῶ μύθω δύσκλειαν τὰν τᾶρ Σεμέλαρ ὠδινάρ, ὧν ἕνεκα τὼρ νέωρ διδάκκει.

Δεδόχθαι, φᾶν περὶ τούτων τὼρ βασιλέαρ, καὶ τὼρ ῥητορέαρ μέμψασθαι Τιμόθεον. ἔτι δὲ ἀναγκάσαι δὴ καὶ τὰν ἕνδεκα χορδᾶν ἐκταμεῖν τὰρ περιττὰρ ἀπολιπόμενον τὼρ ἑπτὰ τόνωρ. ἑκαστάτω τε ἄραι πόλιορ βάρορ, ὅπως εὐλαβῆται ἐν τὰν Σπάρταν ἐπιφέρειν τι τῶν μὴ καλῶν ἐθῶν, μήποτε ταράττηται κλέορ ἀγώνων.

Hoc λακωνίζον Senatusconsultum, quod multa cognitu digna contineat, multifariam discutiendum erat, si tempus & locus paterentur. nam aliena sunt a præsenti instituto, hoc est a Lyræ vetustæ doctrina. Itaque ea prudentes omittimus. Obiter tantum in eo notent candidi adolescentes, Lacedæmone in omnibus Patres auctores fieri, Reges ad populum referre, populum sciscere: vt Romæ quoque fiebat. τοῦ γὰρ πλήθους ἀθροισθέντος εἰπεῖν μὲν οὐδενὶ γνώμην τῶν ἄλλων ὑφεῖτο, τὴν δ' ὑπὸ τῶν γερόντων καὶ τῶν βασιλέων προτεθεῖσαν ἐπικρῖναι κύριος ἦν ὁ δᾶμος, ait Plutarchus. Notent præterea, quum satis firma caussa non videretur Timothei eiiciendi, si tantum illi obiiceretur quod quatuor chordas Lyræ adiecisset, & veterem harmoniam innouasset, inuidia insuper Eleusinij sacri diuulgati eum onerarunt. denique vt maiore cum infamia vim iudicij experiretur, suis sibi manibus superfluas chordas palam in Comitio, relictis septem priscis, amputare coactus est. Lyra autem eius e loco Comitij, siue Σκιάδος, suspensa est, vnde procul

procul conſpici poſſet, cum elogio, ὅτι καινότατα πολυφωνίας εἰσάγει. Quod autem σῖγμα finale in ῥῶ mutarent Lacedæmonij, monuit & Boetius, quum hoc Decretum produceret, & conſtat ex quibuſdam vocibus illius idiomatis, vt ἀκκόρ, id eſt ἀσκός, in qua voce duplex Laconiſmus, nempe τοῦ σῖγμα ante κάππα mutatio in κάππα, vt eſt διδάκκει in ipſo Decreto: & præterea ῥῶ finale pro σῖγμα. Sic πέλανορ pro πέλανος dicebant, auctore Heſychio. Sic πόρ, πίς apud eundem, & alia innumera. Sed non poſſumus non mirari quomodo vetuſtiſſimi duo ſcriptores, Thucydides, & Ariſtophanes, quum Lacedæmonum verba & longas orationes adducant, nihil tale protulerunt. Nam in Thucydidis quinto neque συμβατήριος λόγος τῶν Λακεδαιμονίων πρὸς Ἀργείους, neque eorundem συμμαχία cum iiſdem vllum eiuſmodi verbum in ῥῶ terminat: neq. Ariſtophanes, qui totus eſt in exprimendo idiotiſmo Laconum in Comœdia Lyſiſtrata, vel minimam quidem eius rei ſuſpitionem nobis reliquit, cuius tamen intererat ea nō omiſiſſe.

Pag. 119. v. 1. *Forma per hæredem.*] Poſt hunc verſum interiice:

Chelarum ſurget quum pars viceſima ſexta.

Nam deeſt locus ſiue pars ſigni, in qua oritur Lyra. At iſte verſus eo loco, vbi vulgo legitur, inepte poſitus eſt. quia ſi eum ibi eſſe ſinamus, maxima abſurditas conſequetur, vt Ara ſit in viceſima ſexta parte Libræ ſimul & octaua Scorpij. Quid potuit abſurdius excogitari? In vulgatis exemplaribus Firmici omiſſus eſt hic locus totus de Lyræ tam ortu quam occaſu. At Bonincontrius videtur vſus codice Firmici, in quo Lyra dicatur oriri x parte Libræ. Sed neutrum verum eſt. Nam hodie tota Lyra extat ſupra finitorem barbaricum in octaua Sagittarij, non in quinta parte Capricorni, vt nugatur Bonincontrius. Tempore vero Manilij Lyra oriebatur a IV Scorpij, ad XV. eiuſdem, hor. 0. 45′, in finitore barbarico. Igitur Lyra oriente, fidicines, flatores tibiarum, hydraulæ, organarij, cantores naſcentur.

Ibid. *per heredem tantum prolata Tonantis.*] Quis eſt iſte heres Tonantis, qui Lyram protulit? Dicunt a Mercurio prolatum. Sed vbi ſunt tabulæ teſtamenti, quibus Iupiter inſtituit heredem ſuum Mercurium, quum morietur ipſe? Commentitia eſt lectio. Gemblacenſis: ——— *per heredem tantum præfata ſonantis.* Optime. Heres Lyræ eſt Orpheus: nā a Mercurio facta Orpheo tradita eſt, auctore Hygino & Nicomacho Geraſeno lib. II.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Musices. Ea igitur Lyra per solum Orpheum duntaxat sonabat præfata, id est τὰ προοίμια, προκιθαρίσματα, ἐνδόσιμα. alio enim tangente non sonabat. quasi nulli citharœdo pareret præterquam Orpheo heredi ipsius Lyræ.

v.3. *Qua quondam sonitumque ferens.*] Mallem *serens.*

v.6. *Hinc venient voces doctæ belleque sonantes.*] Plane ἰδιωτισμὸν redolent. Gemblacensis longissime ab hac vulgata lectione discedit.

Hinc venient vocis dotes, Boreæque sonantis. Vocis dotes, acroamata, & cantores. *Boreæque sonantis*, ἐμπνευστὰ ὄργανα Athenæo, aliis πνευστικὰ, quæ vento animantur, siue tibiæ sint, siue hydraulica. Artificiose enim expressit triplicem soni naturam, ἁρμονικὴν, ὀργανικὴν, ῥυθμικήν. *vocis dotes* ἁρμονική. *Garrula, quæ modulis.* ὀργανικὴ: ex flatu enim consistit. *Et quodcunque manu loquitur.* ῥυθμική. quæ impulsu digitorum numeros recipit.

v.7. *Garrula quæ modulo diuersa tibia forma.*] Manifesto legendum.

Garrula quæ modulis diuerse tibia format.

v.8. *Et quodcunque manu loquitur, flatuque mouetur.*] ὑδραυλικὰ καὶ πνευστικὰ ἤτοι πνευματικά. Nam & flatu, & manu mouentur. Iulianus ὁ παραβάτης.

καί τις ἀνὴρ ἀγέρωχος ἔχων θοὰ δάκτυλα χειρὸς
ἵσταται ἀμφαφόων κανόνας συμφράδμονας αὐλῶν.

Vide quæ studiose olim in hanc rem colligimus Commentariolo in Ætnam.

Ibid. *flatuque mouetur.*] Tibicines & fistulatores quoque cum his comprehenduntur & symphoniaci. De Tibiis vide Solinum, qui in illis miluinas numerat: quod miluiorum clangorem imitentur. clangor autem miluorum dicitur *iugitus*: & verbum ipsum *iugere*. Vide quæ nos in Festum, & Varronem, qui primi locum Varronis apud Nonium correximus, vbi *vigere* pro iugere legebatur voce TEGILLVM. Apuleius Milesia quinta: *Iubet citaram loqui: psallitur. tibias agere: sonatur. choros canere: cantatur.* Noli dubitare, quin legendum sit, *tibias iugere.* quod Græcis proprie est γιγγραίνειν, καὶ γιγγρίζειν.

v.10. *Mulcebitque sono Bacchum noctesque tenebit.*] τὸ *noctesque tenebit* non est nauci. In Gemblacensi & in textu Bonincontrij sequitur versus mala fide ab aliis editionibus omissus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Quin etiam curas inter ſecreta mouebit.

Dabimus integrum locum ; & præſtabimus :

Mulcebitque ſono Bacchum, noctiſque tenebris.
Quin etiam curas inter ſecreta mouebit
Carmina, furtiuo modulatus murmure vocem.

Manifeſta ſententia neque indigens interpretis. figura Maniliana ἓν διὰ δυοῖν : ſono noctiſque tenebris: ſono nocturno. Vera eſt lectio.

v. 14. *Hinc diſtante Lyra.*] Quis hæc intelligit? Hinc diſtante Lyra in XXVI parte Libræ, Sed e regione Scorpij *Ara ſurgit*. Sunt oracula ægrotantium. Ara igitur ſurget eodem tempore in XXVI Libræ cum Lyra, & e regione eius in octaua parte Scorpij? Sane digna quæ aſini interpretentur, non homines. Acroſtichides & acroteleutia huius diſtichi inter ſe commutarunt. quæ ita reſtituuntur:

Chelarum ſurget quum pars viceſima ſexta:
Hinc diſtante Lyra, quæ cornua ducit in aſtra.

Sed prior verſus ſuo ordini redditus ſupra. Deinde quam inepta erat traiectio, *Chelarum ſurget, quæ cornua ducit in aſtra*: Ita reſtitutio primum verſuum inter ſe implicatorum, deinde loco ſuo luxatorum, poſtremo mendi, quod eſt in ſequenti verſu, eſt omnium emendationum maxime notanda, quæ in hoc poeta præſtitæ ſunt.

Ibid. *quæ cornua ducit in aſtra.*] Vt in Sphæra :

Et Lyra diductis in cœlum cornibus.

v. 15. *Sed regione pari vix partes octo trahentes.*] Si vltimam ſyllabam in voce *regione* repetiueris, veram lectionem pene adeptus fueris. Adiuua igitur, & lege :

Sed regione Nepæ vix partes octo trahentis.

Veriſſima emendatio. Scriptum fuerat *nepai*, vt infra *carai* pro *caræ*. Sic Aimilius, Æmilius. Igitur in octaua parte Scorpij Ara oritur, vel, vt Manilius loquitur, Ara oritur e regione nepæ vix dum trahentis octo partes. Sæculo Manilij Ara oriebatur ſupra finitorem barbaricum a XV Sagittarij, ad XV Capricorni hor. 1. 15′. Longe igitur abeſt a vero hic noſter, quæcunque fuerint illa Parapegmata barbarica aut vera, quæ non intellexit, aut falſa, quæ illi impoſuerunt. Firmicus oſcitanter legit auctorem ſuum, qui dicat Aram oriri cum prima Scorpij : qui tamen recte confirmat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

emendationem hanc illustrem. *E regione nepai.* Bonincontrium autem decepit ridicula traiectio versuum de XXVI parte Chelarum. neque contentus eo, non XXVI legit, sed XXVIII, quia nimirum octo partium mentionem fieri in sequenti versu viderat. Itaque τὸ vicesima ex vno versu, τὸ *octo* ex altero mutuatus monstrum bicorpor conformauit *vicesima octo*, digna tali interprete sententia. Ara igitur oriente nati erunt neocori, sacerdotes, prophetæ, sanctissimique antistites, φοιβαστικοὶ, θρησκευταὶ, μυστηριακοὶ, ἱερῶν καὶ τελετῶν ἐγκάτοχοι, ἱεροποιοὶ, ἐνθουσιαστικοὶ, ἱεροπρόσπολοι. Ptolem.

Ibid. *vix partes octo trahentis.*] In Firmico: *In prima Scorpij parte oritur Ara.* Mendose.

v. 16. *Ara ferens igneum.*] Ignem thuris vocat τὸ θυμίαμα cum quo pingitur ἐν τῇ χειρογραφίαις. τὸ *ferens* est absolute dictum ἀναφερόμενος, vt infra: *In cælumque ferens* ——— Aram Græci asterismi vocant θυτήριον, Latini Turibulum, Arabes مجمر siue مجمرة Iudæi astrologi מַחְתָּה Mythologici Pharum. Etiam Phari sunt lucernæ magnæ Damaso de donariis Constantini & Bedæ, qui scribit pharos altissimarum lucernarum accendi solitas in Martyriis & Basilicis. Ara constituta est in intersectione australi Meridiani & Orizontis, quum medium cursum tenet, quod κατὰ χθονικῶς dicitur. vix enim gradibus decem attollitur supra finitorem barbaricum. Sed Cicero medium cælum etiam tenere posse putauit in illis Arateis iuuenilibus:

Nam quum fulgentem cernes sine nubibus astris
Aram sub media cæli regione locatam.

Certe ne minimum quidem mentem Græci poetæ odoratus est.

τῷ μή μοι πελάγει νεφέων εἰλημένος ἄλλως
εὔχεο μεσσόθι κεῖνο φαήμεναι οὐρανῷ ἄστρον.
αὐτὸ μὲν ἀνέφελόν τε καὶ ἀγλαόν. ———

Nam τὸ μεσσόθι non est ἐν τῷ μετενεγνήματι. Quis enim Hellenismus iste esset? sed εἰλυμένος μεσσόθι νεφέων. Tu obsessus alioquin a nubibus noli optare tibi Aram oriri puram a nebulis ab aduersa parte. Interpres alioqui optimus Arati hic cæcutit εἰλυμένος ἄλλως, non εἰλυμένος ἄλλων legens. Dicit enim poeta: ne cælo in partibus borealibus nebuloso opta fugere sudam Aram in orizonte austrino. Itaque quantum a mente Arati Cicero abest, hinc colligere licet.

V.20. *Quod potius fingent ortus.*] Scribe *finget*. Refertur enim ad Aram, & eſt Hyperbaton.

Ibid. *quam templa colentes.*] ἱεροπερισσόλους proprie vocat Ptolemæus.

V. 21. *Atque auctoratos in tertia iura miniſtros.*] τοὺς νεωκόρους, qui ſunt tertij in ordine ἱερατικῷ. Sunt enim ἱεροφάνται, ἱερεῖς, νεωκόροι.

V. 22. *Diuorumque ſacras.*] *ſacra* Gembl. & nos olim. Intelligit ὑμνολόγους: quorum etiam mentio in veteribus inſcriptionibus Romæ.

V. 23. *Pene Deos.*] Græciſſat, ἀντιθέοις. ὑφὲν Pene-deos. item *voce*, non *voces*, ὑμνῳδοὶ, ὑμνολόγοι.

V. 24. *Quatuor appoſitis.*] XII parte Scorpij, inquit, oritur Centaurus. Sæculo Manilij oriebatur a XXIX Libræ ad XXVII Sagittarij, horas VI fere, in finitore barbarico.

Ibid. *partibus offert Sidera.*] *effert* Gemblacenſis & nos olim. *Ex ipſo.* id eſt ex ſeipſo. Manilianum.

V.26. *Aut ſtimulos aget aut omnes.*] Lege bona fide:

Aut mulos aget, aut mannos, mixtoſque iugabit
Sanguine quadrupedes. ———

Id eſt erit mulio. Nam qui mannos ducit, etiam dicitur mulio. Martialis:

Nuſquam eſt mulio; mannuli tacebunt.

Mannos enim maior pars ſcriptorum minutos mulos, & burricos interpretatur. Gloſſarium: *Mannis*, βυρρίχοις. Interpretatur locum Horatij: *Aut Appiam mannis terit.* Nam burrichos Acro exponit eodem loco: quos Martialis paullos mulos vocat in lemmate diſtichi illius:

His tibi de mulis non eſt metuenda ruina.
Altius in terris pene ſedere ſoles.

Quippe in veteribus codicibus lemma conceptum extat: *paullæ mulæ*, aut *paulli muli*. Sequor tamen eos, qui pumilos equos exponunt, quos etiam Hinnos vocabant, Græci γίννους. Ariſtoteles VI. ἱστορ. ζώων. de Mulis. καὶ ποτε γίνεται γίννος. Strabo de Genua, & partibus Liguriæ: ἐντεῦθεν δ' εἰσὶν οἱ γεγήνιοι λεγόμενοι ἵπποι τε καὶ ἡμίονοι. Lege οἱ γίννοι.

V.27. *Aut mulos aget.*] Gloſſæ ἡμιονοκόμος, *Mulicurius*. Hæc noſtra emendatio non poteſt diſplicere niſi mulionibus, aut mulis ipſis.

Ibid.

Ibid. *mixtosque iugabit Sanguine quadrupedes.*] Mulocisiarius, seu carrucarius erit. Quadrupedes mixti semine sunt muli, aut musimones. Hic quoque insigniter errauit vetus paraphrastes, qui equitiarios interpretatur. Equitiarios vero intelligit (quod verum est) prurigas, qui equabus mares admittunt. Vnde liquido apparet, τὸ iugare quadrupedes ipsum accepisse pro eo, quod est admissuras facere. Frustra.

v.28. *Aut onerabit equos armis.*] Equistrator erit, aut ἀναβολεὺς, qui herum armatum in equum imponit. Neque hæc intellexit Firmicus paraphrastes, qui inter equites militantem exponit. Et quum in omnibus hisce Sphæræ barbaricæ apotelesmatis Manilium κατὰ πόδα sequatur, raro tamen eum assequitur.

Ibid. *aut ducet in arma.*] Stratoris est & herum in equum imponere, & ad bellum proficiscentem comitari. Eius munus est Stratura. Glossarium: *Ab, A Stratura*, ἀπὸ τῆς ἀναβολικῆς.

v.29. *Ille tenet medicas artes.*] ἱππιατρὸς erit. Ἱππιατρίαν mulomedicinam, & veterinariam vertunt veteres.

v.30. *Et non auditos mutarunt tollere motus.*] Gemblacensis: *tollere morbos*. quod rectum est. Sed legendum *mutarum*.

v.31. *non expectare gementes.*] Hoc est, morbum præuertere. Tangit partem medicinæ τὴν προφυλακτικήν. Ausonius:

Et medicina triplex, seruare, cauere, mederi.

v.32. *Et sibi non ægrum.*] Et sibi ipsi credere ægrum corpus. Gemblacensis non deterius: *Et sibi non ægros*. Hoc inquit, est opus vt ipse præueniat morbos, & vt nondum ægroti credant illi corpus suum. τὸ *sibi* refertur ad ipsum veterinarium, siue mluomedicum, non ad ægros. προσωποποιητικῶς autem ait equos ipsi tradere corpus suum, quum vult intelligi equorum nondum affectorum morbo illis curam tradi, vt ipsis in posterum caueatur de salute, & sanitate. Denique mulomedicina promittit sanitatem omnium quadrupedum, quæ veterinorum nomine veniunt. Nam & boum & camelorum, & cæterorum. Mutas vero minus proprie dixit, quum vocentur semiuocales, vt Columellæ. sed itiotismum sequitur. Nam & canis eodem modo dicebatur mutus custos, quum sit animal vocale. Huic opponitur Poetarum αὐδήεις. διὰ αὐδήεσσα.

v.33. *Nunc subit Arcitenens.*] In quinta parte Sagittarij ait oriri Arcturum, mendosissime. Temporibus Manilij in XXI Virginis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ginis extabat ſupra finitorem barbaricum. Magnæ ſunt hæ hallucinationes vel Manilij, vel a quo Manilius hæc accepit. Sane Hipparchus ait in Græcia ſuis temporibus τὸν ἀρκτοῦρον τῇ παρθένῳ συνανατέλλειν, συγκαταδύειν, quo tempore noctes dicuntur αἱ νύκτες ἐπ' ἀρκτούρῳ, teſte eodem Hipparcho, & Arato:

κεῖναί τοι καὶ νύκτες ἐπ' ὀψὲ δύοντι λέγονται. Nam Arcturus dicitur ὀψὲ δύων etiam Homero. Hunc verſum Arati neque Ciceronem, neque Auienum, neque Germanicum intellexiſſe fidem fecerit eorum ſilentium. nullus enim eorum hunc verſum attigit, perinde ac ſi ſuppoſititius eſſet, aut omnino abeſſet. νύκτες igitur ἐπ' ἀρκτούρῳ dicuntur, quod poſt Arcturum, id eſt poſt eius occaſum ſequuntur, quando Arcturus totum diem ſupra Orizontem exiſtit vna cum Virgine, & vna cum ea occidit. In orizonte Græcanico in parapegmate Calippi ad Eid. Septembris, Παρθενῶνος ιϛ notatum: ἀρκτοῦρος ἐπιτέλλων φανερός. Idem intelligit Plinius lib. II cap. XLVII, quum ait Arcturum exoriri mane vndecim diebus ante æquinoctium autumni. Sane ſi XI dies ad XIII Septembris addideris, peruenies ad XXIV Septembris, nimirum æquinoctium Soſigenis, quod habebat in animo Plinius. Porro ſi etymon ſpectes, ἀρκτοῦρος idem fuerit quod ἀρκτοφύλαξ, ſiquidem οὖρος & φύλαξ idem. Quare hoc, puto, ſequutus Auienus Arcturum pro Arctophylace poſuit:

Labitur Arcturus. manus olli quippe ſiniſtra
Iuge manet. ——— Totum enim Booten intelligit, non illam lucidam, quæ intra genua Bootæ. Dixit enim Aratus: δύεται Ἀρκτοφύλαξ. ——— Suidas. Ἀρκτοῦρος δὲ λέγεται καὶ αὐτὸς ὅλος ὁ Βοώτης· ἰδίως δὲ καὶ ὑπὸ τὴν ζώνην αὐτοῦ ἀστὴρ λέγεται καὶ Ἀρκτοφύλαξ καὶ Ἀρκτοῦρος. Heſychius. οἱ ἑπτὰ ἀστέρες ὁμοῦ καλοῦνται Ἀρκτοῦρος. Igitur oriente Arcturo qui naſcentur, erunt fiſci & ærarij præfecti. Palatio etiam præficientur: ſyndici, ecdici vrbium erunt, œconomique priuatarum domorum.

Pag. 120. 2.1. *Fortuna ipſa ſuos.*] Firmicus ineptiſſime ἀποφράζεται: *Hoc oriente ſigno qui natus fuerit, erit talis, qui amicorum ſecreta fideli taciturnitate cuſtodiat.* Extra controuerſiam eſt ipſum legiſſe *ſenſus*, non *cenſus.*

v. 3. *& ſacra æraria.*] Gemblacenſis *ſancta.*

v. 4. *Regnantes ſub rege manent.*] Gemblacenſis concinnius: *Regnantes ſub rege ſuo.* ——— Continuat enim ſuperiorem verſum

ſum cum hoc, poſt quem duo, qui infra duodecimo loco poſiti ſunt, huc interiiciendi. Ergo ita totum locum lege:

Regales vt opes & ſacra æraria ſeruent
Regnantes ſub rege ſuo, rerumque miniſtri.
Tutelamque gerent populi, domibuſve gerendis
Præpoſiti curas alieno limine claudent.

Quod enim recte hi verſus coniuncti ſint, præter cognationem materiæ, quæ eos huc vindicauit, & abſurditatem ſententiæ, quæ ex alteris ſedibus ſolicitauit, argumento erit paraphraſis Firmici. Nam fortaſſe ſciolis quibuſdam mirum videri poſſet.

v. 5. *Tutelamque gerent populi.*] Firmicus: *cura illis populi credetur.* Hoc eſt, vel ἔκδικοι τῶν πόλεων, vel patroni municipiorum. In veteribus inſcript. PATRONO MVNICIPI.

v. 7. *Arcitenens quum ſe.*] Ait in triceſima parte Sagittarij Cycnum oriri. In finitore barbarico temporibus Manilianis oriebatur a XXII Libræ, ad XXVII Sagittarij. Non errauit ergo. Viderit aſtrologia Bonincontrij, quæ oriri facit in grad. 28. 36 Aquarij. Quod hoc monſtrum aſtrologiæ?

v. 8. *Ter decuma ſub parte.*] Paraphraſtes Firmicus oſcitanter legens, ſcribit: *In Sagittarij parte decima oritur cycnus.*

v. 9. *Plumeus in cælum.*] Cycnum aſteriſmorum Arabes vocant الدجاجة hoc eſt Gallinam. Eius ortu naſcuntur aucupes, aut qui aues humanam loquelam doceant, aut varium auitium nutriant, & ex eo compendia nanciſcantur.

v. 11. *cæloque dicatum.*] Recte. Sed vide num legi poſſit: ——— *cælique ducatum.* Sic Virgil. *coruorum exercitus.* στίχες οἰωνῶν poetis. Ducatum reperies apud Suetonium. *Ducatus latronum,* ἀρχὴ λῃστῶν. *Ducatus,* ἡγεμονία. Gloſſæ. Nihil tamen mutamus.

v. 12. *Alituumque genus.*] Nondum in vſum venerat aucupium accipitrinum, quo hodie nobilitas noſtra vtitur, quæ huic rei ſuos ὀρνιθοκόμους dicatos habet. Græci recentiores vocarunt ἱερακοσόφιον, vt canum inſtitutionem κυνοσόφιον. vtrique rei libri dicati extant in quibuſdam Bibliothecis. De eius rei vetuſtate quædam notauimus in Appendicem Virgilianam. Firmici quoque temporibus tali quid in vſu erat. Vide lib. v. cap. VIII.

v. 13. *aut bellum indicere Mundo.*] Innumeris locis Mundum accipit pro cælo, item pro Deo ipſo, atque adeo ἀντὶ τῆς προνοίας.

Contra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Contra Aristoteli τὸ περὶ οὐρανοῦ est περὶ κόσμου. Diodorus: κόσμος ἐστὶ σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν μεταξὺ φύσεων. πάλιν, κόσμος ἐστὶν οἰκητήριον θεῶν. νῦν οὖν τὸ πλήρωμα λέγεται ἐκτὸς τῶν ἐν αὐτῷ. τρίτον, ὁ κόσμος ἐστὶ σύστημα ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων. τοῦτο μόνον τῷ βίῳ, ὥς εἴπις λέγοι, πόλις ἐστὶν ἐξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. τέταρτον, κόσμος ἐστὶν αἰθήρ. οὗτος δὲ πῦρ εἰλικρινὲς ὢν κατώτερός ἐστι τοῦ φυσικοῦ κόσμου. πέμπτον, κόσμος ἐστὶν ἡ τῶν ἀπλανῶν σφαῖρα. τούτου καὶ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ μέμνηται. ἕκτον, κόσμος ἐστὶν ὁ διακοσμήτας τὰ πάντα. ἔοικε δὲ νῦν ἡ πρόνοια λέγεσθαι. Sexfariam igitur κόσμος dicitur Græcis, ac totfariam accipi a Manilio non oſcitans lector aduertet.

v.14. *Et medios inter volucrem penſare.*] *prenſare* Gemblac. & nos antea. Tale eſt illud εὔστοχον aucupium apud Maronem:

Iam vacuo lætam cælo ſpeculatus & alis
Plaudentem nigra figit ſub nube columbam.

v.15. *Aut nitidos clamare ſuis ratione ſedentem.*] Feliciſſime ſuccurrebat nobis in priore editione:

Aut nidis damnare ſuis, ramove ſedentem
Paſcentemve ſuper ſurgentia ducere lina.

Aſtipulatur Gemblacenſis, ne vna quidam literula minus.

Ibid. *Aut nidis damnare.*] Damnare ſuis nidis, hoc eſt exuere, ſpoliare: antique dictum. Lucilius:

Caßiu' Caius hic operariu', quem Cephalonem
Dicimu' ſectorem, furemque, hunc Tulliu' quidam
Iudex heredem facit. at damnati alij omnes,

hoc eſt, exuti, exheredati. Nonius.

Ibid. *Aut nidis damnare ſuis.*] Oppianus:

τοὺς μὲν γὰρ κρώσσοντας ἐληΐσσαντο καλιῆς
χρυσέδλω. τοὺς δὲ δόναξιν ἀπ᾽ ἔσπασαν ἰξοφόροισιν.

Sunt ipſiſſima verba Manilij.

v.16. *Paſcentemve ſuper ſurgentia ducere lina.*] *Ducere*, πελδεῖν. verbum aucupiale.

v.17. *Atque hæc in luxum iam ventri longius ibit.*] Gemblacenſis: *longius itur.*

v.18. *Quomodo militiæ.*] Gemblacenſis. *Quam modo* Totum locum conſtanter legimus, qui eſt elegantiſſimus:

At quæ hæc? in luxum iam ventri longius itur,
Quam modo militiæ. Numidarum paſcimur oris, &c.

At quæ hæc, ſi luxum ſpectes, in quem hodie delabimur omnes?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ecce ventri implendo longius itur, quam vix modo militandi caussa profecti sumus. Nam ab vltimis Numidis Numidicas gallinas, a Cholchis Phasianas petimus. Lectioni Gemb. hæc omnia accepta referimus. At quæ, inquit, hæc, præ luxuria hodierna?

v. 17. *iam ventri longius itur.*] *Ventri itur*, in ventris gratiam. Sic— *tibi luditur*. Eodem modo *militiæ itur* dixit. id est bello gerendo. Sic etiam conuiuiis militare dixit Drepanius Pacatus Nitiobrix in suo diuino Panegyrico: *infami delectu scriptos in prouinciis aucupes, ductasque sub signis venatorum cohortes militasse conuiuiis.* ire ventri, & militare conuiuiis eadem figura, & quidem de eadem re dictum, vt possit videri interpres Manilio fuisse.

v. 18. *Quam modo militiæ.*] τὸ *modo* tangit nuperam Romanorum in Phasidos partes irruptionem, aut in alias terras longinquiores. Plane est, quod dixit Seneca consolatione ad matrem: *Dij Deæq. istos perdant, quorũ luxuria tam inuidiosi imperij fines transcendit. Vltra Phasin capi volunt, quod ambitiosam popinam instruat: nec piget a Parthis, a quibus pœnas nondum repetiimus, aues petere.* omnino Manilium ad verbum explicant.

v. 19. *Phasidos & dantis.*] Emendauimus olim *Phasidos & dãnis.* Quid enim propius ad corruptam lectionem vulgatam accedit? Sed Gembl. aliquid mõstri alit. legitur enim ibi, *Phasidos aut dulcis.* Lego *Phasidos aut lucis.* Nam Phasiani in siluis. Sed priorem emendationem retinemus. Potest etiam legi: *Phasidos & pullis.* Nam non multum receditur a vestigiis lectionis scriptæ.

v. 22. *noua qui commercia ducet.*] *nouaque in commercia.* Et ita Gemblacensis. Aues docentur habere commercia cum hominibus, quando loquelam humanam edocentur. Sequentia interpretantur, & præcedentia non minus. Nam fungus ille paraphrastes mercatorem auium interpretatur. Fortasse posset inuenire stipites assensores stultitiæ suæ.

Ibid. *Quin linguas hominum.*] Martialis:

Psittacus a vobis aliorum nomina discam. Idem lib. III.
Nunquam dicis aue, sed reddis Næuole semper
Quod prior & Curius reddere sæpe solet.

Vetus lectio scripta: *Quod prior & curuus.* Lege: *Quod prior & coruus.*

v. 24. *Ipse Deum Cycnusque colit.*] Opus esset Oedipo. Gemblacensis Sphingem conficit.

Ipse

Ipſe Deum cygnus condit, vocemque ſub illo
Non totus volucer. ———

Quam hæc diuerſa a vulgatis? Vt Taurus Europæ non totus taurus, ſed aliquid adhuc repreſentans de Ioue in eo latente, ita & Cycnus non totus volucer pingebatur, vt congnoſceretur Iupiter in eo conditus. Cycnum enim κατηστεισμένον eſſe illum, in quem Iupiter conuerſus cum Leda concubuerit, ſatis ſciunt, qui Hyginum, Germanici Scholiaſtem, & Theonem Arati interpretem legerunt. Nemeſim non Ledam alij vocant. Noſter Manilius ob Ledæ concubitum cælo receptum dicit in Sphæra mundi.

Ibid. *Ipſe Deum condit.*] Supra in proœmio:
——— *& Iupiter alite tectus.*

v.25. *Non totus volucer*] Nondum enim ita totus cycnus, vt non conditus in eo Iupiter appareat. Sic Statius lib. IV Thebaidos Cadmum & Harmoniam non ita totos homines inducit, vt non ſerpentes etiam oſtendat:

Primus ſanguineo ſubmittit inertia Cadmus
Ora lacu: iuxtaque virum Cythereïa proles.
Effluit amborum geminus de vertice ſerpens.

v.26. *Nec te prætereant.*] *Prætereant.* Et, *Paſcere aues gaudes.*— Sed vulgata lectio poteſt admitti. Quare nihil mutamus.

v.27. *& reddere cæcas.*] Palumbes & turtures altiles cæci fiunt opima fartura: ac tunc coquo deſtinantur, & ex auiario in culinam deſcendunt. Ita intelligerentur Altiliarij. Gloſſæ: *Altiliarius*, ὀρνεοβόφος. Sed hic non hoc intelligitur. Excæcari enim dicit ad illicium, vt ex illis fiant illices aues, quas Græci παλδτρίας vocant.

v.29. *Qui geſtant caueis volucres ad iuſſa paratas.*] Quales multæ hodie in oriente inſtituuntur columbæ ad iuſſa paratæ, præſertim ad literas in longinqua terrarum deferendas: res nobis Europæis vltra captum credulitatis noſtræ, ſed tame, veriſſima, & veteribus Romanis vſitata: cuius exemplum habes apud Plinium in columba Decimi Bruti, obſidione Mutinenſi. In veteri iure Iudaico, inter eos, qui teſtes eſſe non poſſunt, ponuntur etiam aleatores, & ij, qui columbas volare faciunt, מַפְרִיחֵי יוֹנִין. Hoc ita fiebat, fitque hodie: Quidam inſtituit columbam emiſſam ad ſe redire: ei roſtrum moſcho linunt. eam multæ aliæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

columbæ ſequuntur. Eſt enim ea auis moſchi appetentiſſima. Eſt que ars inter illas inter ſe blandiri & corrumpere alias, furtoque comitatiores reuerti, ait Plinius. Qui igitur hoc artificio alienas columbas furantur, merito a dicendo teſtimonio repelluntur. Eiuſmodi erat & Muhammedis impuri Pſeudoprophetæ columba. Samaritani in ſuo Chronico Ioſuæ duci columbam adminiſtram adtribuunt, ſed diuinitus, vt ipſi aiunt, non autem humanis magiſteriis edoctam. Hic vero non de columbis intelligitur, ſed paſſeribus: cuiuſmodi nos vidimus obſequẽtiores & paratiores ad iuſſa herilia, quam vllus canis venaticus inſtitui poſſit.

v. 30. *Quorum omnis paruo conſiſtit paſcere.*] *paſſere.* Sic etiam Gemblacenſis. Theocritus de alia re:

οὗτος τοῖς ἁλιεῦσιν ὁ πᾶς πόνος, οὗτος ὁ πλοῦτος.

v. 31. *Hæſerit & ſimilis.*] *Has erit & ſimiles.*

v. 32. *Arcitenens.*] Ridiculũ. Lege *Anguitenens.* Ait oriri in primis partibus Capricorni Ophiuchum, qui tamen ſupra finitorẽ barbaricum ſæculo Manilij oriebatur ab VIII Scorpij, ad VIII Sagittarij, hor. 2. 15. Vide quam ſibi ſimilis eſt in hallucinatione. Qui Ophiucho oriente naſcentur, Marſi erunt, hoc eſt ſerpentum incantatores. Græci ἀσπιδοθήρας, καὶ ὀφιοδιώκτας vocant. veneficos vocat vetuſtiſſimum Martyrologium in paſſione S. Victoris militaris Emeritenſis, IX Kal. Aug. *Serpentes a venefico immiſſi.* Ab eo ψυλλεῖαι videntur dictæ Ptolemæo condimenta, aut pharmaca, quæ Agyrtæ vendebant, qualia ſunt illa, quæ viperarij Itali, quos *Ciarlatanos* vocant, circumferunt. Cinna: *Somniculoſum vt Pœnus aſpidem Pſyllus.* Locus Ptolemæi eſt libro IV, περὶ ποιότητος πράξεων. quem neque Arabs neque Latinus interpres, ambo Græce doctiſſimi aſſecuti ſunt.

Ibid. *Anguitenens.*] Ita emendauimus. Primus antea Cicero vſurparat:

Atque humeros vſque a genubus Cancrumque recondit
Anguitenens ——— Aratus:
τὸν δὲ καὶ εἰς ὤμους κατάγει μεγερὸν ὀφιοῦχον
καρκίνος ἐκ γονάτων. ——— Nimirum legebat Cicero:
τὸν δὲ καὶ εἰς ὤμους κατάγει μεγερὸς ὀφιοῦχος
Καρκίνον ——— quaſi καρκίνος ὤμους καὶ γόνατα habeat. Non excuſabo hallucinationem, niſi ætatis rationem habeamus, in qua hæc vertebat.

v. 33.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 33. *Quum venit in regione tuæ.*] ἀρχαΐζει. Cicero: *veni in Senatu.*

Pag. 121. v. 1. *Non inimica feret.*] Ita ille in primo Silij Italici:

Nec non serpentes diro exarmare veneno
Doctus Atyr, tactuque graues sopire chelydros,
Ac dubiam admoto sobolem explorare ceraste.

Hoc autem genus hominum vel ita natum erat, quales Psylli in Aphrica, Marsi in Italia, Ophiogenes in Asia: vel ita edocti, vt qui incantationibus hoc præstabant, quales intelligit Manilius, cuiusmodi etiam viperarij sunt in vrbe Pictauiēsi in Aquitania. His adde, qui anulos, quos φυσικοὺς καὶ φαρμακίτας δακτυλίους Græci vocabant, aduersus serpentes gerebant. Aristophanes:

οὐδὲν προτιμῶ σοῦ. φορῶ γὰρ πριάμενος.
Τὸν δακτύλιον τονδὶ παρ' Εὐδάμου δραχμῆς.

Scholiastes: φιλόσοφος δ' ἦν οὗτος ὁ Εὔδαμος φυσικοὺς δακτυλίους ποιῶν πρὸς δαιμόνια, καὶ ὄφεις, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐθεράπευον γὰρ τοὺς ὀφιοδήκτους· μᾶλλον δὲ τὴν ἀρχὴν ἐκείνων ὑπ' ὄφεων δάκνεσθαι. Sed hos δακτυλίους ἀλεξιτηρίοις non solum aduersus morsus serpentum, sed & ad omnes dolores, κεφαλαλγίαν, & tormina adhibebant. Antiphanes Ὀμφάλῃ.

——— ἐν χύτρᾳ δέ μοι
ὅπως ὕδωρ ἕψοντα μηδέν' ὄψομαι.
εἰ γὰρ κακὸν ἔχω, μήδ' ἔχοιμ' ἐὰν δ' ἄρα
στρέφῃ με περὶ τὴν γαστέρ' ἢ τὸν ὀμφαλὸν,
παρὰ Φερτάτου δακτύλιος ἔστι μοι δραχμῆς.

Hic Phertatus drachma vendebat illos anulos, vt Eudamus apud Aristophanem. Samothracij anuli aurei capite ferreo nihil aliud erant, quam οἱ ἀλεξιτήριοι. Vide Plinium, & Isidorum. ἑλκοσιδήρους videtur facere Lucretius:

Exultare etiam Samothracia ferrea vidi.

v. 3. *At quum se patrio producit ab æquore Piscis.*] Non designat qua parte Capricorni oritur Piscis austrinus, qui Græce dicitur ἰχθὺς νότιος. Sub hoc nascuntur piscatores, vrinatores, & margaritariarum piscatores concharum. Male hunc piscem Delphinum vocat vetus paraphrastes Firmicus, immemor de Delphino alibi a Manilio referri. Iste Piscis, qui dicitur maior piscis, itemque νότιος, & aquam ab vrna Aquarij defluentem deglutit, incipit emergere hodie supra finitorem barbaricum cum VI parte Piscium, temporibus Manilij, cum XIII Aquarij. Totus extat supra finitorem hodie cum XXX Piscium, sæculo Manilij cum VII Piscium,

Piſcium. Quomodo abſoluemus hunc noſtrum τῆς ἀλογιστίας, qui cum Capricorno oriri facit?

v. 5. *In cælumque ferens.*] Si mendum non eſt, videtur τὸ *ferens* eſſe ἀναφερόμενον, vt ſupra:

Ara ferens thuris ſtellis imitantibus ignes.

v. 9. *Cumque ſuis domibus conchas.*] Hæc, quæ nemo bene intelligit, ita caſtiga ex fide codicis Gemblacenſis:

Cumque ſuis domibus concha valloque latentes

Protrahit immenſus. — *latentes*, piſces intelligendum. *ſuis domibus* appoſitiue *concha valloque* ἓν διὰ δυοῖν Maniliane, concharum vallo. *immerſus*, vrinando. Infra:

——*corpuſque profundo*

Immiſſum pariter, qua præda exquiritur ipſa.

Ibid. *Cumque ſuis domibus.*] Intelligit concharum margaritariarum piſcatores, qui vrinando ſe in profundum mittunt: vt hodie fit in mari Perſico, præſertim ad inſulam Baharem nauigationibus Luſitanorum nobilem. Athenæus; Ἰσίδωρος ὁ Χαρακηνὸς ἐν τῷ τῆς Παρθίας περιηγητικῷ κατὰ τὸ Περσικὸν πέλαγος νῆσόν φησιν εἶναί τινα, ἔνθα πλεῖστον μαργαρίτην εὑρίσκεσθαι. Androſthenes ſcribebat ἐν τῷ τῆς Ἰνδικῆς παράπλῳ ab orientalibus populis concham margaritariam Βέρβερι vocari. quam vocem puram putam Æthiopicam eſſe certo ſcimus. Interea ſatis mirari non poſſum, quare Garcias ab Horto medicus Proregis Indiæ, qui Arabicam lingam ſcire profitetur, ſcribit Luſitanam vocem eſſe *Aljofar*, quod ita Luſitani margaritam vocent, & pura vox ſit Arabica in Hiſpanicum idiotiſmum, vt ſolet, deflexa. Arabes enim vocant الجوهر Aljohar. Hiſpani vero more ſuo aſpirationem in digamma Æolicum mutarunt, vt Alforjas الخرج Alchorju. Alfilel الخلال Alchilel.

v. 10. *Protrahit immerſus.*] Mendoſe. *immerſus.* Gemblacenſ.

v. 11. *Corpuſque profundo Immiſſum.*] Poteſt accipi, corpus immerſum tam exquiritur, quam præda ipſa. Sed ſunt mancipia, aut viliſſima capita, quibus ad eam piſcationem vtuntur, dixerit aliquis. Verum eſt. ſed tamen precio humanæ vitæ ipſa præda exquiritur. Nam, inquit, merces laboris tanti parua eſt. Hoc eſt, nulla mercede tantus labor exquirendi margaritas penſabilis eſt. vel potius: tanti ſunt vrinatores ipſi, quam præda ipſa. quod rari

ſint

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ſint, qui periculo vitæ ſuæ profundo velint immergi. Ideo care homines conduci, qui in fundum maris penetrent. Viliſſima, vt dixi, capita magaritas ab ipſo profundo euellere cogit adhibitis flagris auaritia Luſitanica. Manilius autem, qui tanto periculo extrahi clamat, reſpexit ad fabulam vulgi peregrina & longinqua ſemper in maius augentis. Iſidorus Characenus: *κινδυνεύουσι δ' οἱ θηρῶντες μαργαρίτας, ὅταν εἰς κεχηνότα κόγχον κατ' εὐθὺ ἐκτείνωσι τὴν χεῖρα. μύει γὰρ τότε, καὶ πολλάκις οἱ δάκτυλοι αὐτῶν ἀποπρίονται. ἔνιοι δὲ καὶ παραχρῆμα ἀποθνήσκουσι.* Quod periculoſum ſit digitum in hiantem concham immittere, & non leuis dolor inde conſequatur, ſcimus ex nauigationibus Orientalibus hodiernis, ſed mortis neceſſitas eſt a teratologia Græculorum. Plura, non tantum eadem, inuenies apud Plinium. Omnes vrinatores piſcandi cauſſa, aut ex profundo extrahendi Ælianus vocat *τοὺς ἐν ταῖς ὑδροθηρείαις ὑποδυομένους*. lib. II. XLIV *ζώων*.

v. 14. *rapidumque notari.*] Locus deprauatiſſimus. Non intelligo. Itaque aſteriſci notam apposui. Gemblacenſis legit:

—— rapidumque notari

Vix vnquam eſt locuples. oneratur terra profundo.

Fortaſſe hoc vult: vix vnquam ſat eſt diuitem raptorem notari, & prædatorem, niſi terram ipſam, quam aliis abſtulimus, oneremus præda maris. Sed adhuc delibero.

v. 19. *Quumque Fidis magno.*] Mirum eſt, Manilium aliam a Lyra Fidem facere, quod perinde eſt, ac ſi olorem alium a Cycno fecerit. Et profectò tam ille, quam eius paraphraſtes Firmicus vbique produnt inſcitiam matheſeos, vt & Bonincontrius, qui & ipſe non aduertit Fidem, aut Fidiculam eandem eſſe cum Lyra, quod alterum Græco, alterum Latino nomine dictum ſit. Plinius nunquam Lyram, ſemper Fidiculam vocat. At bis ponit apoteleſmata Lyræ Manilius. In Libra oriri fecit ſub nomine Lyræ, hic in Capricorno ſub nomine Fidiculæ. Igitur, ait Paraphraſtes, Lyra oritur in decima parte Capricorni. Iudices capitalium rerum naſcentur: quæſtiones capitales exercebunt. Naſcentur etiam tortores, & carnifices, ſcelerum vindices, rigidi æquitatis amatores. In quibus vanitatem & futilitatem artis vides. Nam & quia Fidicula *βάσανον* ſignificat, ab eo *βασανιστὰς* & cruciatores naſci ait. Fidiculis diſtendere quid ſit, notum ex Suetonio: nerui enim erant inſtar neruiarum Lyræ. At aliud eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Fidicula in Martyrologiis. Est enim, quæ aliter vngula ferrea vocabatur, qua latera Martyrum sulcabantur. Glossæ: ὄνυχες οἱ εἰς τὰ βασανιστήρια, *Fidiculæ.* Isidorus: *Vngulæ dictæ, quod effodiant. Hæ & Fidiculæ, quia iis rei in eculeo torquentur, vt fides inueniatur.* In Martylogiis Arabum vocantur. اشغار quod sæpissime legimus. Hebr. מַסְרְקָאוֹת. Sunt qui Catomium in Martyrologiis Latinis fidiculas, aut simile tormenti genus interpretentur: vt in passione S. Afræ: *Catomiis nudam te cædi iubebo.* Sed falluntur. Catomium, vel pluraliter Catomia etymon Græcum quid sit, aperit. Est enim commissura ceruicium cum humeris. In vetustissimo Glossario Latinoarabico: *Catomum* قفا رقبة id est σφόνδυλος τραχήλου. Significat igitur nudatam in ceruice plumbatis cædi. Prudentius:

Tundatur, inquit, terga crebris ictibus
Plumboque ceruix verberata extuberet.

Alium sensum habet in vetustissimo Martyrologio, XIV. Kalend. Decemb. *Catomo eum suspendi ac verberari.* Nam ibi catomo suspendi est capite deorsum, siue ceruice deorsum suspendi. quod idem Martyrologium dixit *Capiteiorsum suspendi.* prid. Eid. Mai. Aristophanes & Græcorum Martyrologia dicunt κατωκάρα κρέμασθαι. Et certe Laberius dixit tollere in catomium, quod Plautus capite sistere: ——— *bona fide Tollet vos Orcus nudas in catomium.* γυμνὰς κατωκάρα ὑμᾶς στήσει. Quo quid fœdius mulieri? Sed ad rem. Si igitur Fidicula est βάσανος Latinis, at Græcis λύρα vel χέλυς non est. Ergo Romæ ortu Fiduculæ tortores nascentur, non in Græcia. Nugæ, nugæ, inquam, vt reliqua illius περιεργίας omnia.

v. 21. *Qui commissa suis rimabitur argumentis.*] κυριολογία. In peruetusto martyrologio in Euphemiæ passione, XVI Kal. Octob. *Post verbera & argumenta rotarum.*

v. 22. *tacitaque silentia fraude.*] Manifesto vitiosum. Gemblac. ——— *tacita latentia fraude.* Haud dubie scribendum: *latitantia.*

v. 26. *Cæruleus ponto*] Anteponit hæc paraphrastes Firmicus, & ait Delphinum octaua parte Capricorni oriri. Sæculo Manilij oriebatur a XVII parte Sagittarij, ad II Capricorni hor. o. 12′ supra finitorem barbaricum. Bonincontrius dicit in quinta parte Aquarij oriri. Sed & alibi imperitiam suam satis profitetur.

Oriente

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Oriente Delphino naſcuntur natatores, vrinatores, petauriſtæ, curſores velociſſimi.

v. 27. *Erigit.*] Attollit ſe ſupra finitorem. niſi *exigit* legendum ſit, quod valde placet.

Ibid. — *Et ſquamam ſtellis imitantibus exit.*] Quid? ſquamæ Delphino? An λεπιδωτὰ ſunt ζωοτόκα? Non poſſum excuſare, niſi dicam fortaſſe aliquando ſquamatum Delphinum ab imperitis vulgo pingi. Sed quur excuſem qui imperitos ſequatur? Quatuor tantum ſtellarum, quæ rhombum conſtituunt, meminit Aratus, cætera dicit eſſe ἠερόεντα, vt & Cicero in iuuenili paraphraſi:

Cætera pars late tenui cum limine ſerpit.
Illæ, quæ fulgent luces ex ore coruſco,
Sunt inter partes gelidas Aquilone locatæ,
Atque inter ſpatium & læti veſtigia Solis.
At pars inferior Delphini fuſca videtur
Inter Solis iter, ſimul inter flamina venti,
Viribus erumpit qua ſummi ſpiritus Auſtri.

Comparentur cum Arateis, quæ M. Tullius adoleſcens interpretabatur:

Δελφὶς δ' οὐ μάλα πολλὸς ἐπιτρέχει Αἰγοκερῆι
μεσσόθεν ἠερόεις. τὰ δέ οἱ περὶ τέσσαρα κεῖται
γλήνεα παρβολάδην δύο πὰρ δύο πεπτηῶτα.
καὶ τὰ μὲν οὖν βορέω καὶ ἀλήτης ἠελίοιο
μεσσηγὺς κέχυται. τὰ δὲ νειόθι τέλλεται ἄλλα
πολλὰ μεταξὺ νότοιο καὶ ἠελίοιο κελεύθου.

Quæ de Delphino Aratus proponit, tribus primoribus verſiculis comprehendit. Reliqua ſunt epilogus ſtellarum Borealium: a quibus dicit ſe pergere ad auſtrales. At Cicero non ſolum ſtellas ori Delphini attribuit, quas nullas habet (neque enim eius στόμα ἠστέρισται) ſed etiam eas dicit ad partes aquilonares ſpectare, tanquam hoc velint illa καὶ τὰ μὲν οὖν βορέω, &c. Reliquam autem partem corporis delphini dicit vergere in auſtrum, tanquam illa hoc velint: ——— τὰ δὲ νειόθι τέλλεται ἄλλα. quæ fuit mira hallucinatio. Sed a nobis accipiantur tanquam ab adoleſcente effutita, non a ſene caſtigata.

v. 28. *Ambiguus terræ.*] Sane poſt hunc verſum reuocandi ſunt duo, qui infra obtorto collo in locum alienum intruſi erant.

Ambiguus terræ partus pelagoque creatur.
Par ex diuerso studet & sociatur vtrumque
In genus, atque vno digestum semine surgit.

Quis tam auersus a literis, qui nō videat horum versuum has esse proprias sedes, vt alienas, vbi erant antea? Par quiddam, inquit, ex diuerso studet & sociatur in vnum genus. *Studet* φρονεῖ. Nam ambiguum vitæ est, terrenæ, & maritimæ. Et qui in aqua sunt κολυμβηταὶ, ij in terra sunt κυβιστηταί. adeo vt τὸ κυβιστᾶν Homerus Piscibus ipsis attribuerit. In Baal Aruch legitur קִיבִיוֹסְטוּס pro κυβιστητής. & recte ille doctus Iudæus monet esse vocem Græcam: quanquam præstigiatorem interpretatur. Hæc est egregia restitutio. quod dico, si qui forte extabunt, quos æmulatio & inscitia aliter pronunciare adigat.

v. 29. *Par ex diuerso.*] Tantum ex *pars* fecimus *par.* quod infinitis locis in hoc auctore commutatum est. Poterant & concinnius hi tres versus ita concipi.

Ambiguus terræ partus pelagoque creatus
Par ex diuerso studio sociatur vtrumque
In genus, atque vno digestus semine surgit.

Sed quia commodam sententiam concipit vulgata lectio, securam relinquimus.

v. 33. *Et senibus.*] *Et sinubus.*

Pag. 122. v. 4. *Deducet palmas furtiuo remus in ipso.*] Quid est homo remus deducet palmas in ipso furtiuo? Ego scio & ineptum & supposititium versum esse, & Manilium scripsisse elegantissime: ——— *nunc æquore mersus*
Nunc in aquas rectus veniet. ———

Quo quid clarius dici potest? quid stolidius altero? *nunc æquore mersus* est κολυμβητής. *nunc in aquas rectus*, quasi vestigiis ac plantis aquæ insistens, & maris superficiem perambulans. quod ex illis apparet:

Aut vada mentitus reddet super æquora campum.

Quid magis falsi conuicerit suppositìtium illum partum, quam hæc tam concinna sententia?

v. 7. *Aut immota ferens in tergum*] Gemblac. *in tergus.* quod est familiarius Manilio, quam *tergum*, vt passim patet.

v. 9. *Pendebitque super totum sine remige Pontum.*] Gemblacen.
Pendebitque super tutum sine remige.

Haud dubie ſcripſit Manilius: *Pendebitque ſuper tutus ſine remige.*

v.10. *Illis in Ponto iucundum eſt quærere pontum.*] Quid eſt quærere pontū in ponto? Longe aliter Gembl. & quidem optime:

——— Votum eſt
Illis in ponto, iucundum eſt quærere pontum.

Tota hæc perioche igitur ita concipienda:

Pendebitque ſuper tutus ſine remige. Votum eſt
Illis in ponto: iucundum eſt quærere pontum,
Corpora qui mergunt vndis. ———

Iam vera eſt huius loci correctio, quem nemo antea capiebat. Repetendum vero ἀπὸ κοινοῦ τὸ *Ex illo.* Ex illo ſidere illi ſunt, qui corpora immergunt: & quibus votum eſt in ponto: qua ἐλλείψει non raro vtitur.

v.11. *Corpora qui immergunt.*] Hos vrinatores Firmicus in paraphraſi Sphæræ barbaricæ videtur orciſcopalarios vocare. Sed leuiter immutatum puto & orſciſcopularios legendum. Orci ſcopuli ᾅδου ſcopuli, cæci & latentes, καὶ ὕφαλοι, vt orci galea latens, aut quæ latere facit. Sunt igitur orciſcopularij, qui maris latentes ſcopulos explorant. Horciſtipolis legebatur in præclaro Notarum libro, in quo prius nota, deinde interpretatio notæ poſita erat. Antecedebat nota, quæ ſignificabat Hypocauſtum. Sed quid hoc ad vrinationes? Is egregius liber cum aliis quibuſdam vetuſtis Cuiacio a nobis cōmodatus ſtatim poſt eius mortē furto ſublatus eſt a felibus librariis, qui negant ſe mihi reſtituturos.

v.13. *Exportantque maris prædas.*] Tales deſcribit Naſamones Silius lib. III:

Hinc coit æquoreus Naſamon, inuadere fluctu
Audax naufragia, & prædas auellere ponto.

v.15. *Ad numeros etiam illa licet.*] Scribe, *Ad numeros etiā ille ciet.*

v.17. *delatus & ille.*] Scribe, *elatus & ille.* Rota in ſublimi poſita a duobus verſabatur. alter ſuperne, alter in ferne nitebatur. Ita fiebat, vt alternis deiecti nunc penderent, nunc erecti ſederent. Per eandem rotam etiam corpora contento ſaltu ſubiecta traiiciebant. Martialis:

Quam rota tramiſſo toties impacta petauro. vel *intacta.*

quod melius. Similis huic erat luſus, qui dicebatur Σκαπέρδα. Nam in fune per arrectarium tignum traiecto idem fiebat, quod hic in rota. Vide Pollucem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.20. *Tollitur & liquidis.*] Actum erat de salute huius infelicissimi versiculi absque codice Gemblacensi. Nam quid est *tollitur & ponuntur?* Sed restitutus ex fide Gemblacensis omnem litem transiget:

Membraque per flammas orbesque emissa flagrantes
Molliter vt liquidis per humum ponuntur in vndis.

quanquam clarior esset lectio:

Molliter vt per humum, liquidis ponuntur in vndis.

Ponuntur membra per flammas & vndas tam molliter, ac si ponerentur in humo. Nam si intelligis de petauro, prorsus stolidus es & stipes. Flammarum enim istarum mox meminit. Audi quæ sequuntur.

v.19. *Membraque per flammas.*] Flammæ vero istæ erant in pegmate, quod in Circo inducebatur. Claudianus:

Mobile ponderibus descendat pegma reductis:
Inque chori speciem spargentes ardua flammas
Scena rotet. varios effingat Mulciber orbes
Per tabulas impune vagus, pictaque citato
Ludant igne trabes, & non permissa morari
Fida per innocuas errent incendia turres.

Descendere pegma ponderibus reductis dixit Claudianus, quia solubile esset. quod nihil aliud erat, quam contabulatio, quæ sponte sensim surgebat, & dissoluebatur. quo alludit Phædrus Augusti libertus: *Dum pegma rapitur, concidit casu graui.*

Inde Suetonius hæc duo cōiungit Pegma, & automaton. Pegmatis impositi gladiatores depugnabant: qui eius contabulationis scansione statim erecti in conspectum veniebant: quo nomine pegmares gladiatores Suetonio dicti. Sed quos non solum ad ferrum damnabant, sed & perire volebant, ij pegmati impositi, machinamento sponte soluto, in caueam ferarum præcipites dabantur. Strabo de Seleuro latrone Siculo: τοῦτον δ' ἐν τῇ ἀγορᾷ μονομάχων ἀγῶνος συνεστῶτος εἴδομεν διασπασθέντα ὑπὸ θηρίων. ἐπὶ πήγματος γάρ τινος ὑψηλοῦ τεθεὶς ὡς ἂν ἐπὶ τῆς Αἴτνης, διαλυθέντος ἀφνιδίως. καὶ συμπεσόντος. κατηνέχθη καὶ αὐτὸς εἰς γαλεάγρας θηρίων εὐδιαλύτους ἐπίτηδες παρεσκευασμένας ὑπὸ τῷ πήγματι. Vnde intelligitur quid velit Martialis:

Et surgunt media pegmata celsa via.

Sursum enim αὐτομάτως paulatim crescebant, & statim soluta conci-

concidebant. Seneca Epistola LXXXIX. *His annumeres licet machinatores, qui pegmata per se surgentia excogitant, & tabulata tacite in sublime crescentia, & alias ex inopinato voluptates, aut dehiscentibus, quæ cohærebant, aut his, quæ distabant, sua sponte coeuntibus, aut his, quæ eminebant, paulatim in se residentibus.* In his igitur pegmatis ignes accendebantur, per quos Petauristæ membra strenue transmittebant, vt ex Claudiano aperuimus, & his nostris patet:

Membraque per flammas, orbesque emissa flagrantes.

pegmares flammas intelligit. Vopiscus in Carino: *Pegma cuius flammis scena conflagrauit.* Hoc autem omne genus hominum παράβολοι καὶ παρακεκινδυνευμένοι dicebantur. de quibus supra libro IV. Ad verbum Firmicus periculosos lib. IV. cap. XV. *Faciet auctores audaces periculosos.* Græcus scriptor, vnde hausit, procul dubio habebat, ποιήσει αὐθέντας, παραβόλους, παρακεκινδυνευμένους. Sed stulte αὐθέντας auctores vertit. Non enim semper auctorem designat vt Glossis, *Auctoritas* αὐθεντία. item, αὐθέντης *auctor.* sed est ὁ φονεὺς, ὁ αὐτοχειρίᾳ φονεύς, id est homicida. Sed Firmicus non solum hic, sed etiam alibi tam Hellenismi, quam astrologiæ se imperitum prodit. Nam quos Græcos auctores artis vertebat, eorum neque verba neque artem assecutus est. Porro simile mendum inuenies lib. III, cap. V. *Faciet enim laboriosos, homicidas, sceleratos, reos facinorum, inuentorum auctores, vel tortores, vbi aut carnifices.* Legendum, *reos facinorum, auctores, vel tortores.* Hic quoque αὐθέντας pari errore auctores vertit.

V. 21. *Delphinumque suos per inane natantia motus.*] Emendauimus:

Delphinumque suo per inane imitantia motu
Et viduata volant pennis, & in aere ludunt.

volant per inane sine pennis & in aere ludunt imitantia delphinum suo motu. An non ita scripsit Manilius? Si negas, aut κακοήθης, aut imperitus es.

Ibid. *Delphinumque suo.*] Hos Firmicus vocat ephalmatores, quod saltu corpora iacularentur. ἔφαλμα, saltus in sublime.

V. 22. *Et viduata volant pennis.*] Claudianus:

Vel qui more auium sese eiaculantur in auras,
Corporaque ædificant celeri crescentia nexu,
Quorum compositam puer augmentatus in arcem
Emicet, & vinctus planta, vel cruribus hærens

Pendula

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Pendula librato figat vestigia saltu. Planum est, quod dicit Claudianus: alium alius humeris rectum insistere, donec ex multis hominibus quasi arx exædificetur. tunc puer contento saltu super vltimum sese subiiciebat, quod non semel a thymelicis fieri vidimus. Firmicus petaminarios videtur vocare, verbo Latine detorto ex Græco πετάμενος, volans. Dixit enim Claudianus: *Vel qui more auium sese eiaculantur in auras*: & noster: *Et viduata volant pennis.* Petaminariorum mentionem habes apud Christianissimum scriptorem Saluianum episcopum Massiliensem libro VI de vero iudicio, & prouidentia Dei: *Et quidem quia longum est nunc dicere de omnibus amphitheatris scilicet, odeis, lusoriis, pompis, athletis, petaminariis, pantomimimis, cæterisque portentis, quæ piget dicere, quia piget vel malum tale noscere: de solis Circorum ac theatrorum impunitatibus dico.*

V.26. *Sed regione means.*] Firmicus ait Cepheum oriri in sphæra barbarica cum XV Capricorni. Sed caput eius tantum oriri & occidere in finitore Græco testatur Hipparchus. Aitque oriri a XXVII Scorpij ad VI Sagittari. Sed sæculo Manilij oriebatur XX Scorpij supra finitorem barbaricum iuxta intersectionem meridiani, & orizontis. Multum igitur tam Manilium, quam Firmicum falli necesse, qui cum Aquario orientem faciunt. Quid de Bonincontrio dicam, qui hariolatur oriri cum extrema parte Piscium? Quot sunt hodie, qui non præferant commentarium Bonincontrij his nostris castigationibus? imo si possint, potius eum eruditissimum Manilij interpretem esse iurabunt, quam vt aliquid vnquam boni nobis excidisse concedant. Quibus Bonincontrius in Manilium potest satisfacere, illis ego nunquam mirabor nostra displicere: quia ab illis neque confessionem ab ingenuitate, neque sensum literarum a genio eorum exigimus.

Ibid. *Sed regione means*] Qui oriente Cepheo nascuntur, erunt seueri, superciliosi: etiam pædagogi, Tragœdi, Comœdi, histriones, pantomimi.

V.27. *facit ora manere.*] συνεστηκὸς πρόσωπον. Sed interpolatum est. Gemblacensis:

—— facit ora seuera:
Frontes ac vultus componit pondere mentis. Recte.

V.20. *Pascentur curis.*] ἐμφιλόσοφοι, ἐπιλογιστικοὶ erunt. Ptolem.

V.30. *— & antiqui laudabunt verba Catonis.*] Ad verbum

Firmicus:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Firmicus : *qui etiam Stoicam sectam vero sequantur affectu. Tales enim apud veteres fuerunt Catones.*

v. 33. *Et dominum dominus prætextæ lege sequatur.*] Gemblac. *prætexta.* dictum, vt prætextæ Comediæ, id est prætextatæ Horatio. Sed *prætextæ* retineo. Seruus pædagogus ratione disciplinæ est dominus domini sui. Docet enim herilem filium dominum suum. Itaque *prætextæ lege*, est iure ætatis. Est enim adhuc puer, donec togam puram sumpserit.

v. *. *Quodque aget, id credat.*] Quæ sit mens huius versiculi dicerem, si huc pertineret. Nam profecto hic locum non habet. Recoque, versa in incude tenaci forcipe. nunquam sensum huic loco accommodum ex eo erues. Infra reddetur illi locus suus.

Pag. 123. v. 4. *atri luctum memorare sepulcri.*] Antigonæ. Vise Tragœdiam apud Sophoclem.

v. 8. *Quærere Medeæ natos.*] τὸ *Quærere* ex persona Iasonis interfectos a Medea natos quærentis & desiderantis. Nam qui non sunt amplius, dicuntur quæri. quod frequens in Hebraismo.

v. 12. *gestus referetur in actis.*] *in actus.* hoc est τὰς ὑποκρίσεις. Agere fabulam, ὑποκρίνεσθαι. Erit non solum poeta Tragœdiarum, sed etiam ὑποκριτής.

v. 18. *Doctior orbe suo.*] Βαρβαρίζει. Repone ex Gemblacensi: *Doctor in vrbe sua.* Idem clamat epitaphion eius epigramma Romæ, quod ad Mausoleum Augusti visitur :

φαιδρὸν ἑταῖρον ἔρωτος ὁρᾷς, σειρῆνα θεάτρων
τόνδε Μένανδρον αἰεὶ κρᾶτα πυκαζόμενον.
οὕνεκ' ἄρ ἀνθρώποις ἱλαρὸν βίον ἐξεδίδαξεν,
ἥδυνας ζκίυνλῳ δράμασι πᾶσι γάμων.

Inde Aristophanes Grammaticus, dubitat vtrum Menander vitæ magister, an vita Menandri magistra fuerit.

——ὦ Μένανδρε καὶ βίε,
πότερος ἄρ' ὑμῶν πότερον ἀπεμιμήσατο;

v. 19. *Qui vita ostendit vitam.*] Scribe, *Qui vitæ ostendit vitam.* Amare solũ viuere esse dicit. Mimnermus, & alij. Pleni sunt libri.

Ibid. *cursusque sacrauit.*] Et hoc quoque ab interpolatoribus. Gemblacensis : *carusque sacrauit.* Nempe male assecutus est scripturam archetypo *cartisque sacrauit.* id est *chartisque.*

v. 22. *referetque affatibus ora.*] Imo melius Gemblacensis:

——*referetque affectibus ora.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.24. *& turbam reddet in imam.*] Inepte. Feliciter olim edidimus, *in vno*. Gemblacensis approbat. Lucianus aptissime interpretatur: τὸ γοῦν παραδοξότατον τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἄρτι μὲν Ἀθάμας μεμηνὼς, ἄρτι δὲ Ἰνὼ φοβουμένη δείκνυται, καὶ ἄλλοτε Ἀτρεὺς ὁ αὐτὸς, καὶ μετὰ μικρὸν Θυέστης, εἶτα Αἴγισθος καὶ Ἀερόπη, καὶ πάντα ταῦτα εἷς ἄνθρωπός ἐστι. Si Manilium interpretandum suscepisset, non poterat opportunius hunc locum exponere.

v.26. *Omnes fortunæ vultus.*] Longe melius Gemblacensis:

Omnis fortunæ vultum per membra reducet.

Ibid. *per membra reducet.*] Per gestus & ὑπόκρισιν: vt supra dixit *saturo gestu*. Nam per saturum gestum παντόμιμον ὑπόκρισιν intelligit. Saturum est verbum scenicum, quod ad diuersimodum actum, & gestum pertinet. Sic Satura omnigeni argumenti poesis. & *Satura* νόμος πολλὰ περιέχων Glossis. Caue legeris *Satyro gestu*; vt Satyras Lucilij, & Horatij per y psilon scribendas putes. neque in hoc doctissimis tam veterum, quam recentiorum credideris, qui σατύρους καὶ σατυρικοὺς Græcorum somniant. Nam Satura, seu Satira, vt maxumus, maximus, aliud est. Quid sit Pantomimus, designat Cassiodorus libro primo Variarum, ad Albinum & Albienum: *Hanc partem musicæ disciplinæ mutam nominauere maiores: scilicet quæ ore clauso manibus loquitur, & quibusdam gesticulationibus facit intelligi: quod vix narrante lingua, aut scripturæ textu poßit agnosci.* Claudianus: *Qui gestu manibusque loquax.* Primus omnium in scenam Romanam prodiit Pantomimus Pylades ab Augusto ex Asia euocatus. Quod præter alios, duo hostes nominis Christiani testantur, Lucianus, & Zosimus.

v.28. *Præsentem Troiam.*] Post hunc versum immittendus ille, quem supra expunximus:

Quodque agit, id credes stupefactus imagine veri.

Gemblacensis habet *agit*, quod melius, quam *aget*: quanquam parui refert, *credes* pro *credet*, *veri* pro *iuris* legimus. Non interpretamur. Sententia & puero plana. Si quis negat iure huc translatum hunc versum: & nos negamus iure eum queri, & potius debere æquum animum ad hæc afferre, quam temere de istis iudicare, quæ non intelligit, & quibus studio æmulationis infensus est. Non curamus hos malos Genios.

v.30. *Nunc Aquilæ situs.*] Aquila, inquit Firmicus, duodecima

cima parte Aquarij oritur. Sæculo Manilij oriebatur à XXVII Scorpij, ad XV Sagittarij, hor. 0. 45', supra finitorem barbaricum. Inter veram & Manilianam epochen longa procul longis via diuidit inuia terris. Aquila oriente nati, cæde humana, spoliis, rapinis viuent. Feras etiam conficient. Contumaces, fortissimi, strenui, armigeri, satellites erunt.

Ibid. *Fertur.*] Id est ad verbum ἄηται Arato de eadem Aquila loquenti, vt nos correximus, quum inepte in omnibus libris editum sit ἀήτης. quod alibi monuimus. Cicero eleganter *se portat. At propter se Aquila ardenti cum corpore portat.* id est ἄηται, mouetur. De motu agili & expedito proprie dicitur, qualis in bene valentibus, vt in Satira de eo, cui constabat valetudo. — *Et pedibus me Porto meis* ——— hoc est, bene valeo. Quis negat hodie in Gallia nos ita loqui? Nam quod est apud Comicum: *Valuistin vsque? Sustentatum sedulo.* ibi sustentare se est portare se & bene valere, καὶ ἐῤῥῶσθαι. Teutonismus quoq. Belgicus proxime ita loquitur. Nam de valetudine sciscitantes dicũt, quomodo vectaris? Ne hoc quidem genus loquendi deest in Latinitate. Nam & in ea quoque vectare se, vt sustentare se est ἐῤῥῶσθαι. Tertulianus de Pudicitia XII, vertens Epistolium synodicum Apostolorum: *A quibus obseruando recte agetis. Vectate vos. Spiritui sancto sufficit & hic seruatum, &c.* In Græco: ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε. Ἔῤῥωσθε. Ergo *vectate vos*, est ἔῤῥωσθε. Vulgata lectio quam inepte concepta? *A quibus obseruando recte agitis, vectante vos spiritu sancto.* Atqui *Spiritui sancto* legendum & cum cæteris coniungendum. Nam repetit quod supra initio præmissum: *Visum est Spiritui sancto & nobis.* Perpendant nunc eruditi, & qui aliquem sensum bonarum literarum habent. Non aliter iudicabunt. *Vectare se, portare se*, de optima corporis constitutione dictum. Sane in veteri ante annos septingentos scripto Glossario Latino-arabico diserte exaratum est: *Vigore, vectione.* Vectio igitur & vectatio idem, & vtrumque vigor est, auctore illo Glossario, in quo multa præclara extant tam ad Arabismum, quam ad Latinitatem pertinentia.

v. 31. *Rorantis iuuenis.*] Gemblacensis *Portantis iuuenis.* Aquarius sculptus est in Kalendario rustico Romano humeris vrnam baiulans. non tamen puto veram lectionem *Portantis.*

v. 32. *& extentis prædam circumuolat alis.*] Satis longo interuallo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

uallo diſſident a ſe Aquila,& Aquarius. Nam quæ non multum diſtaret a circulo Æquinoctiali, & noſtro tangeret veterem colurum tropicorum, non potuiſſe vicinam eſſe Aquario, ſatis patet.

Pag. 124. v. 3. *Ad ſpolia & partas vel.*] Non ſatis apte cohærent *& vel.*

v. 4. *Cuique hominum dederint ſtrages.*] *Quumque hominũ dederit.*

v. 6. *Ipſe ſibi lex eſt.*] αὐθέκαστος, ἀπόκροτος, ἰσχυρογνώμων, μονότονος, μονογνώμων, μονότροπος. Ptolem. Gembl. legit *Ipſe ſibi*, non *ille.*

Ibid. *& fert quocunque voluntas.*] Gemblacen. *Ipſe ſibi lex eſt, & qua fert cunque voluntas.* Alioquin ambiguum eſſe poteſt τὸ *Ipſe ſibi lex eſt.* Nam οἱ μηδένα ἀδικοῦντες ipſi ſibi ſunt lex. Menander: δίκαιος ἐὰν ᾖς, τῷ τρόπῳ χρήσῃ νόμῳ. Apoſtolus II ad Romanos facunde hæc exequitur. Tales ſunt οἱ Ἄβιοι ἔθνος νομαδικὸν apud Homerum Ἰλιάδ. ν. ——— Ἀβίων τε δικαιοτάτων ἀνθρώπων, *quorum plauſtra vagas rite trahunt domos*, ait Horatius. Tertullianus cap. XLII de præſcript. Hæreticorum: *Plerique nec Eccleſias habent. Sine matre, ſine ſede, orba fide, extorres, quaſi Abij late vagantur.* Abij ἄβιοι. quos omnes veteres Grammatici interpretantur ἔθνος νομαδικόν. Itaque omnes μετανάστας & late vagantes ἀβίους vocabant, ſiue δίκαιοι, ſiue ἄδικοι eſſent illi. Locus ille Tertulliani vulgo indigniſſime acceptus eſt. Nam legitur *quaſi ſibi late vagantes.* Hæreticos vero illos late vagantes, ſine matre, ſine ſede dicit, quemadmodum contra ὀρθόδοξοι vocantur in Patrum ſcriptis, οἱ κοινωνικοὶ τῆς ἐκκλησίας, οἱ κοινωνικοὶ τῆς οἰκουμένης: quia ſcilicet cum ſyſtaticis & formatis venientes commercia eccleſiarum habebant, cui contrarium eſt illud Tertulliani, *orba fide*: hoc eſt ſine vlla conteſſeratione hoſpitalitatis, vt ipſe Tertullianus alibi loquitur.

v. 7. *Præcipitat vires.*] ῥιψοκίνδυνος, παράβολος. Ptolemæus. Huiuſmodi homines non ſolum ἰδιογνώμονας, ſed etiam ἰδιάζοντας vocant Græci. Ita intelligendus locus ille in II Hieroglyphic. Hori, cap. 56. βασιλέα ἰδιάζοντα id eſt, αὐθέκαστον.

Ibid. *laus eſt concedere cuncta.*] quid, aut cui concedere? Gembl. ——— *laus eſt contendere cuncta.* Scripſit Manilius: ——— *laus eſt contendere contra.* Vere eſt, quod diximus, αὐθέκαστος, μονογνώμων. qui ſemper vero ſe opponit. Nullum aliud genus hominum hodie videas. rari, qui cedant vero, multi qui contendant contra. Qui voluerit retinere *cuncta*, poterit ſine vlla abſurditate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ditate. ſed altera lectio eſt, quam reliquit Manilius.

v.15. *At qaum Caßiope.*] Caſſiopen cum viceſima parte Aquarij oriri ait ſupra finitorem barbaricum. Sæculo illo oriebatur a IX Sagittarij, ad XVII Capricorni, hor. 2.15′. Pluſquam XXXVII gradibus a vero diſcedunt hi ortus. Caſſiope oriente nati erunt aurifices, bracteatores, inauratores, vt ait Firmicus, cælatores, aurilegulI, & qui vaſa aurea argenteis, argentea aureis permutent.

v.18. *carnique acquirere dotem.*] Bonincontrius *carni* interpretatur corpori. neque potuit melius, ſiquidem putauit lectionem mendo carere. Nos dicimus *carai* ſcriptum fuiſſe, pro *caræ*, vt ſupra *nepai* pro *nepæ*. Sunt veſtigia illius priſci Archetypi.

v.19. *Materie, & lapidum viuos miſcere colores.*] Ab hoc lege quinque illos verſus, quos ſupra intercepimus, & ab alio loco diuulſimus. Nam quid ſculptores, & plaſticarij ad Spicam, qui huc referendi ſunt etiam teſte Firmico paraphraſte?

Ibid. *lapidum viuos miſcere colores.*] Teſſellator & muſiuarius erit.

v.20. *Sculpentem faciet.*] Inaurabit laquearia & tholos templorum. Nam inauratores naſci ſub hoc ſidere notat & paraphraſtes. vel potius, vt Firmicus loquitur, plaſticator templorum erit. hoc eſt plaſticis προτομαῖς templum ornabit. Huc pertinet ex Gloſſis: *Colorator* ἰνδικοπλάστης.

v.21. *Condentemque nouum cælum.*] Muſiuario opere ſcilicet. Firmicus coniungit hæc duo, inauratores, & muſiuarios, lib. III: *Faciet eos, qui ſic habent Iouem, quodam ſubtili artificio ſæpe pollentes, aut aurifices, aut ex auro veſtes pingentes, aut inauratores, aut muſiuarios, aut ex argento quædam facientes opera.* Male in vulgatis Firmici codicibus, *aut in vſu varios.* Rurſus apud Firmicum lib. IV. cap. XV. bractearios, muſicos, organarios, pictores. Noli dubitare, quin Firmicus ſcripſerit bractearios, muſiuarios pictores. Pauimenta ſectilibus ſcutulis, aut teſſellis ſtructa, & ad regulam exacte perfricata, vocantur muſiua. Spartianus in Peſcennio. Græci ψηφοθετητὰ vocant, & ψηφοβολίαν. ψηφοθέτης, *teſſellarius* exponitur, & *teſſellator*. ψηφολογία, *teſſellatus, pauimentum*. ψηφολογῶ, *teſſello*. Lucilius: *Quam lepidæ lexes compoſtæ, vt teſſerulæ omnes*
Arte pauimenti, atque emblemate vermiculatæ.

Ita legendum, vt habent ſcripti codices. Ars pauimenti, quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

vocat Lucilius, est tessellatio, artifices, tessellatores, ψηφοθέται, ψηφιβόλοι, vt diximus, qui & Musiuarij Firmico, & Impp. Cod. Theod. l. 3. de excus. artif. Vt ἀχαιὸς Achiuus, sic μουσαῖος, musiuus, a concinnitate. Nam μοῦσα, & ἔμμουσον, & μουσικὸν in eam partem accipiunt Græci. Et vt ἀχαϊκὸς ab Achæo: sic μουσαϊκὸς παρὰ τὸ μουσαῖον. Vnde hodieque opus musaicum dicitur recte non deprauate, vt putant docti: &, si bene memini, videor legisse Musaicum in Augustino. Rursus artem pauimenti asaroticos lapillos vocat Sidonius in Narbone. Emblema quomodo diceretur ne Tiberij quidem temporibus constabat, vt ex Suetonio cognoscimus. Tamen plusquam sexaginta annis antea τὸ ἔμβλημα Publius Syrus *Insertam* verterat.

Frugalitas inserta est rumoris boni.

hoc est ἔμβλημα, ad verbum. Inepte hodie *miseria*. Sed manuscripta lectio Gellianorum excerptorum clare habebat *inserta*. Tertullianus quoque libro de Idololatria literas profanas vocat *insertas idolorum prædicationis*, & in eodem libro, *insignia dignitatum insertas dixit*. Species musiuarij operis aut vermiculationis sunt illæ duæ, quarum meminit Plinius libro XXXV. cap. I. *nunc vero in totum marmoribus pulsa, iam quidem & auro, nec tantũ vt parietes toti operiantur, verum & interraso marmore vermiculatis ad effigies rerum & animalium crustis. Non placent iam abaci nec spatia montis in cubiculo delitentia: cæpimus & lapidem pingere. Hoc Claudij principatu inuentum: Neronis vero maculas, quæ non essent, in crustis inserendo vnitatem variare, vt ouatus esset Numidicus, vt purpura distinguere-tur Sinnadicus, qualiter illos nasci optarent delitiæ.* Ecce aliam ψηφοβολίαν & vermiculationem: alteram, quæ crustis marmorum diuersiculorum vermiculatas animalium effigies referret: alteram, quæ marmoris maculas alieno marmori insereret, & orbes ac ouatas ἐλλείψεις, vt Mathematici vocant, marmori includeret. Seneca epistola LXXXVII: *Pauper sibi videtur ac sordidus, nisi parietes magnis ac preciosis orbibus refulserint: nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sint.* Quas ouatas figuras vocat Plinius, eas Seneca orbes. Iuuenalis:

Qui Lacedæmonium pitysmate lubricat orbem.

hoc est paulmentum stibadij, aut triclinij marmoreum, orbibus huiusmodi insitum. Intelligit plane diuitem. Inuitans enim amicum, non, inquit, tibi dabo delitias, quas soli diuites inter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

cœnam adhibent. Hon non conuenit paupertinæ fortunæ nostræ, ſed illius tantum, qui pityſmate lubricat Lacedæmonium orbem, id eſt, cuius triclinij pauimentum precioſis Tænarij marmoris orbibus refulget, aut ouatis maculis. Noſtrum pauimentum plebeium eſt. Itaque nos pauimentum plebeium pityſmate lubricamus, non autem pauimentum Lacedæmonium. Pityſmata ſunt, quæ ex poculis in pauimentum alliduntur, vt reſonaret. κοτταβισμὸν Græci vocant. Cicero in Tuſculanis de Critia Socratis inimico ex Xenophonte. Horatius: —— *& mero.*

Tinget pauimentum ſuperbo.

Iam illis pityſmatis lubricatur pauimentum, vt etiam excogitata ſint pauimenta, ne ex humore illo maderent. Vitruuius libro VI de pauimentis: *Ita conuiuiis eorum, & quod poculis & pityſmatis effunditur, ſimul atque cadit, ſicceſcit.* Quam hallucinati ſunt omnes Critici in illo verſu Iuuenalis a Politiano vſque, qui primus illum locum vexauit, ad illum, qui in ſuis variis *petteumate* legebat, tam ridiculo ſenſu, quam verbo! Nullum eſt Iuuenalis paulo melioris notæ exemplar, quod non habeat *pityſmate:* etiam vetus Scholiaſtes id agnoſcit. Pityſſare eſt rorantibus, vt Cicero loquitur, & minutis poculis pergræcari. Alexis: καὶ τὸν μετ' ὀξύω οἶνον ἐκπιτίζομεν. Omnes illi Critici putarunt Iuuenalem de ludo quodam agere. Atqui nihil tale. Ne expectes, inquit, a paupere Gaditanas puellas & cruſmata. Hoc competit illi, qui pityſmata effundit in pauimentum precioſum cruſtis marmoreis vermiculatum, non nobis, qui pityſmate tingimus pauimentum αὐτοσχέδιον & plebeium. Lege Iuuenalem. ne tibi quidem ignoſces, qui in re tam clara cæcutiueris. & plane eſt omnium doctorum ibi ioculans hallucinatio. De vino quod proiiciebant humum, quod διαπτύζειν καὶ ἀποκοτταβίζειν dicebant, accipe notabiles verſus Archedici Comici Θησαυρῷ, qui erunt loci Iuuenalis interpretes:

ἅμα δ' εἶπε χρηστὸν ἀγοράσαιμ' (ἀπολλύμην.)
Κατέδοντ' ἐκεῖνοι. τοῦτο (πρὸς ἐμαυτὸν λέγω)
Διαπτύουσ' οἶνον δὲ τοιοῦτον χαμαί.
Οἴ μοι. —— vides διαπτύζειν οἶνον χαμαὶ, quo modo Iuuenalis lubricare pauimenta pityſmate, & Horatius tingere vino pauimentum. Inde Terentianum: *vini quid pityſſauit mihi?* Omnes lubricant pauimentum pityſmate, ſed Lacedæmonium pauimentum ſoli diuites.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.21. *per templa Tonantis.*] Quasi ædes Iouis Tonantis ab Augusto dicata eo opere exculta esset. Nam profecto ad illam ædem allusit: neque probamus scripturam Gemblacensem, *templa tenacis.*

v.22. *Nunc iam luxuriæ pars &c.*] Lege:

Nunc iam luxuriæ pars est. Triclinia templis Concertant ———

v.24. *Tectique auro iam vescimur aurum.*] Ædes Deorum duntaxat olim bracteatæ & deauratæ erant: nunc vero & triclinia nostra. Hoc est, quod conqueritur vetustissimus Orator Fauorinus apud Gellium libro decimo quinto, capite octauo: *Si proportione pergit luxuria crescere, quid relinquitur, nisi vt delibari sibi cœnas iubeant, quando stratus auro, argento, purpura amplior aliquã hominibus, quam Diis immortalibus adornatur.* Si, inquit, Fauorinus, triclinia certant templis Deorum immortalium: quid relinquitur, nisi vt sibi e patella libari dapes iubeant, vt Diis immortalibus, & Laribus Penatibus solet? Hic insignis locus deprauatissimus extat apud Gellium. Porro Gemblacensis habet:

——— *tectique auro iam vescimur auro.*

Recte. tecti aureis lacunaribus vescimur auro cauo: vasa enim, e quibus cibum sumimus, aurea.

v.25. *Hinc Augusta nitent.*] Persequitur tessellata opera templorum. Nam non solum lapidum segmentis pauimenta pingi solita innuit, sed ex margaritis quoque tessellationem quandam & picturam concinnari, vt & hodie fit; cuiusmodi in ædibus sacris, quas Augustus dedicauit, fuisse, cognoscimus ex Suetonio: *Ædes sacras vetustate collapsas, aut incendio absumptas refecit, easque & cæteras opulentissimis donis adornauit: vtpote qui in cellam Capitolini Iouis XVI millia pondo auri, gemmasque & margaritas quingenties HS vna donatione contulerit.* Nam ad tessellandum gemmis lacunar, siue tholum ædis Tonantis has gemmas contulisse non dubium est. Arnobius de ædibus sacris: *Sint ergo hæc licet aut ex molibus marmoreis structa, laquearibus aut renideant aureis: splendeant hic gemmæ, & sidereos euomant variata intersitione fulgores: terra sunt hæc omnia, & ex fæce vilioris materiæ concreta.* Quid aliud intelligit per intersitionem gemmarum, quam ψηφοβολίαν, καὶ ἐμβλήματα? Picturatio igitur ἐμβληματικὴ multiplex, tessellatio, gemmarum intersitio, orbium in marmora insitio, marmoraria incrustatio, quam Mamertus in eruditissimo Panegyrico suo pi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ćturatas marmarorum cruſtas vocat. Sed gemmarum pićturatio eſt inſtar Phrygionarij operis, cuiuſmodi quædam elegantiſſima non ſemel neque vno in loco vidimus. Iſtam ex gemmis teſſellationem λιθοκόλλητον ἔργον Græci vocant: quæ non de phrygionario opere intelligenda, ſed qua argentum cauum exornabatur, aut pocula alius cuiuſuis materiæ.

v. 2. *Gemmarumque Iuli.*] Quid vicem τοῦ Iuli ſubſtituam, neſcio, niſi fortaſſe placeat *Gemmarumque illi* κατ' ἐξοχὴν. quod non contemnendum. Fuit quum legerem *hyali.* vt
——— *hyali ſaturata colore.*

v. 24. *Hinc Pompeia manent.*] Ex Actis Triumphorum Pompei Magni. *Tertio triumpho, quem de Piratis, Aſia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Scythis, Iudæis, Albanis, Iberia, Inſula, Creta, Baſternis, & ſuper hæc de Regibus Mithridate, atque Tigrane, M. Piſone, M. Meſſalla* COSS. *prid. Kal. Octob. die natalis ſui egit, tranſtulit alueum cum teſſeris luſorium e gemmis duabus, latum* P. III, *longum* P. IIII: *Lunam auream pondo* XXX: *lectos tricliniares* III: *vaſa ex auro, & gemmis, abacorum,* IIX: *Signa aurea* III *Mineruæ, Martis, & Apollinis: coronas ex margaritis* XXXIII: *montem aureum quadratum cum ceruis, & leonibus, & pomis omnis generis, circundata vite aurea: muſeum ex margaritis, in cuius faſtigio horologium erat.*

v. 26. *Et Mithridateos.*] Plinius: *Gemmas plures, quod peregrino nomine vocant Dactyliothecam, primus omnium habuit Romæ priuignus Sullæ Scaurus: diuque nulla alia fuit, donec Pompeius Magnus eam, quæ Mithridatis Regis fuerat, inter dona in Capitolio dicaret, vt M. Varro aliique eiuſdem ætatis auctores confirmant, multum prælatam Scauri.* Idem Plinius: *Victoria tamen illa Pompei primum ad margaritas gemmaſque mores inclinauit.*

v. 30. *Et quod erat regnum pelagus fuit.*] Adhuc quæro interpretem his duobus verſibus. Malo fateri ignorare, quam ludibrium debere. Nam profecto emendandi prius ſunt, quam exponendi. Monſtroſi ſunt plane.

Pag. 125. v. 1. *per colla manuſque.*] Plinius de margaritis: *Hos digitis ſuſpendere, feminarum gloria eſt.*

v. 2. *Et pedibus niueis.*] Auro vniones incluſos in obſtrigillis crepidularum intelligit. Plinius: *Quin & pedibus, nec crepidarum tantum obſtrigillis, ſed totis ſocculis addunt. Neque enim geſtare iam*

 margaritas,

margaritas, nisi calcent, ac per vniones ambulent, *satis est.* Ælianus ποικίλης ι. ια interpretatur Plinium: χρυσοῖς τὲ ἀνασπάστοις ἐπέσφιγγε τοὺς ἀναγωγέας τῆς βλαύτης. Nam οἱ ἀναγωγεῖς τῆς βλαύτης sunt quæ Plinio obstrigilla crepidarum. ἰσχλωτὰ ὑποδήματα, hoc est ansulata, apud Diacæarchum in ἑλλάδος ἀναγραφῇ non aliter interpretamur, quam obstrigillata calceamenta: item ἀγκύλην τῆς σικυωνίων obstrigillum Sicyoniorum calceamentorum intelligimus apud Machonem Comicum:

——— κᾆτα τῆς σικυωνίων
τὴν ἀγκύλην ἐπιβᾶσα συνέτριβε τύχῃ.

v. 3. *Quid potius matrona velit.*] Neque minus portentose hi duo versus deformati sunt. Non videntur esse Manilij. Nemo sanus ex istis bonam sententiam eruerit.

v. 7. *Naturam eruere.*] Deest *omnem*: *Naturam eruere omnem*

Ibid. *orbemque inuertere prædæ.*] Sic supra loquutus est:

——— *ventri longius itur.* nisi quis malit intelligere χάειν vt Sallustio *belli gerendi.*

v. 19. *perducere cælo.*] *producere.* Ita etiam Gemblacensis.

v. 10. *Ille etiam fuluas.*] Aurilegulus erit. χρυσολόγον καὶ χρυσεκλέκτην Glossæ vocant. Sed & χρυσορύκτην eædem Glossæ Aurilegulum vertunt, quum tamen Aurileguli & Aurifossores valde differant. Firmicus hæc omisit, puto quia non intelligebat.

v. 12. *paruaque fragmentis.*] Gemblacensis:

Paruaque ramentis faciet momenta minutis.
Protulit vt legeret census spumantis in aurum.

Sed quis hæc exponet? Scimus quidem micas illas auri καὶ τὸ ψῆγμα esse, quæ hic vocantur momenta ramentis minutis. Cætera neque ego, neque qui meliore sunt ingenio, interpretabuntur, nisi prius caliginem abstulerint illis, quæ mortales hebetat visus, nostros quidem, quorum imbecillitatis nobis conscij sumus.

v. 14. *Et perlucentes cuperet prensare lapillos.*] Scribe *pensare.* *Perlucentes lapillos*, Magaritas. Catullus:

Et pelluciduli delitiis lapidis. cuperet sedulitate sua æquare ipsorum margaritarum precium. In Æthiopia huiusmodi aurum plurimum est, neque aliud fere habent: non tamen ψῆγμα est, sed modica frustula, quæ Arabes vocant تبر *Tibar*, Talmud מללא etiam Hispani & Lusitani dicunt *oro* تِبْر *de tibar.*

v. 15. *Verticibus mediis oculos emittet auaros.*] Legendum *immittet.*

mittet. Etiam in ipſas vndas immittet oculos auaros, vt ſcrutetur aurum; non contentus ſtellantia littora ruſpari. Hoc ſcimus nos illos facere. Quidam in Nitiobrigibus noſtris aurum non in ripis Garumnæ, ſed in medio flumine quærebat, ex arena ſcilicet e fundo amnis petita. Rem fecit, & filium ſatis diuitem reliquit, quem puto adhuc viuere, quum hæc ſcriberem.

v.17. *Et ſcilicem riuo.*] τὸ χρυσοβώλιον, Balucam. Hic ſignificat aurum quoque e venis & metallis terræ inueſtigaturum, ne tantum aurilegulum putet. Nam propterea ſubiicit:

v.18. *Et facti mercator erit per vtrumque metalli.*] Per vtrunque id eſt, aurum & argentum, de quibus agitur. Metallum factum per aurum & argentum, eſt Electrum, de quo mentio in Pandectis, & inſtitutionibus, de rerum diuiſ. & Plinio, qui ἤλεκτρον apud Homerum μῖγμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου intelligit, vt etiam Euſtathius. Sophocles:

κερδαίνετ᾽ ἐμπολᾶτε τὸ πρὸς Σάρδεων
Ἤλεκτρον. ——— Silius lib. I.——— *hic omne metallum*
Electri & gemino pallent de ſemine venæ.

& lib. XIV:

Iam ſimul argenti fulgentia pocula, miſtu
Quis gemino quæſitus honor.

deprauatus eſt ille locus in vulgatis. Nam *miſta* item *gemina* legitur.

v.19. *Alter & alterius.*] *Alterum & alterius.* χρυσοπεκλέκτης καὶ χρυσορύκτης.

v.20. *Talia Caſiope.*] Caſſiope & Caſſiepea, non Caſſiopea dicitur. quod mirum, quum Calliope & Calliopea, non Calliepea dicatur. Sic Paſiphae Paſiphaea. In XV Metamorphoſeon. ——— *me quondam Paſiphaea Tentatum f. p. t. c.* Scioli deprauauerant: *me Paſiphaia quondam.*

v.21. *Andromeda ſidus.*] Andromeda, inquit, oritur cum XII Piſcium. Hactenus ſemper in iſtis ortibus delirauit. nunc deſinit nugari. Andromeda ſæculo Metonis oriebatur a VI Capricorni, ad XXIX Aquarij, hor. 2. 50′. Quod Bonincontrius dicat oriri in principio Tauri, ne in finitore quidem Romano locum habet. Sed non nunc primum incipit ſomniare. Oriente Andromeda naſcuntur pœnarum publicarum miniſtri, mancipes carceris, ſeu commentarienſes, carnifices, vinclorum cuſtodes. Eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

autem parecbasis pulcherrima in genere ἐπιδεικτικῷ. Ad ostentationem enim ingenij instituta: ideo scholastico characteri magis apposita: qua in re nimius est Lucanus, vt semper lectorem obtundat odio suo, præsertim quia nescit desinere. In tota hac parecbasi multa mihi suspecta, non pauca perspicue deprauata.

v.24. *infessus totis quum viribus.*] Interpolatum. Gemblacensis:

——— Infestus totis quum finibus omnis
Incubuit pontus. Quum pontus incubuit toti viciniæ.

v.25. *timuit naufragia tellus.*] Scribimus:

——— timuit quum naufraga tellus.

v.29. *Pro natis lacrimans.*] Si non est mendum, victima pro natis dicta fuerit, piaculum succidaneum stultitiæ matris, propter quam necesse fuerit dare natam Ceto. Germanicus de Andromeda:

——— meritæ non iusta piacula matris.

v.30. *Induiturque sinus non hæc in vota paratos.*] Gemblacen. *hæc ad vota.* Simile:

——— ensemque recludit
Dardanium non hos quæsitum munus in vsus.

Pag.126. v.4. *Supplicia ipsa docent.*] *decent.*

Ibid. *niuea ceruice reclinis.*] *reclinis* Gemblac. & nos olim.

v.7. *& effusi scapulis.*] Bene. Melius tamen scopulis.

v.8. *Ter circum Alcyones pennis plausere volantes.*] Manilius scripsit:

Te circum Alcyones pennis planxere volantes,
Fleueruntque tuos miserando carmine casus.

v.11. *Ad tua continuit.*] Melius Gemblac. *sustinuit.*

v.15. *Ipsa leni flatu reuomens.*] *refouens* Gemblac. & nos olim. Alludit ad Tragœdiam Euripidis, in qua Echo inducitur Andromedam consolans. Vide Aristophanem Θεσμοφοριαζούσαις.

v.20. *Diriguit facie.—*] Ouidius: *——— trahit inscius ignes Et stupet.* ———

v.21. *Vixque manu spolium tenuit.*] Ouidius:

Pene suas quatere est oblitus in aere pennas.

v.22. *——— iam cantibus inuidet ipsis.*
Felicesque vocat, teneant quæ membra, catenas.] Ouidius:

Vt stetit, o, dixit, non istis digna catenis,
Sed quibus inter se cupidi iunguntur amantes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v.25. *vadere ponti.*] Suſpicor ita Manilium ſcripſiſſe:

Deſtinat in thalamos per bellum vadere, Ponto
Altera ſi Gorgo veniat, non territus ire.

v.28. *pactuſque Hymenæum*] *pactuſque maritum* Gemblacenſ. quod eſt figuratius. nam maritum pro coniugio dixit, vt in Sphæra: vireſque Tonantis pro tonandi facultate. Sic Germanicus in ἀνεκδότοις dixit nouercam pro nouercalitate.

——— Saturnia Iuno
Nunquam oblita ſui, nunquam ſecura nouercæ.

id eſt nouercalitatis. Eadem figura Statius lib. x:

Expers connubij & timide poſitura ſororem:

vt quidem omnes ſcripti codices habent.

v.29. *grauidus iam ſurgere Pontus.*] Gembl. *nam ſurgere.* Ouid.

— & nondum memoratis omnibus, vnda Inſonuit. ———

Pag. 127. v.1. *Hinc vaſti turgent.*] Gembl. *Hinc vaſtis vrgent.* Scribendum ergo:

Hinc vaſtis vrgent immenſi torquibus orbes.

quod ſane longe melius.

v.5. *vt fugit in auras Spiritus.*] Catullus:

Vt tibi tunc toto pectore ſollicitæ
Senſibus ereptis mens excidit. ———

v.15. *ſemper iaculata profundo.*] Iaculari abſolutum verbum, vt paulo ante: *& cælo pendens iaculatur in hoſtem.*

v. 16. *latumque per æthera ludit.*] Melius Gemblacenſis:

laxumque per æthera.

v.19. *Et iam crepitant ſine vulnere dentes.*] Sidonius:

——— iamiamque tener ſpe frangitur agnus,
Atque abſens auido crepitat iam præda palato.

Apollonius ſecundo: ἄκρῃς ἐν γενύεσσι μάτην ἀράβησεν ὀδόντας.

v. 26. *ſummas iterumque renauit ad vndas.*] Gemblacenſis:

——— ſummaſque iterum renauit ad vndas.

Potuit Manilius primam in *renauit* producere, vt ſupra oſtendimus, exemplo Lucretij & aliorum veterũ. Sed nihil mutandum.

v.33. *ſtellaſque ſacrauit.*] Melius *——— ſtelliſque ſacrauit.*

Pag. 128. v.1. *Mercedem tanti belli, quod condidit ipſe.*] Gembl. *condidit ipſa.* optime. ſcribe:

Mercedem tanti belli, quo condidit ipſa
Gorgone non leuius monſtrum. ———

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Condere bellum, condere lustrum, condere diem, est finire.

v. 9. *mortem ducentis imago.*] Argute, & melius, meo iudicio, quam Gemblacensis: *mortem vincentis imago.* Seneca:

Et morte tristi tristior mortis locus.

Ibid. *vinctorum dominus sociusque in parte catenæ.*] Eadem enim catena & custodia & miles vincti ibant. neque aliter intelligendum de Paulo Apostolo & milite dato illi: & vt plurimum in carcere castrorum vrbanorum vincti illi asseruabantur. Iuuenal. *longo castrorum in carcere mansit.* Inscriptio: M. AVRELIVS OPTIO. CARC. CHOR. XII. VRB. GORDIANÆ. vt fortasse de optionibus *carceris castrorum* in Manilio intelligendum sit.

v. 10. *Accensisque rogis.*] Patibulati, vt Plautus loquitur, hoc est brachiis districtis ad furcam, per vrbem circumlati ita tandem in rogum coniiciebantur, aut retortis in terga brachiis furca collo inserta. Prudentius:

Et iam retortis brachiis furca eminus
Romanus actus ingerebatur rogo.

v. 13. *Vinctorum dominus.*] Optio carceris erit. Francoceltæ nostri *Iauliarios* vocant a *Iaula* id est cauea, quo nomine carcerem nos Galli vocamus. Ex cauea enim fecimus nos Aquitani Gabiam, Franci Gabiolam, Iaulam: quod nouum non est. Glossæ: *γαλεάγρα, Gabia.* Huiusmodi optiones carceris, & si quid huic generi hominum accenseri potest, intelligit alicubi Firmicus his verbis: *Erunt homicidiis publicis præpositi, & exceptores earum sententiarum, quæ de hominum capitibus proferuntur: aut cornicularij, aut commentarienses, quibus damnatorum cura committatur: seu clauicularij, vel carcerum custodes, & quibus publicarum catenarum cura credatur, aut præpositi carnificum, vt ipsi carnifices, & qui damnatos homines flagellis lacerare consueuerint.*

v. 14. *Interdum pœnis innoxia corpora seruat.*] Quocunque sensu intelligit, sane in Christianos recte conuenit, qui innoxij tradebantur huiusmodi custodibus in pœnam seruati. Si post tempora Tiberiana scripsisset Manilius, non potuit aptius Christi martyrum conditio designari.

v. 15. *Piscibus exortis.*] Supra orizontem barbaricum cum XXI Piscium Equum oriri ait, quum sæculo Manilij a XXIX Sagittarij, ad XXIII Aquarij oriretur, hor. 2. 50'. Et hic quoque nugatur solens. Equo oriente nascentur veloces, equorum do-

mitores, curſores, veterinarij medici. Apud Firmicum vitioſe excuſum eſt *Heniochus* pro *Equus*. Præter eos, quos naſci ſub hoc ſidere vult Manilius, curioſos quoque addit Firmicus: hoc eſt publici curſus præfectos. Vulgo in Gallia Contrarotulatores equorum diſpoſitorum vocamus: de quibus extat Rubrica in Codice Iuſtiniani. In vita Chryſoſtomi, ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ κουριώσου τῆς πόλεως ἐν μέσῃ τῇ πόλει. Firmicus libro III: *Erunt enim aut publicani aut vectigaliariarij, vel curioſi.* Sed & Curioſos intelligit Manilius, aut ſimiles. nam nondum Curioſi nomen in vſu erat in ea notione. Scribit igitur:

Quanuis extremo citius reuolauerit orbe
Nuncius, extremum vel bis penetrauerit orbem.

v.16. *Signatum terræ lumen.*] Quid eſt *ſignatum terræ lumen*? Gemblacenſis, *Signato*. Scribo confidenter, *Signator*:

Piſcibus exortis quum pars viceſima prima,
Signator terræ lumen fulgebit, & orbi
Aerius naſcetur Equus, ———

pars viceſima prima, appoſitiue.

v.16. *Signator terræ lumen.*] δείζον τὴν γῆν. Nam τὸ *Signator* in omni genere vſurpant. Sic Plinio Vergiliarum ſidus inſtitor veſtium dicitur. In Epiſtola Paridis: *Sponſor cõiugij ſtat Dea picta ſui.* Singulariter *Signator lumen*, Pluraliter *ſignatricia lumina*. Inſolentius Claudianus victrix ſolum: Portentoſius Silius.

———*Phœniſſa metuntur Agmina.* lib. XVII. Eiuſmodi ſunt Euripidea, μανιάσι λυσσήμασι, in Oreſte: δρομάσι κώλοις, in Helena. Minus mirum apud eundem τοὺς προφύτας, apud Æſchylum τύχη σωτήρ, apud Apollonium μοῦσαι ὑποφήτορες.

Ibid. *& orbi Aereus naſcetur equus.*] τὸ *&*, eſt vt τὸ *Atque* in illo:

Atque illum in præceps prono trahit alueus amni.

vt viceſima prima pars Piſcium ſignat finitorem, & ſtatim Equus oritur.

v.19. *Omne per officium.*] Gemblacen. *Come per officium.* Sedulos & officioſos.

v.22. *Nunc ſtudio fraudare fidem.*] Emenda:

Nunc ſtadio fraudare fidem, poteritque videri
Mentiri paſſus. ———

v.23. *Mentiri paſſus & campo tollere curſum.*] Gemblacenſis:

Mentitus paſſus & campum tollere curſu.

V.24.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 24. *in membra ferarum.*] Firmicus interpretatur pecorum. Melius *ferorum*, id eſt equorum. Virgilius:

——— inque feri curuam compagibus aluum
Contorſit. ——— Supra:
Exagitare feros, pronumque anteire volantes.

Item idem error ſupra:

Ille tenet medicas artes ad membra ferarum.

Vbi melius legeretur *ferorum*. Nam τὰ κτίλα non dicuntur feræ.

v. 25. *Engonaſi ingenicla viuens ſub origine conſtat.*] Vt de duabus primis vocibus conſtat, ita in cæteris nihil iuuat nos codex Gemblacenſis. In eo ſcriptum, *vides ſub origine conſtat*. Fortaſſe: *cui pes ſuffragine conſtat.* Cui pes conſtat ſuffragine ingenicula. Id eſt, qui vno pede ingeniculato nititur. Nam *ſuffrago* eſt ἡ ἀγκύλη, ἡ ἰγνύη.

Engonaſi, ingenicla cui pes ſuffragine conſtat.

Sed hoc eſt diuinare. Inanes & friuolæ coniecturæ, & ægrorum ſomnia faceſſant. Nihil hic videt acies ingenioli noſtri. Ait Engonaſin, ſiue Niſum, vt vocat Cicero, vel Ingeniculum, oriri in extremis partibus Piſcium. Exclamare libet: Hercules tuam fidem. Nam ſæculo Manilij oriebatur a XXI Libræ, ad VI Scorpij in finitore barbatico, hor. 3. 45′.

v. 31. *Dextra per extremos attollit lumina Piſces.*] Ingeniculo oriente nati erunt fugaces, doloſi, inſidiatores, inceſſores viarum, ac graſſatores, deſperatæ audaciæ, ſchœnobatæ, aerobatæ, oribatæ.

Pag. 129. v. 2. *vincetque periclo Ingenium.*] παράβολος καὶ παρακεκινδυνευμένος erit.

v. 5. *Et cæli meditatus iter.*] Ipſe aerobata, de quo hic mentio, non magis eſt παράβολος καὶ παρακεκινδυνευμένος, quam ſunt hi duo verſus. Monſtra ſunt in Gemblacenſi:

Et cæli meditatus iter veſtigia perdet
Et peneua & pendens porulum ſuſpendit ab ipſo.

Ibid. *Et cæli meditatus iter.*] ἀεροβάτης, σχοινοβάτης. Firmicus. Prudentius Hamartigenia:

Inde per aerium pendens audacia funem
Ardua ſecuris ſcandit proſcenia plantis

Ibid. *veſtigia perdet.*] Recta lectio. Nam illi paraboli per funem incedentes deinde tanquam caſabundi fingunt ſe excidere, &

re, & pendent vnico pede. Turcæ habent desperatæ audaciæ & miros huiusmodi schœnobatas.

v.6. *Apennina petens.*] Si non esset vitium in lectione, esset, ὀρειβάτης Firmici. vt apud Statium II Achilleidos.

Nunc caput aerij scandentem prendere montis
Quo fugitur per plana gradu. ———

Sed tam hic, quam apud Firmicum, vitium est. Nam *Apennina* conformatum vel interpolatum a Bonincontrio ex illo non meliore, *Et peneua.* profecto legendum:

Et pene vt pendens populum suspendet ab ipso.

Optime. Apud Firmicum vero non Oribata, sed *aerobata* legendum. In eodem etiam legitur *neurobata*, vt apud Vopiscum in Carino: *Nam & neurobaten, qui velut in ventis cothurnatus ferretur, exhibuit.* Vtrobique puto legendum *anemobata.*

Ibid. *& pendens populum suspendit ab ipso.*] Si vera est hæc lectio, nihil elegantius potuit dici, quam illos pendulos populum spectantem suspendere ex se ipsis. Qui enim sursum admirabundi spectant, quasi pendent ex eo, quod tam auide spectant. Idem schema in Sphæra de Galaxia:

——— *& resupina facit mortalibus ora.*

Est autem emendatum a doctis viris, idque recte proculdubio. Habemus exemplum in prologo Hecyræ de populo propter funambulum a fabulæ spectaculo auerso. Nam vere populus suspendebatur a funambulo. Græcis est κεχηνέναι πρὸς τὸ σχοινοβάτην. Iustinus Martyr epistola ad Zenam & Serenum: πᾶς γὰρ ὁ μὴ τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τῶν σχοινίων ὥσπερ βαδίζων, ὅσον οὐδέπω καταπεσεῖται, κἂν θαυμαστὸς πάνυ εἶναι δόξῃ τοῖς διὰ τὴν ἰδίαν ἀπραξίαν κεχηνόσι πρὸς τὴν ἑτέρων μεγαλαυχίαν. Idem rursus gestus exprimitur a Paulino his versibus:

Nunc volo picturas fucatis agmine longo
Porticibus videas, pauloque supina fatiges
Colla, reclinato dum perlegis omnia vultu.

Nam supina colla dixit, vt hic noster resupina ora ab eadem mente. Funambulos Turcæ lingua sua *Ziampas* vocant, qui incredibilia auditu, & similia his Manilianis faciunt.

v.7. *Læua sub extremis.*] In vltima Piscium parte vult Cetum oriri. Sed super finitorem barbaricum oriebatur sæculo Manilij a XIII piscium, ad XXIX Tauri, hor. 3. 30'. Qui hæc oriente

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

nafcentur, erunt pifcatores magnorum pifcium, ac cetaceorum; cetarij, bolonæ, falfamentarij, liquaminarij, falinarij.

v.7. *fidera Ceti.*] Aliter Piftricem vocant Cicero & alij. Piftrix enim pro Priftis vt diceretur vfus obtinuit, item Priftis pro Priftes. Vera enim fcriptura eft πρίστης. In eodem afterifmo Feftus Auienus Piftrim & Piftricem dixit.

—*fumma qua lux Piftrice corufcat.* item: *Et Piftrim vndicolam.*— Etiam ὀρφῶν vocari fcribit Firmicus. Sed valde differunt ὀρφῶς & κῆτος magnitudine, & figura.

v.9. *Hoc trahit in pelagi cædes.*] Interpunge:

Hoc trahit in pelagi cædes, & vulnera natos,
Squamigeri gregis. extentis laqueare profundum
Retibus. ———

v.11. *& pontum vinclis armare fequentem.*] Armare pontum fequentem vinclis quid fit nefcio, & turbat Gemblacenfis, qui hic habet *armare furentem.* An legendum? *Pontum vinclis artare fequentes.* Nam retibus, quæ *vincla* vocat, paulatim procedendo, quod hic dicitur *fequi*, in arctum coguntur pifces, & quia non fentiunt fe claufos, perinde funt, atque in laxo æquore.

v.13. *Carceribus claudunt.*] Gemblacenfis: *claudent, nectent, trahent.*

v.14. *macularum vimine.*] Vimen pro textura, vt vimen arundinum dici, alibi nos monuiffe meminimus. Nam Gemblac. inepte habet *numine*: ineptius Bonincontrius *munere.*

v.19. *Altera fit cædi cædes.*] *Cædis* Gemblac. Intelligit τὰ τεμάχη. Sequentia explicant.

v.24. *Illa putris turba eft.*] Gemblac. *turbat.* Veftigium archetypi, *turbaft.* Sed *Illa putris turba eft*, Salfa muriatica. *fanies preciofa*, liquamen, garum. Gloffæ: γαροπώλης: *liquaminarius.*

v.26. *Communemque cibis.*] Nam & garum & muria cibis condiendis.

v.28. *terræque immobilis hæret.*] *turbæque* Gembl. Hic multa funt inexplicabilia.

v.31. *Humorifque volet.*] *Humorefque vomet.* Gemblac. *Vt morifque.* Prifca archetypi fcriptura *Vmorifque*, vt alibi.

v.33. *Quin etiam magnas.*] Erunt etam ἁλοπηγοὶ, vt loquitur Nicander Alexipharmacis.

Ibid. *Salinas.*] ἁλοπήγια. οἱ δὲ ἐκ τῶν πλησίον ἁλοπηγίων ἅλας λαβόντες.

ζόντες. Etymologicon voce Δαιτίς. Strabo VII: Συνέκειτο δὲ πρὸς μέρος χερρόνησος τῷ ἁλοπηγίῳ. Et libro VIII: χωρὶς δὲ καὶ τὸ ἁλήσιον πεδίον οὐ μέγα ἐν τοῖς τοῦ Λέκτου, καὶ τὸ Τραγασαῖον ἁλοπήγιον αὐτόματον τοῖς ἐτησίαις πηγνύμενον.

Pag. 130. v. 1. *& ponti ſecernere vires.*] *virus.* Ita vocat ſalem.

v. 3. *Ad bellumque.*] *Adpelluntque.*

v. 4. *Claudendoque negant.*] τὸ negare eandem notionem habet, quam apud Martialem:

Et Pompeiano vela negata Noto. Item:
Nam populo ventus vela negare ſolet Lucanus:
——— *fruſtraque rudentibus auſis Vela negare Noto.*

v. 7. *Canities & nota maris.*] *Canities emota maris.*

v. 11. *At reuoluta polo.*] Septentrione oriente inter initium & finem Mundi, hoc eſt inter Piſces & Arietem, vt interpretatur Firmicus, manſuetarij naſcuntur.

Ibid. *At reuoluta polo quum primis vultibus Arctos.*] Quia Arctos, ſiue Helice nunquam occidit, difficile erat aſſequi, quando eius ortum notandum eſſe velit. Adiicit igitur *primis vultibus* eam oriri: quia in σημείῳ ἀρκτικωτάτῳ, in interſectione cõmuni orizontis. Itaque veteres illi vultum eius notabant in contactu orizontis, quod vocabant principium Vrſæ, vnde primos vultus vocauit. deinde tranſcenſum circuli meridiani, quod vocabant conuerſionem. Ouidius:

Iamque moræ ſpatium nox præcipitata negabat:
Verſaque ab axe ſuo Parrhaſis Arctos erat.

nempe conuerſam a puncto culminante, quod axem vocat, ad Orizontem Occidentalem. Nam axem pro ſupremo loco ſumi, libro tertio, & in Propertium notauimus. Sic Anacreon ϛροφὴν ἄρκτου conuerſionem a meridiano intelligit:

μεσονυκτίοις ἐν ὥραις,
ϛρέφεται ὅτ' ἄρκτος ἤδη
κατὰ χεῖρα τὴν Βοώτεω.

Nam ſignificat manum ſiniſtram Bootæ culminare, cui quum ſit proxima vltima caudæ Vrſæ, quam *Benenaſch* Arabes vocant, proculdubio iam tota Vrſa deprehendebatur inter meridianum, & Orizontem occiduum.

v. 14. *Ac Cynoſura minor.*] Hi tres verſus, nimirum hic cum duobus ſequentibus, huc irrepſerunt ex Phænomenis quibuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

dam. Nam huc pertinere non dicent, nisi qui rerum cælestium imperiti sunt. Nam Cynosura ne in Barbarico quidem finitore occidit. Deinde hic sermo est Leonis & Scorpij orientium matutino. Quid hoc περὶ τὰς συνανατολὰς τῶν ἀπλανῶν? Denique nemo est, qui plane hos versus interpretari possit. Quod autem ex quibusdam Phænomenis hæc sint, imo ex Arateis, argumento sit quod Scorpius oritur ante Solem, quum Sol ingreditur Sagittarium. Aratus vero id dicit:

Σῆμα δέ τοι κείνης ὥρης καὶ μηνὸς ἐκείνου
Σκορπίος ἀντέλλων εἴη πυμάτης ἐπὶ νυκτός. id est:
Illius mensis tibi signum Scorpios esto
Nocte sub extrema permittens iura diei.

Sed quid dubitamus? Eos versus habebat in animo Phænomenon scriptor. Sequitur enim:

Τῆμος καὶ κεφαλὴ Κυνοσουρίδος ἀκρόθι νυκτὸς
ὑψιμάλα τροχάει. Certe rem acu tetigimus. Nam ea ipsissima verba sunt.

v.17. *Non inimica fere.*] Lege:

Non inimica feræ tali sub tempore natus
Ora feret. placidas reget in commercia gentes.

v.18. *placidas reget in commercia gentes.*] Sic alibi loquitur:

——— *nouaque in commercia ducet.*

Totum vero locum ita concipit Gemblacensis:

Non inimica fere tali sub tempore natis
Ora ferent. placidasque gerent commercia gentis.

Sed vitiosa sunt. significat Mansuetarium fore. Glossæ: ἡμεροποιός, *Mansuetarius.*

v.22. *Peruersaque munera.*] quod hominum potius ea, quam bestiarum propria.

v.27. *Iunget amicitias.*] *amicitia.* Gemblac. & nos olim.

v.32. *Tertia Pleiades.*] Desunt ortus Anguis, qui medias Arctos interpositus est, item Cynosuræ. *Sub Angue nati,* inquit Firmicus, *Marsi erunt, vel qui venenis ex herbarum pigmentis confectis salutaria soleant hominibus remedia comparare.* Tres in asterismis Angues nosti, Anguem Vrsarum hunc, de quo nunc, Hydram, & anguem Ophiuchi. Sed Statius pueriliter Anguem vrsarum cum Hydra confundit, v Thebaid.

Quantus ab Arctois discriminat æthera plaustris

Anguis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Anguis, & vsque notos alienumque exit in orbem.

Nam anguis vrſarum non exit in notum, neque in alienum orbem, id eſt notium, quem Manilius vocat peregrinum orbem. Ita Statium culpa non liberabimus. *Sub Cynoſura oriente nati metallorum inuentores erunt, qui latentes auri & argenti venas, ac cæterarum ſpecierum ſolertibus inquiſitionibus perſequantur. Hi quoque monetarij efficientur.* Firmicus, apud quem male legitur Cycnus. Præterea addebat Manilius, ſi naſcente homine tonaret, fore, vt toto vitæ tempore tremulus eſſet, & cætera quæ a Firmico petas, qui pene ad verbum omnia decreta Sphæræ barbaricæ ex Manilio deſumpſit, & tamen magno ingrati crimine nomen eius nunquam memorauit. Poſtremo Manilius tractabat Myriogeneſin Sphæræ barbaricæ, ſaltem eam, quæ ad tertia apoteleſmata pertinet. Docet enim ea pars, quæ ſint lucidæ ſtellæ in XII ſignis. Ex ea igitur Manilius docebat quænam ſigna ſtellas claras, aut obſcuras, aut triſtes habeant. Nam veteres illi ſtellarum clariſſimas primæ magnitudinis, ſecundæ, & tertiæ, vſque ad ſextam magnitudinem definiuerunt. Primæ magnitudinis determinarunt, quarum diametros apparens eſt VIII ſcrupulorum: ſecundæ, VI: tertiæ, IIII: quartæ III: quintæ, II: ſextæ, I. Hac methodo & numerum earum aſſecuti ſunt: primæ magnitudinis XV: ſecundæ XLV: tetiæ CCVIII: quartæ CCCCLXXIIII: quintæ CCXVII: ſextæ LIII. Summa M. XXII. atque earum vſum eſſe in apoteleſmatis ſciuerunt, quatenus eas cum erronum ſeptem temperamento communicare compererunt: ac alias quidem in Zodiaco, alias in Septentrionis, alias in Auſtri partibus ſitas. Quum igitur aut in horoſcopo, aut in medio cælo inuentæ fuerint partiliter, aut cum Luna, aut cum aliqua quinque ſtellarum aliquem σχηματισμὸν facere, alterant genituram ſecundum innatum ſibi & ingenitum temperamentum. puta, ſi beneuolæ temperaturæ, meliora erunt, quæ ad animum pertinent: ſi maleuolæ, peiora. Quæ omnes vires conſiderantur aut magnitudine, aut loco. magnitudine, vt ſi primæ, ſi ſecundæ. loco, ſi propiores eclipticæ, aut remotiores, idque per VIII gradus circiter. Tanta enim eſt maxima Veneris παρόδοις. Quæ Eclipticæ contiguæ, eæ vires a Sole ſumunt. quæ intra III gradus ſunt, omni planetæ iungi poſſunt, præterquam Soli. Is enim nunquam deflectit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ab ecliptica. A tertio gradu, vſque ad quintum, a Marte & Luna vires capiunt. A v, ad VIII, debiliſſimæ ſunt. Manilius igitur tertia Apoteleſmata, ſeu Myriogeneſin expoſiturus præmittebat ἐν προθεωρείας λόγῳ, quænam primæ magnitudinis ſint, quæ ſecundæ. Quod ſupereſt nunc fragmentum, incipit a tertia, vt vides. Nam dicit:

Tertia Pleiades dotabit forma ſorores.

Ibid. *Tertia Pleiades.*] Hinc incipit fragmentum. Tertiæ magnitudinis ſtellæ, Vergiliæ, Vrſa minor, Delphinus, Deltoton, Aquila, Serpens. Quam hic hallucinatus ſit Bonincontrius, potes ex eius Commentario ſcire, ſi tempus perdere non piget.

Ibid. *Tertia Pleiades.*] Quod dicat totas Vergilias ſex aut ſeptem eſſe tertiæ magnitudinis, fruſtra eſt. nulla enim earum eſt tertiæ magnitudinis.

Pag. 131. v. 1. *Inuenitque parem ſub te Cynoſura colorem.*] Et hoc quoque falſum. Cynoſura vnam tantum habet tertiæ magnitudinis.

Ibid. *Inuenitque parem ſub te Cynoſura colorem.*] Sic Aratus colorem ſtellarum dixit: Μέτρα τε καὶ χροιήν.

v. 2. *Et quos Delphinus iaculatur quatuor ignes.*] Aratus:

——— τὰ δ' οἱ παρὰ τέσσαρα κεῖται Γλήνεα. —

v. 3. *Deltotonque tribus facibus.*] Sane verum hic dicit. Nam tres trianguli ſunt tertiæ magnitudinis: vna quartæ.

Ibid. *ſimilique nitentem Luce Aquilam.*] Aquila quatuor habet tertiæ magnitudinis.

v. 4. *& flexos artus per lubrica terga.*] Id eſt Serpens, meo iudicio. Tamen Gemblacenſis:

——— *& lubrica flexos in terga Leones.*

Fortaſſe legendum, *& flexus in lubrica terga Leonis.* Septem ſunt ſtellæ ἀμόρφωτοι ad tergum Leonis, quas Hyginus πλόκαμον Βερενίκης dicit eſſe, aliter dicitur συστροφὴ πλοκάμου: vt eo nomine flexum vocarit Manilius. niſi quis malit legere *plexus*, ad verbum πλοκάμους. Theon dicit ἠλακάτην hoc ſidus vocari, de quo putat innuiſſe Aratum: ——— ἀλλ' ἄρα πάντες

ἄπλοοι ἄλλοθεν ἄλλος ἀνώνυμοι φορέονται.

Sed nulla ſtella ex illis ſeptem eſt tertiæ magnitudinis, vt vult Manilius. An legendum: *& colubri flexus in terga Leonis.* Ne fortaſſe ille πλόκαμος, vocatus fuit coluber.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

v. 7. *Maxima per minimos.*] Scribe ex Gemblacensi:

Maxima per minimos censu concluditur imo.

Ita fere olim diuinabamus. Sextam magnitudinem vocat maximam turbam: quum tamen quinquaginta tres tantum designatæ sint ab artificibus.

v. 10. *Sed quum clara suos.*] Loquitur de promiscua stellarum plebe, quas ipse facit sextæ magnitudinis. Eæ non visuntur plenilunio. In Sphæra:

——cum Luna conditur omne
Stellarum vulgus: fugiunt sine nomine signa.

v. 16. *Cernere seminibus desit.*] Lege:

Cernere seminibus densis, totisque micare Floribus.——

v. *. *Spiritus aut solidis.*] Inepte huc intrusus est ex Sphæra mundi. Et mirabimur, si aliquando quartus a loco versus luxatus sit, quum versus a primo in quintum librum traductus sit? Hoc tantum mirantur homines harum rerum imperiti: quibus tunc magis videmur hariolari, quo præstantiores nostræ sunt in hunc poetam coniecturæ, nimirum quia id supra eorum captum est. Igitur vicem istius, qui malum pedem huc tetulit, retrahatur ille, quem iste extraneus de possessione deturbauerat:

Floribus, vt siccæ currunt per litus arenæ.

Totum locum ita continuabis:

Tunc conferta licet cæli fulgentia templa
Cernere seminibus densis, totisque micare
Floribus, vt siccæ curuunt per litus arenæ,
Nec spatium stellis, mundo nec cedere summam:
Sed quot eant semper nascentes æquore fluctus, &c.

v. 17. *Floribus.*] Elegantissime dixit, vt Lucretius:

——florentia lumina flammis. item *—floret mare nauibus.*
simile etiam *——florentes ære cateruas.* Attius:

Ære atque argento feruere, igni, insignibus Florere.—

Papinius: *——Et arcano florentes lumine postes.*

Sic ἀνθεῖν Græci Poetæ. Sic Æschylus ἄνθος πυρός, quomodo scilicet Lucretius, & noster. Adde, quod hæc duo simul coniungit, florem, & colorem. Supra:

Perpetuosque tenet flores vnumque colorem Tutatur.—

Quum igitur hic florem posuerit, paulo antea colorem posuerat:

Inuenitque parem sub te, Cynosura, colorem.

Ibid.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Ibid. *Floribus vt siccæ currunt per litus arenæ.*] Recte Gemblac. *curuum per litus.*

v.26. *Sic etiam magno quædam respondere mundo.*] *Respondere* tertio ordine. Martialis:

Si quando veniet? dicet: responde: Poeta
Exierat: veniet, quum citharœdus erit.

Idem vltimo Epigram. libri XI. *Lector salue. taces, dissimulasque? vale.* Argute. Ita veteres libri. vulgata lectio, *Lector solue.* Et clarius apud Val. Flaccum lib. v. ——— *ille profundo*
Incumbens Odrussa mero. vide lata comantem
Pectora. ———

v.31. *Cuius pro numero.*] *Cui si pro numero* Gemblacensis, & nos olim.

v.32. *Ipse suas æther.*] Eandem sententiam in Sphæra extulerat:

Non poterit mundus sufferre incendia tanta,
Omnia si plenis ardebunt sidera flammis.

Hactenus Sphæræ barbaricæ apotelesmata ortuum. Sequebatur liber sextus, secunda apotelesmata sphæræ barbaricæ occasuum siderum: cuius libri meminit initio:

Quid valeant ortu, quid quum merguntur in vndas.

Quid valeant ortu, est hic quintus liber. *quid, quum merguntur in vndas*, ille, qui periit. Ex vtroque Firmicus concinnauit apotelesmata Sphæræ barbaricæ, priore loco ortus, posteriore occasus ponens. Itaque non dubium, quum Manilius dicat se tam de ortibus, quam de occasibus scripsisse, quin, vt ortus a Manilio, ita etiam occasus ab eodem mutuatus sit Firmicus. Et hoc est extra omnem controuersiam.

Atque hi quidem sunt ortus siderũ ex Sphæra barbarica, quibus fortasse non absurdum erat & alia adiicere, quæ huic tractationi cognata sunt, nisi ea modum Notarum excederent. Facere tamen non potuimus, quin de Arabicis Stellarum appellationibus quædam delibaremus, præsertim quum hodierni Astrologi & solidarum sphærarum artifices adeo non ab ipsis temperent, vt sine illis opera sua imperfecta esse existiment, etiam si in tanta luce literarum Græcarum ab Arabibus vllum nomen Stellæ emendicare perinde sit, ac inuentis frugibus glandibus vesci. Atquin isti si scirent, quam male de hoc erudito sæculo mereantur, qui posthabitis Græcis appellationibus barbara illa nomina

iocularem

iocularem in modum deprauata ſtudioſe conſectantur, nunquam illas cænoſas lacunas adirent, ex quibus nihil niſi lutoſum haurire poſſunt. Quia vero conſuetudo eſt altera natura, & nulla ratio apud quoddam genus hominum tantum poteſt, vt a veteribus vitiis ad emendatiora traducantur, age & in eorum gratiam, ſiquidem vllam ab illis inire poſſumus, aliquam opem adferamus iſtis nominibus, quæ in præſentia ſuccurrunt, & quorum parabilis medicina eſt. Nam in quibus ridicula detorſio ſuperat captum noſtrum, ea extricanda illis relinquimus, quibus meliore fato, quam noſtro, Almageſti Arabici aut Albateni copia fieri poterit. Nos enim hactenus fruſtra hanc opem imploramus, qui familiarem nobis in aliis omnibus infelicitatem & in hoc quoque conatu experti ſumus.

DE QVARVNDAM STELLARVM ARABICIS APPELLATIONIBVS.

VRSA MINOR. ERRVCABA. الركبة id eſt ἅμαξα, vt Hebreis Aſtrologis הָעֲגָלָה. Sed in Bibliis עָשׁ vocatur, vt ait Aben-Ezra v. 8. Amos: quanquam non de minore Vrſa, ſed de maiore intelligere videtur. Totus igitur aſteriſmus Vrſæ maioris vocatur עשׁ, ſi illi Magiſtro Hebræo credimus. Aliter DHVB ELAZGVAR ذنب الاصغر Vrſa minor. Hæc omnia recte. Vtinam in omnibus tam bene ſuccederet.

VRSA MAIOR. DHVB ELACBAR. ذنب الاكبر Ad verbum. ALIOTH Stella prima trium poſt ἔκφυσιν τῆς οὐρᾶς. Scribe ALIATH. الية quo & Hebraiſmus vtitur. MIRAÇ. λαγών. Stella quæ in ilibus. Inuerſum eſt. Scribe MIÇAR. vel melius MIZAR, ὑπόζωμα. Ita locum præcinctionis vocant. Idem nomen & in Andromeda legitur, vbi Græcum habet περίζωμα. Nam profecto Mizar Arabice nihil aliud quam περίζωμα. quod & ipſum originis Hebraicæ. BENECNACZ. Stella vltima trium in cauda Vrſæ. Agnoſco BENETNASCH. بنات بعش Sed بنات نعش quidam accipiunt pro Arcturo, vt optimum vetus Gloſſarium Latinoarabicum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

DRACO. ABEN. Legendum TABEN ثعبان
RASABEN. Scribendum RASTABEN راس ثعبان caput Draconis. κείνη που κεφαλὴ τῇ νίσσεται Arato. Aliter Draco vocatur ETANIN. التنين quod est Hebraicum. Ita est in Mappa mundi Turcica.

CEPHEVS. Ridicule hoc verbum ab Arabibus excarnificatum est, vt solét in vocibus peregrinis, præsertim Græcis. Nunc enim scribunt قيقوس CHEICVS. Aliquando قنقوس CANCAVS. Frequentius فيقرس PHICARES. Hæc omnia & in scriptis Arabum deprauata reperiuntur, & a nostris Artificibus vsurpantur. In his idem est literarum ductus, sed puncta διακεκριμένα diuersa. Nam rectum est قيفوس κηφεύς. ADERAIMIN clara in dextro humero. الذراع اليمين Recte. βραχίων δεξιός. Cepheus ab interpretibus Latinis Almagesti Arabici vocatur quoq. Inflaminatus, & Flammiger. Id Arabice non potest esse, nisi ملهب مشعل. Caussam studiosi quærant. Multas adferre possemus, sed omnes incertas, a quibus melius abstinuero.

BOOTES. βοώτης est Bubulcus, vt in Sphæra Manilij notauimus. Sed interpretes Almagesti Arabes legerunt βοωτὴς accentu in vltima, id est صايح clamator. Quare Latinis interpretibus Almagesti Arabici dicitur VOCIFERANS. LANCEATOR etiam vocatur a quibusdam, quod plane respondet Arabico, quo sæpius appellatur ARAMECH الرامح. Atque hoc quidem recte. Nam κολλόροβον, siue ῥόπαλον, quod Arctophylaci attribuitur, malunt vocare lanceam رمح. quod & in Hebraismo reperitur רֹמַח. Sed alij vocant hastile canes habens, vel hastile serpentes habens. Hæ appellationes sunt a diuersis schediographiis & picturis fanaticorum Arabum, qui cætera omnia animalia, præter solum hominem pingunt. Sicubi in imaginibus cæli humana figura occurrit, aliud ridiculum substituunt, vel mulum clitellatum, vel Camelum, vel pharetram. Itaque in Mappa Mundi Turcica, loco Bootæ est nescio quæ ridicula figura, quam verbis solis concipere non possum. Titulus illi oppositus: ὀϊστοφόρος, Sagittifer: nimirum quia حامل السهم سهم.

سهم id eſt Sagitta illis vocatur, quod in aſteriſmis Almageſti Haſtile. Nam omnem directam virgam سهم vocant. Quin & Axem mundi ita appellant. AZIMECH In tetrabiblo dicitur ARAMECH. quod ſcribendum HAZIMETH ARAMECH. id eſt Manipulus lanceatoris. حزمة الرامح
Sane in Mappa ex illa ridicula figura, quæ Bootem repræſentat, exit manipulus herbarum, aut frondium neſcio quarum.

CORONA BOREA. verbo ad verbum Arabibus dicitur اكليل الشمالي ACLILVSCHEMALI, vt in Mappa etiam notatur hoc nomine. Lucida eius ſtella varie deprauata eſt: ALPHELIA, ALPHETA, ALPHACA. In Tetrabiblo Latina ex Arabiſmo conuerſa legimus ALPHECCA. quod rectum eſt. الفكة
In Turcica mappa alieno loco id nomen poſitum, vt multa alia. Id ſolutionem ſignificat. id eſt partem, qua corona ſolubilis. Fingitur enim inſtar faſciæ ſeu Diadematis, quod capiti circumligatur, nodatur, & ſoluitur. Itaque ſtella lucida eſt inſtar commiſſuræ illius, tanquam quod vulgo dicimus *Bouton*. Teutoniſmus vocat *Knoppen*. Dicitur & eadem Stella quibuſdam MVNIR منير λαμπρὸς ἀστὴρ Ptolemæo. Sed id nomen commune & منير aliis omnibus lucidis. Aliis vocatur MALPHELCARRE. Si id Arabice ſcribitur مالف الغرة erit plane Sertum pupillæ. Nam & Sertum etiã Manilio & aliis poetis vocatur, & pupillæ, propter claritatem. Fortaſſe alia fuerit ſcriptura, & ideo alia interpretatio. Quid ſi ALFALCA, pro ALFACCA, aut ALFALTA? Nam eſt الفلك Στχός. quia & coronam Στχὸν Græci vocant: alij Στχὸν ἰξίωνος.

INGENICVLVS. ALGETHI. In Mappa جاثي على ركبته Prociduus ingenua ſua. Homero γνὺξ ἐριπών. Item INCVRVATVS, & SALTATOR. Hæc duo nomina de eodem prædicantur. Saltator enim, quia incuruus, id eſt cernuator, κυβιστητής. Quum prociduus pingatur, perinde eſt ac habitu ad cernuandum compoſito. Itaque incuruus, ſiue cernuus eſt صارع Neque aliter dici potuit. Stella in capite in recentioribus editionibus Alfonſinis dicitur RASABEN. In vetuſtioribus non ha-

betur: & merito. Irrepsit enim ex descriptione Draconis. Pro eo scribe RASALGETHI. Nam Gethi est Prociduus, qualis ingeniculatorum, & supplicantium gestus. MARSIC stella dextri cubiti. Lege MARFIC. مرفيق hoc est reclinatorium brachij: pars qua innitimur in cubitum. Id nomen alibi quoque deprauatum est.

LYRA. ALOHORE, id est VVLTVR CADENS. Neque Alohore significat vulturem cadentem, neque est vox Arabica, nisi sit *Alhore*, quod est Auriga, vt infra suo loco dicetur. Nam vultur cadens diceretur نسر الساقط. Nesrussakat. Vulturem propterea vocant, quod olim testudo marina pro hoc asterismo pingeretur, quæ omnino similis est vulturi rostro, quod plane aquilinum est, pedibus latissimis instar alarum. Vnde a Batauis dicta est Aquila marina. Cadens, quod eius rostrum conuersum est in eclipticam. Ideo a partibus Aquiloniis ad austrinas videtur cadere. Lucida vocatur VEGA. Non est WEGA. quod inter alia πρόσωπον significat. Pronunciandum esset enim Mauritane Guagia. Illa Vega signatur super pupillam, vbi in Græco est ἐπὶ τοῦ ὀστράκου. quod Arabice dicitur صدف. Sed interpretes legerunt حدق quia Arabes Hispanienses & Africani nullā fere differentiam constituunt inter ج & ص. Testes sunt libri, quos habemus. حدقة & حدق est pupilla oculi. Sed & iidem interpretes falluntur, qui τὸ τῆς λύρας ζύγωμα Lancem libræ vertunt. Tantum enim abest, vt ζύγωμα sit lanx, vt ne Libræ quidem ζύγωμα sit. Lyra etiam aliis dicitur ASANGVE. quod potius Æthiopicum, quam Arabicum. ሰንቀወ *Sangua* est κιθαρίζειν. סַנְקֻן. MESANQVO, cithara.

GALLINA, DEGIGE دجاجة vel cum articulo ADEGIGE. الدجاجة Hoc est Gallina DENEBEDEGIGE ذنب الدجاجة cauda Gallinæ. In Mappa perperā تجاجة pro دجاجة. Puto ita Turcos solere scribere. Sed cauda Gallinæ, quæ est omnium lucidissima, vocatur priuato nomine ARIDED. & interpretantur *quasi redolens lilium*. quod verum est. Est enim الرذان Rosæ similis flos, vt est in veteri Hispano Latinoarabico lexico.

lexico. Arabes multa mutant in figuris imaginum cæleſtium. ideo & noua nomina illis induunt. Sed & ſingularibus ſtellis propria & diuerſa a Græcis imponunt. Vt hanc ſtellam propter fulgorem vocant Roſam. Scribendum vero per ذ Dhal, non Dal. Nam الرداد ſunt רביבים ſtillæ.

CASSIEPEA. In Mappa ذات الكرسي. ἡ τῶ ϑρόνυ, Mulier ſedis, id eſt ſedens in ſeliquaſtro. Sic etiam Hebraice vocauit AbenEzra. Dicitur & MVLIER HABENS PALMAM DELIBVTAM. Id eſſet Arabice ذات اليد المدهونة. Sed quare ita vocatur? Nempe hæc ſimilia reliquis ſomniis Arabum: quos miror vocare mulierem, & palmam vel manum illi attribuere, quum ipſi non mulierem, ſed canem cernuam in ſedili pingant. SCHEDER lucida in pectore. omnino ſcribendum SEDER صدر. ςῆϑος.

PERSEVS. DEFERENS CAPVT ALGOL. حامل راس الغول vt etiam eſt in Mappa. Nam quod Aſteriſmi vocant γοργόνειον, id Arabes Gol vocant. quod quidam Diabolum interpretantur. غول Interpres Latinus Tetrabili Arabicæ non legit غول ſed غل catenam. Itaque vertit *Deferens Catenam*. Lucida ſtella in latere tripliciter ſcribitur CHELEVB, CHENIB, GENIB. Quorum vltimum veriſſimum, reliqua ridicula. جانب enim latus ſignificat.

HENIOCHVS. RETINENS HABENAS, nempe ماسك العنان ad verbum, vt etiam eſt in Mappa. Sed, vt in aliis, ita in hoc quoque ibi peccatum eſt. Nam alieno loco illud nomen poſitum. Eius ſiniſtro humero hæret ſtella, quæ Græcis αἴξ, Latinis veteribus Capra, recentioribus Hircus dicta, vulgo ALHAIOT, ſed corrupte, pro ALHATOT. & melius ſine aſpiratione ALATOD العتود. Id eſt Hircus, quod etiam Hebræis commune eſt. T finale pro D ſemper commutatur in iſtis nominibus, vt ASID, ASIT leo. In Mappa pro figura Heniochi ſuperſtitio Muhammedana pinxit mulum clitellatum erectum, in cuius ceruicibus capella hæret cum titulo حادي. Quod verbum ſignificat ex diametro opponi. Sed quid illud ad capram,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

capram, aut hircum? An positum pro id est Capro? Titulus autẽ illius muli Muham- جدي, medicirat الفكة Alphecca mendose, quod ostendimus pertinere ad Coronam. SACLATENI in brachio sinistro, Græcis ἔριφοι; Latinis Hœdi. In vetustioribus editionibus emendate legitur SADATENI, *cl*, in vnicã *d* coeuntibus ساعد الثاني βραχίων δεύτερος, siue ἑπόμενος, vt Ptolemæus ait, ὦμος ἑπόμενος ἡνιόχου. Nam reuera ἡ αἶξ ἐπὶ τοῦ ὤμου ἑπομένου, οἱ δὲ ἔριφοι ἐπὶ τοῦ βραχίονος. Alij in manu sinistra statuunt. In Tetrabiblo: *Illius figuræ in qua hora formantur.* Lege *in qua* ROHA *formatur:* οἱ κατὰ τὸν ἡνίοχον λαμπροί. Nam ROH aut ROHA رخ est ἡνίοχος, Auriga, Agitator.

OPHIVCHVS. Arabes aliquando Græcum nomen vsurpant. In Mappa est Grus aut Ciconia insistẽs serpenti cum titulo الحاوي ELHAGVE, vt Mauri pronunciant, id est Serpentarius. a voce حوية Serpente, quod magis Syriacum, quam Arabicum. Dicitur etiam Serpentarius ALANGVE. quod nihil aliud est, quam deprauatum ex ALHAGVE. Sed ita scriptum fuit, ALANGVE, *id est effeminatus, qui dicitur lator serpentis & serpentarius.* Certe aliud intelligitur, quam حاوي. Nam effeminatus non dicitur حاوي sed عنين ANIN. item انثة ANATHE id est Hermaphroditus. item خنثة CHVNTHE. Ita ALANIN, vel ALANINE vocaretur. RASALAVGE. Scribendum censeo, RASALHAGVE. راس الحاوي Caput Serpentarij.

SERPENS SERPENTARII. الحية in Mappa.

SAGITTA. Arabice السهم etiam in Mappa. Sed in quibusdam Asterismis Alfonsi pro Sagitta est ALAHANCE. Legendum ALHANCE الحنصة id est Sagittæ, Hebraicæ originis חץ, conuerso daghes in Nun, vt sæpe accidit in Arabismo & Syriasmo.

AQVILA. VVLTVR VOLANS. Id proculdubio est نسر الطاير Aliis est ALCAR. quod perperam pro ATAIR. الطير

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

الطير id eſt Ales. In Mappa dicitur عقاب quod βασανισμὸν vel βασανιστήριον, Cruciatum, ſupplicium, Equuleum tortorum ſignificat. Sed quis eius rei cauſſam reddet? Magis mirari libet, quam quærere.

DELPHINVS. Græcum nomen retinet Mappa دالفين.

EQVVS. ALFERAS الفرس. Recte. At in Mappa dicitur فرس الاعظم. Equus maior, nimirum ad differentiam τῆς προτομῆς. ENIPH ELFERAS, lucida in naribus انيف الفرس Naſus equi, ῥύγχος τοῦ ἵππου Ptolemeo. Melius ENF, quam ENIF. انف Quod Interpretes Almagesti nunc Muſcidam vertunt, nunc Grumium. Alterum mãſit in vſu meis Aquitanis, alterũ Celtis. SEATALFERAS ساعد الفرس, brachium Equi. Hic T pro D, vt alibi. ΠΡΟΤΟΜΗ ΙΠΠΟΥ. In Mappa قطعة الفرس الاصغر τομὴ τοῦ ἵππου τοῦ ἐλάσσονος. Sed falluntur illi. Longe enim differunt τομὴ καὶ προτομή. Nam τομὴ eſt ſegmentum vtcunque. προτομὴ eſt tantum ſectio hominis quidem, cubitis, aut humeris tenus, vt ſunt imagines Imperatorum in nummis: aliorum autem animalium ad armos vſque, qualis eſt iſta προτομὴ τοῦ ἵππου. In Mappa perperam eſt قطعة vt alia non pauca errata.

ANDROMEDA. In Aſteriſmis dicitur MVLIER CATENATA, quomodo & in Mappa مراة المسلسلة. Ita etiam ab Hebræis vocatur, qui per omnia veſtigiis Arabum inſiſtunt. Lucida in cingulo MIRAÇ. Profecto legendum MIZAR hoc eſt περίζωμα, vt dicitur Ptolemæo. Lucida in ſolo ميزر cothurni ALAMAK. Emendo ALMAAK, traiectione facta. Id Cothurnum ſignificat, vel ſocculum. Hiſpanis *chapino*. Plurale مواق. In Mappa vicem Andromedæ eſt vitulus marinus catenatus. Catena collo vituli aut phocæ circumligata altero extremo continet duorum Piſcium in Zodiaco borealiorem.

TRIANGVLVM. MVTLATHVN. مثلث, vt in Mappa. Id ſignificat triplicitatem, atque adeo omnes Latini Arabum interpretes quod Triangulum dicere debebant, vertunt Triplicitatem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ARIES. الحمل ELHEMAL, vel ELHAMEL. Nam tam Arabibus, quam Hollãdis HAMEL eſt Aries:

TAVRVS. ATAVR. الثور Vnde Pleiades ATAVRIA الثوريا quod in Tauri الثور. aſteriſmo comprehẽdantur. λαμπαδίας lucida Sucularum ALDEBARAN. الدبران. quod omnino Græco nomini reſpondet. Nam Sidera dicuntur διὰ τὴν λαμπρότητα. Vnde propter دبار eandem claritatem Ptolemæo dicitur ὑπόκιρρος. Arabes ἀειζῶος interpretantur, quod etiam eſſet مريا. Aben Ezra Aſtrologus Amos v, 8. ait Hebraice אֲדֻום vocari, id eſt ὑπόκιρρον, vt etiam vocatur a Ptolemæo. Addit præterea lingua Iſmaelitica dictam سهيل. Ita haberet duo nomina. Sed Rabbi Iona, citante Kimhi, Iſaiæ XIII, 10, ſcribit eam eſſe, quæ dicitur in Bibliis כסיל. vbi perperam סואל pro סהיל editum eſt.

GEMINI. ELGEVZE. الجوزا RAZALGEVZE. راس الجوزا caput Gemini. Quare Arabes ita tertium Signum Zodiaci vocent, quum id verbum multa ſignificet in Arabiſmo, cauſſam comminiſci non poſſum. Prior Geminorum AVELLAR اولر Sed ſcribendum افلن APHELLAN. Ἀπόλλων. Alter ابركلوس. ABRACALEVS. Vno punctulo amplius facies IRACLEVS ايراكلوس ἡρακλῆς. In Mappa pro Geminis duo pauones ſubſtituti.

CANCER. ASARTAN السرطان MELLEF. τὸ νεφελοειδές. ad verbum مالف. cõcretum. συστροφή. Sed proprie συστροφὴ in Tetrabiblo vertitur ALATHA علثة. quod quater ibidem reperies: in Scorpione, Sagittario, Cepheo, & Perſeo. Inuenitur quoque in Æthiopiſmo. Nam vbi in Græco eſt συστροφὴ, in Æthiopico eſt መሀለተ:: מַעֲלָה Sed Arabes quid ibi eſſet συστροφὴ non intellexerunt. quæ in aſteriſmis nihil aliud quam denſitatem ſignificat.

LEO. ASIT. اسد ASID rectius erat. Sed non ſemel monuimus D finale in his commutari cum T. KALBELASIT. قلب الاسد id eſt καρδία λέοντος. Eſt enim, quæ Græcis βασιλίσκος, Tuberoni Regia ſtella dicta. DE-

NEBELASIT ذنب الاسد cauda Leonis.

VIRGO. ELADARI. العذري

Sed frequentius vocatur SVNBALA. سنبلة, id est στάχυς. Pro Virginis imagine, Mappa habet manipulum ſpicarum. Vnde nomen Signo Arabibus. Spica ipſa dicitur AZIMECH ALAACEL. Scribendum profecto HAZIMETH ALHACEL. جزمة الحصال Eſt manipulus farraginis δέσμη τοῦ χόρτου. Et ſane pro Virginis tota forma manipulus farraginis in Mappa pictus eſt. In Baal Aruc ita legimus: אלומה של שבולים ובלשון ערבי הזמה hoc eſt: manipulus ſpicarum. & in lingua Arabica הזמה. Sed fallitur doctus ille Magiſter. Nam חזמה per ח Arabice dicitur, non per ה. Itaque caute ſtudioſi Arabica Iudæorum legant. Quum enim ipſi ea ſcribant charactere ſuo, non Arabico, multas literas perperam commutant, vt hic Heth, pro He. alibi כ pro خ, ג pro غ. Hoc poteſt tironibus imponere. Idem abuſus ج, in Syrorum Arabicis charactere Syriaco conſcriptis. Samaritani tamen nullam literam pro alia cõmutant in iis ſaltem ſcriptis illorum, quæ penes nos ſunt. In aliis exemplaribus reperio ELGAZEL الغازل τὸ νῆθρον, fuſus: quod melius conueniret aſteriſmo Græco, in quo Virgo ſpicum tenet pendens inſtar fuſi. Sed profecto corruptum ex ALHACEL.

LIBRA. MIZAN. Hebræis מאזנים. ZVBEMESCHEMALI ميزان, زبان الشمالي χηλὴ βόρειος.

ZVBENELGENVBI. زبان الجنوبي χηλὴ νότιος.

SCORPIVS. ALATRAB. Scribe ALACRAB. العقراب KALBELACRAB قلب العقراب Cor Scorpionis, hoc eſt ὁ ἀντάρης. LESCHAT. Melius LESATH. Eſt enim Sin nõ Schin. Hebræis לسعة עקיצה. Proprie ſignificat ictum, quem Scorpius facit, & alia animalia, quæ ictu, non morſu lædunt, vt Draco marinus, & Scorpæna. Ita ſemper apud Auiſennam. Hoc nomine vocatur τὸ κέντρον τοῦ σκορπίου. Dicitur & SCHOMLEK. Sed id non eſt Arabicum. Quare tranſpoſitio facta videtur MOSCLEK مسلاك. Id eſt arcuatio caudæ. flexus, illaqueatio. Non enim de ſpiculo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

caudæ intelligi poteſt, ſed de toto flexu, & ambitu.

SAGITTARIVS. ELKVSV. vel ELCAVSV. القوس id eſt arcus. In Mappa pro Sagittario Pharetra poſita eſt: quia non pingunt humanas facies.

CAPRICORNVS. ALGEDI الجدي Id eſt Caper. DENEBELGEDI. ذنب الجدي Cauda Capri.

AQVARIVS. EDELEV. الدلو Situla. ἡ κάλπις, quæ attribuitur Aquario.

PISCES. ELHAVT. الحوت hoc eſt ὁ ἰχθύς, nō autem τῶ ἰχθύε aut ELHAVTAINE. الحيتان الحوتين quia vt ſupra diximus, Arabibus alter ex duobus, nempe boreus cum Andromedæ aſteriſmo commiſcetur. Alter, hoc eſt ὁ νότιος, pro ſigno vltimo Zodiaci habetur. Ideo ſingulariter tantum dicitur Piſcis, non Piſces. Piſcis autem iſte auſtralior, non, vt in aſteriſmis Græcis, vinculo, quod λῖνον dicitur, cum altero Piſce borealiore vinctus eſt, ſed cum Ceto. quod ridiculum. Illud λῖνον, perperam Arabes interpretes Almageſti ληνὸν legerunt. Vertunt enim torcular. id eſt بد.

CETVS. ELCAITOS. القيطس in Mappa. Græcum eſt. MONKARELKAITOS منقار القيطس Roſtrum Ceti. BATANELKAITOS بطن القيطس venter Ceti.

ORION. AVDAX. الشجاع quo nomine etiam Hydra vocatur. BELLATOR محارب SVELIMATVS على منسرف مرتفيع IVGVLA Latinis. Sane ita Arabibus dictus videtur, quum ſtellam in humero poſitam vocant باط الجوزا BETELGEVZE. Axillam Geuze. Nam جوزه eſt, quam vulgo vocant Nucem iuguli, hoc eſt guttur. GIGAS, ELGEBAR الجبار quod & ipſum eſt ab Hebraico גבור Idem & FORTISSIMVS dicitur. quod nihil aliud, quam Elgebar. RIGELELGEBAR. رجل الجبار Pes Gigantis, vel fortiſſimi. In Mappa Orion neque nomine neque figura exprimitur, quod miramur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

FLVVIVS. ENAR. ACARNAR أخر النهر ἔσχατος τοῦ ποταμοῦ, أخرنهر vt ſemper vel أخر النهر vocatur a Ptolemæo in Libello περὶ ἀπλανῶν ANGETENAR. Omnino legendum ANCHENETENAR أحناة النهر hoc eſt ἐπιστροφὴ τοῦ ποταμοῦ, vt vocatur a Ptolemæo. Alibi admonemus cõmutationem factam CH cum G.

LEPVS. ELARNEB. الارنب in Mappa. Hebraicum הָאַרְנֶבֶת.

CANIS. ELHABOR. Scribe ELCHABAR. كلب الكبر Canis magnus. vel كلب الاكبر Canis maior, vt in Mappa. Sirius lucidiſſima in ore in Tetrabiblo ELSCHEERE Auiſennæ. dictus a voce الشعرى quod apud eundem ὑδροφοβίαν ſigni- سعر ficat, nempe morbum, quo & canes rabioſi & ab illis morſi afficiuntur. Alibi reperio SCHEEREELIEMENI. Illa poſterior vox dextrum ſignificat. Videtur igitur hunc maiorem dextrum dicere, illum minorem, nempe τὸ προκύων ſiniſtrum. Fortaſſe alia ratio adduci poteſt. Nam in Tetrabiblo Latina legitur GEMINA non IEMENI.

PROCYON. KELBELAZGVAR. كلب الاصغر In Mappa. Alibi dicitur ALGOMEIZA الجميزة id eſt συκάμινος, Morus. Quare ita Procyon ab illis fanaticis vocetur, non magis quærendum, quam quare Gallina dicitur Roſa ab iiſdem: aut quare Gemini ſunt Pauones, Andromeda vitulus marinus, Heniochus mulus clitellatus. In Tetrabilo Latina PRIMVS CANIS. id eſt مقدم الكلب quod anticipans Canem ſignificat, non primus Canis.

NAVIS. MERKEB. مركاب In Mappa SEPHINA, quod & Syriacũ eſt. سفينة

HYDRA. In Aſteriſmis Almageſti ASVIA. recte. الشجاع vt etiam extat in Mappa. Id verbi Arabibus eſt magnanimus: atq. adeo ita Hydra vocatur libro primo Tetrabibli Latinæ ex Arabico conuerſæ. Proprie eſt Audax: quod nomen conuenit etiam Orioni. ASVIA eſt triſyllabum. Nam in ſyllaba vltima IA, litera I eſt conſonans Hiſpanica, quomodo ſuum Gim pronunciant Arabes, quaſi ἀσύγια, non ἀσβία.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

CORVVS. ALGORAB الغرب Ita etiam in Mappa. Est Hebraicæ originis.

CRATER. ELKIS الكاس quod Hebræum est כוס. In Mappa dicitur الباطة Hoc ego alibi non legi. In Tetrabiblo: *quæ in calce constituuntur.* Legendum *in calice.*

CENTAVRVS. قنطورس Græcum. Ita in Mappa.

BESTIA CENTAVRI. ASIDA in Mappa اسدة id est Leæna. Sed quum θηρίον Græcis dicatur, illi verbo melius responderet Arabicum السبع. quod proprie de feris nocentibus Leone, Tigride, lupo dicitur: quod Hebræis est חַיָּה רָעָה vel חַיַּת הַיַּעַר.

ARA. Male in Mappa مجمرة pro مِاجمرة. Hoc est prunarum conceptaculum, Ignitabulum, batillus, πυρέμμυν. Hebraice מַחְתָּה Sic vertitur a Saadia Gaon Rabbino.

CORONA AVSTRINA. اكليل الجنوبي etiam Mappæ.

PISCVS AVSTRINVS حوت الجنوبى Sic etiam in Mappa. Lucida in ore FVMAHANT. Lege: FVMAHAVT. Melius فم الحوت FVMALHAVT. Os piscis. σόμα τοῦ ἰχθύος.

Hæc tantum meminimus. Cætera discutiant alij. Præstaret tamen ab hac nominum barbarie abstinere. Veri enim potius sequendi? Græci, qui hæc primi & recte ostenderunt, an Arabes, qui barbaris figmentis deformarunt? Dum enim humanam effigiem referre illis religio est, omnes fere cælestes imagines ridiculis monstris interpolarunt. Aquarius ipsis est mulus clitellatus cum duobus doliis. Gemini duo pauones. Virgo manipulus spicarum. Centaurus vrsus equo commissus. Heniochus Mulus item clitellatus, freno iuxta apposito extra asterismum cum stellis suis, quæ tamen nullæ sunt in freno Heniochi Græcanici. Ophiuchus est Ciconia, aut Grus. Ingeniculatus Cæmelus cum instrato suo. Sagittarius pharetra sola. Cassiepea canis in seliquastro. Andromeda phoca, aut vitulus marinus. Cepheus canis. Bootes figura, quam scripto exprimere non possum. Denique dum humanam effigiem reiiciunt, humanum intellectum

abdicarunt

abdicarunt. Quomodo enim humana ſigna a ferinis diſtinguunt, ſi nulla apud illos humana ſunt? Quomodo manum Bootæ deſignabunt, ſi beſtia pro homine picta, aut figura, quæ omnino beſtia non eſt, in Mappa manum non habet? Sed illi profitentur ſe nolle Græcorum & Chriſtianorum imagines ſequi. Noſtri vero artifices, qui Græcos ſequuntur, vt velle videntur, quantum ab illis imprudentes diſcedunt? De Lyra ſuperius demonſtratum a nobis, quantum eos fugiat ratio. Neque nego quædam propter cōmoditatem melius mutari: vt feciſſe ſe profitetur Ptolemæus in aſteriſmis Hipparchi. Hoc locum habet, quando diſtantiæ Stellarum accuratius obſeruatæ ſunt, vt proxime fecit vir nobiliſſimus Tycho Brahe Danus, cuius obſeruationes veterum conatus caſtigant in multis. Itaque ratione diſtantiarum picturæ finiendæ. Nam ſi duæ ſtellæ humeros, verbi gratia, corporis humani deſignant, aliæ duæ, quæ pedes referre debent, longinquiores aut propriores ſunt, quam vt vlla ſymmetria corporis humani ſeruari poſſit, relatione ad humeros facta: tunc quidem alius rei commodius imago deſignabitur, quam hominis. aut ſaltem ſi hominis forma retinenda, aliæ deſignationes membrorum inſtituendæ. In his igitur dominetur ratio interuallorum. In quibus autem eadem diſtantia cum veteribus obſeruationibus conuenit, quæ inuidia eſt, veterum deſignationes ſequi? Theon vult omnes imagines in cælo conuerſis ad nos tergis eſſe, at in ſolidis ſphæris pingi debere vultibus ad nos conuerſis. neque in ea re aliquid nouum dicit. Nam ſi in curua ſuperficie dorſa ſunt, omnino in conuexa partes ſupinæ eſſe debent: & contra. Quare cum cæli ſuperficies nobis obiecta ſit curua, globorum autem connexa, neceſſe, vt quorum videmus terga in cælo, eorum partes ſupinas in globo pingamus. Melius Hipparchus conſulens vtilitati, negat dorſa ad nos conuertenda, niſi vbi aliquid κατάγραφον fuerit, id eſt, niſi quæ fuerint in partibus poſterioribus deſignanda, vt in Lyræ teſtitudine omnes ſtellæ deſignatæ in prona parte, non in ſupina. Sic Andromeda, ſic Orion κατάγραφοι ſunt. Quædam etiam nudæ ſunt, vt Ophiuchus, & Ingeniculus. De Heniocho neque negare nudum eſſe, neque affirmare poſſumus. Sane in aſteriſmis περιπόδιον illi attribuitur, hoc eſt limbus veſtis, quod περιπόδιον σύρμα in aſteriſmo Virginis vocatur. Bootes vero non totus veſtitus eſt, quod iſtis videtur,

ſed cinctutus, hoc eſt ἐν περιζώματι. περίζωμα eſt pannus, qui cingulo ſupra ilia, infra mamillas ſubſtringitur, qualis habitus veterum poparum. Hoc, quod a Zona infra genua demiſſum eſt, Hiſpani & mei Aquitani *Faldas* vocant. Quare in Zona duæ ſtellæ ſunt quartæ magnitudinis, lucidiſſima autem vna in limbo, ſiue fimbriis perizomatis, quæ Arcturos dicitur. In hoc aſteriſmo commoditas quædam mutauit. Nam Arcturos olim in Zona deſignabatur ab Eudoxo, Arato, Eratoſthene, Manilio, Hipparcho. alij poſtea & Ptolemæus in fimbrias perizomatis tranſtulerunt. Totus igitur aſteriſmus mutandus fuit, non forma. Eodem modo poſteriores Vergilias a cæſura Tauri, ad originem ceruicis traduxerunt. Manilius & alij veteres Aquarij fuſionem a gemello piſce notio, & a ſolitario notio deglutiri putabant. Poſteriores a ſolo ſolitario. Sic Ptolemæus quædam in deſcriptionibus Hipparchi emendauit, vt ipſemet monuit. Georgius Trapezuntius, & eum ſequutus Copernicus ἀνὴρ παντὸς λόγου κρείττων, in aſteriſmo Bootæ, quod περίζωμα & ζώνην idem eſſe putarent, ζώνην quidem retinuerunt, perizoma induxerunt, ſine quo tamen Arcturo locus deſignari nō poteſt ex mēte Ptolemæi. Hipparchus & Ptolemæus ſiniſtram alam Auis propiorē Eclipticæ facit, quo nomine κατάγραφος omnino eſſe debet. hoc eſt, ſtellæ eius in parte auerſa, non aduerſa ponendæ, vt loquitur Ariſtoteles, ἐν τῷ πρανεῖ, vt Arabes بادبار ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ ὑπτίῳ: ac proinde crura eius extra filum corporis eiicienda, vt in illis ſtellæ ſtatui poſſint. At recentiores ſupina parte ad nos conuerſa pingunt: in quo nulla neceſſitas eos coegit, nulla commoditas perſuaſit a veteribus deſciſcere. Sagittarius omnino chlamydatus pingēdus. Chlamydem illam aſteriſmi vocant ἐφαπτίδα, quo brachium pugnaturi, aut cum feris congredientes inuoluebant. Ideo recte Grammatici συστρεμμάτιόν τι definiunt, ὃ περὶ τὴν χεῖρα εἶχον οἱ πολεμοῦντες, ἢ οἱ θηρῶντες. Hoc habebat in animo Pacuuius: ——— *chlamide clupeat brachium.* Dicta autem ἐφαπτὶς ἀπὸ τοῦ ἐφάπτεσθαι, id eſt ἀρτᾷν, vt etiam auctor Etymologici recte exponit. Suſpendebatur enim nodo e collo inſtar Paludamenti Romani, hoc vno diſcrepans, quod breuior eſſet. Non enim a tangendo dicta, quod putant interpretes Almageſti Arabes. Vbi enim Ptolemæus habebat ἐφαπτίδα, ipſi contactum vertunt. Si iſtos contactus ſequimur, quomodo deſignabimus τὸν βόρειον ἐφαπτί-

δα καὶ

διὰ καὶ τὸν νότιον ἐφαπτίδα? Nauis figura reuocanda est ex veteribus numismatis, vt pars puppis, quæ χηνίσκος dicebatur, referri possit. Sed hæc nimio plus satis. Vereor enim, ne quibus prodesse volumus, ipsi nobiscum vltro expostulatum veniant. Antequam vero hinc discedimus, depromemus quædam priscæ Ægyptiorum περιεργίας ex eorum Myriogenesi & monomœriis, vt quidem ea Arabes maleferiati a maleferiatis acceperunt. Non enim omittenda erant, præsertim quum similia ex Aben Ezra antea dederimus, quæ μορφώσεις habent ab illis Græcorum longe diuersas. Vt autem illa per denos gradus Decanorum, sic hæc per singulos relata sunt, quæ propria monomœriarum doctrina est. Hæc nos ideo proponimus, vt ματαιοτεχνίαν potius traducamus, quam vt in illis aliquid vllius bonæ frugis esse putemus. Imo contra hæc omnia tam digna illorum otio, qui hæc commenti sunt, iudicamus, quam indigna occupationibus eorum, qui nobilioribus curis capiuntur.

MONOMOERIARVM

ASCENDENTES IN SINGVLIS SIGNIS CVM SIGNIFICATIONIBVS EX DECANIS SVIS ÆGYPTIACIS.

ARIES.

♂ *Primus Decanus* ASICCAN *Martis: audaciæ, fortitudinis, elationis, inuerecundiæ.*

Grad.		
I	VIR dextra falcem tenens, sinistra ballistam.	Natus aliquando laborabit, aliquando bella geret.
II	Vir capite canino, dextra protensa, læua baculum gerens.	Natus rixosus erit, & inuidus.
III	Vir dextra ostendẽs varia Mundi, sinistra zonæ adposita.	Natus pacis amator erit.
IIII	Vir crispo capillo, dextra manu accipitrẽ, sinistra flagellum tenens.	Natus raro ditescet, acquisita disperdet.
V	Viri duo, alter securi ligna fin-	Natus paterfamilias appellabi-

dens

	dens alter dextra ſceptrum geſtans.	tur.
I	Rex coronatus, dextra pomum imperiale, ſiniſtra ſceptrum tenens.	Natus cognatos & vicinos ſuperabit.
VII	Cataphractus, ſagittam manu geſtans.	Natus in cuſtodia ſui ſataget.
VIII	Vir galeatus, cætera inermis dextra balliſtam gerens.	Natus contentioſus erit, & homicida.
IX	Vir capite nudo, cætera veſtitus, læua gladium tenens.	Natus verboſus erit, & ſemper admirabundus.
X	Vir vrſum cuſpide transfigens.	Natus venator erit.

☉ *Secundus Decanus* SENACHER, *Solis; nobilitatis, magnanimitatis, regni, & magni dominij.*

XI	Mulier ſtans, dextra manu colum geſtans.	Natus hoſpitalis erit.
XII	Aquila paſſis alis ſubiectos pullos ſuos circumuolitans.	Natus eleuari cupiet.
XIII	Vir gracilis dextra hircum cornibus apprehendens.	Natus mirus homo erit.
XIIII	Vir ſtans, ambabus manibus catena vinctis.	Natus ſæpe in carcerem coniicietur.
XV	Vir loricatus, capite nudo, paſſis brachiis.	Natus furax erit, & tenebrio.
XVI	Vir ligone operans. Aliter: vir ex vrceolo aquã effundens.	Natus aut agricola, aut piſcator erit.
XVII	Vir ſericatus otioſus ſtans.	Natus delicatus erit.
XVIII	Mulier throno inſidens, dextra manu eleuata.	Natus pacem amabit.
XIX	Vir ſtans, theſaurum manibus indicans.	Natus erit furax & tenebrio
XX	Vir galeatus cum penna Sthrutiocameli taurum equitans, equum ſiniſtra trahens.	Natus malitioſus erit.

♀ *Tertius Decanus* ACENTACER, *Veneris: ſolertiæ, manſuetudinis, ludorum, iocorum, munditiarum.*

XXI	Canis clunibus inſidens ore ad Leonem & ipſum quoque clunibus inſidentẽ conuerſo.	Natus fidelis erit ſocius.
XXII	Vrſus clunibus inſidẽs, trabem ore mordicus tenens.	Natus malus erit ſocius.
XXIII	Tres ſerpentes cum totidem pugnantes.	Natus multos inimicos habebit.
XXIIII	Mulier nuda perizomate ſuccincta, dextra manu porrecta.	Mulier optat virum, aut vir mulierem.
XXV	Vir criſpo capillo arietem equitans.	Natus ciuibus dominari volet.
XXVI	Sol in Solem radios iaciens.	Natus principatum obtinebit.
XXVII	Draco magnus humi porrectus.	Natus potens erit in ſenectute.
XXVIII	Mulier ſtans veſtibus eleganter culta.	Natus hilaris, & placidus erit.
XXIX	Vir manibus ſerram tenens.	Natus labore ſibi & vxori victum quæret.
XXX	Mulier ſeuera equum inſtratum manu dextra trahens.	Natus in alios imperium habere volet.

TAVRVS.

☿ *Primus Decanus* ASICATH, *Mercurij: arationis, ſationis, ſtructuræ, deductionis coloniarum, ſcientiarum ciuilium, Geometriæ.*

I	Vir baculo taurum agens ad macellum.	Natus carnifex erit.
II	Mulier manu caudam equi apprehendens.	Natus otioſus erit.
III	Vetula peplata. Alias mulier verenda ſubligaculo tecta.	Nata in ſenectute virum appetet, & cupiet iuuenis videri.
IIII	Mulier dextra flagrum tenens.	Natus iracundus erit.
V	Bos in aheno ſedens.	Natus hoſpitalis erit.
VI	Vir triceps, dextra porrecta indicans.	Natus ſapiens erit & illuſtris.
VII	Mulier formoſa ſtans.	Natus ſuperbus erit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

VIII	Mulier triſtis in ſeliquaſtro ſedens.	Natus triſtis & abiectus erit.
IX	Vir flagellum geſtans agnos & capras paſcens.	Natus opilio erit & bubulcus.
X	Duæ mulieres ſimul ſtantes cane inter ambas ludente.	Natus otioſus erit, rebus Venereis operam dans.

☽ *Secundus Decanus*, VIROASO, *Lunæ: potentiæ, nobilitatis, dignitatis, imperij in gentes.*

XI	Auis magna inſtar corui, ſtans.	Natus erit auarus.
XII	Mulieres duæ ſtantes, manibus copulatis.	Natus bonæ voluntatis erit.
XIII	Duæ mulieres inuicem ſe verberantes.	Natus rixoſus erit.
XIIII	Vir manu baculum tenens.	Natus dirimet litigantes.
XV	Septem aues in aere volantes.	Natus inſtabilis erit.
XVI	Vir ſedens ſuper aſino.	Natus piger erit, tardus in omnibus.
XVII	Taurus ad arborẽ per medium corporis alligatus.	Natus quotidie negotiis laborioſis implicabitur.
XVIII	Duo tauri capitibus ſeſe incurſantes.	Natus furioſus erit.
XIX	Mulier aquam ex olla in aliam transfundens.	Natus dulcia verba dabit.
XX	Duo canes ſe inuicẽ mordẽtes.	Natus inuidus erit.

♄ *Tertius Decanus* AHARPH, *Saturni: miſeriæ, ſeruitutis, feritatis, neceßitatis, vilitatis.*

XXI	Vrſus retro reſpiciens.	Naſcetur maleuolus, & iracundus.
XXII	Tres viri manibus ſe tenentes.	Naſcetur ἄστοργος.
XXIII	Vir in tergum cadens.	Natus per omnia infelix erit.
XXIIII	Vir incuruus baculo incumbens.	Natus imbecillus erit in iis, quæ faciet.
XXV	Vir inſiſtens baculo.	Naſcetur fortis in factis ſuis.
XXVI	Vir ſtans, manu indicans.	Natus erit pacificus.
XXVII	Ager cum ſegete. Alias manipuli non colligati.	Natus diuitias coget.
XXVIII	Mulier freno equum trahens.	Natus volet aliis dominari.

XXIX	Mulier freno asinum trahens. alias hircũ, cornibus trahens.	Nata volet imperare viro.
XXX	Structura speciosa.	Delectabile factum significat.

GEMINI.

♃ *Primus Decanus* THESOGAR, *Iouis: Tabellionatus, calculi dati & accepti, petitionum, scientiarum inutilium.*

I	Duo viri manibus per mutua connexis.	Nascetur hilaris.
II	Vir vnus duos nudos trahens.	Nascetur furum captor.
III	Vir testudine canens.	Natus homines oblectabit.
IIII	Vir vxorem manu trahens.	Nascetur hospitalis.
V	Vir sinistra ballistam, dextra zonam gerens.	Natus accinget se ad bellum.
VI	Vir dextra libram tenens.	Nascetur Mercator.
VII	Duæ spõsæ manibus copulatis.	Natus vxorem ducet.
VIII	Faber ferrum cudens. mulier stans otiosa.	Nascetur fugitans laboris.
IX	Rex sedens pomum, siue pilam mundi dextra gerens, sceptrum sinistra.	Natus imperium obtinebit.
X	Vir virum eleuans humo.	Natus amice cum omniũ moribus conueniet.

♂ *Secundus Decanus* VERASVA, *Martis: angustiarum, laboris, inquisitionis rerum ærumnosæ, agilitatis indecoræ.*

XI	Aquila tres pullos suos superuolitans.	Nascetur auguriis deditus.
XII	Duæ mulieres stantes & flẽtes.	Natus tristis erit.
XIII	Tres corui vna stantes.	Nascetur inuidus, & auarus.
XIIII	Duæ vulpes gallinas vorantes.	Nascetur gulosus, & auarus.
XV	Vir septem habens capita.	Natus multorum sensuum erit.
XVI	Pons vltra aquas.	Natus laborabit sine fructu.
XVII	Vir sine manibus stans otiosus.	Nascetur homo nulli rei.
XVIII	Vulpes velociter currens.	Natus semper laborabit.
XIX	Ærumnosus baculum gestans.	Natus viator erit.
XX	Serpentes tres in terra prostrati.	Natus sapiens erit.

☉ *Tertius Decanus* TEPISATOSOA, *Solis : obliuionis, dedignationum, iocandi, cauillandi, futilia audiendi.*

XXI	Vir ſedens in equo.	Natus cliens erit.
XXII	Duæ aues colloquium ſimul ſerentes.	Naſcetur auceps.
XXIII	Vir decrepitus innitens baculo.	Naſcetur ærũnoſus, & otioſus.
XXIIII	Duæ mulieres congratulantes, & ſedentes.	Natus erit lætus.
XXV	Vir librũ apertũ manu tenens.	Naſcetur ſtudioſus.
XXVI	Duo canes inuicem mordentes.	Naſcetur litigioſus.
XXVII	Mulier otioſa ſtans & flens.	Natus erit vagabundus.
XXVIII	Duo tauri, alter altero maior.	Naſcetur laborioſus,
XXIX	Canes tres currentes contrario itinere.	Naſcetur venator nobilium.
XXX	Duo viri ſingulos canes trahentes.	Naſcetur venator Principum.

CANCER.

♀ *Primus Decanus* SOTHIS, *Veneris : alacritatis, communionis, amabilitatis.*

I	Vir & mulier manibus copulatis congratulantes.	Naſcetur lætus, & amabilis.
II	Mulieres duo otioſæ inſtar duarum turrium ſtantes.	Naſcetur otioſus.
III	Duo viri ſtantes coram duabus mulieribus ſedentibus.	Natus alteri ad libitum ſeruiet.
IIII	Virgo ſtans otioſa virum exſpectando.	Naſcetur libidinoſus.
V	Mulier ſtans virũ exſpectando.	Naſcetur luxurioſus.
VI	Vir capram tenens in olla ærea.	Naſcetur fatuus.
VII	Vir Zona capram trahens.	Naſcetur carnifex.
VIII	Mulier ſtans poſt domum ſeſe abſcondens.	Naſcetur piger atque laſciuus.
IX	Mulier dextra fuſum tenens.	Natus laborioſus erit.
X	Vir dextra ciſtam tenens.	Natus laborioſus erit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

☿ *Secundus Decanus* SYTH, *Mercurij : iocositatis, confabulationis mulierum, diuitiarum, vbertatis.*

XI	Nauis ſtans in aquis.	Natus piſcator erit.
XII	Vir ſpolium animalis humero portans.	Natus cerdo erit.
XIII	Puer ſedens librum apertum tenens cum calamo.	Natus ſtudioſus erit.
XIIII	Agnus coronã habens auream in capite.	Naſcetur aurifaber.
XV	Rex murium ſuper tecto recubans in nido ſuo.	Natus continebit ſe intra domum.
XVI	Auis pedibus ſerpẽtem tenens.	Natus gaudebit.
XVII	Mulier ſtans otioſa.	Naſcetur piger.
XVIII	Duæ mulieres alea ludentes.	Natus gaudebit.
XIX	Vir cuſpidem dexra, ſiniſtra fiſtulam tenens.	Naſcetur hiſtrio.
XX	Canis ſedens in curru,	Naſcetur piger.

☽ *Tertius Decanus* THVIMIS, *Lunæ : venationis, retrahendi fugitiuos, armis res repetendi, aduerſandi omnibus.*

XXI	Currus ſtans vacuus.	Natus vanis operam dabit.
XXII	Vir ſtans otioſus.	Natus piger erit.
XXIII	Aqua profluens.	Naſcetur inſtabilis.
XXIIII	Equus Equum inſiliens.	Natus ſuper alios euehi volet ad culmen dignitatum.
XXV	Equus liber vagans in campeſtribus.	Natus erit inſtabilis.
XXVI	Aqua fluens ex montibus.	Natus mobilis erit.
XXVII	Equus frenatus.	Natus ſeruiet.
XXVIII	Duo viri ſub arbore ſedentes, auem in arbore aſpicientes.	Naſcetur otioſus.
XXIX	Vir ſuſpenſus in patibulo.	Natus fur erit.
XXX	Nauis fluitans in aquis.	Naſcetur nauta aut piſcator.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

LEO.

♄ *Primus Decanus* APHRVIMIS, *Saturni: crudelitatis, maleficiorum, violentiæ, patientiæ laborum, audaciæ, libidinis.*

I	Vir tenẽs dextra caput Leonis.	Natus fortis erit.
II	Nauis vno latere inclinata in aquas.	Natus in aquis infortunatus erit.
III	Vir ſedens in ſcabello triſtis.	Natus erit triſtis.
IIII	Piſcis natans in aquis.	Naſcetur prudens, & aſtutus, magnatibus ſuſpiciendus.
V	Serpens tortuoſe humi iacens.	Naſcetur inuidus.
VI	Vir ſtrictum gladium dextra tenens.	Natus rixoſus erit, aliis aduerſans.
VII	Vir leonem equitans.	Natus erit magnis viribus, & ſapiens.
VIII	Flamma ignis laborans in igne.	Natus opera ignis exercebit.
IX	Vir ornatus & veſtimẽtis cultus	Naſcetur ſuperbus.
X	Mors ſtans, manibus falcem tenens.	Naſcetur homicida.

♃ *Secundus Decanus* SITHACER, *Iouis: rixarum neſciorum, neceßitatis miſerorum, victoriæ vilium per neſcios, occaſionem enſes diſtringendi, præliorum.*

XI	Mulier ſtans, ventrem denudans.	Naſcetur impudicus.
XII	Mulier bene ornata, & formoſa.	Naſcetur caſtus & pudicus.
XIII	Taurus in paſcuis ſtans,	Naſcetur ſtabilis in factis ſuis.
XIIII	Vir ſtans otioſus.	Natus otioſus erit.
XV	Canis aut leo in gramine iacens.	Natus fortis erit.
XVI	Aſinus frenatus.	Natus indiſciplinabilis erit.
XVII	Camelus ſtans.	Naſcetur animoſus ac fortis.
XVIII	Clauis cellularia.	Natus poteſtatem obtinebit.
XIX	Vir freno equum trahens.	Natus cliens erit.
XX	Manus chartam tenens	Natus nuncius erit.

♂ Tertius

♂ *Tertius Decanus* PHVONISIE, *Martis: amoris, societatis, non decedendi de iure suo pro rixis vitandis.*

XXI	Vir manu clauem tenens.	Nascetur hospitalis.
XXII	Vir iacens vt mortuus.	Natus imbecillus erit.
XXIII	Vir biceps.	Natus erit diuersorũ sensuum.
XXIIII	Vir dextra serram tenens.	Natus sapientiam meditabitur.
XXV	Vir natans in aquis.	Natus piscator erit.
XXVI	Vir ligone operans.	Nascetur agricola.
XXVII	Vir falcem dextra tenens.	Nascetur laboris studiosus.
XXVIII	Tres viri simul deambulantes.	Natus otiosus erit.
XXIX	Vir & mulier manus copulãtes	Natus amabilis erit.
XXX	Vir in equo sedens, vt seruus.	Natus alienus seruiet.

VIRGO.

☉ *Primus Decanus* THVMIS, *Solis: seminandi, arandi, herbarum, vrbium condendarum, opum cogendarum, vitæ dirigendæ.*

I	Mulier bene ornata expectans spectaculum viri.	Nascetur amator, aut amatrix.
II	Duæ mulieres otiosæ stantes.	Natus otiosus erit & vagabundus.
III	Vir librum rationum tenens manu sua.	Nascetur mercator.
IIII	Vir bobus arans.	Nascetur agricola.
V	Aquila quiescens.	Natus sine labore mercator erit.
VI	Mulier bene ornata stans otiosa	Natus otiosus erit.
VII	Mulier simplex stans otiosa.	Nascetur piger.
VIII	Vir sub abiete sedens.	Nascetur pastor.
IX	Mulier vultu rubicundo, bene ornata, stans otiosa.	Nascetur iracundus atque otiosus.
X	Vir bene ornatus stans otiosus pomum manu tenens.	Natus deambulator erit.

♀ *Secundus Decanus* THOPITVS, *Veneris: quæstus, opum cogendarum, auaritiæ,*

XI	Equus albus frenatus currens.	Natus velox erit.
XII	Vir nigro vultu, rubris indutus.	Natus malus erit.

XIII Duæ

XIII	Duæ mulieres rosas colligẽtes.	Natus iocosus erit.
XIIII	Bos stans in pascuis.	Nascetur laboriosus.
XV	Duæ mulieres simul lætæ stãtes	Natus iucundus erit.
XVI	Duæ canes simul currentes.	Nascetur venator.
XVII	Castrum pulchrum sepe circundatum.	Natus tutus erit.
XVIII	Arbor frondosa in gramine.	Natus siluis operabitur.
XIX	Vir sedens in equo vt seruus.	Natus cliens & famulator erit.
XX	Auis Talpam aut Murem persequens.	Natus alterius generis homini aduersabitur.

☿ *Tertius Decanus* APHUT, *Mercurij: senectutis, debilitatis, pigritiæ, læsionis membrorum ex morbo, arbores euellendi, ciuitates deuastandi.*

XXI	Vir stans, dextra aurum, sinistra argentum tenens.	Nascetur diues.
XXII	Mulier nuda hircum & agnum humeris baiulans.	Nascetur impudicus.
XXIII	Vir nauicula nauigans.	Nascetur nauta.
XXIIII	Anser collo ad pilam alligatus.	Natus restrictus erit ad laborẽ.
XXV	Vir funda lapidem mittens.	Natus litigiosus erit.
XXVI	Duo viri mutuo colloquentes.	Natus disciplinatus erit.
XXVII	Mulieres duæ otiosæ stantes.	Natus otiosus erit.
XXVIII	Aues aliquot in terra, aliæ volantes.	Natus reditus multos habebit.
XXIX	Ros siue pluuia cadens super gramen.	Nascetur religiosus.
XXX	Mutus stans quietus.	Nascetur fatuus.

LIBRA.

☽ *Primus Decanus* SERUCUTH, *Lunæ: iustitiæ, iuris, veritatis, auertendi fortes ab imbecillis, adiuuandi miseros & pauperes.*

I	Vir vtraq. manu spiculũ tenens	Nascetur pugnator.
II	Neocorus cum Thuribulo.	Nascetur religiosus.
III	Vir manibus & pedibus debilitatis.	Nascetur miser & laboriosus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

IIII	Vir aruum equis arans.	Naſcetur agricola.
V	Auis nigra rubris pedibus & roſtro.	Naſcetur craſſus.
VI	Vir aratrum trahens.	Naſcetur agricola ſine ſenſu.
VII	Vir dextra annulum tenens.	Naſcetur amator aut amatrix.
VIII	Mulier flens ſuper infirmo.	Natus triſtis erit.
IX	Vir dextra ſtrictum gladium in ſublime tenens.	Natus rixoſus erit.
X	Auis nigra roſtro humi inclinato.	Natus totus immundus erit.

♄ *Secundus Decanus* ATERECHINIS, *Saturni: quietis, vbertatis, vitæ bonæ ac ſecuræ.*

XI	Vir nigris vultu, & manibus, pedibus albis.	Naſcetur tardus & inſtabilis.
XII	Mulier ſtans circumſpiciens.	Naſcetur vagabūdus & otioſus
XIII	Vir & mulier a ſe inuicem deſciſcentes.	Natus contentioſus erit, & ab aliis diuiſus.
XIIII	Speculum magnum parieti appenſum.	Natus ſuperbus erit.
XV	Duo corda ſimul pendentia.	Natus mundanus erit.
XVI	Camelus currens.	Naſcetur fortis ac velox.
XVII	Merula dulce canens.	Naſcetur iocoſus.
XVIII	Villa cū domibus bene ornatis.	Natus dominabitur rure.
XIX	Caſtrum pulchrum monti impoſitum.	Natus nobilis erit.
XX	Ara pulchra, bene inſtructa.	Natus religioſus erit.

♃ *Tertius Decanus* AREPIEN, *Iouis: guloſitatis, concubitus maſculorum, carminum hilarium, affectationis malorum ſaporum.*

XXI	Vir aſinū aut equum equitans.	Natus eques erit, & ſeruus.
XXII	Equi duo ſellis inſtrati.	Natus multum appetet, parum adipiſcetur.
XXIII	Medicus vrinam per vitrum inſpiciens.	Naſcetur medicus.
XXIIII	Homo inferiori parte equus baculo dracone percutiens.	Naſcetur robuſtus.
XXV	Pauo ſtans in gramine.	Naſcetur ſuperbus.

XXVI	Vir leonem baculo percutiens.	Natus victor bello erit.
XXVII	Arbor frondoſa in horto.	Naſcetur olitor.
XXVIII	Vir ligone terram rimans.	Naſcetur laboris patiens.
XXIX	Mulier otioſa ſtans.	Naſcetur otioſus.
XXX	Lepus ex ſilua currens.	Natus inſtabilis erit.

SCORPIVS.

♂ *Primus Decanus* SENTACER, *Martis: rixarum, triſtitiarum, deceptionum, detractionum, perditionum, inſidiarum.*

I	Vir ſpiculum manu tenens.	Naſcetur fur & nequam.
II	Vir inſidens elephanto.	Naſcetur fortis & ſtabilis.
III	Vir ſtans otioſus.	Naſcetur malus & otioſus.
IIII	Cithara lætitiam ſignans.	Naſcetur iucundus.
V	Vir partibus inferioribus defectus.	Natus inchoabit, & non perficiet.
VI	Aſinus aut Equus frenatus, ſellis inſtratus.	Natus pauca perducet ad effectum.
VII	Vir ſedens marſupium dextra tenens, ſcyphum aureum ſiniſtra.	Naſcetur mercator & diues.
VIII	Gallus Gallinaceus magnus ſtans.	Natus ſcriptor erit.
IX	Puer in tina ſedens.	Natus nō multi intellectus erit.
X	Facies multum diſtorta.	Natus mirabilis opinionis erit.

☉ *Secundus Decanus* TEPISEVTH, *Solis: deceptionum, detrectationum, nouas inimicitias inter homines ſerendi, & veteres confirmandi.*

XI	Vir cauda ſcorpionem tenens.	Naſcetur inuidus.
XII	Serpentem magnum muſcæ pungentes.	Naſcetur prudens, ſed malus.
XIII	Turris pulchra ac fortis.	Naſcetur robuſtus agricola.
XIIII	Puteus aquis manans.	Naſcetur mente inſtabili.
XV	Mulier pulchra ſtans otioſa.	Naſcetur otioſus.
XVI	Mulier pauperi dans eleemoſynam.	Naſcetur miſericors.
XVII	Lupus in campo currens.	Naſcetur raptor.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

XVIII	Mulier poſt ianuam ſeſe abſcondens.	Naſcetur piger atque otioſus.
XIX	Canis rictu & auribus magnis.	Natus nobilis erit.
XX	Vir ſedens in camelo.	Naſcetur fortis.

♀ *Tertius Decanus* SENCINER, *Veneris: bellorum, ebrietatis, violentiarum, ſcortationum cum ira, & præualentia.*

XXI	Equus liber in campo.	Natus ſine iugo erit.
XXII	Aqua magna fluens.	Naſcetur inſtabilis.
XXIII	Riuuli multi ex fontibus manantes.	Naſcetur inſtabilis.
XXIIII	Mulier dextra fuſum tenens.	Naſcetur laborioſus.
XXV	Lupus anſerem ore ferens.	Naſcetur furax & rapax.
XXVI	Vir veſtes humeris baiulans de ſpoliis.	Natus ſpoliator erit.
XXVII	Viri duo ſtantes & vna colloquentes.	Naſcetur iucundus ac ſocialis.
XXVIII	Ædificium aut Templum magnum.	Natus multum orationi operabitur.
XXIX	Magiſter ſedẽs cũ libro aperto.	Naſcetur ſtudioſus.
XXX	Serpens magno capite.	Naſcetur prudens.

SAGITTARIVS.

☿ *Primus Decanus* EREGBVO, *Mercurij: audaciæ, libertatis, militiæ.*

I	Viri tres ſtantes ſine capitibus.	Naſcetur iuſtus ac religioſus.
II	Vir balliſta ſagittans.	Naſcetur rixoſus omni tẽpore.
III	Vir indutus flammeis in Ariete ſedens.	Naſcetur rixoſus.
IIII	Vir humero ſpiculũ baiulans.	Naſcetur ſpoliator.
V	Mulier dorſo cunas baiulans.	Natus laborioſus erit.
VI	Bos tricornis.	Naſcetur homo multorum intellectuum.
VII	Mulier ſtans otioſa.	Natus otioſus erit.
VIII	Duo viri talis ludẽtes ad mẽſam	Naſcetur aleo.
IX	Strues lignorum ardens.	Natus opera ignis exercebit.
	Portio auri, argenti, & plumbi in terra.	Naſcetur diues.

☽ *Secun-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

☽ *Secundus decanus* SAGEN, *Lunæ: timoris, ploratus, dolorum & ſibi ſemper timendi.*

XI	Simia inſidens lupo.	Natus alij dominabitur.
XII	Vir hircum equitans.	Natus omnibus contradicet.
XIII	Vir ſtans ligatis dorſo manibus	Natus vincetur.
XIIII	Magiſter librũ tenens apertum.	Natus doctus erit.
XV	Vir equo ſella inſtrato adambulans.	Naſcetur timidus.
XVI	Currus vacuus.	Naſcetur homo a ratiõe vacuus
XVII	Decrepitus innitens baculo.	Natus multum orabit.
XVIII	Vir altera manu anem cauda renens, altera facẽ accẽſam.	Naſcetur auceps.
XIX	Domus circundata facibus ardentibus.	Natus laborioſus erit, metu vndique obſeſſus.
XX	Viri tres ambulantes connexis brachiis.	Naſcetur iocoſus ac ſocialis.

♄ *Tertius Decanus* CHENEN, *Saturni: obſtinationis in propoſito, contradictionis, dexteritatis in malo, rixis, & factis abominabilibus.*

XXI	Vir ſtans ornatu Doctoris.	Naſcetur ſapiens.
XXII	Duo viri mutuo ſe gladio perfodientes.	Naſcetur latro, aut homicida.
XXIII	Mulieres duo mutuo ſe pectora cultro transfigentes.	Naſcetur homicida.
XXIIII	Vir ſeſe gladio transfigens.	Natus ſibi ipſe damnũ inferet.
XXV	Vir humo vomens.	Naſcetur crapuloſus & laborioſus.
XXVI	Vir ludens bacillo ligneo.	Natus hiſtrio & iocoſus erit, id eſt geſticulator.
XXVII	Vir pendens manibus.	Naſcetur iocoſus, id eſt geſticulator.
XXVIII	Vir ſedens in Camelo.	Naſcetur fortis.
XXIX	Vir ſe de lecto in lectum reuoluens.	Natus puerilis erit.
XXX	Vir dextra ferreã ſoleam tenens	Naſcetur faber.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

CAPRICORNVS.

♃ *Primus Decanus* THEMESO, *Iouis: ſpatiandi, gaudendi, lucrandi, perdendi cum debilitate, ac vilitate.*

I	Duo viri in forma ſimiles.	Naſcetur amicabilis ac iucũdus
II	Vir ferens arundinem.	Natus ſine poteſtate erit.
III	Serpens magnus.	Natus ſapiens erit.
IIII	Duo raſtra in campo.	Naſcetur ruſticus.
V	Duæ portæ apertæ.	Naſcetur hoſpitalis.
VI	Vir baiulãs canes humeris ſuis.	Naſcetur rixoſus.
VII	Duo viri cum muliere ſtantes.	Naſcetur iocoſus.
VIII	Manus auem tenens.	Naſcetur auceps.
IX	Vir in terram cadens.	Natus debilis erit.
X	Vir vtraq. manu ſingulas Vpupas ferens.	Natus auceps, aut venator erit.

♂ *Secundus Decanus* EPIMA, *Martis: quærendi de rebus, quæ ſciri non poſſunt, & ſciſcitandi ea, quæ ad finem perduci non poſſunt.*

XI	Rex coronatus literas accipit a nuncio.	Natus nuncius Principis erit.
XII	Vir velociter currens.	Naſcetur homo velox.
XIII	Vir humero portans exuuias hirci,	Natus carnifex erit.
XIIII	Manus ſpiculum tenens.	Naſcetur rixoſus.
XV	Vir ingeniculatus.	Natus nobilis erit.
XVI	Vir æquitans equo non frenato	Natus ſine poteſtate erit.
XVII	Vir Cynocephalus.	Naſcetur rixoſus.
XVIII	Vir dimidiatus.	Natus puſillanimus erit.
XIX	Vir quatuor pedes habens ſtans otioſus.	Natus quieſcet tũc, quum operandum erit.
XX	Simia in ſpeculo ſe intuens.	Naſcetur homo ſuperbus.

☉ *Tertius decanus* HOMOTH, *Solis: cupiditatis familiam gubernandi, non ſufficiendi ſibi, ſuſpicandi.*

XXI	Magiſter librum apertũ tenens	Naſcetur homo doctus.
XXII	Vir ligone terram fodiens.	Natus agricola erit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

XXIII	Vir mulierem manu trahens.	Natus amator erit.
XXIIII	Doliarius dolia fabricans.	Natus artifex erit.
XXV	Vir manu auem gestans.	Natus nobilis erit.
XXVI	Silua pulchris arboribus cōsita.	Natus filuis operabitur.
XXVII	Vir in gramine iacens.	Natus debilis erit.
XXVIII	Vir terram ferens capite.	Natus diues erit.
XXIX	Mulier pulchra in scabello sedens.	Natus lætabundus erit.
XXX	Posteriora piscis.	Natus res inchoabit, neque absoluet.

AQVARIVS.

♀ *Tertius Decanus* OROASOER, *Veneris: ærumnarum pro lucro, inquietudinis, laborum, minutionum, paupertatis, vilitatis.*

I	Vir ambabus manibus singulas aues tenens.	Natus auceps erit.
II	Vir ambabus manibus caput suum tenens.	Natus tristis erit.
III	Vir vna manu caput suū tenens	Natus dolore plenus erit.
IIII	Vir inequitans thesauro suo occluso.	Natus mercator erit.
V	Mulier præcedēs viro sequēte.	Natus sollicitus erit.
VI	Vir ligneo bacillo ludens.	Natus iocosus erit, id est gesticulator.
VII	Euaginatus cultellus humi iacens.	Nascetur bellicosus.
VIII	Vir manu catenam tenens.	Natus se non possidebit.
IX	Vir virum a terra eleuans.	Nascetur otiosus.
X	Vir stans sine capite.	Natus sine potestate erit.

☿ *Secundus Decanus* ASTIRO, *Mercurij: formæ, intellectus, mansuetudinis cum modestia, bonorum morum, complementi suæ figuræ, & liberalitatis.*

XI	Vir armatus sine capite.	Nascetur nobilis sine potestate.
XII	Vir armatus regem percutiens.	Natus dominator Regis erit.
XIII	Equites multi armati. [tenēs	Nascetur rixosus, aut raptor.
XIIII	Vir manu sua pedē amputatum	Natus tristis erit.

XV Duo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

XV	Duo viri vnicornē equitantes.	Natus rixoſus erit.
XVI	Vir ignem manu tenens.	Natus opera ignis exercebit.
XVII	Mulier ægra in lecto decūbens.	Natus infirmus erit ac otioſus.
XVIII	Noctua magna quieſcens.	Natus inuidus erit.
XIX	Vir caput amputatum manu tenens.	Natus poteſtatem habebit.
XX	Mulier decrepita baculo innitēs	Natus debilis erit.

☽ *Tertius Decanus* TEPISATRAS, *Lunæ: detractionum, & deceptionum.*

XXI	Vir veſtitus ſupine humi decumbens.	Natus infirmus erit.
XXII	Vir ſecuri alterius manus & pedes truncat.	Naſcetur maleficus.
XXIII	Canes duo ſimul currentes.	Naſcetur iocoſus.
XXIIII	Vir plorans manu ſe tergens.	Natus ſemper triſtis erit.
XXV	Vir ſpiculum magnū geſtans.	Naſcetur fur & nequam.
XXVI	Fons fluens ex monte magno.	Natus inſtabilis erit.
XXVII	Domus multis ſepibus circundata.	Natus tutus erit in factis ſuis.
XXVIII	Vir bibens ex vaſculo.	Natus lætus erit.
XXIX	Vir equo inſidens tenens gladium ſtrictum.	Natus rixoſus erit.
XXX	Rex coronatus ſedens.	Natus quiete regnabit.

PISCES.

♄ *Primus Decanus* ARCHATAPIAS, *Saturni: anxietatis, cogitationum multarum, itinerum, migrationis de loco in locum, quærendi opes, & victum.*

I	Duo viri vnum caput habētes.	Naſcetur rixoſus, & inſtabilis.
II	Vir humi ſedens.	Natus ruſticus erit.
III	Vir cuneum edens.	Natus piſtor erit.
IIII	Vnicornis ſupina humi iacens.	Natus ſine poteſtate erit.
V	Duæ virgines inuicē obuerſæ.	Natus iucundus erit.
VI	Auis magna ſtans & edens.	Naſcetur auarus.
VII	Vir manu nolam tenens.	Naſcetur cuſtos templi.
VIII	Vir in tina ſedēs perizoma habens in manu.	Naſcetur balneator.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

IX	Vir peregre proficiſcens.	Naſcetur religioſus.
X	Vir piſtillo tundẽs in mortario.	Naſcetur laborioſus.

♃ *Secundus Decanus,* THOPIBVI, *Iouis: gloriationis, animi elati, immiſcendi ſe rebus arduis.*

XI	Vir cum baculo incedens.	Natus vagus erit.
XII	Iuuenis bene ornatus retro reſpiciens.	Natus otioſus erit.
XIII	Vir & mulier equitantes animi cauſſa.	Naſcetur otioſus.
XIIII	Vir ligna ſecans in ſilua.	Naſcetur operarius.
XV	Vir cum cultro euaginato.	Natus ad litem ſe parabit.
XVI	Vir auem aut Gallum gallinaceum manu ferens.	Naſcetur nobilis.
XVII	Vir in aquam ſe mergens.	Natus erit ſine intellectu.
XVIII	Duo equites confligentes.	Natus rixoſus erit.
XIX	Vir gladio ſe tranſuerberans.	Natus cauſſa ſibi ſuæ mortis erit.
XX	Luna noctu lucens.	Natus inſtabilis erit.

♂ *Tertius Decanus* ATEMBVI, *Martis: ſcortationis, amplexationis, oblectationis cum mulieribus, & otiationis.*

XXI	Duo mutuo ſe confodientes.	Naſcetur homicida.
XXII	Mulier pannis laceris induta.	Naſcetur impudicus.
XXIII	Mulier nauigans.	Natus inſtabilis erit.
XXIIII	Vir & mulier in lecto decumbentes.	Naſcetur laſciuus.
XXV	Vir lapidem funda mittens.	Naſcetur rixoſus.
XXVI	Mulier viro dormienti caput ſecuri amputat.	Naſcetur homicida.
XXVII	Vir nudus mingens.	Natus impudicus erit.
XXVIII	Vir equo adambulans altera manu auem, altera ſerpẽtem tenens.	Natus miræ ſubtilitatis erit.
XXIX	Piſcis magnus in ſicco.	Natus inſtabilis erit.
XXX	Mulier ſe in ſpeculo cernens.	Naſcetur ſuperbus & incaſtus.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

DVODECIM SIGNORVM
NOMINA CVM FIGVRIS.

الحمل טָלֶה Aries. ♈, caput arietinum. κριός.

الثور שׁוֹר Taurus. ♉, caput bubulum. ταῦρος.

الجوزا תאמִים Gemini. ♊, duo corpuſcula conſertis brachiolis, & cruſculis. δίδυμοι.

السرطان סרטן Cancer. ♋, chelæ cancelli. καρκίνος.

الاسد אַרְיֵה Leo. ♌, cauda leonina. λέων.

السنبله وهي العذري בְּתוּלָה Virgo. ♍, ala Virginis. παρθένος.

الميزان מאזְנַיִם Libra. ♎, librile cũ trutina. ζυγὸς, χηλαί.

العقراب עַקְרָב Scorpius. ♏, Scorpio cauda erecta. σκορπίος.

القوس קֶשֶׁת Sagittarius. ♐, Sagitta arcui applicata. τοξότης.

الجدي גְּדִי Capricornus. ♑, cauda Capricorni conuoluta. αἰγόκερως.

الدلو דְּלִי Aquarius. ♒, Fuſio aquæ, in qua volutari Piſces Manilius putat. ὑδροχόος.

الحوت דָּגִים Piſces. vel דָּגִים. ♓, Piſces duo aduerſi oppoſitis doſſellis cum vinculo, quod λίνον dicitur. ἰχθύες.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

SEPTEM ERRANTIVM NOMINA

EX VETERI GLOSSARIO: ITEM FIGVRÆ, & appellationes diuersæ ab aliis scriptoribus.

القاتل الزحل שַׁבְּתַי שַׁבְּתָאא Sabbaticus. χρόνος, Saturnus. Ægypt. φαίνων, ♄, falx Saturni.

المشتري צֶדֶק iustitia. Ζεὺς, Iuppiter. Ægyp. φαέθων. ♃, fulmen Iouis.

الاحمر المريخ מַאְדִּים מָאְדָם. πυῤῥός. ἄρης, Mars. Ægypt. πυρόεις. ♂, Hasta Martis cum clipeo. Ouid.

الشمس الافتاب שֶׁמֶשׁ. חַמָּה. Sol, calor. ἥλιος, Sol. ☉, Rota Solis Lucret. δίσκος ἡλίου poet.

الزهرة נוֹגַהּ.lucida. ἀφροδίτη, Venus. Ægyp. φωσφόρος. ♀, Speculum Veneris.

الكاتب عطارد כּוֹכָב. Stella. ἑρμῆς, Mercurius. Ægypt. στίλβων. ☿, Caduceum Mercurij.

القمر יָרֵחַ. לְבָנָה. μήνη, ἀλκοθέα. σελήνη, ἥλιος. Luna. ☽, φεγγάειον. Est etiam ♄ Moloch Cananæis, item Sicuth. Amos v, 26. vel potius Kiun, ibidem. Nam Aban Ezra ait ita Persice & Arabice vocari كيوان Rursus ♃ Reem-phaam רְעַם־פַּעַם id est βροντεὺς Ζεὺς βρονταῖος. Actorum VII, 43, & in Græco Amos. ♀ שְׁפַרְפְּרָא Danfeh & Chaldæis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

OMISSA A TYPOGRAPHIS
ITEM ADDENDA.

A, ſignificat addenda. O, ea, quæ omiſſa ſunt ab operis.

A 51,36. Ancone. Sic Caſſida pro Caſſide. Propertius:

Cuius vt auratam nudauit caßida frontem. Abſque ope,&c.

A 59,35. non leuiter miramur. Sed vetuſtiores editiones habebant *venter* non *veſper*: quod conuenit verbis Arati. Itaque hoc modo Cicero a culpa liberari poteſt.

A 93,18. Vide quæ in illum locum annotamus. Hæc vero comparatio ad verbum extat apud Apollonium libro primo:

——— Μακρὰ δ' αἰὲν ἐλδαίνοντο κέλευθοι,
ἀτραπὸς ὡς χλοεροῖο διειδομένη πεδίοιο.

A 96,23. eo peruenire potuit. *Tarquinio minus*, id eſt excepto Tarquinio. Sic loquitur Statius primo Thebaidos:

Pallados armiſonæ, pharetratæque ora Dianæ
Æqua ferunt terrore minus. ———

excepto terrore, reliqua ſimiles. quem terrorem in Pallade & Diana vocat Statius, hoc ſignantius & conuenientius Græci γοργὸν, & γοργότητα.

A 97,6. Delphino in ſuperiore. Nam in tripode Phœbi vt plurimum in nummis coruus impoſitus eſt. quod Statius digito indicat libro III Thebaid.

Non comes obſcurus Tripodum, non fulminis ardens
Vector adeſt. —— De Cycno & Delphino Martialem,&c.

A ibid. 16. in iuuenilibus Coniectaneis noſtris. Hic vero Manilius alluſit ad veteres ſtatuas Coruini, in quibus ſemper coruus in caſſide ſtatuebatur. Silius v:

Atque hic egregius linguæ nomenque ſuperbum
Coruinus, Phœbea ſedet cui caßide fulua
Oſtentans Ales proauitæ inſignia pugnæ.

A 97,20. quædam Vrbis παλιγγενεσία. Vnde ait Camillum ſeruando Romam condidiſſe: quod totidem fere verbis de Archimede extulit Silius: ——— *ſeruando condidit vrbem.*

A 106,12. — *ſuſpenſus vterque Orbis* — Feſtus Auienus:

——— *& inſano penderent ſæpe profundo.*

Græcum eſt μετεωρίζεσθαι, &c.

 A 111,23.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

A 111,23. posteritati persuadere voluerit. Nam & Nicander Theriacis citat de Hesiodo, quæ veteres Grammatici negant in eius scriptis extare. ——— εἰ ἐτεὸν τῷ Ἀσκραῖος. ——— Scholion vetus: ἰστέον, ὅτι ψεύδεται ἐνταῦθα Νίκανδρος. οὐδαμοῦ γὰρ ταῦτα εἶπεν ἐν τοῖς φερομένοις. Sed si Nicander vidit aliquod opus Hesiodi παρὰ τὰ φερόμενα, non est, quod Grammaticus ille Nicandrum falsi conuincat, neque nos Manilium, si alia Hesiodi nomine φερόμενα legit.

A 114. Post v. 28, adde v. 31. — *non æthera venti*] Aut legendum *aera*, aut æthera pro aere vsurpauit.

A 160, 3. Ioui pro Ioue ἀρχαϊκῶς. Val. Flaccus II.

Hanc demissa Ioui non vnquam lædere fluctu Audet hiems. —

A Ibid. 4. & Plautus Cistellaria: & Val. Flaccus v. *alipedi* pro alipede. *Atque hanc alipedi pulsantem corpora curru.*

A 195,30. Glossæ reddunt. Sed & κακοδαίμων Senecæ redditur maledeus, in Thyeste: *Quis maledeorum Tantalo viuas domos Ostendit iterum? — maledeorum*, κακοδαιμόνων, κακοδαίμων ergo a veteribus vertitur Malegenius, Maledeus. Inuersum igitur, &c.

A 203,38. volentes & decernentes. Silius XI:

——— *Clamor turbat diuersa volentum.*

A 232,6. καταβαίνει. Marius Victorinus: *Degredi enim ex superiore loco descendere. Digredi ex aliquo loco discedere.* Non erat locus, &c.

O 255,12, quod plane ante Solis ortum plenilunio accidere solet.

A 289,2. sententia. Hæc doctrina Dodecaeteridon nihil aliud est, quam profectio Significatoris, vt vocatur a vulgo Genethliacorum. Duplex igitur, &c.

O 290,23. redit Lunæ hora ad Leonem. quod est falsum. Leo quidem redit, non Luna. Quare excusari non potest hic. Duorum autem Planetarum in tutela est omnis Genesis: vt in exemplo nostro de die Mercurij & hora Lunæ. Tunc dicitur hominem, &c.

O 296, 12. ἐπαναφορὰ ἀνατολῆς XLII. ἀπόκλιμα ἀνατολῆς XXIII.

A 316, 10. ——— *& postibus arma refigo.* Val. Flaccus III.

Et nunc ille iubas, captiuaque postibus ora
Imposuit spolium infelix Diuaque pudenda.

Quare recte olim, &c.

A 352,5. Manilium interpretantur, vt & illud Senecæ in Hercule

Hercule furente: ——— *quis ſatis Thebas fleat?*

Ferax Deorum terra quem dominum tremit?

A 387,27. Symplegadas. Sane Ennius *ſuperare* vſurpauit in ea notione. *In altiſono cæli clipeo temo ſuperat ſtellas.* Id eſt: Vrſa adigit ſtellas ſuas in meridianum. Sed hæc, &c.

Pag.388,37. Salamis dicitur vera.& apud Senec. Troadibus:

Nunquid Aiacis Salamina veram.

Vbi hodie legitur *veri.* Nam profecto hanc noſtram hiſtoriam tangit.

A 400,14. purpureis vinclis, aut vittis. Nam & διαδήματα vincla vocauit Seneca Thyeſte:

Impoſita capiti vincla venerando gere.

quæ valde fauent emendationi noſtræ.

A 413,4. ἀειζάδης. item Seneca Hippolyto, Phædra ita Ariadnam abſentem inuocat:

Te te, ſoror, quacunque ſiderei poli

In parte fulges, inuoco ad caſum parem. Quid ſi, &c.

A 438, 4. repelluntur. Sed præter exemplum Plinianum addam aliud nobilius. Quod enim columbæ eiuſmodi cicuratæ & ad iuſſa inſtitutæ non ſolum moſcho delibutæ alias columbas illicerent, ſed etiam vnguentis perfunderentur, delitiarum cauſſa, teſtis eſt Anacreon:

Ἐρασμίη πέλεια
πόθεν πόθεν πέτασαι;
πόθεν μύρων τοσούτων
ἐπ' ἠέρος θέουσα
πνέεις τε καὶ ψεκάζεις;

Quod autem eadem columba ad iuſſa & epiſtolas perferendas parata eſſet, aliquot interiectis ſubiicit:

ἐγὼ δ' Ἀνακρέοντι
διακονῶ τοσαῦτα,
καὶ νῦν, ὁρᾷς, ἐκείνου
ἐπιστολὰς κομίζω.

Eiuſmodi erat & Muhammedis, &c.

A 442,15. *verberata extuberet.* Tertullianus Apologetico, XII: *Ceruices ponimus ante plumbum. glutinum & gomphoſis capiti ſunt Diis veſtris.* Quaſi diceret: Catomia & ceruices noſtras plumbatis veſtris opponimus. Plumbatis vos cæditis nos in Catomiis vel ceruicibus. Atqui plumbum eſt glutinum & γόμφωσις capitibus Deorum veſtrorum. Plumbo enim capita ſtatuarum ferruminari nemo dubitat. In Tertulliano hodie non eſt locus infelicius acceptus vulgo, quum ita concipiatur. *Ceruices ponimus*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

ante plumbum & glutinum, & gomphos sine capite sunt Dÿ vestri. Imo profecto sine capite est Tertullianus, si ita scriptum reliquit. Confer cum antecedentibus, & sequentibus. Male conceptum vulgo; recte restitutum dices. Sic capite XXIX manus plumbatas deorum dixit. Alium sensum, &c.

A 459, V I. *mittet.* Seneca Medea:

Summota Lynceum lumine immisso videt. Etiam in &c.

ERRATA TYPOGRAPHICA

SIC CORRIGANTVR.

Pag. 42, lin. 12. defluentem secundum quosdam, inter quos Festus Auienus. 46, 18. non imitari. quod vertunt Apuleius. Ibid. 27, & 34. lege *quod similis iunctu.* 65, 22. τὰ ἀόρατα censemus. 73, 15. Pag. 18, v. 5. *Bubu.* 74, 14. Exemplo Arati. 77, 37. grad. 41, 40 92, 18. Eius fines. 99, 11. Galaxiæ. 118, 8. ἐξάμματω-σιν, 124, 12. παροχμηκυῖαν. 125, 22. Amphitheatri. 163, 19. Sed profecto verisimile ex iis. 166, 22, Cauarum. 190, 11. ἀποπιθηκανευσμένην. 191, 2. Victorem ἱεροπώλης. Sic extispex. 198, 31. ذنب. pag. 207, lin. 23. Sicut tamen. 208, 25. Quot enim. 213, 33. διηκησ-ειχήν. 219, 30. ἐκπεφάλω. excessum. 220, 7. Esto igitur Sol in 21, ؛ 49'. Leonis. 221, 5. Cæteras, 233, 24. dele vocem *Homerus.* 235, 3. celatur terra tumore. 243, 28, prioris summæ, & sequentis. 248, 9. vicenas. 251, 4. sextans trium horarum. 300, 25. noctuini. 302, 6. vorsoriam. 307, 21. *Electaque.* 314, 11 ἀναστρο-φῆς. 342, 10. hanc. In Sphæra. 358, 5. τετραρτημόρειοι Vitruuio: Vox Sicula. 360, 16. Ptolemæum a Senatu. 362, 27. hic nos docet. pag. 391, li. 14. ἀμίαντοι. 416, 38. Puto legendum. *Mittentem suos ignes in mille carinas.* Non est alius locus emendationi. Dele omnia hæc, quæ erepserunt ex litura. 422, 28. Modiolum. Ibid. 29. modula. 424, 7. nil aliud est. 425, 9. insertus. pag. 439, lin. 28. εἰλυμένος. 448, 12. pantomimis. 478, 2. medici erat.

Priuilege.

PAR grace speciale, pleine puissance & auctorité Royalle, est octroyé & permis à Iehan Commelin, marchant resident en la ville d'Amstelredam d'Imprimer, ou faire Imprimer en telles marges & characteres que bon luy semblera *Manilij Astronomicon ad vetustum exemplar Gemblacense castigatum cum Notis* IOSEPHI SCALIGERI. Iceluy mettre & exposer en vente, & distribuer, durant le temps de dix ans à commencer du iour & date qu'il sera acheué d'Imprimer, defendant à tous Imprimeurs de nostre Royaulme & à toutes personnes de quelque qualité qu'ilz soient de ne le faire Imprimer n'y mettre en vente durant ledit temps, sans le congé & consentement dudit Commelin. Sur peine de confiscation, d'amende arbitraire & de tous despens dommages & interestz enuers luy. Voullant en oultre qu'en mettant ou faisant par luy mettre au commencement, ou à la fin dudit liure, cesdites presentes, ou vn brief extraict d'icelles, qu'elles soient tenues pour signifiees & venues à la cognoissance de tous. Sans souffrir ne permettre luy estre fait, mais ne donné aucun empeschement au contraire: non obstant oppositions, ou appellations quelconques. Donné à Fontainebleau le 21 iour de May 1599.

Signé

HENRY

Et plus bas

Par le Roy

Deneufuiles.

Et seelées du grand seel en cire iaune.

Priuilegie.

OPTEN *tweentwintichsten Iulij anno* XV^c^ *negenentnegentich hebben de Staten generael den vereenichde Nederlanden gheconsenteert, ende gheoctroyeert, Consenteren ende Octroyeren by desen Iohan Commelin, coopman woonende tot Amstelredam, alleene binnen den tijt van acht Iaeren, naestcomende inde voorseyde vereenichde Nederlanden te moghen drucken, doen drucken, wtgheuen ende vercoopen, tot wat plaetsen, ende in wat formaet dat hem goet duncken sal,* Manilij Astronomicon ad vetustum exemplar Gemblacense castigatum cum Notis IOSEPHI SCALIGERI. *Interdicerende ende verbiedende allen, ende eenyeghelijck t'voorseyde boeck int gheheel oft int deel binnen den voorseyden tijdt van acht Iaeren na te drucken, oft buyten de vereenichde Nederlanden nagedruckt inde selue vuyt te gheuen, oft te vercoopen, sonder consent vanden voorseyden Iohan Commelin, opte verbeurte van sulcke naghedruckte boeck, ende daerenbouen vande sommen van hondert Carolus guldens van elcken boeck t'appliceren een derdendeel voor den Officier, een derdendeel voor den armen, ende een derdendeel voor den voorseyde Iohan Commelin. Aldus ghedaen ende gheoctroyeert ter vergaderinghe vande voorseyde Heeren Staten generael in S'grauen Hage ten dage ende Iaere als bouen.* E, vander Burch V^t^.

Ter ordonnantie vande selue Heeren Staten Generael.

C. Aersens.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

512

LVGD. BATAVORVM EXCVDEBAT

CHRISTOPHORVS RAPHELENGIVS

ACADEMIÆ TYPOGRAPHVS,

Expenſis Ioannis Commelini.

ANNO cIↃ. IↃ. C.

1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

513

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

5-12
1. 6. 116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116

005643604

K

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.116